

Sermonen op die evangeliën van de zondagen door dat gehele jaar

<https://hdl.handle.net/1874/362690>

It zyn die sermonen op die euangelien vanden zonnē
daghen doer dat ghehele iaer. die seer suuerlick ouer-
gheset zyn in goeder verstandelre dyptischer spraken.
vanden eertweerdighen heylighen doctoer Jacobo de
voragine. claerlyck exponerende ende bedudende alle
die zonnendaechsche euangelien vande gehelen iaer.

Bibliotheca
Conventus
Woerdensis

CA. 1712

It is the duty of the people to
be loyal to the King and the
Church and to the laws of the
land. The King is the head of the
Church and the laws of the land
are made by the King and the
people.

W. L. G.

~~W. L. G.~~

~~W. L. G.~~

by the King and the
people of the land

Hier beghinnen dye sermone op de
 euangelien doer dat ghehele iaer vā dē
 sonnendaghe verstandelike en waer-
 teliken ouerghefet in duysen spraken
 mit die verclaringe en bedudinghe des
 eerwerdighen meesters **Jacobi** de vo-
 ragine inder heyligher scriften een ver-
 maert doctoer van der prediker oerden
 outghedruet om noot heyl en alre men-
 schen salicheyt **Juden** name ons heren
 ihesu cristi en zyne lieue moeder mariē.

Dom appropinquasset
 ihesus **Ierosolimam**
 Machi xi Dit en
 nageliū lesetmen twe
 werue inden iare **En**
 eerste op dē palme sonnendach **En** ten
 anderen op den eersten sonnendach vā
 die aduent **Op** den palmedach so ist be-
 dudet naeder letteren en nae die histori-
 die op den dach gheschiede **Mer** nu op
 den eersten sonnendach vader aduēten
 salmen nae die tijt der toecoemste ons
 heren een gheselike bedudinghe en ver-
 claringe daer vut trecken en nemen **Si**
 die toecoemst ons heren dan in **Iheru-**
 salēm sullen wi gheselike verstaen die
 toecoemst ons heren **Also** als hi to ma-
 che sijn lieue moeder quā doe hi mēste-
 lke natuer an nam **Vā** welcke toecom-
 ste die heilighe kercke huden sonderlige
 beghint te singhen en te lesen end voert
 den doen sal tot kerstdach toe **Desen** tijt
 der toecoemst ons heren heuet vier son-
 nendaghe om vierderhande toecoemst

de wi vā onsen heren lesen daer in dese
 voerscreuē sermone of ghesproeken is
Nae gheselike bedudinghe sullen wi vā
 staen bi **Iherusalem** daer onse here toe-
 quam die heylighe kercke en die verga-
 deringhe vā alle goede kerken mēschen
 want daer is in een ghesicht des vrede
 dat bi iherusalem beteykent is. **Ende**
 want salomon daer in een coninc des
 vreden was en den tempel gods daer i-
 scrichte ende tinnerden. **Betphage** dz
 was een dorp der priestere want si dar
 die offerhande pleghen te repnighen en
 te purgerē **Daer** bi so sullen wi verstaē
 die priesteren ende die propheten. **Dye**
 berch vā oliueten beteykent die hoerheit
 der godliker goedertierenheyt. **Want**
 als dauid spract inden salter **De** barm-
 herticheit gods gaet bouē alle sijnē wer-
 ken. want olios in griexer spracken be-
 dudet barmherticheyt. **Si** den twee iō-
 gheren die ghesepnt worden salmen vā
 staen onsen behouder ihesum cristum
 ende sijnen voerloper sinte ioha baptist
 vā welcken twee die heylighe kercke
 nu singhet en leset die de hemelsche vader
 hier neder sende to ons **Cristus** mach
 bi reden wel heten een discipel en een iō-
 gher zyns hemelschen vaders want hi
 de wijsheit zyns vaders voertkundich-
 den. **Johannes** baptista is mit een dis-
 cipel **Cristi** oec gode ghesant **Als** sinte
Johannes euangelista beschriuet in dat
 eerste capittel zynre euangelien **Cristo**
 ghelijc nae den lichame onghelijc nae dē
 godheit **Wāt** alle goede mēschē broede
 a. ij.

re zyn ons herē ihesu cristi nae die mē
schelicheit mer niet nader godheyt. **B**i
den tassel daer si toe gheslendet wordē
is bi beteykent die vergaderinghe der o
ghelounghe mēschen welcke vergaderi
ghe in dat eerste cleyne was vā mēschē
die oec vanden gheloue onvolcomē wa
ren. **S**i die esellinne is beteykent dat io
desche gheslacht. **A**ls **C**risostimus seyt
om hare onreynicheit ende traetheit en
ruycheit wille. **E**nde oec want si daer
toe ghebozen is die borde te draghen ge
likerwijs als die ioden verbonden zyn
Moyles ewe te draghen en te houden.

Bi den ionghe der esellinne is beteykent
dat heydenſce volck wāt dat volc van
den ioden is ghecomen ende onghelou
den mitten bande der ewen gheloue als
die ionghe esle is sonder bāt der borde

Van dese ghelikenisse sprekent dauid
inden salter aldus. **D**oe die mēsche van
gode gheschapen was in eren ende i vor
deel bouē alle beesten en bekende noch
en verſont dat nyet. mer hi verhief hē
in hem seluē ende wert ghelyc den beste
onredelijck ende bestelijc leuende. **A**ls
god dye almachtighe vader naerkende
was **J**herusalem zynre kercken nyet
mit voeten daer ingaende. **M**er mit enē
aensien zynre godliker oghen aensien
hare siecte en ghebreckelicheyt ende mit
begheerten ende bidden der propheten
sende sinen reinghebozen sone ende vor
loper sinte **J**ohan baptisten. **E**nde be
ual hem dat si gaen souden in die Stadt
Jherusalem zynre kercken die hem ot

ghaen was wāt si vande volcke vande
Stadt gheppnichte ende ghedodet sulen
worden. **E**nde daer souden si vande
ioedſce en dat heydenſce volck ghebo
den mitten banden der sunden. **E**nde
beual hem dat zij de ontbinden souden
van den banden der sunden. ende hem
ghen se onghelouen tot hem verlost
vader dwalinghe der onghelouen en
gheleert mit godliken woorden in ghē
uelket end gheleert mit exempelen van
godliken leuens inden gheloue. **E**nde
waer dat sake dat hem pēāt tōf
ke smadelike woorden van inghen
bolen gheestes dat si den souden souden
mit woorden ende bewisen mit wer
ken dattet die here hem doen bier
tot sinen dienste bi hem woude leuen
ende alre hant soldem se hem laten
ghen. **A**ls wāneer si saghen dat si
ghebodt dat hem beuolen was vande
len wouden ende bereyt zyn daer
te steruen. **A**ldus ghinghen si
mit vlite en mit moettwille ende
ende brochten dat ioedſche gheslacht
en dat heydenſce gheslacht tot di
en leide daer op die clederē hardere
licheit en der godliker liefte der gheloue
ticheyt en der waerheit end diden
daer opstien als een regierre en en
desmā daer of te wesen en en here
scare des volcs die geboze wāt en
boze soldē wordē als de apostle in
telare toghe vut haer clederē dat
lichā ouermits de doot diemē he
de en maectē enē sterckē worch mit

bloede op dat si sonder enighen twiuel
 sorghe of hynder voert gaen souden in
 den gheloue. Ander menschen als die hei-
 lige vaderen ende cōfessozen snede en
 namen selgheren dat zyn heylighe god-
 like leringhen vā den leuen en wercken
 deser heyligher bomen. Ende leyden die
 oer inden werck des leuens voer die sin-
 pel eeuoudighe luden tot een exempele
 rens godliken leuens. Die scharen die
 voer ende nae ghinghen. Alle die ghene
 die in contemplacien leueden die riepen
 mit innicheyt haerder herten en mit eē
 verwonderen dancken en loueden si dē
 here ende leyden. **O**anna filio dauid.
 Dat is here wi bidden v maect ons ge-
 lout aen den lieue en aender sielen nade-
 worden dijns reenghebozen soens dze
 mensche is ghe worden ende van dauid
 ghelachte ghebozen ende ons dat heft
 gheloeft doe hi was in eertrijck die ge-
 benedijct is comen in dynen name. **R**ae
 se tijt des aduēts dat god de vader quā
 totter bermherticheyt ouermits een an-
 der zynre goedertierenheyt daer mede
 hi aensach die armorde ende die ellēdie
 heyt des menschen. Die heilighe gheest
 quā tot den vader ouermits aenroepen
 ende beden der propheten. En die sone
 gods quā in die werlt mit annemē der
 menschelicheit. Aldus waren alle dze
 die persone der heiligher dzeuoldicheyt
 sonchoudich ende berōmert om die ver-
 loringhe en om die wedermaeckinghe
 der menscheliker nature. Ende hierom

is wel betamelic en wel behoerlijck dat
 wi alsoe leuen en daer voer hueden dat
 also groten arbeit an ons niet verloren
 en werde. **M**er dat wi dese vrientschap
 altyt in onser ghedachte en herten dra-
 ghen. Ende die heilighe dzeuoldicheyt
 daer altyt of dancken en louen. Ende
 hoe dat wi dese vrientschap ende gunstē
 sullen in ghehoerhuiffe hebben ende on-
 sen here daer of danckaer wesen. Dat
 bewiset ons de prophete **I**saias mit de
 sen woerden die inden euangelio vā dē
 sonnendaghe huden staen ghescreuen.
Siet dijn coninck comt daer sachtmoē-
 dich sittende op een esellinne en haer iōc.
Eerst so sullen wi onsen here ghehuēch-
 nisse holden en hen danckaer wesen en
 louen want hi een coninc is. **H**ier of so
 spreket sinte **P**auwels totten philipen
 in zyn anderde capitel. **I**nden name dē
 heren ihesu cristi werden alle knye ghe-
 bughet der gheente die inden hemel op
 die eerde en inder hellen zyn. **I**ndē he-
 mel is onse heer ihesus een coninc want
 hi daer heuet zyne ridders die alsoe vro-
 melich ghestreden hebben dat si hebben
 verwōnen en vdiēnt te hebben die troē
 en dat loon des ewighen leuens. **H**ier
 of sprekt sinte **P**auwels ad thimotheū
 in dē anderde capittel. **N**iemāt en wert
 ghecroent ten si dat hi vromelic ghestre-
 den heeft. **E**n de vromere in eertrijc is o-
 se here **I**hesus cristus eē coninc wāt hē
 heeft riddere die dar stridē en niet vromē
 nen en hebbē. **H**ier of sprekt sinte **P**au-
 lus tottē **E**pheſien int. iij. capitel. **O**ns

en betaemt ghene stridinghe noch wor
stelinghe teghen onse vleysch end bloet
sonder alleen stride teghe die princen en
macht der duyckernisse. **W**at mit vlien
verwintme die ghenuechte en die beco
ringhe des vleysches ende des bloedes
End mit mlike anuechtinghe veruit
men die becozinghe en oec mit volcomē
wederstande verwintme de anuechtin
ghe der boeser gheesten vāder hellen. **H**e
uet onse here ridderē de verwōnen zyn
ende den strijt mit haren versumenisse
hebben verlozen. **H**ier of sprekt ysayas
in. xliij. cap. **H**i sullen werden verga
dert ende te samen ghebondē in enē bō
de en gheworpen werdē in ene kercker
en daer in beslotē werdē. **T**oe den a
derden male sullen wi onsen here danc
ken ende louen end ere bewisen om dat
hi onse naeste is en vā onse gheslachte
ghebozen is. **H**ier of sprekt sinte paulus
ad hebreos .ij. **N**erghent en heeft hi de
enghelsce natuer anghenomē mer alleē
abrahams laet. **T**oe den derde male
sullen wi onsen here eerlike ende weer
deliken ontfanghen. **E**nde dat zyn wij
schuldich te doen om die weldaet ende
grote ghifte die hi ons heeft ghegheuen
dat wert ons bewisen in dese woerdē
Hi is gheromē als tot dynē orbaezende
salicheyt wāt hi en is tot ons nyet ghe
romē om sine baten wille en om dat o
se of te nemen. **M**er hi is daer om ghe
comen als ons allen dat zyn te gheuen
ende mede te deplen. **W**ant hi heeft o
ghegeuen zyn rijke mit hem te besitten

Mathei. xij. **C**omt ghi ghebenedide
besitter dat rijke dat u vā beghinne
werlt heeft bereypt gheueest. **O**ec
hi ons ghegeue to ene spile zyn vleysch
Als beschriuet **J**ohēs in vi. cap. **H**i
vleysch is waerachtich een spile en
bloet heeft hi ons ghegeuen also dat
daer mede ghewassen werden vā
nichtey onser sonden als **J**ohēs beschri
uet in vi. cap. **H**i heeft ons gheue
vā onsen sundē in sinen bloede. **H**i
heeft hi ons ghegeue ende oec dat
mede verweert vāden ewighe dode.
Hanis in iij. ca. **M**ijn siel seet ic
mine scapē sine godheyt heeft ons
geuen hen in ene spile te ghebruyt
in xviij. **D**at is een ewich leue dat hi
bekēnen waerachtich god te wesen en
den du ghesendet hebste. **J**hesus Christus
Mer waer om en quā onse here niet
re en merrede also langhe tē hi quam.
Want adam brack dat ghebot in de
ten daghe ende bleef daer mede verlost
Hier om merrede onse here tot dye sal
outheyt der werlt. **E**nde wert dat ghe
bozen om dye verlozen menschen te ver
lossen. **T**oe den vierden male sullen
wi onsen here eerlike en werdelike on
tfanghen om des amptes wille dat hi
voerde. **W**ant hi en quā niet to ons als
een amptmā der weder gherechticheit
Mer als een vader der barmherticheit
en der sachtmoedicheit en gordericheit
heit. **E**n dit wert ons bewisen in dese
woerdē. **M**attheus dz is gordericheit
en sachtmoedich wāt hi goederdicheit in

verdrachelic is end nyet waerghierich
ouert den sondaer mer lidende en verbei
dende Ende oec is hi sachtmoedich en
verdrachelic ende mit cleynen dinghen
machme teghen hem versoenen almen
rechten rouwen heuet ende me die sun
den will begheuen ende beteren en men
ghenade van hem begheert Want dyc
prophete. Ezechiel die spreect Wanneer
en sonder suchtet om sine sundē end hi
se wil laten end begeuen so en wil god
sine sundē nyet ghedencken. Toe dē
wijten male so sullen wi onsen here eer
liken ende liefliken ontfanghē om sine
oetmoedicheits wille dyc hij ouer hem
hadde welcke oetmoedicheit ons bewi
set moet in sinen riden wāt hi gheen of
se en reet noch costelic peert en reet also
die prelaken daden ende nu doen. mer
hi reet op ene snode beeste als een eselli.
ne ende haer ionc die hem mit gras end
mit distelen laten ghendehē in ene be
dinen hem seluen versmaden en cleyn
sullen kennē ende hem mit cleynen din
ghen ghendeghen laten Want dā onse
here onse god conic alre coninghē en he
re alre heren hem seluen aldus heeft ge
oetmoedighet om des mēschen wille.
hier om is wel behoerlic dat die mēscē
alle houet die achter laten ende begheue
want hem oetmoedighen om sinen will
en want een knechte en is niet meerder dā
jā here en een discipel en is niet meerder
sinen meester. Laet ons dan dyc sti
kende houet die achter rugghe setten en

begheuen ende onsen here nae volghē in
enē oetmoedeliken leuen end hem daer
alle tijt of dancken louen end lief hebbē
en dienen dat hi toe ons is gheromē en
menschelike natuer anghenomen heeft
Ende op dat wi nae desen leuen tot hē
moeten comen in zjn rijkhe hier bouen
in dat ewighe leuen en ghebruken sine
lieflike ende minlike godlike aensichte
ende der ewigher glorien daer hi ons toe
gheroepen ghenodet en ghemaect heeft
Ende mit hem eweliken bliuen end nū
mermere vā hem moeten scheiden Des
moet ons ghūnen die vader en die sone
en die heilighe gheeste Amen.

Die andde sonnēdach iden aduēt.

Ekunt signa in sole et luna et stel
lis et reliqua. Die heilighe euā
gelist sinte Lucas heeft bescreuē dit euā
gelium vā desen sonnendaghe ende is
aldus vele te segghen in dypisce Dat o
se here Ihesus cristus sprac op ene tijt
desē woorden tot sinen iongheren Dat
sullen wesen teykenen inder sonnen en
mane ende inden sterren end op die eer
den sullē wesen bedrucknisse des volc
kes van verstorzinghe ende gheluyt der
vloeiender wateren ende des meers En
een yghelijc mensche dyc dan wesen sal
inden tijden sal in hē seluen dorre wer
den ende verghaen van groten ancken
die hem dan ouercomē sal van den gro
ten wonder dat si verwachtēde zjn hē
to te comen Want de crachten der herne
a iij

len beruert werden Ende dan sullen si
sien des menschen sone comen in eenre
wolcke mit groter claerheit en moghet
heit Ende als dese teyken gheschien so
sullen ghi ende mine vriende dese dighē
sien ende v hoefden oprichten ende
verbliden v want dā v verlossinghe ge
naeket ende toecomende is. **N**ae dese
woerden sprac onse here ene ghelikenis
aldus **H**iet aen die vighewome end alle
bomen want si te hant vrucht van hem
voert brengen so weet ghi wel dat de
sonne ghenaket ende nae by is **Aldus**
sult ghi oec weten dat dz rijke gods na
kende is wanneer ghi dese dinghen liet
gheschien. **W**oerware segghe ick v dat
dit gheslachte der menschen nyet en sal
verbi gaen eer alle dighē zyn gheschiet
Want hemel ende eerde sullen vergaen
mer myne woorden sullen nyet vergaen
Dit is dat euāgelium vā desen sondage

Expositie om dit euāgelium te bet
te verstaen suldi weten dz en zō
nendaghe laetste verleden ons wert in
der missen voerghelypt inden euāgelio
daer in gheroert was van die toecom
ste ons heren als hi op eertrijcke quam
ende menschelike natuer aen nam **E**n
dat was een toecomste der liefsten wāt
die liefste die onse here toe den mensche
had dwanck hem daer toe dat hi vā dē
hemelen neder daelde ende menschelike
ke forme an nam **M**er in den euāgelio
van desen sonnēdaghe wert ons voer
ghelicht vā die toecomste ons heren al

soe hi toe den oordelē sal comen en
ten ouer leuende ende oer doden.
dit sal wesen een toecomste van onse
ende van groter vresen Ende die kerke
ghekercke leyt ons voer oghen vā
den toecomsten op dat os die liefste
ke tot dogheden ende ons behoude
goede wercken. Ende dat die ande
ende grote vresen ons trecken vā
ondogheden ende vanden sunden
vanden quaden wercken op dat wi
god ouermits liefste moghen ontfen
de mitter ancke leuēden. **W**oert ghelicht
wise als alle volcke van ene comen
beweghen wert als de coninc te
sal ghaen ende hem zyn volc dat te
reyde mit hem te reysen ende hem
pen **Aldus** sullen alle creaturen
ghescapen heeft beweghen worden
wapenen hem teghen die sunden
de quade menschen **A**ls die tijt comt
onse ghebenedide here tot den oordelē
sal comen ende sitten als die quade
te wrecken ende die sundighe menschen
te pyneghen end te verderuen. **W**oert
hande euangelien werden gheroert
den euāgelio van desen teggenwā
dighen sonnēdaghe van verderuen
creaturen die god almachtich gheschap
heeft **D**aer die ene creature of is hem
sche **D**ie ander eerdsche **D**ie derde
lijck **E**nde die vierde verstandelich
Eerst soe wert ons voer ghelicht
beweghinghe der creaturen des hemels
Als van der sonne der manen ende der
sterren in aldusdanighen woorden

sullen wesen teykenen inder sonnen in
der manen ende inden sterren. **Woe** dz
dese teykenen ghedaen ende ghestelt sul
len wesen dat en wert ons hier nyet be
wiset noch gheopebaert. **Mer** sint **Ma**
thens scriuet daer of aldus in zyn ruij
capitel Dat die sonne sal doncker wer
den ende die mane en sal haer licht nyt
gheuen. Ende dye sterren sullen vallen
vanden hemel. Dese woerden verclaert
sint **Johannes** euangelista in apocalip
sint di. cap. aldus Dat de sonne sel
worden doncker ende swart ghedaen
als een sack van swarten hare ghema
ket. Ende de mane sal verwandelt wer
den in bloet. Ende die sterren sullen val
len vande hemel. Dat is te verstaen vā
der sterren gheschot dat in latyne ghe
heten is **Alub**. Des gheschots sal dan
also vele wesen ende so vele nederualle
dat den menschen dye dan wesen sullen
duncken sal dat die sterren neder valle
en. **Mer** die sterren die inden firmament is
hemels staen en sullen nyet vallen wāt
si zyn ewelijck ende onuerghancelijck
ende een vā den sterren is meerre dā al
le de werlt. Daer om en waert nyet wo
gelic dz alle sterre op eertrike velle wāt
dat eertrijke te cleyne is daer in de ster
ren te ontfanghen ende te houden. En
aldus so zyn die woorden die onse he
re ghesproken heeft te verstaen. Ende de
woorden die **Sint Matheus** bescri
uet zyn te nemen nae die ghemene spra
ke der luden want wāneer dat gheme
ne volck secht **Alub**. dat der sterren ge

schot is neder vallen soe segghen si dat
die sterren neder vallen ende dat en is
nyet alsoe want **Alub** is ernderhande
knede vuchtricheit die de sonne opheffet
vander eerden ghetoghen in die lucht
Ende is ghestalt als vleysch sot. Ende
als die rijpe is soe doer schinet dat dye
sonne ende dan soe valt dat neder of dz
herren waren. Ende aldus so hebbe
wi dat eerste punte als vā die creaturē
des hemels daer teykenē end wondere
aen sullen gheschien. Toe den ander
den male sullen beweghighe gheschien
an eertschen creaturen ende teykenen.
Ende dat wert gheroert in den dat dat
ghescreuē staet. Dat bedruckenisse des
volcs en der mēscen sal wesen en dattz
mere die see en dye vloede der wateren
gheluyt ende gherupsch sullen hebben.
Hier is te weten datmen vierderhā
de bedruckenisse vīndet inder scrifturē
bescreuen. Die dye heylighen ende dye
vrienden ons heren hebbe gheleden en
noch sullen liden. Die ene bedruckenis
deden hem an dye wrede tyranen en
die quade lantsheren daer omme want
die goede menschen an **Cristum** ghelō
ueuen ende dye afgoden der heydenen
niet aen beden woldē. Die ander be
druckenisse doen noch hūdē des dages
dē goede mēscen die wāgelouighe end
kerzerē en die quade kerstē ende onghe
louighe dye grote lunden houden voer
ghene lunden en dogheden voer ondo
ghedē. Toe den derden so doen hē be
druckenisse dye pprocten ende valsche

gheuenſde chriſten dye van buten goet
ende heyligh ſchijnen te weſen Ende vā
goede ſubtile woorden rānen ſpreken
ende van binnen valſche ende onghelo-
uighe ketzeren ende peutieren ende boe-
uen zyn als ſi comē onder hare partpen

Die vierde bedruckeniſſe ſal den goe-
den menſchen andoen Entekerſt. end
die bedruckeniſſe ende pynen die hi den
goeden menſchen ſal an doen ghaet bo-
uen alle pynne ende bedruckeniſſe die vā
den heylighen zyn gheleden als hier na
eens deels beſcreuen ſtaet. Voert ſullē
deſe teykenen ghelchpen inden mere en
inder ſee ende inden vloeiende wateren
want die wateren ſullen opſtighen bo-
uen alle berghe ende bomen ende rechte
opſtaen als een mure Ende daer na ſul-
len ſi weder neder vallen altoe dyep in
die gront datmen daer gheen water of
en ſal moghen ſien Ende dit oplopē en
nederuallen ſal altoe groet gheluyt end
gheruyſch maken dat alle mēſchen daer
of veruært ſullen werden Toe den
derden male ſullen die redelike creature
als die mēſchen die dā op eertrijke zyn
vernedert ende verdzuct werden dorre
ende magher bleek ende ongheltalt en
en ſullen nyet eten noch dzincken moe-
ghen van groten auxke ende veruær-
niſſe daer ſi in weſen ſullen om die tey-
kenen ende wonder die dan ghelchpen
ſullen ende die ſi wachtende zyn toe te
comen ouer alle dye ghemene werelt.

To den vierden male ſoe ſullen dye
engelen die men nyet ſien en mach mer

mitten verſtandeniſſe begripet ende be-
kennet te weſen beweghen end bedruk-
ket werden. Ende dit wert gheuen
in deſen woorden Want dye enghelen bi
der hemelen daer mē die enghelen bi
ſtaet ſullen veruært ende bedruet end
beweghen worden Want ſi ſullen be-
uen van aenſcouwen ofte aenſien der
aenſichtes des toornighen heren end
richters Die heilighe leerre Johan-
criftoſtinus ſpreket daer of aldus Die
die enghelen hem nyet wiſdadich en
nen Her als ſi ſien ſo grote menſchen
dighe verdoemeniſſe der menſchen die
veroordeelt werden ſoe en ſullen ſi om
daer bi nyet ſtaen moghen ſonder en
ende beuen. Ende bi den creaturen
hemelē mach mē oec verſtaen die ghe-
ten en om dat ſi mitter craft die he-
heeft ghegeuē die nederſte dinghe die
dye werke zyn regieren en ſtaen he-
En deſe planete ſullen beweghen end
dzuct werden wāt ſi beroete ſullen
den vā de craft die he god ghegeuē
En die reden waer om is deſe. want
gheuoelen dat god haer ſcepper to
oordeel comē ſal. en dat alle deſe dinghe
eynde ſullē neten en dat ſi voert an
ſullē houdē van dē dienſt den hem god
heeft beuolē den mēſche te doen Want
wāneer die mēſche daer god alle ma-
ture om heeft gemaect totte eynde is ge-
comen en nyet meer op eertrijke en is
ſullen oeck alle creaturen eynden end
haren ghewoenlijcken dienſt voer-
ruſte hebben End als alle deſe teykenen

ende wondere gheschiet zyn soe sulle si
des menschen sone sien come in ene wolt
he mit groter macht ende moghentheit
alsoe dat hem niemant en mach weder
staen noch teghen hem weren of verāt
worden wāt hi sal nae rechte richten
ende pghelijken lonen nae sine wercke
Ende sal den goede mensche gheue ende
verloffen dat ewighe leue. **E**n den qua
der pyne ende verdoemenisse. **E**n wāt
alle tekenē wonder droefenisse en lide
daer onse here of sprekt sullen gheschien
toe vernuemenisse ende bedruckenisse der
sondaren en der quader menschen. **H**ier
om so sprekt onse here dese woordē toe
enen troest zynre vriendē den guede me
schen. **A**ldus wāneer dese tekenē ende
wondere ende bedrieghenisse beghinne
te come dā suldi dye wyne vriendē zyn
ende verzoen toe den ewighen leuen ā
sien dese dinghen ende en wilt v daer i
nyet bedroeven. **M**er ghi sult v hoelde
v verlossinghe dan ghenacket ende toe
romende is end ghi en sult nimmer mere
woelenisse of liden hebben vā anuechē
schen. **N**ae dese woorden sprac onse
here ene ghelijckenisse. **A**ldus louet dat
ghy voerwaer weten moghet dat dese
dinghen gheschien sullen so nemet een
rampel van den vighgebome en anders
an alle bomen. **W**ant wāneer dat ghy
siet dat vrucht beghinnen voert te bren
ghen so weet ghi wel dz die sonne ghe
nacket ende. **A**ldus suldi oock weten

dat uwe verlossinghe ghenakende is.
Wāt eer dese dinghe zyn gheschiet vor
ware segghe ic v dat ont ghesachte der
menschen nyet en sal verbi ghaen eer al
le dinghen zyn gheschiet. **W**ant hemele
end eerde sullen vgaen mer wy n woer
den en sullen nyet vgaen. **D**at hemele
ende eerde sullen verghaen dat bewiset
ons **D**auid in den salter daer hi aldus
of spreket Here du hebste inden beghin
ne de eerde ghesicht en ghemaect. **E**nd
die hemelen die zyn wercken dijnre hā
den. **S**i sullen vergaen mer du selue sult
ste ewelick bliuen. **H**unte **J**ohannes
spreket oock in **A**pocalipsi. **D**at die he
mele ende eerde ene vernieuwinghe sal
hebben dat is te verstaen. **E**en claerheit
want si gherepnighet sullen werden
van alle grofhepde daer si nu mede zyn
behanghen. **A**ldus dan soe sullen he
mel ende eerde verghaen. mer die woer
den ons heren sullen bliuen staen ende
veruollet werden ende niet verghaen.
Voert want in desen euangelio van de
sen sonnendaghe staet ghescreuen van
sommighe tekenē die gheschien sullen
voerde ioncke dage. **H**ier om suldi voert
weten dat sinte **J**heronimus. beschriuet
xv. tekenē dye hi vānt inder iode boec
ken die alle isamē gheschien sullen voer
der tijt dat onsen here rotten oordel sal
sitten. **D**at eerste teken ofte wo
der is dattet meer ende die see opstighē
oft climmen sullen in die lucht vgtien
cubitus hoeh bouen alle berghen. **E**nd
sal alsoe eene wile staen bliuen recht op

recht op ghelijc ene muere. **Dat** an
der teycken is dat die see ende dat mere
weder neder sal vallen alsoe diep in die
gront datmen nauwe dar of enich wa
ter sal moghen sien. **Dat** derde tey
cken is dat die see en dat meer sal weder
op comen ende bliuen in hare stat staen
als si ghewoenlick is te staen. **Dat**
vierde teycken is dat die zee zal bernē en
mitten brande ghereynighet werde vā
alle grofheyt ende alle onreynicheyt de
daer an en in is en sal werden zuuer en
claer als een glas. **Dat** vyfte teycken
is dat alle gras lof ende crude en bomē
bestropt sullen werden mit bloede als
van enen bloedighen dourwe en reghen
die daer op sal vallen. **Ende** op die selue
tijt sullen alle die dieren die dā op eertri
ke zijn vergaderē opden velde en en pge
lic bi sine ghelike gaen en staen en bliuē
also bi een sonder eten. **Ende** sullen dro
uighe stemmē gheluyt en gherucht vut
gheuen ende iamerlycke ghebere hebbē.
Dat selte teiken is dat een ghemene
eertbeuvinghe wesen zal ouer alle eertry
ke. En blixemen zullen schinen vuten o
sten end vuten westē. **Ende** de ene bliuē
zal mitten anderen vergaderen. **Dat**
seuende teycken is dat alle berghe ende
steden en alle ghetimmer zal ontwe bre
ken ende neder vallen. **Dat** achte tey
cken is dat die stenen sullen te samen co
men en de een sal teghen den anderē sta
ren also dat een pghelijc steen i vier stuc
ken zal breken ende die stucken sullen die
een teghen de anderē stoten en also dat

een het ander te breken. **Dat** neg
de teycken is dat alle berghe te paken
sullen werden ende nederuallen ende
le eertrijcke sal ouer al euen ende
werden. **Dat** tiende teycken is dat
alle menschen die van veruueren
die eerde in holen ende in culen
ghetropen ende ghestolen dā sullen
comen ende van anre ende veruueren
se so sullen si also verbaest werden
dat dye een mēsche de anderen
sullen torconen spreken. **Dat** elftē
teycken is dat die graue der doden
schen op sullen werden gheloken
die ghebeente der doden sullen vort
men ende vergaderen en op die graue
staende bliuen. **Dat** twelfte teycken
is dat die sterren sullen vallen nat
natueren als vor ghescreuen is.
Dertiende teycken is dat alle menschen
die dan op eertrijcken leuēde zijn sullen
steruen op dat si mitten doden
weder op moghen staen. **Dat** vijftē
teycken is dat dye hemelen
eerde sullen barnen. **Dat** vyftē
teycken is dat alle dode menschen
pe vā beghinne op eertrijcken gheuen
hebben opstaen en verrijzen sullen
den dode en werden wederō
Ende vergaderen bi de stat van
salem in enen dale dye gheheten is
saphat. **Ende** dan sal onse ghebē
here onse salichmaker nedertomen
alle heylighe enghelen ende alle goet
hillighen. **Ende** sitten aldaer te ghesch
te ende wilen een pghelijc mēsche al

7
loren als hi verdient heeft Die vrienden
ons heren ihesu cristi die behouden sul-
len bliuen sullen staen toe de rechterhāt
onles heren Ende de onghelouighe en
quade mēschen die verdoemt sullē wer-
den sullen staen toe die lichterhāt ons
heren To den quaden sal onse here seg-
ghen Gaet ghi vermalēdide in dat ewi-
ghe vuur Ende toe den goeden so sal hi
segghen Comet ghi ghebenedide in dat
rijcke wijns vaders en d' bekittet mit wi-
tē die quade mēschen neder sincken
sullen die quade mēschen in dat diepe
afgront der helken En d'ye
goede mēschen sullen mit onsen here op
varen in dat ewighe leuen. Laet ons
dan de sunden begheuen en d' mit biech-
ten en d' mit vasten ende mit alwiltē ghe-
uen ende mit ghebede die sunden ofleg-
ghen ende beteren ende ons alsoe oefe-
nen in doechden ende in guede werckē
dat wi weerlich moete werden mittē
salighen goede mēschen te comen in dz
ewighe leuen Ende mit hem de ewige
worchde ghebruycken ende nūmerme-
re van onsen here moeten schreiden Dat
ghāne ons allen die vader en die soone
ende die heilighe gheest Amen.

Van Entekerst sine materie.

Onderhande veruuerlike din-
ghen sullē gheschpen ende we-
sen voer d'ye tijt dat onse here
tot d' oordel sal comē. Dat eerste is d'ye
onuerlikē tepkenen daer of ghescreuen

is. Dat anderde is die behendelijcke
duellische schalcke bedrieghinghe ende
wrede onghenade en quetheyt des bo-
sen menschen ende des kīndes der ver-
doemenissen als Entekerstes. Want
alsoe ghescreuen staet in een boeck dat
gheheten is compendiuū theologie Eer
dat onse ghebenedide heer ihesus chri-
stus comet to den oerdel soe sal die heer
licheyt des keylers ende des paeuwes
vā romen of gaen ende te nyte werden
Pae den woorden die heuet ghesprokē
die heylige apostel sinte Pauwels En
dan so sal Entekerst comen ende wer-
den ghebozen Hi sal ontfanghen werde
van twee en een mans ende een wi-
ues ghelijck als andere menschen Mer
alsoe vroe als hi ontfanghen is in sine
moeders lichaem soe sal die bose gheest
in hem comen en d' mit zijner hulpe wer-
den ghebozen ende op wassen ende op
gheuoedet werden Hi sal gebozen wer-
den in die Stadt van Babilonien. van
Dāns gheslachte d'ye een was vanden
kinderen vā Israhel ende een sone des
patriarchen Jacobs En als hi getomē
is tot sinen iaren so sal hi comen in die
Stadt van Iherusalem ende laren hem
al daer besnyden naeder ioudischer ewe
ende sal d' ioden segghē ende des vroet
maecken dat hi Messias oft Christus is
daer die propheten of gheprophetiert heb-
ben Ende die ioden sullen ghemeeenlijc
an hem ghelouē totter tijt toe dat Heij-
as ende Enoch comen vten eerdschen
paradise daer si nu ter tijt zyn en weder

sprecken dan **E**ntekerstes leringhe end
prediken wederom den heilighen cristē
gheloue want bi den twee sullen hem
die ioden bekeren ende an **C**ristum ihe
sum ghelouen **E**nde alsoe staet ghescre
uen in **D**aniels boeck inden xi. capittel
Entekerst sal wesen een onkupsch mē
sche ende onrepue en onsuuer vā biwe
sen der wiuen **M**er dat sal hi heymelic
doen ende bewisen hem voer die luden
heplich ende kupsch te wesen op dat hē
dat volck alsoe veel te bet mochte bedrie
ghen **H**i sal oec hem seluen verheffen en
alsoe houerdich werden dat hi hem te
ghen god sal setten ende gode blasphemē
ende smelike woerden toesprenken **E**nd
hi sal den tēpel van **J**herusalem weder
om tymmeren ende gaen daer in sitten
als een god ende laten hem aenbidden
ende ere aendoen als god gode te scan
de ende te oneerē. **E**en nyeuwe ewe en
een nyeuwe recht sal hi hem setten end
maken **A**lloe heeft sinte **J**ohan euāge
lista bescreuen in **A**pocalipsi in dat xij.
capittel **H**i sal alle den ghenen die an hē
ghelouen zyn teyken gheuen ende drac
ken dat aen haer voerhoeft ende an ha
re rechterhand also datmen daer bi we
ten ende kennen mach wye dye ghene
zyn die an hem ghelouen ende die nyet
aen hem ghelouen en willen. **E**n hi sal
segghen dat hi **C**ristus die sone godes
si en die sone des menschen. **E**nde dat
voer sine tijt nye en was recht kersten
mensche **M**er alle **E**ntekersten hebben
gheweest **E**nde hi sal onsen here smeli

ke woorden toesprenken ende segghen
Jhesus marien sone waer een pure
sce ende een bedriegher der luden. **E**n
vindet eenrehande slanghe die in laer
Cerastes gheheten is ende heuet hē
nen **D**ie slanghe is **E**ntekerst ghescre
want hē sal wesen een behende slach
en ghewapent mit vier hoernen dat
mit behenden scalcken rade en mit
schen miraculen en wonderliken wer
ken de hi doen sal. mit ghiften die hi
uen sal **E**nde mit menighen swaer
menten de hi dē ghenen andoen sal
aen hem nyet ghelouen en willen **E**nd
hi sal nyeuwe leringhe leren **E**nde
woorden **C**risti ende die statuten
die gheboden der hepligher kerken
te maken en destrueren mit hem seluen
en oeck mede mit sine apostolen dye
vut sal senden en alle die werlt om
lopen en widerspreken dē euangeli
en die heplighe scrifte. **E**nde in der
en sal nyemāt dat heplighe euangeli
en dat woert gods duere prediken en
ren **W**at dan die predickers des
ghen kersten ghelouen ouer al ver
det en verbannen sullen wesen **O**ec
hi valsche teykenen en miraculen doe
want hi mi conuerien en mit hulpe
bosen ghestes die in hem sal werken
nighe vzeemde en wonderlike dinghe
doen. **H**i sal breide doen spreken
voerlegghen toecomende dinghen
sal oec vuer vanden hemel doen vallen
op sine discipulen en apostolen en
ten vure sal hē die bōse ghesten

ende doen zyn iongheren ende apostele
 spreken mit menigherhande tonghen
 hi sal oeck schynen te steruen end dze
 daghen doot ligghen. Ende dan soe sul
 len hem die bese gheesten vader hellen.
 op hoeren ende voeren in die lucht bo
 uen dat ghemene volc dz si dat aensien
 moghen. Ende aldus sal hi mit behen
 der conste ende koetelarien den volck
 doen verstaen hoe dat hi van den dode
 is opverstaen ende toe hemel gheuaren
 dat sal hi die bomen hastelijcken doen
 bloeyen ende vrucht draggen ende we
 den omme doen dorren. Ende dat meer
 ende die see sal hi op ende neder doen lo
 pen mit stormen van winde van reghe
 ende van onweder. Oeck mede sal En
 tekerst die doden opverwerken in eene
 schynne vā buten voer den oghen der ge
 meente luden. Mer dat sal alle valsche
 he valsche teykenen ende miraculen sal
 hi dat ghemene volck ende oeck vele pa
 pen ende clercken ende ghestelike luden
 bedrogen ende an hem doen gheloue.
 Toe den derden male sal Entekerst
 dat ghemene volck bedriegen ende an
 hem trecken mit ghiften ende verbodighen
 Want hi sal vanden alle verbodighen
 schatte. Ende mitten schatten sal hi co
 ninghen ende hertoghen ende vele an
 der greuen ende machtigher lant heren
 an hem trecken ende an hem doen ghe
 louen. Ende brengen se daer toe dat si
 sine hulpeten end biltanders dā sullen
 worden teghen die ghene dpe aen hem

niet en willen gheloue mit dreyghē ver
 uernē en mit tozmēten en menigher
 hande ppe daer toe dwinghē dz si hē
 moetē gheloue. En als onse here selue
 heeft gesproke Die tribulaci die hi den
 goede menschen aen doen sal die sal soe
 groot wesen dat inden eynde nauweli
 ke die ghene die to den ewighē leue ver
 rozen zyn staen sullen bliue en onbedro
 ghē. En dese tribulacie sal wesen ouer
 alle die werlt. En sonderlinge indē lan
 de daer oē here in plach te wāderē en
 daer hi ghetrucet wert. Oeck sal Ente
 kerst bi hē hebbē conighe en prince. En
 als zōmighe leraers seggē hi sal hebbē
 Gogyn Magog. daer bi te verstaen
 zyn de rode iode de iden berge vā Copi
 as nu zyn beslotē wāt dpe dā voert sul
 len comē. En vallen an Entekerst hulp
 en comē mit hē te Iherusalem en timere
 Salomōs tēpel weder om en sette daer
 in entekerst. en anbedē hē als god. Als
 entekerst ald? alle die werlt an hē heft
 doen geloue so sal god van hemelrick
 Enoch en Helyas vuten paradise laten
 comē. En die sullen dā weder spreke de
 valsche leringhe daer hi de werlt mede
 bedroghē heeft. En sullen predike dat eu
 angelien ende leringhe ons heren Jhu
 cristi en sullen die werlt weder om brē
 ghen toe den heylighen cristen gheloue
 alsoe dat dpe heidenen ende ioden hem
 sullen bekeren van haren ogheloue en
 ouerdragen mitten kersten luden end
 werden altelamē van enē gheloue end
 als Enoch ende Helyas aldus vierde

half iare op eertrike hebben gewest en
de hebben dat woort gods ghepredict
ende die werlt bekeert hebben van hare
ongheloue ende sulcke loghen ende sulc
bedrieghen vā **E**ntekerst hebben gheo-
penbaert **S**o sal **E**ntekerst op hem toz-
nich werden ende sal se vermoerden en
doden laten **E**nde hare dode lichamen
sullen vierdenhaluen daghe ligghen bli-
uen op die straten vā **J**herusalem wāt
nyemant also coene sal wesen die se sel
dueren begrauen ende ter eerden brēgē
Mer als si alsoe langhe doot gheweest
hebben so sullen si weder dīne opstaen
vanden dode ende leuēdich werden en
een wolcke sel van bouen op hem comē
ende sal se op voeren mit liue en mit siel
inden hemel. **E**nde dan sal **E**ntekerst
daer nae nyet langher dā vijftien dage
regniēren **E**nde allmen mach proeuen
inden woorden sint **P**aulus ende des
propheten **D**anielis in dat rj. ca. **S**o
en sal **E**ntekerst regnacie nyet langher
dueren dā vier iare **E**nde als die vijftie
daghen van sine regnacie voerghelre-
uen nae dpe opuaert der propheten **E**-
nochys ende **H**elpas zyn voerleden. **S**o
sal hū ghaen opden berch van oliueten
ende setten sine tenten op die stede daer
onse here **J**hesus op voze ten hemelen
ende gaen daer sitten in sinen stoele en
menen te wesen een machrich ende ghe-
weldich god ende een here bouen allen
heren. **E**nde dan sal onse here **J**hesus
christus sine enghel **M**ichael neder sen-
den ende die sal hem doerlicken end do

den **E**nde als die prophete **J**eremias
scrift **O**nse here god sal hem salou
den gheeste zyns mondes doden
als **E**ntekerst doot is so en sal comē
re nyet altehants ten oordel comē
daer nae sullen wesen xlv. daghen
enen troest den heylighen **E**nde
licheyt der gheenre die van entekerst
droghen zyn om dat si inden xlv. daghen
hem weder om moghen keeren
niten ci doen van hare ongheloue
mis daet daer si i ghecomē waren
hoe langhe die werlt staen sal nae
xlv. daghen toe der tijdt dat onse
to den ordel sal comen dat en wāt
mant dā god allene ic

Die derde sonnēdath indē abou

Oom audisset **J**ohēs in vint
pera xpi ⁊ reliqua ut ita
ri. et luce vij. **D**ie heylighe euangeli-
sint **M**atheus en sint **L**ucas
screuē dit euangeliū van desen son-
daghe en is ald9 vele te seggē i dē
Als die conic **H**erodes had ghe-
sint **J**ohan baptista en in ene ker-
ghelecht doe begonde onse here
penbaerlic te prediken end te dopen
kenen ende miraculen te doen **E**nde
sint **J**ohā daer hi lach indē kerke
uaghen hoerde segghen vā dit
ken die onse here dede **D**oe seide
Johānes twe van sinen ionghen
onsen heren **J**hesus ende dede hem
ghen. **B**istu die ghene die totcomē

is of zyn wi eenē anderen verwachten
de. **S**inte **J**ohannes iongheren deden
dat hi hem hete doen ende ghinghē tot
onsen here. **E**nde als si die godlike leri
ghe hadden ghehoort van onsen heren
ende vele teykenen en miraculen vā hē
ghesien. **D**oe ghinghen si toe onsen he
re ende vaden hare bootschap dye hem
sinte **J**ohannes hadde beuolen en vza
ghede onsen here oft hi die ghene waer
die toecomende is daer al die prophete
prophetierden ende voerslept hebben te
comen. **O**nse here antwoorde den ion
gheren aldus. **G**aet weder om to **J**ohā
nre ende segt hem dese dinghen de ghij
ghesien ende ghehoert hebt. **S**egt hem
die blinden sien die tropelen ghaen dye
malactse menschen werden ghereyni
ghet. die douen hozen. die doden staen
op van den dode. **E**nde dye arme ludē
worden gheleert. **E**nde mitten euange
lio ghetzoelt ende ghelofset. **E**nd salich
is die ghene die in mij nyet verarghert
en weet als in dwalinghe te vallen en
in ongheloue te bliuen. **A**ls onse here
aldus gheantwoort hadde sinte **J**ohā
nre discipulen ende si van hem waren
ghergaen. **D**oe begonde te prisen onse he
re sinte **J**ohan mit sine heylicheyt end
van sinen dogheden die hi an hem had
de. **E**nde sprack aldus toe den volck dz
hi hem vergadert was. **W**aer om zijt
ghit vut ghegaen in die woestine. **E**nde
wat begheert ghi daer te sien. **B**eghe
ert ghi te sien een nyet dat maghet end
maghet voer den wijnde. **M**er waer om

zijt ghi vut ghegaen. waert ghi vutge
gaen te sien enen mensche ghecleet mit
sachten clederen. **S**iet die ghene die mit
sachten clederen ghecleet zyn die zyn i
der coninghen hulen. **M**er waer om
waert ghi vut ghegaen. waert ghi vut
ghegaen te sien een prophete. **I**ck segge
u dat hi nyet alleene en is een prophete.
mer mere dā een prophete. **W**ant hij is
die ghene daer de prophete **M**alechias
of ghelproken heeft. **S**iet ic sal senden
mijnen enghel voer dijn anghesicht en
die sal bereide den wech voer di. **D**at
is dat euangeliū in dupelce vā desen te
ghenwoordighen sonnendaghe.

Expositio. **O**m dit euangeliū te
bet te verstaen en te weten dat
inder tijt doe sinte **J**ohā baptist te pre
diken en te dopen plach. **D**oe was een
conic indē lande vā galileen de ghehetē
was **H**erodes antipa. welcke herodes
had enē broeder de ghehetē was philip
pus die oec een groot here en een mach
tich man was. **E**n die philippus had eē
wijf die **H**erodias hiete. **D**ese herodias
philippus wijf end **H**erodes zyn broeder
hadde sulcke wādelinge en liefte te sa
mē dat **H**erodes te laetsten dz wijf sinē
broeder ontvoerde en laghē bi een i on
rechtē mit sundē en mit schandē. **E**n als
sinte **J**ohā dit hoerdē leggē so berispre
hi **H**erodē en besculdichde hē. **E**n bewi
sede hē mit redē en scarpe woordē dz hi
zynes broeds wijf nyet hebbē en mochte
ter wijle dz zyn broeder leefde wāt dat
b i.

ware teghen die heiliche wet en teghē
gods ghebodt en oec mede teghē zyns
selues ere Als sinte Johā ald⁹ den co
nint Herodes berispte doe wert dat ba
se wijf Herodias toernich op sinte Jo
hānes en brachte herodez daer toe dat
hi sinte Johā dede vāghen end in enen
kercker legghen Als sinte Johā aldus
was gheuāghen doe begonde onse he
re opēbaerlic te predikē en dat volc te le
ren ende miraculen te doen Alsoe dat
dat volck dat sinte Johēs plach te vol
ghen quā tot onsen here en vergaderde
bi hem en volgheden hem na Als sinte
Johēs discipulē en vriendē dat saghen
en hem des verwonderden en benyde
dat daer om want si mochte doe meer
re ghelouē hebbē to sinte Johā dan tot
onsen lieuen here En ghinghē tot sinte
Johā daer hi lach indē kercker en seide
hē hoe dat Jhesus begōde te predicken
en teykenē ende miraculē te doen End
dat volc dat bi hem plach te wesen on
sen heren ghemeenlic nae volghede En
als sinte Johēs dese woordē hoorden
doe sende hi twe vā sine discipulē tot o
sen here als hē te vraghē of hē de ghene
ware die toecomēde was of dat si eens
anderē verwachtēde soude wesen De
se vraghe dede sinte Johēs sine discipu
len vraghen onsen here nyet om zyns
selues wille mer om sine ionghere will
Wāt sinte iohā en twiuelde an onsen
here nyet wāt hi wiste wel dat hi wal
die waerachtige gods sone daer de pro
pheten of ghesproken haddē dat hē op

vertrijcke soude comen en een behoudē
der werlt sal wesen End dat die werlt
is dat moghē wi mercken an de wo
den die sinte iohēs te voren had ges
ken vā onsen here doe onse here tot
quā in die woestine en van hem ghe
pet woude wesen Wāt doe sinte Johā
onsen here sach vā verre tot hem com
Doe sprac sinte Johā dese woordē tot
den volck dat bi hem was Siet hier
met een lam gods Siet dat is hi die
werlt sunden op hem sal nemē end de
werlt daer of sal verlosse Dit is die
ne die na mi sal comen en voer mi
weest heeft die also groet houē mit
dat ick niet waerdich bin voer sinte
ten neder te vallen en oebinde de
vā sine scoe Hier om soe moghet
mercken dz sint Johā sine ionghere
en sende toe onsen here hem te vraghē
of hi die ghene ware die toecomēde
om zyns selues wille mer om zyns
gheren wille Want sinte Johā
iongheren warē doe noch tā ionck
plomp ende cranc vā gheloue end
gheneyghet tot sinte Johā dan tot
sen heren Ende si en hadden dor
ghene rechte kennisse onses heren
su cristī Ende meenden dat sinte Johā
nes cristus ware dye gheloue was
seyn den Want dan sinte Johā
bekende dit ghebreck an sine ionghere
Hier om so seynde hi se tot onsen here
als hem te vraghen of hi die ghene
re de toecomende ware Ende oec
si ons heren seringhe soude horen

den Ende dat si mitter leringhen ende
mitten godliken wercken de si vā hem
hoorden ende saghen souden verlucht
werden ende ghebrocht toe kennisse on
ser heren En mitten wercken en mira
culen die si hem saghen doen solde ghe
toeghen werde to zynre liefste En an hē
voert an soude ghelouen end stadich en
vast bliuen inden gheloue Ende beken
nen dat hi Cristus ware die sone gods
daer die werlt nae ghewachtet heeft en
daer die propheten of ghesproke hadde
sont maken vā haren sunden Wat dā
onse here wel wiste sinte Johānes me
ninghe inder vraghen die hē hem dede
vraghen Hier om antwoorde onse he
re sint Johānes ionghere aldus Gaet
tot Johānes en segt hem dye dinghen
die ghi ghesien en ghehoort hebt. Segt
hem mine lerighe die ghi ghehoort hebt
en kēnet ende verstaet daer in dat si vā
gode is en vā dē ewighē leuē En segt
hem oec die wercken en die miraculen
die ic doe aen blinden en aen douen aen
sterken en an lamen Ende kennet ende
verstaet daer bi dz die wercke zyn bouē
reden en menschelijker cracht ende cōst
Ende alleue vut godliker cracht en mo
ghenheit Ende gheloest Johānes dat
hi bin Cristus die sone gods ende die
hoouder der werlt daer die propheten
prophetiert ende ghesproken hebbē op
te iugheue des heilighē gheskes of ghe
te iugheue te comen . ende doet dat v hie
te Johānes doen En comet tot mi en

werdet mine discipulē en bliuet voertā
mit mi en volghet mi nae Als sinte Jo
hannes ionghere en wech waren ghe
gaen doe begonde onse here te spreken
toe den volcke vā sinte Johannes end
prysde hem in vier manieren Ende eer
ste in sine stedicheyt inden dat hē dese
woorde sprac Wat zyt ghi vut ghegaē
te sien een riet dat waghet voer dē wi
de en onstedich is . Ofte ole here leggē
woude hē en is nyet ghelijck ene riede
wāt hē is ghelijck ene valste sule en ene
colūme die vast ende stedich is en onbe
wighelic blīft vā wijnde vā water en
vā reghen Dat onse here aldus prys
de sinte Johan vā zynre stedicheit dat
quā hier bi toe Sint Johan hadde te
vozen inder woestinen eer hē indē kerc
ker ghelept wert voer dz ghemene volc
openbaerlic ghesproken en ghetuycht
dat onse here dat lam gods en cristus
gods sone ware En wāt sinte Johan
daer na correllick doe hē indē kerker ghe
lept was zyn ionghere toe onsen heren
sende en hem dede vraghen of hē de ghe
ne ware die toetomēde was of datmē
eenē anderē verwachtēde is . Hierom
so mochten sommighe luden ghedocht
hebbē dz Johānes een oltantattich mē
sce had gheweest vā herē vā woordē
en vā gheloue En te vorē openbaerlyck
sprac en tuychde dz ole here de gods so
ne ware En nae in een twiuelige dede
onsen here vraghē of hē xps de gods so
ne ware daer mē na gewacht had ofte
nyet En ole here doe prysde sint Johā
v ij

in dien dat hij seide dat hi gheen riet en
ware en gaf den volck daer mede te v
staen dat hi die vraghe vā sine ionghere
niet en dede vraghe om zijns selfs wille
mer om zijne iongheren wille als voer
gheslecht is. **T**oe den anderden ma
le prijsde onse here sint **Johā** om zijne
heilicheit wille zijns harden leuens in
dien dat hi dese woerde sprac **W**at zijt
ghi vut ghehaen te sien een mēsc die ge
cledet is mit sachten clederen **D**iet dye
mit sachte clederen zyn gecledet en zyn
nyet in der woestinen als **Johānes** is
mer si zyn inden husen der werltlijcker
conighen daermen leckerlic etet en dric
ket en gkecleet gaen mit sachte clederen
Hier is te weten dz sinte **Johā** een cleet
aen hadde vā penitencien daer hi sinen
nakeden leden mede bedeckeden en zyn
lichame mede gheiselde en castijde al en
had hi des gheen doen wāt hi was ge
heplicht in sine moeder licham en vūul
let mitten heilighen gheeste alsoe dat hi
nye lunde en dede. **E**n zyn cleet dat hij
an hadde was ghemaect van kamelen
hare ende was harde scarpe ende colt.
Na ghesstelijker bedudighe moghen wij
bi die sachte cledere verstaen sachte sme
kende woerden en reden daer dye ghe
ne dye in der heren houe zyn vele mede
om ghaen en plume strijckers zyn dye
na gunste voordeel en ere van den heren
staen te hebben **E**n oet dye ghene die e
nen āderen voer sine oghen prisen ende
achter sinen rugghe des niet en willen
bekennen en dz argheste doen dz si mo

ghen **A**ldus danighe en is sinte **Johā**
nyet gheweest wāt hi en smeckde
niemāt **E**n hi en sochte oech gheen
deel noch ere vā den heren **J**ohā
wāt hi sprac die waerheit en bleef
waerheit tot inden doot **E**n dz die
re is dat moghen wij merken in
dat hi coninc **Herodes** alsoe scarpelic
sculdichde en berispte ome dat hi
broeders wijf ontvoert had dz hem
Herodes dede vanghen en in den ker
legghen **D**et berispede hi die scrijue
pharizeen om die houerdie en de
die si ouer hem hadden **E**nde hi
hē scarpelic toe aldus. **O** ghi
kinderē waer op verlatet ghi v
uet v die duuel bedrogghen dz ghi
en ontfiet wāt ghi ds seker
dat ghi ten oordel comē sult en
ne des toecomēden rechters
Die bijle is althāt an die wortel
Dat is die doot sal schiere
vermoedet v siele verscheyden vā
lichame **E**n daer ome doet waer
vrucht der penitēcien eer ghi vā
scheidet ende betert dz ghi hebt
op dat ghi vā gode ghenade moght
fanghē en den toorn en den onse
ken oordel des toecomēden rechters
uer gaet **W**āt dā sint **Johā** ider
niet en sochte zijns selues ghemaect
en voordeel en hi die waerheit alsoe
dz hi niemāt en oersach **M**er bi di
heit bleef hi tot iden doot **H**ier
de hē ose here en seide dz hi ghene
cleder an en had **E**n bewijde dz mo

nae gheselske verstantnisse dat hij ghe-
ne pluimestriker en ware. **T**oe den
derden male prijsde onse here sinte Jo-
hans vā die gratie en voordeel dat hij
had bouē anderē heilighe luden en pro-
pheten die voer sinte Johāns tijden ghe-
weest hadde. **I**n den dat onse here dese
woordem sprack. **W**at zijt ghi vut ghe-
gaen te sien enen prophete. **I**ck segghe
u dz Johāns nyet allene is een prophete
mer oec meer dā een prophete. **W**āt hij
die ghene is daer of die prophete aldus
ghesproken heeft. **H**iet ic sende v minen
enghel voer dijn anghesichte de dē wech
waer di bereiden sal. **H**ier is te weten
dat hier voermāels heylighe luden pla-
ghen te wesen die ouermāts ingheuen
des heilighen gheestes wilsen en voer.
En die lommige ludē waren prophete
gheweten. **E**nd want sinte johāns niet al-
lene en wiste die dinghē die die pro-
pheten vā xpo gheprophetiert hadde hi
mit sinen vīngher wijsde en openbarde
hiet om was hij meer dā een prophete
Wāt doe die scriben en pharizeen hoor-
den seggen vā den heilighē leuen dz sinte
Johā leide en vā sine dōpe. **D**o seint
den si vut hare boden vā **J**herusalem
tot sinte Johā in die woestine en deden
hem vrage of hij **C**ristus ware. **S**intē
Johā antworde hē weder om en leide
dat hij **C**ristus niet en ware. **H**er hi wa-
re een stēme des roepers ider woestine
en een voerloper **C**risti en hi prophetier-

den mede toe der toecomste cristi aldus
Nae mij sal comen een starker dā ic bi
die alsoe groot en alsoe machrich bouē
mi is dat ic nyet waerdich en bin neder
te vallen voer sine voeten op dye eerde
ende te ontbinden die ryemen vā sinen
schoe. **A**ldus dā was sinte **J**ohā een
prophete om dat hij prophetierde ende
voerleide die toecomste ons heren end
oec mede was hi meer dā een prophete
Wāt doe onse here tot hem quā in die
woestine en vā hē ghedoopt woude
werden. **D**oe wijsde hi mit sinen vīghe-
re onsen here en sprac to den volck dat
bi hem was dese woorden. **H**iet dit is
dat lam gods en die ghene dye daer of
nemet de sunden der werlt. **O**eck was
sinte **J**ohā meer dā een prophete wāt
hi was ghelijc enē enghel wāt hi leyde
een enggels leuen want hij was repne
vā lichame en onbeulert vā allen sun-
den wāt hij was gheheilighet in zyns
moeders lichame en verenighet mitter
heilighen gheest. **E**n hi en dede nye do-
telike sundē. **E**n oec was hi een enghel
niet vā naturen mer ome des amptes
wille dat hi voerde. **W**āt gheliker wijs
dzen enghel een bode gods is end den
menschen bootscapt den wille gods en
houdet se tot doechden end toe goeden
werckē. **A**llo bootscapt oec sinte **J**ohā
dē mēscen den wille gods en houdet se
to doechdē en to goede werckē en sprac
hē dese woorde toe. **D**oet penitēci en dz
rijcke gods sal v ghenaken. **L**aet os
dan doen ende leuen na rade vā sinte
b ij

Johan baptisten en alle houerdijde van
woorden en van werken en alle ydel-
heit van leden ende van clederen of leg-
ghen ende begheuen en penitencie doen
van onse sunden. En also leuen i oetmoe-
dicheit en in repnicheit in dogheden en
in goeden werken dat dz rijcke godes
ons mach ghenaken. Ende dat wi nae
desen verghantliken leuen en mit sinte
Johā baptisten dat minlike anghesich-
te ons heren Jhesu cristi moetē anscou-
wen en daer of nūmermere ghescheyde
werden. Des goune ons allen die va-
der die sone en die heilighe gheest. Amē

Die vierde zōendach iden aduēt

MHerūt iudei ab iherosolimis sa-
cerdotes et leuitas ad Johānez
Joh. ij. Die heilighe euāgelista Johā-
nes heeft bescreuē dit euāgelium van de-
sen sonnendaghe. End is aldus vele te
seggen in duytsche. Als doe sinte Johan-
daptista begonde te predicken en te do-
pen en dz volc ghemeenlic tot hē quam
in die woestine ende meenden dz hi cri-
stus hadde gheweest. Doe seindē die io-
den van Iherusalem priesteren en leuite
tot hem te vraghen wie dat hi ware en
sinte Johā antwoorde den en belijede
en bekende die waerheit dat hē cristus
nyet en was. Si vzaechden hem voert
of hi Helyas waer en hē seyde neen. Si
spraken voert of hi een prophete ware.
en hē antwoorde neen. Doe spraken si
dat hi seide wie dat hi ware en wat hē

hem selue seide te wesen op dz hē ant-
de mochten brenghē den ghene die hem
vat gheseynt hadden. Sint Johā sprac
tot hem ende seide. Ick bin een stem
des roepers inder woestinen brenghē
ende rechtet den wech ons heren. Die
die prophete yzayas heeft ghesproken.
Ende die priesteren en leuiten die to-
te iohan waren ghecomen dye waren
van de partyen der pharizeen. Si spraken
voert en vzaechden sinte Johā aldus.
Waer om dopestu dā dat volc en
Cristus niet noch Helyas noch een pro-
phete. Sint iohā antwoorde hē. Ick do-
pe inden water mer hi stont int mē-
van den ghi nyet en kēuet noch en
tet hi is die ghene die nae mi sal comen
die voer mi ghemaect is en ic en bin
waerdich te ontbinden den tyemen
sinen schoe. Dese dinghē ghescheyden
i die stat van Betanien ouer die iordan.
Daer iohānes dopende was.
is dat euāgelium nae den sonnendaghe
in duytsche nae der litteren.

Epposirio Om dit euāgelium
te bet te verstaen is te wesen dz
dat drierhande oppnien ende woorden
waren onder den ioden van sinte iohā
baptista. Want sommighe van den io-
den die seiden dz. Sint iohannes bap-
tista Helyas soude wesen ende werden
ghecomen ware vuten paradysen om
dat ghemene volcke van haren sunden
en boosheiden te bekeren. Ende dz qua-
toe bi die ghelijckemisse dye sinte iohā

baptista hadde bi den prophete **Helyas**
 Want helyas plach in die woestine te
 wandelen ende te vasten Ende leefden
 in ware penitencien. Ende hij hadde
 een zyn lijf een hardt armelick cleet en
 de was neerste ende strenghe in sinen
 woorden Ende sprack die waerheit en
 ontsach nyemant. Want dan sinte
 iohanes baptista oock wandelde in die
 woestine ende leefde in grote ende strē
 ghe abstinētie Ende hadde an hē een
 hardt cleet ghemaect vā kamelen
 hare ende die waerheit alsoe lief hadde
 dat hi nyemāt en ontsach. Hier omme
 soe waende sommighe vāden ioden dz
 hij helyas hadde ghewest. Oock wa
 ren dāer sommighe ioden die meenden
 ende leyden dat sinte iohānes baptista
 ware en vā den groten propheten als
 helyas ofte zyns ghelijcke. En dz hij
 den dode om dat volck te leren en vā
 haren sunden te bekeren. Want dan
 aldusdanighe woorden ende oppuien
 waren onder den ioudschen volcke van
 sint iohā hier om wordē die pharizzen
 en die wijsen vā iherusalē te rade dz si
 vā hem vernemē woudē die waerheyt
 wie dz hi ware en seindē toe hē sommi
 ghe vā den pharizzen en priesteren en le
 uen als hem te vraghē wie dat hi wa
 re Ende als sinte iohā hem gheāt wor
 de hadde dat hi Christus nyet en ware
 noch helyas noch een vā den prophetē
 als si meendē Ende si voert begherden
 te weten wie dat hi ware. Doe sprack

sinte iohannes dese woorden ende ant
 woorde **Jck** bin die stemme des roepers
 in der woestinen. Bereidet den wech
 des heren die toecomende is ende rich
 tet dpe wegghen teghen sine thoecomste
 In desen voersproken woorden so opē
 baert ende toont ons **Sinte iohannes**
 dat hi om drierhande saeken was ghe
 romen ende van gode gheleynt als om
 te ghaen ende te roepen ende den wech
 des heren te bereiden **Eerst** so was hij
 een voerloper en een voerghangher cri
 sti in dopen en in predicken En dit soe
 roerde hi indien dat hi sprac dese woor
 den **Jck** bin een stemme des roepers Hier
 is te weten dz **Hidorus** seyt ald⁹ Dat
 een stemme de gherecht ende volmaect is
 moet drie dinghen an haer hebbē. Dat
 ene is dat si hoghe op mach. Dat ander
 is dat si claer si Dat derde is dat si soe
 te si En ist saecke dat een vā dese drie
 voerghelcreuen der stemmen ontbrecket
 so en is die stemme nyet recht volmaect
 De stemme van sint **Johānes baptista**
 die was gherecht ende volmaect wāt
 si seer hoghe claer ende seer soet was.
Eerst soe was die stemme der predicatiē
 van sinte **Johan** seer hoghe want hij
 was die ghene die eerste predicken van
 den hoghen hemelschen dinghen Ende
 sprack dese woorden. Doet penitencie
 ende dat rijke der hemelen sal v gheua
 ken Dat rijke der hemelē en was ner
 ghent inder heyligher scrifturen ghe
 noemt voer sint iohān tijt noch vā god
 noch van den propheten dpe voer hem

gheweest hadde. **E**n want dā sint Jo-
han vā den hemelſcen dinghē predicte
hier om was zyn ſtēme hoghe. **T**oe
den anderde male ſo was ſinte Johā
ſtēme clare wāt wat hī predicte en leer-
de dz volbracht hī mitten werckē wāt
die ſtēme des predikers is goet dūcken
de alſo dat hī wel predicket en qualic le-
uet en hī dat volc mit quaden ſeden en
boſen exempelen verkeert. **T**oe den
derden male ſo was dye ſtēme vā ſinte
Johā ſoete en ſonderlinghe wāneer hī
ſprac to goeden luden. **W**āt Criloff
ſpreet aldus vā ſinte Johā baptiſta dz
die ſtēme vā ſinte Johā was wrede en
oec ſatte. **W**āt den ioden ſprac hī onuer-
ſaechliken mālike en neerſtelic toe. **M**it
den conighē en ſcriben en phariſeen ſoe
ſprac hī coenlic en wredelic. **E**n mit zyn
iongheren ſprac hī ſuetic en vriendelic.
Aldus dan hī ſal oec welen dye ſtēme
eens predikers wāt ſi ſal welen hoghe
als van gode en van hemelſcen dinghē
en ſi en ſal nyet neder climen ter eerden
als te ſoekin ghemac en ghenoechte dē
lichames en ere gonſte lof of prijs van
den menſcen. **M**er ſi ſal ſoeken ere end
lof gods en ſalicheit der ſielen. **A**ldus da-
nighe was dye ſtēme ſinte Pauwels
wāt hī ſprac deſe woorde to den volck
vā Teſſalonien in dz ij. ca. **N**iet en heb-
ben wi gheweest een ſaecte en leere
der ghiericheit ende hebbē der menſche
ganſten nyet gheſocht. **M**er wi hebbē
onder v gheweest oetmoedich en cleyn
als onnoſele kīnderen. **D**oert wāt hē

ſint Johā ſelue ghelīckede bi cenre dē
me ſo is te weten dz hī dz dede om dē
ſaken ende reden. **D**ie eerſte reden
deſe. **D**at woort is eerſte inden herten
des mēſcen gheborghē. **E**n mit dē
me wert gheopebaert en gaet voort
dz herte des ghenē die dat woort
En als dat aldus is voert ghecomen
en ſcheidet dz noch niet vā den herte
ghenē die dat woort ſprac. **N**och
herte des ghenē die dz hoort. **D**ie
me daer dat woort mede gheopenbaert
wert die vergaet. **A**ldus was dz
des vaders beſloten en verborghē
herte des vaders. **E**n ſinte Johā
dē dz woort gheopebaert en ghe-
maket. en dz woort crīſtus is ghe-
in dz herte des vaders ouermēde
rie en ewigher gheboerten. **E**n dz
oec blīuet in onſen herten ouermēde
rechten gheloue. **E**nde ſinte Johā
baptiſta is voert ghegaen ende
bleuen. **W**ant hī den name onſes
Jheſu chriſti die hem te voer menſchen
gheuen van ſommighen menſchen
verlozen. **D**ie anderde reden
ſake is waer om dat ſinte
baptiſta hem ſeluen noemde. **E**n
me is in ghelīckewīſe als dat woort
is. **D**ie ſtemme daer mede dat woort
gheopenbaert wert den woorde
ghaet. **A**ldus ſoe was oec Crīſtus
Jheſus onſe ſalichmaecker voer ſint
hannes baptiſta nae zynre ewighen
volmaecter godheyt. **E**nde oec vā
propheeten ghepropheet. **T**hocomme

te welen als voer sint **Johā** En **Johā**
 nre was voer **Cristo** wāt hi voer **xpo**
 was ghebozen en predicte eer **Cristus**
 predicte Want sinte **Lucas** beschryft dat
 sinte **Johā** ghinc voer **Cristo** in dē ghe-
 ste en inder doechden des propheete **He-**
 lias. Die derde reden waer om dat
 sint **Johā** hem selue noemde **Een stem**
 me is versellet en vgaert mettē woort.
 De als dat woort wert ghelprokē noch
 tan so en is die stemme dz woort niet
 noch oer dat woort en is die stemme niet
 Ald9 was sinte **Johā** versellet mit cri-
 sto ouermits grote heilicheit die hi aen
 hi hadde Nochtā so en was hi **Cristus**
 niet Want **Cristus** was die brudegō en
 sint **Johā** was een vrient des brudegō
 Als sint **Johā** euāgelist beschryft in dat
 iij. ca. **Johānes** was oer lucifer dat is
 die dach sterre die voer die zōne opgaet
 ende op trett **En Cristus** was die zōn
 ne der gherechticheit Aldus dā so had
 sint **Johā** vele ghelikes mit **Cristo** mer
 hi en was selue **Cristus** niet als sommi
 ghe mēscen een wile tijts meende ende
 gheloefde. Toe den āderde male so
 sal die stemme eens priesters welen clare
 En toe den derde male so is hi in deser
 manieren als dat hi neerstelike toelpre-
 ke den gheue de traech en ledich zijn vā
 goede werckē als die te verwerckē ende
 mit veruærnisse te brenghē toe goeden
 wercken En hi sal oer so salichlike spre-
 ken toe den ghenē die goet ende deuote
 zijn als die te troesten en te houdē in do-
 ghen en in goeden werckē ende hi sal

prolic en wyllike spreke to allen mēscen
 Wāt **Aristotiles** die wise meester spre-
 ket pmo **Periarmenis** Dat die stemme
 zijn een teiken des welen en der passi-
 en des herte En hier om machmē mer-
 ken ander stemmen en predicacīe sint **Jo-**
hānis dz zijn herte was onstekē mit
 pure der godliker liefden en was soete
 ghemaect mitten honighe der inwendī-
 gher deuotien en der godliker begheer-
 ten en verluchtē mittē lichte der godlyc-
 ker wylheit. Aldus dā soe hebbē wij
 dat eerste punte waer om dat sinte **Jo-**
han vut gheleint was te wese een voer-
 looper en voerghangher ons herē in do-
 pen in prediken. Toe den anderden
 male was sinte **Johā** gheseynt op dat
 hi in de woestine soude roepē **Remigi9**
 en **Crisost9** leggen en beschryue dz drie
 dinghē zijn die enē mēsche doen roepen
 Ende dat eerste is als wij sprecken to
 den ghenen die verre vā ons vlscheiden
 zijn Dat ander is als wi spreke to den
 menschen dee doof zijn Ende dat derde
 is dan als wi sprecken vut eenen toor-
 nighen woede. Dye predickers ende
 die ghene den dat woort gods beuolen
 is te spreken ende dat ghemene volck te
 leren die zijn schuldich dat woort godf
 te sprecken mit neernsticheit ende vut
 rechter liefden Ende si sullen dat seluen
 voer doen ende bewylen dz mittē wer-
 ken dat si leren ende predicken mit den
 woordē end si sullen lude roepen want
 si sprecken toe den sundaren dye hem
 mit hare sunden vā god ghekeert hebbē

want als **David** spreekt in dē salter **Sa**
licheyt is verre vāden sunden. **Hi** sullē
roepen dese woorden die **Isayas** heeft
bescreuē in dat **xv. ca.** **Comt** weder toe
uwen herte ghi ouertreders der ghebo
den gods **Ende** kennet dz ghi misdaen
hebt ende betert v. **Hier** is te weten dz
god hem nūmermere en verscheidet vā
den menschen **Mer** die mēschen schep
den hem selue vā gode **Ende** hier of so
legt sūte **Dyonisius** een ghelikenis al
dus **Ik** sake dat een schip hem stoot te
ghen enē steen en d' schiet daer of so schi
net dat die steen wijcket van den scepe
mer dat en is nyet wāt die steen bliuet
stille liggen mer dat schip wijcket van
den steen **Ende** so dat schip hertelicker
stoot teghen den steene soe dat veerder
vaert van den steen **Aldus** so stoot hē
die sūdaer teghen god als hē doet een
doochtlike sūde ende also verscheydet
hi hē van gode. **Mer** god blijft staend
ende en roert hem nyet **En** soe een men
sche swaerliker sūdigheit en teghē god
misdoet hoe dz hi veerder vā gode gaet
en van gode verscheiden werdet **Doch**
een mensche en can hem so te mael nyet
van gode verscheyden **Want** verlenget
hi hem selue vā de barmherticheit gods
so comt hi toe der gherechticheit gods
ende toe der moghetheit. **Ghelikerwi**
se dat een mensche den hemel niet en cā
ontlopen **Want** gaet hi vāden welken
so ghenaket hi den oelken **Ende** ghaet
hi vā den sūden soe ghenaecket hi den
noorden **Ende** dit moghen wi merckē

van den prophete **Jonas** want dat
god gheboort totter stat vā **Samaria**
gaen doe wolde hi i dz eerste nyet
en vloet van gode ende clam in een
ende wolde en wech varen **Mer**
in dat scrip was doe quā daer also
ten storme ende onweder in die
finen wille dat die schipluden daer
ghebrocht worden vā groten angst
si leden dat si hem vutworpe in d' y
Ende doe hē in d' y see dreef d' hē
een waluische ende verstaende hē
hie hē drie daghe en drie nachte
nen lichame en doe werp hē in d' y
vische weder vut ende bracht hē v
de **Wāt** dā **Jonas** vlien wolde v
bi den soe vant hi dz god hem pū
Nye dan weder omme comen
gode d' y moeten hem pūnen te com
van gode te gode **Nyet** mit ene w
ghe der stede. mer van gode als hi
toornit mit sinen sūde toe gode
ghen hem te versoenen mit berou
Als dan soe sullen de predikere sū
pen toe den sūdaren want die sū
ren verre zyn van gode. **Toe** den
derden male so sullen d' i' predikere
de roepen daer om wāt si spreke to
uen mēschen. **Want** die siele des mē
hoort in dyen nature. **Toe** d' i' v
als si dat woort gods in haer hert
ende dat verstaet. **Toe** den and
male so wanneer si die dinghen d' y
i haer verstaen heeft prijk' sonet cā
heeft. **Toe** den derde male als si om
dinghē die si in haer otfanghē heeft

verstaen en gheprijsst heeft en oec mitte
wercke aen nemet en vervuolle die were
ken Een sondaer is doec wat hi en wil
die woordē gods in hem nyet ontfan
ghen noch verstaen Daer of spreckt Da
men wel te doe En al verstaet hi dz bi
ghen hi en heeft daer ghene liefden toe
ghen wat Ecclesiasticus spreckt indē xxi.
En onkuyfich welsche en een ghie
sal sel dat woort gods horen En dat
sal hem mishaghe en hi sel dz achterrug
ge letten ende sine spot daer mede heb
ben Daer mer al hoorst hi dz woort go
ds en hi dat oec verstaet en hem beha
gen Nocht en wil hi daer an niet ge
luuen en dat vervullen mitte wercken
Dauid ghelijcket den sondaer hij eenre
langhen die Aspis hiete Wat die slan
ghe is en der natueren so wāneer si dē
cokelaer hoorst fleuten so stopt si haer e
nde oec mit eerde en leyt en dzurt dat te
ghen die eerde En haer ander oec stopt si
mit haer stercke op dat si dē cokelaer nyet
wighen Een ghierich welsche stopt dat
dat dē begheertē zynre sielen mitter eer
de in dien dat hi die eerdsce dinghē al
verkijsct voer die hemelsce dighē
En Jeremias i dz xxiij. ca. aldus
Gode eerde eerde hore dat woert gods
Daer sprecket die prophete eerde
en daer mede te bewisen dat een ghie
en welsche heeft eerde in sine mōde als

altijt daer of te spreke en in sine herten
also stadelike daer op te decken En i fi
nen hāden als altijt om eertsce dinghē
te arbeide en alle sine wercke op eertsce
dighen te setten . Dat ander oec der
sielen als die verstandnisse bestopt die
ghierige welsce mitte stercke . Dat is mit
hope eens langhē leuēs en ghedence dz
hi noch tijts ghenoech heeft hē te keren
tot god Mer mit desen hope so werdet
hi dic bedroghē Wat die doot ouersien
lick comt eer hi des vmoedet en beroeft
hē vā die tijt die hi waende te leuē Als
Job spreckt in sine xxi. ca. Die bose men
schen brenghē haer daghē hene mit ghe
noechte en mit vrochdē en i ren oghen
blick dalen si neder ter hellē . Toe dē
vierdē male sullē de predikers inde roe
pen recht of si toernich warē op de sun
darē en dz sel comē vut godliker listē al
so den sundar te veruarnē en ouermits
anste daer toe brenghē dz hij hē bekere
Hier is te wetē datmē de sundarē beide
sal haten en lief hebbē en oec medeliden
mit hem hebbē. Wat i een sondaer zyn
dzie dighe Dat een is de welsce Dat an
der is die misdact Dz derde is de pyne
daer hi mede ghebondē is Wat dā een
sundare ren welsce is ghelijc ons Hier o
sullen wi hē lief hebbē als een creature
vā gode gheschapē En want hi hē tottē
sundē keert en godes gheboden niet en
houdet so sullē wi hem hatē en vā hem
vlyen Op dat wi van hem nyet besmit
tet en werden ende tot groten sunden
en quaetheit ghetoghē en werdē. Wat

Dauid spreket datmen mit heilighe mē
schen heilich wert ende mit enē verkeez
den mensche verkeert wert. **E**n wāt de
sondare gheuāghen is van den bosen
gheeste en beswaert mitten pynen der
hellen. **D**aer om sullen wi medelidē mit
hem hebben ende ons daer inne bedroe
uen. **E**nde onsen here god voer hem bid
den dat hi hem bekennisse gheue end al
soe langhe spare dat hi sine lunde bete
re en verlost werde vā de pynen der hel
len. **W**ant die prophete **D**auid spreect
aldus. **I**ck sach an die ghene die milda
dich waren teghen god ende ick wert
daer inne bedroeuuet. **T**oe den der
den male was sinte **J**ohānes gheleint
om te bereyden den wech daer onse he
re comē ende ouergaen soude. **S**inte
Opouitius secht dat dat gaen en die be
roeringhe is drierhande wāt sommige
ghanc is ront ende cirkels ghewise zō
mighe croum ende sommighe recht vut.
Die werelike mēschen gaen enē wech
na cirkels ghewise. **W**ant **D**auid seide
die mēschen wandelen al om ende om
in enen cirkels omeganc. **H**ier of so spre
ket die glosa aldus. **D**ie bōse menschen
wandelen in enē omeganghe ouermis
begheerte die si hebben tot eertsche dī
ghen welcke eertsche dīnghen hebbē ha
ren omeganc in seuen daghen. **E**nde
daer om en sullen si nūmermere connē
comen totten achtē daghe der salighen
daer die crone der glorien in wert ghe
geuen die ghene die nae ydelheyt nae
loelheit nae boosheyt nae lof ende prijs

der werlt staen die gaen eenen rechte
wech. **W**ant inden goeden werke
si doen in vasten in bedē in aelme
te gheuen daer inne hebben si enē
te meninghe want si die gode
nyet en doen toe loue ende totte
gode ende van rechter godliker
mer om lof ende ere ende om prijs
der werlt als die phariseen te doen
ghen. **D**aer onse here of sprekent
te. **M**atheus bescriuet. **A**lle dīnghen
doen si voer den oghen der mē
soe dat si daer of lof ende ere
hebben. **D**ie ghene die oetmoedich
sachtmoedich zīn end kennen dat
alle dīnghen van gode zīn ghecomen
van enen beghinne. **E**nde dat alle
ghen tot hem gheordneert zīn
euen eynde te ghaen en wandelen
rechten wech want si kennen dat
noch siele noch nyet goets en heb
van gode. **E**nde daer om so louen
dienē gode bouen al. **E**nd alle die
de wercken die si doen die doen
ue ende ter eren gods. **E**nde om
ydelheyt noch behaghen der mens
dēsen menschen sprekent sinte
baptista aldus. **M**aket recht den
des heren. **D**at dīnck is recht den
middel toe der fiden nyet opwaert
gaet van beyden eynden. **M**er blīue
die rechte linien staen ghelyck beyde
den. **G**od is dat beghinne ende dat
de. **A**lsoe sinte **J**ohan bescriuet in
Die ghene dan en gaet nyet vut
van desen twee eynden als vā den

ghinne ende vā den eynde dat god is
die alle sine goede wercken alsoe als hij
se kennet te wesen vā gode weder ōme
vorghet toe gode en aldus in allen din
ghen gode allene en anders nyemāt te
behaghē en begheert daer sint Johā vā
spreket dese woerden de Jazas vutge
sproken heeft **M**aect recht den werch
des heren. **D**es ghonne ons die vader
die soue en die heilighe gheest. **A**mē

Dits een sermoen vāden seluē dage

Fugite vā domini rectas facite
semitas dei nostri **B**ereidet dē
werch des heren en maect die toepaden
recht op dat die here te bet en te gherin-
gher tot v mach comen. **H**ier is te we-
ten als wāneer wi enē groten here end
eens eerwerdighens personen toecom-
ste verwarpende zyn so pleghe wi vier
dinghen te doen. **E**erst so bereide wij
en berichten den werch die hi sal comen
Ten anderden male soe bereyden wij
die heberghe daer hi sine ruste in sal ne-
men **T**oe den derden male so bereyden
wi die spise en den drauck daer hij sine
werck en zyn hof mede sal houden
Ende toe den vierden male so werpen
wi vut en doen van ons die oude ghe-
scoerde clederen end trecken weder aen
opewe en scone clederen **W**at wij na
verwisinghe der heiligher kercken nu in
deter tijt die ghehetē is die aduēt wach-
tende zyn die toecomste ons heren **J**he-
su cristi hier om sullen wij ons voeghe

mit allen vlite dese vier voersprokē din-
ghen te doen tot zijner eren ende weer-
dicheit. **E**erst so sullen wi sine rechte
werch richten ende bereyden **E**nd woe
wi dat doen sullen dat thoont en leert
ons die prophete Jazas in zyn xl. ca.
daer hi aldus spreect **D**ie stemme des roe-
pers inder woestine spreect. **B**ereydet
dē werch des herē **A**lle dale sullen wer-
den verheuen en alle berghen en houelē
sullen werden gheoetmoedighet dat is
slecht en euen ghemaect **E**nd die quade
weghen sullen werden gherecht en dye
scarpe en oneffen wegghen sullen sachte
en slecht ghemaect werden **E**n alle mē-
schen sullē sien die salicheit gods. **A**l-
desen voersproken woorden wert ons
te weten ghedaen dat wi den werch des
heren bereiden sullen in vier manieren.
Eerst so sullen wi die sloten en cule vul-
len **T**oe den anderden male sullen wij
die houelen slechten **T**oe den derde ma-
le so sullen wi die crōme weghe en om-
megange richten **E**n to den vierde ma-
le sullen wi die scarpe stenē end die doer-
nen vutē weghe doen en en werch wer-
pen **W**at also groten anstē en vrese te
hebben voer die gherechticheit end voer
dat oordel gods dz maect enen dale der
wāhopen inder sielen **E**nde also grote
hope troest en toenerlaet te hebben tot
die barmherticheit gods **D**at maect e-
nen berch ende enē houel der vermetel-
heyt en goetdūckelheyt en der houerdi-
en inder sielen. **I**ucifer woude ghaen
ouer den berch der presumptien dat is

der vermetelheit en der houerdien. En
daer om so vel hi te male diep Capn en
Judas scarioth ghinghen den rechten
wech der wāhopen en des mistroets.
Daer om zyn si vlozen en verordele tot
der ewigher verdoemenissen. Hier omme
so sal een mēsche den anxt end die vrese
bouē houdē mitten hopen. end die hope
en die vermetelheit sal mē onder houden
mitten anxtē en mitter vresen. Men
leket indē boeck der naturen vāden vo
ghelen dz eenre hāde Hauicken en clem
voghele zyn dpe haer ses soecken on
der ander voghele en vanghē dat in die
lucht en nyet op die eerde. End die sou
mighe soecken haer voetsel opter eerde
en nyet in die lucht. Nu heeft die duyue
oec dit vā naturen dat si wel kenne een
onderscheit vā desen twee clem voghe
len. Ende hier omme wāneer si in dpe
gheia ghēt wert vāden Hauick dpe i de
lucht vāghet so valt si neder op die eer.
De Ist oec sake dat si gheia ghēt werdet
vāden Hauick die vāghet opter eerden.
so houdet si haer bouē in die lucht. En
aldus ontgaet si den clemvoghelē ende
bliuet onghenāghen. Aldus so sal oec
doen die siele eens kerstē mensche wan
neer si becoort wert vā den hellschē ha
uick als vā houerdien vermetenheit of
vā also groter hopen of presumptiē soe
sal si haer neder werpen ter eerde ouer
mits anxt en oetmoedicheit. Ist oec sa
ke dat si becoort wert vā wāhope ende
mistroet en daer mede ghenacet dē put
te en den dale der hellen so sal si haer v.

heffen ende bouen houden in die lucht
mit rechter gheloue ende mit enē gode
vasten hope. En hebben ene gantsche
trouwe an god dat hij haer ghenade
sal wesen als si ghenade enē hē soeken
ende van hem begheert. Want onse
re also barmhertich ende alsoe gode
tieren is dat hij nyman van hem en
wilset die ghenade end barmherticheit
vā hem begheert. Want als dāuid kon
ket. Dine barmherticheit gaet bouē
sine werken. Toe den anderden boe
le sullen wi onsen here sine werke
den in oprichtinghe der cromten dā
den weghe zyn of comē moghen. En
dat doen wi wāneer wi ene goede
ninghe hebben in den goeden werke
die wi doen. En als wi alle oē an dā
ten ende die werken die wi doen te
de keren ende ghene vutweghe en
ken die werlt al daer mede te behagen.
Mer onse ghedachte allene te gode
ghen ende zyn lof ende sine cete dā
soecken. Ende volghen sine Paulus
ringhe die aldus sprekt totten Corin
in dat derde capittel. Alle dighe die
doet in woorden ende in werken
doet altemale in den name des heren.
Toe den derden male soe sullen wi
den wech ons leuens ende onser wer
ringhe den here bereyden. In deser
nieren dat wi alle quaet ende alle on
nicheyt ende oneffenheit der sunden
daer vut werpen sullē op dat onse ge
dertieren here ghene dinge dā i en
det dat hem teghen si ofte dat hem

baghen mochte. en in wat maniere sal
men dat doen. **T**rouwen wi sullen eer
ste vut ons werpen de stene der houer
dien daer naest den sijke der ocruptheit
en dan die doorne der ghiericheyt ende
alle oeffenheit vā toorne vā hate en vā
nyde. **D**ie houer die sullen wi vut oes
werpen wāt si maect dz herte eens mē
schen also hardt als ren steen ende dzin
ghet een mensche daer toe dat hi gheen
ontsch en heuet voer god ende nyet en
houet vā sine gheboden. **A**ls **J**ob spre
ket in zyn eerste capittel **S**ijn herte. dat
is des houerighen menschen sal ver
herbet werden ghelijck een steen wāt
so wype mē beweerken ende toelpreken
mach een houerich mensche en is nyet
te beweerken noch te spreken want hi
alle tijtinen wille hebben wil. **E**nd hē
dūcket alre datet zyn dat beste si. het
si also of dat en si also nyet. **D**oert sullē
wi die ocruptheit vut ons werpē wāt
die stinkende ende onreyn is voer dē
oghen gods ghelijck als dreck en slyck
oureyn is voer den oghen des mēschen
en hier om so sprekt **E**cclēsticus de
te woorden in dat ix. ca. **A**lle wijue die
ouerbaer leuen en oukuych zyn sullen
ghelijck den dreckē inder straten onder
die voeten werden ghetredē. **D**oert so
sullen wi vut oes werpen die doorne der
ghiericheyt wāt si dat saet der godliker
in der ghelijckheit oefeninghe in ons v
laodet ende verderuet. **A**ls sinte **L**ucas
bescryft in dat viij. cap. **O**er sullē wij
vut ons werpen die oeffenheit des toer

nes des hates en des nydes. **E**n wesen
effen en eendrachtich mit onsen eueker
sten mēsche en hebben ruste ende vrede
in ons seluen en liefte tot allen mensche.
Wāt god onse here en wil nergheet we
sen dan daer ruste en vrede is. **A**ls **D**a
uid sprekt **S**ine stede is ghemaect i vre
den ende sine woeninghe in syon. **D**at
is in die herten en sielen de hem anscou
wen ende liefte en ghenoechte in hē heb
ben. **A**ldus so hebt ghi ghehoort in
wat maniere dat wi eerst den wech den
heren sullen bereyden. **T**oe den ander
den male so sullen wi onsen here berey
den een huys en een herberghe daer hi
in mach woenen ende sine ruste hebbē.
Hier al spreket sinte **A**mbrosius aldus.
Dat huys onser sielen sullen wi vercie
ren mit bloemen en mit vruchte der do
gheden en der goeder werckē. **E**n wel
rukende maken mitten edelen costelike
rooke der reynicheyt ende eens reynen
cuylichen leuens. **I**n desen huse on
ser sielen zyn drie cameren die reyne en
puer sullē wesen. **D**ie een camer is me
moriz dat is die ghehuechnisse. **D**ie a
nder camer is intelligentia. dat is die v
stantnisse. **D**ie derde camer is volun
tas. dat is die wille. **A**ls sinte **A**ugusti
nus sprekt **D**ie gehuechnisse is een moed
der vstantnisse wāt mē gheen die vstaen
mach ten si dattz vā die gehuechnisse in
vliete en die wille comt vā die ghehuech
nisse. **W**āt niemāt en wil enich dinc tē
si dat hi dat dinc eerst in sine gehuech
nisse heuet ende oeck mede mit die ver
c ij.

standnisse verstaen ende bekenne Ende aldus is die ghehoernisse een moeder der verstandnisse en haerder kinderen Ende die wille comt van hem beiden al van die ghehoernisse en en van de verstandnisse Aldus so woent die plone des vaders in dye camere der memozen en die persone des soons in die camere der verstantnissen Ende die heilige gheest in die camere des willen. Die vader woent inder camerem des ghehoernisse mit ene stadighe ghedachtissen der goeden en der gauen die hi den menschen heeft ghegeuen Als David dede die aldus sprekent inden salter **Ick** heb ghedachtich gherweest gods mijns heren en hebbe ouergedacht die weldaden ende die gauen die hi mi heeft ghegeuen en ic hebbe daer in vroechde end ghenoechte ghehad. Daer zijn drie dinghen dye wi stadelicke sullen ghelouen en ghehoegen Dat eerst is die weldaet en die gauen die hi ons heeft ghegeuen en hem al tijt daer of dancken en louen Dat ander is dat wi dencken sullen op die swaerheit en pynen onser sunden Dat wi de biechten en beteren op dat wi daer nyt mede en vallen inden putte der ewiger verdoemenisse. Dat derde is dz wi sullen dencken end stadelick in onse memorie hebben dz wi immer steruen moeten en nyet en weten die tijt waneer noch die stede waer dat wi steruen sullen noch die maniere woe dat wi steruen sullen Hier of staet ghescreuen in dz vijfte boec Moysi dat gheheten is Deutronomij.

in dat xxii. ca. **Och** here of si smachten en mit enen lustighen smachte beken den die weldaden en de gauen die hi hem god heeft ghegeuen En oec mede vanden die swaerheit haerre sonden Ende si oec voerslaghen haer eynde en de liden ren doot den si moeten lijden. Aldus nigh ghedachte repnighet die camerem der ghehoernisse Daer David aldus of sprekent **Ick** hebbe ouer nacht ontgedacht die gauen gods de swaerheit der sunden ende die bitterheyt des doots ende hebbe daer mede ghekeert mijne gheest en alle onreynen en ydel ghegachten en begheerten vut mi gherwoonten In die camerem der verstantnisse gheloue ende mit waerachtich ghegachten Paulus sprekent totte Ephesien in daz iij. cap In dese camere en sullen wi niet sette die wijsheit des duuels der werlde noch des vleysches want dat is een doot der sielen Als **Jeremias** sprekent Daer wijsheit der duuelen houdt een mensche daer toe dz hi behendich is quaet te doen ne ende maect hem also blind dat hi niet ne goede wercken can doen En als **Paulus** sprekent totte Romeynen in dz viij. ca Die wijsheit des vleysches houdt een mensche daer toe hz hi die ghenoechte des vleysches volghet en daer mede gods wijsheit en die salicheit zijner sielen. Oec en sullen wi in die camere der verstantnissen niet setten die wijsheit der werlde want si een mensche treect van gode en houdt hem

allen ydele en onnutte dinghe vā woer
 den end van wercke daer een mēsche si
 ne tijt mede verſumet die hem god heft
 verleent penitēti in te doen en dat ewij
 ghe lenen te verdienen. **W**ant als staet
 ghescreuen in dat boeck der wijsheit i dz
 viij. ca. Alle menschen zijn ydel daer de
 wijsheit gods niet in en is. **H**ier om soe
 sullen wi setten in die camē der vstan
 denisse die godlike wijsheit wāt die is
 en leuen der sielen. **A**ls sinte **A**ugusti
 nus ons bewijset in desen woerden. **I**n
 te ende waerachtighe wijsheit gods.
Want kennē wi god mit rechtē ghelo.
 ue so bekēnet hi ons en so stortet hi sine
 gracie en genade in ons daer onse hert
 mede wert ghepuert en ghereynicht vā
 alle onnutte dinghen ende ydelheit der
 werlt. **A**ls wi mercke moghē indē wor
 den die ghescreuen staen in die wercke d
 apostole in dz. iij. ca. **I**n die camē d
 willen woent die heylige gheest witter
 lichte. **W**āt als sinte iohā euāgelista be
 scrijft i zjn. iij. ca. **D**oe onse here tot si.
 ne ioggeren had ghesprokē dese woerd
 doe wy dat mi lief heeft dye sal mijn
 lermoen. dat is mijn leringhe en myne
 ghewodehouden. **D**oe so sprac hi voert
 daer na dese woerdē. **E**n wi sullen tot
 hem comen en onse woenighe bi hē ma
 ken. **V**an dese camere des willen salme
 brachten en vutwerpen alle toorne ha
 te en ydele en voert alle ander hoeftson
 de want die gāst die heilighe gheest dye
 in wi nergheut woenen dan daer oet.

moedicheit ruste ende vrede is. **A**ls ghe
 screuen staet i dat boec der wijsheit i dz
 eerste ca. **D**och is te weten dz drierhā.
 de bedructheyt des hertē mach i een mē
 sche comen daer dz ene of is vdiensstelic
 dat ander verboden end dat derde ghe
 oerlouet. **W**ant so wāneer een mēsche
 wert ontslettet en toornich teghē de sun
 den en dit wederstaet end weder radet.
So is die onruste en toorne vdiensstelic
 vā gode. **E**n daer om en scutwet die hei
 lighe gheest sulke toorne en onvrede n
 om dat die comet vut godlike liefste mer
 als een mensche leeft in hate en in nijdē
 en hier of onurede heeft in zynen herte
 so vliet die heilighe gheest vā hem ende
 en wil daer bi nyet wesen. wāt dese on
 ruste is quaet en teghen dat gebot gods
 en teghē die godlike liefste. **W**āt sinte io
 han euāgelista beschrijft in dat anderde
 cap. **W**ie dat sinen broeder hatet dat is
 zjn ewen kersten mēsche die is een doet.
 slagher vā zjn selues siele. **V**oert wan
 neer een mēsche haestich toornich wert
 om dinghen die hi siet of hoert de hē te.
 ghen zjn of mislaghen end den toorne
 en onurede alreht laet vallen en niet i
 hem en houdt dat is te liden. wāt ghe
 ne mēsche so goet noch soe heilich en is
 hi en wert wel bi willen toornich wāt
 sinte **J**eronim⁹ sprekt. **S**o wat mēsche
 in sine moede nūmermere bedruct noch
 beroert en wert die is god. dz is altēma
 le godlic en der werlt ghestorue. ofte hij
 is een heest. dat is een dwaes vā sinne
 en vā verstandnisse datz hem al goet

duncket welen wat dat hi siet of hoert
het si goet oz quaet. Want dā dese di-
ghen dan aldus zyn hier om so sullē wi
die eerste bedructheit vā ons werpē en
die anderde tepererue en ons daer voer
wachten dat wi ons daer nyet in ont-
gaen als onnutte woordē te spreken en
eenrehāde onsedicheyt te tonen. Aldus
dan so hebbē wi dat anderde pūte hoe
dat wi den here een herberghe sullen be-
reiden. **T**oe den derden male sullē
wi den here sine spise bereyden. **E**n dye
spise sal drierhāde welen. Die een spise
sal welen natuerlic. Die ander sal welē
ghestelic. **E**n die derde spise hemelsche.
Die lijflike spise sullen wi hem bereyde
als daer mede die arme mēschen te spi-
sen ende te lauen. **W**ant wāneer wi de
arme lude spisen ofte eten gheue om de
liefte ons heren so spisen wi god dē he-
re. **W**ant sinte **M**atheus bescreijt in dz
xv. ca. **O**nse here sal dese woorden toe-
den iōcten daghe to sine vriendē spreke
Ic was hongherich en ghi ghauet mi
eten. **I**c was dorstich en ghi ghaeft mi
te drinke. **A**lso sullen die vriende gods
hier op antwoorden. **H**ere wāneer gha-
uen wi di te eten of te drincken of si seg-
ghen woude. **H**ere du en hebste ons nye
ghebedē om eten ofte om drinke waer
om segste dan toe ons dz wi di eten en
drincken hebben ghegeue. **S**oe sal onse
here dan antwoorden aldus. **V**oerwa-
re seg ic so wat dat ghi den alreminne-
sten dat is den alre armsten mēsche hebt
ghedaen in mynen name dat hebt ghi

mi ghedaen. **T**oe den anderden ma-
le sullen wi den here bereyde ghestelic
spise. **D**ese spise bereiden wi hem wā-
neer wi ons keren vā onse sunden en
begheue die ongherechtheit ende wi
uen bi die gherechtheit. **E**nde als wi
doen den wille ons heren ende leuen
sine gheboden. **W**ant sinte **J**ohannes
euāgelista bescreijt. **E**n onse here
op ene tijt selue dese woorden spre-
ke is dat ic doe den wille mijns vaders.
Dese spise des godlijcken bidder onse
rechtheit soeket ende bidder onse
re van dore to doeren. **A**s wi mercken
moghē in desen woorden die onse
re spreke. **J**oānis i dat. ij. ca. **I**c sta
die dore en cloppe ende soe wie die dore
zijns herten op doet teghen mi toe dat
wil ich ghaen ende eten mijn aēdel
ende hi mit mi. **I**n desen aēdel
een sondaer voert setten die gherechte
dat eens igherechte berouwe. **D**at dore
der is waerachtighe biechte. **D**at dore
is behoerlijcke penitencie ende betrouwe
Ende onse here sal daer bij setten dat
gherichten. dat is vergheuen der lude
vutstortinghe zijne ghenaden ende der
sittinghe der ewigher glozen. **M**er
der vele mēsche zyn gelijc dē spelude
die alrijt begheerende zyn te eten van
der lude spise ende nyet van haer rijde
spise. **A**ldus so wonden wel vele
schen dat hem god woude wel vele
sine gracie ende genaden ende van haer
goede. mer si en willen nyet toebereyden
van haer eyghen goede. **D**ie derde spise

ullen wi bereide in loue en in ere gods
 want god daer liefte en ghenoechte in
 heuet. Als wi merken moghen inden
 woorden die dauid heeft ghesproken i
 die plone ons heren aldus. **W**aent ghi
 dat ic often blefch sal eten ofte borkes
 bloet sal dricken. **N**een ic nyet ic en behoe
 uer der spise ende des dracks nyet. mer
 offert mi offer des loues end gheuet go
 de die ghelofte. **W**ant dat is die wech
 daer ic in sal tonen den wech der salic
 heit gods lof ende ere diemē gode doet
 die zyn gheheten hemelsche spise want
 die heilige die mit gode zyn inden he
 mel werde mit alulcke spise ghespiset
 want **D**auid spreekt aldus. **H**ere salich
 zyn si die woeren in dynen hupse wat
 si hemelich sullen louen. **H**ier of so spre
 ket oec sinte **A**ugustin in een boec ghe
 heten vā die stad gods aldus. **G**od is
 een eynde onser begheerten wat hi son
 der ende sal werden ghesien ende son
 der moedicheit sal werden gheloeft.
 Een mensche dpe enen vrient heeft
 den hi gheerne liet ende ghenoechte he
 met daer bi te wesen. dpe mach daer bij
 alsoe langhe wesen dat hy zyns binwe
 lens moede wert end dat die vroechde
 ende ghenoechte des binwens toe den
 laetsten vergaet. **O**ec mach een alsoe lan
 gen dānen ende springhen dat hy
 den god zyn inden ewighen leuen dpe
 sullen god aen sien sonder eynde ende
 ewighen lief hebben mit ghenoechten

sonder verdziene ende alijt gode louen
 ende hem dancken sonder moehicheyt
Toe den vierden male sullen wi
 vertieren teghen die toecomste ons he
 ren mit nyewen clederen ende trecken
 aen sine clederen die hi selue aen hadde
 ende die hi ons ghegeue heeft ons mede
 te cledē. **W**at ghelike dat een here gher
 ne zyn vrienden liet mit hē comē mit si
 ne clederen die hi hem ghegeuen heeft.
Also liet god onse here ons oec gheern
 inden clederen die hi ons ghegeue heeft.
Onse here **J**esus christus hadde seluen
 drierhande cleder daer hi sine bruyt on
 se siele woude mede ghecleet hebben
 ist dat si toe hem woude comen en hem
 behaghen. **D**at ren cleet dat christ⁹ had
 dat was wit ende reyne en onbeuleet
 van allen sunden als sinte **P**eter vā hē
 bescreft. **H**i en dedt nye sūde noch i si
 ne mont en was nye loghen gheuonde.
Mit desen witten clede der reynicheyt
 ende der onbeuleetheit der sunden sullen
 wi ons cleden ende vertieren soe ma
 ghen wi tot hem comen ende zyn aen
 ghesichte beschouwen. want als staet
 ghescreuen in **A**pocalipsi. i da derde ca
 van alle den heilighē. **H**i sullen mit my
 wanderen in witten clederen. **E**nde
 dit is dat cleet daer die naerheit onser
 schamelheit voer onse sunden mede be
 dect wert. **A**ls oech staet bescreuen in
Apocalipsi in dat derde ca. **D**at ander
 cleet dat onse here an hadde was root
 ende dat roech hy an doe hi geghepelt
 wert end ghecroont mitter doone en

aen dat cruce ghehāghen wert. **M**it de
sen roden cleden sullen wi ons oec cledē
als sine passie ende sine pyne. en sinen
doot in onsen herte te draeghen. en daer
op te dencken mit cōpassie ende mit me
deliden en sullen hem daer om lief heb
ben ende dienen want hi den doot en
die pyne om onsen wille heeft gheleden.

Dat derde cleet dz onse heer aen had
dat was vūguldet en van menigherlepe
verwe. **S**i den goude is betekent cari
tas. dat is die rechte liefste die onse here
daer drant dat hi mensche wert en den
doot woude liden. **S**i die menigherhā
de verwe is betekent menichtoulicheyt
der dogheden en der goeder wercken
daer zyn menscheit mede gheriert wal
Mit desen cleden der godliker liefste en
vā menigherhāde verwe der dogheden
sullen wi ons cleden teghen de toecom
ste ons heren soe moghen wi vrilicken
ende sonder anxt tot hem comen want
hij ons vā gherne sal sien en lieflijcken
ontfanghē ende sal gheerne bi ons we
sen hier inder tijt mit sine godlike graci
ende nae dese tijt mitter ewigher glorie.
Onse lieue here moet ons ghūnen nyet
vā eertrijcke te scheiden wi en zyn also
gheriert in dogheden en also gheuestet
in caritate en in godlijcker liefsten alsoe
dat wi weerdich moeten werden te co
men in dat ewighe leuen en ontfanghē
die crone der ewigher glorien en nūmer
meer vā gode gescheide moete werde.

A M E N

Van den heilighē kersdaghe.

Vitauit plebem suū iher. **M**
Dese woorden heeft bescreuen
die heilighe euāgelistā sinte lu
cas. **E**nde zyn aldus vele te segghen in
duytscher spracken. **D**ie here heeft zyn
volck ghelocht ende gheuādet. **W**at
is een teyken der gunsten en der liefden
dat die een mensche toe anderen comen
ende den verloert ende bekiet worde dat
hem te hande gaet. **H**ier om heeft god
die hemelsche vader sinen lieuen enighen
ghebozen vutuercozē sone. **J**esum cristum
onsen here toe den mēsche ghesant als
den menschen daer mede condich te we
ken sine caritate ende sine grote liefden
die hi hadde totter menscheit in sinen
ren. **A**ls sinte **J**ohānes bescreijt in sinen
epistolen aldus. **D**ie liefste gods is on
daer in ghetoent ende bewesen wāt
sinen enighen geboren sone hiet op
rijcke gesant heeft als den menschen
verloerken ende te vanden. **V**an desen
verloerken staet ghescreuen in dat boec
der machabeen. **H**i die eyghen wā
ghe heeft inden hemel de is een vāder
ende een vader der stadt van **J**herusalem.
Nae desen vificieret ende vāder
bedrueter menschelicker naturen. **V**er
langheden sere die goede oude vader
die daer laten in duyternissen vā
tijt dat onse here ghebozen was. **E**n
riepen den hemelschen vader an mit god
ter begheerten en mit barmhertichē liefden
ende spracken. **H**ere vader vā de hemel
rijcke come tot ons ende verloerken ons
in dine salicheyt. dat is sende ons dīn

19
sont den salichmaecker als onste soet
ken en te troosten en salich te maerken
Der heiligher vaderen ghebet heft god
veruullet wāt hi sinen sone op ertrijck
heft gheseynt den mensche tot troeste
Ende die sone gods heeft os ghesocht
in die maniere Eerste mit sine mēsche-
like teghewoordicheit ghelijc enē mach-
tighen cardinale of legate dē die paeus
vut seyndet sin volck te visitieren en hē
alle sine macht heft mede ghegeue te bi-
dragen en te ontbinden te doen end te laten
wāt dē hē best ghedaen in allen sa-
ken . To den āderden male so heft os
die sone gods ghesocht ghelijc dat een
meester vā medicinen die sieckē pleghet
te soecken Toe den derde male heft os
die sone gods ghesocht als de een vriend
den andere pleghet te soecken . **Eerst**
dan segge ic dē die sone gods ons heuet
ghesocht ghelijc enē machighē cardina-
le of legate den de paeus alle sine mach-
te heuet beuolen . welcke legate vijf din-
gen toebehoert daer sine visitatie me-
kent hem roe dat hi mit de volcomene
macht die hi heeft die sware bāden end
worden daer die lude mede zijn ghebon-
den en beladen of legge welcke die āder
pelaten die benedē hē zijn npt ontbinden
noch of legghen en moghē Aldus dede
die sone gods alre eerst doe hi de werlt
widerden ende sochte Want doe **Adā**
me **Eua** dat ghebot gods hadde ghe-
maeken doe was allen wijuen dese pe-
nitentie ende pyne gheset van gode dat

si hare kinderen sullen ontfanghen in
te breeckinghe haerder lichamen Ende
mit groten laste ende swaerheyt soude
draghen ende in pynen ende in onrey-
nicheit toe der werlt solde brenghen en
de winnen . Dese bant ende penitenti
verlichtet die sone gods in sine visitaci
want hij marie sine ghebenedide moe-
der dese gracie gaf dat si in hare repni-
cheit ende sonder biwelen van mannen
ende sonder breeckinghe haers lichames
vzuchtbaer soude werden ende sonder
enighe swaerheit haer kijnt soude dra-
ghen ende sonder enigherhande pynen
of wee oft onreynicheit soude winnen
en to der werlt brenghen **Mit** dese visi-
tatie so wert die menschelijcke natuere
volmaect . Want voer dese dispensacie
ontbrack der menschelijcker natueren
een maniere vā voertcomen der mensce
Want dye almachtighe god heeft enen
mensche ghemaect ende voert gebrocht
op eertrijcke sonder mā ende wijf **Endē**
die mensche was **Adam** sonder māne
ende wijf . Toe den āderden male he-
uet god ghemaect enen mensche vā den
manne sonder wijf end dat was **Eua**
Want god onse here maeckede **Eua**
vā ene ribbe die hij vut **Adams** side nā
To den derden male so maeckede god
menschen beyde van mannen ende van
wijuen **Ende** aldus so worden alle mē-
schen ghebozen vā bi welen en to doen
van mannen ende van vrouwen . Van
dese drie manieren nu voer vutghespra-
ken soe ontbrack noch ene maniere van

menschen to werden als dat een repne
onbeulecte maghet in hare ioncfrouwe
lijcke repnicheit een kint loude outfan
ghen en sonder last draghen en sonder
pyne ter werlt brenghen. Dese maniere
wert volbracht doe die sone gods vutē
schoet zijns vaders quā op eertrijcken
om die mēschen te visitieren. En vā ma
ria sine moeder die repne oñbeulecte ma
ghet wert ghebozen. Deck mede so wa
ren die hemelen onuolmaect want die
mensche vut den paradise wert verdre
uen om sine misdaet. Die dē vall der en
ghelen de gheualen waren als lucifer
ende sine ghelēscap souden weder om
opgerechtet hebben. Mer om die visita
cie des sone gods so zijn die mēschē we
der gheroepen en weder ghebracht toe
den paradise des ewighen leuens. En
aldus so zijn die hemele en die eerde o
uermits die visitacie en dye soekinghe
ons heren volmaect ghewordē de daer
te voren onuolmaect waren. Aldus
dan so hebben wij dat eerste dz een visi
tierer toebehoort als dat hi sal dispen
sen ende verlichten die dighen daer die
ghene mede ggebonden en zijn daer hij
toe gheseynt is. Toe den anderden
male so hoort enen visitieren toe dat hi
den volcke daer hij toe gheseynt is sal
predicken dat woort gods. En wisen
en leren hoe dat si gode sullen dienē en
liet hebben. En waer mede dat si gode
moghen ghenaken en comē totten ewi
ghen leuen. Aldus so heeft die sone go
des ghedaen in sine visitacie. Daer dye

heilighe euāgelist sinte lucas of
end zijn die woorden zacharie sinte
hannis baptisten vader. also dat hi
bouen hier neder vuten hoghen
is gheromen end heeft ons ghe
om ons die in dye donkerheit
den des onghelouen end des on
heits zijn mit sine godlike lēghe
te verluchten ende te brenghen
ghe des ewighen vredens out
ne godlike wādelinghe ende z
lijcken leuens. Want eer dat on
op eertrijcke quā doe waren alle
in dypsternissen der sunden en
linghe des onghelouen. En gh
meenlijcke totten vutwendighen
ternissen der hellen en der ewighen
uen en si warē ghelijck enē bla
mit raste dē wech soert en als hi
te wesen inden weghe so is hi daer
ten en als hi meent te gaen totte
en der ghenaecket so gaet hi daer
is daer verre of. Ende aldus so
ghē alle mēschen dwale en en comē
wech des ewighē leuens niet om
soe meer voort ghinghen soe si
daer of warē wāt si ghemeenli
totter hellen eer dye sone gods op
rijcke quā die een licht is daer al
werlt mede vūlchet wert en d
ne lēghe en godlike leuen alle
vūlcht heeft en ghebracht to
godes ende in den wech des ewi
leuens. Ald9 hebt ghi dz āderde
nen visitierer toe behoort alsof dat
den ghenen daer hi toe comt te

sal prediken dat woort gods en wisen
ende leren den wech der waerheit ende
der salicheit. **T**oe den derde male soe
behoert den visitierer toe dat hi die ghe-
ne die onuerden te samen hebben wed-
om versoene ende te samen in vrede set-
te. Aldus so heeft die sone gods ghedaen
in sine visitacien. **W**ant god die vader
heeft den mensche van hem verwiset om
die misdaet die si teghen hem hadden mis-
daren ende oec mede om die grote onghel-
ichsoerlamheit. **W**ant die mensche van
die vruchte des hols hadde ghegheten
dat hi hem verboden hadde te eten. **E**n
god was also hart en also strenghe dat
hi den mensche niet weder om ontfan-
ghen en woude eer. **C**ristus die sone go-
des op teertijcke quam ende hi die mis-
daet op hem nam. **E**nde hi die misdaet
voert den mensche beterde anden houte
den crucis. **W**at doe wert die hemelste
vader alsoe sachtmoedich en godertie
ren dat hi den mensche vergaf dye mis-
daet die hi teghen hem misdaen had en
ontfanghe hem weder toe ghenade en
wilde die poortzen des hemelscen paradi-
ses weder op die hi den mensche hadde
verghesloten. **A**ldus so hebt ghi dat
dat hi sal versoene ende weder te vrede
braghen die te onuerden mit malcan.
der zyn. **D**at vierde dat een legat of
en visitierer toe behoort is dat hi dye
ghene die inden banne zyn ende verdee-
nen en ghewiset zyn vten gheselschap al
en queder menschen sal absoluieren end

ontbinden vaden banden des bans en
weder brengen in dat gheselschap der
goeder luden. **A**ldus heeft die sone gods
ghedaen wat hi heeft dat menscheleke ge-
slachte dat verbannen was en ghewor-
pen was vte paradijse end vten ghesel-
scape gods en der heyligher enghelen van
den banden des bannes gheabsoluiert
en weder ghebracht totten hemelschen
paradijse en an die gheselschap gods en
der heyligher enghelen daer die menschen
vut waren verdreue om die misdaet en
onghehoersamheit **A**dams en **E**ue.

Dat vyfste is dat een legaten en visi-
tierer toe behoort dat hi mercken sal dz-
leuen en dye seden der gheenre daer hi
toe gheseynt is te visitiere. **E**nd als hi
worder om te hups is ghecomen bi den
pauus of bi den here die hi vut gheseynt
heeft. **S**o sal hi ene yghelick die hi ghe-
visitiert heeft voer sinen here louen end
prisen na sine verdienste. **E**n die ghene
die hi lieflic en goetelic mit weerdicheit
ontfanghe hebbē die sal hi zoderlinghe
sine here prijzen en van hem beghere dat
hi die vriendelic en godertiere wil we-
sen en behulpelic in alle dingen die si an
hi verloecke en beghere. **A**ldus heeft on-
le visitierer **C**ristus ghedaen wat hi sine
vriende sine apostolen sine ionghere vor-
sine hemelscen vader heeft bradact van de
dat si hem lieflic ontfanghen hadden en
in sine lijden alijt bij hem bleuen. **E**nd
hi hadde se sine vader bruolen end den
ghebeden dat hi se behoeden ende oec
mede bestrehermen wille van alle quade

ende stercken in dogheden en heeft se hi
hem ontfanghē in dat rijke des ewigē
leuēs. Aldus hebt ghi ghehoert hoe dz
die sone gods onse here **J**hesus cristus
ons eerdsce mēschen heeft ghelocht ge-
lyck enen cardinale ofte legatē den dye
paens alle sine macht heeft beuolē. Nu
willen wi voert sien hoe dz die sone go-
des ons heeft ghelocht ghelyc een me-
dicijn meyster dye den siecken daer hy
toe comet en ghelocht heeft helpt en ge-
sont maect lichtelick end volcomelic op
zijns selues cost. **W**āt wāneer een wijs
meister vā medicinen comet tot enē siec-
ken als den te helpen en ghelont te ma-
ken so plegghet hi vier dinghē te doen.

Toe den eersten plegghet hi te tasten
des siecken puls en te besien sine arme
ende te mercken die complexie ende dat
wesen des siecken. Ende nae den wese
des siecken mensche so maect hi die me-
dicine. **W**ant alle menschen en sijn van
ene wesen nyet. Ende die medicie dye
den enen goet is de is den anderē quaet.
En daer om so maect een wijs meester
die medicie daer nae dat hi siet dat die
natuere en dat wesen eens siecken men-
sche is ghestalt. Aldus soe comet oec
die sone gods tot enen mensche die siec
ende ghewont is van swaren sunden.
Ende stortet eerst in den menschen een
licht der bekennissen der swaerheit vā
allen sunden. **W**āt also langhe als een
mensche nyet en weet noch en beken-
net dat hy misdadich is ende sieck van
swaren sunden. **H**oe en soecket hy ghe-

ne hulpe. Ende soe ist te besorghen
hy vut onwetentheit vā der siecke
te steruen. **W**anneer dan **C**ristus
sus onse medicijn meyster eenen
ouermits sine godlike graci ghesont
heeft tot bekennissen zijner sunden
heeft hy hem sine medicie ghegheuen.
End gheboden den houerdighen
sche dat hy sine menscheleke crancheit
aensien wil ende bekennen die enden
sen oetmoedich. Ende den ghelont
gheboden dat hy milde si end ghe-
mille gheue. Ende dat eerste goet
meer en beghere te hebben dan
node is. Ende den ankuyser van
ghebiedet hy repne te wesen vā
ende vā lichame. Ende ghelicht
dat men die colde verduet mit
ende die hetten mit colde. **A**ls
det onse medicijn meyster **C**ristus
sus die sunden te beghenen. Ende
een yghelijcken sūde een dorende
daer teghen is ende die sunden
uen mach aen te nemen. **T**oe
derden male als dye medicijn
den siecken sine siecke gheopenbaert
uet. Ende he medicie heeft teghen
crancheit daer hi mede mach
den siecken ist dat hi die medicie
fanghen ende aen nemen wil. **H**oe
set de medicijn meyster voort dat
als hi daer beteringhe van heeft
men waer voer dat hy hem horden
Ende wat spise ende dranch hi
wen op dat hy nyet weder om
in de siecke daer hi te voer mede

was Aldus doet oec die sone gods oec
 medicijnmeester **J**esus crist? wat wā-
 neer wi ouermits sine gracie en genad-
 igh gherōmen tot bekentnisse oer sun-
 den Ende wi ouermits berouwe ende
 berijte daer of ghesont zyn gheworde
 so ghebiedet hi ons te scurwen en te vlie-
 den alle wandelinghe en alle gheselschap
 ons weder om toe den sunden moghe
 brenghen. want wanneer een mensche
 weder om vallet in die siecke daer hij of
 ghesen was soe is hem quader te ra-
 den ende te helpen so ist anste dat hi an
 die siecke sal moeten steruen Ende hier
 om sprac onse here op ene tijt to een me-
 ste die hi ghesont had ghemaect **H**uede
 di voert meer vā sūde op dat di n̄ ar-
 ghes en gheschiede **T**oe den der-
 den male als een medicijnmeester enen
 siecken heeft ghesont ghemaect so wij-
 let hi hem wat wat spise dat hi sal eten ende
 wat drack dat hi sal drincken daer hi
 mede ghesceet werde en ghesont bliue
Aldus doet oec onse here christus **J**esus
 die sone gods onse here mit biechten ende
 mit penitenti zyn verlost vā den wōden
 onser sunden en ghesont werde an on-
 ser sielen **S**o seyndet hi in onsen herten
 goede ghedachten en enen goede wille
 vā sūden voert te scurwen en te laten
 en ons tot dogheden te voeghen en hē
 voert alijt te dienen en lief te hebben.
Aldus vā soe hebben wi ghehoert hoe
 dat dye sone gods toe den anderē male

ons soecket ghelijc een medicijnmeester
Nu willen wi voert sien hoe dat die so-
 ne gods toe ons comet en ons soecket
 ghelijcker wijs dat een vrient tot sinen
 vrienden pleghet te comen en die te ver-
 soecken. **D**ierhāde dinghen zyn waer
 om die een vrient de anderen pleghet te
 soecken **D**ie eerste saecke is so wāneer
 een ghetrouwe vrient vernemet dat si-
 ne vrient is in dwalinghe des ghelouel-
 of ghestelt is op quaet te doen **E**n als
 hi enigherhāde dinghen ghedaen heuet
 die hem sūde of scande inbrenghē mo-
 ghen **S**o gaet hi tot sinen vrient en be-
 schuldicht en berispt hem en houdt hē
 vā den quaden wille die hi had en vā
 die quaetheyt daer hij toe gheneyghet
 was **E**n houdt daer toe en bestelt dat
 hi voer de quaetheit d hi gedaē heft ghe-
 slaghen en ghesolden wert **E**n is een
 sonderlinck teyken vā rechter liefden.
Daer of ghescreuen staet aldus in den
 boeck der wijsheyt **B**eter zyn die won-
 den en dye slaghe eens ghetrouwe vrien-
 des dan bedrieghende cussen eens losen
 smeekers. **A**ldus soe soecket die sone
 gods oec sine vriendē **E**erst mit lijden
 en mit verdzaghen en mit menigherhā-
 de pynen daer hi se mede trecken mach
 vā sūden en doen beteren hare sūde
 nae haerd misdaet **V**ā dese soekinghe
 staet aldus ghescreue inden salter **A**s
 dat god vā hemelrijcken sprack dese
 woorden totten prophete **D**auid ald9
Ist dat dyne kinderen mijne ewe ver-
 smaden ende in myne gherechticheit n̄
 d i

en wanderen noch en leuen. Hoe sal ic
se soecken mit widen ghelelen om hare
quaetheit ende mit slaghen slaen. Mer
myne barmherticheit en sal ick nyet vā
hem keren. So wie dat een vrient gods
wil wesen die sal altyt dancken end lo
uen god als hem lyden aenstaet en pine
toecomet. Want onse here selue spreect
als staet ghescreuen in Apocalipā. So
wie dat ic lief hebbe den schelde end be
rispeick en den slaen ende castide ick end
sonder twijfel is dat te ghelouen dat
god den mensche versmادت heeft dē hi
hier in weelden altyt laet wesen ende i
voerspoede. Ende den hi nimmermeer
wederstote lyden noch verdriete toe en
seynde noch toecomen en laet. Ende
dat dit waer is dz moghen wi merckē
in een eereympel dat wi vinden van sin
te Ambrosius bescreuen. Want sinte
Ambrosius quā op ene tijt mit sine ghe
llescap in ene rijke herberghe als daer
te rusten. Ende als sinte Ambrosius gro
te rijkdom weelde ende vroechde daer
sach so vraghede hi den weert van dye
herberghe om zyn leuen dat hi verneemē
mochte of hij die rijkdom van god had
de ontfanghen ofte van den duuel. Dye
weert antwoorde sinte Ambrosius en
seyde dat hi altyt gheluc hadde ghehad
torten eertschen goede. Ende dz hij nye
also vele scaden hadde ghehad dz een
eys weert hadde gheweest. Ende dz hi
hem mit gode noch mit sine boden niet
becōmert en hadde. Als sinte Ambrosi
us dese woorden vā den weert hoorde

doe weet hij sere veruāert ende spreec
sine ghesllescap dese woorden. Sine
deren laet ons haetelike vā dese her
ghe seheyden op dat wij inden
des menschen nyet en verderuen. God
god en is in dese stede nyet ende die
se gheeste sal desen māne lonen end
eynde gheuen. Na desen woorden la
ghinck sinte ambrosius vut die her
ghen. Ende als hi en sine gheslles
comen waren een sturcke weghe
dye herberghe doe verslanck dat
ende die hof neder in die eerde ende
man ende zyn wijf ende sine kin
ende alle dat ghene dat den weert
den huyse toehoorde bleef doot ende
doruē alte slapen. Hier om en
hem die vrienden ons heren iesu
nyet bedroeuē als hem enich lijden
verdriete thoecomet. Mer si sulen
daer in verblijden en dancken en
gode onsen here daer in. Ende s
daer bij kennen dat god haer vrient
ende dat hij se tot dye ewighe vrient
ende blijshapen henet vercozen
hi se hier versoecket in lijden ende in
bulacien en in dogheden. Aldus
ghi die eerste sake ghehoert waer
dat een vrient sinen vrient pleght
soecken. Een ander sake waer
dat een mensche tot sinen vrient
is dese. Wāneer een zyn vrient
droefnisse ende in lijden so comt hi
hem ende versoecket hem om dē vrient
te troosten en zyn lijden helpen drag
Almen oec selet van die coning

die Jobs vienden waren also dat si al
le die bi malcander quamen ende ouer
droeghen dat si tot Job wouden gaen
doe hi in lijden en in verdriet was als
hem te verfoecken ende te troesten. Also
comt god vā hemelrijcke tot sine vrien
den ende verfoeket se mit sine godlike
ghenade ende barmherticheit ende tro
stet se mit sine godlijcke hulpe als si die
sunden hebben begheuen ende in doghe
den voert ghaen ende si dā anghenoch
ten werden vā dye werlt ende vā haer
telues vleysche. En van menigherhāde
becoringhe der bofer gheesten dye daer
nae staen hoe dat si goede menschen vā
den dogheden ende vut den weghe der
salicheit mochten brenghen. Ghelike dz
pharao nae volghede die kinder vā ys
rael doe si zyn lant vā egipten hadde be
ghen vā hem menighe pyne end
lijden in hadde ghedaen. En woude se
vāghen ende slaen ende wederom on
der sine roede end macht brenghē. mer
want god quā totten kinderē vā ysrl
ende leide se doer dat rode mere also dz
si hare voeten niet nat en maecten. En
doe pharao hem woude volghen mit si
nen here doer dat mere doe besloet hem
dat mere en dat water weder toe ende
verdreuckden pharao ende alle zyn here
ende volc dz mit hem was also dz daer
ene nyet leuendich en bleef. Ende god v
loste die kinderen vā ysrael van alle
hare vianden ende bracht se in dat heyl
ighe lant de i doghedē leiden do vloey.

de melck ende honic ende dat was vol
alre rijcheit ende alre ghenoechten ende
wel varens. Desen troest ende hulpe be
gheerde die prophete Jeremias in sine
lijden dat hem van sine vyanden wert
anghedaen doe hij dese woerde sprack
tot gode van hemelrijck. Heer here ont
ferme di ouer mi ende come tot mi te ter
ghen ende te verderuen. Aldus sullen
oec die vriende gods aenroepen god al
machtrich onsen here als si anghenoch
ten werden van hare vyanden als van
houerdigen der werlt ende der quader
begheerten haers lichames en van me
nigherhande sundelike becoringhe der
bofer gheesten. End sullen hulpe en tro
ste an gode hare ghetruwen vriende soe
ken ende altemale op sine ghenade leue
ende hem zynre goedertierenheyt beue
len. Ende soe sal die almachtrighe goe
dertieren god bi hem comen en trosten
en soecken se mit sinre godlijcke hulpe
ende helpen hem haer lijde draghen en
verlossen se vā hare vianden ende bren
ghen se mit vroechden ende mit blijscā
pen ouer dat rode mere. Dat is ouer de
se bloedighe werlt dye bloedich is van
sunden en vol alles lijdens ende droef
nisse ende god sal se leyden in dat heyl
ighe lant. Dat is in den paradyse des e
wighen leuens dat vol is van alre vro
gheden ende salichey des. Aldus soe
hebt gi dz ander pūt waer om en waer
mede een ghetruwe vriende sinen vriende
pleghet te soeckē. Toe dē derde male
so plecht een vriend tot sine vriende te ca
d ij

men Als hem dienst ende ere toe bewi-
 len ende bij sine vrienden to wesen En
 de teghen hem te spreken en lieflick mit
 hem te kalle en genoichte ende blijscap
 van sine integhe wordicheyt te hebben
 Aldus oeck soe soeket onse here syne
 trouwe vriende die hem myt vrouwen
 dienen en hij kompt tot hem en soeket
 se mit sine godlike teghenwoerdicheit
 hier inder tijt ouermits sine gracie rust
 ende vrede en gheselijcke vroechde ghe-
 uende en mit contemplacien boue allen
 eertliche dinghen se opuoert en verhef-
 tet Ende als si van eertrijcke sullē schep-
 den so bewijst hi hem dienst en werdic-
 heit. want hi dan tot hem kompt ende
 voirtse in dat ewige leuen en settese bij
 hem an sine tafel en diende seluer ende
 schencke hem die wijn synre goetpcker
 liefte en toynt hem sine godlike minlic-
 ke aenghesichte dair ynnē alle salicheyt
 en vroechde en genoichte in is beuoten

Onse lieue here moit os gunen dat
 wi die sundē moiten schuwen ende in
 duechden voirt gaen ende in goede wer-
 cken an te nemen ende hem moiten die-
 nen ende lief hebben dat hi ons hier in
 deser tijt mit zyn godlicher gracen ende
 troiste ende hulpe vaderlick end vrant-
 lick moiten soicke So dat wi na desen
 leuen moiten komen in sine glorie ende
 zyn lieflick aenghesicht alēijt moiten be-
 schouwen ende nūmer van hem moiten
 scheiden Des gun ons got die vader is.

Een sermoen van den kerstdaghe

O Christus natus est nobis
 adoremus. Dese woer-
 heefmen te nacht inde byson-
 van der metten tot lot en ere gode
 alle christenheit hoechliche ghesonghe
 en ghelesen Mit welken kerke hare
 se moeder die heilighe kerke hare
 hinderē alle kerken menschen ver-
 kende aenroepet ende vermaent dat
 gemeenlick sullen op staen van der
 pen der traetheyt ende komen tot
 delicken ende lieflick tot haer
 ter kerspels kercken ende anders
 men den dyenst godsplach te doe
 den te horen ende den heylighen
 an te beden. Den te louen en de
 ende hem te danken van zynre
 ten ende godlicher lyfden die hi on-
 wijst heft in den dat hi tot ons
 rijcke is ghekomen ende die nature
 nature anghenomen Ende is als
 van zure ghebenedide moeder die
 ne onbeuleckder maghet marien
 ren want dese voerghescreuen
 chen woerden synt aldus vele
 in duytschen woerden. Dye
 kerst is ons hiden geboren comt
 laet ons den anbeden eren ende
 den heylighen kerst hiden dan-
 ren ende louen van synre ghebore-
 want alle creaturen loeffden
 den hem sonderlynghe in der
 in den daghe doe onsen here
 boren wart Ende dat die
 wil ick o bewijfen mit reden mit

ende intratulen die doe gheschieden.

Het is te weten dz god in zijne god-
liker wijsheit heeft gheschapen vyf-
hande creaturen daer de een vanner an-
ders is gheselt dan die ander. Ende een
gheliche vanden creature heeft hi son-
dinghe gaeue ghegeue ende mede ghebeelt
vander godlike natuere. Ende die ene
heeft hi ghegeue min die ander mere na-
dich datter sine godlike wijsheit beha-
ghele was en ghenderde. Want daer
zijn sommighe creature die god niet we-
re en heeft ghegeue tot haer selues be-
hoef dan een wesen. Ende dese creature
zijn dierhade. Wat die sommighe zijn
alsoe datmen daer niet doet sien mach
als ene houe ende gout pfer stael
ende ander metal. Ende sommighe die
machne doet sien en doergaen als wa-
ter ende olve. Ende dpe sommighe ghe-
uen vut hem een lichte ende claerheit als
die sonne ende die mane ende die sterre.
Alle dese voerscreue creature en hebben
van gode niet mere outfanghe dan een
wesen tot haer selues behoef alsoe dat si
zijn inder tijt. want ander crachten die si
hebben die en hebben si niet tot haer sel-
ues behoef mer tot behoef der mensche.
Dese
voerscreuende creature loueden ende
reden christu in die tijt en op de vre da-
er hi weert ghebooren. Dat die ene en hout
suer ende gout onsen here loefden ende
reden en betuggheden dat hi gods sone
ware. dat moghen wi merken an een
teken en mirakel dat gheschiede in die

nacht doe christus iesus gheboore wert.
Want wi vinden aldus bescreuen van
die romeynen als doe si alle dpe werelt
bedwonghen hadden dz si twalef iaer
vrede hadden ende sonder orloghe wa-
ren. En want si doe onghelouich ware
ende afgoden aanbadeu soe danckeden
si hare afgoden daer of. Ende meende
dat die afgoden hem toe den vrede had-
den ghehulpen. Ende deden rymeren
ene sonderlinghe schone tempel in eren
haerder afgoden op dat si hem daer toe
wouden helpen ende des gonneu dat si
den vrede alst mochten behoude. End
als die tempel was volmaect soe setten
si hare afgoden daer in ende offerde de
ende anbeden se ende eerden se. Ende si
ghinghen tot ene van hare afgoden de
gheheten was Appollo ende vraghede
hem hoe langhe dz die tepel soude duere
ende staende bliuen van gods verhen.
ghenisse. Doe antwoorde die bese ghe-
ste die inden afgode was ende sprac dz
nae waer viel. Die tempel sal dueren en
staen bliuen totter tijt toe dat een repue
onbeulecte magh een kint voert breact
in hare repnicheit sonder binwesen van
enighen mane. Als dpe romeyne dese
woorden hoorden doe waren si blijde
en meenden dat die tempel ewelicken
soude dueren sonder eynde. Want si en
hadden des ghene gheloue dat ene on-
beulecte machet vanner mere een kint
soude winnen sonder man. Ende hier
omme soe screuen si desen tijtel ende de
se woerde daer voer. Die ewighe tem-
d iij.

pel des vredens. **M**er si worden daer i be
droghe want inder nacht en op die vre
doe christus ghebozen wert doe brack
die tempel en viel neder. Die afgode die
binne romen en in die lande van egipten
waren die braecken alle in den nachte
doe christus ghebozen was. **E**n die pro
phetie de iheremias hadde ghelproken
wert vervollet wat hi aldus hadde vut
ghelproken. **W**anneer een onbeuette ma
ghet een kint ghewint so sullē die afgo
den neder vallen en verdestruert wer
den. **A**ldus so hebt ghi ghehoort hoe
dat die creature dye nyet dā een wesen
en hebben en de mē niet doer sien mach
als die tempel vā dye stene en vā houtē
ghemaect was. **E**n die afgoden die vā
goude en vā siluer ende vā ander me
tael ghemaect waren daer mē niet doer
sien en mach onsen here eerden op den
heiligen cristnacht ende een ghetuych
daer van ghauen dat hij dye waerach
tighe gods sone waer. **E**n dat hi allene
die ghene is die men sal anbeden dācke
ende louen. **D**oert vinden wi bescre
uen dzeen prophetissa die ghehetē was
Sibilla hadde gheprophetiert en voer
sproken. **W**anneer dat die fonteyne ider
stade vā romen worde ghewādelē i oly
so soude Cristus ghebozen werden. **E**n
dit gheschiede want op die vre dat chri
stus was ghebozen doe wert dat wa
ter vā die fonteyne ghewandelt in olve
ende vloeyde alle den dach en alle den
nacht mit oly en de olie liep doer de stat
vā romen tot inden water toe dat ghe

heten is Tybris. **A**ldus so hebt ghi
ghehoort hoe dat die creature die men
dan een wesen en hebben ende die men
doer sien mach als water en olie onsen
heren eerden op den cristnacht dat hi was
wert ghebozen en betuychde dze hi was
re die sone gods. **D**oert so vinden wi
bescreuen dze opten heiligen cristnacht
drie sonnen worden ghesien na den son
mel en die drie sonne quamē ten lande
bi een en worden een sonne. **E**nd hi is
tephende dat die werelt haer onghelou
ue soude begheuen en ghelouen an on
god dye drienoudich is inder persoonen
en eenuoldich inden wesen en inder ma
tueren. **D**oert so vinden wi bescreuen
dat op die heiligen cristnacht en dze
ne nye sterre op toech inden westen vā
ghāck voert inden oosten alsoe langē
dat si quā bouē den berch daer die heil
ghe drie conighē op waren en doe die
conighen te weten dze cristus was ghe
bozen. **A**ldus hebt ghi ghehoort hoe die
die creature die een wesen hadde en
een licht end een claetheit vā hem ghew
als die sonne en dye sterre onsen heren
eerden opten cristnacht en opten dach
en tuychden dze hi die gheware gods so
ne was. **D**oert so zijn ander twee
turen die god heeft ghegeue twee gro
Die ene is wesen. **E**nd die ander dat is
uen. **E**nde aldus danighe creature en
zijn bomen ende planten end ander en
den die opter eerden wassen en groeyen
want dese creature en hebben nyet alle
ne een wesen mer si hebben oec een luyt

in dien dat si groepen ende bloepen ende
 vuerche brenghen dat die eerste creature
 niet en doen Want die wile dz si groeyē
 ende wassen so leuen si scilic anima ve
 gitatus Dat is eens voeydende leuens
 ende als si verdooren so steruen si. **Vā**
 desen creaturen so vinden wi bescreuē
 dat inden heilige lande daer die ioden
 plaghen te woenen lach ene stat de ghe
 beten was **Jerico** **Ai** dese stat so lach
 ren vele daer ernre hāde rosenborne stō
 den ende die rosen die daer op wieslen
 waren gheheten rosen van **Jerico**. die
 cristnacht doe onse here wert gheborē
 ende droeghen schone rosen ghelijck of
 dat inden somer hadde gheweest **End**
 dat die edel onbeulecte rose maria in ha
 re reynicheit den sone gods hadde ont
 fanghen en ghewōnen vā den heilighē
 gheest ende ter werlt ghebracht.
Oeck vinden wi bescreuen dat iden
 seluen heylighen lande is een berch dye
 gheheten is engadi **Ende** op desen ber
 che staet een wijngaert de balsame dā
 ghēt ende die wijngaert de groeyde end
 bloeyde opten heilighē cristnacht ende
 bloeyde mit balsame **In** een teyken en
 een bewisinghe dz christ⁹ is een waer.
 actich wijnstock die doe gheborē was
 ont hem gheue de dē wijn der godlicker
 lieten ende den balsame des onsterfeli
 ken leuens. **Aldus** dan so hebt ghi ge
 hoort hoe dat die creaturen die een we
 sen ende een leuen hebbē onsen here een

den op die kerstnacht ende betuggheden
 dat hi is amachtighen gods sone wa
 re. **Voert** so zyn noch ander creature
 die god drie gauen heeft ghegeue want
 si hebben een wesen een leuen ende een
 gheuoelen dat dye ander voerscreuen
 creaturen nyet en hebbē **Ende** aldus da
 nighen creaturen zyn offen ende eselen
 peerde ende hoepen ende ander beesten
Vā desen creaturen vinden wi bescre
 uen aldus **Als** doe christus iesus was
 ghebozen doe bewinde die gebenedide
 moeder maria christum haren eenighē
 boren sone in doetkeren en leyde hē in
 ene cribbe daer en offe end een esel ouer
 stonde ende aten hoy **End** als si dz kin
 dekin voer hem saghen ligghe so bega
 uen si haer eten en vielen op hare knien
 ende berwermeden dat kind mit haren
 adem ende bekenden dat hi haer schep
 per was. **Aldus** so hebt ghi ghehoort
 hoe dat die creaturen die wesen ende le
 uen ende oeck mede een gheuoelen heb
 ben op den heylighen kerstnacht onsen
 here eerdē en betuychdē dz hi haer here
 ende haer scepper was. **Ten** vierdē
 zyn creaturen die god vier ghauē heuet
 ghegeue. wāt si hebbē een wesen een le
 uen een gheuoelen en daer toe reden en
 onderscheyt van goede end van quade
 dat dye ander voerscreuē creature nyet
 en hebben **End** aldus danighe creature
 zyn die mēschen **Wāc** die menscen zyn
 geschapē redelike creature dz de beeste nē
 en zyn **En** hier of vīndē wi ald⁹ bescre
 uen **Als** doe maria onsen here ghebarē

sonde doe waren bij haer twee vrouwe
En die ene was gheheten **Sebel** die an
der **Salome** **Sebel** gaf haer altemale
onser vrouwen te dienen en dat kint te
ontfanghen als dat op eertrijck quame
Mer salome sat daer bi ende en gaf des
ghenen groten acht. **A**ls die twee vrou
wen aldus saten bi die moeder ons he
ren en recht als die middernacht quam
doe ghebaerde maria onsen here sonder
we ende sonder pyne **E**nde haer licha
me bleef heel ende onghesquet. **A**ls
sebel dat sach doe verwonderde si haer
des ende sprac tot salome dese woordē
Doerwaer huden is wonder op eertrij
cke gheschiet want ene reyne magh; he
uet een kint ghebaert. **A**ls salome dese
woorden hoorden so en woude si eerst
des nyet gheloue. ende si stont op ende
ghinc tot onser lieuer vrouwen en wol
de die waerheyt daer of weten **E**nd als
si onser lieuer vrouwe lichame woude
besien ende begonde se onbehoorlijcken
an te tasten **D**oe soe wert salome lame
an beiden handen **E**nde als si aldus la
me was gheworden doe was si sere be
droeft en bat van onser lieuer vrouwen
hulpe end verghiffenisse als si hare mil
dade bekende **D**oe quame een herlich en
ghel tot haer en troste se ende sprac tot
haer aldus **D**at si des volcomelike sou
de ghelouen dat die vrouwe die dz kint
ghebozen was een reyne magher waer
en mitten gheloue dat kint antasten so
sonde si ghesont werden **D**ie vrouwe
salome dede als haer die enghelen heten

doen ende si wert ghesont ende daer
en de loueden gode. **O**ck is en
van enen kepler gheheten **O**ccasion
dat hem die romeyne aanboden wou
voer een god **M**er dat en woude hi
ghehenghen want hi hem selue lieue
een sterflick mensche te wesen. **E**nd
hem die romeyne die ere niet en wou
verdragen doe dede hi tot hem comen
die prophetissa **Sibilla**. en begherde
haer te weten ofte vimmermeer want
gher coninc op eerde soude comen
hi waer **Sibilla** sloech doe haer oogen
op an den hemel end sach doe sinen
maghet in ene vergulde ringhe
een kint op haren score **E**nd om die
ghe stont ghescreuen mit gulden leu
Dat is een moeder gods **E**nd als
billa dat sach doe liet si dat den kint
sien ende sprac hem toe aldus **S**ie
kint dat die maghet in haren score
dat is vele meerder here dan du bist
En oā die tijt voert en woude oec
nus gheen god ghehele wesen want
niemāt anghebede werde **M**er hi
de kinde en die magh; die hi die liden
ghesien had ere en anbede se en onghel
he wyeroet en brade die haerder ere
dus so hebt ghi ghehoort hoe dz
de creaturē die ghere zyn mēschen
here eerde en tuyche dz hi was de
gods. **T**en vijften male zyn cre
turen den god vijft graciën heest ghe
uen **W**āt si hebben een wesen en
een gheuoelen redelicheit ende dāre
een claer viltantnisse dat die mensche

met en hebben. Ende aldus danighe creaturen zijn die enghelen. Want al hebben dye menschen verstantnisse si zijn nochtans den enghelen onghelijc wāt die enghelen verstaen alle dinghe claer. līcke ende in hem en mach ghene twijfelinghe vallen alst doet inden mēschen. Dese enghelen eerdē den heylighe crist doe hi wert ghebozen en betughedē en deden te weten dat hi was dye waer. achtighe gods sone. Wāt in die vze doe onse here was ghebozen ende hi gheleit was in die cribbe. Doe quam een heyligh enghel totten hierden die daer butē inden veldē waren waeckende bij hare scapen mit ene grote claerheit en brach te hem die bootschap dat christus was ghebozen. Ende gaf hem een teyken en wijde se hoe ende in wat maniere si hē louden vjaden ende sprach hem toe al dus. Gaet te bechleem en daer sult ghi een kint vinden legghen in ene cribbe in doecheren ghewonden. Ende dat is christus die sone gods een ghelontma. her der werlt. Ende als die ene enghel den hierden dye bootschape ghebrocht hadde. Doe quam ene grote schare der enghelen bi hem. Ende danckeden end loubden god ende songhen desen sanc. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone voluntatis. Ende dit is also vele te legghen. Iof ende eer si goet hier bouen inden hoechsten. En vze. des si in eertijcke den ghenen die vā goe den roule zijn. Aldus dan soe hebe ghi ghehoort hoe dat alle creaturen op

die heilighe kerst nacht cristū lonedē en eerdē en betuggheden dat hi die gods sone ware. Laet ons oock van desen daghe huden hoghelijcke operen ende den heylighen crist dancken ende louē om dat hi om onsen wille op eertijcke is ghecomen ende heeft die menschelijc natuer anghenouē. Laet ons oetmoevelijcke hem aenroepen en bidden dat hi ons gheue herte ende sinne hem toe dienen ende lief te hebben. Ende alsoe nae sine leinghe te leuen dat wij nae desen leuen to hem moeten comen in zijn rijcke. Ende mit hem ende maria sine ghebenedide moeder ende mit alle sine heylighe enghelen moeten ghebruyckē die vruchde ende die blyschap des ewighen leuens ende nimmermeer vā hem en moeten ghescheide werdē. Des gon ons god dye vader. . . .

Een ander sermoen opte kerst dāge

In principio erat verbū et verbū erat apud deum. Want onse moeder die heylighe kercke huden hoghelijcke operet ende beghaet die eerste ende hoechtijde onses heren iesu christi nae sine menschelijcke nature. Also als hi van sine ghebenedide moeder die reyne onbeulecte ioncfrouwe ende moghz maria wert ghebozen. Hier omme soe wert ons nu huden des daghes voeroghen gheleyt ende soe singhen wij in die mettene ter middernacht. Wāt christ 9 die sone gods te middeernacht wert

ghebozen dit euangelium liber generatio
nis . dat die heylighe euangelista sinte
matheus heeft bescreuen . In welken
euangelio ons werden vertellet die heylighe
vaderen en propheten en conighen
ende ander vele goeder luden daer christus
nae sine menscheit is of ghecome
Ende want dye heilighe kercke alle ha
re ghehoerchnisse heuet van die menscheli
ke gheboorte onses heren end seer wey
nich gherwach end ghehoerchnisse heuet
van sine godlijcke gheboorte de altyt son
der beghinne heuet gheweest **O**p dat
nyemāt daer om dencken noch menen
en dact dat christus allene ider tijt een
beghinne heeft ghehadt ende nyet nae
die godheyt sonder beghinne en heuet
gheweest **H**ier om wert ons oec huden
voet oghen gheleyt end men singhet en
lelet in die ghehoerchnisse dit euangelium
In principio erat verbum . dat sinte Jo
hannes euangelista heeft bescreuen .
In welcke euangelio ons ghetoent en
gheoprubaert wert die godlijcke ghe
boorte onses heren iesu cristi **N**a welc
ker gheboorte hi altyt sonder beghinne
een heuet gheweest mitten vader **E**nd
wantmen die historie van die gheboorte
onses heren nae sine menscheit dicke
ghelesen ende ghehoert heeft **H**ier ome
willen wi nu sien want sinte iohā scri
uet na sine godlijcke gheboorte . **S**inte
Johan euangelista heeft bescreuen **I**n
principio erat verbum **I**n den beghinne
was dat woort ende dat woort was
bi gode ende god was dat woort **D**at

woort was dat beghinne bi gode **I**n
dinghen zijn ouermits dat woort
maect . alle dat ghemact is in hem
was leuen **E**nd dat leue was en licht
der menschen . ende dat licht lichten
dypsternissen ende die dypsternissen
hebben dat licht nyet ontfanghe . **E**n
mensche was ghesepat van gode
die name was **J**ohānes **D**ie mensche
was ghecome op dat hi en ghetu
soude gheuen van den lichte op dat
mensche ouermits hem gheloue son
Hi en was seluen dat licht niet mer
was ghecome om een ghetuich te
uen van den lichte **E**nde dat woort
ghe licht dat alle menschen verlicht
coat in dese werelt . **D**at licht was
die werlt en die werlt is ouermits
licht ghemact en die werlt en belee
dat lichte niet **H**i qua in zijn eynde
ende die sine en ontfenghen hem nyet
Mer alle die ghene die hē ontfenghen
ghaf hi macht te werden kinder van
den ghenen dye in sinen name ghe
die nyet vut den bloede noch vut
des vleysches noch vutē wille bi
Mer vut gode gebore zijn **E**n dit
is vleysch geworden en heeft in onse
woent en wi hebben sine glorie ghe
Die glorie als eens eenghebozen
van den vader volggende en wane
Dit is dat dypstce van de heylighe
euangelio datmē hude leet ider hoer
en ghemeenlick alle dz iaer daer na
mitten welcke ghemeenlic ghemact
sinte **J**ohāns euangelium .

Epistolo Dit euangeliū voerscre
is sonderlinge gheimene en wāt
dit euangeliū sprec vā die godlycke ge
boorte ons heren also als hi inder ewic
heit vanden vader wert ghebozen. **H**a
is dit euangeliū doncker in vele steden
ende swaer te verstaen. **E**nde daerōme
ist wel noot ende orbaerlic leren te ver
staen ende datmen dit euangeliū vercla
re ende bedude op datmen dz dā te bet
verstaen mach want die kersten ghelo
ue daer mede wert ghesterct ende de on
gheloue die voer maels heeft gheweelt
ende noch onder den onghelouighē mē
schen is wert verdreuen. **D**ie heplige le
raers spracken ende bescreuen aldus.
Doe sinte Johānes euangelista vande
bosen kepler domicianus die onghena
dich ende onghelouich was ghelendet
ende gheuoert wert in een eplant dat
pachmos was gheheten want hy zyn
om dat hi daer vā hongher steruen sou
de. **D**oe quamen ende stonden op vele
onghelouigher mēschen daer die hoert.
heren aldus of ghenoeemt waren. **S**a
balaus Arrius Pistorius Manicheus
Appollinaris Pelagius Veroon Che
rionus ende Ebyon. **D**ese menschen
waren ghene goede kersten. mer si
waren eckersten ende des duuels kin
den. **A**ls sinte Johān bescreijt in sine
ramonica in eenre epistolen. wāt si say
den dat saet der onghelouen onder den
kersten menschen end brachten vele mē
schen tot hare ongheloue. **E**nde dat en

konde doe sinte Johā nyet wederstaen
mit zynre leringhen also dat die kerste
gheloue verstoert soude hebbē ghewor
den ende ten laetsten hebben verghaen.
Mer want god dat nyet en woude v
henghen hier o soe ghevielt dz dye bose
kepler domicianus om zynre boelheyt
vā den senatozen cortelic daer nae doe
sinte Johā in dat eplant ghesent was
ghedoot wert. **E**nde alle dīnck dat do
micianus gheseynt hadde en ghebodē
te doen ende te houden dat wert vā dē
senatozen weder gheroepen. **E**nd ald
gheschiede dat sinte Johannes de mit
droefnisse in dat eplant gheheten pach
mos gheseynt was mit eren ende mit
vroechden weder ghebracht wert i die
stat Ephesum daer hi te voren i woen
den en dat woort gods plach te predic
ken. **A**ls sinte Johānes euangelista al
dus mit vroechden woende i die stat
van Ephesum. **H**o quame die biscopen
en die priesteren vāder stat en van den
ghemenelande vā absea tot sinte Johā
en baden hem ald? **L**ieue heilighe vader
wāt die heplighe euāgelista **M**arc? **L**u
cas en **M**atheus vā die mēscheit onses
heren **J**esu cristi en vanden werckē die
hi op eertrijcke heeft ghedaen claerlike
en vele hebbē bescreuen end vā sine god
heit luttel hebbē ghesprokē. **H**ier om hei
lighe vader so bidden wi v dz ghi ons
een sermoen wilt maerken vā die god
heyt onses heren **J**hesu christi end ons
dat sermoen wilt scrijuen ende op eert
rijcke laten bliuen op dat wi ende dye

ghene die nae ons sullen comen als wi
van eertricken zijn ghescheyden dat se
moen moghen behouden als den heyl
ghen kerste gheloue daer mede te vesti
ghen ende te stercken ende die onghelo
ue daer mede te wederstaen en te verdr
uen. Als die biscopen en die priesteren
dese bede an sinte iohan stelden doe soe
weygherden hij hem des eens ende an
derwerf om dat hi out ende trauc was
ende den arbeit wel hadde verdraghen
gheweest. Doch ten laetsten als die bis
copen en die priesteren nyet of en lieten
si en baden hem siedelick dat hi hare be
gheerte woude vervullen doe sprack he
sinte Joha toe aldus dat hi den arbeit
niet en woude noch en dorste bestaen si
ende dat volck ghemeenlick en moesten
drie daghe vasten en god aenroepen en
bidden dat hij hem sine gracie verlenen
woude ende daer toe helpen dat hij toe
den grode der godlijker waerheit moe
te comen. Ende allulcke dinghen va de
godheit christi mochte beschriuen daer
mede dz god altyt worde gheloest ende
gheert. Ende daer mede die kersten ge
loue worde ghesceert ende ghemeeerde.
Ende dz alle ongheloue daer mede we
de verdrueuen en verstoert. Als de bisco
pen ende die priesteren dese woorden va
sinte Johannes hoerden doe wordē si
blide ende gheboden allen kersten men
schen die inden landen van Abita wa
ren dat si alle te samen drie daghen lac
souden vasten ende i hare ghebede we
sen. En dan god aenroepen ende bidden

dat hij sinte Johan gracie ende ghe
de wille verlenen. Dese drie daghen
men aen alle kersten menschen mit be
copen ende priesteren willentlike. Ende
waren in haren ghebede vlicke en
pen god an. Ende doe die drie daghen
danne waren ghecomen doe wort
te Johannes also groetlike veruol
ende verlichtet mitten lichte dat hi clare
ker gracie ende ghenaden dat hi clare
alre menschen verstantnisse gheuen
ende ghebrocht wert tot bekentnisse
godlijcken wesens ende nature onse
heren ihesu christi. Ende dat hi clare
lachden coninc gods sone in sine con
lijcke schoenheit ende hi putteden
toech daer out die clare coneyne
dranch der waerheit den hi os die
na dorstich zijn en billic dorstich
wesen schencket ende gheeft te ver
staen soe heeft sinte Johan in sine
gelien seer weynich ghesproken van
menscheit ons heren. Ende seer we
ghenoech va zijne godheit. Welc
va hem bestreuen dat hi inden laet
auontmole onses herē lach op sin
sten daer hi op ruste en slapende ver
Want in die borsten ons heren zijn
loten alle scatten der wijsheit en
consten daer hi smaechede va die
ker soeticheit ons heren ihesu christi
ons heeft mede ghedeyle die soetic
der spisen des ewighen leuens onse
sine godlijcke leringhen. Oec mer
is hi wel onder de andere ewighen

ghelijck den aeren want ghelijcke dz
 een aeren bouen aeren voghelē hoghe
 de vliecht en bouen allen dieren sonder
 queringhe haerder oghe der sonnen
 licht anset. Also heeft oec sinte Johan
 euangelista die clærheyt des godlycken
 welens subriliken en clærlicke ghelma
 ket ende onderuonden en daer meer in
 gheken dan ye mensche voer hem of na
 hem dede. Ende heft inden beghine van
 sine euangelien die hi bescreuen heeft al
 dus ghesproken. **I**n principio erat ver
 bum. **D**ar is in den beghinne was dat
 woort. **A**nder euangelisten bescriue dat
 christus inder tijt was ghebozen. **M**er
 sinte Johānes bescrijft dat christus voer
 alle tijt heft gheweest wāt hi dese woer
 den sprekt. **J**ude beghine was dz woert
 die welcken woerde hij meent christus
 die gods sone. **W**ant hij inden beghine
 eer dat die werelt of enich creatuer ghe
 maect wert was een wesen mitten va
 der nae die godlycke natuere. **D**ie an
 der euangelisten scriuen oec dat xps op
 eertrijcke qua ende menschelijcke natu
 re aen nam ende onder den mēschē wā
 belscijft dat dz woort dz is die sone go
 des alre bi de vader heeft gheweest eer
 dat ye mensche ghescapen of ghemaect
 was. **W**ant hi sprack van christo dese
 woerde. **E**nde dat woort was bi gode
Ander euangelisten bescriuen dz cristus
 was een waerachtich mēsche. **M**er sinte
 Johā bescrijft dz hi was een waerach
 tich god. wāt hi dese woerde van hem

spreket. **E**nde dat woort was god. **A**n
 der euangelisten scriue dz christus inder
 tijt vader maghet maria wert ghebozen
 en onder den mensche wanderde. **M**er
 sinte Johā bescrijft dat christus mit go
 de sinen vader ewelijke heeft gheweest
 eer dat ye mensche wert ghescapen ofte
 ghebozen. want hi vā cristo sprekt dese
 woorden. **D**at woort was iden beghin
 ne bi gode. **A**nder euangelisten scriue die
 teykenē die doechden die godlyke wer
 ken die christus op eertrijcke onder den
 menschen dede. **M**er sinte Johā bescri
 uet dz ouermits christu alle dinghe zijn
 ghescapē. **W**ant hi vā christo dese woer
 den sprekt. **A**lle dinghe zijn ouermits dz
 woort ghemaect. **V**ier is te weten
 dat Johānes christo enē behoerlijcken
 name gheeft. wāt hi hē noemt dz woort
 gods. **W**ant ghelike dat dat woort is
 verborghen inder herten des menschen
 eer dattet voert comet en gheopenbaert
 wert mitter spraken. **A**ldus was oec
 christus die sone gods na sine godheit
 verborghen in die scote zijns vaders to
 der tijt dat hi vut den scote zijns vaders
 op eertrijcke quam end menschelijke for
 me aen nam. **E**nd van maria sine lieue
 ghebenedide moeder voert quam in die
 werelt ende van haer ghebozen wert.
Van desen woerde sal oec hier nae ghe
 sproken werde. **V**oert is te weten dz
 sinte Johānes mit ene wile voersichtic
 heit ende ene behoerlijcke ende betamel
 ke ordinantie mitten woorden dye hij
 spreket inden beghine zijne euangelien

den rechten kercken gheloue sere sterck
ende vestet en alle die ongheloue die hi
inden gheeste nae hem toecomede sacht
te welen en die bi sine tijden op stonde
ghedestruert en te nyet ghemaect wāt
in sine tiden waren kinderē des duuels
ende onghelouighe menschen die de een
drachticheit en den vrede der cristenheit
wouden te breken ende te storen Enen
kijf ende onurede te maken onder dye
ghelouighe menschen Ende deser was
sonderlinghe drie daer die ene of ghehe
ten was **M**archion die ander **E**bion
ende die derde was **C**herintus Want
dese drie droeghe ouer een ende spraken
teghen de waerheit ons heren **J**esu cri
sti ende leyden aldus **I**n sake dz crist
inder tijt vā maria ghebozen is so en he
uet hi niet ewich gheweest mer so heeft
hi vā maria zyn beghine ghehad inder
tijt ghelyc dz ander mēschen de op eert
rijcke comen ende werden gheboze De
se ongheloue weder sprac sint **J**ohānes
mit desen woordē **I**n dē beghine was
dat woort. want mit desen woordē so
gheeft sinte **J**ohan te verstaen dat dat
woort gods christus was na sine god
heit inden vader eer dat maria zyn moe
wert ghebozen Ende voer alle tijde eer
dat die werelt of enich creature ghesca
pen of ghemaect were Als onse here op
ene tijt selue sprack totten ioden aldus
Ick bin dat beghinne dat tot v spreket
Ende oec sprac cristus dese woordē die
salomon in prouerbijē sprack Die here
heeft mi besetē inden beghine zynre we

ghen eer dat hi enigherhade dinghe ma
kede van an beghinne vander ewichheit
Ende doe dye here die hemele bereyden
doe was ic bi hem ende makede alle di
ghe mit hem **D**auid die prophete sp
ket oec vā de ewichheit onses herē aldus
Eer die berghe wordē ende eer dat dy
werelt was gheformeert ende ghem
ket so hebt ghi een waerachtich god ge
weest inder ewichheit. **E**en ander g
loue heeft gheweest daer at een h
dich scalek gheheten **S**abellius want s
en een voergangher was. want s
lius ende sine nauolghers spraken d
ghen die heilighe drie vanderheit aldus
Ghelikerwijs dat die substantie n
welen der godheit is eenuoudich aldus
zyn oec die drie psonen der godheit
die vader die sone en die heilighe ghe
Dese valsche onghelouen weder sprac
sinte **J**ohā mit desen woorden. Ende
dat woort was bi gode **I**s dat wort
christus bi gode. soe ist oec openba
ende kenlycke dat hi is een ander p
ne dan die vader. end die heilighe ghe
is oec een ander persone dan dye v
der ende die sone Ende die vader die v
wert nummermere ghewandelt in de
persone des soens noech oec in die p
sone des heilighen gheestes. **N**och dy
den heilighen gheest inden vader noch in
gheest inden vader noch inde sone **N**och
die vader blijft die vader ende die sone
bliuet altyt die sone Ende dye heilighe
gheest bliuet die heilighe gheest. **W**ant

die godlycke natuere en mach nyet ver
wandelt werden Als sinte **Johannes**
euangelista betughet in der epistole zyn
re canonicen in dat eerste capittel.
Die derde ongheloue was dat **Chri**
stus ihesus nyet en waer god mer een
puer mensche ghelycken en ander men
sche Van desen ongheloue soe was een
hoofman gheheten **Pelagius**. Ende
dese ongheloue wedersprack sinte **Jo**
hannes euangelista aldus. Ende god
was dat woort **Oye** sone christus **Je**
sus is mit ene behoortlycke ende bequa
me reden ghenoemt dat woort godes
als voer gheslecht is **Want** hy inder e
wicheit in den vader is ende heuet den
vader. Ghelycker wijs dat dat woort
in onsen herten inwendelike bestort is
er dat voert comet ende wi onse wille
daer mede openbaren ende dat woort
voertcomen laten end uitspreken wat
dan een god ende dat woort in god is
so en is christus **Jesus** dat woort go
des ghene ander substantie noch nature
Mer hy is mitten vader een substantie
ene nature ende een wesen. **Mit** desen
woorden soe heeft god alle dinck ghesca
pen ende ghemaect Als **Dauid** die pro
phete betughet inden psalter daer hy al
dus sprekhet **Hi** heuet ghesproken ende
alle dinghen zyn ghemaect **Oec** so spre
ket **Dauid** die prophete dese woorden.
Mit den woorden des heren so zyn dye
hemelen gheuestet ende alle hare cracten
hebben si van den gheeste zyns modes

ontfanghen **End** in aldusdanighe ma
niere is christus **Ihesus** dat woort go
des ghenoeemt **Ende** dit dat bekenden
sinte **Paulus** wel doe hi dese woerden
sprack **Christus** is die doghet ende dye
wijsheit godes des vaders welcke va
der aldus sprekhet van den sone doer de
monde des propheten **Dauids**. **Mijn**
herte heeft vut hem ghegeuen een goet
woort **Oye** vierde ongheloue was
dat christus van naturen gheen god en
ware mer hy ware een mensche ghebo
ren van maria **Ende** dat hem god ver
cozen hadde tot enen sone om sine do
ghede ende om sine heylighe leuen. ghe
lycke dat god almachtich ander men
schen verkoes die godlycke ende heilich
lycke leueden tot sine kindere te wesen
Daer of dat god onse here aldus spre
ket inden psalter doer den monde des
heylighen propheten **Dauids** **Ick** heb
ghesecht dat ghi alle goden zyt ende ki
deren des ouersten. Van dese onghelo
ue was een beghinne end een hoofma
n gheheten **Restorius** **Wat** hi dese woor
den sprac van christo **Ick** en beghinde n
dat christus **Jesus** die sone gods is ge
worden want wil ick mi daer toe set
ten ende leuen also als hi gheleert heeft
so mach ick hem ghelyck werden ende
oec k een kijat gods heten **Dese** onghe
loue wedersprack sinte **Johanes** euange
lista mit desen woorden. **Wat** woort
was inden beghinne bi gode **Mit** welc
ken woorden sinte **Johanes** doet ver
staen dz christus inder tijt n z toe nam i
e ij

dogheden noch in heilicheden ghelijke
dat an der heilighe mēſchen doen **M**er
dat hi altyt inder ewicheit bij dē vader
in eenre godlycke ſubſtācie ende weſen
heeft gheweelt. **D**ie vyſſte onghelo
ue was dz god alle creaturē nzen heeft
ghemaect mer dz die duſterniſſe en alle
quade creaturen ghemaect zyn van dye
pynen der duſterniſſen **E**nde van de
ſen ongheloue was een beghin en een
hoefdmā gheheten **M**anicheus. **D**eſen
ongheloue wederſprac ſinte **J**ohā mit
deſen woorden **A**lle dinghen zyn ouer
mits hem ghemaect end ſonder hem ſo
en is nyet ghemaect **A**lle dinghē de zyn
ende een weſen hebben ontfanghē dye
zyn ouermits chriſtum den ſone godes
ghemaect ende ghelcapen **W**āt gheſcre
uen ſtaet aldus **D**ie ghene die in dye e.
wicheit blyſt die heeft alle dinghe te ſa
men ghemaect **N**yet alſo te verſtaen dz
hi ſommighe dinghe goet en ſommighe
dighe quaet heeft ghemaect als ſommi
ghe menſchen meendē **M**er alle dinghe
heeft hi goet ghemaect **A**ls gheſcreuen
ſtaet in geneſi **D**at god alle dinghe aen
ſach die hi ghemaect had end ſi waren
leer goet **M**er dat ſommighe creaturē
ſchynen quaet dat is ghelchiet end ghe
comen van lunden der menſchen **A**ls
wi mercken moghen bij den woorden
eens heiligen mans ende eens wiſen
leraers die aldus ſpreket **D**at die cādē
der beelē ende dat ſenyn der ſcorpionē
ende der ſlanghen zyn gheworpen tot
wrake der lunden **D**ie lunde en hadde

ghene nature te bliuē noch te weſen en
daer om ſo en is die lunde van gode
ghemaect want ſi is vanden boſen ghe
te gheuōden **E**nde daer om en is lunde
de nyet ghelijke dat aenbedinghe der
goden niet en is **W**ant die heilige alder
ſtel ſinte **P**aulus daer of ſpreket aldus
Wi weten ende kennen dat een alder
nyet en is. **D**ie ſelte ongheloue was
dat ſommighe menſchen wāre die dye
godlycke ſubſtācie ende nature te ver
wouden onderſoecken ende onderſo
den dan hem toebehoorden ende dan hi
ſculdich waren te doen **E**nde hi onter
den ende bedochten dat die enghelicheit
ſone chriſtus vā gode niet en ware ghe
boren **M**er vā gode ware ghemaect en
daer mede ſoe meenden ſi te concluden
ende te beſluyten dat chriſtus dye ſone
gods minre ware ende onmachtygher
dan die vader **V**an deſe ongheloue was
een hoefdmā gheheten **A**rius. **J**ohā mit
gheloue wederſprac ſinte **J**ohā mit
ten ſeluen woordē **A**lle dighe zyn ouer
mits den ſelue woarde ghemaect **A**ls
alle dinghe ouermits den ſone ghemaect
ket ſoen is die ſone die alle dinge ghemaect
ghemaect ſelue nyet ghemaect **M**er
om ſo en is die ſone godes ghene crea
ture nae die godheit gherekent **M**er
ſchepper der creaturen **E**nde oock ſo en
is hi nē ghemaect **M**er hi is ider ewi
heit ghelijc den vader **E**n in die ghelij
heit ſo heft hi alle dinghe ghemaect en
dē vad wāt als ſint **J**ohā beſcreift. **O**nt
here ſprac ſelue tottē iode deſe woorden

Ick ende mijn vader zijn een. **Voert**
 want dye redelijcke wijsheyt godes e
 na ander redelijcke creature heeft ghe
 scrapen op dat wij niet menen en soude
 dat sine wille wandelbar en onstantaf
 sich ware. **Als** in desen dat hij hachelike
 woude maken een ander creature dan
 hij sine ewighe voersichticheit ghema
 ket hadde. **Hier** om soe settede sinte Jo
 han een orbaerlic dinc hier na dat ons
 niet en is te weten ende te verstaen end
 hem een leuen. **Ende** dese woorden zijn
 aldus te verstaen. **Dat** ghemaect is in
 der tijt vā hem ofte dat leuede ofte niet
 en leuede dat was in hem een leuen. **En**
 also hebben de dinghen die niet en leue
 den eer si ghelchappen worden een leuen
 voer dat beghin der werelt dat si wer
 den souden. **Want** alle creaturen te va
 ren inder ewicheit iden sone gods ghe
 beeldet waren. **Ende** op dz wi dit te bet
 moghen verstaen soe sullen wi hier ene
 ghelijckenisse nemen vā enen timer mā
 dieghuylen tymerert ende maect. **Want**
 een tymerert gaet in die boische ende
 niet die homen aen also dat hi enē kyele
 daer hi een huys of een ander werck of
 maecten wil. **Ende** al is die home noch
 hiel ende onghelhouwen end onghelue
 den. **Nochtans** is die forme ende de lāc
 heit endi die breetheit ende die hoecheyt
 mer mans alsoe als dat werck sal we
 sen. ende dat werck zijnre tymerighe
 is volcomelijcke in sine konsten. **Ende**

dit werck dat wert gheproeuet te leue
 ende te wesen eer dattet hem selue voer
 comet ende beghint te wesen. **Ende** is
 dat saecke dat dat werck vergaet van
 ouderdom ende vā vure so can hi noch
 tans een ander wert des ghelijcke tim
 meren ende maecten. **Aldus** soe leue
 den alle creaturen inder ewicheit in die
 wijsheyt des almachtighen godes eer
 dat die creaturen voert quamen ende i
 hare forme ende beelde ghelchappen wor
 den. **Voert** want sinte Johannes euā
 gelista voerghelproken heeft dat alle di
 ghen dye ghelchappen waren leefden in
 god. **Op** datmen dan die woorden niet
 alsoe verstaen en soude dat alle creatu
 ren die in dye werelt ghelchappen waren
 hadden een leuen verteert mitten lichte
 der redenen. **Hier** omme soe spreeket
 sinte Johannes euangelista dese woor
 den. **Ende** dat leuen was een licht der
 menschen. **Ende** dit is aldus vele te seg
 ghen. **Dat** dat leuen ende dye wijsheyt
 des almachtighen godes daer alle din
 ghen mede ghelchappen ende ghemaect
 zijn. **Ende** daer alle dinghen mit eenre
 reden als voer ghelproecken is leuen in
 hadden is een licht der menschen. **Dat**
 is der redelijcker creature ende niet der
 onredelijcker creaturen. **Wat** die beeste
 en werden nyet verluchtet mit reden
 ende mit verstantnisse. **Mer** alle redeli
 ke menschen de reden wijsheit ende ver
 stantnisse in hem hebben. **Want** al ist
 saecke dat die beesten leuen si en werdē
 nochtans nyet also verluchtet dat si heb
 e iij.

den wijsheit verstantnisse ende onder-
schept tusschen goet ende quaet. Ende
aldusdanighe so zijn kopen peerden en
ander beesten. Ende sommighe creatu-
ren heeft god ghegeuen een wesen ende
een leuen ende gheen gheuoelen. Als de
planten der bomen ende cruden. Ende
sommighe creaturen heeft god ghegeuen
een wesen allene end gheen leuen noch
gheuoelen. Als der eerde den water en
den stene. Mer den menschen heeft god
ghegheuen een wesen leuen gheuoelen
ende verstantnisse te weten onderscheit
tusschen goet end quaet. Ende enen vrij
en wille dat goet te verkielen en behou-
den te bliuen ofte dat quade te verkope-
len ende verloren te werden. Want als
staet ghescreuen in Ecclesiastico. Dye
doot ende dat leuen zijn voer ons ghe-
set ende een van desen twee moghen
wij verkopen mit den vrijen wille dye
ons god heeft ghegeuen. Die menschen
die dan verluchtet zijn inden leuen dye
zijn bouen alle creaturen die benede de
hemel zijn want se god nae hem seluen
ghebeeldet gheschapē end ghemaeect heft
Mer leyder een beestelijck mensche en
can nyet vernemen noch verstaen de di-
ghen die gheestelic zijn end die den rech-
ten gheest gods toe behoren. Mer wāt
die ewighe godlijcke wijsheit nyet en
wil hebben dat die menschen die beeste-
lijcke ende vleyschelijcke leuen dat si mē
die onwetenheit hem moghen ontsul-
dighen. Ende segghen. Hadde ons god
ghegeuen sinne ende verstantnisse ende

hadde ons ghenodet tot dye hemelsche
dinghen ende onse liefde ende begheeren
daer toe ghestelt ende oock mede ons al
daer toe vutuercozen ende hadden alle
eertsche dinghen versmadet ende laten
varen mer dit en is nyet gheschiet. En
daer omme soe en gheuen wi ons tot
hemelschen dinghen nyet. Mer wi vol-
ghen die tijtelijcken ghenoechten dye di-
vleysches ende onses lichames dye di-
ghen die wi tasten voelen ende sien mo-
ghen. Ende wij en slaen der hemelschen
ende der onsielijcker dinghen sinne. Jo-
achte. Hier omme soe spreeket sinte
hannes euangelista ende proeuet dy wi
redene dat hem gheen mensche hier o-
en can ontsuldighen. Ende secht al-
dus voert. Dat licht luctet in die dyp-
ster nissen ende die dypster nissen en ont-
fenghen dat licht nyet. Dat zijn alle die
ghene die bosc ende quaeet zijn diene en
de moordenaers. rouers ouerspelers
woekenaers voercopers. Ende alle die
ghene dye legghen in hoerdom ende in
oncuyscheit ende in hooftlunde ende in
uen teghen dye ghebode gods ende in
heyligher kercken. Dese zijn in die dyp-
ster nisse ende leuen i lunden ende in die
blintheit. En dat die waer is dat wi
ghet ons sinte Johan euangelista daer
epistolen zijne canontiken daer hi al-
spreket. Dye mensche is een moordenaar
in zijne herten ende in sinen hopen end
hi wandert in die dypster nisse ende en
weet nyet wat weghe dz hi goet. wāt
die dypster nisse en boesheit hebben sinne

oogen verblindet **O**eck soe spreket sint
 Paulus . totten ghenen dye ghelouich
 waren gheworden aldus **G**hi hebt ene
 wijle tijt dypsternissen gheweest mer
 nu zijt ghi licht in den here **A**ldus dan
 soe lichtet dat licht in die dypsternissen
 Want die ghene dye nae den vleysce en
 bedelijcke leuen hem nyet en moghen
 onschuldighen ende segghen . **H**adden
 wij bet gheweten wij hadden bet ghe
 doen **W**at si zijn wijse ghenoech quaet
 dat si goet sullen doen . **W**ant dan dye
 ghene die nae den vleysche leuen haren
 bedelijcken sinne end verstantnisse daer
 si den here ende sinen wille mede beken
 nen mochten mit hare boosheyt aldus
 verdonckeren **H**ier omme so luchtet dz
 licht der redene in den dye verdonckert
 zijn **E**nde die donckerheiden en hebben
 dat licht der redelicheit nyet ontfanghe
 om dat si die reden nyet naemolgheden
 ende nyet daer nae en hoorden want si
 die doecht versmaden end de ondoghe
 den verkielen ende werden ghelijck den
 finnen die nyet nae redene mer na den
 finnen leuen **W**at dat gheuallet dic wi
 le dat die ghene die nae den vleysche le
 uen se harper zijn van finnen ende van
 verstantnisse dan die ghene die gheeste
 lijcke leuen . **E**nde dat dit waer is dat
 sen woorden die hi op ene tijt sprac tot
 sine discipulen **D**ie kinden deser werlt
 zijn vroeder en wijser in haren gheslach
 te dan dye kinderen des lichtes zijn .

Hier omme dan soe lichtet dat licht in
 die dypsternissen **W**ant al ist saccke dz
 die boele menschen dat lichte der waer
 heit nyet en sien **E**nde mitten gheloue
 nyet bekenne en willen christum **J**he
 sum die dat waerachtighe licht is end
 den ghene dinghen verborghen zijn siet
 nochtans die quade wercken die si doen
 als die te verlossen ende hare ghehoge
 nisse te setten van den ewighen leuen .
Dat die boele ende quade menschen go
 de nyet en sien noch oeck mede nyet en
 kennen ende nochtans van gode wer
 den ghesien **D**at moghen wi mercken
 een exempel ende ghelikenisse **M**en set
 tet enen blinde in dat lichte der sonnen
 die blinde en siet noch en bekenne dye
 sonne nyet nochtans soe wert hy ome
 bescheuen vander sonnen **A**lsoe ende i
 der maniere so en connen die quade me
 schen god nyet aenleuue **M**er si wer
 den van gode ghesien in alle hare werc
 ken **E**nde hier om want god die quade
 menschen siet soe lichtet dat licht zins
 godlijcken wils inder dypsternissen
 dat is inden quaden boosen menschen
Oeck mede soe lichtet dat lichte in dye
 dypsternisse ouermits dye redene ende
 wijshyeit die wi i ons hebben daer wij
 mede bekenne dat wij menschen zijn .
 ende redelijcke creaturen verheuen ba
 uen alle andere onredelijcke creaturen
 mer wat wi os selue onederē mit sun
 den en ons also vlscheppe dz wij de on
 redelike beeste ghelike daer ghene vsta
 nisse in is **H**ier om so een conde wi dye

ouermits die sunden in onbekentheyt
verdonckert ende verblint sijn dz waer
achtighe licht dat god selue is nyet be
gripen ofte nyet bekenne. **W**ant als
dye heylighe apostel sinte **P**aulus be
scriuet **D**at licht ende die donckerheyt
en hebben gheen ghelijck sonderlinghe
an malcanderen **E**nde oeck mede so en
heuet christus ghene ghemeeuscap mit
Selpal. dat is mit den bosen gheesten
Want die wille ende die wercken **J**esu
christi sijn altemale contrarie ende on
ghelijck den wille ende den wercke des
bosen gheestes **W**ant **C**hristus **J**esus
wil alijt goet ende begheert den men
schen te behouden **M**er die will des bo
sen gheestes is alijt quaet ende beghe
ret den menschen te verderuen. **W**ant
dat menschelijcke herte om donckerhei
de der sunden ende der onbekentheyt
die daer in was dat onsprekelijcke end
onbegripelike licht godes dat toecomē
de ende aenstaende was hastelike ende
sonder merren nyet en conde ghelyden
Ende op dat die menschen niet ewelijc
in donckerheit souden bliuen **H**ier om
so seynde god dat thoecomende lichte
voer in de werelt enen mensche de goet
was van dogheden ende van verdien
sten als voer te gaen ghelijke een keerse
voer den daghe **E**nde als die morgen
steerne voer die sonne op dat dat men
schelijcke herte dat verdonckert was vā
den lichte sijns ghesichtes end sijne p
dicacien ende der godlijcker leringhen
bereydet souden werdē te sien dz waer

achtighe licht daer die heylighe mens
chen ghetuych of ghat waerachtich ghe
ende mensche ware **W**ant waer dz
he dat dat onbegripelike en onsprek
he licht godes hastelike ende onbegrip
lijcke tot ons ware ghecomen so lo
den wi mere daer of verblinder dat wi
luchtet wesen. **W**ant al ist saech dat
wi ienen dale sijn als de dach ontfang
de is so en connen wij den opghang
vander sonnen nyet ghesien **M**er als
men wi op den berch so sien wi d
te der sonnen schone blincken **E**nde
weten wi wel dat die sonne thoecom
de is ende althant hem seluen sal to
Aldus soe woude oeck die almach
god sine toecomste al toecomende
scappen ende te weten doem mit sin
heylighen patriarchen ende propheeten
ende ander sancten **A**ls onse heren
verbeiden aen hem te trecken **E**nde
daer toe te bereyden sijn godlijcke lichte
te ontfanghen ende te bekenne van
heylighen die ons dye godes thoecom
ste onles heren bootschapten **J**ohā
Johan baptista daer at sinte **E**n
gelista aldus heeft ghescreuen **E**n
sche was gheseynt vā gode als een g
tuych vā den lichte te gheue **E**n niet
was hi selue dat licht noch oeck hi
selue vā omerēheit ghecomē. **W**ā d
anders te seggē vā god gheseynt vā
hem selue te comē **W**ā die selue comē
ongheseynt dye comt mit omerēheit
Ende dye selue die sochte sijn selue
en glorie als hi dz woort godes sprac

predicat Als onse here spreect van den
 valschen propheten doer den monde d'el
 propheten Jeremias aldus **S**i quamen
 en ic en seynde se niet. **S**i spraken ende
 ic en ghebroot hem niet. **M**er sinte **J**ohā
 baptista en was niet van desen ghesel.
 trap der valscher prophete **M**er hi was
 en vā den ghenen daer onse here selue
 of spreket Als sinte **J**ohānes euangeli
 sta beschriuet aldus **I**ck heb v selue vut
 uertoren vā de werelt dat ghi sult gaen
 end vūchte voertbrenghe ende dat v
 vūchte bliue mach **D**ie ghene die werelt
 vā gode gheseynt die indē woordē d'ye
 hi spreect ende leert soeket den lof end
 die ere gods ende salicheyt der sielen.
 Als oec de prophete moyses was wāt
 hem god dese woorden toesprac. **C**om
 ende ick sal di senden in egipten **A**ldus
 danighe waren oec **F**arao ende **J**ere
 mas ende ander heilighe propheten **A**
 daer of staet ghescreuen **E**en mensche
 was vā gode gheseynt **E**n wie was
 hānes was sijn name **T**rouwen **J**o.
 was hi gheseynt **T**rouwen op dat hij
 een ghetuych soude gheuen vā den licht
 te **E**nde waer om so ghat he ghetuych
 vā den lichtē **T**rouwen op dat alle mē.
 soude werden **N**iet en staet daer ghe
 screuen dat alle menschen aen hem sou
 den ghelouen. **W**āt die mensche is ver
 maledijdt die sine gheloue sinen troest si
 nen hope settet inden mensche **H**et is

anders te segghen **I**ck gheloue den dā
 ick gheloue bi den ofte ick gheloue in dē
Want ic gheloue dz sinte **P**aulus een
 apostel gods is en een heyligh mensche
 was **E**nde ick gheloue bi sinte **P**aulo
 dat is bi sine predicacien ende leringhe
Mer ick en gheloue nyet in sint **P**aulū
 den lief te hebben ende te dienen ende
 aen te beden als god **M**er ick gheloue i
 god ouermits sinte **P**aulus predicacie
 ende leringhen dat hij allene is diemen
 sal liefhebben eren ende aenbeden bouē
 alle dat is ofte werden mach. **D**u vol
 ghet hier na **J**ohānes en was dz licht
 niet **M**er hi was gheseynt op eerrijcke
 als een ghetuych te gheuen vanden lich
 te. **H**ier so mochte yemant vraghen
Waer omme soe spreket die euāgelista
 sinte **J**ohannes van sinte **J**ohannes
 baptisten den vutuertoren vrient gods
 die die heylighste was gheheten onder
 allesonen der vrouwen dat hi dat licht
 niet en was. **E**nde onse here **J**hesus
 christus selue dese woorden sprack tot
 sine iongheren. **G**hi zijt een licht der
 werelt. **T**ot deser vraghen machmen
 aldus antwoorden **A**ls dat eenrehan
 de licht is dat alle dinc verlichtet end
 verghent of verlichtet en wert **E**nde
 dat licht is christus **J**esus **E**n dz licht
 en heuet gheen beghin noch oeck gheen
 eynde **E**nde dat en meeret noch en min
 ret nyet ende het en crighet nimmermeer
 ghebrek en dat blijft altyt euen groot en
 eue clare **E**nde dit licht machmē ghelijc
 ken die zōne wāt si vlicht alle dinc end

En wert nergent of verlichtet end si
bliuet in haer seluen altyt ghelijcke gro
te ende ghelijcke clare. Ende alsoe doet
oock christus. Een ander licht is dat si
ne dat hi ontfenghet van enen anderen
als die mane vā die sonne ende dz licht
wasset ende crimpet en wert meere end
minre. Si desen lichte zijn betepket alle
die heiligen end die vriende gods wāt
si haer licht ende haer dogheden ontfan
ghen vā christo dye waerachtighe son
ne der gherechticheit. Dat si ontfanghe
hebben voer die werelt mit predickē en
mit leringhe ende mit hare godlycke le
uen. Mer ilt sake datmen die heylighen
ende die vrienden godes of si volmaect
ofte onuolmaect zijn christo ghelijcket
so zijn si ghelijcke dye dypsternisse van
den lichte. Want daer van staet ghe
screuen dat onse gherechticheit ghelijc
ket bi die gherechticheit godes ber is ge
heten ongherechticheit dan gherechtic
heit. Die menschen werden dā van chri
sto verluchtet op dat si een lichte zijn en
een licht der werelt moghe wesen wāt
onse here sprekt selue als sinte Jhāes be
scrijft. Ick bin een licht der werelt dye
mi volghet die en wandert niet in dyp
sternisse mer hi sal hebben een licht des
leuens. Ende aldusdanighe licht was
sinte Johan baptista want als onse he
re selue vā hem spreket. Want hi was e
ne barnende kerse ende vuerich en lich
tende mit die liefste gods. Ende hi vluch
tede ander menschen mit sine predicacie
ende mit sine doechdelike ende godlike

leuen. Mer al was sinte Jhā ten tijde
als voerghesecht is nochtans so was
hi onghelijck den waerachtighe
christo. Jesu onsen ghebendide werelt
ser van welken lichte dat alle menschen
verluchtet wert ende selue vā uere
verluchtet en wert. Want dat licht
verluchtet wert is den waerachtighe
lichte alsoe onghelijck als ene kerse
die morgen sterne der sonnen zijn
ghelijck. Van desen lichte dat alle men
schen verluchtet so spreket sinte Jhā
nes euangelista aldus. Dat licht dat
sinte Johan baptista een ghetuyghe
ghaf dat was dat waerachtighe licht
dat verluchtet heuet alle menschen die
comen in dese werelt. Want al ontfan
gen dat van god lycker gracen ontfan
natuerlycker verstantnisse si ontfan
ghen dat nochtans allene van hem
alle wijsheit of comt ende oec dā
wijsheit altyt bi gheweest is ende
alle wijsheit bi gheweest heuet sonde
beghinne. Nu volghen dese woorden
hier nae. Christus. Jesus dye die werelt
achtighe licht is was in die werelt
dye werelt is ouermits hem ghemint
ende dye werelt en bekende zynen
sinte Jhānes drie dinghe te verstaen
die mit dese werlt beteyket zijn. Wāt
dese woerde werelt zijn beteyket dā
die heylighen die an god gheslouten
de bi wijsen so is daer bi beteyket dat
eertrijcke ende alle dat ghene dat dā
in is behouden. Ten derden zijn dā

bekent onghelouighe menschen ende
 alle die ghene die wereltlycke dinghen
 niet hebben ende alle hare herte daer op
 gheset hebben ende god daer mede ver-
 gaten Ende haer sielen gheen achte en
 hebben In dien dat **Johānes** sprecket
 Dat licht was in die werelt Daer me-
 de ghat hi te verstaen dat christus was
 inden heiligen **Van** welcken heylighē
 christus iesus aldus sprecket Ende siet
 des menschen sone en is niet ghetomē
 om die werlt te verliesen ofte te verdoe-
 men mer hi is ghetomen om die werlt
 ghesont te maecten ende te behouden.
 Hier of so spreket oec sinte peter inder
 epistolen zijne canoniken **God** was i-
 verloent teghen hem. Voert in dien dz
 sinte **Johā** euangelista spreket. Dye
 werelt is overmits hem ghemaect. Soe
 gheuet hi te verstaen dat eertrijcke endē
 alle dat daer in is datmen die werlt no-
 met is hi hem gheschapen ende ghema-
 ect Ende van dese werelt soe sprac on-
 se here to sine discipulen als sinte **Mar-**
 cus beschriuet Gaet in alle die werelt en
 depreidiet dat euangelii alle creatu-
 ren ende so wie dat gheloest ende ghe-
 doet weert de sal behouden bliuen En
 so wie niet en ghelouet dye sal verdoe-
 met werden. Voert in dien dat sinte
Johānes euangelista spreket Endē die
 werlt en heuet hem nyet bekent Hier so
 gheuet hi ons mede te verstaen dat dye
 ghene dye liefhebbers zijn deser werelt
 christum dat waerachtighe licht nyet

en kennen ende oec nyet bekenen en
 wouden **Die** ioden saghen dat godlijc
 licht vut christo voertcomen ouermits
 teykenen ende miraculē die hi dede mer
 hare boosheit had se also verblindet dz
 si dat godlijcke licht niet bekenē noch
 verstaen noch bekenen en woudē **Al-**
 le creaturen bekenden hem ende betu-
 gheden dat hi haer scepper en haer god
 was al en woudens die ioden ende die
 liefhebbers der werelt niet bekenen.
Die hemelen die bekenden hē in die tijt
 doe hū ghebozen wert want si doe ene
 steerne seyndē totten heiligen drie co-
 ninghen die bootscapten ende kondich-
 den dat christus dye dat waerachtighe
 licht was ghebozen ende op eertrijcken
 ghetomen ware **Dat** mere ofte dye zee
 bekenden christum want hū daer ouer
 ghinc ende leet dat hi daer ouer ghinc
 en onder sine voeten trat **Die** eerde be-
 kende christum want doe hi sine gheest
 op gaf doe beuede die eerde ende alle die
 werelt **Die** sonne kēde christū wāt si i
 die vre zijns dodes haer schijn sel begaf
 en doncker wert **Die** steyn kēde xpm
 wāt si scoorden in die vre zijns dodes
Die doden kenden christū wāt si in die
 vre zijns doots opstondē vut hare gra-
 uen ende ghinghen in de stadt vā iheru-
 salē en toende hē vele ludē **De** helle ken-
 de xpm wāt si hē ouergaf sine vriendē
 die daer in beslotē waren **Mer** die iode
 ende die liefhebbers deser werelt en ken-
 den hem nyet. Hier omē soe sprecket
 sint **Johā** euangelist voert dese woerde

Christus dat waerachtighe licht quam
in sine eyghen stede ende die sine en ont-
fanghen hem niet. **W**ant hij niet allene
dat vleysche en die menschelike natuer
en ontfinc van den menschelike ghe-
achte der ioden. **M**er hi leerde end pre-
dicte end dede onder hem menighe gro-
te teykenen en miraculen en ontellicke
dagheden. **M**er die sine en ontfinghen
hem nyet. **W**ant doe die ioden die hij
voermaels voer alle menschen tot sine
sonderlinghe luden te wesen tot hē ghe-
roepen hadde als sine scapen vut ande-
ren volcke. **E**nde dye hi in dat beloefde
lant ghebrocht had ende had dz heyden-
sche volc daer vut verdreue en veraghet.
En den ioden oeck die helighe ewe ghe-
geuen had ouermits moyses. **E**nd had
tot haerder leringhe oec propheten ghe-
sepat en hi daer oeck of gheboren wou-
de werden dye versmaden hem ende en
wouden hem niet ontfanghen voer cri-
stum en messias te wesen. den die pro-
pheten ende de ewe voersproken hadde
toecomende te wesen tot hare salicheyt
ende verlossinghe. **O**eck mede so quam
christus ouermits sine menschelicheyt in
dese werelt die zyn is wat hi dese werelt
mit sine godheyt ghelchapen ende ghe-
maect heeft. **E**nde die sine als die men-
schen die hi na hem selue ghelcapē end
ghemaect heeft ende ghebeeldet nae die
heilighe drieuoudicheit die hē ghemeen-
lijke ende eendrachtelike nyet ontfen-
ghen. **W**ant dat meeste deel vāden men-
schen in hem niet ghelouen en wouden

Mer somnighe menschen ontfinghen
hem ende gheloueden in hē. **A**ls die
ne die dat gheloueden dat hi vāden
ghesepnt was ende dz hi die waer-
tighe gods sone was. **M**er wat omd-
quam hem daer of. **T**rouwen alle
ghene dye hem ontfinghen ende an-
gheloueden die gaf hi machti kinder
des te werden. **E**nde hier oec barm-
haer doe de grote barmherticheit
Want die ghene die niet wer-
ren knechten gods te werden hier
hieten end ghenoeint werde kinder
des nyet nae der natueren mer nae
gracie ende ghenade. **W**ant sinte
lus spreck. **H**i zyn erfghename gods
worden ouermits den gheloue. **H**i
name christi ouermits der gracie.
hier om so spreck sinte **J**ohan in de
ste van sine euangelien aldus. **D**ese
ghen zyn ghelcreuen op dz ghi ghelou-
sult dat **J**esus is christus. **E**nd dat
ouermits den ghelouen in sinen
sullen hebben ende besitten dat ewe
leuen. **D**ie goedertierenheit en barm-
ticheit des soons gods ons tot ons
christi ende die liefte die hi tot ons
die heeft hem daer toe ghebrocht dat
die die enighe sone gods was allen
bliuen en woude in besittinge der ewe
ghen leuens. **M**er hi heeft onse mis-
sighenome en is mēsche ghemaect
heeft ons kinder gods ghemaect
coren tot sine bruedere op dz wi de
den hebbē vā genade dz hi had vā
re wat als onse here spreck. **A**ls die

ne die doen den wille mijns vaders die
inden hemel is die zijn mijne suster end
mijne broeders en mijn moeder. **O**nse
here die hiet sine discipulen nae sine op
verstaenisse sine broederen want hij
dese woorden sprac tot **M**aria magda
lena ende totten anderen vrouwen dye
mit haer waren doe hi opverstaen wal
ende tot hem quam **G**haet tot mijnen
broeders ende bootsapt hem dat ick
vā den dode opghestaen bin. **T**ot de
le broederchap christien can nyemant
comen dan die in sinen name ghelouen
Wat daer staet ghescreuen dat de recht
ue **W**ant sonder gheloue en is nyet mo
ghelic te wesen **A**ls sinte paulus heeft
bescreuen op dat nyemāt dencken ofte
menen en soude dat dese gheboorte wa
re vleyschelic ende nyet ghestelic. **H**ier
om so spreket sinte iohan euangelist voert
aldus **D**ie nyet vā den bloede dat is
natuerlycke vergaderinghe mans end
vogs. noch vā den wille des vleysces
dat is des wiues. **N**och vā den willen
des mans nae natuerlicker begheerten
ende ghenoechten als die menschen ghe
menlic nae den vleysce wert ghebozen
ende in sunden ontfanghen **A**ls de pro
phete **D**auid sprekt inden psalter. **M**er
die vut gode zijn geboren ouermits den
heilighen gheest end des heilighē doop
sel **D**an welcker gheboorte sprach onse
here tot nyrodemus **T**en si dat een mē
sche ander weef ghebozē wert hij en sal
niet moghen comen in dat rijke der he

melen **W**ant dat vut den vleysche ghe
bozen is dat is vleysche. **M**er wat dat
vut den gheeste ghebozen is dat is een
gheeste **D**ie ene gheboorte is sienlycken
na den vleysche **E**nde die ander gheboer
te is on sienlich nae den gheeste **A**lle die
ghene die dan aldus goet ghebozē wer
den in den name christi ghelouen ende
nae sine woorden leuen die zijn vutuer
rozen kinderen gods ende broederē on
ses heren **J**esu christi **E**nde si sullen mē
hem dz rijke gods besittē zijns vaders
en dat ewighe leuē ghebruycken **D**oert
so spreket sinte **J**ohannes euangelista
Ende dat woort christ⁹ die sone gods
is vleysch gheworden **M**it dese woor
den so verclaert sinte **J**ohā die woor
den die voer ghesproken zijn vā de ghe
stelike gheboortedaer wi kinder godes
ende broederen christi mede werdē **E**n
sinte **J**ohānis meninghe is aldus i de
sen woorden op dat die menschen ouer
mits ghenade kider gods mochtē wer
den. **H**ier om is dat woort dat iden be
ghinne was god ende bi gode vleysche
ghewordē **D**at is also te verstaen **D**at
gods sone mensce gheworden is **M**er
god en is nyet in vleysche ghewandelt
Want god die nam aen hem die mēsche
like nature ende dat vleysche dz hi te vo
ren nyet en hadde **E**nde nochtans soe
bleef hi in zijne godheyt als hi te voren
was in dien dat sinte **J**ohan euangeli
sta spreket **D**at woort is vleysche ghe
worden **S**o gheuet hi ons te verstaen
mit dē name des vleysces dz god is ghe
f i

worden een volcomen mensche vā vleysche van bloede en van ene redelijcker sielen ghelijck ander menschen mer onbeulect vā die erfsunde. Ende om dese redene te bet te verstaen soe is te weten dat die heylighe scrift heeft dit van ghewoenten datmen bij wijlen bi den name des vleysces allene gheeft te vstaen een gheheel mensche. En bi wijlen bi den name der sielen is beteykēt een gheheel mensche. Dat moghen wi mercken mit den woorden die ghescreuen staen i Genisa. daer staet aldus ghescreuen. Dat Jacob mit. lxxij. sielen neder clam in egipten tot sinen sone Joseph. Dat oec mit den name des vleysces een gheheel mensche beteykent is dat moghen wij mercken in desen woorden. Flape des propheten die aldus ghelproecken heeft. In alle vleysche sal zyn die salicheyt gods. Hier bij is te mercken dat die siele sonder lichamen vā Jacob ende van sinen gheslachte nyet en clōmen neder in egipten tot Joseph. Noch oec dz vleysce en mochte nyet sien sonder lichame die salicheyt ons gods onses herē. Mer als voer ghelproken is bi willen so verstaetmen bi den name der sielen een gheheel mensche. En bi willen verstaetmen di den name des vleysces allene. Ende aldus is oeck in dese stat te verstaen. Dat woort is vleysch gheworden. Dit en is anders niet te verstaen dā dz god mensche is gheworden volcomelijcken ende mit ene redelijcke siele. End mit desen woorden wederspreket sinte Johā

euangelista eenre hāde onghelout mit sommighe ketzeren ende ongheloutighe menschen hebben ghewest die dz wi den ende leyden dat god anghenomen hadde een lichaem allene en gheuen niet want god heeft aenghenomen mit vleysche dat minre is dan een siel om die sielen te verlossen. Soe heeft oock sonder twijfel om de menschen te verlossen anghenome een siele die minre ende beter is dan dat lichaem. Dat dit waer is dz moghen wij mercken in den woerden die onse here Jesus Christus selue ghelproken heeft ende sinte Johannes euangelista heeft bescreuen. Ick hebbe macht mine siele neder te ghien ende wederom an te nemen. Ende doe onse here Jesus Christus was in berghen vā oliueten ende het nachte die tijt dat sine vianden sonder reden ende vanghen hem doe sprack hi tot sine iongheren die bij hem hadden. In desen woorden. Mijn siele is bedorft roeden doot. Voert so spreect sinte Johā in desen woorden. Ende hij heeft onse siele ghewoent. Dese woorden roeden sinte Johā ende die apostolen ende discipulen onses herē daer hi mede derde ende dāme ghinc die tijt dat hi derde eertijcke was. Daer dāme een propheet aldus spreket. Hier nae is hi ghelprocken der eerden ende heeft hem mitten menschen verenighet. Sinte Johā spreket voert dese woerde. Et vidim⁹ gloriā ei⁹. En wi sine apostolen en discipulen hebben ghesien sine glorie. Die glorie

des eenghebozen soons van den vader
 Ende die ghene die mit onsen here wā
 deden die tijt dat hi op eertrijcke was
 saghen sine glorie mit sine mēscheyt die
 si nyet ghesien en cōden in sine godheit
 want die glorie die si nyet ghesien con
 den eer hi mensce was gheworden dye
 saghen si doe dat woort die sone gods
 was mensche gheworden. Die ghene
 die den saghen sonderlinghe dye glorie
 gods verborghen in die menscheit. dye
 christum Iesum den sone gods hoorde
 predicken ende alsulcke teykenen ende
 miraculen doen die nye eer ghesien wa
 ren Oec saghen die ghene claerlike en
 openbaerlyken sine glorie die voer sine
 passie mit hē waren opten berch Tha
 bor ende hem daer saghen ghetrāstighē
 riēt end hoorde daer die stemme zyns va
 ders van bouen dese woorden spreken
 Dit is mijn vutuercozen sone daer my
 wel in heeft behaghet den sult ghi hore
 Ende van desen so was sinte Johānel
 engelika een dye dese dinghen saghe
 ende hoorde ende hem alsulcke teyke
 nen en miraculen sacht doen die nyemāt
 anders en cōde ghedoen dan die enighe
 gods sone Iesus christus Ende na die
 opweelandenisse onses heren ihesu cri
 sti ghetwaerdichde haer die heylige ghe
 spien ende vervolde die alsoe mit zynre
 heyt in den dat si bekenden volcomelic
 Ihesum christum te wesen die eenghe
 wesen gods sone des vaders. Ende oec

ren eerstegheboze sone marie zynre moe
 der Hier is te weten dat een onder
 scheit is tusschen een eerstegheboze kint
 ende een eenghebozen kint Wāt alle eer
 steghebozen kinder en heten nyet te we
 sen eenghebozen kint. wāt dat kint
 heten wi eenghebozen welcke kintde nē
 allene niet na en volghet enighe ander
 gheboorte der kinderē. mer daer oec ghe
 ne ander voer gheboze is Hier mede loe
 machmen antwoerden den kerzeren en
 den ongelouighe menschen dye seydē
 dat maria ander kinder hadde nae Je
 sum haren eersteghebozen sone van Jo
 seph haren man. om dat sinte Lucas de
 se woorden van haer scrjft Als dz ma
 ria ghebaerde haren eerstegheboze sone
 Want dye ketteren ende die ongheloui
 menschen dat woort eerstghebozen ver
 keerden end niet te recht verstaen wou
 den nae den vutghelproeken woorden
 Mer si menen marie die moeder ons he
 ren onere te doen en seide dat si nae die
 gheboorte onses herē ghene maghet en
 warē ghebleuen Mer na onsen here an
 der kinder vā Joseph had En si veltē
 hare woorden hier mede. Wāt indē eu
 angelio staet ghescreuē op ene stede als
 dat onse here stont op ene stede end pre
 dicten. En onder zyn sermoen quā een
 tot hem en seide zyn moeder en zyn broe
 deren stonde daer butē en begheerde mē
 hem te spreke Mer dese ketterē en wou
 den des niet bekēnen noch verstaen dat
 niet allene die vā enen vader ofte vā ene
 moeder zyn gheboze gheheten worden
 f ij

broederen. **M**er nae ghesette der heyligher scrifte alre hāde mānen hieten oec broederen. **W**at hi willen hietet mē oec broederē die na der natueren ghecomen zijn van enen vader en van ene moeder. **A**ls **C**ayn en **A**bel **J**acob en **e**lau **P**etrus ende **a**ndreas. **S**i wielen hietmen broederen die vā ene maelschap zijn als **A**braham ende **l**oth want loth was arians sone dye abrahams broeder was. **E**nde daer om so sprack **A**braham tot **l**oth **I**ck bid u broeder dat ghi van mij ghaet op dat gheen kint en si tusschen di ende mi en tusschen onsen hierden wāt wi broeders zijn. **S**i wielen hieten wij broederen die vā enen lande. **E**n die van ene secte ende vā ene gheloue zijn als de ioden onder een waren. **W**ant moyses sprack dese woorden totten ioden. **I**ck sake dat ghi enen coninc sulc kiesen soe sulc ghi ghenē vutheemschē coninc kiese van anderen volcke. **M**er ghi sul kiesen ene vā dine broederē dat is van dynen volcke ende vā dine gheloue. **S**i wielen werden sommighe mēschē vā godliker liefden dye si onder malcandere hebben ende billix hebben souden ghehietē broederen. **E**nde na dese maniere soe werde alle kersten menschen gheheten broederen onder malcanderē. **E**nde dz moghē wi mercken vut dye woorden die onse here op ene tijt sprac tot sine iongheren. **G**hi zijt alle broederen. **A**ldz dā so waren alle die ghene die vā die maelschap onses heren **J**esu christi warē ghehietē ende ghenoeit sine broederen. **E**nde al

dus salmen verstaen dese woorden dat zijn moeder ende zijn broederen hem gheerden te spreken. **E**nde hier om dat christus **J**esus die sone gods niet al ne ghenoeit die eenigheborn sonnes. **M**er oec die eerstgheborn sonne marie zijne lieue moeder der onbevleeter maghet want voort hem nyet alre nyemāt van hem gheborn was. **O**ec na hem nyemāt gheborn en was. **D**at laetste ende slot van desen gheho gelio is dit. **W**ij hebben den sonne gods christo **J**esu van den ene sonderlinghe gracie van den volke ghegeuen is. **A**ls dat hi doe hi in die begonde te wesen een mensche alre oec mede was volcomen god mit comen mensche. **E**nd dese gracie hadde hi nyet ontfanghē in een re van mate als andere puer menschen doen. **M**er doe hi mēsche was gheworden doe was hi alre hant mede vol tien ende oec vol ghenaden. **I**n hem als sinte **P**aulus bescreijt. **I**n hem woende lichamelike die godheit. **E**nd sinte **J**ohā baptista sprac oec vā dese woordē vā die volheit zijner ghenade hebben wi alle ontfanghē die om gracie. **E**n oec was hi vol heyden. **W**āt als sinte peter sprekt. **I**n ne mont en was nyet loghen ghenaden. **E**n oec sprac onse here selue. **I**ck bin wech der waerheyt en dat leuen. **E**nd hier om dye hem nae volghet die en sal

niet droelen ende die heren gheloest dye
en sal niet werden bedrogen ende hi
en sal den ewighen doot niet steruen
mer hi sal mit hem dat ewighe leuen be
sitten **Des** moet ons allen gonnen dye
vader die soue en die heilige gheest amen

En sermoen opten heilighen nyen
wen iaers daghe.

Een circumcisiōis dñi nostri
Jesu christi. Dese hoechtijt he
is gheheten Octaua natiuitatis christi
Dat is in dupelce so veel te segghen als
die achte dach van den kerldaghe **Hier**
om want dan gheleijt acht dgahen van
kerldaghe gheleden zijn **Ende** die hepli
ghe kerke houder oec dat selue abache
op den dach in der missen ende in de an
deren gheijden die men houder op den
heilighen kerldaghe **Ende** daer om is
dese hoechtijt gheheten des heplighen
kerldaghes achte dach als een ader
kerldach **Ten** anderen male soe is
dese hoechtijt ghehoemt **Circuncisiō** do
mini nostri **Dat** is te segghen in dupelce
als een dach der besnidinghe onles he
ren **Ende** dese dach is hier om aldus ghe
hoemt **Want** onse here **Jhesus** christus
op den achten dach na sine gheboorten
wert besneden na den iodelschen seden
Ende wat dan yemāt mochte dencken
die waghē wat dese besnidinghe be
doelen ende wat orbaer dat si brochte.
Hier om so sult ghi weten dat voer dye

gheboorte onles heren menighe tijt en
vele iaren doe die werelt ghemeenlike le
ueden in ongheloue **Ende** alle mensche
den bosen gheesten diende en afgoden
aenbeden ende nyemāt bekēnisse noch
liefte et hadde tot god **Doe** so was een
sonderlinghe wijs man op eertrijcken
die ghehoemt was **Abraham**. **Dese**
Abraham ghat hem eerste daer toe dat
hi die ewighe waerheyt mochte beken
nene ende dat hi mochte weten dat be
ghinne ende voertcomen van allen din
ghen ende sach aen den omeloope vā de
firmamente des hemels en die craft der
sonnen der manen ende der sterren en
de die schoonheit der menschen ende al
rehande ander creaturen **Ende** als die
heplighe patriarche **Abraham** dese din
ghen aenghesien hadde doe merckeden
hi dit ende verstant dat gheen dinck hē
seluen en maecten **Mer** dat alle creatu
ren ende alle dinghe haren oerspronck
ende haer beghinne hebben vā enen ande
ren **Want** een mensche comet van enen
anderen mensche en wort daer of ghe
boren **En** de ren beeste winnet die ader
beeste **Ende** gheen dinck en is ten herse
een beghinne van enen anderen **Als** dā
die heplighe vader **Abraham** dese din
ghen aldus ghemercket heft doe quam
hi ten lesten hier toe dat hi voerwarz v
nam ende bekende dat een beghinne is
dat selue alijt sonder enich beghin ghe
weest heuet **Van** welken beghinne al
le menschen ende alle creaturen hare be
ghinne ontfanghen hebben **En** hi ouer
t iij

droech hier mede mit **A**restotiles de wi
len meyster die aldus ghelproken heeft
Van den eersten beghine so hebben alle
creatures haer wesen en leuen mit on
derschept ontfanghen **E**nd sommighe
creatures hebben dat leuen claerre end
edelre ende sommighe hebben dz donc
kelre ende onvolmaecter **W**ant die en
ghelen ende die menschen zijn in hare le
uen ende wesen volmaecter ende edelre
dan die beesten ouermits hare sinnē re
dene end verstant daer si bouen andere
creatures mede zijn verheuen **W**ant al
le creatures in hare wesen zijn wonderli
ke schone ende ghenoechlijcke **D**oe ghic
abraham voert in hem seluen en verit
ende bekende dat die ghene dye zen be
ghine is alre creatures ende die alle cre
atures gheschapen ende ghemaect heeft i
zijn wesen also vele liefliker ende won
derlijcker is aen te sien ende daer bij te
wesen **A**ls abraham tot deser bekērnis
se was gheromen dat nyemāt schoon
re machigher noch beter en was dā de
ghene dye alle dinghe gheschapen heeft
ende daer alle dinghe haer wesen haer
leuen ende haer beghine of ontfanghen
hebben **D**oe gheloeft hi volcomelic dz
god van hemelrijck schepper alre creatu
ren was conint bonen alle conighen he
re bouen alle heren **E**nde dat hi mach
rich waer te doen in den hemel ende in
der eerden wat dat hi doen wil **E**n hij
begonde die afgoden volcomelijcken te
verlamaden end rekenende ende achteden
alle die ghene ghecken ende onwijse mē

sehen die afgoden anbeden ende die re
atures voer god eerden **E**nd hij pōnt
hem na sine vermoghen sine scapper en
te beden te eren ende liet te hebben **A**ls
te louen ende te dancken **A**ldus dā de
abraham gheromen was tot bekērnis
gods zijns scappers end hij god liet
ende diende mit gheheelder herten
quā god van hemelrijcke tot hem op
tijt als ghescreuen staet in Genck
xviij. capittel ende sprack tot hem
Abraham ic bin dū here end dū
die du dienste end aenbedes die di
alle dinghen gheschapen ende ghe
heeft houdet mijn gheboden ende
deck dat ick v hiere so sal ick di ver
bouen alle die ghene die op eerder
uen ende ick sal seluer dū loen dū
wesen **E**n die kinderen die van dū
leu comen dye sullen also vruchtbaer
so meniefoudich werde dz haerder
ne ghetal en sal wesen **O**eck sullen
soe sterck ende also machich werde
hem nyemāt en sal wederstān mog
Si sullen hare vyanden verderuen
hare steden ende lant sullen si wōnen
ende tot haren wille mit nrede ghe
ken **D**ese woorden ende gheloeft
abraham ghelouet worden die wo
volbrocht in der tijt doe **M**oyses
Jolue waren vorsten der kinderen
ysrael die vā abrahā gheromen waren
Want doe wōnen die kinder vā
xxi. conicrijcke en sloeghe alle die con
ghen doot en viaghede alle dz volc
daer in was en behielden haer lant

leden en besaten dye ende bleuten daer
 in woenen **O**eck so ghelofde god van
 hemelrijcke abraham mere **D**at een vā
 hem comen ende ghebozen solde werde
 daer of alle dat volc vā eertrijcke soude
 ghebenedijt werden **E**nd dat was die
 sone gods christus **W**ant ouermits hē
 lo zyn alle menschen verlost van de ma
 ledixie des ewighen vdoemnissen daer
 si toe gherijst waren om de oghehoer
 saemheyt **A**dams ende **E**ue ende si zyn
 kinderen gods ghewordē en ghebracht
 inden werch der benedixien des ewighē
 leuens **O**eck so gheboort god vā hemel
 rijcke abraham dat hij hem selue en alle
 die ghene die mans name hadden ende
 hem toebehoerde soude besniden **E**nde
 daerom allen knechekens die van hem
 selue quamen ofte van sine kindere nae
 hem ghebozen worden op den achtē da
 ghe na die tijt dat si op eertrijcke gheco
 men waren besniden souden **E**nd wie
 van sine nacomelinghe vā mans psonē
 niet en worde besneden dye siele soude
 verderuen ende den ewighen doot ster
 uen **I**n desen voersproehen woorden
 moghen wi mercken dat alle die ghene
 die na die geboden gods worde besne
 den mit die besnidinghe verlost worde
 van die erfunde **G**helikerwijs als wi
 besken mēsche nu ider tijt mitten hepli
 ghen doopsel verlost werde **A**ls god
 van hemelrijcke aldus abraham ghebo
 zen hadde dat hi hem selue soude besni
 den althāt opten seluen dach besnede
 han abraham doe hij out was xix. iaer

end sinen sone **I**smael die out was xij
 jaer ende alle sine knechte ende mānen
 die hem toebehoorden **W**ant dan god
 van hemelrijcke hadde gheboden abra
 ham end alle die ghene die vā hem qua
 men dat si hem souden besnijden **E**nde
 onse ghebenedyde salichmaker **J**esus
 christus nae sine menschelijcke nature
 van abrahams gheslachte was gheco
 men **H**ier omē so was billirwel behoor
 lijcke dat onse salichmaker **J**esus chri
 stus hem selue liet besnijden **H**ier is
 te weten dat onse here **J**esus christus
 gheen behoef en hadde hem laten te be
 sniden ghelijck ander menschen die mit
 die erfunde besnitten ende verladē wa
 ren want hi in die erfunde nyet ghebo
 ren was als alle menschen gemeenlijc
 ke ontfanghen ende ghebozen werde
Want hij en wert nyet ontfanghen vā
 enen wijue ouermits natuerlijcken bij
 welens reus mans **M**er hi wert vā de
 crachte des heylighē ghesles ontfanghen
Ende hij wert ghebozen van ene repne
 onbeulerte maghet die repne was van
 alle mannen doe si hem ontfinc ende in
 hare repnichheit baerde ende alle tijt nae
 sine gheboorte repne end onbeulet bleef
Mer want god abraham hadde ghebo
 den dat hij hem selue ende alle mans p
 sone die van hem quame soude besnide
 en onse here na sine menscheit vā abra
 ham was ghecomen **H**ier om so liet on
 se here hem besnijden **O**eck mede so be
 wijse onse lieue here in sine besnidin
 ghe dz die besnidge goet en heilich wal

hare tijt dye wijlen dat si dueren soude
Oeck soe liet onse here hem besnide om
dye iodelcher ewen wille Als den iode
daer mede doen te verstaen dz hi die ghe
ne was de van abraham ghecome wa
re daer alle gheslachten vā ghebenedijt
ende behouden sullen werden ende dat
si ghene rechte saeke en sullen moghen
hebben onsen heren Iesum van hem te
wilen ende sine woorden te versmadē
ende die nyet te horen **W**ant hadde on
se here nyet besnede gheweest so mocht
ren dye ioden tot hem gheseyt hebben
doe hij hem seyde dat hij christus was
Wien ontfanghen di nyet voer christu
ende wij en ghelouen nyet dat du chri
stus biste **W**ant als christus comet soe
en sal hi die wet die ons god ghegeuen
heeft nyet breken **M**er hi sal die wet v
uollen ende sal ghelijck ons ende onsen
voetnaderē besneden wesen **E**nd wāe
ghi ons onghelijck zijt ende nyet en zijt
besneden ghelijck wi soe en willen wij
nyet ghelouen dat ghi christus zijt **O**ec
so liet onse here christus Iesus hem be
sniden als mit sine besnidinge een eynde
te gheuen der besnidinghe die voer hem
gheweest hadde eer dz hi gheboze wert
Ende cortelike daer na die besnidinghe
te wandelen in dat heilige doopsel wāt
ghelikerwijse dat onse here hem liet be
sniden om die besnidinghe of te legghē
ende alsoe ten eynde te brengen **A**lloe
liet onse here hem oeck doopen nyet om
dat hi dat doopsel behoefde want hi rei
ne ende onbeulect was van alle sunden

Mer dat doopsel te heilighen ende dat
also mit den heylighen doopsel te heilighen
uen **W**ant dan christus die besnidinghe
ghewandelt heeft in dat doopsel mocht
yemant dencken ofte vraghen mocht
waer om onse here dat gheuen heeft
Hier op is te weten dat hi dat gheuen
heeft om drie saecken . **D**ie ene sake is
als dat die pyne ende sericheit die de mi
schen hadden van die besnidinghe of te
legghen ende te verlichten want die py
ne ende sericheit van die besnidinghe
was alsoe groot dat daer vele heidenen
of storuen **M**er dat heylighe doopsel
outfanghetmen sonder pyne of sericheit
gherhande sericheit . **E**n ander sake
ke is waer om dat onse here princi
derden die besnidinghe in dat doopsel
want dat doopsel is ghemeyne daer
besnidinghe was want allene die man
nen ende niet die vrouwen mocht
besnyden wantmen nu doopt mannen
ende vrouwen **D**ie derde sake was
om onse ghebenedide here Iesus die
stus verwādelde dye besnidinghe want dat
sacramente des doopsels want dat heil
lighe doopsel is trachtigher ende te ver
lijcker dan die besnidinghe plaet te ver
sen **W**ant al was dat saecke dat vā
deren van **I**sraël worden ouermā
besnidinghe verlosset van die besnidinghe
si en mochten nochtā na hare doopen
comen in dz ewighe leue ofte gode
sicht beschouwē want niemāt soe
mocht wesen die voer die tijt dz onse
re de doot gheledē had mocht comen

paradijs des ewighen leuens. **M**er dye
heylighe vaders ende oock mede dye be
lieden worden inden ouden testamēte
die voeren alle na haren dode ghemēen
lijcke in den voerborghe der hellen ende
daer so waren si sonder enigherhande
wyne. **E**nd daer verbeiden si die toetom
te onses heren als dat hi se mit sinē do
de verlossen soude out dye dypsternisse
daer si in waren ende weder brenghe
totten lichte des ewighen leuens ende
voer dat aenghesichte gods als dat cla
re godlijcke licht te beschouwen daer si
ot verdriuen ende ofghewijset waren
ouermits dye misdact van onse eersten
ouderen als **A**dams ende **E**ue. **W**ant
van onse here op den achten dach nae si
ne gheboorte om onsen wille zyn bloet
stortede ende wert besneden. **H**ier ome
als die ioden deden. **M**er wi sullen alle
onse leuen besnyden ende repne maken
Oase hoeft sullen besnyden van houer
dijen Oase oren van onnutten woerde
te horen Oase oghe van ydelheyt der
werelt aen te sien Oase mont ende on
se tonghe van bosen ende quade woer
den te spreken van schelden vā sweren
van bloerken van afclappen ende vā
alle onnutte woorden. **W**at wi van alle
onnutte ende ydele woerde ten ioncke
daghe reden sullen moeten gheuen voer
dat strenghe aenghesichte gods. **A**ls on
se here selue heeft ghesproken. **E**nde sint
Johānes euangelista selue heeft bescre
uen Oase herten die sullen wi besnyde

van alle onnutte ende onkuytschen ghe
dachten van hate van nyde va toorne
van onnutte blijshapen van onnutte
droefenisse. **E**nde onse handen sullen wi
besnyden van vechten en van onnutte
wercken. **E**nde onse voeten van dāsen
van repen ende van alle weghe daer dz
wi sundelike dinghe moghen sien ofte
begaen. **E**nde ist dat saccke dat wi on
se leden aldus besnyden ome die liefste
onles heren **J**esu christi. **H**o sal god vā
hemelrijcke sonder twijuel sine ghena
de tot ons keren ende sal ons hier in de
se tijt gheuen sine vrede ende nae dit le
uen dat ewighe leuen. **A**ldus dā so
hebt ghi ghehoert waer ome dese hoerch
tijt ten anderden male is gheheten dye
dach der besnidinghe onses heren. **N**u
soe sult ghi oock voert weten dat dese
hoerchtijt is gheheten **J**anuaris dachs
so vele te legghen als een doerwachter
oft een inbrengher des nyeuwen iaers
daer wi ghemeenlijcken voer legghen
nyeuwe iaers dach. **D**ese hoerchtijt dye
is hierom gheheten iaersdach want op
desen dach beghint een nyeu iare. **D**it is
een inghanch ende een aenbeghin eens
nyeuwen iaers. **D**ese heilighe christ die
moet ons gheue een salich nyeu iare tij
dich weder rust en vrede herte en sinne
hem te dienen en lief te hebbē. **E**nd also
alle daghe voert te goen en toe te nemē
in doghedē ende in goeden wercken dz
wi mit hem moeten ghenaecken en tot
hem comen in zyn rijcke. **E**nde alrijt bij
hem moeten bliuen end nūmer vā hem

te fcheyden Des gonne ons god die va
der die soue en die heilighe gheest. Amē

Een schoon sermoen op der hepli
ghen drie conighen dach.

HEstum ephiphaniae domini Je
su christi Dese hoericht is ghe
heten die heplighe dertiendach
hier om want dan op desen dach effen
dertien daghen verledē zijn vāden heili
kerkdaghe. Desen heplighen dertien
dach bewijset die heilighe kercke ere en
vordeel voer ander daghen en heeft den
dach gheboden hoghelijck te vieren ghe
lijc den heplighen kersdach om drie tey
kenen ende miraculen dye op den dach
gheschieden niet op enē dach allene mer
oec voer ende na als hier na bedudz sal
werden. Dat een teyken is dat dye
heilighe drie conighen ouermits leydinghe
vā ene sterre quamē tot onsen here
end aenbeden hem en eerde hem mē son
derlinghe gauen ende offerhande. End
dit teyken gheschiede opten dertienden
dach na den daghe dat onse here ghebo
ren was. Dat ander teyken is dz on
se here hem vā sinte Johā baptista liet
dopen in die Jordane. Daer die heplige
drievoudichent haer toonde en openbar
de. Ende dit teyken gheschiede doe onse
here out was xxix. iaer en dertien dage

Dat derde teyke was dat onse here
op eenre brulofte maecte vā water rodē
wijn. En dit teyken gheschiede doe onse
here ou was xxx. iaer en xij. daghen.

Van desen eersten teyken als vā die ster
re ende van den heplighen drie conighen
so vinder wi aldus bescreuē Als dat in
nighe tijt en vele iaren voer die tijt dat
onse here Jesus christus op eertrijcken
quaē ende ghebozen wert Doe so was
een prophete op eertrijcken die ghebo
zen was. Salaa. Dese Salaa heet
de gheprophetiert ende voer gheschiet
dat christus die sone godes op eertrijcken
soude comen ende ghebozen werde En
de op die selue tijt ende vā so soude in
neuwe sterre opgaen ende ghesien wer
den so wāneer dat christus Jesus die
sone godes soude ghebozen werden in
npe van anbeghine der werelt ghewor
en was. Ende dat was tot een teyken
end tot ene bewijsinghe dat die sonne
des christus Jesus waer ghebozen is
se prophete van die toecomsse onse
ren Jesu christi so scriuet die heplighe
prophete Salaa in sinen boeke En
als dese prophete langhe tijt door leu
gheweest doe quamen nae hem drie co
ninghen die van sinen bloede en vā
ne gheslachte waren ghebozen Ende
se coninghen die vonden dese wonder
ende prophete in sine boeken bescreuē
Ende want si sonderlinghe seer wonder
constich ende subtiyl waren in alre
mijne dats i die conste vā de sterren so
bekenden si dat die tijt naeckede en na
staende was dat xps ghebozen soude
worden die een ghesontmaker en een
houder soude werden vā alle de werelt
en si begōden te crighē alsoe grote luste

ende alsoe groote begheerte onsen here
te besien ende hem ere ende eerweerdic-
heit te bewisen. **D**at si menighe tijt vor-
dat onse here op eertrijcke was ghebo-
ren alle jaer om trint midwintert pla-
ghen te waerken op enen berch die ghe-
heten was die **legeberch**. Ende leetden
daer in penitencien van vasten ende in
ghebode ende baden den hemelschen va-
der dat hi hem woude thonen en open-
baren die sterre daer **Balaam** die haer
vader was of hadde ghesproken ende
in sine boecken hadde ghescreuen. **D**ye
hemelsche vader verhoorde haer ghebet
ende veruolde ten laetste hare begheer-
ten. Want opten heplighen christnacht
doe onse here **Jesús** christus wert ghe-
bozen toech ene schone sterre op inden
welken die nyet eer ghesien en was en
die also grote claerheit vut haer gaf dz
die sonne op den rechten middach der
sterren niet en conde benemen haer lich-
te ende haer claerheyt. Ende dese sterre
die aldus opghinck inden welken ghic-
voert inden oelken so langhe dat si qua-
men den berch daer die drie conighen
op waren ende daer bleef si staen ende
en ghinc nyet weder. Ende als die ster-
re aldaer soe bouen stont soe quam een
stemme vut die sterre ende brachte den
conighen dye boetschap dat dye sone
gods christus waer ghebozen. Ende si
sprack hem dese woorden toe. **G**haet
haestelike in dat lant der ioden want al-
daer sult ghi vinden christum den sone
gods den rechten coninc der ioden daer

ghi nae ghewachtet hebt ende begheert
te sien. **A**lloe gheringhe als dese drie co-
ninghen die sterre ghesien hadden end
oec hem die gheboorte ons heren te we-
ten ghedaen ende openbaer was ghe-
ghemaect. **A**lkeant so ghinghen si ne-
der van den berch en bestelden hem op
die reyse ende namen mit hem kuerchē
ende enen schatte van goude ende van
siluer. Ende namen oeck een rhade peer-
den mit hem die ghehietē sijn **drumeda-
rij** die alsoe snelle ende alsoe starck sijn
dat si in enen daghe alsoe vele wegges-
moghen gaen ende lopen als ander ghe-
mene peerden in drijen daghen. **O**p die
drumedarij soe ghinghen si sitten ende
reden tot den heplighen lande waert.
Ende die sterre dye hen gheopenbaert
ende verkundighet hadde die toecomst
onses heren **Jesús** christi die ghinc voer
hem ende wylde hem den werch alsoe
lanck dat si quamen in dat lant der io-
den niet verre vā iherusalem. **E**n als si quamen
bi die stat vā iherusalem doe begaue si dye
sterre en ghinghē in die stat van iherusalem
wāt dz die hoofdstat was vā den ioden
en der iode conighē daer plegghen te wo-
nen. **E**n si meende dz crist⁹ daer ghebo-
ren ware. **E**n als si i de stat waren ghe-
comen so vraechde si na de kintde ende
spraken. **W**aer is hij die gheboze is een
coninc der ioden welckes sterre wi heb-
ben ghesien in oriente dat is indē oelke
en indē oppāc der sonne daer wi woert
achtich sijn daer wij om sijn ghecomen.
Als dese drie coninghē ald⁹ vraechden

nae enen nyen coninck der ioden
Ende si herodes ende sine kindere ny
en meenden doe wert coninck herodes
bedroeft ende alle die Stadt vā Iherusa
lem mit hem. Herodes wert bedroeuert
want hi aert hadde dat hi ende sine ki
deren verdreuen soude werden vā den
anderen nyen coninck dye doe in
den lande was ghebooren. Ende de stat
van Iherusalem dye wert mit hem be
droeft wāt si aert hadde dat een oz
loghe opstaen soude tusschen coninck
Herodes ende den nyen coninc als
hi op quame ende een man worde. En
dat dan haer lant ende haer volck ver
derft ende verniet soude werden. Als
herodes also bedroeft en verdruet was
so dede hi tot hem comen alle die vorste
ende die priesteren ende die ouerste en
die wise vāder Stadt van Iherusalem
ende vraechden hem waer ende in wat
stede dat christus ghebooren soude wer.
Si antwoorden hem aldus dat nae dē
woorden des propheten Christus ghe
booren soude werden in die stat vā beth
leem. Als herodes dese woorden ghe
hoort hadde doe so dede hij die drie co
ninghen heymelijcke ende verholentlijc
ke tot hem comen end hij nam se allene
ende sprack heymelijche mit hem end hi
vraechde hem behendelike na die sterre
die si ghesien hadden ende die hem ghe
leydet end daer int lant ghebracht had
de. Die heylighe drie coninghen antwor
den herodes wijlijcken ende waerach
telike op alle dinghe die hij haer praghe

den alsoe dat herodes hem oerlot ghe
ende sprac hem dese woerden tot
ende soecket dat kint dat ghebooren
mit vlyte end mit neersticheit so com
ghi dat kint gheuonden hebt so com
weder omme tot mi ende doe mit
ten waer dat ick dat kint anbede. Dese wo
den sprack oock herodes vut enen lant
vallschen herte ende vut enen quaden
len moede want hi en meende dat
niet aen te beden noch te eren. Mer
meende dat kint te doden; ende te
deruen hadde hi dat conen gheleyt
ende gheuonden. Als die heylighe
coninghen coninc herodes oerlot ghe
den ghehoort ende hij hem oerlot ghe
ghegeuen voert te reysen doe schickte
van hem ende toghen te bethleem
die sterre die si te voren hadde ghe
ende die se daer gheleyt hadde die
den si quijt doe si in die stat van I
salem quamen ende en konden se
ghesien eer dat si weder ome baten
Stadt van Iherusalem waren ghecomen.
Want doe si ghinck die sterre in
Iherusalem doe ghinck die sterre in
gheleydet hadde sonder merren
der ophouden voert alsoe langhe daer
qua te Bethleem bouen dat huys
onse here in was end daer bleef si
Mer doe die heylighe drie coninghen
comen wāre buten iherusalem doe
de haer die sterre weder ome. Als
drie coninghe de sterre wederom sag
doe worden si sonderlighe seer verbaest

ende toghen voert ende volgheden dye
sterre hent dz si quamen te bethleem en
si ghinghen in dat huus daer die sterre
bouen stont ende vonden daer **Maria**
ende **Joseph** ende een kindekyn legghē
in ene cribbe in doekeren ghewonden
Doer dat kindekyn knpelden si neder
oeruoedlike op die eerde en aenbeden
daer hiut Ende si offerden hem gout en
wperoek ende mirre **Hi** offerde hem
gout in een teiken dz si ds volcomē ghe
loue hadden dat hi was een waerach
tich ghechē conic want gout behoert
tot die coniclike ere en weerdicheit **Hi**
offerden hem oeck wperoek in een tep
ken ende tot een bewijſinghe dat si dat
gheloefden dz hi was een waerachtich
god Want wperoek plegghetme gode
te offeren ende in godes dienste sonder
linghe te bernen **Hi** offerden hem oeck
mirre en een tepken ende tot een bewij
ſinghe dat si dat gheloefden dat hi een
volcomen waerachtich mensche waer
ende dat hi soude steruen ende den doot
om des menschen wille solde lijden wat
ghē bitter is ende seer hardt is in te ne
men ende te nuttighen Also was oeck
die pyne ende die doot die onse here leet
Als die heylighe drie coninghen onsen
here hadden aenghebeden en ere bewe
len mit hare offerhande Doe waren si
in den wille weder te hups te trecken
den wech die si daer gheromen waren

Ende herodes te weten doen vā den ki
de als hi hem hadde beuolen. Mer een
enghel quam tot hem in haren slape en
dede hem te weten dz Herodes meende
dat hiut te doden Ende hier omē liefē
si den wech staen dye si daer gheromen
waren ende reysden enen anderē wech
tot haren lande. Dat is dat eerste tep
ken ende mirakel daer dese hoechtijt die
ghenoemt is die dertiendach mede vhe
uen is ende gheboden hoghelijcke te vi
ren Dat ander tepken waerom dat
dese hoechtijt is verheuen is dit Do on
se here **Jesus christ** out was ghewor
den na sine menschelijcheit xxix. iaer en
xiij. daghe opten dertienden dach qua
onse here tot sinte **Johan baptista** end
liet hem van sinte iohan doopen in dye
Jordane End als hi ghedopet was en
opghinck vut die iordane soe dede haer
die hemel open Ende die heylighe dype
uoudicheit toonde end opēbaerde haer
daer Want die hemelsche vader sprack
dese woorden Dit is mijn lieue vutue
cozen sone in welke my wel behaghet
heeft den sult ghij horen Dye heylighe
gheest die toonde haer daer in ene ghe
lyckenisse van ene witte duue Want in
een ghedaente van ene duue quam dye
heylighe gheest van bouen vten hemele
ende ghinck op onsen here sitten ende si
bleef bi hem Ende die derde persone der
godlijcker drienoudicheyt die sone go
des christus **Jesus** stot daer teghewor
dich in menscheliker forme. Dit is dat
ander tepken dz opten dertiendach ghe

schiede daer dese hoerhtijt omme sere ver-
 heuen wert. Dat derde tepken ende
 mirakel daer dese hoerhtijt om is verhe-
 uen is dit Doe onse here **J**esus christus
 out was gheworden xxx. iaer end xij.
 daghe op den dertienden dach was on-
 se here in een stede dye gheheten was
Chana ende lach in den lande vā galile-
 en In die stede was doe ter tijt een bru-
 loste ende tot dye bruyloste was onse
 here ghebeden mit sine lieue moeder en
 mit sine iongheren Ende als daer ghe-
 breck was van wijne doe sprack onse
 vrouwe tot onsen here **H**ien hebbe ghe-
 ne wyn **O**nse here dede ses grote eerdē
 cānen vollen mit water ende ghebene-
 dide dat water end wandelden dat in
 den besten rooden wijn die pe mensche
 ghedrincken mochte. Dit is dat derde
 tepken ende mirakel dat opten dertien-
 den dach gheschiede daer af sal hier nae
 ghesproecken werden. Want dan dese
 schone tepkene ende miracule gheschie-
 den op den dertiendach Hier om so he-
 uet ons die heylighe kercke desen dage
 ere ende voordeel ghedaen end ghebiedz
 den hoerhtijcke te vieren ghelijc den hei-
 lighen kerst daghe tot loue ende tot eren
 des christes ende der heyligher drieconi-
 ghen Ende tot eenre ghehoerhtijcke de
 ser heilighe miraculen die opten dertien-
 dach gheschiede. Laet ons dan den
 heylighe dertien dach hoerhtijcke vieren
 ende onsen here aenroepē en oetmoede-
 like bidden dat hi onse herte also wille
 verlichten mitten lichte zijner gracen

ende rechet bekentuisen daer hi op
 herten der heyligher drie coninghen
 de verlichtet hadde op dat wi die
 te waerheit moghen bekennen ende
 soe hem na volghen ende oeck medel-
 te hebben bouen alle creaturen Ende
 mit innigher begheerten onser herten
 ende onser sielen soecken Ende
 sterren des rechten gheloues
 vjnden Ende na dit leuen to hem
 ten comen in zijn rijcke end mitten
 ghen drie coninghen zijn lieflike
 ke aensichte moeten beschouwen
 nūmermere van hem ghescheyden
 den Des moet ons allen gōnen die
 der die sone ende die heylighe geest

A M E N

Een schoen heerlijc sermoen vā
 ser lieuer vrouwen lichtmisse.

Verificatio gloriofissime virginis
 marie. Van deser hoerhtij-
 so staet bescreuen in den euangeli-
 men nu op onser vrouwen lichtmisse
 dach plegghet te lesen inder miltē
 ke euangeliū dye heylighe euangeli-
 sinte lucas heeft bescreuen ende is
 vele te segghen in duytsche. Dor
 veertich daghen omme waren ghe-
 na die gheboorte ons heren Jhesu
 ende die heilighe daghen waren
 let nae die ioudscher ewen dat
 die moeder onses heren Jhesu christi
 ren eersten outghaenck soude doen
 ghinc Maria end Joseph vā bethlehem

tot Iherusalem mitten kinde als dat
 kijnt daer te brengen in den tempel en
 den hemelichen vader te offeren en we-
 der an hem te lossen mit een paer toffel
 duuen ofte mit een paer iongher duuen
 Als dat god heeft gheboden ende ghe-
 screuen was in moyses ewe wāt alle
 knechtens dye eersteghebozen waren
 dat haer moeder lichame ende daer an
 ders gheen kijnt voer ghebozen en wal
 die knechtens waren den here heplich
 gheheten ende hoorden sonderlinge go-
 de toe Ende dese losseden si weder ome
 mit een eeniarich lam ofte mit een paer
 toffel duuen ofte mit een paer iongher
 duuen. Op die selue tijt dat maria die
 moeder onses heren haren kercghauck
 Iherusalem doe was binnen die stat vā
 gheheten was Symeon die rechtvaer-
 dich ende god fruchtende was ende v-
 uollet mitten heplighen gheest ende ver-
 wachtende die vertroostinghe des volc-
 kes van Israel. Dese heplighen men-
 sche hadde god doen verstaen dat hi n-
 sone gods soude eer dat hi christum de
 hadde ghesien Ende Symeon ghinck
 volcomen gheloue de sone gods te sien
 Ende als hi inden tempel was soe quā-
 de maria ende Joseph mit christo den so-
 ghinck hem teghen ende ontfinc dat
 kijnt in sine armen ende danckede end
 loude gode din hemelichen vader ende

Sprack dese woorden ende seyde aldus.

Nu laet dynen knecht here nae dyne
 woorden in vreden. Want mijn oghen
 hebben ghesien dynen sone christum de
 behouder der werelt. Den du ghetrent
 hebste noer den aensichte alre volcken.
 Die een licht is daer alle hepdensce volc
 mede verluchtet sal werden. Ende dye
 oeck is die glorie zyns volckes vā Isra-
 el. Dit is die bedudinghe ende sinne
 van desen heplighen euangelio datmen
 huden pleghet te lesen inder missen van
 onser lieuer vrouwen. Voert so is
 te weten dz dese hoerchtijt onder prieste-
 ren ende clercken is ghenoecht mit drie
 namen. Eerste soe is dese hoerchtijt ge-
 noemt Purificatio marie. Ende dit is
 in duylche te segghē die reyninghe ma-
 rie der moeder godes onses heren. Om
 dit woort te rechte verstaen is te werē
 dat in den boecke Moysi dat in latine
 is ghehietē leuitic⁹. En in duylsche is ge-
 noemt dz boic der offerhade. Daer staet
 ghescreuen aldus dz god ghebode had
 den kinderen vā Israel lo māneer een
 wijf ouermits gheselschap ende bijwe-
 lens eens mans een knechtke in haren
 lichame had ontfanghē en die tijt vuol-
 let ware dat si dat kind ter werelt brach-
 te so loude dz wijf na den eerste daghe
 des ghoortes vij. daghe bi haer selue al-
 lene bliuē ende nyet voertcomen onder
 gheselscape der luden om die onreynic-
 heit en ghebreck der naturen en crāchei-
 de haers lichames. Ende als dan die se-
 uen daghe ome ghecomē warē so was

haer gheoorloeft weder te comen bi die
luden. mer si en mochten nochtan niet
comen inden tempel noch oec bij haren
manne te bedde eer dat die veertich da
ghen dme waren ghecomen na die ghe
boorte des kintdes. **E**nde als die .xl. da
ghen dme waren ghecomen so moeste si
haren kerckghanc doen ende comē mit
hare kintde inden tempel godes en bē
ghen dat kint tot den altare ende offe
ren dat gode. **E**nde waer dat saecke dz
die vrouwe alsoe rijke ware dat si een
lamekint mochte verghelden so waer si
schuldich haer kint te lossen mit enen
eeniarighen lame. **W**aert oeck sake dz
si so arme ware dat si gheen lam en cō
cken verghelden so mochten si haer kint
weder lossen mit paer toztel duuen oft
een paer iongher duuen. **E**nde als dye
vrouwen haren kerckghanc hadde ghe
daen en haer kint aldus in den tempel
ghebrocht hadden opten veertichste da
ghe na die gheboorte haers kintdes en
gode gheoffert end weder an haer ghe
loffet hadden mit hare offerhande end
si die benedijnghe van den priester had
den ontfanghē. **S**o hadden si oorlof te
ghaen end te staen waer dat si woude
ende in den tempel te comen en vrslike
bi haren māne te bedde ghaen. **W**at dā
god vā hemelrijcke in dye oude wet dit
gheboden hadde den vrouwen hier dme
so dede maria haren kerckghanc ghelijck
andere vrouwen. **E**nde si brachte haer
kint inden tempel ende offerden dz go
de ende losseden dat weder mit een paer

duuen want si arm was van tijdelijcken
goede ende gheen lam en cōcke verghe
den. **D**elen kerckghanc dede maria d
moeder godes niet daer om dat si dme
toe verbonden was ghelijck adere vrou
wen. **M**er van oetmoedicheit ghelijck
ander ander vrouwen tot eenre kerck
ende tot een exereijapel. **A**s dz si die gh
boden gods souden houden en dme
ren kerckghanc na alle manire als in
oude wet stont bescreuen. **W**ant maria
die moeder ons heren haer kint in
hadde ontfanghē van ghelickscap mo
van biwelsens van enighē māne als
le vrouwen ghemeenlick haer kint
ontfanghen. mer si had haer kint on
tfanghen in hare repne iōcfrouwen
lichamē sonder biwelsens vā enighē
mer van crachte des heylighen ghesch
Oeck so en haerde si haer kint niet
lijden noch in pynen noch in onre
heiden als andere vrouwen doen dz
si ghebaerde haer kint sonder pyn
haer lichām bleef altemale onbetrou
repne. **E**nde hier dme so en behoorden
ghene kerckghanc noch ghene repne
kinghe ghelijck andere vrouwen
tot een teyken der oetmoedicheit
En oec te bewijsen dz die oude wet
vā gode gheset was gort en recht
en dz die vrouwen hare kerckghanc
dich waren te doen. **E**n maria en
de haer nē afhouden oft oftrecken
dere vrouwen sonder betamelike
Hier om dede si haren kerckghanc
andere vrouwen. **A**ldo so heft ghi

waarom die hoechtijt is gheheten **Pu**
 rificatio. Dat is dye reyninghe marie
 der moeder onses heren niet dat si eni
 ghe reyninghe behoefde wāt si altema
 le reyne ende suuer was **M**er dat si ha
 ren kerrghanc dede van oetmoedichei
 de ende om der ghewoenten wille wāt
 ander vrouwen haren kerrghanc dede
 die der reyninghen behoefde **T**oe dē
 anderden male soe is die hoechtijt ghe
 hieten. **p**ropanti domini. Ende dat is
 een griex woort ende is in dnyfse also
 vele te segghen als ontmoeten ende te
 ghen comen des heren. Ende dit te v
 laen soe iste weeten dat in der tijt doe
 onse here **J**esus christus wert gheboze
 waren in die Stadt vā **J**herusalē woen
 archich heylighe menschen. een man en
 een vrouwe die man was ghenoemt si
 meon ende die vrouwe anna **S**ymeon
 was een out ghedaecht man ende een
 rechtwaerdich ende godfruchtich mēsc
 ende veruoller mitten heylighen gheeste
 als vder gheleecht is **E**n hi vernam wel
 bi den woorden dye die propheten had
 den gheleeren dz dye tijt ghenaeckede
 dat die sone gods ghebozen soude wer
 den hier dāe so badt hij den hemelschē
 vader dach en nacht mit groter begheer
 ten ende mit scrependen oghen dz hij hē
 van oetrijcke nyet en woude late schei
 den noch steruen hien hadde christum
 den sone gods mit sine vleysche ijsken
 oetrijcke ghesien **G**od van hemelcri
 be verhoorde zyn ghebet ende veruolle
 de zyn begheerte **E**nde dede hem dat te

weten ouermits ingheue des heylighe
 gheskes dat hi niet van eertrijcke soude
 scheyden hi en hadde christum den sone
 gods ghesien **E**n als hem god dit had
 de laten verstaen doe ghinc hi indē tem
 pel als daer te verheyden die toecomste
 onses heren **E**nde doe hi aldus i den tē
 pel was doe quamen **M**aria dye moe
 der onses heren ende **J**oseph end brach
 ten dat kynt in den tempel. Ende als
 voer ghelercht is die heylighe man sime
 on ghinc reghen onsen heren ende ont
 finc hem van maria in sine armen mit
 groter blyscapē ende vuerchde ende hi
 danckede ende louede den hemelichen
 vader ende sprack aldus. **N**u latet here
 dynen knechte nae dynen woorde i vre
 den **W**āt myne oghen hebben ghesien
 dine salicheyt die du ghemaect haddest
 voer den aenghesichte alre volcken een
 lichte der godlijcker openbaringhe den
 heydenen **E**nde een glorie den volck vā
 ysrahel **N**ae desen woorden so prophe
 tierde die heylighe man simeon en voer
 seyde die ghebenedide moeder onses he
 ren onser lieuer vrouwen den bitteren
 doot haers kindest **E**nde dat grote lij
 den dat si om sinen doot soude hebben
 ende sprac aldus tot haer **S**iet dz kynt
 als dat ghecomen is tot sinen iaren soe
 sal dat werden ghelet tot enen valle en
 tot een opstaen van vele menschen des
 volckes van ysrahel **E**nde in een teyken
 datmen wedersprecken sal **E**nde een
 sweert des rouwen sal di doer dyn sel
 ues herte ghaen **E**nd als die goede mā

Symeon onsen heren ontfanghen had mit grote oetmoedicheyt en mit ghesellickke blijscap. **D**oe quam die heylighe vrouwe **A**na oeck tot onsen here ende ontfinc hem mit reuerencie en mit groter eeren ende oetmoedicheyt en help hem voert draghen inden tempel en tot den altare brenghen. **E**nde si dacte hem en loefden oeck den hemelschen vader dat hi se die tijt leuen had laten dat si cristu synen soen mit horen vleischlike ogheuen mochte an sien. **D**ese anna was een weduwe ende had in hare ionghen daghe vij. iaer lanck enen man ghehadt en daer binnen starf haer man. **E**n si bleef voert weduwe end reyne va leuen alle de tijt dat si leefde. **E**nde doe onse here inden tempel wert ghebrocht doe was si ont gheworden. lxxxij. iaer ende si had die werelt altemale begheuen ende was seldelike nacht end dach in den tempel end dienden god mit waken mit vasten en mit ghebede. **W**ant dan dese heylighe man symeon en **A**na onsen heren ontmoeten doe hi in den tempel ghebrachte wert ende si hem teghen ghinghe ende verweerdilijcke hem ontfinghen. **E**nde hier danc so is dese hoerhtijt onder den priesters ende clercken gheheten ypopa si domini. **D**at is in duytsche een oetmoeten ofte een teghencomen des heren cristu ihesu. **V**oert soe is te mercken en te verstaen want **M**aria ende **J**oseph **S**ymeon en **A**na onsen heren **J**esum christum dye dat waerachtighe licht is daer alle die werelt mede verlucht is

op den veertichsten dach nae sint gheboorte droeghen inden tempel ende voert der vut den tempel tusschen haren voeten. **H**ier om soe heeft die heylighe lichte den hier om soe heeft die heylighe lichte gheordiniert ende gheboden dat alle vutmen menschen op desen dach tot hare oetmoeder kercken soude comen ende haren ende barnende keertzen in hare handen draghen ende mit processien om de kerke ghaen in ene ghehoerhtijt. **A**ldus so hebbe **J**esum de dat waerachtighe licht is mit processien in ende vut den tempel droeghen op desen dach. **A**ldus so hebbe ghi dat anderde ghehoort waer om dese hoerhtijt is gheheten ypopa si domini. **D**at is een ontmoeten oetmoeten des heren. **T**oe den dach male soe is dese hoerhtijt gheordeniert cum candelarum. **E**nde dat is in duytsche ghesecht. **E**en hoerhtijt der heylighe daer wij ghemeenlijcken voer seggen. **O**nser vrouwen lichtmisse. om dat op dese hoerhtijt voer alle die christenen heyt licht barnet end keertzen in den tempel draghet tot loue ende tot eer onsen heren ihesu cristu dye een waerachtighe licht is en oec mede tot loue en tot eer zynre ghebenedider moeder maria. **E**n dese hoerhtijt vaden kerken is hier voer eerst op ghecomen eer dat de romen dye christen gheloue aenghenomen hadden doe waren si heyden ende heylighe afgode an te bidden. **E**n si hadde een afgode de ghehet was **M**ars en na te gheloue soe was dese afgode een on-

se en een vorste vā den stride ende van
 verloghe. Ende soe wie dat dese afgod
 gonstich was ende helpen woude dye
 verwan sine vpanden ende behielt dye
 seghe Dese afgod wars hadde een moe
 der die ghenoeant was **Febzua**. Ende
 hadde die Romeynen stedelike oerloghe
 ouer alle die werelt Hier om so plegghen
 si alle iare optē den anderden dach des
 maents die gehetē is **Februari** te gaen
 binnen en buten die stat vā **Romen** mit
 barenende keersen mit sackelen end mit
 torijsen tot lot en tot ere der afgodine
Febzua dye moeder was des afgodes
 maers op dat si haren sone biddē wou
 de voer die Stadt van **Romen** ende hem
 daer houden en daer toe brenghen ome
 die ere die si haer mitten keersen dadeu
 dat hij hen gonstich woude welen end
 haer Stadt behoeden en hem daer to hel
 pen dat si alreijt haer vpadē verwinen
 mochten ende die seghe behouden **Wā**
 dan die Romeynē dese ghewoente had
 den eer dē si die christen gheloue anghe
 noemen hadde **End** die oude ghewoen
 te niet lictelic en zyn te laten noch te be
 gheuen Hier om hielden si die ghewoen
 te oeck doe si kersten waren ghewordē
 en deden iaerlij als si te voren plegghē te
 doen doe si noch heydene waren **Ende**
 want dese ghewoente warē teghen die
 christen gheloue Hier om so verwādel
 de reus een paus die gheten was **Baz**
 dius dese ghewoente in ren ander ghe
 woente **Ende** gheboort den Romeynen

ende alle christen menschen die op eert
 rijcke waren beide mānen en vrowwen
 dat si opten anderdē dach vā februari
 ghemeeenlich te kercken soudē comen
 ende keersen mit hem brenghen end la
 ten se van den priester roghen ende dat si
 die keersen draghen soudē opten dach
 al barnende om die kercke binnen ende
 buten ende gaen mit die barnende kee
 sen totten outaer **Ende** brenghen hare
 offerhande daer tot loue ende tot eren
 marie der moeder onles heren **Jesu** cri
 sti op dat si onsen heren ihesum christuz
 voer dye christenheit woude bidden op
 dat hi om haer ghebedes wille ende oar
 die ere die hem die christen menschen de
 den der christenheit woude gheue ruste
 ende vrede ende de bewarē ende brschee
 men voer den bosen gheske **Ende** verlos
 sen van alle tyrānen end bosen mensche
 die der christenheyt hinderen ofte scha
 den mochten. **Ende** van dye tijt voert
 so wert die oude ghewoente of ghelept
 ende die quade ongheloue wert ghewā
 delt in die heylighe christen gheloue en
 die ere die men te doen plach den bosen
 gheesten end den afgoden die doet men
 nu gode ende sine ghebenedide moeder
Marie. Aldus soe hebt ghij dat derde
 punte ghehoert waer om datmen dese
 grote hoerhtijt hoerhtijcken vieret ende
 keersen in den handen draghet binnen
 ende buten om die kercke **Ende** die kee
 sen barnet tot loue ende tot eren marie
 derghebenedider moeder onles heren.
Laet ons dā dese hoerhtijt hoerhtijcke

vieren ende eren ende lichte ende kertze
in onsen handen draghen tot loue ende
tot eren marie der moeder ons heren op
dat si voer ons wil bidden ende van on
sen here wil vercrighen ruste end vrede
Ende ons also vercricht mitten lichte
der waerheit ende des rechten gheloue
dat wi hem bouen alle creaturen moete
dieneu louen ende liefhebben **E**nde nae
desen leuen mit **M**aria end **J**oseph m
anna ende simeon moeten comen in dat
ewighe leuen ende nu mermere van on
sen heren moeten ghescheyden werden
Des moet ons allen gunnen die vader
die sone ende die heylighe gheest **A**me.

Een sermoen opten sonnendach bin
die oracue van kerckwisse

Erant **M**aria et **J**oseph miran
tes de his que dicebatur de pue
ro. **D**it euangelium heeft bescreuen sin
te lucas in zijn anderde capitel **E**nd is
aldus vele te segghen in duytsche. **D**at
maria die moeder onses heren ende **J**o
seph die onses heren vader hiet om dz
hi maria onses heren moeder vut inset
tinghe godes des hemelschen vaders ge
truwet hadde **E**nde hi besorghede haer
ende onsen here van eten ende van drinc
ken en van anderen dinghe die haer van
node waren. **D**ese moeder ende vader
voerghecreuen verwonderden sere van
den dinghen diemen van den kinde sey
de **A**ls van den loue der enghelen ende
van den woorden der herden die tot on

sen heren quamen doe hi gheboorn was
Ende van die ere die hem die die con
ghen deden **E**nde van den woorden die
simeon ende **A**nnas prophetierden van
van hem seyde **W**ant op de vercricht
dach nae den daghe dat onse here was
gheboorn dede maria haeren kerstghen
Ende simeon ende anna die quamen
haer inden tempel ende ontvinghen den
kinde **J**esum ende prophetierden van
als hier voer ghesproken is. **E**nde
maria ende ioseph mitten kinde in den
tempel quamen ende gheueft hebben
en gode voll deden van alle dinghen
si schuldich waren te doen nae den
van den ouden testamenten die die
phete moyses hadde ghescreuen. **E**nde
so ghinghen **M**aria ende **J**oseph
der ome mit den kinde in dat land
galileen in haer stadt te nazareth
si plaghen te woenen. **E**nde den
nedide kinde **J**esus wyfch ende
ghestarchet ende was voll godli
wijsheden **E**nde die ghenade godes
inden kinde. **D**it is dat euangelium
nae inhoud des textes.

Expositio. **T**ot uwer kerke
euangelio vele menschen zijn voer
set dat wij daer sedicheyt ende godli
ke dinghen aen leren moghe. **T**en
sten so stont **M**aria end **J**oseph in de
sen euangelio bij desen ewen so liden
wij verstaen die ghene die zijn in we
echten state en malcandere ghetruwen
hebben **D**ese menschen sullen malcandere

vrouwe houden ende sonderlinghe mal
 ander lief hebben in godlijcker liefden
 Ende na haren state sullen si een god-
 lijck leuen voeren ende god bouen alle
 dienen ende lief hebben **O**eck soe sullen
 wi een yghelijc den anderen ruste ende
 vrede doen ende ere ende weerdicheyde
 bewisen want maria dye moeder ons
 heren lief hadde hare ghetrouwen man
 Josph ende god onsen here en si hem
 ghehoorsaem was ende bewijde altyt
 ere ende vrede **E**n ioseph hadde ma-
 ria lief mit ene reyne liefte ende hij dede
 haer ruste ende vrede ende eerden haer
 als sine lieue vrouwe ende als een moe-
 der godes zyns heren en zyns scppers
Toe den anderen male soe staet dye
 heylighe vrouwe **A**nna in desen ewan-
 gelio die ghepijst is in twee stucken
Eerst in hare reyne ioncfroulcap dye si
 hadde ende dye si behyelt onbeideert tot
 die tijt toe dat si mit gode ende mit eren
 anderen male is anna ghepijst in ha-
 re reyne weduwen staet **W**ant soe als
 dier voer ghescreuen staet doe haer ma-
 doot was doe bleef si sitten sonder ma-
 ende leyde een reyne godlijck leuen **E**n
 de diende god nacht ende dach mit val-
 ten mit waerken ende mit hare ghebe-
 den hent tot inden doot **S**i dese heyli-
 ghe vrouwe sullen dye ioncfrouwen ex-
 empel nemen aen haer ende leren dat si
 goede gheselschap schuwen ende haren
 goeden name ende reynicheyt houden
 onbeideert tot der tijt dz si bestaet werde

ende an enen man rouwen mit gode end
 mit eren. **O**eck so sullen die weduwen
 een exempel nemen aen deser heylighe
 vrouwen ende hem pynen die ydelheide
 deser werelt te schuwen end alle ghel-
 schap daer si of moghen beulect werde
 ende daer si haren goeden name mede
 verlieden moghen **E**nde si sullen ghaen
 te kercken ende gods woorden vlietlic
 ende neerstelike horen en daer na wer-
 ken ende leuen **E**nde hare lichame sullen
 si castigen mit vasten mit waerken end
 mit bedinghe **E**nde gode van hemelrijc
 dienen ende lief hebben als die heylighe
 vrouwe anna dede. **T**en derden ma-
 le so staet in desen euangelio ghescreuen
 die goede **S**imeon daer men of leset die
 out was van daghen ende god ontsien
 de **A**en desen simeon sullen oude luden
 exempel nemen ende pynen hem god te
 ontsien ende haer leuen te beteren ende
 voersletten in doghedē mit biechte end
 mit penitencie ende mit andere goeden
 wercken teghen den onuoersienenden da-
 de op den langhen wech den si vimmer
 gaen moeten op dat si sonder anxe mo-
 ghen steruen en in ene goede hope te we-
 sen te comen ten ewighe leuen daer toe
 nyemāt en comet hi en moete daer om
 pynen en arbeit liden **W**ant christus die
 moste selue sidiē als hi sprac to zyn disci-
 pulē eer hi in zyn rijck mocht comē **E**n
 alle heilighē die mit gode zyn hebben op
 eertrijc vele gheleden eer si tot den ewij-
 ge leue zyn gecomē wāt wie groot loen
 wil hebbe die moet daerom leer arbeide

als sinte Augustinus heeft beschreven.
Toe de vierden male soe sullen dye
ouderen van den kinderen bi maria en
de ioseph leren ende exempele nemen dz
si hare kinderen vroe ende laet ende tot
allen tijden sullen leren gode te dienen
ende te ghenaecken. Ende als die kint
der zyn ghebozen sullen si die brenghen
totter kercken ende laten se dopen ende
die heylighe christenheit ontfanghe en
als si kercken zyn ghedaen so salmen se
den priester brenghen voer den altaer en
mit offerhande gode offeren. **W**at wa
nere die kinder also verre zyn ghecome
ende soe out gheworden dat si sinne en
verstantnisse hebben ende onderschept
weten tusschen goet ende quaet. **S**o sal
men se houden tot dogheden ende tot
goede seden ende totten dyenste godes
ende leyden se toe die kercke ende laten
se gods woort ende die gheboden gods
ende der heyligher kercken horen ende
leren ende in hem ontfanghen op dat si
van goeder ghewoente gode dienē mo
ghen ende altyt in sinen dienste bliuen.
Want so wat dz kinder in hare kint
hepde sien ende horen leren en aennemē
dat si goet ofte quaet daer zyn si altyt
toe gheneyghet ende dat doen si gherne
so langhe als si leuen. **W**ant als de mei
ster van naturen spreect. Die ghewoente
is een ander nature. **E**n wat een men
sche van naturen heeft ende van ghe
woente dat en can hij nyet lichtelike be
gheuen noch dat of ghelaten. Aldus
dan dede Maria ende Ioseph. want

doe dat kint out was gheworden mit
te daghen doe deden si hem beliden en
die oude enwe welcke beluidinghe was
also vele dede als nu die heylighe doper.
Daer nae als dat kint Iesus out ghewor
worden was .xl. daghen doe wort hem
maria ende ioseph dz kint in den tempel
ende offerden dat gode ende loften si
kint als voer gheslecht is. Ende doe
kint out was gheworden twaelve daen
doe leyden si hem te Iherusalem tot
een hoechtijt van paeschen ende brach
ten hem in den tempel op dat hi daer
dienst godes soude sien ende die ghewo
den godes soude horen. Ende si brach
dat kint altyt tot dogheden ende tot
goeden wercken. **W**ant al was dat
ke dat dat kint Iesus was vol wijsheiden
en godliker leringhe en vol gode wer
ken. **M**aria dede nochtā als een leere
der schuldich was te doen en leere
wylde hem ende hielt hem tot allen
gheden en tot goede seden. Ende dat hi
hoorde siner moeder leringhen ghewo
ende dede dat si hem hiete doen ende
was her onderdanich. Aldus sullen die
ouders haer kinder leren en hielden
de wercken en seden. **E**n vuer
male so sullen die kinder hare ouders
ende lief hebben en onderdanich wesen
en alle dighe sonder croene doen
laten dat si hē verbieden ende nemē
empel aen. **J**esu daer of sinte Ioseph
dus ghescreuen heeft dat hij mit man
sine ghebenedide moeder en Ioseph
woenden in dye Stadt van Nazareth.

ende diende ende was hē onderdanich
als een goet kint soude doen of schul-
dich is te wesen sinen ouderen. Aldus
dan so sullen wij onse ouderen als vad-
ende moeder eren ende lief hebben ende
den onderdanich wesen. Want so wye
zijn vader end moeder eeret die wil god
eren ende alle goede luden sullen hem
lief hebben. Ende hi sal een kint godes
wesen ende mit gode dat ewighe leuen
besitten. Ende op eertrijcke lanckliuich
wesen ende in ere ende in vreden leuen.
Ende wie oec zijn vader ende zijn moe-
der mit opsetten wille verdoemt en smadeli-
ke woorden toesprecket ende vloeket
haet ende storct dat is een snode men-
sche. Ende god ende alle goede lude sul-
len hem haren scande ende onere sal hij
hebben. Arme ende onsalich sal hi wese
niet lanck sal hi leuen op eertrijcke. En
ren si dat saecke dat hi hem betere ende
hem selue bekenne ende zijn biechte spre-
ke mit rechten rouwe ende mit behoor-
liker penitencien sine lunde en misdaet
betert hij sal anders sonder twijuel een
kint des duels wesen ende ewelijcke
verdoemt werden. Ten selsten male
so sullen die ionghe kinderen die aenco-
mendende ende opwassende zijn hem selue
ghenueuen totten dienste gods onses here
Ende sullen om vaders noch om moe-
ders noch om nyemants wille die dacz
laet den dienste godes begheuen noch
achterlaten. Want die heplighe leraer
sint Jeronimus scriuet aldus. Waer
dat saecke dz hem enich mensche tot go-

de woude voeghen ende denemen een
deuote gheselick leuen van orden ende
van penitencien ende sine kinderen tot
hem quamen ende omhelsden hem en si
ne moeder hare hande sloeghe ende zijn
vader opten dorpel ghinghe ligghen en
woude den sone daer voer keren. Hoe
en sal hij nochtans om haren wille den
werch niet staen laten den hij begheuen
had tot gode te ghaen. mer hi soude bo-
uen op sinen vader treden ende sonder
omme sien voert gaen tot gode. Want
die boose gheest heeft een sweert in sine
hant altyt sonder verlaten ende beghe-
ret den mensche te doerstercken. Ende
daer om is den menschen noot dat hij
vluchtich werde en tot gode vlie en hem
ottrecke vā die werelt. Wāt so wie god
heeft die heeft vader end moeder suster
en broeder en alle vrientschap die hi be-
hoeuēt. Aldus dā so dede onse here Je-
sus crist tot een exempel en tot een lere.
Want doe hi noch een kint was vā rij-
iaren doe ghinc hi van maria zijn moe-
der en van ioseph dz si des nzen wisten
en bleef indē tempel onder die meesters
en leraers in dē wercken gods zijns va-
ders. Ende ten laetsten liet hi hem han-
ghē an een cruce en liet dz dē zijns moe-
ders wille niet al wiste hij dz wel te vo-
ren dat si bedroeft soude werden en dz
een sweert des rouwe haer herte soude
doersnide als si medē ppehtierde. Want
dan mitten woorden des heilighen eu-
angelien van desen sonnendaghen alle
mensce vā wat state dz si zijn māne en

wijuen weduwen ende ionckfrouwen
ionc ende out werden gheleert hoe dat
si leuen sullen ende gode ghenaecken.

Hier om so laet ons dese leringhe oet
houden ende in onser herten scriuen en
daer op dencken ende daer nae alsoe le
uen dat wi nae desen leuen mit Maria
ende Joseph mit Simeon ende mit an
na moeten comen in dat ewighe leuen
Ende dat minentlike godlycke aenghe
sichte ons heren Jesu christi moeten be
scouwen en nimmermere van hem moete
scheiden. Dat moet ons ghonnen god
die vader de sone en die heylige gheest.

Een sermoen opten den derden son
nendach na dertien dach.

Omnis factus estet Jesus annorum
duodecim Luce ij. Doe die sone
godes Jesus christus na sine mensche
licheyt out was xij. iaer doe ghinc hij
mit maria sine moeder ende mit ioseph
op een hoechtijt van paelschen van naza
reth tot iherusalem Als die hoechtijt al
daer te begaen ende gods dienst te hore
ende alsulcke offerhande al daer te bren
ghen als god heeft gheboden ende i die
oude ewe staet bscruen Ende als die
hoechtijt was verleden ende si alle din
ghen hadden ghedaen dye si schuldich
waren Die ghinc maria ende ioseph
wederome te huus Ende dat kint Je
sus bleef binnē Iherusalem dattet ma
ria ende ioseph nyet en wisten Want
maria meende dattet kint bi ioseph had

de gheweest in die gheselschap onder di
manen Ende Joseph meende dat dat
kint bi maria had gheweest onder di
gheselschap der vrouwen Want het was
een ghewoente onder den ioden dat
re dat si ghinghen te Iherusalem te
vaert ofte totten hoechtiden so saken
si die mannen van den wijuen ende
mannen de ghinghen te samen in
gheselschape Ende dye vrouwen
ghinghen te samen in hare gheselschap
buten den gheselschape der manen
dye mannen ghinghen te samen in
herberghe Ende die vrouwen op dat
ghen in ene ander herberge moe
ne ende onbeulect van malcander
ten bliuen Ende die kindere die mit
ghinghen die waren mit den manen
ofte mitten vrouwen bi den vader
bij die moeder daer si alre liefste bi
ren Ende hier omme want dat ghe
dide kint christus Jesus om ziele
dicheyt wille lief wert ghehad
van mannen ende van vrouwen
een yghelijc begheerde dat kint bi
te hebben. Hier omme soe was dat
bij wijlen onder die manen bij Joseph
Ende bi wijlen onder den vrouwen
Maria sine lieue moeder Ende hier
soe quam dat dat Maria ende Joseph
des kindes quijt worden Ende dat
mit sine wille bleef in die stad van
iherusalem om sine godlycke wyl
tonen dat Maria ende Joseph d
en wisten eer dat si een dach naert
Iherusalem waren ghecomen want dat

qua maria tot Joseph ende vraechden
 hem na haer kint waer dat ware Jo-
 seph antworde haer dat hij vā den nē
 en wiste ende hi meende dat dat kint bi
 haer had gheweest Als maria dz hoor-
 de doe wert si also sere bedroeft ende si
 ghint mie Joseph tot den ghenen die te
 Jerusaleem hadden gheweest vā hare
 maghen ende vrienden beide mānen en
 de vrouwen ende vrigheden oft si haer
 kint nyet en wisten ofte ghesien hadde
 Ende als haer nyemāt van den kinde
 ru cōste berichten doe waren si also se-
 re bedroeft ende ghinghen weder te Je-
 rusaleem ende sochten dat kint drie da-
 den Ten laetsten male nae den derde
 daghe so ghinghen si weder in den tem-
 pel ende sochten daer dat kint En als
 si inden tempel quamen doe vōden si dz
 kint sitten in dat middel onder dē doe-
 ren horende hare woorden ende vra-
 ghende hem ende antworde den docto-
 ren Ende alle die ghene die des kindel-
 den die verwonderde hem des kindel-
 waer van hē die godijcke wijsheit end
 die subijle woorden ende antwoorden
 mochten comen. Ende als maria haer
 kint aldus sach sitten doe ghinc si tot
 hem ende sprack Lieue kint wat hebste
 aldus ons ghedaen dz du vā ons biste
 gegaen want dñn vader ende ick sere
 bedroeft hebben gheweest om dy ende
 broven di mit grote liden ghelocht eer
 wij di hebben ghewonden Dat kint at

woorde sine moeder aldus Wat ist dz
 ghi mi hebt ghelocht en wist ghi niet dz
 ick moeste wesen onder den ghenen dye
 mijnen vader toe behozen Of hi segghē
 woude lieue moeder wat noot so was
 v dat ghi om mi also bedroeft hebt ghe-
 weest en wist ghi niet dat ick daer om
 op reerijcke bin ghecomē ende mensce
 gheworden dat ick sal wesen inden tē-
 pel ende op ander stede daer die ghene
 zijn die tot den ewighen leuen zijn vut-
 uerozen als dye te wijlen ende te leren
 ende oeck van hare sunden te bekeren.
 Dese antwoorde die onse ghebenedide
 salichmaeker sine lieue moeder doe ant-
 worde dye en verstonden maria ende
 Joseph niet op die tēt Mer maria die
 merckede alle die woorden ende behielt
 se in haerre herten Ende dat kint Je-
 sus stont op ende ghinc mit sine moe-
 der ende mit Joseph te Nazareth ende
 was hem onderdanich ende dienstaf-
 rich Ende hij wiesch op ende naem toe i
 in outheit in wijsheit end in ghenade
 voer gode ende voer den menschen.
 Dit is dat euangelii na den texte.

Expositio Gheskeltiche tot ene
 tot reure leeringhe sult ghi were
 dat onse here Jesus christus leert ons
 drie di ighen in desen euangelio voer ghe-
 seruen d'eer wij salich wurde werde ma-
 ghē willē wij die leeringhe othoude end
 d'eer na doen Ten eersten dat wij op
 hoechende en heylighe daghen gheerue
 te kercken sullē gaen als die mielen ghe-

tijden en den dienst gods te horen. Dat
pute so gheeft hij ons te verstaen i dien
dat hi mit maria ende ioseph te Jheru
ghinc reghen een hoechtijt vā paelschen
ende ghinc daer in den tempel omme den
dienst gods te horen ende sine offerhan
de daer te brenghen ghelyc andere men
schen. **N**ieuwe vrienden ghij sult dat voer
waer weten waer dz sake dat die wer
elclijcke mensche wisten die doghet ope
heplicheyt dz orbaer en die salicheyt der
hepligher missen sonder twifel si soude
alle ander onlede begheuen en ghaen te
kercken ende horen die heplighe missen
Ende si sullen alle callinghe ende onnut
te woorden begheuen ende andere onle
de seuen en mit enen oetmoedighen
innighen herte die pijn en den doot os
heren mit luchten end mit weynen ouer
dencken ende onsen here bidde om hul
pe ende troost en om ghenade. **W**at die
heplighe leraer siate **G**regori⁹ spreeket
dat mit die heplighe misse werden ghe
eert god van hemelrijcke maria sine lie
ue moeder ende alle heplighen die bi go
de zijn in dat ewighe leuen. **E**n die men
schen ope eertrijcke zijn werde daer
mede ghelalicht en in die ghenade gods
ghelsteret. **E**nde die doden de vā eertrijc
ke zijn ghescheyden ende indē veggheue
re om hare sunden barenen ope werden
daer mede verlost. **E**nde die sunden der
leuender en der doden menschen werden
vergheuen als men misse singhet of leset
Oeck so sprekt die selue leraer dz de mis
se is alsoe goet ghedaen ende ons alsoe

vele salicheyt des inbrenghet als di
onles heren **J**esu christi. **W**ant ghelijc
kerwijs dat alle ghelouighe christen
schen mitten doot onles heren **J**esu
si zijn behouden alsoe werden si onle
lostet van hare sunden als men misse sing
ende si die misse mit rechter caritat
de mit rechter gheloue horen. **D**ort
is die misse alsoe volgracien ende goet
ker ghenaden als stobbbe is in der see
nen schijne ende sterren aen den hemel
ende sandes in der see. **E**n sielen on
men misse daer weet een sundar
ret van sine sunden ende quade werke
of ene siele vloet vut den veggheue
hier omme soe machme gherie mit
Her leyder alsoe vele menschen zijn
op heplighe daghe sonderlinge en
op ander daghen als men misse sing
uer in tauerne gaen en horen een lere
singhe en onnutte woorden die heplighe
si haren godes dienst ende die heplighe
wissen. **E**n si en bekennē niet dat si
vertoornen daer mede en hare sielen on
swaren sunden beluizen en den doot
gheest dienen end sinen wille doen
mit bedroch en mit schelde en mit
dz dicwile volbrenghen en dicwile
der biechte hastelike sterue en mit
mit siel des duuels eyghe en den doot
dat kijnt **J**esus ghinc op een ho
vā paelschen in den tempel ons
re lerighe als dz wi op hoechtijden
op ander daghe als wi ledich zijn
na volghē sullen en gaen totter kercken
en hore die heplighe missen en den doot

gods. Doert so sult ghi weten dz alle kercken menschen die haer selues zijn alle heylighe daghe ende sonderlinghe optē sonnendach als mē dat bescreuē vñnder in den gheestelijcken rechten schuldich zijn te comē in hare rechte moeder kerk he als dat woort gods en die ghebodē der heyligher kercken te horen. En soe wie mit moerwille sonder siecte oft an der nootlaecke dat vsumet die doet een doolycke sūde. En die is dat sculdich te biteren wāt alle mēscen en zijn nyet gheleert en si en weten nyet wāneer si sculdich zijn te vasten en te vi ren en wāt si doen of laten sullen. End daer om zijn si sculdich te kercken te co men ende te horen vā den priester wat si in die toecomēde wecke doen sullen ende hoe dz si leuen sullen. Aldus soe hebt ghi dat eerste pūte ghehoort dz on se here in desen euangelio heeft gheleere als dat wi op hoechtijde en op heylighe daghen tot onse moeder kerckē sullen co men en die heylighe missen en dz woort gods horen. Dat ander punte dz on se here leert in desen euangelio is dit. dat wi dansen springhen repen end singhē ende alle ydelheit der werelt sullen schu men op heylighe daghen end comen te kercken en horen die sermonē ende dat woort gods dat die priesteren dā schul dich zijn te predicken. Ende dit pūte soe leert ons onse here in dien dat hi wart gheuēden doe hem maria ende Joseph sochten in dat middel onder den doctoren hoerende haer woorden en mit hem

disputerende vā der godheyt. Wij mo ghen dat woort gods gheern horen en dat is ons noot dat wij dat horen wāt ghelijckerwijs als sinte augustijn spre ket. Als dat lichaem des menschen son der broot ende natuerlycke spijle cracht noech macht en heeft noch hem seluen can behouden noch leuēdich bliuē. Mer dat sterft ende verderft. Alsoen can oec die siele sonder ghestelijcke spijle dat is dat woort gods niet gheleuen noch be houden bliuen. Ende hier om so wie go de dienen wil en van gode hulpe en ghe nade ontfanghen en roenemē in doghe den en comen in dat ewighe leuen dye sal gherne te kerckē gaen en gods wor den horen en dat onthouden en daer na leuē. Want als die heylighe leraer sinte Bernaert sprekt. So wie dz woort go des gherne ende mit liefste hoort die crighet daer of een bekēnen gods end mit die bekentnisse come hij tot die liefste gods en mit die liefste crighet hi die vrient scap en die gheliscap gods. En aldus so wert die mēsche ouermits dz woort gods gheleydet van dye ene doghet tot die ander en wert mittē duerhden alsoe gheciert in die liefste gods dz hem gheert dinc soeter en is dā god te dienen. En hier om so sullen die sundars dz woort gods horen op dz si anste crighen voer dat oordel gods dat ouer die sundaren sel ghaen en pynē hem die sūde te latē en hē tot gode kerē. Die rechtuaerdighe mēscē sal oec dz woert gods gherne horen op dz hi daer mede ghestart wert in
h ij

die gherechticheyt Ende die in penitēci
zijn sullen oeck dat woort gods horen
op dz si daer mede ghetroott werde en
also ghesterct dat si hare penitencie mo
ghen volbrenghe. En die goede volma
kede mēschen sullen oec dz woort gods
horen op dat si daer mede broechde end
ghenoechte crighē tot gode en tot mere
heplicheyt te comen. Mer leyder dz zijn
also vele menschen die hem alsoe gheset
hebben tot oncupseiden en tot wel e
ten en dāncken en tot weelden end tot
ghenoechte haers lijfs dz si dat woort
godes selden horen. Ende al horen si dz
bi wylē si en gheuen daer ghenē sinne
toe en si en verstaen dat niet ende si en
pynnen hem daer na niet te leuen si hore
dat mit verdriete ende si en achten dat
niet ende vergheten dat. Ende daer toe
brenghet se de vole gheest dat si dz woort
gods ghene acht en slaen op dat si in ha
re sunden moghen bliuen en hem ouer
mits dat woort gods niet te gade mo
ghen keren. Wāt als Bernard⁹ descri
uet Dat dz woort gods is vā der mach
te dattet den menschen die dat mit ghe
noechten horen en in hem onthouden
ende daer na leuen brenghet vā de dwa
linghe des ongheloues totte weghe der
waerheit en tot die godlycke bekēnisse
en bekeert den mensche vā sine sunden
ende brenghet hem totten duechde. dat
suer is dat maectet oeck soet en leret in
den gheloue. Ende stercket den mēsche
in godlycker liefden en in caritate zijns
euen kerstes. Die predicaci en dz woort

godes is een wech des leuens en leide
ghe der salicheit. Een hoer en een inghe
des paradys des ewighen leuens. Wāt
dan inden woorden ale sint Bernard⁹
spreet aldus menigherhande dūchden
ende salicheyden zijn in besloten hier
me so salmen alle ydelheyt end onnut
blijscapen begheuen en oflaten end
men te kercken ende horen dat woort
gods gherne ende scrjuen dat in dz
te ende pynnen hem daer nae te doen
leuen en te wercken. Ende men sal
ken dat dat kint Jesus vā maria
moeder en vā iosep doe si hem socht
niet ghenoden en wert opte scrjue
daer mē ydelheit of onnutte blijscap
mer in den tempen i dz middel onder
lerers hare woordē horende en teyde
hem vā godlycke saken sprekende
disputerende. Ald⁹ hebt ghi dat
punte dat onse here in desen ewangelio
leert als dz wi op heylige daghe te ker
ken sullen gaen en dz woort gods ho
en alle onnutte gheselschap en ydelhe
en anders alle dinghe dye ons van de
kercken moghē trecken en een hoer
zijn an dat sermoen dz woort gods
horen scrjuen en begheuen sullen. Ende
derde pūt dz ons onse heer leert i desen
ewangelio is dit. dat wi onse ouder en
hoorlaem sullē wesen. Want vā onse
here staet gescreuē in desen ewangelio
hi mit maria sine moeder en mit iosep
vuten tempel ghinc en wandelde mit
ende bleef mit hem en was hem on
danich. In desen woorden moghē wi

merken die grote oetmoedicheit onses
heren in dien dat hem die hemel end eer
deende alle creaturen onderdanich zijn
ende hij hem daer toe veroetmoedichde
dat hi ene arme ioncfrouwe onderda-
nich woude wesen en ene arme cracke
man woude dienen Ende hier veruolle
delij dat ghebot godes die gebode had
vader en moeder te eren ons tot een ex-
empel en tot eere lere dat wi dat ghe-
bot godes sulen veruollen end vader en
moeder eren Wāt als de prophete moy-
ses heeft bescreuen God heeft dese woor-
den ghelproken. Du sulste dijn vader
ende dijn moeder eren op dat ghi lāghe
dat verder pūte dz onse here ons leert in
desen euangelio als dat wi vader ende
moeder onderdanich sulle wesen ende
hem alle tijt dienen en eren. **I**act dō
van dese drie punten die onse here in de
ten euangelio heeft gheleert also merckē
en in ons also vellen en also houden en
mit werken volbrēghen dat wi in
dese tijt op eertrike mit ruste en mit vre-
den mit bliscapē en mit eren in dē dien-
ste gods moeten leuen Ende na dese le-
uen moeten comen i dat ewighe leuen
en nummermere vā hem en moetē schei-
den **D**es moet ons allen gōnen die va-
der die sone en die heylighe gheest.

Een sermoen opten anderden son-
dendach nae dertiendach.

Optie facte luut in chana galilee
Johānis scdo cap. Een bru.

loft is ghemaeet inden lande vā galilee
in een stedekijn die ghenoemt is chana
Ende maria die moeder onses herē Je-
su christi was daer Ende onse ghebene-
dide salichmaker mit sine ionghere dye
was daer oet gheroepen totter brulofte
Hier is te weten dat gheen euangelist
beschreuen en heeft wie dat dye brude-
gom ende die bruit waren van der bru-
loft **M**er sommighe leraers die legghē
dat sinte Johā euangelista die brude-
gom was ende maria magdalena dye
bruyt Ende wāt sinte Johā was on-
ser vrouwen suster sone ende onses he-
ren neue na sine mēschelicheit Hier om
so quam maria die moeder onses heren
ende onse here **J**hesus christus tot dye
brulofte **M**er al ontfinc sinte Johā eu-
angelista tot enen wijue maria magda-
lena nochta en becliep hi haer niet wāt
onse here riep hem ende hi quam tot on-
sen hete end bleef daer bi hem en volghē
de hem nae. **O**eck is te weten dat sinte
Johā ene repne maghē was onbeuleet
van alle wijuen end bleef repne tot sinē
eynde toe also lāghe als hi op eertrike
was **W**ant sinte Johā zyn wijf end
alle ghenoechte zyns lichames ouergaf
om onsen here. Hier om staet ghescreuen
in zyn euāgeli dz hē onse here lieuer had
dā enich vā den anderē apostolē Ende
toonde hem oeck die verborghēheit vā
zijnre godheit meer dan enich vā den an-
deren apostolen wāt onse ghebenedide
heer **J**esus christus hem rusten liet end
lāpen op sine borstē daer hij vut toech
h ij.

die hoghe godlijcke woordē die ghescre
uen staen in den euangelio In principio
erat verbū Datmen ghemeenlijcke alle
daghe leset nae der missen End als on
se here totter brulofte was ghecomen
ende Maria zijn moeder sach dat daer
ghebreck van wyne was doe quā si tot
onsen here en toonde hem dat ghebreck
ende sprac hem toe aldus. **L**ieue kint si
hebben ghene wijn **O**fre onse vrouwe
segghē woude. **L**ieue kint want ic wel
weet datstu alles dighes machrich bist
so beghere ic vā v dz ghi v godlijcke mo
ghent heyt hier wilt tonē ende gheuen
hem wijn op dat die ghene daer of ver
blijdet moghen werden die hier en dye
brulofte zijn dat si daer of drincken **O**n
se here antwoorde sine moeder aldus.
Wijf wat ist mi ende di mijn vre en is
noch niet ghecomen **A**ls ofre onse here
segghen woude **W**at gaet ay en di dz
an dat si ghenen wijn en hebben. **H**ier
is te weten dz dit woort wijf is een na
me daer men alle vrouwen en ioncfrou
wen mede noemen mach sonder scāde
want ghelijckerwijs datmē alle mans
kūne si zijn ionck of out noemt mā **A**l
so machmen alle vrouwen en ioncfrou
wen wijuen hieten ende noemen **E**nde
hier om en sal niemāt begripen noch vā
arch verstaen dz onse here tot sine moe
der sprack **W**ijf wat is di ende mi dat
si ghenen wijn en hebben myn vre en is
noch niet ghecomen **A**ls of hi segghen
woude tot sine moeder **D**ie macht daer
mede ick van water wijn mach make

ende daer mede ic doen mach anders
ken ende miraculen dye en heb ick niet
van die menscheijcheit die ick vā di heb
be ontfanghen **M**er ick hebbe die menscheij
die godlijcke nature die in die menscheij
licheyt is verborghen ende daer om
so en hebt ghi gheen recht daer in te ge
bieden of te berichten ghelijcke andere
moederen haer kinderen hebben te ge
bieden ende te berichten **M**er als di
is ghecomen dat ic mijn godlike macht
wil thonen ende openbaren so sal ic
doen dat mijn hemelsche vader en
is ende dat den menschen salich is **D**ie
onse here aldus sine moeder gheantwo
hadde **S**o nam maria die vrouwe
dertierlijcken op al schenē si was
like ende onwaerdelijke te horen **E**nde
van ingheue des heylighen ghesestes
verkont si ende vernam dat volcomen
dat hi haer begheerte soude veruullen
de doen dat si doe van hem begheerte
Ende hier om so ghinck si alreghen
den knechte die daer in die brulofte
den ende schenckeden ende sprac
toe aldus **W**at hi v hietet doen dz
Des eerden water kunnen die men
lijcke hielt twe of drie maten die men
iordfcher manieren ende ghewoonten
schone ende blanc waren ghemact
worden gheset voer onsen here **E**nde
als onse here die kunnen voer hem
ende ledich sach staen doe gheboort
den knechten enden den dieners vā di
brulofte dat si die kunnen vol waren
souden doen **D**ie knechten deden aldus

onse here hem hiete doen ende si deden
 die kannen voll waters ende brochten
 se tot onsen here ende setten die voer hē
 neder Ende onse here ghebenedide dat
 water ende verwandelde dat in roden
 wijn als die leraers legghen. Ende hij
 gheboort den knechten dat si die kannē
 souden brengen voer den hofmeyster
 der bruloften ende schencken hem daer
 out drincken Die knechten deden alsoe
 hem onse here hiete doen Ende als dye
 hofmeister den wijn smaecte dochte
 hem dat hij nye beter wijn ghedrōcken
 had Ende alle die knechten wistē wel
 hoe si aen den wijn gheromen waren
 Ende die hofmeyster en wiste des nyet
 ende daer om soe riep hi den brudegom
 tot hem ende sprac hem aldus toe. Alle
 menschen die hof ende bruloft hebbē die
 pleghen eerst den besten wijn te schenck
 en en als dat volc drōcken is ghewor
 den so schencket men hē den snodesten
 wijn Mer du hebste den bestē wijn op
 dat laetste ghehouden Dat teyken end
 mirakel dede onse heer in dz stedeke dat
 ghenoemt was Chana in de lande van
 galileen. En dit was dat eerste teyken
 dat onse here dede voer sine iongheren
 daer hij sine godlike moghentheyt me
 debetoonde en openbaerde en van dye
 tijt voert so ghelofden sine discipulen
 in hem en bleuen bi hem en volghede hē
 na. Dit is dz euangeliū na den texte.
Eposkrio Want in desen euāge
 lio ghescreuen staet vā ene brulof
 te hier om soe sult ghij weten dat daer

drierhande bruloften zyn Die ene die is
 vleyschelic Die ander ghestelic Die der
 de godlick ende ewelic Die vleysce
 like bruloft is tuschen mā ende wijf als
 si malcander trouwen ende vergaderē
 in godlike hlike Die ander bruloft
 is tuschen gode ende onser sielen Als
 wāneer haer die siele keert van sunden
 ende van alle verghāclike dinghen ende
 haer also verenighet mit god ouermits
 rechter liefte dat si mit ghenē saken vā
 gode is te brengen Die derde bru
 loft is inden ewighe leuen wāneer dye
 siele daer comet ende also eens wert mē
 gode dat si nūmermere van gode mach
 ghescheyden werden. Dese bruloft die
 vleyschelic is gheheten en tuschen man
 ende wijf is als si malcander trouwen die
 is hardt heplich ende salich Want si is
 een van den seuen sacramenten ende is
 een heplich oorde die god die hemelische
 vader selue gheset ende ghemaect heeft
 Ende die ander oorden hebben die hep
 lighen ghemaect als sinte Bernaert de
 graeu oorde Sint Benedict⁹ die swar
 te oorde Sint Frāsc⁹ die mirebroeder
 oorde en sinte domit⁹ die Jacopius or
 den Mer die oorde der echtschap en des
 wittelighen hylis maecte god selue in
 den paradijs doe hi adam end eua vga
 derde en bij een sette en spack hem dese
 woorden toe Waschet ende wert we
 nichfoudich en vervollet die eerde. On
 se here god de vergaderde adam en eua
 in den eertlichen paradijs der weelden
 tot enen teyken dat alle dye ghene dye

in wirljcken hyljcke sitten en godlijck
leuen sullen comen in dat ewighe leuen
is dat saecke dat si die gheboden godel
houden ende veruollen ende malcader
trouwehouden end malcander liefheb
ben. Ende om dit te bet te verstaen
so sult ghij weeten dat die ghene dye in
wirljcken hyljcke te samen sitten ende
godlijcke en eerlycken willen leuen dye
sullen dese puten onder hem hebben.

Eerst so sullen si onder hem malcan
der lief hebben in alre doerhden ende he
daer voer hoeden dat si nyemāt hoe sco
ne of hoe rijcke dat hi is en sullē liefheb
ben of lieuer hebben bouen haren rechte
ghetrouweden man ofte wijf. Teghen
dit pūte soe doen alle mānen en wijuen
die bouen haren ghetrouweden gade v
kiezen ander mēschen en die lief hebben
en daer op also verloten werden in on
reyneliecke dat si godes toorne noch der
mensche verspreke en callinghe lijf noch
siele vzienden noch maghen goet noch e
re aen en sien si en volghen die becozinge
des bosen gheestes. Ende ueruollen die
onreyneliecke ghenoecchte haerder
lichame daer si toe ghenepghet zyn. Dit
is dan dat eerste pūte dat man en wijf
aen hem hebben sullē. Dat ander pū
te is dat si malcader also sullē liefhebbē
dat si hem daer voer sullen hoeden ende
wachten dat si malcader niet toornich
en maecken mit smadelijcken woorden
noch mit andere saecken. Mer goederti
ren lieflike woorden sullen si malcader
toespreken ende sonderlinghe malcader

in vrede houden. Ende teghen dit pū
te so doen alle mānen ende wijuen
onder hem luden malcader schelden en
de verchten ende kijuen end quade man
den malcander toespreken. Ende son
derlinghe vijntmen alsulcke snode belij
lijke mannen die also droncken dān
ken dat si anders ghene boosheyt en
weten. Ende als si te huys comen si
stoten si hem aen een strophalm ende
werden om nyet toornich op hem wij
uen ende betijden haer saecken en
si onschuldich van zyn ende si
stoten ende mishandelen se. Dese gade
vrouwen die goet zyn van leuen en
ne en kupsch van sunden ende oec
de alijt gheerne dat beste doen en
re vermoghen ende dat lijden en
drite dat he hare mannen aen doen
dertierlijcken lijden en verdragen en
sullen hem daer in vbliden dat he
nen haer duuels zyn op rechte lijf
si totten ewighe leue zyn vercomen. Ende
dz si hier anders gheen vgeheden
hebben. Dat derde pūte dat man en
wijf onder een sullen hebben dat is
daz een mā zyn wijf sal liefhebbē
haer doen in eten in drincken en in
dinghe en in andere dinghe ghelijc
selue. En die vrouwen sullē hare man
in alle godlijcke en betamelijcke dān
onderdanich zyn ende hem gheerne
mede latē ghenoechē als haer man
doen ende voertien in hare nootdān
ghelijcke hem seluen. Ende si en sullē
ghene ouertallicheit vā dēderē noch

**Een sermoen op den derden sonne
dach nae dertiendach.**

Oom bescendisset Iesus de mōte
Mathei. viij. Onse here Je-
sus christus was op ene tijt mit sine iō-
gheren gheclōmen op enen berch Ende
als hi sine ionghere daer ghepredict en
gheleert hadde doe ghinc hij neder van
den berghe mit sine iongheren ende ve-
le scharen des volckes die hem beneden
ghewachtet hadden volghede hem nae
Ende onder den volcke was een men-
sche die malaetsch was Dese quam tot
onsen here ende vel op sine knyen ende
aenbede hem ende sprack tot onsen here
christo Iesu aldus. Here du hebste wel
machte mij ghesont te maerken ende te
reynighen van deser serichheyde daer ic
mede belade bin oft du dat wiltste doen.
Onse here streckede die hant voert en
tafte de malaetsche mensche an en sprack
aldus. Na dien dattu gheloefste dat ick
di ghesont mach make so wert ghesont
en ghereynicht dat wil ick En als onse
here dese woordē gesproke hadde wert
reyn so was die man althāt ghesont
ghewordē En doe die mā aldus reyne
en ghesont was worden doe sprac ose
here hē toe dese woorden. Siet dattu dz
niemāt en segste dat ick di reyn en ghe-
sont heb ghemaect Mer gaet totte prie-
ster ende thone di den ende gheuet hem
te kennen dat du alghenesen biste Als
onse here den malaetschen mensche ghe-
sont ghemaect hadde doe ghinc hi een

ghene dinghen begheren Voert so sullē
man en wijf malcāder trouwe houden
tot inden doot end om ghene clepne sa-
ken van malcāder scheiden Oeck sullē
si god ontfiende wesen en op hochtijde
en op heplighe daghe in besloten tijden
op die heplighe veertich daghe op apol.
tel auout op quater tempere en op āder
dassel daghen reyne en kupschelic leue
en onbeulect vā malcāder bliuen op dat
si god tebet end te innichlijcker dienen
mochten en dat haer ghebet ende gorde
wercken god ontfauelic moghe wesen
Oec meer so sullē man en wijf malcā-
der eruwelijcke dat broot helpē winnē
Ende die een en sal niet ledich gaen end
alle den last op den anderen legghē En
Ende haer kinderen die si te samē win-
nen die sullē si laten leren consten van
borcken en van ambochten daer si hem
meve gheneren moghen En si sullē alle
tijt haer kinden daer toe houden dat si
god houē al sullē lief hebben en otfien
en dat si die ghebode gods en der hepli-
gher kercken houden en daer nae leuen
Aldus hebt ghi ghehoort die pūten dpe
man en wijf in wielijcken hilijcke aen-
ken hebben sullen Onse here god moet
ons allen mānen ende wijuen die te sa-
men sitten in wielijcke hilijcke dese voz-
sproken pūten also laten houden dat si
mit god hier inder tijt venighet moeten
worden en vollet mit sine gracie ende
na dese tijt mit hem venicht werden in
sine glorie Des gōne os allen god de va-
der die sone en die heplige gheest. Amē

Stad van capharnaū ghenoemt was
ende dat was een hoofststadt des lanct
van galileen. In dese stat woenden een
hepdenise ridder die also groot en alsoe
machrich was dat hij hondert slechter
ridderen onder hem hadde. Dese ridder
had enen lieuen knecht die sieck was an
die gichte die dese ridder also lief hadde
dat hi hem hiete end noemde zijn kint.
Ende daer om ghinc die ridder tot on-
sen here ende sprack hem toe dese woor-
den. Here ick hebbe een kint dat sieck is
an die gichte ende daer of also ghequele
wert dat ic bidde dat ghij hem ghesont
maecken wilst. Onse here antwoorde
den ridder end sprac hem aldus toe. Ic
sal comen ende maecken hem ghesont.
Die ridder sprac weder ome tot onsen
heren. Here ic en bin des nyet weerdich
dattu tot mi comste ende in mijn hups
gaetste. **H**er spreect een woort en segt
dat mijn kint gesont werde en dat sal
ghesont werden. Want ick bin een men-
sche ende hebbe vā machte ridders ende
knechten onder mi die mi onderdanich
zijn ende wat ic hem hete doen dz doen
si en wat ick hem hete laten dat laten si.
Want als ick tot ene segghe. comet. so
comt hi en als ick totten anderen segge
gaet so gaet hij. **W**at ick vā die een pure
mensche bin die macht heb ouer die ghe-
ne die onder mi zijn dat ick die mit ene
woorde daer toe dwinghe dat si doen
wat dat ic ghedaen wil hebben en late
dat ick ghelate wil hebben. Hier ome so
en is di die god end mensche biste gheen

noot selue tot mijnen hupse te comen
ende di daer om te moeyen. **H**er spreect
een woort en so sal hi ghesont worden.
Ende als onse here aldus danighe woor-
den hoorden vā den ridder dat vā hem
derde hi hem en sprack aldus totte
ke dat bi hem was. **W**aerlike ic mi
aldus danighe gheloue als dye
man heeft nē gheuōden oder die
vā psē. **E**n hier om so segghe ick vā
vele menschen die woent in dē
en inden nederganc der sonnen
inden oesten en in den westen
men en eten mit abrahā en mit
mit iacob in den rijke der hemle
dye kinderen des rikes die daer
souden comē die sullen om hare
loue daer si in verhardet zijn ghe-
worden vuten rijke in die vutten
dupsternisse daer sal wesen
bijten der cāden. **I**n dese woerde
onse here ald9 totten ridder. **E**n
na dyne gheloue so gheschie di
die selue vze dat onse here dē
sprack so wert des ridders kint
sont en verlost vā die gichte
sieck of was. **D**it is dat euangeli-
nae den texte.

Expositio. **I**n welcke euangeli-
ons voer oghen ghelept wordē
twe miraculē die onse heer op ene
dede. **D**at een mirakel is dz onse heer
malaetsch mēste suuer en reyn maect
mit een antakten. **D**at ander mirakel
is dat onse here mit enen woorde
ridders knecht ghesont maecte.

ghecht daer hij mede beladen was en be-
 luket Dese twee miracule sullen wi voer-
 oghen hebben en onsen here daer i dāc
 ken ende louen end sullen daer mede ghe-
 weten en ghestarcket werden in den hei-
 lighen christen gheloue. Ende ghij sult
 des volcomen gheloue hebbē dz christ?
 Jhesus is die sone gods en waerachtich
 god ende mensche En dat hi doen mach
 inden hemel ende in die eerde altyt daer
 hi wil Ende wij sullen hem oetmoedeli-
 ken torpen ende innichlijcke bidden dat
 hij hem ouer ons wil ontfermen en ou-
 se sielc repne ende suuer maerken vā die
 malaetscheit onser stinckender sunden
 ende dz hi ons oock wil verlossen vā de
 ghyte der traechteit ende der ondoghe-
 den Ende dz hi ons alsoe starcke mit si-
 ne godlijcke gracie dz wi crachte moghē
 hebben te doen godes wercken en hem
 altyt in rechter liefste dienen moeten end
 in sinen heylighen dienst volherden tot
 hem moeten comē in zyn rijke ende nū
 mermere vā hem moeten scheydē Des
 ghonne ons allen god die vader die so-
 ne en die heilighe gheest **A M E N**

Een sermoen opten vierden sonnen-
 dach nae dertendach.

Herendente Jhesu in nauiculam
 Marhei. viij. cap. Onse here
 Jhesus christus die clam op ene tijt i een
 schepkin ende woude wesen in t lant
 der luden die hieten Genazareni dz ghe-

legghen was ouer die see teghen dat lāt
 van galileen End sine ionghere volghe-
 den hem na ende voeren mit hem End
 als onse here aldus was in die see doe
 leyde hi zyn hooft neder ende wert ont-
 slapen ende in dien dat hi alsoe onslapen
 was doe stont daer op een groot onwe-
 der van stormen ende van wijnde dat
 dat water end die see alsoe beroert wert
 dat die goluen alsoe hoerch ghinghen dz
 dat die discipulen onses heren Jhesu cri-
 sti veruaert worden ende anrste haddē
 dat si soudē verdrencken. Ende als si
 in deser noot waren doe ghinghen si tot
 onsen heren ende weckeden hem ende
 spraken hem aldus toe Here comet ons
 te hulpe wij verderuen. Onse here ant-
 woorde hem Ghij van cleynē ghelouen
 waer om zyt ghi veruaert Ofre onse he-
 re segghen woude Waer om so zyt ghi
 in anrste vā unen lijue en gheloeft ghi
 niet dat v gheen arch choecomen mach
 als ick bi v bin. Doe stont onse here op
 ende gheboot den wijnde dat hij ghinc
 legghen in die see dat si haer gheruyfch
 ende oneffenheyt liet welen Ende alte-
 hant verghinck dat onweder vā storm
 ende vā wijnde ende die see wert effen
 ende slecht Als die menschen die bij on-
 sen here in dat schip waren wonder-
 den hem sere doe si dese dinghē sagghen
 ende spraecten onder hem dese woordē
 Hoe groot en hoe machrich is hi die de-
 se macht heeft want hem die see end die
 wijnt onderdanich zyn. Dit is dat
 euangelium soe als die texte inhout.

Expositio In desen euangelio
moghen wi mercken die godlyc
ke moghentheyt onses herē Ihesu chri
sti in dien dz hi den wijat mit ene woer
de dede legghē ende die see sterck werde
Want als die leraer Origenes bescreijt
Doe onse here ihūs christus sine godli
ke moghentheyt op die eerde hadde ghe
toent mit menighen teykenē ende mira
culen die hi dede an den menschen Die
sterck waren ende hulpe ende trooste be
gheerde van hem Doe ghinck hij totter
see ende toonde zyn godlycke moghent
heyt end dede alle menschen daer mede
te verstaen dat hi een here is van die eer
de ende van die see End dat alle creatu
ren beyde opten lande ende in dē water
hem ghehoorsaem en onderdanich zyn

Doert soe is te weten dat wi na ghe
stelycke bedudinghe end tot onser lering
ghe bi den schepe daer onse here ende si
ne iongheren in waren verstaen sullen
dat sacramente der penitencien Want
ghelyckerwijs als mē vaert mit ene sce
pe vā die ene stede tot dye ander end dā
comet daer mē begheert te wesen Alsoe
vaert een mensche mitten schepe der pe
nitencien ouer die see der werelt ende co
met tot den hope des ewighen leuens
Ende ghelyckerwijs als die ghene dye
in die see zyn menich lijden anrte en so
ghe hebben van storme wijnde vā se ro
uers en van moordenaers eer si comen
daer si gheerne waren Aldus so moete
oec die ghene dye in leuen zyn vā peni
tencien vele anuechtinghe lijden van be

rozinghe des bosen gheestes vā hem se
uen ende vā die werelt eer dat si comen
moeten tot den ewighe leuen Want
ghene zyn salich de volgheden in dog
den en in goede wercken en blide in
penitencie tot in dat eynde haers leuens
wāt si behouden sullen bliuen en comen
tot den ewighe leuen Ende dat die wer
re is moghen wi mercken inden woer
de onse here selue heeft ghesproken
dus Doet penitencie en dz rijcke gode
sal v ghenaecken en die volghet god
eynde toe die sal behouden moghen
wi dā mit penitencie gode ewighen leuen
naecken en comen totte ewighen leuen
Hier omē so is ons noot te wete
penitencie is Sinte gregorius en sijn
broer legghē aldus Dat penitencie is
bescrepinghe der sunden mit rouwe
mē wille die sundē voert an te laten
nū mer mere te doen Tot der rouwe
penitencien horen die dinghe Dat dā
is rechten rouwe der sunden Dat dā
is waerachtighe blicke der sunden
betamelike beteringhe der sunden
terheit des rouwen sel also groot
als die ghenoechte der sunden
gheweest Die blicke sal wesen na
africh ghehele en onbedect En die
terighe sal wesen na grootheid der
den groot sanc dūrende en swaer
sonderlinghe so zyn die dighen die
beteringhe toe behoren Dat en is
ten Dat ander is innich en oetmoetich
ghebet Dat derde zyn aelmiten
wie dā rechte rouwe vā sine sunden

ende warachtighe biecht spreket ende
sine sunden betert nae rade zijns biecht-
vaders mit vasten mit ghebede en mit
aemissen te gheue nae sinen state die en
mach nyet verloren bliuen hoe groot en
hoe swaer en hoe menichoudich die sun-
den zijn. **M**er sonder twyfel god sal de
ghenadich zijn en gheue hem dat ewige
leuen. **O**nse here moet ons allen gon-
nen alsulcke penitentie te doen dat si he-
antfanchen si. **S**oe dat wij hem moeten
ghenaerken en dat ewighe leuen ver-
ghen mit hem. **D**at verlene ons allen de
vader die sone ende die heylighe gheest.

Des vijftien sonnendaghes na de
verriiden dach.

Smile est regnū celoz hoi qui se
mianit bonū semen in agro. **M**a-
thei. viij. cap. **O**nse here **J**esus chri-
stus sprack op ene tijt een ghelijckenisse
tot sine iogheren en totten volcke dz bij
hem vergadert was en seyde aldus
Dat rijcke der hemelē is ghelijck enē
mensche die goet laet ghesayt heeft in si
nen acker. **M**er doe die mensche liepen
doer vā een vā sine vianden en sayden
onder sine weyte hederic en ghic wech
en doe dye weyte op ghinc en vuchte
begonde voert te brenghen doe opēbaer
de hem dz oncrupt en wpefch daer on-
der. **A**ls des hupmans knechte saghe
den hederick onder den weyte doe ver-
wonderden si hem des en ghinghe tot
haren here en spraccken hem toe aldus

Here en hebt ghi nē goet roorn ghesayt
in dinen acker. hoe comt dā dat toe dat
daer hederic onder is. **D**ie here antwor-
de den knechten aldus. **E**en mēsche dye
mijn vpant is heeft den hederic daer op
ghesayt. **D**oe spraken die knechte. **H**ere
ist dat ghi wilt so wille wij dz oncrupt
daer vut trecken en vergaderen die te sa-
men en legghen hem op een hoop. **D**oe
sprack die here. **I**ck en wil die hederick
noch niet vut ghetoghen hebbē. mer ic
wil den laten staen wassen totten oost
en als die oost ghetomen is soe wil ick
den mayers legghen dat si den hederic
sonderlinghe bi een mayen en den te sa-
men in enen bosch binden om te werpē
int vuer en te verbarnē. **E**n dat si mi dē
weyte houden ende inbrenghē in mijne
schure. **D**it is dat euangelium nae
inhout des textes.

Expositio. **N**a gheselucke bedu-
dighe die onse here selue daer op
een deel heft ghegeuen. **A**ls sint **M**athe-
us heeft bescreuen. **H**oe wille wi inden
eersten bi den rijcke der himelen vstaen
die heylighe kercke en ghemeenlike alle
christen menschen daer christus die so-
ne gods een heer end een coninc of is
wāt hi se mit sinen dure bloede verlost
heeft vut die handen des viants vā der
hellen. **V**oert so sullen wi bi den ghenen
die dat goet laet sayen vstaen onsen he-
re **J**esum christū want hi alle mēschen
ghesayt ghescreuen en ghemact heuet
goet in reden en in verstantnisse. **E**nde
bi den acker daer hi i sayde is te vstaen
J. i.

dese werelt wāt god die mēschen in die
werelt ghelapt heeft als te wassen endē
te groepen en te menichfoudich werdē
en die werelt te veruollē en god te dienē
en goede vruchte voert te brenghē ende
dat ewighe leuen te besitten. **Voert sul**
len wi vstaen bi dz goede saet goede mē
schen want god vā hemelrijt sonderlin
ghe dpe goede mensche heeft ghemaect
en in die werelt ghelapt als hem te die
nen en goede vrucht der doghedē voert
te brenghen. Voert sullē wi bi dē ooste
ofte bi den bouwe vstaen den doot endē
dat ende der werelt. Wāt ghelikerwijs
dat iden bouwe dat saet dorre wert en
ofgheimapet en van den acker gheuoert
Also sullen oock alle mēschen in die vre
haers doets en ten ionelken daghe van
eertrijcke schepden en die werelt sal dā
bloot en ydel bliuen. Voert sullen wi bij
die mayers vstaen die enghelen. want
god die enghelen heeft beuolē dat si qua
de menschen die god niet ontfien en goe
de mēscen ghequelt en menighe pijn an
ghedaen hebben. in die vre haers doets
is dat si sonder biechte en berouwe ster
uen. Sullen afmapen en van eertrijcken
trecken. Ende out die goede mēschē ten
ionelken daghe schepden en vergaderen
se an enen hoope en binden se te samen
en werpen se in dz ouer der ewigher v
doe menissen. Voert sullen wi bi den bo
sen mēschen die dat quade cruyt saydē
onder den weyte vstaen den bosen ghe
ste die alrijt benydet dpe vruchte en dpe
salicheit des goeden menschen. Endē a

rijt daer nae staet hoe dat hij dpe goede
menschen tot der quaetheit mocht
ghen ende ewelike verdueren. Ende
den quaden lade sullen wij verdueren
quade bōse menschen die onder die
de menschen ghelapt sijn als die
drieghen ende te verleyden. **Oer**
omme soe laet god van hemelrijt
quade menschen soe langhe hie
rijcke wesen die hem ende sine
haten. Ende god en werket die
hept niet altehand die si doen dz bi
eertrijcke toghe en gheuet hem een
Trouwen daer in moghē wi mē
die goetheit des hemelschen vaders
proeuen dat hi die bōsen spaert om
saken. Die ene sake is want bi
ret en saghe gherne dz hi hē beheren
sine boesheit afrecliete. Wāt vte
die i hare ioghe daghe gheft en dō
zijn en ghene bekēnisse noch liet
be en hebbē comē ten laetste to be
se en beterē haer leuen en steruen
En hier om wāt onse here god op
begheret dē ewighe doot ds mēscen
i lundē leit. Mer sijn wille is dz hi
lic leeft. Hier om spaert god dē
en en werket niet hastelick die mē
die hi teghē hem doet. Een ander
waer om dat god dē lundē spaert
dese. Op dat die goede mēschen
nyet verniet noch verderft en wō
Want de quade menschen ende der quade
der den goede menschen meer dan dē
sijn leyder in veele steden meer dan dē
goede. Want dā die quade aldz sijn

den goeden hier om soe laet goede
 deden ende oopen staen onuerderft dine
 die goeder menschen wille op dat dye
 goede mit den quaden niet verdest wer
 den. Doert bi den menschen die sliepē
 doe die vanden dat quade saet sayden
 onder dat goede saet sullē wij verstaen
 laet heren en prelaten die schuldich zijn
 sonne te draghen en te waken en daer
 soe te sien dat hare ondersatē bescher.
 met en behoeret werden van hare vian
 den. dat si god ontfien en vruchte voert
 draghen vā goede wercken. Dese prela
 ren zyn dā slapende wāneer si hare on
 derlaten gheen acht en slaen hoe dz si le
 uen of wat dat si doen. ofte woetkerē
 of dz si voert oop dz gauen ofte in houaer
 moghen schatten en vā den quade aēs
 ghenieren moghen. Dese heren en prela
 ren zyn vmaledijgt wāt si moet ten ioc.
 ghen gheopenbaert sullen werden redē
 onderlatē die hem beuolen waren te re
 gien en te bewaren. En als si hem nē
 hare onderlaten ghewijst werden i die
 werste dypsternisse daer is screpen en
 haerlen der rāden. ghene ghenade. mer
 te nūmermere der boeser gheesten die
 ghewelic aensien en sullen laten rustē mer
 alijst sonder ophouden pynighē en toz
 menten andoen. Wāt die prophete. **E**z
 pas sprekēt daer of ald9. **W**ee v die segt
 dat goet quaet is en quaet goet end let

tet dat licht onder die dypsternisse ende
 die dypsternisse voer dat licht. Aldus
 so hebt ghij ghehoort een corte bedudin
 ghe des textes vā desen euangelio nae
 ghestelijcke verstantnisse en tot eenre le
 ringhe. **L**aet ons dā den hemelschen
 vader aentropen en oetmoedelijcke bid
 den dat hi ons wil behoeden en bescher
 men voer den vyāt van der hellen ende
 voer alle sine quade saet. **E**n dat hij on
 se herten alsoe wil besprenghen mitten
 douwe zijne godlijcker ghenaden dat
 wi moete vloepen in alle dogheden end
 vruchte voort brēghen der goeder wert
 ken en hem also moete dienen en liefheb
 ben dz hi sine enghelen tot ons leyde in
 die vre ons dodes als ons te brenghen i
 dat ewighe leuen ende nūmermere van
 hem moeten scheyden. **D**es moet ons
 allen ghōnen die vader en die soue ende
 die heylighe gheest. **A**men

Een sermoen op den sonnendach
 als men alleluya neder leyt.

Simile est regnū celoz hoi pīfa
 milias **M**ath. xx. ca. **O**nse
 sprac op ene tijt dese parabole tot sinen
 ionghere en totten volcke dz hē nae ghe
 volghet was. **D**at rijke der hememelē
 is ghelijc een hupsmā die des morghēs
 vroe vutghinc om werckludē te hueren
 in sine wijngaert en hi ouerdroeth mit
 dē werckludē die hi vant in een redelick
 loon als om enē dagelijcken pēninc end
 leyde se in sine wijngaert. **D**oe ghinc
 J ij

hij weder vut op die derde vre vā dē dā-
ghe en dat was omtrent midmorghe
en vant ander werclude op die meret le-
diech staen dese werclude sprach hij toe
aldus Gaet ghi oeck in minē wijngaert
en ic sal u gheue dat recht is Die wer-
lude ghinghen en deden dat hi hē doen
hiete. Ten derden male so ghinc dpe
huyfma vut ter lester vren van den da-
ghe en was om trent middach. En ten
vierden male ghinc hi vut ter neghēder
vren dz was omtrent vespertijt en dede
als hi te voren had ghedaen Ten vyfte
male ghinc hi vut op die elfste vre vā dē
daghe dz was omtrent cōplete tijt ende
vant noch werclude ledich staen. Tot
den werclude sprac hi aldus Waer om
staet ghi al den dach ledich Hi antwor-
den hē. want ons en heeft nyemāt aen
ghesproken noch ghehuert Die hufma
sprach Gaet in minen wijngaert ende
doet wat. si dedē dz hi hē hiete doen en
ghinghen in sine wijngaert En als die
dachten audt was ghecomen doe riep
die here sinen rentmeister tot hem ende
seyde hem aldus. Roepet die werclude
tot di en gheeft hem haer loen End dē
ghenen die alre laetst in dē wijngaerde
quamen den ghat hi eerst haer loen ende
gaf den laetsten alsoe veel als den eerste
ellix enen penninc. Die rentmeister dede
als hē zyn here hiete doen Ende als dē
ghenen die alre laetst quamen ghegeue
wert also vele loens als den eerste ghe-
louet was te gheue doe meendē die ghe-
ne die eerst waren ghecomē in dē wijn

gaert datmē hem meer loens solden ge-
uen dan den laetsten. Ende alomē
nyet meer loens en ghat doe woden
toornich ende mormuerden en hē
den ouer den huyfhere en spraken
toe aldus Du en doerste niet belā-
lijcke wāt du den ghenē die alre laetst
inden wijngaert zyn ghecomen en
dā ene vre daer in hebbe gheueft
vele loens gheueste als du ons ghe-
wi die alle den dach in die herte der
nen ghestaen en sware borden wijnga-
ghen hebben ende in dynen antwoor-
gharbeit. Die huyfweert antwoor-
hem vā den wercluden die die loen
voer sine ghesellen droech ende som-
toe aldus Oient ick en doe di ghe-
ghelijck. en waerstu niet mit mi om
draghen te arbeiden om eien daghe
sen penninck. den penninck hebbe
ghegeuen Nemet dat dijn is end ghe-
ick wil den laetsten also vele ghe-
di Moet ick niet doen wat ick wil
hebste een schalck oghe datstu niet
en mogheste dat ick goet bin Alomē
worden de leste in den loen te dā
die eerste ende die eerste die laetste
le worden tottē wijngaert ghecomen
mer weynich verkoren. Dit is
euangeliū nae den texte.

Epofitio Na gheesteliker
dighe en tot eenre lere is te
te dz sinte Gregori⁹ dit euangeliū
vclaert allmē hude i de omelie hē
lesen Als dz wij bi den huyfweert
staen sullen den hemelken vader wā

ghelijcherwijs als een rijke hupfman
 onder hem heeft vele knechten end ma-
 gheden soone ende dochteren dye hem
 dienen ende onderdanich zijn **A**lloe he-
 wet god vā hemelrijcke soone end doch-
 teren knechten en magheden die hē die-
 nen en onderdanich zijn **D**ie soone ende
 dochteren dyenen haren vader van
 rechter liefste sonder loon **E**nde si doen
 hem reuerēcie en ere en zijn hem onderda-
 nich **W**āt si bekennē dz si vā haren va-
 der zijn ghecomen en mit hem sullē zijn
 ewe behouden **M**er die knechten end dye
 magheden en dienen hare here niet van
 liefsten die si tot hem hebben. mer si die-
 nen om dat si loon willen hebben van
 hem **B**ij desen soone ende dochtere dye
 haren vader van liefste dienen ende niet
 om enich loon sullē wi verstaen die ghe-
 stelike en alle afghescheiden mēschē dye
 die werelt en alle ghenoechte haers licha-
 mes om die liefste gods ouergheue ende
 stadelike in den dienste gods zijn en hē
 anders nerghe mede en becōmeren vā
 mit gode **E**nde dese menschen zijn ghe-
 lijc den enghelen die stadelike god die-
 nen en zijn aensicht aenscouwen om dz
 stadelike leuen dz si voeren **D**oert al ist
 dat si mitten lichame zijn opter eer-
 den hare herten en ghedachte zijn noch
 tan bi gode in den hemel als sinte **P**au-
 lus heeft bescreue **A**ldus danighe kintde
 ren waren maria die moeder onses he-
 ren sinte **J**ohā baptista. die apostolē en
 de die iongheren onses heren **E**n noch
 luden des daghes zijn alle goede gheste

like menschen mānen en vrouwen end
 ionc vrouwen die dese werelt hebbē be-
 gheuen **E**nde alle hare vruetde en ghe-
 noechte an gode den hemelschen vader
 nemen. **D**oert sullen wij bij den knech-
 ten die haren here dienen om loen ver-
 staen wereltlike mēschē die hare broet
 winnē mit haren hāden en hem ghene-
 ren mit gode ende mit eren ende haer al
 missen gheuen na hare vermoghen end
 god ontfien ende dye gheboden gods
 ende der heyligher kercken houden end
 om den dienst hopen si te crighen dat e-
 wighe leuen. **B**ij den wijngaert sullē
 wi verstaen die heylighe kercke ende al-
 le die ghene die ye gode dienden end an
 god gheloefden vā aenbeghin der wer-
 elt end noch an god ghelouen sullen toe
 den ionghesten daghe toe **W**āt ghelyc
 kerwijs als een wijngaert die goet is
 ende groeyt ende bloeyt te recht en goe-
 den roke vut hem gheuet daer mede die
 slanghen ende krapen ende andere on-
 repne wormen verdreuen werden. end
 die wijngaert voertbreghet goede wijn
 daer die menschen mede ghelanet wer-
 den ende vruetde ende blyschape of cri-
 ghen. **A**lloe groeyen ende bloeyen oeck
 goede menschen die an god ghelouē en
 de god ontfien ende hem dienen in do-
 gheden ende in goede wercken daer die
 duuel van der hellen mit sine quade ghe-
 sellcap ende mit sine valsche betoringhe
 mede verdreuen wert. **T**ot desen win-
 gaerde des godlycken gheloues en tot
 sinen dienste roepet god ionck ende oue-
 J ij

vroe ende spade ende tot allen tijden. en
de gheloefte den te gheue te lone den pe
ninc des ewighen leuens dat si he tru
welike willen dienen en liefhebben. En
sommighe menschen oetanghet hij vroe
als in haren kintlichen daghen tot si
nen dienst. Ende dese zijn beteykent bij
den wercluden die die huplman vroe mor
ghens als die sonne eerst op ghinc. in si
ne wijngaert dede gaen. End sommighe
ontfinc god tot sinen dienste in hore io
ghet als si opwastende zijn en toecomē
de vā crachte haers lichames en oec in
sinne ende in verstantnisse. Ende dese die
zijn beteykent bi den wercluden die die
huplman leynde in sine wijngaert op de
derde vze van den daghe als dye sonne
hoghe op was ende begōde warme te
schijnen. Oec soe ontfinc god sommi
ghe menschen tot sinen dienste als si vol
wasten zijn en wāneer die nature hete
en crachtich in hem is. Als wāneer si out
zijn als tusschen twintich end veertich
iaeren. Ende dese zijn beteykent bij den
wercluden die die huplman op die seste
vze vā den daghe als op den middach
doe die sonne op haer hoechste was en
inden heetsten schijne. riep ende dede se
gaen in sinen wijngaerde. Sommighe
menschen ontfanc gode tot sinen dien
ste als si hare ionghe daghen hebbē vol
bracht ende si tot mannen zijn ghewor
den ende vā daghe tot daghe ofnemen
in sinen en in crachten haers lues. Als
wāneer si out zijn tusschen veertich en
de sestig iaeren. Want dan die mensche

beghinnē allentelen of te nemen in ha
re crachten te verlieten. Hoer haer begin
net te graeuwen. Hare oghe te vord
keren ende si beghinnen trach ende on
lustich te werden. Dese menschen die
zijn beteykent bi den wercluden die die
huplman tot hem riep ende oec in sin
wijngaert dede gaen op der neghen v
zen van den daghe. dat was ont
vespertijt doe de sonne sette neder
gherclōmen ende die meeste hette en
grootste crachte der sonnen sere was
gheleden. Ten laetsten ontfanghet god
sommighe menschen tot sinen dienste
als si op dat alre vterste ende alre laet
van haren leuen zijn ghecomen en
soe weynich gods dyntes vermogen
te doen. Als wanner dat si out ghewor
den zijn seuentich iaer ende daer tuss
nauwe ende scarpelike den gheest
nen hebben ende niet wel voert moghe
crupen. Dese zijn beteykent bi den
wercluden die die huplman tot hem riep
die elste vze vā den daghe dat was op
trent complete tijt doe dye sonne sere
vast bi der eerden ende si haer clachte
ende haer hette hadde begheuen. Ende
die ghene die van gode almachtich
gheroepen ende aen hem wille gheloue
en haer sundē begheue en gode trouwe
like dienē die en moghe so vroe noch so
late niet comē noch so ionc noch so
nen hebbē god oetanghet se gheene en
gheeft hem te loen den peninc des ewi
ghen leuens. En dicke gheuale dat die

ghene die op dat uerste van haer leuen
hem betere van hare sunden. eerste ghe-
loofte werden Als wi merken moghe
li den scaecker die hi onsen here hinck
op de goeden vridach die zijn ioghe da-
ghe en licht alle sine daghe in sundē ghe-
loofte had. Ten laetste doe hi nyet meer
quaet doen mochte en sach dz hi sterue
moete doe creech hy berouwe vā sine sū-
den en badt onsen here om ghenade en
sprack aldus Here ghedēct mijns alstu
comē in dyn rijk. En wāt hi ghena-
de begheerde en hem sine sunden berou-
wede so vergaf hē onse here al sine sun-
den en sette hē den scadeliken doot vor-
alle sine sunden en antwoerde hē wēd
om aldus. Ick segge di voerware dat
du noch huden mit mi sult wesen in dz
paradijs. Dese moordenaer crech dē pē-
ninc des ewighē leuens eer onse vrou-
we die moeder christi en eer sinte Johā
en angelsta die vā haren kintēschen da-
elcye gode hadde ghedient en oec voer
den patriarchē en prophete en voer an.
En dese heplighē die onsen here dienden
toen onsen here te wesen en dē ewighen
leuens daer si na den scaecker in quamē
wel kronēde spreken. Here vader waer
om loent ghi den scaecker voer ons de
en cleyn vze i di gheloeft heeft en waer
om so gheuet ghi hē alsulck loen als du
ons gheloeft hebste en hi di cleynē liefte
bewijst heeft en also weynich dienste
ghedaen heeft en dat wij doen. En
na aldus danige bekenighe mocht on-

se here wederom antwoorde. Dat loen
dat ick v sal gheue vā rechte en van ghe-
lofte want ghij dat vdiēnt hebt dz wil
ick v oec gheuen. den scaecker en alle dē
ghenen dye ghenade an mi soecken hoe
late dat si tot mij comē den wil ick lonē
van gracie ende vā ontfarmherticheit.
Ende niemāt en neme dit in dat quade
noch en dencke als dye scalkē pleghē te
doen die nyet sien en moghen dat enen
anderē goet gheschiet ghelijc hem butē
haren schade wāt ick goet bin en mijne
barmherticheit gaet bouē mine gherech-
ticheyt en bouen alle mine wercken. Ve-
le warē der wercluden totten wijngar-
de gherorpē en ghenodet te comen. Mer
alsoe weynich warē daer vutuercozen.
God heeft alle mēscen gherorpē tot hē
te comē. Want god is selue op eertrijcke
gheromen en heeft die menschelike natu-
re anghenomen en heeft die lude gheroe-
pen en dese woorde ghesproken. Come
alle tot mi ghi die ghearbeyt en die mie-
laste en mit sunden zijt beladen en ic sal
v vā den arbeit verlichten en vā die sun-
den ontladen. Dese woorden heeft on-
se here tot alle mēscen ghesproken end
oec heeft hy sine apostolen en iogherē
ouer alle die werelt ghesepnt en alle mē-
schen doen tot hem roepen end tot hem
brengghen. Mer leyder also weynich mē-
schen zijn op eertrijcke die tot hem willen
comen want onder alle menschende op
eertrijcke zijn is nyemant die tot on-
se here comet dan alleen dye goede ker-
ken menschen die doe volcomelic an hē

ghelouen ende nae den heylighen gheloue wercken ende leuen. Ende der goeder christen menschen en zijn leyder nyet vele. Want vele menschen hebben kersten name die quader zijn dā heyden ofte ioden. want dan dye goede kersten menschen allene te gode comen en hem nae sinen wille dienen en liefhebben soe zijn si die ghene die vā gode zijn vutuercore. Want wie buten den wingaerden des rechten christen gheloue is en nyet trouwelike en ghelouet nae den rechten kersten gheloue die en mach nyet comen te gode noch den penning des ewighen leuens ontfanghen. Ende dat dit waer is moghen wi mercken in die woerden die sinte Marcus herft bescreuen en onse heer selue heeft ghelproken. Hoe wat mensche gheloeft an mi ende dz doepsel ontfanghen heeft die sal behoude bliue ende so wie niet en gheloeft dye sal verdoemet werden. Want dā der heydenen ende der ioden also vele zijn die niet aen onsen heren en ghelouen. Ende oec der goeder kersten niet veelen zijn hier omme so mach onse here dese woorde wel spreken. Vele zijn daer gheroeppen mer wepnich vutuercoren. Laet ons dan onsen here anroepen end den vader vā hemel rijcke bidden dat hi ons gheue herte en sinne hem te dyenen en lief te hebben en sterckelike an hem ghelouen. Ende nae den heylighen gheloue also te leuen dat wi waerdich moeten werden tot hem te comen in zijn rijcke. Ende den penning des ewighen leuens vā hem te ontfan

ghen ende nūmermere van hem en moeten scheidē. Des moet ons allen gheuen die vader die sone end die heylighen gheest. **A M E**

Wert so is te weten datmen dylupa huden neder leyt ende vanden singhet noch en leset inder heylighen kercken in der miffen noch in den heyden tot paelsch audt toe. Oec so heuet men huden een befloten tijt dye duert lxx. daghe als tot paelschen toe. Die befloten tijden comen binne den heylighen een beflote tijt comet voer den heylighen kerstdaghe en beghinet opten eerste sonnedach vā den aduēt en dz is opten nēdach die naeste sinte andries dach met dz si voer ofte nae. En quam dā An dries dach opten sonnedach so beflote die aduēt opten selue dach. En dertien dach dye ander befloten tijt met voer paelschen en beghint opten sonnedach voer grote vastelēden en duert als voer ghelechte. Die befloten tijt comt voer pinxster dach en beghint opten naeste sonnedach onses heren hemelwaerts dach en duert tot pinxsteren toe. In den heylighen kercken tijde heeft die heilige kercke den brulofte te make wat wie malen in dese tijde truwē die vallen in de bruloftrighē si al absolucie si en moghen kerckghanch niet doen noch vutuercoren lighe kercke malcander truwen en befloten tijt verleiden si. Want binne beflote tijt en moet gheen priester

bi wesen noch daer ouerstaen dat dye
me den anderen trouwert Ende dit he
wt die heylige kercke hier om ghebode
op dat alle kersten mēschen in deser be
loten tijt dye ghenoechten haers licha
mens sullen wederstaen ende dye achter
loten ende die blijscapen der werelt scu
wen en begheue end leuen in penitencie
Ende in dye belloten tijden sullen si hē
bereyden teghen dye hoerhtijt dye daer
na comet mit vassen mit ghebede ende
mit bichtten op dat si mit enen reynen
lichame en mit een suuer herte nae den
kersten belloten tijt die voer den heylige
kerstdach comt. dē heyligen christ weer
delike moghen ontfanghen en wze ghe.
Gelijcke blichapen vā sine toecomsten
hem danchen en louen moghen. Ende
dat si nae die sader belloten tijt die voer
paescchen comet. dat heylige licham on
tes heren op den paescdach waerdelijck
en also lieflic en nuttelic moghen ontfan
ghen dat onse here bi hem moer bliuen
tijt inder tijt met sine gracie en na dese
tijt mit sine glorie En dat si oec i die der
de belloten tijt die voer pinxteren comt
also suuer en also reyn moghen wesen
vā alle sunden dz god haer ghebet i den
truce dachgen als men die heylighen dra
ghet moeten horen en hare begheerte v
vullen En dz si opten heylighe pinxter
dach den heylighen gheeste mit sine ga
uen moghen ontfanghen en gode alsoe
moeten dienen en lief hebben dat si hier
inder tijt altemale moghen hebben rust
ende vrede Ende nae deser tijt tot gode

comen in dat ewighe leuen ende daer
mit hem ghebruken die vroechde die nū
mermere sal eynde hebben. Des gonne
ons god allen. Amen.

Des anderen sonnendaghes voer
den grooten vastelauont.

Omn̄ turba multa esset tū Ihesu
dirit p̄ s̄it̄itudinem. Er̄t̄ qui se
minat seminare semē sū lūc. viij. ca.
Op ene tijt als vele scharen ds volckes
waren bi onsen heren Iesu ende dat ve
le volckes tot hem quam vā vele steden
Doe sprack onse ghebenedide here ene
ghelijckenisse tot sine iongheren ofte di
scipulen ende tot den ghemenen volcke
dat daer bi hem vergadert was aldus
Dat ghinch vut een mensche om̄e zū
saet te layen Ende als h̄ij dat sayeden
doe soe viel daer een deel van den sade
in den weghe ende dat en bracht ghe
ne vruchte voert. Want dat saet were
vertreden end die voghelen des hemels
voerden dat en wech ende aten dat op
Dat ander deel vā den sade viel op ene
steen ende dat begonde op te gaen. mer
dat en bracht ghene vruchten voert.
want dat verdozrede wederomme doe
dat ghene vruchticheyt en hadde en sine
wortelen niet diep ghenoechen hadden
gheweest in die eerde. Dat derden deel
viel oder de dorne en de doerne wiessten
mitten sade op en vdrucken dz saet also
dat daer ghene vruchten of en gamen.
Dz vierde deel vā dē sade viel i dē goede

acker der eerden ende dat ghinc op ende
brochte hondertfout vruchte voert. **N**a
desen worden sprack onse here aldus.
Die oren hebben te horen die horen. **O**fte
onse here segghen woude. **D**ese parabo
le die ic heb ghesproken die hebt ghi nut
wendelike mit uwen vleyschelijcken o
ren ghehoort. **M**er mitte oren uwer her
ten en hebt ghi se inwendich nyet ghe
hoort want ghi niet en verstaet wat ic
daer mede mene. **A**ls oñe here dese wor
den ghesproke had doe quam sine ion
gheren tot hem en baden hem dat hi hē
dese ghelijckenisse woude verclaren en
beduden wat dat hi daer mede meende.
Onse here antwoerde sine ionghere al
dus. **V** is ghegeuen dye verborghenheyt
gods te weten en te verstaen. mer ande
re menschen wert die verborghenheyt
godes voerghelēpt in parabolen op dat
die sien niet en sien en die horen nyet en
verstaen. **D**ie gheskelike sin en bedu
dinghe is dese. **D**at saet dat ghesapet
wert is dat woort gods. **E**nde bi desen
eersten sade dat bij den wech valt ende
ghene vrucht en brenghet wāt dat ver
treden wert en die voghelē des hemels
hebben dz ghegheten. daer zijn bi betep
kent die ghene die dat woort gods ho
ren en als si dat ghehoort hebben so co
met die duuel en nemet hem dat woort
godes vuten herten op dat si des nyet
en gheloue noch behouden en bliuē. **E**n
de bi den anderen sade dat op den steen
valt en dat ghinc op en wederom doe
re wert daer zijn bi betepkent die ghene

die dz woort gods gherne en mē bliuē
pe horen en beghinnen daer nae te
ende nae te wercken. **M**er want si
coert werden en hem enich lijden en
met so werden si onuerduldich en
gheten dat woort gods en velle ver
ome in ongheloue en bliuen verlorē.
bi den derde sade dz viel onder die
ne en daer of verderft wert daer zijn
betepkent die ghene die dat woort
des horen meer om meelde haere
mes dā daer in gheleert te werde
lichheit haerre sielen. en om die son
dicheit en arbeit die si hebbe om goet
rijckdom deser werelt te crighen te
deren en te behouden soe en slaen si
woort gods gheen acht. si en verstaen
dz niet en si en behoude dat niet.
vierde sade dz viel in die goede wer
ghinc op en hondertfout vruchte voert
te zijn betepkent dye dat woort gods
gherne horen en mē ghenoeche mit
te ontfanghen en valt in hare herten
houden en daer na leuen. **E**n in alle
dat hem toetomet verduldich zijn en
also wassen en toenemē in dogheden
in goede wercken en daer in volghen
en bliuen totten eynde soe dz si voort
re goede wercken vā gode wordē
ontfanghen hondertfout vruchte voert
bliscap des ewighen leuens. **D**ie
dat euangelii na den terte.
Expositio. **O**m die euangelium
bet te verstaen so sult ghi weten
dat in desen euangelio vierderhede
schen gheroert werde. **E**erst so wordē

daer in ghevoert alle die ghene die leuen
in ongheloue en afgoden anbeden wāte
dese zijn wuten weghe der waerheyt en
buten den heylighe christen gheloue en
zijn also beleten mitten duuel dat si dat
woort gods niet horen en moghen. En
van onsen here Jesu die dpe waerheyt
is en dpe werch des ewighen leues nyet
en moghen horen spreken. Aldus danighe
luden ware die iode die onsen here cru-
ceden en die heydenste tyrānen end here
die die apostolen en ander vrienden ons
heeren dpe den gheloue predikten doden
en marteliden. Aldus danige zijn oock
boole kercken als roues moordenaren
woerkenāers die die arme luden otgoe-
den ende onteeren. End dese en moghe
daer dat godt niet horen. ende dz goet
waer datmen hem die rechte waerheyt
sede en datme hem hare sundē daer si
mede dme gaet lastert en mispriset. End
alst sake dat die woerkenāers teghen
recht bi wijlen in die kercke comen end
dat woort gods horen dat en gaet hem
niet ter herten en si en slaen daer op ghe-
ne achte. mer si lachen end hebben hare
spot daer mede. Dese onsalighe woer-
kenāers zijn quader dā dpe ioden wāt
benāen en woerken en vā malsander
die ioden en woerken en iode ghebrec so lenē
wyet. Mer heeft een iode comen sonder
dā hem ende comen hem te hulpe sonder
dāte ende sonder winninghe. Oeck zijn
die woerkenāren quader dā die dieuen
ende rouers wāt diene ende rouers la-
ten den arme dat haer behoudē end dz
si nemen daer dme hebbe si sorghe ende

arbeyt. Ende si weten dat wel ist sake
dat si werden begrepe dat si dat mitte
hūe moeten betalen. Mer die onsalighe
woerkenāers en hebben ghenen arbeyt
noch anste voer haer lijf ende voer ha-
re siele. Ende mit ledich gaen en sonder
sorghe berouen si die arme lude vā allen
dat si hebben end nement hem of hups
ende hof lant end erue rocken en heuyt-
ken ende laten hem niet behouden. Ver-
maledijt zijn die woerkenāers voer go-
de ende van der heyligher kercken ende
nae rechte soe zijn si in den ban ende si
en zijn niet waerdich in die kercke te co-
men noch bi ander kercke mēscen te we-
sen. Si zijn vule hondē en steruē als hō-
den en mit recht salme ghelije den hou-
sen vutē mēscen slepe. Als si in die woo-
kerie zijn sonder biechte sonder rouwe
en wederkerē des oerchtes goet steruē
si. En men soude se begraue opt velt al
spreke si bi wile biecht int lest si moghe
nochtā vā gode ghene genade vrighe
si en keren dz onrechte goet weder nae
hare vterste vromoghen wāt die heylige
keraer. Sint Augustinus spreeket dat
die sunden den menschen niet en wer-
den vergheuen ten si laetke dat hi eerst
alle onrechtuerdich goet dat hi ander
menschen of ghewoerkert heeft end oec
gherouet ende ghenomen heeft weder
omme ghegheuen heeft. Dese voerlep-
de quade ende oock onghelouighe men-
schen dpe zijn beteykent bi den lade dat
bi den weghe viel ende vetreden wāt
en die voghelē des hemels aē en ghene

vruchte voert brochte want si zijn butē
den wech der waerheit en der ewigher
salicheit. Dat die woekkenaren nu soe
vele zijn in deser tijt onder den kerken
menschen dat comt toe vā crāckeyt vā
gheloues en vā ghiericheyt der heren
ende der prelatten. Die gheloue in den
woekkenaar is seer cranc want dē chri-
sten gheloue hoort toe datmen gheloue
sal dat een leuen hoort nae desen leuen
Ende dat die ghene die die ghebode go-
des houden en hem wachten voer do-
telicke sunden sullen behouden bliuen
ende mit gode besitten dat ewighe leue
Ende dat die ghene die daer teghē doen
oft teghen spreken sullen verloren bliue
ende mitten bosen gheesten ewelike ghe-
pynighet werden. Ende want nu also
vele menschen zijn die teghen dē christē
gheloue dencken of spreken. Ende ist dē
si dat openbaerlike nyet segghen dorue
dat gheen ander leuen en si nae dese le-
uen. Mer dat een mensche als hij sterft
steruet ghelick een beeste mit liue ende
siele. Hier bi so comet dat vele menschen
niet en achten wat si doen op dat si ha-
ren sack moghen vollen en goet end ere
op eertrijcke moghen hebben. Die ghie-
richeyt der heren ende der prelatten dye
is oock een sake dat alsoe vele menschen
op eertrijcke woekkeren en quaet doen
Want die heren en prelatten zijn nu ghe-
set op ghiericheit dat si daer gheen acht
op en slaen hoe dat haer volck ende ha-
re anderlaten nu leuen ofte wat dat si
doen ofte si woekkeren oft rouen dat si

die moghen schatten en vā den quaden
aes ghenieten. We den woekkenaren
den rouers. we den quaden male so
prelatten. Ten anderden euāgelio. Al-
den gheroert in desen euāgelio. Al-
kerken gheloue hebben aenghenomen
mer noch nyet vast ghesterct en zijn
gheloue. Want die wijle zijn en
ter hant ghaet ende si rijcke zijn en
spoet hebben tot eerlicken gode so
ken si gode ende soe ghaen si te heren
ende gheuen haer aelmissen. Mer
neer si becoort werden end werden
crighen an haren liue ouermits ster-
en en aen hare vrienden ouermits ster-
en oock an haren goede ouermits ster-
ker andeuren soe begheuen si die ghe-
ue ende laten achter dye goede woer-
die si plaghē te doen en werden
duldich en suchten scrijpen en heren
de segghen tot gode. Here god want
ick misdaen dattet mij also quade
de gaet en dat ic mijns goets misdaen
den aldus quijt werde en aldus ghe-
pyne en siecte an mijne liue lide.
menschen zijn cranc en nyet volcomen
inden gheloue. wāt waren si vast
starck inden gheloue soe sonden si
meer dancken ende dienste doen
armoede in lijde in verdriete waren
als si voerspoet hadden in eertrijcke
de en si in weelden ende ghenoech
ren. God vā hemelrijcken die is
lijck euen goeden vader dye enen goet
vutuercozen sone heft. wāt enen goet
der plegghet sine soon te slaen en te

om die sunden en die misdaet de hi ghe
daen heeft. Ende hi houdt hem aleijt on
der sine roede op dat hi niet waledich
en worden noch en ouertrede sine ghebo
den. Alsoe doet oec die vader vā hemel.
rijck wāter hē sine vrienden berispet
ende castijdet ende menigherhande lidē
en verdriet toe leyndet. Als sinte Johā
bescrijft in Apocalipfi. Op dat si hare
sunden die si hebben ghedaen moghen
betren en hare vegheuer op eertrijcke
liden. Ende dat si hem niet en verheffen
noch verhouerdighen in hare goeden
werken die si doen end dat si god oeck
niet en vergheten ouermits rijcheyt en
werlde en ghenoechten die si op eertrijc
he hebben. Dese mēschen die aldus crāc
zijn in den gheloue dpe goede werken
beghinne ende nyet daer nae en leuen
noch nyet daer in volherden tottē ende
toe dese zijn beteykent bij den lade dat
op den steen viel end bestont op te gaen
en weder om van dpe hette der sonnen
verdoorde ende gheen vrucht voert en
wachte. Ten derden male so wer
den in desen ewangelio gheroert die ghe
ne dpe hare herten en hare sinne gheset
hebben op houerdighen op ghiericheit en
onkuysehe. Want die houerdighe mē
schem bedwieren hem seluen alsoe mit
hoerheit en mit tijclike ere en mit beha
ghelicheit deser werlt dat si op god niet
en dencken noch op dat woort godes
ghene acht en slaen ende daer nae nyet
en werken. End die ghierighe mēschē
horen lieuer haren penninc clincken dā

dat woort godes predicken. Ende al ho
ren si dat woort godes bi wijlen het en
gaet hem niet ter herrē. Si laten dat tot
den ene oze ingaen en totten ander we
der vut. Ende hoe wel dat si mitten lē
ue zijn in dpe kercke hare herten en ghe
dachten zijn bij hare penninghen ende
op ander steden daer haer goet en hare
neringhen zijn ghelegghen. Ende pensen
en ouerlegghen hoe dat si den enen pen
ninck mitten andere moghen winnen.
Ende hoe dat si haer goet vutsettē mo
ghen om bate. Ende si en dencken nyet
dat die tijt cort is die si sullē moghen le
uen en als si dat vgaert hebben wie si
dat dan sullē eruen ende wyte dat sal
nae hem ghebruken. Si zijn onsalighe
perwaerdes des goets ende vergaderē
dat mit sorghe ende mit arbeyde. Ende
die nae hem comen in boofheyt die sullē
dat blidelike verteren ende hem cleyuen
danck daer of legghen. Ende dz mach
gheuallen dat si nūmer een enich pater
noster voer hare sielē sullē spreke. Dpe
ontuyse mēschen zijn lieuer daer men
danlet en repet dā in die kercke en si ho
ren lieuer lietgen singhe dan den dienst
gods. En al horen si bi wijlen dz woort
gods vā gherwoente ghelijc āder mēscē
dat en gaet hem niet ten herte en si en pi
nen daer niet na te leuen. Si en dēcken
niet op die woorden die sinte Johā he
uet bescruen in Apocalipfi ald9. Dat
die die menschen also grote ongenoech
te en tozmente en pyne liden sal hier in
deser tijt of na dit leuen als hē op eert.
k i.

rijcke ghenoechte end weelde heeft ghe
hadt. Dese houerdighe ghierighe en on
cupsche menschen zijn beteykent bi den
sade dat viel onder dye doorne dat van
den doorne alsoe verduyt wert en ver
derft dat daer of gheen vrucht en quam
Sij den doorne moghe wel beteykent
wesen houerdicheit ghiericheit end on
cupscheit. Want als die doorne eerst be
ghinnet te spruten so heeft si ghele bladē
en suuerlike bloemen die wel ruken end
so is daer goet bite wesen. Mer onder
die bladen zijn scarpe preken die enen
mensche steken en sine cledere schozen die
hem daer niet voer en hoeden. Aldus soe
sculet oec oeder houerdicheit ghiericheit
en oncupscheit menighen arbeit sorghe
en onurede des herten al is daer na de
lichame wat vroechde mede ghemeghet
Ten vierden male werden in desen
euangelio gheroert reyne herte en goede
kersten menschen dye alle hoerheyt ere
en weelde der werelt hebben begheuen
en alle rijt dach en nacht gode diene. En
hare vruechde an nyemat nemen dan an
god allene. Aldus danighe so zijn goede
ghestelike luden die in orden zijn die die
werelt en alle ydelheit hebben begheuen
Aldus danighe zijn oec goede kerste me
schen die haer broot mit haren handen
mit gode en mit eren winne en hare al
missen gheuen na hare vermoghen end
die ghebode gods en der heiligher kerc
ken houden en hem hoeden voer groue
sware boortlike sunden end verduldich
zijn in hare armoede ende in alle lijden

dat he god toe sendet en alre god den
ken ende lonen. Ende dencken op
woorden die sinte Paulus. bestrykt
dus. Dat alle torenten en pylen
wi op eertriche moghen liden zijn
clepne ende niet te achten teghen de
comende blijfchap die god sine vromen
sal gheuen. Sinte Gregorius sprek
aldus. Dat die ghene die groot lof
ken ontfanghen die moete daer noot
den arbeit doen ende grote pijn om
tepkent bi den sade dat viel in de vromen
eerde ende dat ghinc op en minste
ende brochte hondertfout vruchte
Dese menschen horen dat mit lieftē
ende ontfanghen dat mit lieftē
houden dat mit ghenoechte ende lof
daer nae end volbrengent mitten lof
ken. Ende daer om sullen si hondertfout
vruchte daer of ontfanghen. Aldus
de die ewige vroechde besitten. Aldus
soe hebt ghi ghehoert van vierde
laet dz ghelapt wert daer die die
of verdoen en vlozen bleuen en dz
de deel allene vrucht voert brocht
bleef behouden. Si welken sade
verhade menschen beteykent dat die
voer ghelproken is daer die die
of bleuen vlozen en die vierde allen
houden. Een yghelic mensche en
hem seluen en siet zijn leuen en
an en merke van wat partije dz hi is
hi is van die eerste partije die leuet in on
gheloue en dz woert gods nyet horen
moghen. Of dz hi si van die ander partije

die cranch en onsedich zijn in den gheloue. **O**fte dat hi si vā die derde partye de in houerdieheit en ghiericheit en in oncupelicheit leuen en daer mede god vūghe ten en op dat woort godes ghene acht en slaen. **E**n pyne hem dan sonder met mit desen dzyen partijen comen mach hi gode noch behouden bliuen. **I**st oerck sake dat hij is vā die vierde partije als vā den ghene die dat woort gods gheleuen en in hem houden en daer nae hi te bliuen tot i den dode toe. **S**o mach ende mit gode dat ewighe leuen besittē. **S**o is voert te weten dat wij out den woorden vā desen euangelio moghen mercken dat die vierde mensche die op eertrijt is nauwelike behoude sal bliuē. **E**nde dat tughet die heylighe leraer sin te bernardus mit dese woorden. **I**n dē meere van marckken en verderfē selden een schip vā viere behoude. **M**er in dat meer vā deser werelt bliuet nauwelike een mensche vā viere behouden. **L**aet ons dā alle quade partijen en onsedighe men schen leuuen en dat woort gods gheleuen en in onse herten onthouden en daer na also wercken en leuen dat si wylt der bogheden en der salicheit al ouer of moeten ontfanghē en mit gode onsen here die ewighe vroerhde ghebruken. **D**es gōue ons god. **A**men.

Des sonnēdages vor grote vastelaudē

Alumpfit Iesus duodecim discipulos suos secreto. **L**uce decim octauo capit. **O**pene tijt als onse here ghinc mit sine iongheren ende vele scharen des volckes te iherusalem. **D**oe riep hi op den weghe heymelike sine apostolen tot hem en sprac hem dese woorden toe. **G**iet wi gaen op te iherusalem en alle dinghe sullen vūollet werde dye die propheten van des menschen sone hebben ghelsproken en ghescreuen wāt hi sal werden verraden en den heydenen volc ouerghegheue. **E**n hi sal bespot bespeghen ende ghegheiffelt werden ende als si hem ghegheiffelt hebben so sullen si hem doden. **E**nde op den derden dach sal hij weder opstaen vanden dode. **D**ese woorden en verston den die discipulen ende iongheren onses herē niet op die tijt ende en wisten niet wat onse here daer mede meende. **E**n wāt pemāe mochte vraghen hoe dat dat hij quam dat die apostolen dese woorden niet vūstonden die onse here hem toelsprack vā sinen dode. **H**ier om soe is te weten dat die heylighe leraer **B**eda. antwoorde op dese reden en ghat drie redene waer om dat die apostolen onses heren reden niet en verston den op die tijt. **D**ye ene reden is dese. **D**ye apostolen hadde also grote liefste tot onse here dat si van sinen dode niet en mochte horen spreke. **E**n hier om so waren si horende doef ende en verston den nyet wat hij seyde. **E**en ander redene is dese. **D**ie apostole hadden des volcomen gheloue dz onse

k ij.

here iesus christus nyet allene was een
mēsche mer oec mede een god. **E**n wāt
si gheloefden dat hi god was so meen
den si dz hi alles dinghes machtich wa
re en dat hi nimmermere en soude steruē
ende dat nyemant macht en soude heb
ben hen enich quaset ofte pyne an te doe
ne. Die derde sake was dese **O**nse he
re plach dick te spreken in parabolē en
in ghelikenisse daer hi anders wat mede
meende en ghat te vstaen dā sine woor
den vā buten luyden **E**n hier om so en
verstonden die apostolen niet die woer
den die onse here hem toelprac van sine
passie en van sinen doot **E**nde meende
dat die woorden die hi toe sprac van si
ne passie en pyne anders wat bedudet
haddendā si van buten luyden **M**er on
se here en sprack doe in ghene ghelycke
nisse ofte parabole **A**ls sinte **G**regorius
bescriuet op dit euangeliū **W**āt onse he
re wel wiste dat sine iongheren sere be
droeuēt souden werden als si hē saghē
doden en pynighen **H**ier om seyde hi si
nen doot en sine passie dye hi liden sou
de hem langhe tevozen op dat si in ghe
ne mistroest noch iongheloue en soude
vallen als si hem saghen pynighen en
doden. **M**er dat si hem daer in souden
troesten en volcomelike gheloue dat hē
vā sinen doot althāt des derde daghes
weder opstaen soude vā den dode ende
tot hem comen **A**ls onse here **J**esus cri
stus sinen apostolen algaende voerghe
secht hadde sinen doot ende sine opuer
standnisse doe gheuiel dat dat hē ghe

naeckede ene stat die gheheten was **J**e
rico. **E**nde buten die stat sat en blind
mēsche bi den weghe ende hadt buro
ende aelmissen van den ghenen die om
den wech voer hē ghinghen **E**nde als
onse ghebenedide here voer hem by
ghinck ende hem vele volcs nae volgh
de **D**oe vraggheden die blinde wat dā
ware dat voer hem ghinck **E**nde hē
wert gheantwoort dat daer **J**esus was
nazareth daer voer bi ghinghe **A**ls
men soe hiet hi op ende riep onsen he
re **J**esus dauids sone ontferme di ouer mi
Ende als dye blinde onsen here hē
stelijke aentiep en niet of en liet so ont
te dat den volcke dz voer hem ghinck
berispten hem en hieten hē swighe
hoe si hem meer berispten ende souden
hieten so hi meer en luder riep **D**oe
hiet ontferme di ouer mi. **A**ls onse he
re dit gheruchte vā den blinde hē
so bleef hi staen en dede den blinde
hem comē en sprack hem toe aldus **W**āt
wilt ghi dat ick di doe **D**ye blinde
woorden weder om here ick begheere
licht te sien **D**oe sprack onse here tot
blinden aldus **H**iet **E**nde also ontfer
onse lieue here ghelproken hadde **S**int
so wert die blinde siende ende dā
onsen here ende volghede hem nae
de alle dat volc dat bi onsen lieuen here
was ende dit tepken ende mirakel
ghen die danckeden ende loefden gode
Dit is dat euangeliū vā den terte

Expositio Tot onser gheesteliker
leringhe sult ghi weten dat in de
en euangelio twe dinghen gheroert zyn
Dat eerste is die sware pyne en die gro
tsmadelicheit ende dye bitter doot dye
onse here Iesus christus om onse wille
heeft gheleden. Ten anderden male so
is in desen euangelio gheroert ende ons
voer oghen ghelept een tepken end mi
rakel dat onse here dede an enen blinde
den hi. Ende maecte. Die smadelicheit
dye pyne en den doot dye onse here om
onsen wille heeft gheleden en wert os
huden inder witten voer oghen ghelept
om twe saken. Die ene sake is dese. Die
hose gheest houder zyn heeft opte vastel
doot ende bieghet vele menschen daer to
dat si mit onnutte vroechde en bliscap
pe gods vergheten en hare tijt mit ghe
make der dwaesheit versumen en toe
brengghen. Want in ghene tijt van den ia
re so en leeft dat volck meer na de wil
le des hosen gheestes dan op den vastela
want. Dat si verstellen hem mit clevere
eten en drincken tot ontijden ende bo
nen maten. Si leuen in oncuyscheyden
si dansen en reyt si singhen en springhe
ander neder. En gheberen of si ghec en
den dat te hande can brengghen die wert
dat meeste gheprist ende gheloest. End
want die hose gheest een meyster ende
een voerghangher is van dese dwaesheit
ende onnutte bliscap. Hier om so heeft
die heylighe kercke gheset ende gheordi

niert datmen alle iare des sonnédages
voer vastelaend inder misse sal lesen dit
euangelium daer die pyne ende die bitter
doot onses heren in gheroert wert. Op
dat gode kersten menschen ende bison
derlinghe ghestelike en gheoorde luden
die hem tot gode hebbe gheset. Dese on
nutte bliscapen ende ghecke ydel ghesel
scape sullen scutwen ende decken op die
smaetheit op die pyne en op den bittere
doot den ose here heeft gheleden om ha
ren wille ende bescrepen den doot ende
dancken hem van sine liefde die hi ons be
wisen heeft in dien dat hi den bitteren
doot on onsen wille woude lijden bute
sinen schulde. Ende sonder twiuel we
dan rechte liefde tot onsen here heeft die
en ran ghene ydelheyt te hande trecken
noch ghene onnutte bliscapen hebben
als hi mit punicheyt zyns herten ouer
dencket die sware pyne ende den bittere
doot die onse here om sinen wille heeft
gheleden. Die ander redene waerom
ons huden die pyne en dye doot onses
heren wert voerghelecht is dese. Nu
woensdach naeste thoetomende soe be
ghinnet een tijt van penitencien daer wi
onse lichame in sullen castijen wivaste
ende mit ghebeden. Want dan beghin
nen dye heylighe veertich daghen dye
wij sculdich zyn te vasten. Op dat wij
dan die tijt der penitencien willichlyke
end gherne sullen annemen en mit ghe
stelike bliscapen sonder enich kronen of
verdriet nae insettinghe der heyligher
kercken houden ende totten eynde bre
k ij

ghen Ende als wi hongher en dorst heb
ben so sullen wi decken op dye pyne en
om dat liden dat onse here om onse wil
le opeertrijcke heeft gheleden Ende sul
len dencken dat alle dat liden dz wi om
onsen heren moghe liden cleyn is teghe
dat liden dat hi om onsen wille heft ge
leden Voert is te weten dat die heplige
kercke dese veertich daghen ghelet end
gheboden heeft te vasten daghelics bij
ene maeltijt sonder suuel dat is sonder
vleysche Ende alle dinghe die vā vleysce
comen als eyer melck botter kese want
vleysce en die dinghe die vā vleysche co
men stercken dye nature sonderlinghe
lere en ontfenghet dat vuer der onciup
heit Ende want die heplege kercke wil
dat alle kercken menschen in dese hepli
ghe veertich dage reyne en suuer vā leue
sullen wesen en haer lichame castyden
mit vasten en mit ghebede en hem al te
male tot gode voeghen en hem allene te
dypen ende ghenoechte in sinen dienste
hebben Hier om so heeft die heplige kerc
ke verboden vleysch te eten en alle dighe
die vā vleysch comen En so wat kerste
mensche die tot sinen iaren is gherome
en sonder siecte en nootlake natuerlike
eten en dese veertich daghe niet en vastē
die zyn ongheloorlaem en doen teghen
die geboden der hepligher kercken en
zyn sculwich haer biechte daer of te spre
ken en die misdaet nae rade haers prief
ters te beteren Aldus so hebbet ghi ghe
hoort waer om ons die heplighe kerck
ons huden voer oghen leit die pyne end

den doot die onse here voer de herte ghe
leden Voert soe wert ons voer oghen
gheleyt een miraken dat onse here dat
an ene blinde den hi siende maecte dat
desen blinde sullen wi gheselike vanden
die ghene die in ongheloue zyn end
doorlike sunden begaen Want ghe
lijckerwijs dat die blinde was becom
vā den lichte der sonnen ende sat hem
den weghe der duyternisse end niet
wiste wie dat bi hem was Ende v
lic gheschiet ware dz hi onuerfienlic ghe
uallen ware in een putte ende war
droncken Aldus so zyn oock die on
loinghe menschen en dein dootlike
den legghen beroeft van den lichte
gracien godes ende der ewigher
heit ende dwalen in duyternisse hant
onbekentheit ende zyn buten den wijs
der waerheit ende der ewigher salicheit
Ende en verhielt se god niet mit sinen
dertierenheyt soe waer dat ghe
gheschiet dat si onuerfienliche sonnen
ende ewelike verdoemet worden Want
sundaren is noot wanneer si beghe
vriende gods te wesen ende mit god
godes verlichtet te werden dat si hem
blindheit ende sunden bekenen end
de van hemelrijcke oetmoedelike en
nichlike sonder ophouden anroepen
soe als die blinde melsche dede end
rechten berouwe ende waerachtigher
biechte ende mit volcomen werken
penitencien teghen god onsen hemel
vader versoenen ende mit innigher
gheerten ende oock mit scrijpenden oghen

En schoon heerlic sermoen op den
eersten sonnendach in die vasten .

Durus est Ihesus in desertum
a spiritum vt tentaretur a dya-
bolo . Mathei . in dat vierde
capittel . Onse ghebenedide salichma-
ker christus Ihesus wert op ene tijt ghe-
leydet vā den gheeste in die woestynen
op dat hi becoort soude werden van dē
duuel In dye woestynen was onse he-
re veertich daghe ende veertich nachten
sonder eren ende drincken Ende als die
veertich daghe ende veertich nachte om
waren ghetomen doe hongherden hem
Doe lucifer die boose gheest die becoort
der dit aensach ende vernam doe betoer-
de hi onsen heren christum Ihesum endē
sprack aldus tot hem Bistu die godes-
sone so legghede senen dat si brooc
werden ende etc Onse lieue here die at
woorden den boosen gheest aldus . Het
is ghelcreuen dat een mensche nyet alle-
nen en leuet van den brode Mer hij le-
uet oech mede van anderen woorden
dye vuten monde godes comen Of on-
te here christus legghen woude Du leg-
gheste mij voer van die spijzen des licha-
mes als van natuerliken brode ende du
swijgheste van die spisen der sielen als
van den woorden godes dz veze beter is
dan die spise des lichames wāt die siele
gheuet den lichame dat leuen Ende dat
omme als die arme siele is ghespiset mē
den woorden godes soe en mach dat
natuerlike lichaem nē vderuē Hier dme

ghenade aen hem soecken ende hem bid-
den dat hi hem hare sunden wil verghe-
uen End hare sielen mitten lichte zijne
gracen wil verlichten ende brengen
in den werch der waerheit ende der ewi-
gher salicheit . Ende ist dat een sundich
mensche aldus doet ende enen volcomē
voert an vā groten sunden te wachten
sonder twijfel sine sunden en moghen
so groot niet zyn god en sal hem verlich-
ten mit sine godlike gracie en sal hem si-
ne sunden vergeuen ende brengen in
der werch der waerheit en der ewigher
salicheit . laet ons dā die sware pyne
ende den bitteren doot die onse here om
onsen wille heeft gheleden voer oghen
hebben Ende scriven ende achterlaten
die onnutte blyscapen ende ydelheyt daer
dye werelt op dese tijt mede dme ghaet
Ende laet ons oer die heilighen vastē bli-
uen sonder verdriete ende sonder rone
rotten vnde brengen endē die blintheit
onles leuens te bekennē ende onse sun-
den alsoe bierchen ende mit werckē der
penitencien beeteren dat hem god ouer
ons ontferme ende ons onse sunden v-
gheue ende onse herten alsoe moet ver-
lichten mitten lichte zijner gracen En
waerachtighe bekēnisse dz wij hē moe-
ten liefhebben en sine heylighe lichame
waerdelike ontfanghen Ende na dese
leuen bi hē comen in zyn rijcke ende nū
mermere van hem moeten scheydē Des
godes ons god alle . A M E N

en wil ick dynen raet nyet doen want
du mi hier in wiltste becozen. Als dye
bose gheest mit die eerste becozinghe on-
sen here niet en conde verwinen so voer
de hi onsen here vut die woestijne ende
bracht hem in die stat vā iherusalez ende
sette hem op dz hoechste vā den tempel
en sprac hē ald⁹ toe. **B**istu godes sone
soe valt achterwert neder en du en dor-
weste niet fruchten dat du di sulste quet-
ten en wee doen. **W**at van di staet ald⁹
ghescreuen. **D**at god sine enghelen hefe
beuolē dz si bi di sullen wesen en behoe-
den di in alle weghen. **E**n si sullē di ont-
fanghē en draghē in haren hāden en al-
so sachtelic neder setten op die eerde dat
ghi uwen voet an ghenen steen en sul-
stoten. **O**nse here antwoorde den bosen
gheest aldus. **H**et is ghescreuē du en sul-
ste god dynen here niet becozen. **O**t on-
se here seggē woude. **I**ck bin machrich
en ghesont en ic hebbe hāden en voeten
daer ick mede of climmē mach. **E**n daer
om en is mi gheen noot op de hulpe der
enghelen dwaselic en vermetelic neder
te vallen wāt dede ick dz so becoerde ic
god. **E**n want dye scrift daer teghen is
ende god dye becozinghe heeft verbodē
Ende hier om so en wil ick dynen raet
niet doen. Als dye bose gheest mit dese
ander becozinghe onsen here niet en cō-
de verwinen soe nam hē onsen heren
van den tempel ende bracht hem op e-
nen sonderlinghen hoghen berch ende
liet hem daer sien alle dye conincrijcke
ende rijkheyt ende cierheyt deser werelt

ende sprack hem aldus toe. **A**lle die bin-
ghen die ghi in dese werelt siet die staen
in mijne hant ende alle der dinghen so
bin ick machrich ende die wil ick di en-
te samen gheuen ist dat tu neder wil-
vallen op dyne knyen ende aenbedē.
Onse here antwoorde doe dē bosen.
ste wijselike ende onwaerdelike. **E**n
hi wijsde den vā hem ende sprac aldus.
Gaet vā mi sathanas. **H**et is ghescreuē
Du sulste dynen here dyne god anbe-
den en den alleen dienen. **O**nce onse here
leggē woude men sal uwe anbeden
dā god allene die alle dinc ghescreuen
de ghemaect heeft en den salme neder
ende op die knyen dynen. **H**et du
een creature daer om en sal men di niet
anbeden ende di ghenē dienste doen
die knyen ghelijck god. **E**nde want
my ongheloue voer leggheste ende mi
oec mede ghelijck god anghelode. **E**n
ste wesen dat god verboden heeft. **H**et
om so en wil ick dine woerden nyet en
re horen ende daer omē soe gaet aldus
waert van mij ende vare in dz afson-
van der hellen als daer te lijden doe
ne die du verdient hebste. **D**oe begat de
boose gheest onsen here ende dye he-
goe enghelen quamē ende dienden hem.
Dit is dat euangelium na den terte.
Epistolia. **D**it heylighe euangelium
wert ons hyden inder terte.
sen voerghelecht. **E**nde want daer
staet ghescreuē dat onse here Christus
iesus veertich daghe en veertich nachten
valte en dat hi doe vā den bosen gheest

behoort wert op dat wij dese veertich
 daghen en dese veertich nachten v deuo-
 teliken sullen vasten daer wi nu in ghe-
 comen zijn en en woensdach naest vle-
 den begonden en dat wi daer in gheen
 verbieth sullen hebben wat onse here die
 selue heeft gheuastet en gheheylecht mē
 sine vasten en tot ene lere en tot een ere
 wel als dat wi hem sullen volghen end
 na onse vermoghen dat na sullen doen
 dat hi voer ghedaen heeft **En** dat wij
 die betoghe is bosen gheestes weder-
 staen sullen en sine raet niet doen noch
 na volghen sullen **Wat** als sinte **Grego-**
 rius heeft bescreuen alle die dinghe dye
 onse here **Iesus christus** op eertrijcken
 heeft ghedaen die heeft hi ons tot eenre
 leringhe ghedaen **En** also he volghen en
 oer dat doen dat hi heeft ghedaen **Doert**
 wat in desen euangelio staen dinghe ge-
 screuen die wonderlike luden als dat on-
 se here vā den gheeste gheleider wert in
 die woertline en dat hem die bosc gheest
 vande eene en vā die ene stat tot dye ander
 vande hier om so sulst ghi weten dz sin-
 te **Gregorius** sprekt dat onse here vā dē
 heylighe gheeste gheleptet wert in dye
 woertline daer die boose gheeste doe in
 was also dat hi daer vā den bosen ghe-
 ste soude becoert werden **En** die sake
 is dese **Als** dat hi ons daer mede wou-
 den willen en leren hoe dat wi die bco-
 ringhe des bosen gheestes wederstaen
 sullen **Wat** die bosc gheeste becoorden
 onse here mit drie groue sunden **Eerste**
 vā gullicheit **Na** mit houerdyge **Ende**

doe mit ghiericheit **Ende** dese becoordin-
 ghe wederstont onse here mit reden als
 mit die heilighe scrift ons tot ene leringhe
Als wāneer dē die bosc gheest be-
 roret mit groue sunden dat wi hem dā
 wederstaen sullen mit die heylighe scrift
 en hem daer mede vā ons wijsen wat
 die bosc gheest en mach den menschen
 al sulcke sunden noch boosheit niet voer-
 oghen legghen hi en vindet daer hulpe
 ende boere teghen in die heylighe scrifte
Wat doe die bosc gheeste onsen here be-
 roerden vā gullicheit dat vā bouē mate
 te eten en te drincken **Doe** wijsede hem
 onse here vā hem en seide **Het** is ghescre-
 uen dat de mēsche niet alleen en leeft vā
 natuerliken brode **Mer** hi leeft oec in dē
 woorden die vut dē monde gods voert
 gaen **Wat** dan een mēsche also wel an-
 der sielen ghespijset en gheuoedet wert
 vā den woerde gods als dz licham vā
 natuerliken brode **Ende** dat licham nē
 leuen en mach sonder die siele wat wā-
 neer die siele vten lichame is soe is dat
 lichaem doot en en doerh nergheent toe
Hier om zijn si salich die hare siele voer
 haer licham spisen mit dē woerde gods
En dz is een seker teyken dz dye mēsche
 is een vrient gods end ewelic mit gode
 sal leue die dz woert gods gherne hoere
 en in hem onthoudet en daer nae leue
Want onse here selue heeft ghesproken
Hoe wyse mi lief heuet dye hoort mijne
 sermoen ende die houdt oec mijn gebo-
 den en leeft daer na **En** mijn hemelsche
 vader sal hem lief hebben end wi sullen

tot hem comen en onse woeninghe bij
hem maerken. Ende so wie dat woort
godes nade hoort dat is een openbaer
teyken dat hi gods vrient niet en is. En
de dat hi is een kint des dauels en der
ewigher verdemenissen. Ende dat dit
waer is moghe wi mercken in de wor-
den die onse here op ene tijt sprack totte
ioden. Als sint Johā ewāgelist bescreijt
aldus. **H**o wie vut gode is die hoort dz
woort godes gherne. En want ghi dat
woort gods niet horen en moghet daer
om en zijt ghi vut gode n. mer ghij zijt
vut uwen vader den dauel wāt ghi die
waerheit scruwet ende die niet horen en
moghet en sine loghene en loofheit nae
volghet en daer nae leuet. Hier om dā
soe salmen dat woort gods gherne ho-
ren op dat god sine woeninghe in ons
wil maechē en wij sine kindere moghe
werden end tot hem comen in dat ewi-
ghe leuen. Ten anderden male so be-
roorde die bose gheest onsen here in ho-
uerdighen doe hi hem opten tempel sette
ende dese woorden toelprac. **E**istu dye
godes sone so vallet achterwert neder
ende en hebt ghenē angst dat ghi v sulc
moghen quetsen ofte we doen. Wāt dz
is ghescreuen dat die enghel gods bi di
sal wesen ende en laten dy gheen arch
gheschien. Sonder twijuel dat waer
een teyken der huerdighen ende der be-
rozinghen godes dat een mensche alsoe
vermetel waer op sine heylcheit dat hi
achterwerts neder viel van enen hoghe
toorne ende sonder noot hem also ver.

liete op die hulpe godes ende zynen he-
ligher enghel dat hi niet en sonde
quetset werde. Dese beroringhe
stont onse ghebenedide verlosser
Iesus christus mitter heyligher scrif-
sprack aldus. **H**er is ghescreuen dat
sultste dynen here dynen god met
rozen. Hier om so sal een yghelic man
handen ende voeten roeren en dynen
ue helpen so langhe als hi can. Ende
hi hem selue nyet ghehelpen can. So
hi dan zyn lēg en sine siele gode lo-
ende mit eenen oetmodighen herte
gheren dat hi sinen liefsten wille
doen wille ende zynre sielen best
sien. Ten derden male so be-
roorde die bose gheest onse here in ghe-
en in ongheloue doe hij hem gheset
op enē hoghen berch en hē liet sin
rijcheit en dye rierheit der werelt
toelprack dese woorden. **A**ls dese
ghē wil ic di gheue wilstu neder
en anbeden mi. Wāt dese woorden
alleen in hem en houe achterdel ghe-
berck ongheloue ende achterdel ghe-
Hier om en woude onse here die
woerde n. meer hore mer hij wil
onwaerdlike vā hem en sprac. **E**n
vā mi bose gheest wāt dz is bescre-
sultste dynen here dynē god anbeden
en hem allene dienen. Hier om sult
die ghierichheit scruwen en onse here
reertse goet niet sette dz wi god
en den dauel voer god diene en
Doert so mochte sommigē
ken hoe dat die boose gheest so hore

d'olke welen dat hi onsen here also na
 quam en waer van hem die macht qua
 dat hi onsen here alsoe voerde van d'ye
 ene stede totter ander **Hier** op antwoz
 de sinte Gregozi⁹. dat d'ye bōse gheeste
 is een vader en een hoest vā alle quade
 onghelouighe mēschen en die quade on
 ghelouige mēsche zyn sine kinderē en
 sine leden **En** want onse here lidē wou
 den quaden ioden d'ye kinderē en
 leden waren des bōsen gheestes dat si
 hem ghewelden creuden en doden **Hier**
 om so was niet vreemde noch te vūw
 deren dat onse here den bōsen gheest de
 en vader was en een hoest vā alle bō
 se ioden den bōsen gheeste dat verhen.
 ghede dat hi hem voerde vā die ene ste.
 de totter ander sonder pyne en sonder
 quetsinghe **Wāt** so wāneer een mēsche
 goederterlike wil liden en verdraghen
 dat hem die kinderē bespotten en liden
 en pyne andoen so en is oec nyet vream
 de noch te verwonderen dat hi dat den
 vader vā den kinderē ghehenghet dat
 hi hem besporet **Doet** so zyn vele rede
 nen waer om onse here ghehengheden
 dat hem die bōse gheest becoerde. **Die**
 eerste reden is dese dat hi ons daer me
 de woude doen verstaen dat niemāt so
 gnet noch so heplich mach welen hi en
 bespoet hē te horden voer die anuech.
 tinghe ende becozinghe des bōsen ghe.
 est. **Een** ander reden is dese dat onse
 here vā den bōsen gheest becoert wou.
 de welen en sine becozinghe wederstaen
 mit reden en mit die heplighe scrift ons

tot enen troest ende tot ene leringhe dz
 dat die bōse gheest mit sine valsche be
 cozinghe nyemant en mach verwinne
 noch tot sunden brenghen hi en wil sel
 ue vut sine vryen wille hem volghen en
 verwonnen welen **Ende** dat dit waer
 is moghen wi mercken bi den woordē
 d'ye die heplighe leraer sinte Gregozi⁹
 spreket aldus **Dat** die bōse gheeste van
 der hellen als hi eerst een mēsche en
 nechter ende bekoert also cranc is ende
 so lichtelijc is hē te wederstaen als ene
 vlieghe te verdriven. **Mer** wāneer een
 mēsche ghenoechte heeft in sine becozi
 ghe ende daer in ten eersten den boosen
 gheeste niet weder en staet soe wert hij
 also starck als een leuwe ende soe en is
 die bōse gheest niet lichtelic te verwin
 nen noch te verdriven. **Die** derde rede
 waer om dat onse ghebenedide here
Jhesus christus woude ghehenghe dē
 bōse gheeste dat hi hem becoorde was
 dese **Om** dat hi den bōsen gheeste nyet
 en woude laten verstaen noch te wete
 doen dat hi des almachtighen gods so
 ne was **Op** dat die bōse vyant der mē
 scheliker nature mit sine listicheit ende
 bedroch d'ye verlossinghe der mēschen
 niet en behinderde **Wāt** doe god adam
 en eua maerte doe schiep hij se daer toe
 dz si besittē souden die stede daer d'ye du
 uelen vutgheworpen waren ouermits
 hare houerdye **En** god sette ada ende
 ena in den paradijsē daer alle vrochde
 ende alle ghenoechte was dat si daer
 in souden welen sonder pine en sonder

arbeit totter tijt toe dat se god mit liue
ende mit siele opuerde ende bij hem set
te in die stede daer die bosc gheesten vut
gheworpen waren. **E**nd onse here god
gaf hem oorlof dat si eten souden vā al
le bomen en vā alle vruchten die in den
paradise waren vutghenomen eenē bo
me die gheheten was die bome der we
tenheit goets en quaets. **E**n want hem
god daer of te eten had verboden ende
seide hē te voren waert sake dat si daer
of aten so souden si steruen. **W**ant dan
god die mensche ghemaect heeft dat hij
die stede soude besittē daer die bosc ghe
sten vutgheworpen waren. **S**o benyde
dat die bosc gheest en en gonde dē men
sche niet dat hij die vroechde soude heb
ben ende besitten die hi verloren had en
daer hi vut ghestoten was end quā tot
Eua die hi sach trancker te wesen hem
te wederstaen dā adam. **E**n sprac haer
toe aldus. **W**aerōme en etet ghi niet vā
alle vruchten die in den paradijsē staen.
Eua antworde wederom aldus. **G**od
heeft ons oerlof ghegeue van alle bome
te eten die inden paradise sijn vutgheno
men enen boem die ghehetē is die bome
der wetēheit goets en quaets wāt dar
of soe heeft hi ons verboden te eten en
de eten wi daer of so mach dat gheual
len dat wi sullen steruen. **D**ese bosc ghe
ste antworde. **E**ue weder om ald? Hebe
ghenen anrste dat ghi daer om sult ster
uen en verderuen dat ghi vā den bome
etet. **W**ant god weet wel wāneer ghi
vā den bome hebt gheghetē dat ghi dā

gode ghelijc sult wesen end ghesit hem
goet ende quaet sult weten. **E**nd want
dat god node saghe dat ghi hē ghesit
waert daer om heeft hij vā den bome
verboden te eten. **A**ls **E**ua dese wode
hoerden en si onnosel was en die bome
ghinghe des bosen gheestes niet en
stont noch en bekende doe sach si dā
me an. **E**n wāt die vruchte des bome
schone en ghenoechlic waren an te
so creech si daer ghenoechte toe en
een appel vā den bome ende at den
ghaf adam daer af dat hi mede daer
eten soude. **E**nde want adam sach dat
eua alreht nypet doot en blet dorst
appel at hier om soe meende hij dat
bosc gheest waer ghesicht had al
si daer om niet steruen en souden al
si vanden bome der wetēheit ghe
ende quaets. **E**nde hier om so mach
dam den appel vā **E**ua en at mede
of. **A**lsoe vroe als adam van den appel
ghegheten hadde so worde haer dā
der oghen op ghedaen ende si mach
hare onnoselheit daer se god in had
schapen end si schameden hem alreht
die ene voer den anderen. **E**n si namē
bladeren vā enen vighēbome ende be
den die te samen ende bedekeden hem
scamelheit daer mede. **E**nde want si
ghebot gods ghebroke hadde hi vā
so ghinghen si op ene side ende schone
dem hem ende en dorste voer de engel
lichte gods nypet comē. **A**ls dese dā
gheschiet waren doe quā onse here god
wandelen int paradijs. **E**nde als

niet voer zijn anghesichte qua doe ryp
 onse here adam en ende vraghede hem
 waer dat hi was. Adam die antwoor
 de onsen here aldus. Here ick hoerde dy
 ne stemme in dat middel vā den paradi
 se ende ick wert voer di veruært om dz
 ick naech was. Onse here sprac weder
 om tye heeft di te weten ghedaen dat
 du naech biste dat en si die schult datstu
 ghegheert hebt vā den bome daer ic di v
 boden had of te eten. Doe sprac ada
 m. Och here dat wijf dastu mi ghe
 gheert hebste to ene ghesellinne ghat mi
 gaten. Ende eue leyde den scult op dye
 singhe daer die bosc gheest in was en
 leyde dat haer die slanghe hadde bedro
 gen. Als adam ende eua aldus haren
 god eerst ghelijet hadde so vermaledide
 want du die stemme dijns wijfs meer
 ghehoert hebt ende oederdanich meer ghe
 weest hebt vā mi hier om sal die eerde
 vermaledijt zijn in dyne werken. wāt
 vā die eerde ghespadet ende ghearbejd
 hebste so en sal si di ghene goede vruchte
 brenghen. mer dozne en dijstele en
 salstu mit arbeiden winnen
 ende dat mit enen sweertighen aensichte
 en totter tijt toe datstu steruen sulste
 en wederom totter eerde ghekeert sul
 sten. wāt du biste vā eerde ghemaect
 en nu moetste eerde weder werde. On
 se here vermaledide oec eua ende sprac
 ghehoert toe aldus. Want du mijn ghebode
 gheboden hebt hier om so sulstu dij

nen man onderdanich wesen end dñ
 kinder sult ghi in onsalicheyden in py
 ne ende in lijden ontfanghen ende voert
 brenghen. Dye slanghe vermaledide on
 se here oec end leyde. Wāt du dese scalc
 heit hebt ghedaen ende dz wijf hebt
 bedroghen hier om sal altijt vyatschap
 wesen tusschen di ende den wijue ende
 tusschen dijn saet dat vā di comet. End
 alle die tijt dijns leuens sulstu crupen op
 dijne borst op die eerde end een wijf sal
 di dijn hoeft ontweer treden. Als god
 adam ende eua hare onsalicheit aldus
 voerghesecht hadde ende haer lijden soe
 ghat hi enen yghelic enen pels rock aen
 hare leden mede te bedecken ende werp
 se vuten paradise ende sette se in die ellē
 dighe werelt als daer te wesen in armo
 de ende in lijden totter tijt toe dat si vā
 eertrijcke scheiden ende sterue. Ende dz
 si mit alle hare nacomelinghe totter hel
 len soude varen en daer bliue totter tijt
 dat se god selue mit sinen bloede daer
 vut verlossede. Als dese bosc gheest den
 mensche aldus hadde bedroghen ende
 den beroeft van dat ewigde leuen. End
 hi dat wel wiste dat die mēsche nūmer
 mere verlost soude werden die sone go
 des en worde selue een mēsche ende ver
 lossede den mit sinen bloede hier om soe
 hadde hi den mensche gherne bi hem ge
 houden ende stont daer nae te weeten
 wāneer die sone gods mēsche ware ge
 worden op dz hi daer teghen een vrient
 vinden mochte dat die sone godes nyet
 ghedodet en worde ende dat die mēste

alsoe onuerloft bleue Ende die bosc ghe
ste lach menegherhade dinghen dye on
se here dede die een puer mensche niet en
mochte doen Hier om soe begonde hem
te twiuelen en meende dat hi die waer .
achtighe gods sone was die de mensce
but sine gheuaghensse soude verlossen
En want hem aldus twiuelde hierom
soe had hi die waerheit gherne ghewee
ten en quam tot onsen here in die woesti
ne ende becoorde he eerst in gullicheyde
dat is in ouer eten en drincken. Doe hij
tot hem seyde **H**onghert di soe maeker
van den stenem broot en etet . En had on
se here dat ghedaen so had die bosc ghe
ste daer bi ghemerct dat hij die sone go
des hadde gheweest **M**er onse here die
wederstont dese becozinghe mit redene
ende mit die heplighe scrifte dat dye bosc
gheest twiuelende bleef ende niet en co
de weten ofte onse here die sone gods
was **D**aer nae becoorde hi onsen heren
in houerdijde doe hi he voerde op dz ho
gheste van den tempel en riet hem achter
wert neder te vallen. Ende ten derden
male so becoorden hi onsen here in ghie
richeet ende in ongheloue als voer ghe
secht is **M**er wat becozinghe hi onsen
here voerleyde hi en conde hem nyet ver
winnen als hi **A**dam ende eua had ghe
daen **N**och hij en conde oeck nyet voer
ware verstaen dat onse here christus die
waerachtighe gods sone was **M**er hi
antwoorde also den bosen gheeste end
wilede hem van he mit die heplige scrif
te dat hi onsen heren christum **J**esuz be

ghat ende bleef twiuelende als hij te voo
hadde ghedaen **V**oert is te weten di
nu en woen soaghe en en vraghe end
en saterdaghe is quater temper die qu
tertemper pleghet men oeck buien dye
vasten te vasten Hier is te weten di dye
heplighe kercke drierhade valse ghes
ende gheboden heeft te vasten . Die en
vasten is gheheten dye quater temper
Die ander dye vigilien . Die derde
heilige veertich dage **V**an die eerste
die quater temper hieret is te weten dat
dat iare in vier is gedeilt . **D**at eerste
is gheheten die leuten **E**n dese leuten
ghint op sint valentijns dach die comet
acht daghe voer sinte peters dach die
thedra en in die tijt eert me en sijn da
somercoorn **D**at ander deel is ghe
die somer en die beghint op sinte pete
rus dach die comet in die laatste ma
van die meye en dan is dat eeren en ma
en meeste ghedaen **D**at derde deel op
iare is gheten die herste en beghint op
sint **T**himoteus end symphonias dach en in
dat is bi sinte barolomeus dach en in
dese tijt eertmen en sayet dat somerco
ren **D**at vierde deel van den iare is ghe
ten die winter end beghint op sinte pe
mens dach en in dese tijt dorstmen de
roorn en ghebruket die vruchte die in d
somer zijn ghewassen **W**ant dan dach
re aldus ghedeylet is in vier tijden
god van hemelrijcken dye dierwonder
is in der personen ende remondich is
substantien ende in sine godlike nature
die alle tijt en alle dinghe ghescepe en ge

heren te loue ende want hi selue die val-
tede als voergheslecht is. **W**ij vasten se-
oec als rhinse te gheue van onsen licha-
me en onse sunden te beteren die wi alle
dat iare mit ouer mate etes en drickens
hebben ghedaen wat veertich daghe de
zijn dat tiende deel van den hele iare. oec
vasten wi die veertich daghe om onsen
licham mede te castijē en om een cypse
reyn leuen te voeren. **E**nde dat ons god
sine ghenade wil verlenen en herte end
sinne gheuen hē lief te hebben en te die-
nen rechten rouwe van onse sunden te
hebben en waerachtighe biecht te spre-
ken en betamelike penitenci te doen en
ons also beteren mit vasten en mit bedi-
ghe mit aelmissen en mit duechden end
mit goede wercken teghē den heylighe
paeldach dat wi dā dat lichame onses
heeren moeten waerdelijke ontfanghen
tot loue en tot ere gods ende tot saliche-
de onser sielen. **D**oert is te weten dat
dese vasten van den veertich daghen niet
nieuwelinc mer van ouden tijden ons
anghecomen is. **W**ant wi lesen in den
anderden boecke des propheten moysi.
Dat moyses van onthiete godes clam
op den berch van sinay. **E**nde bleef daer
allene veertich daghe end veertich nach-
ten vastende ende bedende. **E**nde als de
veertich daghe om waren ghecomē soe
quam god onse here seluen tot moyses
ende gheaf hem twee stenen tafelen daer
god van hemelrijcke selue mit zijn sel-
ues vingheren die tyen gheboden i ghe-
schreuen hadde. **E**nde hi beual den pro-

phete **M**oyles dat hi die tafelen moet
droeghe totten kindereu en leren se hen
lesen hem die gheboden en leren se hen
Ende ghebieden hem dye gheboden te
houden en dat hi hem mede soye wase
dat sake dat si die tien gheboden heb-
en en daer na leefden so soude hare god
hoeden beschermen ende verlossen
den handen haerder vyanden ruste
de vrede sullē si hebbe en die rijden
der werelt sullē si besitten. **W**aer mo-
ke dz si sine gheboden osmaden en
houdē wonden soe soude si qualic
arme en onsalich soude si werde en
laesten van hare vianden verdenen.
wi dā dz god sine ghebode i onse
scriuet en wi ruste en vrede hebbe
van onse vijanden
van gode verken werden van onse
tozke en bescermet werde van onse
den so laet ons oec dese veertich daghen
vasten en gods gebode houde
so lesen wi in dz vierde boeck der romē
gheue dat **H**elyas vastē de veertich daghe
ende die veertich nachte. **E**nde na dese
veertich daghen so nam hem god end
voerde hem van eertrijcke in dat eerste
paradijs. **W**illen wi dan comen in dat
paradijs des ewighē leuens so laet ons
dese veertich dage vastē. **D**oert so lesen
wi in desen euāgelio van desen sonde
dat onse here. **J**esus christus vastē end
godes dese veertich daghe vastē end
in den eynde der veertich daghen leue
de hem die boose gheeste. **E**nde onse
benedide here **J**esus christus wende den
die becozinghen en wilsden van hem

Hier om willen wi den bosen gheste v.
 winnen en sine becozinghe wederstaen
 en hem van ons drijven soe laet ons de
 se veertich daghen willichlike vastē
 aldus hebrighi ghehoert vā drierhande
 vaden die alle die ghene die tot hare ia.
 ren ghetome zijn dz is die out zijn xvij.
 iaer en daer bouen schuldich zijn te vastē
 laet ons dan die heylige kercke ghe.
 hoorlam welen ende dese veertich dage
 daer wij nu in zijn ende die quatertem.
 per die in dese weke comen gherne end
 willichlike vastē op dat wij onse lunde
 daer mede oflegghen moeten en een rep
 ne kaysche leuen leyden en ons altoe te.
 ghen den heylighen paesdach moetē be
 reyden dat wi dat heylighe lichame on
 ses heren waerdelike moeten otfanghē
 en de onsen lieuen here **Jesum christum**
 also lieflike onthouden dat hi altydt bi
 ons moet bliuen hier in der tijt mit sine
 godlijcke gratie ende na dese tijt mē sine
 ewighe glorie **Ende** dat hi vā ons ende
 wi vā hem nimmermere moeten schepde
 des goets ons god. te

Een schoon sermoen op den ander
 den sonnēdach in die vasten.

Egestus **Jesum** secretit in partes
 syri et sidonis. **Mathei. xv. ca.**
 Onse here **christus** **Jesum** die ghinc op
 ene tijt mit sine ionghere vuten poedsce
 landen ende wanderde in den lande der
 heydenen bi twee steden daer die ene of
 gheteten is syrus ende dye ander sidon

Ende als onse here aldus daer wader.
 den so quā een heydenlich wijf die daer
 in den lāde woende en had een dochter
 die beleten was mitten boosen gheeste
 ende si riep tot ole here aldus **Dauids**
 kijnt ontfeme di ouer mi en comet mij
 te hulpe en te trooste ende verlosse mijn
 dochter vā den bosen gheest wāt si dar
 of so lere ghequē is **Ende** onse here de
 sweerch al stille en en antworde den wi
 ue nyet ende ghinck voort recht ofte hē
 haerder ghene acht en dorch. **Ende** dit
 wijf sach dat onse here haer niet en ant
 woorden soe nam si dat voer goet en de
 meende dat si des nyet weerdich en wa
 re dat onse here teghen haer hadde ghe.
 sproken **Ende** ghinc totten ionghere dye
 si kende onses heren vrienden te welen
 ende bat dat si haer woort woude spre
 ken ende onsen here bidden dat hi haer
 te hulpe quame **Die** ionghere die hadde
 medeliden mitten wijue wāt si screpe.
 de ende was bedroeft. **Oec** hadde si ha
 re gherucht wel ontbozen want si hem
 nauolghede ende onsen here ghenadeli
 ke aenriep ende badt hem om hulpe en
 om troost **Ende** hier om soe sprake dye
 apostolen tot onsen heren **christum** **Je**
sūm aldus **Here** laet dat wijf gaen wāt
 si roepet ons nae **Oit** si segghē woude
 lieue here ontfeme di ouer dat wijf en.
 de doet dat si van di begheert want wi
 haers gheruchte niet gñtwerdē en mō
 ghen si en heuet haren wille ende hare
 dochter si verlostet van den boosen ghe
 ste **Onse** ghebenedide here antworde si.
 I ij.

ne iongheren aldus. Ick en bin niet ghe
sepat dā totten scape die verdoruen sijn
vā den huyse van ysraël. **O**fte onse here
segghen woude. Dit is een heydenliche
onghelouich wijs en si en hoert mi niet
toe wāt si afgoden anbedet en hierom
en heb ick daer ghene sinne toe den wij
ue te helpen ghelike den kindere van ys
rahel. Als dat wijs dese woorden van
onsen here hoerde so ghinc si selue voere
en viel onsen here te voeten ende sprack
aldus tot hem. Here helpt mi. **O**fte si seg
ghen woude. lieue here wāt ic ouermits
ongheloue daer ic tot nu toe in gheleefte
heb en ghedwaelt heb vā di mynē rech
ten here en ghecomen bin onder die hā
den des viants vā der hellen so bid ick
dyne godlike goedertierheyt datstu di
ouer mi ontfermt en mi te hulpe comste
eer ic vā den helschen wolue werde ver
souden ende ewelic verderft. **O**ns here
antworde den wijue toe aldus. Het en
is niet goet dat broot der kindere te ne
men ende werpen dat den honden voer
te eten. **O**fte onse here segghen woude.
Du en biste nyet vele beter dā een hont
om dine ongeloue wille daer du in leef
ste en daer om en is niet behoordic dat ic
di trooste hulpe ofte ghenade doe dye ic
doe den ghene die kinder godes sijn en
an god ghelouen en gode dienen. Dat
wijs antworde onsen here aldus. Here
die clepne wolpen reighen vanner wae
van den brode der kinderen en eten die
reunen die vallen van die tafelen haere
heren. **O**fte si segghen woude. lieue he

re ick bekenne dat ick nyet vele beter en
bin dan een hont om myne grote son
den ende om myne onghelouen willen
daer ick tot nu toe in gheleefte bin ende
in ghelegghen hebbe. **M**er doch wil ick
dijn handekijn bin ende du mi gheloue
pen ende ghemaecte hebste ende mi
mine ongheloue wil begheuen ende mi
ne misdaet beteren en ic hulpe ende ge
nade van di begheere. **H**ier om so en sal
mi dijne ghenaden niet weghere want
ontsegghen. **M**er nu sult ghi mi vā
dertierenheyt die clepne bede doen dat
ick di om bidde ende maket mijn doot
ter ghelont ende verlostet se van den
sen gheest daer si of wert ghequeit. **D**at
dit wijs aldus volstan dich bleef ende
se here also vastte op dat sine bleef ende
si onsen here aldus goedertierlicheit
ende niet af en liete so ghaf onse here
wijue lof ende prijs ende sprac aldus. **O**
wijs dijn gheloue is groet dāstu gheloue
reeste dat sal di ghelicheit. **E**nde op dy
selue vre doe onse here christus. **J**esus de
se woorden sprac so wert haer doot
ghelont ende verlost vā den bosm dā
ste. **D**it is dat euangelium nae de ere
Expositio. **T**ot ene ghelouicheit
re christus. **J**esus de heydenliche wijs
toende vierderhāde hardicheit. **N**iet om
onwaerdicheit ofte vā onghelouicheit
haer te loue en ere ende ons tot ene
ghe ende exempel. **D**ie eerste hardicheit
die onse here den wijue toonde was di
hi haer eerste gheen antwoorde en ghe

ende gheen troefte noch hulpe en dede
 doe si hem eerst anriep ende sine ghenade
 vande hulpe van hem begheerde recht
 of si in den ban gheweest hadde ende si
 niet weerdtich en ware dat hij tot haer
 ghesproken en gheantwoort had **Dese**
 eerste hardicheyt verwan dit wijs mit
 wijsheyt **Want** doe si sach dat onse he-
 re hi voert ghinc al swighende ofte
 te haers gheruchte gheen arht en sloech
 ende hi voert ghinc al swighende ofte
 si in den banne gheweest hadde dat ver-
 wonec si guetelike en wert niet rooz.
 hi d'et si ghinc totten iogheren oles
 hem d'et si bekende onses here vriende
 te wilen en bat die dz si onsen here voer
 haer viden woude en onsen here daer
 te wangen dat hi om hare bede wille
 haer te trooste en te hulpe woude come
Dat was ene natuerlike wijsheyt van
 den wijue **En** hier bi sullen wi leren so
 wanneer wi ouermits onse sunden niet
 woert en zyn dat god onse ghebet hoert
 om dat wi mit oles sunden hem vtoerne
 hebben so sullen wij ons voeghen totte
 vrienden godes tot **Maria** die moeder
 godes sonderlinghe en voert tot andere
 die dat si voert ons willen biddē end on-
 sen here mit hare ghebeden daer toe brē-
 ghen dat hi om hare vriendes sake os ver-
 lotten wille van den bosen gheeste ende
 van onse sunden. **Die** ander hardicheit
 was dat hi tot sine ioghere seide
 doe si daer vor baden dat si niet woert
 en ware dat hi haer hulpe en trooste de

de want si hem vā recht niet toehoorde
 ende niet en ware van sine schape des
 hules vā ysaac **Dese** hardicheyt was
 haer swaet end quelde haer herte merē
 dan die eerste hardicheyt dede **En** hier
 om beghat si d'pe schaemte ende d'ranck
 doer die iongheren onses here ende liep
 selue tot onsen here hachelike en viel hē
 te voeten ende sprack mit weynenden
 ogghen ende mit ghewroghen handen
Here helpet mi endi verlosset mi vut d'pe
 handen des bosen gheestes daer ick on-
 wetende toe bin ghedwaelt eer dat hij
 mij verllinde ende altemale verderue.
Aldus so sullen wij oech doen wāneer
 wi hulpe en troest aen die heylighē ghe-
 socht hebben en god os althāt om sine
 heylighē niet en gheeft daer wi om biddē
 so en sullē wi daerom i ghene mistroest
 vallē. mer wi sullen nerstelic god anroē-
 pen sonder aflaten en niet rustē eer wij
 dā hebbē vcreghen sulcke hulpe als wi
 van hē begheerē tot salicheit onser siele
Want ose here heft ghesproke **So** wie
 dz niet of en laet en volherdet in sine ge-
 bede en goede wercken totte eynde d'pe
 sal ghenade vcreighen. **D'pe** derde har-
 dicheit die onse here dē heydensche wijue
 toende was dz hi se ghelikedē ene hout
Dese hardicheit verdzoech si mit verdul-
 dicheyt en wert daer niet om ontset
 noch toornich mer si verblide haer daer
 in dat si een hout ende een creatuer go-
 des mochte gheheten zyn **En** si dochte
 doe dz haer wat genade vā onsen here
 soude gheschien doe hij se rekende voert

finen hant want die heren en haten ha
re honden nyet **E**nde al iaghen si se ter
eenre doren vut si comen ter ander dore
weder in **A**ldus meende si oec te doen
wāt wylde se onse heer vā hem vut die
dore der gherechticheit want si een hey
densch wyl was en hi haer om hare o
gheloue daer si in gheleest had mit rech
te ghene hulpe noch troest sculdich wa
re te doen **S**o woude si noch wederco
men tot hem doer die dore zijne barm
herticheit die alijt open is alsoe langhe
als die mēsche op eertrijche leeft en den
gheest binen heeft en si woude haer bid
den niet begheue eer dat si haer begheer
te ende haren wille van onsen here had
vercreghen **A**ldus so en sullen wi nyet
onuerduldich noch toornich werde als
ons smelicheit wert gheboden mer wi
sullen verduldich wesen en alle dinghen
in dat beste trecken als dat heydensche
wyl dede **O**ec en sullen wi om menich
foudicheit onser sunden niet in mistroe
te vallen mer wi sullen die sunden be
gheuen ende ghenade ende troeste aen
gode soecken ende begheren **E**n sullen
ghedencken op die woorden die **D**auid
in die psalter heeft bescreue **D**z de barm
herticheit godes ghaet bouen sine ghe
rechticheit end bouen alle sine wercken
Ende wi sullen des seker wesen als os
onse sunden berouwen ende wi ghenade
sal doen ende verghenen ons onse sun
den **D**ie vierde hardicheit die onse he
re den heydensche wyl toende was dz

hi haer toelprack dat si nyet waerdich
en ware dat broot te eten **D**ese hardicheit
hept dye verwan si mit oetmordicheit
Want doe onse here tot haer leyde dat
dat nyet goet en ware dat broot der si
deren te nemen end werpen dat te eten
honden ende gheue den dat te eten
antwoorde si oetmoedelic tot onsen
re ald9 **O**mmen crighen die honden
van den brode wāt die welpen en
die crumen die vallen vā die tafel
der heren **O**fte si segghen woude
here ick kenne wel dat ic niet vut
bin dan een hont om mijne ongheloue
wille daer ic in heb gheleghen ende
ick nyet waerdich en bin te sieten an
ne tafele ende mitten kinderē die an
ghelouen ende in vroechden ende
noechte dz broot eten en dine ghemade
en troeste volcomelic ghebraken **D**ie
wāt ic bin dijn welpe so en sult ghi
dine ghenade altemale niet weghen
mer ghi sult mi mede deplen die crumen
dijne genade en verlossen mijn boesheit
vā den bosen gheest dz dine godlike
ghēheit alsoe clepne is als een crumen
teghē een heel broot **A**ls dit wyl haer
ald9 voetmoedichde en clep
voer onsen here so sprack hi haer tot
prijs en dede dz si vā hem begheerde
leyde tot haer ald9 **O**wylt dijn ghe
ue is groot daer om ghescheit di daer
om bidste **E**n mittē woerde mer
dochter gesont en verlost vā den bosen
gheest **A**lso moete wi oec vlost werden
van den bosen gheesten ende van alle

dale lunden en van alle liden daer wi i
 yn en in comen moghen des gōne oes
 allen god die vader die sone en die heyl
 liche gheest **A M E N**

Des dertden sonnendaghes in dye
 vanden **Oculi mei**

Erat Jesus egriens demoniū et
 illud erat mutū. **Luce. xi. capit.**
 Onse here christus Jesus dye werp op
 ene wut enen bosen gheeste van enen
 mensche die kom was end den hi kom
 gemaect had **E**n doe die bose gheeste
 vut den mensche gheworpen was doe
 sprack die stōme mensche **E**nde die scha
 re van den volcke die daer bi was ende
 die dinghen saghen en hoorden die ver.
 worderden des dat die stōme mēse spre
 kende was ghewordē **S**ommighe vā
 den ende pharizeen seyden dat onse he.
 re den bosen gheeste vutworpe mit enē
 lebab **E**n si meenden dat onse here daer
 mede beseten was ende dat hi daer me.
 de dede al dat hi doen woude **E**n som.
 me vā den ioden becoorden onsen he.
 re en wouden een teyken van hem ghe
 uen hebben dat onghewoenlick waer
 en si aen hem wouden ghelouen. **A**ls
 onse here die ghedachten der pharizeen
 sach ende oeck dat si daer nae stonden
 hiet te begripen en sine goede wercken
 te verkeren en die god nyet toe te ghewē
 mer den duuel so verantworde hi hē en

bewijde dat mit vele redene dat hi ghe
 ne dinghe en dede mit hulpe des boosen
 gheestes als si hem an teghen en sprack
 erck aldus **A**lle contricrycke in hem sel
 ue ghedeilt en daer die ene vorste teghen
 die ander is en die ene den anderē vder
 uet dat contricte sal al vergaen en sal al
 so verwoest werden dat dat ene hups
 opten anderen vallē sal **E**n hier om ist
 take dat die bose gheest in hem selue ghe
 deilt is en die ene bose gheeste den ādere
 veraghet en verdrinet soe en mach sine
 reguacie nyet staende bliuē en soe moet
 sine macht vergaen en dat en is also nē
 wāt die bose gheeste zyn al vā ene wille
 en ouerdraghē also i der quaetheit als
 wāneer een bose gheest ene quaetheit be
 ghinet so helpt hem die āder daer toe dz
 die quaetheit wert voleyndet **H**ier ome
 en is niet waer dz ghij vā mi segt als dz
 ic mit een price der boser gheeste dye an
 der vutwerpe. **D**oers so bewiset dz on
 se here mit ene ander redene dat hi den
 enen bosen gheeste mitten andere nyet
 vut en werpt en seyde aldus **I**ck dat ick
 den enen bosen gheeste mitten anderen
 vutwerpe soe segt mi waer mede ende
 in wes macht werpen utwe kindere dē
 bosen gheeste vut den menschen de daer
 mede zyn beseten **O**fte onse here legghē
 woude aldus. **M**ijne iongheren dye
 werpen den bosen gheeste vut in mijne
 name sonder hulpe en anroepen des bo
 sen gheestes welcke iongheren zyn utwe
 kinderen want si van v zyn ghecomen
 ende ghebozen end want si wel wetē dz

mijn naem die crachte had dat men daer
mede den bosen gheest vutwerpe mach
Hier om so sullen si v rechters welen en
sullen v verordelen ende ene sentenci o-
uer v gheuen dat ghi mi te onrecht aen-
tidet ende segt dat ick den enen boosen
gheeste verdrine mitten name des ande-
ren **E**nde hier om wilt ghi die waerhe-
de bekennen en dat ghelouen dat ic inde
vingher godes dat is in die crachten des
heylighen gheestes den bosen gheesten
vutwerpe ende verdrine so waer dz rijc
gods in v ghecomen **E**nde die bose ghe-
ste dye in v woent ouermits hate ende
nijt die ghi op mi draghet **E**n hi v daer
toehoudet dat ghi niet aen mi wilt ghe-
louen **E**nde v daer toe brenghet dz ghi
mijne goede wercken die ick doe verke-
ret en mi smadelike woorden toespreekt
die wert dā vut v verdreuen ende dz rijc
ke godes waer dan sekerlike in v gheco-
men **O**uert so bewijse onse here mit
die derde redene dat hi den enen boosen
gheeste mitte anderen niet vut en werp
aldus. **W**āneer een sterck ghewapēt mā
een hups behoedet so zyn alle dinghen
die hi besittet in vreden **M**er comet een
stercker mā ouer hem en vrint hē so ne-
met hi hem alle sine wapen daer hi hem
toe verliete ende den roef den hi beseten
had dēple hi ende brēghet den vut sinen
hāden ende vut sine machte. **O**fte onse
here segghen woude **E**er dat ick opeert
rijcke quā ende menschele nature aen-
nam so was die bose gheest also mach-
rich in die werelt mit die wapene zynre

quaetheit ende det ongheloue dat hi
menschen die daer waren in der tijt
so daer mede gheuāghen hiele dat
māt so goet noch so heyligh en mo-
uertrijcke dye hem cōde verdrine
vut die werelt ghebrenghen **E**nde dat
om besat hi die werelt ende dā
die hi gode ofghetoghen ende dā
ghen had mit vrede en na zyn
wille sonder enighe hindernisse
derstant van yemant op eertrijcke
nu ick die god ende mensche bin
les dinghes machrich bin op eertrijcke
bin ghecomen so heb ick den bosen
ste sine machte benomen mit mine
ke moghent heyt die bouen sine
ghaet **E**nde ic heb hem den roef
die menschen die hi onder hem
toghen wederom ghenomen mit
heylighe leringhe ende mit mine
ke wercken **E**nd hebbe se verdrine
ghebrocht tot bekentnisse godes in
ewigher waerheit. **O**uert so bewijse
onse here mit dye vierde redene
enen bosen gheest mitren anderen
en werpen sprac aldus **H**oe wilt
mi niet en is die is teghen mi en
mi niet en vgaert die vscheid
Of onse here segghē woude
gheeste en ick en zyn nā ene
wercke māt ic wil goet en hi wil
En ic vgaere die mischen die
drachtich zyn en ghescheide
in vreden **M**er die bose gheest
vrede en houdet den ene met
anderen mit onurede mit hate

vordicheit. **W**at dā mine wille en werck
 ende des bosen gheestes wille ende
 wercken aldus onghelijc zijn. Hier omme
 so had ick onrecht dat ick mijne werckē
 die ick doe den bosen gheeste toe scrighe
 en legghet dat ick dat mit machte eens
 bosen gheestes den anderē bosen gheest
 ontwerpe. **A**ls onse here hem ald9 mit
 siner rede verantwozt had en sine we-
 derke en vyanden aldus veruōnen
 had mit wijsheide dat si swighen moel.
 ten so sprack onse here voert ald9. **W**ā
 mer en onreyn gheeste vut een mēsche
 is ghgaen en verdzeuen so gaet hi ouer
 steden dye dorre zijn ende sonder water
 ende soeket ruste en als hi daer ghenen
 ruste en dā gheuinden so spreket hi ald9
 Ick wil wederom keren tot mijnen hu-
 se daer ick vut ghecomē bin. **E**n als hij
 wederom ghecomen is end vindet dat
 hups ledich en schoen ghemaect en ghe-
 tint en hi daer in dat eerste ghene ruste
 en ran hebben so gaet hi en haelt tot hē
 zijn dan hi ende dye gaen mit hem in dz
 hups en bliuen mit hem daer in woenē
 Ende dā werden dye laetken van den
 den mensche quader dā die eerste. **M**ie
 in die ouermits sine hulpe mit biechten
 en mit berouwe zijn verlost vā den bose
 gheeste daer si mede beseten warē ouer.
 misdoelunde dz si voert an vrolic en
 behaaglike sullen wāderen en leuē dat si
 behaaglike hē sullen oefenē in goede werck
 en en nū mer mere ledich wesen. **M**er si

sullen haer ghebet spreken ende haer al
 missen gheuen ende houden hare licha-
 men dorre ende magher mit vasten end
 mit waerckē op dat die bōse gheest ouer
 mits traerheit ende vsumenisse der tijt
 en der goeder wercken end vā vurchtic-
 heyt der weelden ende vleyschelijker ghe-
 noechten niet wederom in hē en comen
 mit seuen argher gheesten dat is mit al-
 le sundelike gedachten en brenghē hem
 daer toe dat hi na sundigher wert dan
 hi te voren was. **A**ls dan onse here sine
 vyandē mit reden had ouerwōnen en
 sine vriendē waerstuwede voer de scalc-
 heit ende anuerchinghe der booser ghee-
 sten. **S**o stont op onder den volcke een
 wijs ende sprack dese woorden tot on-
 sen here. **S**alich is die buyck die di heeft
 ghedraghen ende die borsten die du heb-
 ste gheloghen. **E**nde onse here christus
 Jhesus antworde den wijue aldus. **D**at
 du segste dat is oeck vāmer waer en-
 de ick segghe di dz die moeder die mi he-
 met ghedraghen nyet allene salich en is.
Mer alle dye ghene zijn oeck salich dye
 daer dat woort gods horen ende dat in
 hem behouden ende daer nae leuen.

Dit is dat euāgeliū nae den terte.

Expositio. **G**hi sult weten dat qua-
 de menschen altyt haten ende be-
 niden goede rechtuaerdighe menschen
 ende daer nae altyt staen hoe dat si dye
 goede menschen haren goeden name en
 eerbare gheruchte moghen benemē ende
 haer godlike woordē moghē begripē en
 hare goede werckē moghē vkerē. **A**ld9

danighe quade menschen zijn die scribē
ende die pharizeen en daer omme haten si
onsen heren. Wāt wāneer dat ghemene
volc onsen here prijsden en seiden dz hij
was een waerachtich prophete. Dz we
derspraken die scriben end pharizeen en
seiden dat hi was een sundich mensche
en een verleider des volckes. Si stonde
oock daer nae onsen here te begripen in
sine woorden. Wāt als sinte matheus
bescrijft Die scriben en pharizeen verga
derden op ene tijt en worden des te ra
de dat si onsen here wouden begripen
in sine woorden. Ende dit was doe die
scriben ende phariseen hare iongheren
seiden tot onsen here ende deden vra
gher van den thynse den die keyser van
hem woude hebben. of si den warē scul
dich te gheuen of niet. Oeck soe straffen
si de goede wercken die hi dede. Als sin
te lucas bescrijft in desen euāgelio wāt
doe onse here mit sine godlike moghent
heit den bosen gheeft vut een besetē mē
sche gheworpē hadde die stom blint en
doef was. Als die heylighe leraer sinte
Chrysostimus bescrijft en den ghemene
volcke dat wonderde en si onsen here
daer of loefden en dancten so hadde die
scriben en pharizeen haer spotte dar me
de en seiden dat onse here beseten was
en in hem hadde een prince der duuelen
die gheheten was belsebub. En dat on
se here mitten bosen gheeste ander bose
gheesten vutworpe. Hier op verantwor
de hem onse here mit vele redene als ghi
voer in den euāgelio ghehoort hebt.

Voert sult ghi weten dat wi bi den
mensche die beseten was vā den bosen
gheeste ende stom blint ende doef
verstaen sullen den sundighen mensche
die lecht in dootlike sūde ende al den
in alsoe verhardet is dat hi dy sūden
nyet en wil achter laten noch begheuen
Want die sundighe mensche is blind
mitten bosen gheeste ende die man
alsoe stom dat hi sine sūden niet en
noch en wil biechten noch beten. En
ghene acht en heeft tot biechten. En
gheen ghebet dat god behagheleken
can ghelpeken noch god louen. En
ren als hi schuldich is te doen. Dy
gheest maect oec den sundighen mens
blint ende houder hem soe in duist
se der sūden dat hi dat licht der god
ker waerheit niet en can beken. En
minden den wech den ewighe salicheit
Oeck soe maect die bose gheest den
dighen mēscē also doof dat hi de wer
gods niet en can noch en begheuen
ren en niet en can verstaen noch in hem
behouden. Mer wanneer die bōse gheest
ste vut den sundighe mensche is ghe
pen mit die ghenade ende hulpe god
dan so wert die sundighe mēschē sp
de siende ende hozende. Voert so
weten dat vier bōse gheesten zijn die
ten ende ouersten zijn gheheten wa
dere bōse gheesten. Die ene is gheheten
lucifer. Dyē āder. Almodens. Die d
de māmon. Dye vierde beelzebub. En
vier bōse gheesten hebbe grote rijkhe
in die werlt. Wāt lucifer is een engel

ende een prince der houerdyen. Ende al
 le die ghene die leuen in houerdyen ende
 hem oefften vā hare edelheyt of schoen
 heyt rijcheit ofte stercheit ofte van hare
 wysheit sullen zyn erue besitten dat is
 die ewige pyne der hellen daer hi toe ge
 wijkt is om sine houerdyen wille ende
 sine kinderen sullen out die gheselschap
 godes en zynre heylighen gheworpen
 werden dat en si dat si hare houerdie be
 gheuen en hem voetmoedighē en peni
 tent doen en bereren haer leuen. **A**mo
 nis is een vorste en een ouerste der on
 wysheit wāt hi hatet die repnicheit en
 heuet lief die ouerspele en hoerdom. **D**e
 le bese gheest heeft vele kinderen want
 alle die ghene dye leuen in ouerspele en i
 ouerspele die menigherhande is dye
 doen teghe dat ghebor gods en doen si
 men raet en volghen sine wille. dārom
 sullen si verdoemt werden dat en si dat
 si hem betere ende bekere. **D**ie derde vor
 ste dāmon is een ouerste van die ghie
 righeit en die brent een mensce daer toe
 dat hi dat eerste goet lief heft bouē god
 en dat hi apēt en achtet hoe dat hi dat
 eerste goet crighet op dat hi dat heeft.
Sāhier om so zyn alle die ghene des bo
 sen gheestes. **D**āmons kinderē de wo
 den armen luden mit boosheit ende mit
 traicheit en mit ghewelt sonder rechte
 haer goet nemen en ofbreken. **E**n het en
 si dā dat si verdoen hebbe biechte te spreke
 en haer leuen te beteren si sullen mit dē
 leuen bosen gheeste sonder twifel ewe

lijcke verloren bliuen. **D**ie vierde vorste
 ghenoeit belsebub is een ouerste en een
 meyster van toorne en van hate en van
 nyde en van alle quade willen ende be
 gheerten. **A**lle die ghene die leuen i toor
 ne in hate in nyde in quaden wille en in
 quaden begheerten die zyn kinderē des
 bosen gheestes belsebub. **H**et en si dā dat
 si hem bekeren en die quaetheit daer si i
 zyn begheuen ende hare sunden mit pe
 nitencie beteren si sullen mit hare vader
 belsebub verdoemt werden en zyn erue
 dye helle besitten. **N**u willen wi
 voert sien waer mede dat men dese bo
 se gheesten verdriuen mach. **I**n dz eerste
 boeck der biblen dat genesis is ghenoe
 met daer staet aldus ghescreuen dat die
 bese gheest is ghehetē een serpent dz is
 een slanghe omē dat hi in ghelijckenisse
 van ene slanghe adam en eua bedroech
 ende hem toelprac doer den mōt van e
 ne slanghe en mit loghene daer toe brach
 te dat si dat ghebor godes braken ende
 aten van die vruchte daer hem god had
 de of verbodē te eten daer si ende alle mē
 schen vuten paradise om verdreuen zyn.
Want dā die bese gheest van der hellē
 om sine scalcheit en bedriechnisse is ghe
 noemt een slanghe. **H**ier omē so mach
 men hem verdriuen ende veriaghen ghe
 lijck ene slanghe. **V**ier dinghen zyn
 daer men eene slanghe mede verdriuen
 mach. **D**at eerste is ene goede roock vā
 enen bloependen wijngaere. **W**ant dye
 luchtē ende den roock en mach dye slan
 ghe niet verdraghen. **E**nde daer omē so

vinder mē selden of nūmermere slanghē
onder bloepende wijngaerden. Ten
anderden male so wert die slanghe ver-
iaghet mit spekele of mit nuchtere spyē
eens nuchteren menschen. **W**āt als sint
Ambrosius bescreift dat die vasten also
crachtich is al waert dzeen slanghe sma-
kede vā den spise eens vastende mensche
si soude daer of steruen. Ten derden
male wert een slaghe veriaget mit enē
naecten mensche die bloot end altemale
naect is en niet an en heeft wāt als ghe-
screuen staet in scolastica historia. Een
slanghe schietet an een mensche die ghe-
sledeet is ende si vliet vā een mensche die
naect is. Ende dat comet hier bi dat die
bose gheest mit hulpe vā ene slanghe dē
mensche heeft beroeft vā den paradijse
des ewighen leuens doe sette god een e-
wighe vyantschap tusschen den slanghē
en tusschen dē menschen. En want adā
ende eua doe naect waren hier om schu-
wet die slanghe enē naecten mensche als
haren rechten vyāt. Ten vierden ma-
le wert een slanghe verdreue mit cokela-
rie en mit eenre hāde woorden en slop-
pinghe. Ende hier voer wachtet haer de slā-
ghe als si vernemet datmen se wil beko-
helen wāt si leyt haer een ore op die eer-
de ende stoppet dat alsoe en dat ander
stoppet si mit haren sterre op dat si dye
woorden ende die beslopinghe des be-
cokelaers nyet en hore. Ende aldus soe
bliuet si dicke onghewāghen. **G**helijc-
ker wijs dā dat die sienlike slanghē mit
den voerslepen dinghen werden veria-

ghet ende verdreuen. **A**lsoe werden al-
die onsielike slanghen die bōse gheest
mit dese vier dinghē verdreuen na ghe-
stelijke bedudinghe. **W**āt ghelijc-
dat een slanghe den roock des bloeyen
den wijngaerts nyet en cā verdreuen
noch daar bi wesen. **A**ldus en mach de
die bōse gheest der houerdijē lichte de
lichte noch die crachte der doghē der
moedicheyt nyet verdragen. **A**ls en o-
staen moghen in een exempel dat wā-
len in den boeke der heilighen vaders.
Daer staet aldus in ghescreuen als dē
die bōse gheest op ene tijt quam tot
Anthonis ende sprack hem aldus. **I**c
Ic datstu waerkeet ic en slape nyet
de ist dattu vastet ic en ete niet en
vermadestu dat eerste gheest. **M**er een
fittē dat oec niet. **M**er een dīck hē-
ouer di dat my seer veruuet en dat
niet en mach verdrage daer dat
de veriaget ende mine machte mach
nemet. Ende dat is dyne oermodicheit.
Do wie dā den bōsen gheest der hou-
dijē lucifer van hem wil wilen ende
winnen die stelle hem hem oermodicheit
te wesen. **D**ie ander boose gheest die
een meyster en een priester der on-
is ghenoemt. **A**lmodens dye wā-
dreuen oermits vasten ende soberhe-
van eten ende van drincken. **G**helijc-
wijs dat een slanghe veriaget en ghe-
dodet wert mitten spekele eens nuch-
ren mensche oft enē vastenden mensche.
Wāt als die apostel sinte mattheus bescre-
uet. **D**ie bōse gheeste der oncuyscheit en

mach nergheus mede verdreue werde
dan mit vasten en mit ghebede wat on
selchaem heeft ene ghelijckenisse mit e
nen peerde en oeck mit ene acker en mit
ene bije. Want ist sake datme een peer
so weeldich houdet en voedert soe bitet
dat peer en slaet. En ist datme hem zyn
vorder te lere ontrekt so wert dat alsoe
want datter niet en ra ghearbeide. mer
ist datmen mit mate na sine behoef end
stercheit zynre naturen voedert so ist se
dich en het en doet noch en bijt nyet en
so ist willich te doen de arbeyt daer me
dat soe lertet. Ende oeck als men enen
ackert te wet maect en mestet so bewasset
bi ont oncreude. End laetmen den acker
alke maghet bliuen ende oec onghemef
tet soe en draecht hi ghene vruchte. Mer
mestet men den acker mit wijsheit nae
dien dat hi des behoeft soe brenghet hy
goede vruchte voert. Ist oec datmen de
oghen veel honich laet so warden si also
vetre dat si nyet en doghen. Ontrectet
men hem oec haer notorste en den honi
ghe soe steruen si va hongher. mer latet
men hem hare notorste va honghe nae
si hant te ghenieren en te arbeyde. Aldus
ist oeck mit onsen lichame. Wat Hugo
de sancto victore seyt. Ist dat een men
sche zyn lichaem boue waten castijet en
draghen mach en pynighet hem bouen
mate so doet zynre sielen hongher. End
ist dat hi zyn licham al te weeldich hou
et so voert hi daer mede zynre sielen vi

ant want hi daer mede wert ghetoghe
van die doechden en van die repnichet
Hier om sult ghi dat licham alsoe voedē
dattet der sielen onderdanich si ende dz
een mensche machtich bliue in de dienst
godes te arbeyden en gode te diene. Wil
len wi dan den bosen gheest der oncrup
heit. Almoden van ons verdreue so moe
ten wi ons pynighen als wi daer ot be
coert werden onse ghebet te spreken en
onse lichaem te castijen mit vasten ende
mit abstinentie. Die derde bosc gheest
die een meyster en een vorste is van der
ghiericheit ghenoeit. **A**mon de wert
verdreuen ende vermaecht mit naechte
daer men bi verstaen sal vermadenisse
der heerlicheit der eren en der rijcdomen
deser werelt. Hier is te weten dat som
mighe menschen in sekerheit zyn gheset
wat si nae den rade onses heren dz eert
sche goet alte male vermadet end ouer
ghegeue hebben en si zyn arm ghewor
den va gheeste end si en hebben noch en
begheren gheen eertse goet. Ende dese
zyn gheset in dat sekerste wat si hebben
vercozen een godlic volmaect leuen wat
onse here sprack selue op ene tijt als sin
te **M**atheus heeft bescreue. **W**iltu vol
maect wesen van leuen so vercoepet alle
datstu hebste en gheuet dat den armen
lude en volghet mi na. **B**i dese volmaec
te menschen dye altemale naect zyn van
eertlichen goede en mach **A**mon dye
boose gheest der ghiericheit niet wesen
Oeck so zyn sommighe menschen die hem
mit gode en mit eren ghenieren en ghene
m g

grote rijcheyt en begheren te hebben en
die haer goet dat si hebben mildelike de
armen mede deylen na hare vermoghē
ende selue een deel daer of houden daer
si of leuen. Dit zijn oeck goede mēschen
ende die gheest der ghiericheyt en heuet
oock ghene stede in hem te woenē noch
bi hem te bliuen wāt die aelmisse verdrī
uet den bosen gheest van den menschen
in hare leuen en in haren doot en na ha
ren doot. Wāt die wile dat een mensche
leeft so werden hem sine lunden verghe
uen ouermits dye almisſe die hi om god
gheuet. Want in Ecclesiastico staet ghe
screuen. Ghelijckerwijs als dat water
leschet dat vuer also leschet die aelmisse
die lunden. En hier om wāneer een mē
sche is verlost van die lunden so is hi
oock mede verlost vā den bosen gheeste
die hem houdt tot lunden. Oock so ver
drīuet die aelmisse den bosen gheeste vut
den mensche in die vre zyns doots wā
als een mensche sinen gheest op gheuen
sal. Ende de bōse gheest dan liet den mē
sche vol werckē der barmherticheyt soe
schammet hi hem en pynghet hem wech
te comen. Oock so verdrīft die almisſe
den bosen gheest van den mēsche nae si
nen doot wāt als ghescreuen staet in Ec
clesiastico. Die aelmisse is voer een men
sche na sinen doot ghelyc een schilde end
een speer en beschermet hem also voer de
bosen gheeste dat hi van hem vliet ende
hem niet en can ghenaecken. Willen wi
dan den bosen gheest. Nāmon dye een
prince is van der ghiericheit vā ons wi

len en verdrīuen soe laet ons den
des eerdſchen goets vā ons wēpen
die apostolen deden. Ocke en laet ons
eerdſce goet bouē god nīc liet hebben
mit gode ende mit eren daer nae
onse notorſte te hebben en onse
na onse beste vermoghen arme
gheuen. Ende en laet ons niet ver
den gheselschape der gheene die
sche goet alsoe liet hebben dat si
godes vergheten ende niet en
dat si dat eertſche goet trighen op
dat hebben en daer bi alsoe carich
also vrack zyn dat si enen betam
niet enen peninc noch een betam
misſe gheuen al soude hi vā hoghe
uen. Ende dit zyn die ghene die
gheest. Nāmon heeft beleten en
heeft in sine bāden dat si zyn v
uen en ewelic mit hem verdoom
werden wāt sinte Jacob beſcrij
wie dat zyn euen kerſten mēſche
ghenade noch barmherticheit en
let die en sal nūmermere gheuen
barmherticheit vā gode verdrīuen
zyn die ghene daer sinte Paulus
uet tot Thimotheū i dz vi. ca. so
dat willen ende begheren in die
rijck te werden end dat eertſche
beſitē die vallē in de ſtreit des
ſtes en si hebbē alsoe menighe
hoe dat si dat eertſce goet moghen
nen vgaederē en houden dz si gods
gheten en alle sine heylighe ende
len verdrēcken doden en ewelic
men. Die vierde bōse gheest die en

te en ouerke van toorne hate en nide
ende van quade begheerten die ghenoe
met is belsebub die wert verdreue ende
veraghet vā kokelije ende mit woordē
die daer goet toe zyn Hier is te wetē dat
die quade Inode ghedachten hebben ene
ghelijkenisse mit den vliegghen. Want
ghelijken wijs dat die vliegghen gherne
sitten op die role oft op vleysch dat cout
is en si vliegghen van role en vleysch dat
warm is en oer alte male vā ene barnē.
De role en vā vleysche dat barnende heet
is. Aldus so hebben die ghene vele beco
ringhe vā onreynne ghedachten ende be
gheerten in hare herten dpe cout end be
coft zyn van dat vuer der godliker lief
ten en gheen berou en hebben van hare
sunden Ende haren hare noch niet latē
noch begheuen en willē. daer comē dirc
die quade opfette en quade ghedachten
meer toe. Mer wāneer si bekēnisse heb
ben en hem tot gode voegghen willen so
en bliue die quade ghedachten niet in hē
want si die apēt en willen volghē noch
mit woorden noch wīt wercken volbrē
ghen. En die ghene die voeren een reyne
godes en volmaect zyn in die liefte
die hem toecomen en ghenen hate noch
nide in haren herten en dragghen de zyn
ghelosten vā alle quade ghedachten en be
gheerten. Ende van dien vliet die boose
gheest en hi en heeft ghene machte daer
bi te comē of bi te bliuen. Dese bose ghe
est en prince vā hate en vā nide der qua
der ghedachten en begheerten gheheten

Belsebub die wert verdreue mit cokelie
ende mit woerden die daer goet toe zyn
So wie dan verlost wil wesen vā den
bosen gheest en van quaden wille ende
van ghedachten die hi ren mēsche in sen
det die sal gaen totten priester en spreke
sine biechte mit rechten berou en volco
men wille ende opfette sine sunden te be
teren ende niet meer te doen. **E**nd dā so
sal die priester den bosen gheest bekoke
len mitten woorden der absolucien dpe
hi ouer den sundaer sal lesen ende spre
ken dat die bose gheest sine macht de hij
an den mensche had sal verlaten ewerch
varen ende latē dē mēsche in vreden bli
uen want die boose gheest of die duuel
wel wetet dat hi mit die biechte des mē
schen wert verdreuen. **H**ier om soe pyni
ghet hem die bose gheeste die biechte des
menschen te beletten ende slachtet den
wolf. **W**ant ghelijck die wolf een scaep
eerst gripet bi de kele en benemet hem dz
niet blypen en mach. **A**ldus soe houdet
die bose gheeste den mensche niet bi den
voeten wāt hi laet hem wel gaen totter
missen en totter kercken. **O**ec niet bij dē
oren want hi den menschen wel laet ho
ren dat woort godes. **O**ec niet bi dē hā
den want hi hem bi wilen wel laet ael
missen gheuen en sommige goede wer
ken doen. **M**er hi houdet hem bi dpe ke
le en benemet hem die spraeke ende laet
hē ghene biechte spreken. **W**ant die bose
gheest wert mit die biechte verdreuen vā
den mensche en also gheslaghe end ghe
wont dat hi vā hem moet varē en bi dē
m ij

menschen niet en derf bliuen wāt lunte
 augustinus heeft bescreuen dat wi den
 bosen gheest niet leyder en moghē doen
 noch meere pyn an doen moghen dan
 wi die wonden onser lundē mit biechtē
 en penitenci ghelont maken. Onse lie
 ue here god moet ons gheuen herte en
 sinne hem te diēnen en lief te hebben en
 cracht en macht den bosen gheeste te we
 derstaen en van ons te verdrūen ende
 en laten ons van eertrijcke niet scheydē
 wij en moeten rechten rouwe van onse
 lunden hebben en waerachtighe bieche
 spreken voer onsen doot en behoerliche
 penitenci te doen voer onse lunden ende
 aldus in doechden en in goede werken
 te leuen en steruē dat wi tot hem moete
 comen in zyn rijcke en in zyn lieflic aen
 schijn te aenrouwen en nū mēmere vā
 hem moeten scheyden. Des ghōne ons
 allen. **A M E N**

Des vierden sonnendaghes in die
 vasten als men singhet. **Ietare**

Icht Jhesus trans mare tyberia
 dis Johānis .vi. cap. Onse
 here Jhesus christ⁹ voer op ene tijt ouer
 dat mere vā galileen dz van tyberie ghe
 noemt was want die stat tyberia daer
 op ghelegghen was. En die iōghere ons
 heren ghinghē mit hē in dz scip en voe
 ren mit hem ouer dat meer en ene grote
 schare vā volcke volghede hem ouer me
 re om die teykenen die si onsen here sa
 gghen doen an den ghenen dye sieck wa

ren. End als onse here ouer mer was
 ghecomen so ghinc hi in ene woestine
 clam op enen berch ende ghinc daer sit
 ten mit sine iongheren. Ende dat was
 voer die hoechrijt vā paelschen dat doe
 naeckende was welke paelschen was
 een groet vierdach der ioden. En als on
 se here op den berch sat mit sine iongh
 ren soe sloech hi op sine ogghen. End als
 hi daer sach ene sonderlinghe schare
 volcke hem na volghen en tot hem com
 men in die woestine. En dat naechende
 den auōt en si en hadden nyet te eten
 die woestine en doe nergent eten
 ghen en cōden doe sprach onse here
 ene vā sine iongheren die ghebet was
Philippus **Philippus** wi broot copen voer dese luden te eten
 Dese woorden sprach onse here en
 lippus te versoeken daer mede en te
 horen wat hi hier toe soude antwoor
 den want onse here wiste wel wat hi
 soude. **Philippus** antwoorde en te
 aldus. **Twehondert** peninch wert
 des en mach desen volcke niet ghe
 welen dat een yghelic mēsche dat een
 nich of creghe. **Een** ander van ons here
 iongheren die ghenoeemt was andreas
 symonis peters broeder sprac tot onse
 here. **Hier** is een kint dz heeft vijf bro
 brode en twee vische. mer wat mach
 batē onder dus vele. Als onse here
 iōghere antwoort had ghehoort so
 boot hi sine ionghere dz si dz volcke
 doen sitten op dat hoy dz daer vele
 i die stede en hē soude stelle te eten. **End**

als dat volc was ghaen sitten ten yghen
 in hi zyn gheselschap doe dede hem bren.
 ghen onse here die vijf garsten brode en
 die twee vischen en dancte sine hemelste
 vader en ghebenedide dz broot end dye
 vischen en brac se ontwe en ghat de stuc
 ken en den brode en en hiete dye
 iongheren in hare handen en hiere dye
 legghen vor dat volc dz daer was gaen
 sitten te ete. Daer so wassen die vijf gar
 sten brode en die twee vischen onder de
 handen onses heren en sine iongheren dz
 een een yghelic melsche daer en at alsoe
 wel als hi daer of begheerde en verladet
 wert. En dat ghetal behalve vijf en hi
 deren die daer mede of aten waren vijf
 duysent. Als dat volc hadde ghegheet en
 sat waren gheworden. Doe gheboort
 onse here sine ionghere dat si die stucke
 die daer ouer ghebleuen waren verga.
 deren sonden en daer toe niet en vdozue
 die iongheren deden als onse here hem
 hiet doen en volleden rij. rozue die ouer
 ghebleuen ware en den volcke die daer
 hadden ghegheeten. En als dz volc dat
 sach dat onse here dit repken hadde ghe
 doen doe dancten si ende loefden onsen
 here en spraken aldus. Dit is waerlike
 een prophete die toecomedende is i die wer
 elc. Dit is dat euangelium na de texte
 in desen euangelio so
 de personen. Als en christo en sine ion.
 gheren en van den scharen des volckes
 die bi onsen here waren vergadert. An
 die persone onses heren Jelu christi mo

ghen wij mercken drie praelike dinghe
 Dat ene is sine goedertierenheyt die hij
 bewysde mit dat opslaen zynre oghe
 want hi hi dz volc ouer sach dz hogher
 hadde ende medelijden hadde mit hem
 want men in die woestine gheen ete en
 conde crighen. Dat ander daer onse he
 ren in wert ghepriset was sine oetmoe
 dicheyt die hij daer in bewysde dat hij
 oetmoedelikel sprac mit een van sine ion
 gheske iongheren die **Philippus** was
 ghenoomt en dat hi den vraghede waer
 mede datmen den volcke dat broot sou
 de copen dat si souden ete. Ende hi noch
 tans gheens raets daer to en behoefde
 wat hi wel wiste wat dat hij doen sou
 de. Dat derde daer onse here in waert ghe
 priset is sine godlycke moghentheyt
 daer hi die vijf garsten broden ende dye
 twee vischen also vermeerden dat alle dz
 volc daer of at ende sat wert. Eerst so
 wert dan ghepriset onse here en sine goe
 dertierenheyt in dien dat hij sine oghe
 op sloech ende ouersach dat volck als
 voer gheslecht is. Hier is te weeten dat
 god van hemelrijc heeft twee oghe
 rene oghe is zyn wijsheit. dat ander si
 ne barmherticheyt. Van den eersten oghe
 der wijsheyt staet aldus ghescreuen in
Ecc. in dz xxiij. ca. Alle dinc siet zyn o
 ghe en sine wijsheit en is nyet vborghen
 wat hij weet en ket de gedachte der me
 schen. Van den oghe staet aldus ghescre
 uen in dat boech der wijsheyt in dz iij.
 capittel. Dye gracie ende die barmher
 ticheit godes onseren in den heilighen

ende zijn aenghesicht in den ghenē dye
hi heeft vercoren **D**ese twee oghe
net god hier voermaels hebben toe ghe
daen want hi sine godlycke wijsheit al
so verbarch dat nyemāt den wech der
waerheit en conde gheuiden **D**at oghe
zijnre barmherticheit hielt god so vaste
toe dat hi niemāt te ghenade en woude
ontfanghen **M**er alle menschen moſtē
adam ende eua volghen ter hellen **E**nd
hier of spreket iob in zijn xxx. ca. **I**ck sta
en soecke hulpe en ghenade aen di en du
een keerſte dyn oghe nyet tot mi wa
kelick ende onghenadich bistu mi ghe
worden **A**ls god vā hemeliche dese twe
oghen langhe tijt toe hadde ghehoude
ſoe dede hi daer nae op die ogheu zinne
wijsheit **E**nde dat was doe hi den iode
ghat die wet ende dede hem daer mede
verstaen hoe si dye ſundē ſouden ſcunwē
ende beteren ende gode ghenaken **M**er
dat oghe zinne barmherticheit en dede
hi nochtans niet op wāt hi nyemāt tot
ſine ghenade woude ontfanghen noch
bi hem laten comen noch zijn godlyc an
ghesicht ſcrouwen **W**āt doe moſtē noch
alle mēſchen totter hellen **M**er nu god
is menſche gheworden ſo heeft hi beyde
die ogheu opghedaen en heeft die men
ſchen anghesien mit die oghe zinne wijs
heit ende heeft hem mit die leringe zinne
re godlycker wijsheyt ghetoeent en ghe
wiſet den wech der waerheyt ende der
ewigher ſalicheit **E**nde mitter oghe zinne
re barmherticheyt ſiet hi nu an alle men
ſchen **W**ant hi nu nyemāt van hem en

wiſet die ghenade begheert **H**ier of ſpre
ket ſinte Johānes euāgelista in die xxiij.
tel zinne canoniken inden eerſte cap.
dus **D**at die eerde is den menſche
ghenē ouermits verdienſte moſtē
gracie end ghenade en waerheit is ghe
maect ouermits **J**eſum chriſtū **D**at di
onſe here ſine ogheu op ſtoech ende mi
ſach dat volc dē tot hem quam als
da beſcrijft dat was een teyken zinne
godlycker goedertierenheyt dat hi alle
menſchen die tot hem begheeren te comen
mede is ghewoenlic teghen te gaen
die lieflike te ontfanghen **D**ie oer
dicheyt oſes heren moghen wij mer
in den dat hi ſine diſcipel **Ph**ilippū
ghede vā den dinghen die hi doen
de **A**ls waer datmen alſoe vele broe
crighen ſoude daer dat volc dat tot hem
was kheromen mede gheſpiſet mocht
worden **H**ier is te weten dat onſe here
chriſtus **J**eſus bi willen hē onder
ioghēre hielt als een here endē on
ſte wāt als ſinte **Johā** beſcrijft in zinne
xiiij. ca. **O**nſe here ſprack op ene tijt tot
ſine ioghēren dese woordē **G**hi ſiet en
mepſter en here. ghi ſegt wel en ick bin
en **B**i wilē hielt hē onſe here bi ſine ioghē
ren als een knecht en als die minſte dē
under hem was als ſinte **l**ucas beſcrijft
uet in zinne xiiij. cap. **O**nſe here ſprack op
ene tijt tot ſine ioghēren **I**c bin onder
als een knecht die dient **B**i willen hē
hem onſe here onder ſine ioghēren als
een ghelſelle ende als een vriend tot ſine
ghelücke **W**ant als ſint **Johā** beſcrijft

In zyn xij. ca. Onse here sprac op ene tijt
 tot sine iongheren dese woorden **I**c en
 sal u voert an niet hieten mijne knechte
 mer mine vrienden **W**at ick u gheopen-
 baert heb alle dinghe die ic u mijnē va-
 der heb ghehoert **W**at si dan onses herē
 vrienden waren hier om warē si sine ighe-
 sellen en sine ghelijcke wāt vrientschape
 maect onder vzeenden alle dinghe gheli-
 ke ende ghemeen **E**nde rechte vrientsca-
 pe en mach niet wesen dā onder dē ghe-
 len dinghen **I**n desen dinghen heft on-
 se here den prelatten ghegheue een exēpel
 en enelere als dat si onder hare ionghe-
 ren bi wilen die meesten en bi wilen die
 minste en bi wilen onghelijck end mit
 een verdrach als een vrient en een ghesel
 le **O**uer die ghene die rebellig onledich
 ende onwillich en onghesoorlaem zijn
 sal een plate een ouerste en een here we-
 sen en sal se berispen mit scarpen woor-
 den ende en houden si niet daer of so sal
 hys castijen mit disciplinen en mit ande-
 ren ppen nae insettinghe en nae rechte
 der oorden **A**ls sinte **P**aulus selue be-
 scrjft in zyn anderde cap. daer hi aldus
 spreect **D**a sulste dijne onderlaten als
 dat noot is berispen schelden en oec bid-
 den **O**fte sinte **P**aulus aldus segghen
 woude tot den prelatten **W**āneer u on-
 derlaten traech zijn end houden si daer
 niet of, so sult ghi se mit scarpē woordē
 schelden en dreyghen te castijen en tot pe-
 nitencie te doen **E**n houden si daer niet
 of so sult ghi se castijen en penitēci sette

ende en sult die quaetheyt niet laten on-
 ghewroken ende onghelstraft **M**er mit
 die macht die u beuolen is als si eerst be-
 ghinnen hem te tonen ende te openba-
 ren sult ghi se vut rooden ende nederleg-
 ghen op dat van dye ene quaetheyt niet
 meer quaets en comet **E**nde ander goe-
 de menschen an die boosheit gheen qua-
 de exempel en nemen oeck boosheit ofte
 quaetheyt te doen die si sien aen andere
 menschen niet en pynighet noch ghebe-
 tert en wert **I**st oeck sake dat een prela-
 te heuet goede kinderen onder hem end
 goede ghehoersame menschen die na ha-
 re vermoghen gherne dat beste doen so
 werde als si dat weten **E**nd als die goe-
 de menschen van quade anbrenghen on-
 wetende ende onnoselike misdoen dye
 sullen si goedertierlike bidden dat si hē
 voert meer voer die misdaet hoedē daer
 si mede begrepen zijn **W**at de goede her-
 ten machmen bet mit bidden en mit goe-
 di woorden dwinghen ende brenghen
 tot beteringhe dan mit schelden oft mit
 harde woorden **A**ldus sullen dye prela-
 ten onsen here nae volghen ende wesen
 bi wilen onder hare onderlaten ghelijc
 en here. ghelijck dat onse here onder si-
 ne iongheren ofte discipule als een mey-
 ster in sine lerighe. als een here in sine be-
 rispige en in sine godlike werckē **T**en
 anderden male so sullen die prelatten we-
 sen onder hare onderlaten en iongherē
 als een vā den minstē ouermits oetmo-
 dicheit ende sullen hem dienst doen end
 vrientlic ghelate tonē als si sien dat hare

onderlaten onderdanich zijn end' alre gheerne dat beste doen nae hare vermo ghen Ende sinte Paulus leert oech ad Thessa'loniceses in dat anderde capittel daer hi aldus sprekt **W**i zijn middes on der v gheworden en ghemact als de al reminste om die valscheit des onghelo ues daer ghi i zyt en daer wi v in vinde daer in v te stercken en staende te hounde

Ten derden male sullen die prelatten en hare iongheren wesen als vrienden en ghelassen dat is dat si hem selue in hare prelaetscap niet en sullen verheffen boue hare onderlaten noch ghene tijelike ere noch voordeel soecken meerder dan he toe behoert **D**aer of staet aldus ghescreuen in Ecclesiastico in dat xxxij. ca. **B**ouen den ghenen die di hebben ghecore tot e nen meyster en tot een rector en lultstu di niet verheffen **M**er du lultste onder he wesen als een van hem **T**ot deser ghe lijcheyt brenghet enen melche liefste ende rechte vrient'scap want liefste maect alle dinck ghelijck en ghemeyn. **V**an desen drijen voersproken dinghe die een prela te aen hem sal hebben nae die leighe en erēpel **J**esu christi sprekt sinte Augusti nus in sine regule aldus **D**en ghenē die v prelate is lult ghi eren en onderdanich wesen om die mächte en heerlicheit dpe hem is beuolen en hi sal hem verdoetmoe dighen als ghi hem ere bewijst recht of hi v knecht waer en onder uwe voeten woude gaen legghen **E**nd' hi sal in alle woorden en wercken wesen een exem pel en een voerghaghet der doechde en

de eens godlijcken leuens **N**u wilt wi voert sien van den teykenen en mir aculen die onse here dede onder de volke an vijf gaelken brode end' an twee vischen daer hi sine godlijcke moghetheyt toonde ende openbaer maecte wat dy broden ende die vischen meerden onder den handen onses heren doe hi se onse brack ende onder den handen van hem gheren doe si die ontfeinghen van hem ende voer leyden vder dz volc en dat si reden si onder den handen ende dat si des volches die daer of aen also dat si le die luden daer at gheliplet ende dat det worden **D**it mirakel en teyken dat god noch alle daghe al en vermoet ons des niet wat hi van een vermoet rens vele koers doet want hi aen sine godlijcke moghetheyt dede hi aen die vijf gaelken brode en die twee vischen wassen ende menichfoudich meer der sine handen **H**ier is te weten dz menighe teykenen ende mirakelen en gheworber ende barte an hem hebben en ne verwoderen wat die alle daghe en meenlick ghelchien en niemant dat en achtet **D**aer of spreket sinte Augusti nus aldus **D**at is alsoe vele mirakel en wonder dz god mit sine mogheit die werelt staende houdt. **D**an dat was vijfduisent menschen sat te maeken van vijf broden ende twee vischen nochtans en verwondert hem niet des dat god dpe werelt staende houdt mer dat verwondert den menschen dat hi van also weynich broden en vischen

also vele menschen sat maerten Ende dz
 was daer om wāt dat sellen en onghelou
 wenslic was Doert so zyn ander tepke
 en mirakel dye een verwōderen hebbe
 oader den menschen als die ghelchiede
 mer si en brenghen ghene orbar noch sa
 licheit in Ende aldusdanighe tepkenen
 ende miraculen deden des conincs Pha
 raonis kokelaren alsmen leset in dat
 anderde boeke **Mofsi**. want si vā ene
 roede maecte ene slanghe en van die slā
 ghe wederdome rene roede En van wa
 ter maerten si oock bloet ghelijck dat de
 prophet moyses dede En aldusdanighe
 miraculen dede **Symon magus** alsmē
 leset in die passie vā sinte **Peter** en sinte
Paulus wāt hi dede beelden lachen sin
 ghen en speken En aldusdanighe onnut
 te tepkenen salentekeert oec doen als hi
 gheramen is Ende als dese tepken ghe
 legien so maken si een verwōderen oder
 den luden mer si en brenghen gheen or
 bar noch salicheit in Doert so zyn zō
 mighe tepkenen die brenghen een vōw
 den en oec wat orbars mer dat en is
 danighe miraculen doen oder wile qua
 de keesten dye den bosen gheest putwer
 pen in den name onses heren **Jesu chri**.
 Als sinte **matheus** bescreijt wāt dat
 die quade keesten dese miracule doen dz
 en is gheen noot wāt si en doin se nyet
 om die onghelouighe luden mede te be
 heren en gelouich te make Mer si doen
 om dat si gheert en na gheuolghet wil
 ken wōlen ende goet ende heplich ghehe

ten werden Doert soe zyn sommighe
 miraculen die men verwondert als die
 ghelchien ende oock orbar in brenghē de
 ghenen daer si aen ghelchien als blinde
 siende te maerken ende tranche mēschē
 ghelont te maerken Ende oock en ghe
 schien si nyet dan om noetslaecken als
 kercken gheloue daer mede te stercken
 end die ongheloue mede te verdriue En
 de aldusdanich waren die miracule die
 onse here **christus** **Jesus** ende sine apos
 tolen deden ende ander vrienden onses
 heren ende noch doen in vele striden.

Ten anderden male so werden dye
 ionghen onses heren gheroert i desen
 euangelio Aen welcke ionghere wi mo
 ghen mercken driechāde stare vā ghelo
 ue wāt zōmighe iōgheren warē traech
 vā gheloue als sinte **Philippus** was dz
 moghen wi mercken aen sine woorden
 wāt hi meende dat mē mit tweehondert
 peninghe wert broets al dat volck dat
 daer vergadert was niet en soude te etē
 moghen gheuen wāt had hi volcomelic
 gheloest in onsen here so en soude hi an
 die mogheheit onses herē niet ghetwij
 uelt hebben Mer hij soude onsen heren
 hebben ghebeden dat hi den volcke sine
 genade had willē bewisen Oec waren
 zōmige wat meer vā geloue dā philip
 was als sint **andreas** wāt die gheloefde
 wel dz oē here die macht had weynich
 broets te merē als **helize** op ene tijt de
 de die **C** mēscen vā **xx**. brode sadē Mer
 want daer des volcs alsoe veel was bi
 onsen here en der brode en der visce daer

also weynich was. Hier om sprac sinte
Andreas oder ene twifelinghe Hier is
een kint dat heeft vijf garcken brode en
twe vischen. mer wat mach dat helpen
onder aldus vele volcks. Oeck waren
sommighe iongheren siampel en een uou
dich in den gheloue wat si gheloefde dz
onse here alles dinghes machtich was
en dat dat sine godlijcke moghetheyt al
so clepne was also vele volcks mit wei
nich spisen te berichten en sat te maken
Ende dat ware die ghene die dat broot
ende die visschen doe le onse here ghebro
ken hadde va onses heren handen otfen
ghen ende nae sine ghebode den volcke
deylde Ten derden male so werden
in desen euangelio gheroert die scharen
des volcs die onsen here na volghet wa
ren In welcke drie dinghen zyn te mer
ken. Dat eerste is dat volc ghinc neder
sitten op dat hoy Dat ander is dat si ghe
spiset en gheladet worde Dat derde is
dat si onsen here dancten en loefden dz
hi se ghelapset en gheladet hadde. Ten
eersten so sat dat volck op dat hoy dat
daer ghelapset wert va onsen here i een
teycken ende bewisinghe dat die ghene
die va gode ghelapset willen werde mie
den brode der gracen gods sitten sullen
op dat hoy haers lichames en mit vaste
en mit penitenci dat licham oder danich
maken der sielen Wat die prophete pla
pas bescreijft dat alle vleysch is ghelijck
hoy Wat ghelijckerwijs dz hoy eerste
wasset en groeyt suuerlick en groen is
an te sien en daer nae in corter tijt dorre

en vael en wert te niet Also is oec an
den mensche want zyn lichame in den
poechte wasset en groeyt ende is ghe
noechlic an te sien En niet langhe
nae nemet die mensche weder of en groeyt
out ende cranch en onlustich en ver
ten laetken also dz hi onbeguame
ende nergent toe en doech op dz on
onse licham onder danich makende
ter sielen dat leert os sinte Paulus in
epistel ope hi scrift ad Galachen in
vijfte capittel daer of staet ghelapset
dus Ghi sult doden uwe leden die
die eerde zyn Als een mensche doot
den lichame soe is hi oder die eerde
als hi out is so is hi in die eerde
hi ioc is so is hi boue die eerde
da ontfanghe wil loen en gracie
sitten op dat hoy dat is op zyn lichame
als dz te castide mit vasten en mit
ken der penitencien die wilse dat hi
is. Want als dat licham va onsen here
verdorre so en ca die mensche in
tenci niet doen wat die lasten
hem is vergaen die in die iochten
plach te wesen En hier om so leet alle
een out mensche va sine reyne doot
loen niet als een ioc mensche is oder
dat licham des mensche is oder die eerde
so is dz doot en onbeguame
dan ghetroot en ghelapset worden
die ghenade godes soe is noot dat
sitten op dat hoy onses lichames
dat castigen ende onderhouden
ten ende mitte werken der penitencien
Want dat volck en wert niet eer

dan doe d' neder was gheseten op dat
Ten anderen male so is in den
 volcke dat daer was sittē gaen te merc
 ken dat si also vele hadden vā d'pe spise
 die si aten dat hem ghenoechde end' dat
 si sat worden. **H**ier is te weten dat in
 die helle is ewich hongher **E**n d'pe hon
 ghre is also groot dat die ghene de daer
 in zyn haers selues hāde en voeten eete
 van hongher **A**ls sint **Johā** bescreijt in
 Apocalipsi in dat vi. ca. **E**n die prophe
 te **ysayas** in zyn ix. ca. **E**nde want d'pe
 hongher nummermere verlichtet en sal
 worden **E**nde daer om zyn si onuerdul
 dich en blasphemiere gode en spreke hē
 smadelike woorden **M**er indē hemel is
 volcomen sadheyt ewich duerende end'
 nummermere eyndende **E**n hier of sprekt
Dauid in den psalter aldus **H**ere vader
 vā hemelrijke ick sal ghesadicht werde
 als die rijt comt dat sine glorie hem ver
 roont end' opedaert. **D**oert so is in eert
 rijke oder den goeden mēschen een hal
 te sadinghe wāt al werden si bi wilten
 mit die gracie gods ghetroeft en ghelpe
 si hebben nochtas also vele hūnders
 van hare lichaem dat verghāckelick is
 dat die soetheit mit die bitterheit ghe
 menghet is. **T**en derden male so mo
 gen wi an den volcke dat daer gheghe
 ten had mercken dācherheit wāt si vro
 li op stonden doe si ghegheten hadden
 in dācten onsen here en loefden hem en
 spraken **W**aerlic dit is een prophete die
 toecommende is in die werelt. **E**er onse
 here den volcke te eten ghat als voerge.

lecht is so ghebenedide hi dat broot end'
 die visschen **E**nde doe dat volc gheghe
 gheten hadde doe dācten si en loefden
 gode daer van dat hi se ghesadichtende
 ghelpe hadde **V**ier sullen alle kercken
 luden bileren sine exempel aen te nemen
 dat si haren hemelschen vader sullen aen
 roepen ende bidden eer si bestaen te eten
 dat hi die spise die si vā zynre ghenaden
 hebben ontfanghen wil ghebenediden
 en laten eten tot sinen loue end' ere ende
 tot saligheyt haerder sielen **W**āt als sint
 te **Paulus** sprekt tot **Thimotheo** in dat
 iij. cap. **A**lle creaturen zyn goet en men
 en sal ghene creaturen d'pe god tot des
 menschen behoef ghemact heeft vōma
 den **M**er men sal se mit ghebede heyligh
 maken eer men d'pe etet en nae den eten
 salmen gode daer of dācten en louen
 dat hi se verleent ende ghegeuen heeft.
Laet ons dā dese leringhe in onse heeren
 scriuen en daer na also wercken ende le
 uen dat onse here vā hemelrijke hier in
 der tijt ons moet gheuen onse uotortte
 na onsen liue **E**n onse siele also moeten
 spisen mit sine gracie end' ghenade dat
 wi waerdich moeten werden tot hem
 te comen in zyn rijcke ende daer ghesadi
 ghet werden mit sine glorie. **D**es moet
 ons gōnen god die vader d'pe sone ende
 den heylighen gheest. **A**men.

Des vijftē sonnendaghes in die
 vasten. **J**udica me

Quis ex vobis arguet me de pecca
 u i

to Johānis .viij.ca. Doe onse here
Jelus chriſtus lazarū van den dode op
gheweect had Ende die ſcriben en phari
ſeen ſaghen dat dat volck ghemeenlick
daer om onsen here na volghede en aen
hem gheloefde ſo waren ſi in den wille
lazarū te doden Ende ghinghe te rade
ende ouerdroeghe dat ſi onsen here wou
den vanghen end doden. Mer want dz
ghemeen volc onsen here na volgheden
mit groten ſcharen en hielden hem voer
een heyligh prophete Hier om en dorſte
ſi onsen here niet aentasten noch vāghē
eer dat hem iudas verraden had ende o
uer leuerden de ioden. Wāt dan die ſcri
ben en phariſeen onsen here aldus ſere
hateden en ſi ſine godliche worde niet
horen en mochten Hier om ſo ghinc on
se here op een tijt in den tempel daer die
ſcriben en phariſeen vergadert waren
ende ſprac hem toe aldus Wie van v ſal
mi berispen van lunden of ick die waer
heit ſegge waer omē en gheloeft ghi mi
niet Wie vā god is die hoort gods wor
den gherne. want ghij vā gode niet en
zijt daerom en moghet ghi dz woort go
des niet horen Dye ioden antwoorden
onsen here En legghē wi niet wel dat
du biſte een ſamaritaen en dat du den
duuel hebſte Ende onse here ſprack we
der om Ick en heb den duuel niet mer
ick ere raynē hemelſchen vader end ghi
doet mi onere Ick en ſoecke mijn ſeluel
glozie ende ere nyet mer mijn hemelſche
vader ſoecket die eere ende hi ſal weſen
een richter tuſſchen v ende mi. Ick ſeg

ghe v vder waer ſoe wie dat mijn ſe
moen onthoudet ende daer naſteſt die
en ſal den ewighen doot niet ſmaeken
in der ewicheyt Hier omē antwoorden
die ioden aldus onsen here. Nu want
wi wel dat du den duuel hebſte want
braham ende die propheten zijn ghesen
uen Ende du ſegte ſoe wie dat du den
moen onthoudet die en ſal nimmer
den doot ghesmaken Biſtu mer dan
Abraham ende dye propheten die ghe
tozuen zijn. wie maectſu van diſen
Onse here ſprac weder omē Ick doe
mi ſeluen ere ſo en is mine ere niet mer
mijn hemelſce vader is die gheue die mi
ere doet den ghij ſegte dat v god is ende
ghien kent hem niet Mer ick ken hem
en ſeyde ic dz ic he niet en kende lo want
ic v logheraer V vader abraham ſeyde
de he daer in dz hi mine dochter ſoude ſijn
en hi heeft den gheken en is v blide dat
in. Doe ſprakē die ioden tot onsen here
Du biſte noch gheene vijſtrich mer en
ende hebt abrahā gheken Onse here en
worde Ic ſeg v vorwaer dat ick bin en
abrahā wert Hier op en antwoorden dye
ioden nyet wāt he dat dochte dat onsen
lic weſen dz hi gherweest had vor abrahā
ham die meer dā duſent iaer had doot
gheweest eer chriſt op eertrijc en naem
hierom wordē ſi alſo toornich en naem
ſtenen en wonden hem gheſtent biſte
Mer want die tijt noch niet gheronnen
en was dz hi ſteruē woude hier om en
barch hi hem ende ghinc mit den iode
Dit is dat euangelijū na den iode

Expositio Om dit enāgeliū te bet
te verstaen sult ghi weten dat die
ghene die dat woort godes willen pre
dicken en andere menschen leren die sul
len dye sunden en alle boosheit scriven
ende alsoe godlycke leuen dat men se in
ghene sunden noch misdaden en mach
begripen Want dat is een meester ende
een leraer also grote scande en oneere dz
hi ander menschen leert en raet te doen
dat hi selue niet doen en wil Als de wij
se meester Chato leert en sinte Gregori⁹
oec beschrijft in sine omelie Welckes mē
schen leuen dat men versmadet des pre
dicatie ende leringhe versmadet mē oec
Want dā onse here christus Iesus dat
woort godes predicte en leerde ende hij
reprent en onbeuelt was vā alle sunden
als dye prophete yazas tucht en van
hem bescreuen heeft Ende sommighe io
den als dye scriben en pharizeen en ha
ren niet en mochten horen vā onsen he
re Hier om sprac hem onse here toe ald⁹
Wie van v sal mi berispen van sunden
Oste hi segghen woude niemant Ende
want ghi mi nyet berispen en ront van
sunden waer om en gheloeft ghi mi dā
niet als ick v die waerheit segghe Mer
waer ghi kinder gods en had liefte tot
god so hoorden ghi gods woordē gher
en En want ghi kinderē zijt des duuell
en sinen wille begheret te doen end mij
haret Ende daer nae staet mi te doden
om dat ick v die waerheyt segghe hier
om en moghet ghi dz woort gods niet

horen. Hier is te weten dat onse heere
den ioden vierderhande waerheyt voer
lepde en predicte en leerde die si niet hoze
en mochten Ende die si mit toorne ende
smadelicke woorden van hem wesen.
Die eerste waerheyt die onse here sepde
was dese Wie dat vā gode is en volco
melic an god gheloeft ende hem ontfiet
en lief heft die hoort gherne gods woer
den En hier ome en moghet ghi godes
woorden niet horen wāt ghi van gode
niet en zijt en ghene rechte gheloue aen
god en hebt en hem niet en ontfiet noch
lief en hebt. Dese waerheyt wederspra
ken die ioden mit smadelicken woordē
Wi segghen di weder ome dat du biste
een samaritaen en een onghelouich mē
sche ende dat du den duuel hebste. Hier
is te weten dat in der ioden lande lach
ene stat die ghehetē was Samaria en
die luden die daer in woenden dye hietē
samaritanen Ende die samaritanē dye
waren half heyden en half ioden Ende
wāt onse here op ene tijt dat woort go
des hadde ghepredict in de stat en had
de vele mēschen daer ghelouich ghema
ket hier om teghen die ioden onse heren
an dat hi was een samaritaen Mer dz
en verantwoorde onse here nyet want
dat teghē die ere gods niet en was mer
si anteghen hem dat hi den duuel hadde
Dat verantwoorde onse here ald⁹ Ick
en heb den duuel nyet mer ick ere mijne
hemelschen vader Ende ghi doet mi on
ere Hier bi sullen wi mercken en lere dat
wi die smadelike woordē die ons gaen
n ij.

aen onse eke sullen verantwoerden ende
onse onscult daer of doen. mer āder vlie
ghede woerde sullen wi laten varē ende
niet verātworden om scheldighe en kī
uighe te voerhoeden en in vrede te bliuē
Wāt als onscamel mēscen toornich zyn
so en sal mē hem op alle woorden dye si
legghen niet antwoorden. mer men sal
swighen en verhouden die ātmoort tot
dat si van sachterē moede gheworden
zyn. of men sal hem goedertierlicke ant
woorden. of mē sal vā hem ghaen wāt
dat herte vā enen toornighe mēsche is
ghelijc een potte die ouer dat vuer han
ghet en op brupst en ouerlopen wil het
en si datmen den pot van dat vuer doet
ofte cout water daer i ghiet ofte dz vuer
miret en hem die hetten ontrect anders
loopt hi ouer **Aldus** so machmen oeck
mit soeten woorden mit swighen en mē
vlien den toorn eens onbeschepe men.
schē breken en tot vrede brenghē **Die**
ander waerheyt die onse here den iode
voerleyde en leerden was dese **Dat** die
ghene salich zyn de dz woert gods gher
ne horen en in hare herten houden ende
daer na leuen wāt si in hare siele dē ewi
ghen doot nūmermere en sullen steruen
Wāt si ouermits die ghenade gods die
mit den woorde gods in hem comt hier
in deser tijt behouden en behuedet wer
den vā dootlicke sundē die een sake zyn
des ewighen doots eens mēschen van
der sielen **End** oec na die leuen so wert
een mēsche verlost vā den ewighē doot
Ende om die godlicke wercken die een

mensche doet wert hi vā gode ghesloten
mit die crone der ewigher gloren **Die**
der bliscapen in dat ewighe leuen **Die**
waerheyt wert gheroert doe god onse
here totten ioden seyde. **Ich** seg v
waer wie dat mijn sermoen hoert en
onthoudet die en sal den ewighen doot
nūmermere smaken **Dese** woerde
stondē die ioden vā den dode der ioden
mes en niet van den doot der sielen **En**
daer om spraken si onsen here **Daer**
en seyden dat hi rasebe en seyden dat hi
den duuel binne had **En** vraghet of hi
meerder was dan **Abraham** en die pro
phetē die gode waren en daer god sal
mede plach te spreken end si alle waren
ghelstoruē **Die** derde waerheyt was dese
se here den ioden voerleyde was dese
Dat die heylige vaderē **Abraham** **Isaac**
en **iacob** en die heylighe pphete die ont
tijts op eertrijcke waren seer begheert
haddē die toecomste os heren en gheue
verlanghen haddē na die tijt daer in dz
hi op eertrijck soude comē en mēscen
den **En** si haddē die tijt gheue gheue
dat si mit hare vleyselicke oghen en
herē hadden moghē sien **En** dat mēscen
schiede hem niet die wile dz si op eertrijck
waren **Mer** doe si vā die werelt waren
ghescheiden en onse here mensche was
ghewordē doe saghe si hē in hare siele
en worden daer ofslāblijc **Wāt** si die si
den dat si coztelick vut die duytermit
daer si in waren vlost soude werden en
bi onsen heren comē in die claerheit des
ewighē leuens en zyn sieclie anghebricht

belouwen souden **D**ese waerheyt dye
 wert gheroert in desen woordē dye oſe
 here sprack toten ioden aldus **V**ader
 abrahā begheerde minē dach te sien. hi
 heeft den ghesien ende is verblift. **D**ese
 waerheit verkeerden die ioden en meen
 den dat onse here daer an loghe wāt hij
 seyde dat hem abrahā ghesien hade end
 onse here gheen vijftich iaer out en wāt
 en abrahā meer dā dulent iaer voer oſe
 here ghehoorte doot hadde gheweest
Des vierde waerheit die onse here dē
 ioden voerleide was dat hi hē seyde dz
 hi voer abrahā en eer abrahā ghebozen
 wert nae zijne godliker nature altyt
 sonder begheue en eynde gheweest had
En dese waerheyt wert gheroert in de
 sen woorden die onse here dē ioden ant
 wort aldus. **V**oerwaer seg ick v eer
 dat abrahā wert so bin ick **E**n niet en
 sprack hi doe was ick **D**aer mede ghaf
 hijte verstaen dat voer gode en is ghene
 veranderinghe der tijt **M**er alle dighe
 len die zijn voer gode teghewordich **D**e
 se vierde waerheyt weder spraken dye
 ioden niet mit woorden mer si worden
 alsoe verwoedet vā toorne dat si onsen
 here gherne hadde ghedodet en grepen
 stenen in hare handen en wouden oſen
 here ghestont hebben **A**lle goede kerckē
 wesen sullē hem daer voer huedē dz si
 die heilige woordē van den euangelia
 die onse here selue heft ghesproken nyet
 en versmaden noch weder spreken ende
 mitten ioden niet en werden kinder dē

dauels **W**āt onse ghebenedide here cri
 stus **J**hesus is die werch der waer heyt
 ende dat ewighe leuen **E**nde so wie dz
 woort gods versmadet en nyet horen en wil
 mach noch oeck mede niet horen en wil
 die is een kint des dauils vā der hellen
Want als voer ghelecht is onse here de
 sprack selue dese woorden **D**oe wie dat
 vut gode is dye hoort gods woorden
 gheerne **W**ant ghi vut gode niet en zijt
 mer vut den dauel daerom en hoert ghi
 dat woort gods niet **W**āt die dauel he
 uet vā beghinne een loghen aer ende eert
 moorden aer gheweest ende nyet in dye
 waerheit ghestaen ende ghi begheert dē
 wille des dauils te volbrēnghe **W**ant
 ghi die waerheyt mit loghene vā v wi
 let **E**nde daer nae staet mi te doden die
 v die waerheyt predict en leert **H**ier
 is te weten dz die waerheyt vā drierhā
 de menschen wert ghehatet en versma
 det **A**ls vā houerdighe mēscen en vā
 oncuysche mēscen en vā ghierighe mē
 schen **W**ant die waerheyt die heeft ene
 ghelijckenisse mitten lichte der sonnen
Ende mittē rooke des wijngaerts end
 mit den smaecte des broots. **D**at liche
 licht der sonnen is dequame en ghenō
 ghelic den mensche die goede ghesonde
 oghen hebben **M**er den menschen dye
 quade siecke oghen hebben den doet dz
 wee dat si die claerheit ende dz licht der
 sonnen sien **A**ldus so doet oeck den ho
 uerdighen quaden menschen wee als
 men hem predicket ende leert vā die do
 gheden ende vā der oitmoedicheyt wāt
 n ij

die oetmoedicheit is een godlick en een
gheestelic licht dat een leidet tot gode zō
der welcke licht der oetmoedicheit nye
mant en mach comen te gode noch tot
den ewighen leuen. Want lucifer wert
om sine houerdie gheworpē vut den he
mel in dat afgrōt der hellen. En maria
die moeder des heren wert om hare oet
moedicheyt vā gode vercozen en verhe
uen bouen alle choren der enghelē. Dit
licht der oetmoedicheyt is den houerdig
hen mēschen teghen en si en moghen
daer of niet horen predicken noch leggē
En dit comet hier bi toe wāt die oghe
haerder herten en haerder sielen. dat is
die rechte kerstē gheloue is in hem crāc
en serich ouermits hare crācke gheloue
dat si dat lichte niet en connen gheliden
noch verdraghen. Wāt die rechte kerstē
gheloue is een gheestelic oghe der sielen
daer die siele god mede anset. En daer
mede die mēschen totter liefte godes lei
det en god bouen alle creaturen lief cri
ghen om sine onspreekelike goetheit end
schoonheit wille. Ende wāt dat oghe
des gheloues crāc is in den houerdighe
mēschen en si hebben lieuer ene corte tijt
op eertrijcke verheuen te wesen dan van
god verheuen te werden in dat ewighe
leuen. Hier om is hem dat lichte der oet
moedicheyt end der ewigher waerheyt
also teghen dat si hem vā desen lichte ke
ren. Ende en moghen des niet liden dat
men hem yet daer of voer oghe leit. En
dat dit waer is moghen wi merckē an
den woorden die in Ecclesiastico staen

ghelcreue in dat. xij. ca. aldus dat die
oetmoedicheit is verfmader en onme
schelike te horen den houerdighen mē
schen. Ten anderde male so heeft die
waerheyt ene ghelijkenisse mitte roke
des wijngaers. Wāt een mensche die
ghenoechte in den roke des wijngaers
als die bloepet. Mer die slāghe ende
der onreynen dieren scuwen den roke
ende vlien vutē wijngaert als si hoer
wāt si die soete lucht niet verdragen en
moghen. Aldus so werden gode reyn
menschen die reyn zijn vā heren in
lichame ghetroestet end hebben vā de
ghenoechte als si die waerheyt vā de
doghet der reynicheyt horen spaken en
leren. Mer die ghene die onreyn en
tupsce zijn vā leuen die en moghen die
of niet horen segghen. Wāt si zijn
ke een vercken dat meer ghenoech
uet te legghen in ene kinckende loze
in reyne schoon water. Ende want die
waer is daer om so spreket Enchiridion
tus in zijn xij. capittel aldus. En die
tupsch mensche sal horen vā die reyn
heyt ende dat sal hē misfaghen
derden male soe heeft die waerheyt
gelijkenisse mitte smake des broods
de smaec is een gesont mēsc is hi bitter
mer een onghesont mēsc is hi bitter
onghenoechlick. Aldus soe horen gode
mēschen gherne en mit ghenoechte vā
die mildicheyt. Mer die ghenoechte mē
schen hebben daer in onghenoechte
si daer of horen predicken. Ende dat
met hier bi toe wāt die begheerte van

herte zyn also ontrepnt mit bittere stae
 ke des eertelichen goets alsoe dat si den
 lorten smake des hemelschen ende des
 gheestelike goets nyet en cōnen ghenoe
 len noch ghesmaken End dat dit waer
 is moghen wi mercken inden woerden
 die hute Paul⁹ sprekt totten volcke vā
 Corinthe in dat anderde capittel. Een
 beestelic mensche en smaket niet die din.
 zyn beestelic dyes haren vutwendighe sin
 nen volghen ende nae weerdicheyt end
 bare herten also op die werlt end op die
 vergaenlike dinghen gheset hebbē dz
 si god vergheten ende dat ewighe goet
 ghene acht en slaen. Ende oeck niet en
 leuen daer of so sprekt David indē psal
 teren want den god na hem seluē hadde
 ghescreuen en ghemaect en daer omme op
 vergaenlike dinghen onder sine voe
 ten hadde gheworpen Ende den mensche
 hi om des wille gode te meer soude louē
 en dienen ende bouen alle verghaenlike
 hebben Soe heuet die mensche hem sel
 ne vercrapen end en heuet niet verstaen
 noch bekent die eere die hem god heuet
 ghegeuen bouen alle verghaenlike creatu
 ren Mer hi is gheworden ghelijck den
 onrebeliken beesten die redene noch ver
 staenisse en hebben. Laet ons dan

die godlijcke waerheit gherne horen en
 de oetmoedich wesen van herten End
 repne van lichame Ende die ghiericheit
 scunwen Ende die woerde gods in onse
 herten scriven en onthouden End daer
 nae also wercken en leuen dz wi kinder
 gods moeten heten en wesen Ende na
 dese leuen besitten dat erue des ewighe
 hemelsten vaders En mit hem ghebru
 ken die ewige vroechde die nimmermere
 en sal ende nemen Des moet ons allen
 gōnen die vader die sone en die heylige
 gheest. Amen.

Op den sonnendaghe van palme
 een suuerlijck sermoen Domine

Om appropiquasset Iesus ihe
 rosolimam. Mathi. xxi. ca
 pitulo. Dese hoghetijt dyes
 men huden begaet inder heyligher kerc
 ken is gheheten en ghenoecht gemeen
 like palmdach Ende dat is hier omme
 wantmen doer alle die ghehele christen
 heyt huden des daghes te kercken come
 ghemeenlike mit groenen telgheren vā
 palmbomen ende van alrehande āder
 bomen Ende dese telgheren end palme
 latetmen van den priesteren segghen
 ende wijen Ende als die ghewiet zyn
 so gaetmen daer mede mit sanghe end
 mit deuoten ghebeden om dyes kerk en
 dit hebbē die heylige paeusen ighelet en
 gebodē den kerstē ludē alle iaer te doen
 tot ene ghetuychnisse der eren ende der
 waerdicheyt die die ioden onsen heren

deden op den seften daghe voer den da
ghe dat si hē cruceden en doden. Van
welcke ere en weerdicheit staet ghelcre
uen in den euangelio datmen huden sin
ghet inder heyligher misse dat sint Ma
theus beschrijft Ende is te segghen ald
vele in dupelsche Doe het naeckede de
tijdt dat onse here christus Ihesus den
doot woude liden om der menschen sa
licheit so was hi in een stedeke ghenoot
Bethania. Ende op den seften daghe
voer sinen doot als huden so ghinc on
se here mit sine iongheren van bethanien
ende wandelde te iherusalem daer hi de
doot soude liden Tot een teyken en be
wisinghe dat hi den doot gherne ende
willichlichlike woude liden om er men
schen wille op dat hi die mensche moch
te verlossen mit sinen doot van den ewi
ghen doot. Ende als onse here naecke
de die stadt van Iherusalem en gherome
was in dat dorp bethphage dat lach an
den berch van oliueten seer nae bi iheru
salem Doe sende onse here twee vut van
sine iongheren sinte Johānes ende sinte
philippus te Iherusalem ende seyde hem
aldus Gaet in dat casteel dat teghen v
is en daer sult ghy vinden ghebonden
staen een esellinne ende haer ionck. ont
bindet se en brenghet se tot mi Ende ist
dat v ymant vraghet waer ick daer me
de hene wil. antwortet weder oia en
legt Die here heurt haer te doen en alte
hant sullen si se v laten volghē. Dese di
ghen zijn altemael gheschiet op dat dye
propheti veruollet worde die aldus ghe

prophetiert hadde **S**egt ghi dochter
van syon sych dyn konink sal tot u
men oitmodich ende sachtmodich we
de op eenre eselpinne ende haer onsen
Die iongheren dedē dat haer onsen
hiete doin ende ghinghen te iherusalem
ende onthonden die eselpinne ende haer
ionghe ende brachten si tot onsen
hare clederen leiden si daer op en deden
onsen heren dar op sitten Als onse
aldus qua rijden en dat ghemene volck
van iherusalem des ghemene volck
namē si tellgē van palm boom in haer
handen ende ghingē dar mede tot
stat onsen herē teghen hem te lof en
eren en in een teyken der vroechde
haddē want onsen here aldus
woude komē want wannere die
grote hogetijt haddē so pleghe si te lof en
van palm in hare handē te lof en
krentse te make en sette si op den
de wāt de palm boom is alre hoghe
en somers groen Als of de iode moete
woude en begerē te werē Aldus moete
onse vroechde en bligescap dūre dat
palm boō alre groen is en opet en
ret Si ginghen onsen heren teghen
vroichde en mit bligescap en onsen
haren heren en haren rechten knechten
en sy daden hem grote ere ende woude
heyt want somighe toghen haren
vut ende spyden die in den roch dat
hene reet ende lieten hem daer ont en
den sommighe sueden ghrome rōmen
vanden boemen ende dye woupen
de wech daer onse heer ouer solde

die sommighe nâmen selgherē van den
bomen en stropden se inden wech daer
die here hene reet En die ghene die voer
hem gâghen en nae hem volgheden
die songhen en riepen mit luder stemmen
Dauids kint maect ons ghelont ende
bringhe ons hier bouen in dat ewige le
uen ghebenedigt is die ghene die comet
in den name des heren. Dit is dat
euangelii nae den texte.

Epositio Tot onser leringhen
werde in desen euangelio gheroert
vierderhade eren en weerdicheyden die
die inden onsen heren op den palmdach
aen dede Welcke ere en verwaerdicheit
cortelike daer na binnen vi. daghen als
op den goede vridaghe ghekeert en ghe
wandelt worden in grote smaetheyde
en oneeren Die eerste die die ioden on
sen here deden was dat si teghen hē vut
die stad vā Iherusalem ghinghen mit
groeten rîeren en palmbomen en van
olîuen bomen mit vroechden en mit bli
crapen en ontfinghē onsen here als een
coninc en haren rechten here Dese ere
deden hē dat ghemene volc vā der iode.
die si onsen here hadden sien doen wāt
hi boden opwerpte en maecte se wederō
leuende En die blinde siende En dat hi
vgsolent mensche sat maecte mit vyf
goeten broden en twee visschen En me
nighe teykenen en miraculen dede die nie
maet anders doen en rōnde En si meen
den dat niemāt bet weert en was conic
te wesen dā hi c

heyt dpe si onsen here deden optē pal
dach wart in die selue wecke daer nae
op den goeden vridach ghewandelt in
groter oneere en smaetheyt Want si bij
nachte vut die stad vā Iherusalem ghin
ghen teghē hem mit ghe wapender hāt
mit colnen ende mit stauen ende oer mē
swerden als teghen haren viant end vī
ghen ende bonden hem sine handen all
een dief en als een moordenaer ende ley
den hem onwaerdelike vā den berch vā
olîueten ende brochten hem in die stad
van Iherusalem Die ander ere die die
ioden onsen here deden op den palmda
ghe was dat si hare cleyder vut toghen
ende spreiden die inden wech ende liete
onsen ghebenediden salichmaker Jhe
sum christum daer ouer rijden Mer de
se ere wert op den goeden vridach ghe
wādelt i smaetheit en in oere Wāt si hē
doe sine cledere vut toghen ende worpē
een lot daer om wie dat se behoude sou
de Ende hinghē onsen verlosser christū
Jhesum aen een cruce Die derde ere
die dpe ioden onsen lieuen heren deden
op den palmdach was dat si groene tel
gheren van den bomen braken ende dat
si die stropden inden wech daer onse he
re hene reet Mer dese ere wert optē goe
den vridach ghewādelt in smaetheit en
de in oneere Wāt si doe olen here naect
bonden aen een supl ende namen schar
pe roeden end sloeghen ende ghepseide
alle zyn lyf ontwee ende wonden hem
alloe sere dat van sinen hooft tot sine
voeten nyet ene heel stede was ghebleue

Die vierde ere die dye ioden onsen here deden op den palmdach was dat si hē vrientlike woorden toespraken en loue den hē mit sanghe en noemden hem ha ren coniack en riepen mit vroechden en mit bliscap **M**auids kint maect os ghe lout van onse sunden en brenghet ons hier bouen in dat ouerste ryck ghebene dijt is hi die tot ons is gheromen inden name des heren **M**er dese ere dit lof en prijs wert op den goeden vridach ghe wandelt in grote oneere laster ende scā de **W**ant si onsen here tot zynre scande ene doorne crone op zyn hoeft setten en dructen **E**nde een verworpen purpurē cleet hem antoghen ende een riet in sine hant setten voer een ceptū **E**n knieldē in spot voer hem en sprakē god gruete u conint der ioden en sloeghen hem aen sine kinnebacken ende speghen hem in zyn aenghesichte **E**nde riepen lude mit wreden stemmen tot **P**ylato **C**rucet **C**ruet den loghenaer en den bedriegher **E**n de leyden hem daer na out mit twee mor denaren tot sinen schanden **E**n hinghē hem daer na an een cruce **W**ant dā die ioden opten palmdach onsen here gro te ere end weerdicheit bewijfde ende al tehant daer na op den sesten dach in die selue weecke als opten goeden vridage grote scande oneere en scandicheit dedē ende bewijfden **H**ier om so leset men dē voerscreuen euangeliū daer die ere ende die weerdicheyt in staet die die iode on sen here daden op den palmdach onder den heplighen ampte daer men die pal

men mede wyet Ende onder die hom-
le leet men die passie daer in staet ge-
screuen dye onere smachtheit idem
de pyne dat die onsalighe ioden en de
den onsen ghebenediden here op ge-
den vridaghe Ende ghelickertwijg
die passie die mē leet onder die hant
tweewerf langher is dā dat wang-
dat men leet onder den arm-
so waren oec die onereen smachtheit
ende pynen also vele swaere en mer-
ende langher durende dan die en de
ioden onsen heren an deden op den he-
lighen palmdach. Wāt die ere die si
sen here deden alsoe cleyne was die si
vre lanck Mer dye onere en pyne die
onsen here deden begonden vort mer-
nacht in den eersten slege dāmer de
anderē daghes op die neghende ure de
daghes doe onse here sine gheseit op
ende hem een ridder mit ene spere sin-
de doerstack Dese ere woude onse
hē laten doen vā den iode noezijn den
ons tot een exēpel Als dz wi dē dā
in en sullen vhouerdighe noch te sin-
bliden als ons die werelt an lachē end
ons lof prijs en ere bewijst Wāt dye
werelt en is ghene waerheit noch sin-
tasticheit Ende die ghene die hant
werlt behagē die mishaghe haer bint
morghe En dē die werlt hant
lastert si morgen En den si hant
den oneert si morgen Die hant
morghe is hi bedroeft En die hant
en is ghesont morgen is hi doot Ende
want wi vimmer steruē moeten en

niet en weten tijt noch vte wāneer wij
 steruen sullen Hier om sullen wi die ho
 ghetijt ende die ere der werelt vermadē
 in alreijt leuen in oetmoedicheyt en ons
 alsoe oefenen in goede wercke ende hoe
 den voer groue sūde als of wi alreht
 souden steruē Wāt onse here christ? Je
 lus om dat hi wel wiste dat hi opre goe
 den vridach gepnucht en ghedodet sou
 de werden so en vloech hi der eren gheen
 acht die die ioden hem opten palmdach
 deden Mer als sinte lucas bescreijt hij
 wort screyende doe hi die stat vā Iheru
 sale sach en sprac aldus totter stat O
 Iherusalem wistes du dat ick weet du sou
 de dat oet screpen wāt de tijt is toecome
 de dat dyn vriden sullen di berijden en
 alreht belegghen om der boosheit will
 den in di is. En si sullen di en dīne kīn
 deren neder werpen op dīe eerde en en
 laten den enen steen op den anderen nē
 leggen in di Want du die tijde dīnre
 mītatien vā mij die om dīne salicheyt
 niet bekent en hebste. Laet ons dā de
 onduerachtighe hoerheyt rīcheyt ende
 woelde der werelt vermaden en alreht
 waer ogheuen hebben dz wi moete steruen
 en laet ons dā die sunden scuwē ende
 onse biechte claerlike spreken en rechten
 en vā onse sunden hebben en penitenci
 lere alreht daer voer te doen en onsen
 die hi ons bewijset heeft Wāt hi dē bīe
 ren doot om onsen wille heeft gheledē
 op dat wi mī sinen duerbare doot ver
 loft moeten bliuen vā den ewighē doot

ende nae dese leuen moeten comen in dz
 ewighe leuen ende nūmermere vā hem
 moeten scheyden Des ghōne ons allen
 god die vader die sone ende die heylige
 gheest. **A M E N**

Die passie en dat bitter liden onses
 heren Iesu christi.

P Actio domini nostri Iesu
 christi collecta ex dictis qua
 tuor euangelistaz Als
 dīe sone godes onse lieue
 here Iesus christus god en
 mensche binnē xxij iaren op eertrijcke
 had gheweest en in menschelijcker for
 men onder den menschen had ghewan
 dert als een werworpen mensche End
 hi sine godlike wijsheyt der werlt had
 gheopenbaert mit predicken en mit sine
 godlike wercke sine godlike moghent
 heit had ghetocent mī menigherhāde tei
 kenen en miraculen die hij dede. Ten
 laetsten als hij die sake woude eynden
 dar hi om op eertrijcke was ghecomen
 en den doot woude liden op dz hi mit si
 ne doot alle mēscelike gheslacht vlossen
 mochte vā den ewigen doot en weder
 om brēghen totte ewighē leuen dar wij
 nut verzeuē waren om die onghēhoor
 saemheit vā Adā en eua Doe quā onse
 here mit sine iōgheren op den selken da
 ghe voer sinen doot in een cleyn stedekē
 bi Iherusalem dat ghenoeint was Be
 thania Welcke stedekīn doe toebehoer
 der eerwaerdigher vrouwen Martha

die ene suster was marie magdalene en
lazarus den onse here cortelick daer te
voren op verwecket hadde vā den doot
Ende als onse here ghecomen was in
dat stedeken ā berthanien so quā tot on
sen here een rijck iode Symon die ma
laetsche den onse here in voertijden ghe
sont hadde ghemaect Ende nochtans
den name hadde behouden alen was
hi niet malaetsche Dese Symon de bat
onsen here ten eten om gōsten wille die
hi tot hem had Onse here nam die gon
ste van Symon ende ghinc mit sine iō
ghere in Symons huys en at mit hem
En aen die tafele daer onse here aen sat
en at daer laten sine iongheren en oech
lazarus dē hī vā den dode verwect had
Ende zyn suster Martha was daer oec
en diende voer die tafele Wāt al was si
een edel grote ioncfrouwe si en verhoef
haer daer niet in Mer si veroetmoedich
de haer en kende dat si daer snode ghe
noech toe waer onsen here en sinen ion
gheren te dienen En wāt Maria mag
dalena een wereltlic wijf was ende een
openbaer sundich mēsche hier om so en
was si tot die werlscap niet ghecomen
noch ghenodet Mer als si vernam dat
onse here was in Symons huys ende
daer at so nam si in haer hant een busse
vā alabaster scoon ghemaect vol coste
liker salue Ende ghinc ongheroepen en
onghenodicht in dat huys daer ose he
re sat ende at Ende want si haer scame
den der sunden daer si in gheleghe had
Hier ome so en quam si niet voer die ta

fele Mer si ghinc achter onsen here staen
ende brack die busse mit die salue op en
de goot de salue onsen here op dat hē
Ende alle dat huys wert veruolct van
der soeter lichte ende roock van die sa
ue Als maria magdalena dese salue
hadde ghestort doe laten sommighen
onsen heren en aten den dat moede
de spraken marie magdalene somwel
woorden ende seiden dat si ghe
hadde als een onbedacht ghe
si dpe edele costelike salue veruolct
Ende onder den ghenen die Maria
dus berispet hadden ende haer smadel
ke toe spraken was een vā den iongher
onsen heren sonderlinghe ghenodet
das scarioth Dese iudas wert als een
nich op maria magdalene dē hī vā den
enen sellen quaden moede Wāt toe
goet dat dese salue aldus vergaet
en dat had beter gheweest datmen die
salue vercoft had voer driehonden
ninghe die si wel weert was en hadde
dat ghelt ghegeue den arme luden En
en sprack iudas niet daer om dat hi
ghe gōste of liefte had totten arme
schen Mer als sinte iohannes hē
hi was een dief en plach te ontfangen
dat ghelt dat onsen here in aelmisse
ghegeuen ende sinen iongheren tot be
re nodortten ende als hī dat ghelt
plach te gheuen dat mede te roep
en dranc des si behoefde Van dē gō
penninck en leggent heymelick in syne
selfs vrbær Ende want dpe salue dpe

maria magdalena op ons heren hooft
ghesoz had wel weert was d'ichon
dert peninghen **E**n had mē die salue v
coft en dat ghelt gheromen. ware in iu.
was hāden tot behoef ons heren ende si
ne ionghere en tot behoef der armer mē
peninghen nae die ghewoente zyns ste
tus **E**n want hem die .xxx. peninghen
waren ontoghe want die salue ghesoz
et was. hier om so was hi seer toornich
ende sprac smadelike op maria magda
lena dat si ghedaen hadde als een ghec
wijf dat si die edele ende costele salue al
so verquist hadde **A**ls iudas en som
mighen vā den anderen iongheren alsoe
murmurēden en toornich waren op
maria magdalena **D**oe verantwoorde
haer onse here aldus **W**aerōme zijt ghi
toornich op dat wijf en ongheslaem laet
haer in vrede en bewijst haer ghene
smaetheyt want si heeft een goet werc
in mi volbrocht **E**nde ghi sult arme lu.
den alijt bi v hebben en als ghi wilt so
moghet ghi hem goet doen. **M**er mi en
sult ghi niet alijt bi v hebben **W**at dat
si ghedaen heeft dat heeft si vut godlyc.
haer liefden ghedaen **E**n in een tepken dz
mijn lichaem sal begraven werden **E**n
si is voer gheromen en heeft mijn licha
me ghesaluet d'ye wile dat ic bi haer bin
en noch leue want si dat in mijnē doot
ghene macht en sal hebben te doen **E**n
ich seg v voerwaer so waer dit euange
lijc ghpredict wert in al die werelt soe
salmen segghen dat si dit ghedaen heeft

in mijnre ghedachtenisse **H**ier mocht
men vraghen waer om dat maria mag
dalena die salue op onsen here goot en
wat haer menighe dar mede was. hier
op so segghen sommighe leraers aldus
Maria magdalena die hadde haer selfs
lichame dicke in houerdien in ghenoech
ten ende in weelden ghesaluet om wel
te ruken en den luden te behaghen **E**ndi
hier om so saluede si onsen here dē si doe
bouen alle vghackelike dinghē lief had
de op dat hi haer woude verghenue die
sunden die si mit saluinghe haers licha
mes hadde ghedaen **E**en ander rede
ne waer ome dat si onsen here saluede
was dese **O**nse here plach te gān bloot
mittē hoefde ende baruoetes end leet bi
wilen grote hette. biwilen grote roude
Dese salue was van der naturen dat si
roude ende sericheyt sacht maecte **H**ier
om so saluede si dat hoeft ende die voete
ons heren en als daer mede sacht te ma
ken die sericheit die hi leet vā herte ende
vā roude **D**ie derde redene waer om
dz si onsen here salude was dese **S**i wilt
wel dat hi steruen soude vutē woorden
die hi selue had ghesproken **E**n wāt dz
den iode ene sedē was dz d'ye ene vrient
den anderen plach te salue als hē doot
was op dat zyn lichaem niet en stōcke
noch en verrotte hier om soe salueden si
ons heren lichaem vut rechter liefden in
zyn leue dat si in sine doot ghedaen sou
de hebben wāt si had anrte dat si dat i
sinen doot niet en soude moghen doen.
Oec so was maria magdalena een sun

dich mensche en onreynne stinckende vā
sunden en van onreynicheit hars leuē
en haers lichames. En hier om soe quā
si mit die edel welrukēde salue en storte
die op onsen here op dat die soete rooke
der salue den stanc haers lichames end
haerder sunden soude verdriuen. Als on
se here aldus verantworde maria mag
dalena en hij se prysde in hare wercken
so wert iudas scharioth vermoedet in
hem seluen en begreep dat in zyn herte
dat hi sinen scade an onsen here woude
verhalen. Ende vā die tijt voert stont iu
das daer na nacht en dach hoe dat hi on
sen here mochte verraden en hem den io
den vercopen en ter doot brenghē op dz
hi sine scade mocht verhalen die hem an
die salue was of ghegaen. En want hij
die scriben en die pharizeen en die rijckē
en die machrichste onder den iode dick
wile in sine sermoenen plach te berispen
vā hare houerdie ende van hare ghieric
heyt ende vā anderē ondogheden die si
an hem haddē. hier om so hateden si on
sen here en mochten hem qualike sien en
stondē daer na hē te doden. En hadden
menigherhāden raet hoe dat si dz te we
ghe brenghen mochten. En ten laetsten
opten laetsten woensdaghe so v̄gader
den die biscopē en de princē der ioden en
worden des te rade dat si onsen heren
wouden vāghen en doden. End als die
princen der ioden des te rade warē ghe
worden onsen here te doden en si noch
bi malcāder satē soe quā iudas tot hem
in haren raet daer si saten ende sprack

tot hem aldus. Ghi heren ick wot wel
dat ghi Iesum die hier om goet prysde
ende leren gherne door hadt. wat wil
ghi mi gheuen ende ick sal u hem leuen
Als die vorsten der ioden dese woort
hoorden van iudas so worden si dā
verblidet en spraken tot hem dat si hem
den man leuerde si wonden hem wile
uen si wonden hem gheuen. Iudas ho
ghen. Als iudas hoorde dat hi sinen scade
de vander saluen die ghehoort was alre
mochte verhalen doe sprack hi tot on
den haelt mi die vorwaerde en ghelofte
vā den ghelde ick sal u gheringhe de
leueren. Die ioden spraken weder om
hier is dat ghelt alrede nemet dat man
ende doet als ghi ghesecht hebt. Iudas
hie nam dat ghelt ende loefde hem te
ueren onsen here. Ende als iudas on
here vercoft had so ghinc hij hem als hi
tot onsen here ende was bij hem en sin
ghewoenlic was. Ende onse here en
wede hem niet. Mer hi was hem en
lijc ende goederrieren als hi hem te
plach te wesen. Op den selue woensdaghe
ghe sprack onse here tot sine iongheren
Weet ghi wel dat op den derden dach
nae hude des daghes sal wesen vā on
dach. Ende des menschen sone sal ver
den werden end ghedodet an een croc
Die iongheren die antworde onsen he
re ende vragheden hē ald? Daer vā
dat wij di dijn paelschen bereyden sal
te eten. Onse here dye riep sinte Petrus
ende sinte Johan endet sprack tot hem
ald? Gaet in die stat vā ierusalē en daer

sal o ghemoeten een mensche draghede
 in sine hāden een water cāne. den men-
 sche die volghet na in dat huys daer hi
 in goet en segt den huysweert **D**ie mey-
 ster heeft gheseyt dat hi zyne paelschen
 mit sine iongheren bi di wil maken **E**n
 als ghi hem aldus toeghesproken hebt
 so sal hi v wisen ene grote camer die tot
 den audmael bereyt en ghestroyt is en
 daer daer maect ons in bereyt dat paelse-
 lam **S**inte petrus en sante **J**ohā deden al
 toe onse here hem had heten doen ende
 hi bereyden hem dat paelschen. **D**es an-
 derden daghes op den witten donreda-
 ghē ghint onse here mit sine iongheren
 van Bethanien tot **J**erusalem. **E**nde
 daer was hi inden tempel vā den mor-
 ghen totten andē en predicte dat woert
 gods **E**nde als dat quam tottē auont
 so ghinc hi tottē huysē daer sante petrus
 ende sante **J**ohā in waren en dz paelse-
 lam bereyt hadden **E**n hi ghint daer sic
 ten eenen tafele mit sine twalef iōghe-
 ren en at vā dem paelschē nae insee-
 tinghe en leden der ouder wet. **E**nde
 als onse here sat ouer tafele so sprac hij
 tot sine iongheren aldus **D**it begheer-
 ten heb ick dit paelsche lam mit v beghe-
 re te eten desen paelschen mit v eer dzic-
 ken door lide **E**nde ic legghē voerwa-
 re dat ick ghene paelschen mit v eten sal
 en dat die paelschen veruollet werde in
 den rijcke der hemelen. **O**fte onse here
 legghē woude **I**c en sal ghene paelschē
 meer op eerrijcke mit v eten **M**er in dz
 ewighe leuen sal ic voertan mit v ende

mit den ghenen dye des weerdich zyn
 te eten dat paelschen der ewigher glorie
 en der ewigher vroechden end bliscapē
Als onse here dese woorden tot sine iō-
 gheren ghelsproken hadde. doe nam hij
 broot in sine hant ende sloech sine oghe-
 op in den hemel ende danckede zyn he-
 melse vader **E**nde gebenedide dz broot
 en brack dat ontwe en gaf dat sine ion-
 gheren ende sprack aldus **O**nsant en
 de etet dat broot want dat is mijn vleys-
 che dat voer v ghegheuen sal werden.
Daer na nam onse here den kelic mitten
 wine in sine hāden ende dancten echter
 den hemelschen vader en ghebenediden
 den kelic mitten wine. **E**nde gaf dē kelic
 sine iōgheren in hare hāden. die een vor-
 die ander na ende sprack tot hem **O**nt-
 sanghet desen kelic ende drincket alle ga-
 der daer of want dit is die kelic mijns
 bloedes eens nyenwen ende eens ewi-
 ghen testaments dat voer v ende voer
 vele menschen verlostet sal werden tot
 verghiffenisse haerder sunden **D**it sult
 ghi voert an doen als mij daer mede te
 ghedencken want also dicke ende alsoe
 menichwerue als ghi dit broot etet end
 desen kelic drincket so sult ghi mijns en
 mine pyne dye ick voer v sal liden daer
 mede ghedencken **H**ier is te weeten
 dat onse here mit desen voerghesprokē
 woorden maekede ende consacreeerde
 dat heylighe sacrament des altaers dz
 die priesters daghelix consacrerē ende
 maecten op den heylighen altare daer
 waerachtich in is vleysch end bloet on-
 o ij

les heren Jhesu christi En hi heeft ons
dat heylighe sacrament op eertrijck ghe
laten tot een ewich testamēt als sine py
ne en sinen doot daer mede te ghedēckē
en hem daer of te dācken en te louen En
hier an en sal niemāt twiuelē wāt onse
here die ewighe waerheyt is en niet lie
ghen en mach Die hemel en eerde heft ge
maect mit sine woorden Die heeft oeck
sonder twifel machte mit sine woerden
dat broot te wandelen in vleysche en in
bloet den wine Salich zyn si die dat vol
comelic ghelouen en dit sacramēt waer
delike ontfanghē Want si werden daer
mede vrienden gods en kindere des ewi
ghen leuens . Als onse here sine ionghe
ren mit hem seluen ghelπισet had so stōt
hi op vāder tafelen en hij toech vut sine
ouerste cleet en hant voer hem ene linen
doec en nam een becken mit water ende
wiesch sine ionghere die voeten En als
hi quāt tot sinte peter ende hem zyne voe
ten woude wasschen so sprack sinte pe
ter tot onsen here Hre du en sulste mij
nūmermere die voeten wasschen Ende
onse here antworde hem weder om Jc
dat saecke dat ic di dyne voeten nyet en
wasche so en sulstu gheen deel mit mij
hebben in dat ewighe leuen Doe sprack
sinte peter aldus Here soe en wassche n
allene mijne voeten mer oec mijne hāde
ende mijn hoeft Onse here antworde
hem Dat ic nu doe dat en weet ghi niet
mer hier namaels so sulst ghi dat weeten
ende verstaen waer omme ic dat hebbe
ghedaen Als onse here sine ionghere ha

re voeten hadde ghewassen so toech hi
sine cledere weder an ende gāc hem
tatele bi hem sitten ende sprac hem
toe Weet ghi wat ick heb ghedaen
hetet mij meyster en dien dat ick v
want ict bin . nae dien dat ick v
en v here bin ende uwe voeten
wassen . soe sulst ghi oec maldāder
ten wassen . want ick heb v een cramp
ghegeuen dat ghi daer na sulst doen dat
ick voer ghedaen heb . want op hart
en is niet meerre dan zyn here Ende die
iongher ofte discipel en is nyet mer
dan zyn meyster Want ick mi v heren
soe heb gheoetmoedich so sulst ghi v
teghen maldāder veroetmoedighē
tet ghi dit ende doet dat also . so sulst
salich werden . Als onse here dese
den ghesproken hadde so wert hi
dich bedruet in sinen gheeste ende
Jck segghe v voer waer dat een van
twaelen sal mi verraden in dese
Als oē ghebenedide verlosser die
den ghesproken hadde soe worden
ionghere allegader bedroeft ende
een yghelic op den anderen . Ende si
en wisten wie dat hi meenden . Ende si
spraken alle ghemeenlike ende en
lic bi sonderlinghe . Meyster bin ick
ghene die dat doen sal Onse here
de salichmaker christus iesus sprac
der Een van v allen dye hier ouer die
tele sittet Die sine hant mit mi
die scottel die sal mi verraden Die
schen sone gaet als van hem ghescreuen
is Mer were den ghenen daer hi of wert

den sal werden. het hadde hem beter ge
weest dat hi nie ghebozen en ware **Als**
onse here dese woorden ghesproke had
so hadde sinte **Peter** gherne gheweten
wie dat dese verrader hade gheweest en
daer om so ghat hi sinte **Johā** euāgelist
en teyken en begheerde vā hem dz hi on
sen here woude vraghen wie dat hi wa
re die hem soude verraden **Wāt** sinte io
han sat doe naest onsen here aen sine si
de en had zyn hoes ghelept op ons here
borste en was daer op oetlaep ghewor
den **Sinte** iohā dede dat sinte **Peter** be
gheerde en vraghede onsen here wpe dz
hem verraden soude **Onse** here antwoor
de sinte **Johā** al heymelic dz dat niemāt
en hoorde **Den** ghene den ick gheue vā
den ghedoopten brode vut die soppe die
sal mi verraden **Mitrien** nam onse here
en sūcke broos end weitte dat in dpe
soppe ende gaf dat iudas **Dit** teyke dat
gaf onse here sinte **Johan** al heymelike
dat dat niemāt en hoorde. wāt hi wou
de sinen verrader nyet openbaren op dz
sint **Peter** daer mede niet verlettet worde
was als die lersers segghen sinte **peter**
hadde onsen here so lief. had hi dat ghe
daen hi hadde hem mit sine tanden ghe
reten en ghedoder. **Als** iudas dat ghe
weitte broot vā onses heren hāden had
ontfanghen en ghegeten. doe sprach hi de
se woorden tot onsen here **Kabbi** meester
bin ick die ghene die di verraden sal **On**
se here antwoorde **Du** spreekte **Als** ofte
onse here segghen woude. **Du** biste een

ghetuych dijne boosheyt en dyne scale
heyt die du hebste begrepen **Mer** ick en
wil di niet openbaren op dat mine py
ne niet verlet en werde noch vertoghen
Als onse ghebenedide vloster **Christus**
Ihesus sinen verrader iudas toe hadde
ghesproken **Du** segket **Doe** begonde de
verraade iudas die moet op te lopen vā
ingheuen des duuels soe dachte hi op de
ghelofte die hi den biscopen ende die vor
sten ende princen der ioden hadde ghe
loeft ende had gherne ewerch gheweest
Hier om soe ghat hem onse here christus
Iesus oorlot ewerch te ghaen end sprac
totten verrader iudas **Dat** du doen sul
ste dat doe hastelike **Als** ofte onse here
segghen woude **Du** hebste in dynen hee
ten begrepen datstu mi den ioden wilste
leueren **Doet** dat du begrepen hebste zō
der hindernisse want ick bereyt bin den
doot te liden **Dese** woorden die onse he
re sprach tot iudas den verrader **Als**
doet dat hastelike datstu doen sulste en
verstonden die iōghere niet en si wisten
niet wat hi daer mede meende. **En** dat
quā hier bi toe **Judas** plach den buidel
te draghen daer men die almisie in dede
die men onsen here en sine iōghere ghat
Ende hi was een schaffenaer daer ouer
en plach dat gheit vut te gheue en plach
daer mede te copen spise en dranck ende
watmen totter cost behoefde **En** want
dat teghen die paeldach ghinc soe meen
den die iongheren onses heren dat hi iu
das gheheten hadde copen spise en drac
almen behoefden teghen den paelschen
o iij.

doe hi tot hem seyde. doet dat hastelick
dastu doen sulste. En als onse here de
se woorden tot Judas ghesproken had
alreht stont iudas op vā der tafelē end
ghinc totten printen der ioden dye hem
verwachtede waren en badt dat si hē
gheselschap mede gheue wolden. hi wou
de hem dat ouerdracht houden en leuere
hem den man als hi hem had ghelooft.
Ende doe iudas van onsen here ghinc
dor was dat nacht. Ende als hi erwech
was ghegaen so sprac onse here tot si
ne iongheren. lieue kinderē ick sal ene
corte tyt bi v wesen. End als ic den iode
toe ghesprokē hebbe. Ghij sult mi soeckē
en daer ic gae en sult ghi mi niet moghē
volghen. Een nye we ghebor gheue ic v
en ghebede v dat ghi malcāder lief hebe
als ic v heb lief ghehad. En alle mēschen
sullen v daer bi keunen dat ghi mijn dis
cipulen zijt. ick dat ghi so malcāder lief
hebe. Als sinte peter hoerde dese woerdē
van onsen here. Daer ick gae en sult ghi
niet moghen comen. So vraghede hi on
sen here ende sprack. Here waer gaeststu.
Onse here antworde sinte Peter. Daer
ick ga en moghestu niet volghē. mer na
maels sultstu mi volghen. Sinte Peter
vraghede. Here waerom en mach ick di
nu niet volghen. Ic bin bereypt mijn siele
voer di te setten en mit di te gaen in den
kercker ende inden doot. Doe antworde
onse here ende sprack tot alle sine iōghe
ren. Ic segge v voerwaer ghi sult allega
der in dese nacht scande an mi beghaen.
Want daer staet ghescreuen. Ic sal den

hierde slaen ende die slapen sullen son
scheyden en vā makāder verstroyt we
den **M**er als ick van den dode bin opge
staen soe sal ick v in dat lant van ghe
voergaen ende daer sult ghi m sien **H**e
te **P**eter dye sprack mit vermercken van
onsen here **A**l ware dat sake dat alle
ne andere ionghen scāde an di bringhe
den ick sal nochtans onghescedelicheit
bin bliuen **O**nse here antwoorde dar
ter **I**ck segghe di voerwaer dacht d
ser nacht eer dz die hane ~~ver~~der
driewerf mi sult verslaecken **H**ier
antwoorde onsen here **A**l soude ic mit
v steruen ick en en sal di niet verlaeten
Ende des ghelyck spraken oock alle de
ander iongheren **A**ls die iongheren en
ses heren aldus gheantwoorde **H**ier
de onse here sach dat si sere bedroef
ren om dat hi sprac dat hi van hem son
de scheyden soe trooste hij sine discip
goedertierlike ende sprack lieue kind
en weset niet bedroef van heren son
zigt onueruaert want ick gae vā v om
sal wederom tot v comen **E**nde hi se
v nut ende orbaerlick dat ick van v ga
want en ghinghe ic niet van v son
de dye trooster dye heylighe gheest
tot v comen **O**m dese woorden en be
te verstaen is te weten dat die iongh
onles heren vutghenomen iudas
grote ghenoechte hadden in die d
dighe lichaemlike teghenwoordich
onles ghelontmakers christi **J**esu dat
si wel ghewilt hadden ewelichte bi
te welen **M**er want die trooste en d

ghenoechte die si hadden in die lichame
 like teghenwoordicheyt ons heren also
 clepne was tephen die ghenoechte end
 dijschap die si hebben soudē vā die god
 hoe teghenwoordicheyt end teghen den
 troost den si van den heylighen gheeste
 soudē ontfanghen **E**nde als onse here
 hem hier om trooste hi se end sprac **H**et
 is v nutte ende orbaerlic dat ic van v ga
 want en ghinge ic niet van v soe en qua
 me die trooster die heylighe gheest nyet
 tot v **P**er als ic van v bin ghegaen soe
 sal ick weder omē tot v comen ende den
 heylighen gheest v tot enen trooste seyn
 den ende dan sullen urwe herten verblī
 v moghen nemen **A**ls onse here aldus
 endē met aldusdanighen woorden had
 ghetroost so stont hy op ende ghinc vut
 die stad vā Iherusalem ende wander
 de mit hem ouer een lopende water dat
 ghelieten was cebron **E**nde bi dat wa
 ter stont een hof. inden hof ghinc hi mē
 sijn iongheren **D**en hof kende Judas
 wel ende wiste oec wel dat onse here al
 want soude wesen want hi daer dicke te
 welen plach mit sijn iongheren. **E**nde
 als onse ghebenedide salichmaker chri
 stus Jhesus mit sijn ionghere daer wal
 ghetcomen in den hof **D**oe nam hi bi hē
 sijnē Peter sijnē Johan ende sijnē Ja.
 cob die meerder die sijnē iohānes broe.
 der was **E**nde hi gheboot sijnē andere
 iongheren dat si aldaer ghiughen sitten

ende verwachtēden hem **E**nd dat si sol
 den waerken ende hare ghebet spreken
Als sijnē iongheren daer waren ghaen
 sitten soe ghinc onse ghebenedide here
 christus Jhesus voert mit sijnē Peter en
 de mit sijnē Johan ende mit sijnē Ja.
 cob sijnē iohāns broeder **E**nde begon.
 den rechte sere bedroeft te werden en hi
 sprac dese woorden. **M**ijne siele die is
 bedroeft totter doot toe **B**liuet hier sic
 ten ende waeket een weynich mit mi.
 ick wil een weynich voert ghaen ende
 spreken mijn ghebet **O**nse heren drije
 iongheren voerghescreuen ghinghen ne
 der sitten ende onse here ghinc van hem
 licht alsoe verre als men mit enen steyne
 werpen mach ende viel daer neder op si
 ne knien ende sprack sijn ghebet end hi
 riep sinen hemelste vader an aldus **V**a
 der mijn ist moghelick ende macht we
 sen so bidde ick di dat du den keic deser
 pyenen die beroert is voer bigaen laet dz
 ic den niet en drinke **D**och vader nyet
 mijn wille. mer dijn wille die gheschie.
Als onse here dit ghebet had ghesprokē
 soe stont hy op ende ghinc tot sijnē ion
 gheren end vane se slapende **O**nse here
 wercte se ende sprack hem toe aldus. en
 moghet ghi nyet ene vze mit mi waekē
 ende ghi v doch vermeten had mit mine
 steruen **W**aket end bedet op dat ghi nē
 en comt in becoringhen **W**at die gheest
 is bereyt met dat vleysch is cranch **N**a
 dese woorden ghinc onse here weder
 omme ende hi badt anderwerf sinen va
 der dat hy hem dye pyne v droeghe end

daer nae stont hi weder op ende ghinck
wederome tot sine iongheren. En wāt
si slapende waren so weckede hi se ende
sprack dat si bidden souden. Sine iōghe
ren scameden hem dat si alsoe slaperich
waren. Her van droefheyde so waren
hare ogheū beswaert dz si niet en wistē
wat si soude antworde. Ten derden
male soe ghiuc onse here wederom ende
bat sinen hemelschen vader als hij hem
te voren ghebeden hadde en bleef ene lā
ghe wile legghen in sine ghebede. Ende
van anelste dye sine menscheit leet ome
dye hi liden soude. Swetede hi bloet dat
van zyn anghesicht neder liep op die eer
de. Ende ten laetsten quam een enghel
tot hem ende trooste hem en sprac dz hij
den doot willichlike soude liden. Want
dat menschelike ghelachte anders nyet
en soude moghen verlost werden vā dē
ewighen doot hi en moeste daer om ster
uen. Doe stont onse here op end was be
rept den doot te liden. Ende ghinck tot
sine iongheren en vant se slapende. Doe
sprack hi tot hem. Slapet ende rustet nu
hi is hier al na bi die mi verraden sal en
ouer leueren inden handen der sundarē.
Ende als onse here dit spreckende was
so quam Judas vut die stadt vā Jheru
salem mit vele ghewapender ioden dye
voer hem hadden ghaen sackelen en lan
ternen daer si bisaghen en onsen heren
sochten. Ende wāt sinte Jacob die cley
ue ende onse here malcander seer ghelī
waren. op dat die ioden sinte Jacob nē
aen tasten noch vāghen en louden. hier

om so hadde Judas die verrader en
ken des kusses den ioden ghegeuen mit
seyde den ioden. den ghemen dye hi voer
sine mont kussede aentasten ende hou
den louden want hi Jhesus was.
de dat si den mit gorder bewaerich
vaste hielden ende clorckelijcken leyden
ende daer toe saghen dat hi hem niet
ontghinghe. Ofte hij segghen woude
wil v den man leueren ende als ich si
gheleuert heb soe houdet hem en leyde
hem alsoe dat hi v niet ontgaet. Want
ontgaet hi v en wert ghi hem quāt.
hi listich en behende is so en wil ic
ghene scult an hebben. Als Judas aldus
danighe woorden den ioden gheseyt
hadde so ghinghe si voert. En iudas die
ghinc voer en leyden die iode in was en
den des houes daer onse here in was en
als die iode in den hot gherome was
doe weckede onse here sine iōgheren
seyde hem dat si op stonden en liden
ne die hem verraden hadde en liden
soude die waer al vaste daer hi was
ghere ons heren. Alden op en onse
ghinc mit sine iōghere teghe die iode
he sochten en vanghen woude. En als
die ioden bi onsen here gherome waren
doe bleuen si staen en hadden ghinc
macht hem te vanghen eer hi dz woude
gheschien laten. Als die ioden aldus
den voer onsen here so sprack onse here
hem toe dese woorden. Wie sochtet
si spraken. Jhesus bint. Alsoe vroe als die
here sprack. Ick bint. Alsoe vroe als die
ioden dat hoorden van onsen here.

Ick bin toe vielen si achterwert neder
 op die eerde als of si mit coluen voer dz
 hoeft waren gheslaghen Die ioden die
 voeren weder op en dronghen an onsen
 here. Hier so moghen wi mercken dye
 godlycke moghentheyt onses heren in
 dien dat hi sine vianden mit enen woort
 de also achterwert dede vallen end van
 hem wylde Ende oec moghen wi daer
 mede kennien ende verstaen dat sine viā
 den ghene macht en hadden hem te van
 ghen ofte enich arch te doen hadde hi dz
 niet willen verhenghen Oeck moghen
 wi mercken dat dat onse here den doot
 in die pyne die hē aenghedaeen wert mit
 sine vijen wille ende niet onwillichlike
 en leet. noch mit ghedwanghe. Want
 hadde hi ghewilt hi had sine vianden in
 ten ogenblic doen over die eerde sinckē
 en doen vallen in dat afgront der hellen
 Als onse here den iode sine godlycke mo
 ghentheyt had gheroent ende si weder
 op waren gheslaen so sprack onse here
 anderwert totten ioden. Wien soeket
 ghi? Hi spraken wederom Jelum vā na
 zareth Ende onse here antwoorde Ick
 seide v alre hāt dat ick bin. hier om ist
 dat ghi mi soect soe latet dese die bi mij
 zijn ewech gaen Ofte onse he. e segghē
 woude Ick bin bereyt mit v te gaen so
 waer dat ghi wilt. mer myne ionghere
 en wil ick op dese tijdt gheen arch ghe
 daen hebben Ende daer omē so laet die
 vijende losse van mij gaen Als onse he
 re dese woorden ghelproken hadde soe
 trat iudas voert end ghinc tot onsen he

re ende cussede hem voer sine mont ende
 sprack God gruete v meyster. Onse he.
 re antworde Judas goedertierlike end
 sprac Orient waer omē bistu ghecomen
 mit dyne cussen verrades du des men
 schen sone Ende doe alre hant so tradē
 die ioden voert ende vinghen onsen here
 ende bonden hem sine handen ende si to
 ghen hem totter stadt waert Als sinte
 peter sach dat die ioden onsen heren vin
 ghen ende aldus ontwaerdelike begon
 den voert te leyden So toech hi vut zijn
 sweert ende sloech ene van des biscopes
 knechten dye ghenoeant was Malcus
 zijn rechter oer of Onse here die beschul
 dichde sinte Peter ende sprack. Trek
 dijn sweert weder in dye scheyde ende
 latet dijn vechten wesen Want alle die
 ghene die mitten sweerde vechten de sul
 len mitten sweerde gheslaghen werden
 Wiltstu dat ick den kelck der pyne die
 mi mijn vader heeft ghegeuen niet drie
 ken en sal. weetstu nyet dat die scriften
 der prophetē ald9 veruollet moete wer
 den. ick en heb dijns vechdens en dijner
 hulpe gheen noot Wāt woude ic hulpe
 hebben en vut die hāden der ioden vloot
 wesen mijn hemelsche vader soude mij
 te hulpe comen en sendē mi. xij. legione
 der enghelen Mer op dat die scriften ver
 uollet moghen werden die van mij ghe
 prophetiert en voerghelproken zijn soe
 en beghere ic ghene hulpe ende ick wilie
 den doot willichlike liden Hier is te
 weten dat legio is ene schare van ses
 dusent en ses hondert en .lvi. enghelen

Doe onse here aldus sinte Peter gheāt
wordet had so dede hi malcus die zyn
oer of was tot hem comen en nam dat
oer ende sette dat weder aen zyn hoeft
ghelont Hier moghen wi mercken twee
schone teykenen die onse here dede voer
sine vianden. Eerst so dede hi sine vian
den achterwert vallen mit enē woorde
Ende maecte enē ghewōden mēse ghe
lont mit een antasten. Mer wat godlij
ke wercken dat onse here dede voer den
ioden so waren si also verhardet in ha
re boesheyt dat si daer op ghene acht en
sloeghen en hem niet en bekeerde. Ende
hier om so sprack onse here totten iode
Ghi zijt teghē mi vut gegaen mit swer
den en mit coluen als teghen ene moor
denaer. Ick heb daghelix bi v gheweest
inden tempel ende hebbe dat volc open
baerlic gheleert end daer en hebt ghi mi
niet ghehoudē. Mer dit is nu die oze vā
uwer quasetheyt ende die machte uwer
verdonckerder bliatheyt. Naē desen
woorden namen dyē ioden onsen here
ende leyden hem totter Stadt. End wāt
onse here willichlike mede ghinck ende
hem selue ghene hulpe en dede. hier omē
so verlozen sine iongheren den moet al
temale ende pynichdē hem ewech te co
men. Mer sint peter en sinte iohā volch
den onsen here vā vere na om dat ende
vā hem te besien. Ende als die ioden
mit onsen here ghecomen waren in die
Stadt vā Iherusalem so brochten si on
sen here eerst in dat huys eens ouersten
priesters die ghenoeemt was Annas en

want sinte Johan bekent was in Za
nas huys onder zyn ghesinnē hier om
so ghinck hi mede in dat huys. Ende
te peter bleef daer butē staen ende en dā
ste niet in gaen eer dat sinte Johan de
maghet bat die die doze wachten dat
sinte Peter mede in liete. Die maghet
liet sinte peter in gaen. mer als si hem
zyn aensichte sach so sprack si hem en
aldus. Waerlic du biste een vā des mē
ghesellen. Sinte peter mistacte des mē
antwoorde der maghet. O wijt ick
weet niet wat dat du segte. Ic en sint
den man niet. Dat wijt liet haer ghew
ghen en sweech. Sinte peter ghinc vō
bi dat vuer staen en wermede hem ewē
het cout was en hem nzoēs. Als daer
bi den vuer stont so quā dat vuer
maghet. Ende als die sinte Peter vā
sach staen so sprack si totten ghenē
daer oer bi dat vuer stonden. Sinte
is een vā des mans iongheren. Sinte
peter messaecte oēn here anderwer
de sprack. Ick en bin des mans iongh
niet ende ick en kende hem npe ende
en weet oeck niet wpe hi is. Dat mē
loueden hē die ioden npe die bi vuer
stonden. Mer si sprake. waerlic du biste
een vā des mans discipulen. Ende si
horen wi wel aen dyne sprake wāt dā
spreeste als een galileisch mēse. Ende
onder den ghenen die aldus bi dat vuer
stonden ende warmeden hem ende
dus sinte Peter aen reghen so was
daer oeck ene die Malchus. mer was
die sinte Peter dat oer of had gheghe

dese dpe hadde sinte Peter gherne toe
 ghewestē n̄ hier om sprac hi hem aldus
 want den man missaert. du bist vā
 sine gheselsape want ick sach v bi hem
 inden gaerde des houes daer wi hem vī
 ghen. Sinte peter sprack wederōme. mē
 ick en weet niet wat du segste. Ic ne
 me dat op mijne eet en swere bij mijne
 wet dat ick den man niet en kenne end
 niet en weet vā hem te segghen. Als sinte
 Peter onsen here aldus dzierwerf missa
 hebde. En ene valscen eet ghesworē had
 die hant so crayde die haen. Ende als
 die hant crayde so keerde onse here zyn
 anghefichte tot sinte peter en sach hem
 an recht ofte hi segghen woude. Peter
 du hebste di vermeten datstu mijns niet
 souste missaertē al soustu mit mi ster.
 Sū al waert dat alle die ander ion
 ghieren vā mi vloghen du souste bi mij
 bliuen en mij niet begheuen. Denckt nu
 op die woorden die ic di toesprak. Als
 datstu mi dzierwerf souste missaertē eer
 die hant ewerf crayde. Ende nu soe
 bekeene dyne cranchept end laet di leet
 wesen datstu teghen mi hebt misdaen.
 Als sinte Peter dat barmhertighe aen
 sichte onses heren sach so wert hi denc
 kende op die woorden die hem onse here
 toesprak. Had en hi ghinc alre hāt
 wut Annas des priesters huys en scri
 ve ende ghinc aen enē berch legghen in
 me steenroefse ende en hielt niet op van
 strepen eer an den derden daghe dat on
 se here eer an den dode en
 tot hem quam ende hem openbaerde en

de vertoonde ende troostede hem ende
 verghaf hem alle sine misdaet. Dpe
 wile dat sinte Peter aldus stont onder
 den ioden ende in groten anrte was vā
 sinen ligue so stont onse ghebenedijde
 here mit ghebonden handen voer den
 priester anna Annas die vragheden on
 sen here van sine leringhe ende van sine
 iongheren. Onse here antworde hem al
 dus. Ick hebbe openbaerlike gheleert in
 den tempel ende in die sinagoga daer al
 le die ioden plaghen te vergaderen ende
 ick en hebbe niet heymelike noch verbor
 ghen ghesproken. Doe onse ghebenedi
 de salichmaecker aldus Annas gheant
 woordet hadde so stont daer bi ene vā
 des bischopes knechten dpe wert toor
 nich dat onse here christus. Ihesus aldus
 Annas gheantwoordet hadde. Ende
 hij hiet op zyn hant ende sloech onsen he
 ren chailt. Ihesu enen vuter maten gro
 ten slach an sine ghebenedide kinnebac
 ken ende sprack aldus. Hoe antwoorde
 du den biscop alsoe onwaerdeliken. On
 se here die antwoorde hem weder. Heb
 be ick qualike ghesproken so gheeft een
 ghetuychnisse van den quaden ende heb
 be ick oeck wel ghesproken waer onse
 soe staetstu mi dan. Hier is te weten
 dat Annas ende Cayphas waren doe
 die ouerste priesteren van den ioudsten
 volcke inden ouden testamente doe onse
 here Iesus christus den doot liden sou
 de ende si hadden dat bisdomme ghe
 huert ofte ghemiedet van den roemscen
 keyser om ene sekere sōme vā ghelde en

reene vā den tweēn was biscop dz een iare en die ander dat ander iare. Ende in die tijt dat onse here gheuāghen wert was Cāpphas biscop en cāpphas had den raet ghegeue dat men onsen heren vāghen en doden soude. Ende hi had dese woorden ghelproecken inden rade daer die ouersten vāden ioden vāgadert waren aldus. **G**hi en denckt niet wat v nutte en ozbaerlic is. En dz is ozbaerliker en vele beter dat een mensche sterft dan alle dat volc ghemeenlic verdozne. Dese woorden sprac hi vut ene quade menighe want hi den doot ons heren begheuede. **O**ec nochtā so sprac hi waer wāt die heylighe gheeste sprac hē vutē mōde alen was hi des niet weerdich en dede hem prophetieren buten sine weten om dat hi biscop was. als dat christ⁹ den doot soude liden en mit sinen doot dat volc soude verlossen vā den ewighē doede. Als annas anders ghene antworde en mocht hebben vā onsen here sen. de hi hē gheuāghē en ghebondē tot cāpphas den biscop. En daer bleef onse here voert die nacht in cāpphas huys. En die quade diene die onsen here hadde gheuāghen deden hem menighe pyne end liden an. **H**i wilen toghe si hem bij dē haerde voerwaerts ende bi wilen bi dē hare achterwaert. Ende bi wilen so hi. ghen si enen vūlē stinckendē doec voer sine anghesichte ende bedectē sine oghē daer mede en sloeghen hē op zyn hooft ende an sine wāghen ende an zyn hals en spotten also mit hē ende lacheden en

spraken hem toe aldus. **S**istu chaltu ende een waerachtich prophet so lo ons dpe waerheyt wie heuet di gheuāghen. **O**eck soe toghe si bi wilen onsen here bij die oren ende dicke ende werue bespegghen si hem in zyn groet dide anghesichte ende hadden dat onrepyne ghemaect mit hare spaken onse here in zyn anlichte gescreuen als een malaetf mensche. Ende so wāt dē pine en smaetheit si onsen here den soe sweech hi al stille als en liden die niet en can spreken. **O** heren selche ouerdentket dat grote ianē den dat onse here om dīnē wille sine sculden in die nachte ter manen heeft gheleden. **E**nd in der nachte een slape vut hebt so sulstu di liden en dese pyne ouerdentken en bescreuen onsen here danken van die liefste di bewesen heeft. **E**nde arbeyt ende pyne die hi om dīnen wille gheleden heeft. **D**e spreect hem sonderlinghe en ghehe hē te loue ende tot ere mit oetmoedicheit ende vut rechter liefden. **A**ls die se menschen alle den nacht onsen heren hadden ghepyuighet ende ghescreuen der rusten. des moorghens vroz soe vā gaderden die vorsten die priesteren die scriben end pharizeen ende quamen tot cāpphas ende ghinghen te rade en de sochten valscē tughe dat si onsen here totter doot mochten brengen. **D**e valscer tughen quamen daer voert op een yghelic dat sine valscheliken vort brochte. **D**ie sommighe spraken wāt

den desen man ene loghene horen seggē
 als dat hi den tempel die in vele iare ghe
 maect wert. neder legghen en te breken
 woude en in drien daghen wederome
 op rechten en maken. Dit was een val
 sche ghetuych. wāt onse here en sprack
 al hadde hi die macht dat te doen hadde
 hi ghe wilt. Mer hi sprac dese woorden
 van zijn selues lichame. Ende gaf daer
 hen en neder ghelept soude werden. En
 daer hi inden derden daghe na sine doot
 dat lichaem weder oprechten end leuen
 souden. Wi hebben desen man horen ver
 segghen den keyser thyns te gheuen. ofte
 ghesproken teghen dese man die heeft
 en daerome heeft hij verdient te steruen
 dat was loghen en hadde de keyser sine
 thyns niet verboden te gheuen. Mer doe
 die ioden onsen here vraggheden of si den
 keyser sculdich waren thyns te gheuen
 ofte niet. Doe antworde onse here aldus
 gheue. En gheeft oec den keyser dat ghi
 hem sculdich zijt te gheue. Aldus dan.
 ghi ghetuyghen so waren daer vele. Mer
 mit aldusdanighe ghetuyghen en condon
 onsen here niet ten dode brenghe. En
 gheue saecken die men hem an teghe en
 antworde mer al stille sweech. Hierom
 so hont Capphas die biscop op ende hi

sprack tot onsen here. Hoe swighelstu al
 dus stille en hoorstu niet wat dz dese te
 ghen di tughen. Onse here sweech ende
 en antworde Capphas niet. Doe soe
 sprac cappas tot onsen here. Ick beswe
 re di bij den leuēdighen god datstu os
 segste of du biste dye leuende gods sone
 Doe antworde onse ghebenedijde here
 christus ihesus ende sprack. Segghe ic
 v die waerheyt ghi en gheloeft mi nyet.
 Ende vraghe ick v om die waerheit ghi
 en antwoordet mi niet. Ende oeck soe
 segghe ick v voert dat ghi naemaels os
 menschen sone sult sien sitten totter rech
 ter hant gods end wedercomende hem
 tonende inden wolckē des hemels. Cap
 phas antworde weder ende vraggheden.
 Bistu dan die sone godes. Onse here de
 sprac du segste ende ick bint. Doe onse
 ghebenedide verlosser dit ghesproeken
 hadde alre hant so reet capphas zyns sel
 ues cleder van toorne end van verwoet
 heyde ende sprac tot den ioden die bi hē
 waren. Wi en behoenen ghene ghetuge
 meer want dese man heeft hē selue scul
 dich ghemaect dat hi mildadich is ende
 den doot verdient heeft. want hij heeft
 den doot verdient ende teghen god ghe
 sproken in dien dat hi hē god ghelyc ma
 kede. Ende spreket dat hi godes sone is
 wat duncket v allen goet dat men dese
 man doet. Si sprake alle ghemeenlike hi
 is mildadich en heeft den doot wel ver
 dient en mittien spaghē si hē in zyn aen
 ghesichte en bespottē hem en vondē een
 doec voer sine oghen en sloeghen hē aen

sinen hals op zyn hoeft en an sine kinne
 backen en leyden bistu Christus die so-
 ne gods soe prophetierte wie di heft ghe-
 slaghen Onse here sweech ende en ant-
 worde hem een woort niet Als die io-
 den onsen here langhe ghenoech bespot
 hadden soe leyden si hem mit gheboden
 handen vut caphphas huys en ghinghen
 ghemeenlike mit hem en brachten hem
 tot haren rechter Pylatus als dat hij
 daer oner soude rechten end hem doden
 Ende als si quamē voer dat huys daer
 Pylatus in woende ende daermen dat
 dat recht plach te houden Ende daer so-
 en ghinghen die ioden niet in want Py-
 latus een heydensche man was ende vā
 des keplers wesen dat recht bewaerde
 Ende dat lieten si hier om wāt si Pyla-
 tus hielden voer een verbanen onghel-
 ionich mensche om dat si daer of niet de
 repnichte en worden mer repne bleue op
 dat si vā den paelschelāme op hare paels-
 chedach mochten eten die doe was des
 anderen daghes op den saterdach .

Hier machmen merken ene grote blie-
 heyt der ioden in dien dat si schuweden
 Pilatus huys ende meenden daer of be-
 uleet en misdadich te werden Mer dat
 si dat onsculdighe bloet onses heren Je-
 su christi wouden storten ende hem do-
 den des en achten si nyet Ende daer of
 so en hadden si ghene wroeghige en dat
 en dochte hem ghene misdaet wesen .

Als iudas sach dat dye ioden onsen
 heren leyden tot pilatus om hem te do-
 den end onse here hem seluen ghene hul-

pe en dede mit woorden noch mit wer-
 ken soe wert hij mistrooslich ende ken-
 de dat hi misdaen hadde Ende hi nam
 die dertich penninghen daer hi jnn mit
 ster onsen ghebenediden heren christum
 ihesum om vercoft hadde Ende gheschiet
 totten ouersten ende princen der ioden
 ende bracht se hem weder ende se wāte
 niet behouden Want ick heb en wil
 dich bloet verraden Die ouersten der ioden
 den spraken hebstu dat ghedaen daer
 hebben wi niet mede te doen. Dye ghe-
 en wille wi niet. liet wat du hebste ghe-
 daen Als iudas dit hoorde so viel hi el-
 tehand in mistrooslicheit Ende hi nam
 penninghen in den tempel Ende gheschiet
 seel ende hinc hē seluen Ende alle hē
 me spleet midden ontwe Ende alle hē
 darmen vielen vut sine lichame Ende
 das die dertich penninghen en bi wer-
 worpen had in den tempel Ende gheschiet
 was ghegaen soe namen dye priesteren
 van den tempel dat ghelt op Ende gheschiet
 ghen te rade wat datmen beste mit den
 ghelde soude doen Ende si spraken dat
 der hem Het en is ons niet ghebrek bi
 ghelt te werpen onder de seet in de sco-
 bi des te mpels ghelt Wāt dz ie en lo-
 des bloets En daer om een mensche
 coft is En hier om willen wi dat ghelt
 legghen indē orbaer der armer luden en
 willen daer mede copen een acker land
 tot behoef der armer pelgherimen end
 der armer ludē die hier comen end doot
 bliuen als die daer opte begrave. Ende

aldus deden si en noemde den acker in
 hare sprake **A**cheldemach **E**n dat is in
 d'opse te legghen. een acker des bloets
 en alsoe is die acker noch hude ghehetē
 Als die ioden olen here ghebrocht had
 den voer pylatus so seynden si onsen he
 ram Pylatus ghinc vut tot den ioden
 ende vraghede hem **W**at ghetuychnisse
 gheuet ghi desen mā dat ghi hem to mi
 ghebrocht hebt **D**ie ioden spraccken on
 wederom aldus **W**aer dese
 man niet misdadich ende een quaet mē
 is want hi misdadich is ende teghens
 ons so begheere **P**ylatus
 in misdaen heeft teghen ons so begheere
 wi gherechter vā di te wesen **P**ylatus
 antwoorde. heeft hij misdaen teghē uwe
 wet so niet ghi hem en rechter selue o
 uer hem nae uwe wet **D**ie ioden sprake
 tri is di bevonden vā den keyser **W**i manē
 vā den reede den ghi den keyser hebt ge
 latus ghinc weder om in zyn huys tot
 onsen here ende sprack hem toe end sepe
 de. **V**an waen bistu **O**nse here sweech
 ende en antwoorde hem niet **D**oe sprack
 pylatus. waer om en antwoztu mi nē
 te laten ende dat ick machte heb di quyt
 antwoorde hem onse here **D**u en hadste
 ghene macht ouer mi ten ware dat si di
 van bouen ghegheuen waer **E**nde hier
 om is der gheure scult meerre die mi di

gheleuert hebben van dyne schult **D**oe
 ghinck pylatus weder vut totten ioden
 ende sprack **I**ck en vinde ghene sake dē
 mildaets in desen mensche daer men hē
 om doden soude. **D**ie ioden spraken de
 se man is misdadich want hi heeft ene
 njeuwe gheloue opghebrocht ende ghe
 leert **E**nde hi is ghecomen vuten lande
 van galileen hier te **J**erusalem **E**n heeft
 onse volc verkeert **A**ls pylatus dat lant
 vā galileen hoerde noemē doe vraghede
 hi of onse here vuten lande vā galileen
 ghebozen ware en hi den conic **H**erodes
 toe hoorde die doe binnen **J**erusalem
 was **S**o sende hi olen here tot coninck
 herodes die saecken die die ioden onsen
 heren anteghen hem te onderwindē **E**n
 de vont hi hem misdadich dat hi daer o
 uer rechte de en name hē dz lēf **V**ont hij
 hem oec onsculdich dat hi hem vloste de
 vuten handen der ioden en liet hē gaen
En dit dede **P**ylatus herodes ter eren
 want onse here ghebozen was vut gali
 leen dat **H**erodes lant was **E**n hi daer
 of een coninck en een here was vā des
 keylers wegghen **O**eck dede hi dat. om
 dat hij onsen heren ontslagghen mochte
 werden end hi daer ouer niet en dorste
 rechten want hi onsen here cristum **J**e
 sum uode ghedoder hadde. daeromme
 want hi wel wiste dat die ioden ghene
 rechte saecke en hadden teghens onsen
 heren **M**er van quader nydicheyt daer
 nae stonden hem te doden. **A**ls die io
 den onsen ghebenediden salichmaecker
 christū **J**esum voer **H**erodes brochten

soe wert hi daer in verblidet wāt hi lan
ghe begheert had onsen here te sien wāt
hi vele van sine teykenen ende miraculen
hadde horen segghen en hi hadde gheho
pet een teyken vā onse here te sien. Die
ioden clagheden grotelic vā onsen heren
ende teghen hem aen mit valsceloghene
vele misdaden daer hi ghene scult an en
hadde. Mer herodes dye en achte der io
den claghe niet. Mer hi ghinc onsen he
re an mit menigherāde woorden en vra
ghede vele saken. Mer onse here sweech
al stille ende en antworde hem niet een
woord. Ende als sommighe leraers seg
ghen soe zyn twee redene waer omme dat
onse here herodes niet en antworde. Die
ene redene is dese. Herodes hadde de hei
lighen propheten sinte Johan baptista
ghedodet ende daer om was hi indē bā
ne ende en was niet waerdich dat hem
onse here toeghesproken hadde. Die
andere redene was dese. Hadde onse here
gheantwort herodes ende enigherhan
de teyken voer hem ghedaen bi auctoritē
so soude hem herodes verlost hebbe out
der ioden handen ende soude hem heb
ben laten gaen. Mer want onse here be
rept was den doot te steruē ende ghene
vertreckinghe zynre passie en begheerde
hier omme soe sweech onse here ennde en
gal herodes ghene antwoort. Als on
se here aldus stille sweech tot allen din
ghen die hē herodes toesprack ende vra
ghede recht als een mensche die ghet en
de stom is ende ghene redene noch eni
ghe woordē en can noch en weet te ghe

nen. Soe verstaen den hē herodes ende
spotte mit onsen here ende dede hem en
trecken een wit cleet in schenke ende in
spottighe als men den ghecken ende in
dwalen plach an te trecken. Ende om
hem wederom tot Pylatus. Ende om
die tijt voert so worden herodes ende
latus vrienden die te voer vanden hadde
gheweest. En doe Pylatus sach dat hi
dat nyet verdraghen en mocht wesen
hi en molte ouer onsen here redden. Soe
riep hi die ouersten ende die mocht wesen
der ioden tot hem ende seide. Ghi wilt
dese mensche tot my ghebrengen als
wilt daer ouer hebbe gherecht. Ende
ver enen misdadighen menschen. Ende
ghi claghet ouer hem dat hi al dat volck
soude hebben verkeert. Ende ich heb die
sake ondersocht ende hem daer of
v ghebraght en ic en can ghene sake
hē vindē indē daer ghi hē in besulden
en ich had v mit hē ghesent tot herodes
als dz hi sine misdaet soude onder
want hi hē toehoert en vā sine lande
geboren en heeft hē laten gaen want hi
ghene saeke en vant daer mē hem dz hi
om mocht nemē. Ghi hebt teghe v ghe
te onder v dz ghi alle iaer teghe v
tijt vā paelschen enē misdadighen mit
sine misdaet plegghet te verghen en
quijt te laten. En hier om heeft die mo
lce pet misdaen mit enighē woerde
om wil ic hem alsoe castighen dz hi hē
meer hoeden sal en dan wil ic hem
scheldē en gaen laten. Doe riepe alle
ioden ghemeenlike. wi en wille dese

39
niet quijt ghelaten hebben. **M**er Bar
rabas willen wi quijt hebben ghegeue
Barabas was een misdadich mēsche
en hadde gheweest in een vechtelijc en
in een oploop daer hi een mā hadde ver
wordet daer hi dat lijf mede verboert
had. **D**oer desen misdadighē mēsche ba
den die ioden en den wondē si quijt heb
ben. **M**er christum die nye quaet en de
de den wonden si ghedodet hebbē. **D**oe
sprac hi. **W**at wilt ghi dat ic mit Jhesu
doe die ghenoeemt is christus. **D**ie ioden
spraken hant hem an een cruce en dodz
hem. **P**ylatus sprac. **N**emet hem na v en
dant. **D**ie ioden spracken wederomme
wi hebben ene wet en nae die wet so sal
bi keruen wāt hi hem selue ghemaect he
bet. **A**ls pylatus hoorde
hi hem meer te ontfien. **E**n ghinc weder
hi tot onsen here en sprac. **B**istu der io
den coninck. **O**nse here antworde pyla
tus en vraghebe hem aldus. **S**egstu die
woorden but di selue ofte hebben se an
verluden di vā mi gheseyt. **P**ylatus sprac
ich en bin gheen iode. **D**ijn volck en dyne
wilcopen van dijne wet hebbē di mi ghe
leuet. **W**at hebstu misdaen. **O**nse here
antworde pylatus aldus. **M**ijn coninc
en is van deser werelt nyet. **W**āt ware
mijn rijck vā deser werelt so soude mijn
hantē wel bi mi staen en voer mi vech
ten en soude mi beschermen dat ich dē
ioden niet gheleuert en worde. **M**er nu
en is mijn rijcke van deser werelt. **P**yla

tus sprac. **S**o bistu dā een coninck. **O**n
se here sprac en antworde. **I**ck bin daer
om ghebozen en op eerrijcke gherozen
dat ich een ghetuychnisse der waerheyt
sal gheue. en een yghelic die vā de waer
heyt is die hoort mijne stemme. **P**ylatus
sprac. **W**at is die waerheyt. **E**n als
pylatus dit had ghevraghet so en wach
tede hi die antwort niet. mer althāt so
stont hi op ende ghinc weder tottē io
den ende sprack dese woordē tot hē. **J**e
en derue den mensche nyet doen doden
wāt ic aen hē ghene sake en vinde daer
hi dē doot mede vdiēnt heeft. ic wil hem
quijt schelden en gaen laten. **D**oe sprackē
die ioden. **I**s dat sake datstu desen man
quijt scheleste en gaen laet so en bistu des
keplers vrient niet. **W**āt wie hē seluen
een coninck maect buten cōsente des ke
plers die doet teghen den kepler en die he
uet den doot verdient. **H**ier is te wetē
dat die kepler en dpe romeynē ghebodē
hadden dat nyemāt coninck wesen noch
heten en soude buten haren oerlof ende
so wie butē hare consente hē selue conic
noemde of hē onderwōde coninck te we
sen den soude mē doden. **E**n hieromme
wāt onse here conic der iode ghenoeeme
wert buten orlof des keplers als si hem
ouerloghē. daer om sprackē si tot pylato
Jā sake datstu desen mā latet gaen soe
en bistu des keplers vrient niet. **O**fte si
leggghen wouden laet ghi dese mā gaen
soe sullen wi den kepler ouer di clagghen
dat du ons recht hebt gheweyghert. **E**n
de desen man die misdadich is teghens
p iij

den keyser hebt gaen laten baten onsen
wille wāt wi ghenē conic hebben noch
hebben en willen anders dā den keyser
of den ghenē die hi ons settet tot een co-
ninck Als pylatus dese woordē hoerdē
soe wert hi vernaeert en had anrste voer
den keyser dat hi hē daerom of soude set-
ten en daer om misdoen soude En hier
om ghinck pylatus sitten int gherechte
ende dede onsen here voer hē comen ende
sprac totten ioden en leyde Sal ick om
mer unwen coninck cruceu Si spraccken
Wien hebben ghenē coninc dā den key-
ser Doe stont pylatus op en wiesch sine
hāden voer alle den volcke dat daer ver-
gaderet was en sprac Biet hier wālsche
ic mijne handen voer v allen op dat ghi
daer bi weten sult dat ick onsculdich bi
an desen bloede en aen den doot des on-
sculdighen menschen en des rechtuer-
dighen mans Doe spraken die iode ghe-
meenlijcke Sijn bloet dat gae ouer ons
ende ouer onse kinderen Otte si segghē
wouden En ontfiet di nyet desen man
te doden Wāt wert die keyser daerom
toornich en wil hi wrake daer om doen
die wrake willen wy ouer ons nemen
ende willen di scadeloes daer of houdē
Doe dede Pylat⁹ den ioden haren wil-
le en liet barrabā gaen en ghat hem Jhe-
sum te cruceu na haren wille En hier in
wert pylatus misdadich teghens gode
om dat hi vā den anrste die hi hadde vor-
den keyser ende om gonste wille der io-
den recht oerdel verkeerde Ende barra-
bam die den doot verdient had liet gaen

Ende onsen here Jhesum. dyen onse
misdaet onsculdich was den valsche io-
den ouer gaf ende liet hem doden. Als
pylatus onsen her Jhesum den ioden
uer gheleuert hadde So namen pylat⁹
ridderen onsen lieuen here ende bonden
hem vut alle sine clederen ende bonden
al naect an ene stenē suple end sloegen
hem alsoe seer mit scarpen ghepelen en
de roeden dat d' bloet van sine wonden
neder liep Ende dat vā sinen herten
sine voeten nergheus nyet heelen kon
Als die propheta pyavas te vome had
gheprophetiert En als si onsen here si-
dus gheghepelt hadden so ontboden si
hem van die supl en toggen hem in een
root purpuren cleet End druckden d'
ene scarpe doornē crone op zyn hooft En
dat bloet vut sine lichame neder liep En
si gauen hē in sine hant een riet als een
conincs ceptū Ende soe hem bespau-
den ende knielden voer hem en segghen
Ghegruet bistu conic der iode En dor-
na speghē si hē in zyn anfsicht en troef
hem op zyn hoeft mit ene eyere. Als die
ridderē ald⁹ iamerlick onsen here her en
mishādelt soe nam pylat⁹ onsen here en
leide hē vut tottē ioden en sprac Biet
desen mensche Otte hi segghen woude
Biet hoe iamerlic en hoe smadelic is de-
se mensche ghepyncht voer dese mis-
de die ghi hē antjdet Ontfermet v nu
uer hem en laet hem gaen Als die iode
pen ende ouersten der ioden onsen here
saghen. riepen si mit luder stemmen Doe
hem ewerch doet hem ewerch den man en

hanghet hē an een cruce gheeft hem een
 eynde en dodel hem **D**oe namē pilatus
 ridderen olen here en togghen hē vut dat
 purpur cleet en dedē hem sine cleder we
 der an en leydē hē zyn cruce op zyn hals
 en hem te scāde so leyden si mit hē vut
 cruce morde nare die dat lyt vboert had
 den. En want onse here zyn cruce nyet
 ollen draghen en mochte vā cranchept
 zyns liues **H**ierom dwōghen si enē goe
 den onnoselen man daer toe die ghenoe
 met was simeon dpe hē daer ghemoete
 inden weghe en was ghebozen vā een
 bedcken ghenoeemt **C**yprenen. dat hē dz
 cruce na onsen here moeste draghen **E**n
 als men onsen here aldus vutleyde tottē
 vnde so volghedē hē na sonderlinghe ve
 re en scrypden om die pynē die mē hē an
 dedē baten sine sculde **E**nd als de vrou
 wen en ons heren vziende aldus scrype
 den so heerden onse here zyn aensichte
 tot den vrouwen en sprack **G**hi dochte
 en van iherusalem en scrypet nyet ouer
 mi. mer scrypet ouer v seluen en ouer v
 kinderen om die plaghe en dat liden dz
 v toecomen sal **W**āt daer sullē daghen
 comen daer uwe kindere in segghē sullē
 salich zyn die byrcken dpe ghene kide
 ren hebben ghewōnen ende die borsten
 die die kinderen en soghedē **D**ā sullē si
 segghen totten berghen. vallet op ons.
 En tot den hemelen bedect ons. **W**ant
 na dien dat si dit doen in een hout van
 een groenē bome wat sal dā gheschie.
 den ende ghedaen werden in een houte

dat van enen dorren bome is **O**fte onse
 here segghen woude **G**hij vrouwen vā
 iherusalem en scrypet nyet omē dpe py
 ne die ick na moet lyden omē die verlos
 singhe ende salicheyt der werelt **M**er
 schrypet om die plaghen ende pynen die
 v ende uwe kinderen ouer gaen ende o.
 uercomen sullē om hare geote sunden
 ende boosheyt wille die si nu doen wāt
 die tijt sal cortelic comē dat si vā plaghē
 ende van pynen die si lyden sullē spre.
 ken sullē **S**alich zyn die ghene die nyet
 ghebozē en wordē **M**it desen woorden
 voerleyde ole here den volcke vā iheru.
 sale dat si om die quaetheyt die si an hē
 deden inmerlīc gheplaghet end verderft
 soudē werden **E**nd dese woordē wor
 dē vūolt in dz veertichste iaer nae os he
 ren doot wāt doe laghen **T**itus en vel
 pafian? voer die stat vā iherlm en won
 nen en verderfden se tottē groude **E**nd
 oder ander pynē die si dar binen hadde
 in dat belegge was die hōger soe groot
 i die stat dz die vrouwē haers selfs kide
 ren aten. vele iode stozuē van hōgher en
 wordē doot gellaghē en die leuēdich ble
 uen die worden vcoft en tot hare scāde
 wordē. xxx. iode ghecoft om enē pennic
 daer om want si onsen salichmaker Je
 sum ghecoft hadden om dertich penni.
 ghen **A**ls onse ghebenedide here chri
 stus **J**esus op den berch van caluarie
 was ghecome daer men die misdadige
 menschen te doden plach soe namen py
 latus ridderē dat cruce van onsen lieue
 here en si worpēt neder op die eerde en

ontleden onsen here en si worpen hem
al naect seer onweerdlike op dat cruce
en reckeden sine arme alsoe verre vut dz
si vut hare leden ghinghe En namē doe
die geote groue naghelen ende sloeghen
enen groten naghel doer sine rechterhāt
Ende den āderen naghel doer sine luyt
terhāt Ende den derde naghel doer bey
de sine voeten . En als si onsen here al
dus an dat cruce ghenaghelt hadden so
namen si die tafel daer pylatus die tytel
onles heren op ghelcreue had Ende na
ghelden die tafel bouen dat hoeft onles
heren an dat cruce Ende die tafel mitter
titel was een brief daer i ghelcreue stōt
die sake en die misdāet daer oē here om
ghedodet wert Ende die tytel was ghe
screue in griere in hebreusche ende in la
tynsche sprake op dat een yghelick men
sche vā waen dz hi quame den tytel sou
de moghen lesen ende verstaen End die
waren die woorden die inden tytel ghe
screuen stonden Ihesus nazareus rex
iudeorū Ihesus van nazareth coninck
der ioden Ende want in den tytel stont
ghelcreue dat Iesus was een conic der
ioden daer om worden die iode toz nich
ende ghinghen tot pylato ende spraken
Niet en scrīft coninck der ioden mer dz
hij gheleecht heeft Ick bin een conic der
ioden Pylatus die āt worde den ioden
weder ome aldus . Dat ick ghescreuen
heb dat heb ic ghelcreue Of hij legghen
woude dese woerde die ic ghelcreue heb
die sullen ghescreuen bliuen ende niet v.
wanvelt werden Als onse here aen

dat cruce was ghenaghelt soe hiet hi
hem op van dye eerde mit den cruce en
groten gherufte ende arbeit en si lēten
dat cruce mit den uedersten eynde i
gat dat daer toe ghemaect was
van den uederstē des lichames on
heren so retē sine handen ende voeten
op an dē eynde daer die yfere naghelen
in staecten ende dat bloet liep daer mit
oueruloedlike ghelijck dz een merck was
dye fonteyne Niet ende merck was
pyne heeft onse here gheleden om dē
wille Niet oech an den rouwe end den
bitter lyden zijner lieuer moeder die
rouwe en medelidē nauwelick hare
ste en cōde vthoude Als pilatus
ren oē here ald9 opgherecht hadde en
hi daer hinc mit opene wōden so namē
si die twee mordenaren en hinghen
beiden sīdē elck an een cruce den mē
echter sīdē gēte scāde rechte of hi hāde
gheweelt een dief ghelijc die ander
En hier mede wert vnoellet dye moe
die die pyras hadde voerghelpe
van die smaetheyt dye onsen heren ghe
daen soude werden . Wij sal ghemē
mitten misdadighe menschen vint
Als onse here aldus iamerlick vint
den cruce soe sach hij sine lieue moeder
aen ende sprack Wijt hier hiet hier
Daer nae so sprack hij tot sinte Jhā
nes euangelista die zyn neue end lēte
discipel was . Johannes . Niet dat
moeder . Ende mit desen woorden so
beual onse here sinte Johannes te beu
ren Mariā dye bedructe moeder oē here

Als dat hi se soude troosten en haer be-
hoeder wesen en lijfliche dienen als sine
moeder En van die tijt voert so ontfinc
te ante Johan in zyn bewaringhe ende
diende haer als sine moeder. Hier is
te weren dat dit woort. wijf. is een na-
me daermen alle vrouwen mede noemē
mach. ghelijc datmen alle mās persone
noemt mās En dat onse here seyde tot
sine lieue moeder wijf end niet moeder
dat dede hi hier om Wāt die rouwe die
maria had in haer herte doe si onsen he-
ren also sach hanghen en pynighē was
te lieden Ende hier om soe sprack onse he-
re tot sine lieue moeder ende noemde se
moeder. Want had hi se moeder ghenā
rouwe gheborsten hebben Ende si wa-
re ter stont doot ghebleuen. Hier om dā
soe sprack onse sakenmaker. wijf. ende
niet moeder siet dijn kint Als ppla
tus ridderen die twee moordenare had-
den aen den crucen ghehanghen soe
namen si ons heren clederen ende scoor-
den die ontwee ende deplde die onder hē
vieren Ende een yghelic van den ridde-
ren nam een deel vā den clederē Mer dē
ouersten rock onses heren en deplden si
niet wāt die rock was sonder naet l'ghe-
maert en hi was ghestrickt van den ouer-
sten totten nederste ghelijc als ene mut.
te is ende daer om en dochte hi niet ghe-
weilt des so worpē si lōte wye den rock

al hele behouden soude En doe wert u
uollet die propherie die Dauid had ghe-
sproken Si hebben mijne cledere ghedei-
let ende op myn cleet hebben si een lōte
gheworpen. Als onse here aldus hin-
ghe aen den cruce soe bat hi sinen vader
voer die ghene die hem dē doot aendede
ende sprack. Vader vergeeft hem dese
misdaet want si en weten niet wat dat
si doen Als onse here, dese woordē ghe-
sproken had so bespotteden hem die scri-
ben en die pharizeen ende sprackē Gistu
Christus die sone godes soe clime neder
van den cruce ende make di wederōme
ghelont so willen wi an di gheloue En
de sommige riepen hem an ende sprackē
Vach dit is hi die hē vermerē heeft dē tē-
pel gods te brekē en in drie dage weder
om te makē. make di selue ghelont end
verlosse di so moghē wi an di ghelouen
Sōmige seiden. andere mēscen heeft hi
ghelont ghemaect mer hē selue en can hi
niet ghelont maerken. Dese smadelike
wordē en ander woordē spraken die io-
den tot onsen here En alle leet hi se ver-
duldelike en sweech stille. End als d'ye-
sodē ald' onsen here bespottē so bescremp-
ten hem oec ene moordenaar die aen die
luchter side hinc die genoemt was Gel-
mes ende sprack hem aldus toe Gistu
die sone gods so make di ghelont ende
ons mede En als die ander moordena-
re genoemt. dī was diet tot ons heren
rechter side hinc dese woorde hoerde vā
sine gheselle so scout hi hem en sprac. oec
sietstu oeck god uper en du nochtā ver-

doemet ende veroordelt biste tottē doot
ende hangheste an den cruce ghelijck de
sen menschen Ende wi hebbe den doot
wel verdient Ende wat wi liden dat li
den wi mit rechte Mer dese mensche en
heeft niet misdaen ende hi wert mit on
rechte ghedodet Ende als Dismas zijn
gheselle hadde beschuldighet so keerden
hi zijn aensicht tot onsen here end sprac
Here ghedenct mijnre als du comeste in
dyn ryck. Onse here antwoorden den
moordenaer doe hi berouwte hadde van
sine sunden en ghenade van hem bat en
de sprac hem ghenadelike toe aldus Ic
segge di voerwaer dat du noch huden
sulstu mit mi wesen in den paradise.

Op die seste vre van den daghe cruce
den die ioden onsen heren Ende van de
seste vre tot dye neghende vre soe quam
een duyckternisse ouer al eertrijcke ende
duerde drie vren lanck vā der sester vre
tot die neghende vre toe doe onse here si
nen gheest op ghegeue had Want de zō
ne liet haer schijnen ende en mocht nyet
liden noch aenscouwen den doot haers
scpeppers Ende als dat naecte die neghē
de vre van den daghe soe riep onse here
mit luder stemmen Heli heli lamazabatha
ni Ende dit zijn hebreusche woorden en
de beduden aldus vele. Mijne god mijn
god waerome hebstu mi begheuen Si
desen woorden so moghē wij merken
die crancheit der menschelijcker nature
onles heren christi Ihesu in dien dat hi
hem des beclaghede dz die godlijcke mo
ghentheyt haer alsoe altemale verbarch

dat si hem in die bittere pyne ghene
peen dede Mer den ioden liet doen
sine lichame wat dat si wouden
onse here dese woorden had ghesproken
soe sprac hi voert Vader mijn gheest
beuele ick in dyne handen Ende doe
nae soe sprac hi mi dorstet Ende doe
se here sinen dorste hadde gheclaget
tehand was daer bereyt een bitter
van galle en vā azijn en vā mirre
ghemēghz Desen drac hieldē si dat
re voer sine mont mit een spōle en bo
hē te drincken En als onse here doe
ghelmaert had soe en woude hi dat
niet drincken Mer hi sprac consumme
tū est En dz is te segge. alle dinghe
veruollet En mijn liden hoe dat ic
den molte nae den woorden dreyen
ten is nu tottē eynde ghecome En doe
mede negghede onse here zijn hoest
en gaf op sine gheest. En doe ic
laken dz indē tempel hinc vā boue
nedē en die eerde beuede en de ste
ten die graue loke hē op En v
stondē op vutē graue en ghinghe in
stat vā Iherusale en openbaerde
luden En in die vre doe onse here
ste op gaf so sprac een ridder hem
Centurio dese hadde onder hem
Achter ridderen die Platus daer
gheseynt mit ghewapender hant
volck te beklueren Ende te verho
dat daer gheen oploep noch verho
en worde. Dese centurio die sprac
waerlijcken dit was een recht
mēse en godes sone Ende dat ghem

volc dat daer vergadert was wert son-
derlinghe seer veruært doe si dese tepke
saghen ende bekenden hare misdaet en
de hoeghen voer hare borsten ende keer-
den hem om ende ghinghen totter stad
wert. En want het des anderen dages
was haer paelschdach ende een meeste
hoerthijc der ioden. Ende dat volc van
den lande ghemeenlic soude comen tot
deser hoerthijc. Ende dat onbetamelick
had gheueft dat dye dode lichame bij
den weghe hadde ghehanghen. Hierom
so ghinghen dye ioden tot Plato ende
baden hem dat hi den manen die bi den
weghe hinghen an den cruten woude
doen breken hare benen op dat si te ghe-
ringhet scozen ende dan van den cruce
wille ende seynde sine riddersen weder
omme totten berghe van caluarie. Ende
want die riddersen dye twee moordena-
ren die bi onsen heren hinghe leuendich
vonden so braken si hare benen ontwe-
ende worpen se van den cruten in cuple
cye want onse here doot was soe en
braken si hem sine benen nyet. Mer een
van den riddersen ghendeint Longinus
die blint was die nam een spere end hij
sack onsen here doer sine side endi doer
zyn herte of hij noch den gheeste yet bin-
nen hadde ghehad dat hi vanner doot
bleue. Ende doe ghinghen die riddersen
werth ende lieten dat lichaem onses he-
ren christi. Ihesu ande cruce haghē. En
der want sinte Johānes euangelista vā
anbeghine totten eynde toe bi onsen lie-

nen heren was. Ende alle dinghe die on-
sen heren ghedaen worden hoorden en-
de sacht. Hier om soe heeft hi die passie en-
de pyne onses heren christi Iesu bescre-
uen ende daer of ghetupchnisse ghegeue.
Ende wāt sine ghetupchnisse waerach-
tich is hier omme sullen wi dese dinghen
volcomelicke gheloue. Ende onsen here
vā sine pine dāckē en louē op dz wi sine
pine deelachtich moetē werde en mit si-
ne bitterē doot vā den ewighē doot ver-
losset moetē werde en nae dit leuē bij hē
moetē comē in dz ewige leuē. Amen.

Als pilat⁹ ridder genoemt lōgin⁹
die rechte side ons heren ende zyn
herte had doerstekē en si hem daer mede
te samē lieten ghenoege en hene ghin-
ghen en het naecte der vespityt. So quā
een edel ridder en een rijc iode genoemt
Jolep vā arimathia die een vrient ende
een heymelic iongher was os heren de-
se ghic tot pylat⁹ en bat dz hi woude oz
lof gheue dz licham os herē in een grāte
te leggē en vā dz cruce te nemē. Pilatus
vraghede of onse here doot was. Ende
als hi wille dz onse here doot was van
den ridder cēturio die daer bi was doe
hi zyn gheest opgaf. Doe gaf hi Joleph
oerlof dz licham re grauē en sinen wille
daer mede te doen. Doe coft iolep een
schoen linē doec. En een āder rijc iode
genoemt Nicodem⁹ die oec een discipel
os heren was die cotte salue dz lichame
ons heren mede te saluen. Ende ghinck
mit Joleph ende help hem dat lichame
onses heren van den cruce winnen endi

als die tijt gheromen was bi den auont
om trint cōpleten tijt en dat begonde te
schēmeren so namen ioseph en Nicode-
mus dat lichaem ons heren en wondē
dat in een linen doeck ende begoten dat
mit salue en leyden hē in een nyeu graf
dat ghehouden was vut een steenroedf
daer nie mensche in gheleghe en had en
begroeven dat lichaem na leden en ghe-
woente als de iode haer vriende plaghe
te begraue. En si namen enen grooten
swaren steen en leyden den op dat graf
dat nyemāt dat lichaem ons heren sou
de nemen noch ewech draghen. Als die
ioden vernamen dat ons heren lichaem
in dat graf was gheleyt so ghinghe der
ioden pānten tot Pylatus ende sprake
Here wij hoorden desen bedriegher dye
doot is segghen doe hi noch leefde dz hi
in den derden daghe nae sinen doot we-
der op staen soude van den dode ende
werden leuendich. So bidden wij u dat
ghi dat graf daer hi in leyt besetret mit
volcke en laten dat hoeden totten derde
dach na dz sine doot is voerleden. op dz
sine iongheren bi nachte nyet en comen
heymelike ende skelen dat lichaem vutē
graue. Ende segghen den volcke dat hij
op ghestaen is vāder doot. Wāt waert
lake dat dat gheschiede so soude de laet-
ste dwalinghe quader wesen dā die eer-
ste geweest heeft. Pylatus sprac. Ghaet
selue ende setret daer by dat graf wie dz
ghi wilt en die ghi dat to betrouwet en
fiet dat hi v niet ghenomē en wert. Doe
huerden die ioden en wonnen sine rid.

deren ende leyden se ghemeynt te dat
graf ende beseggheden dat graf op dat
niemāt dat lichaem daer vut nemē en
mochte men en proefde dat wel
is te weten dat die godlike siele ons heren
Jhesu christi also vroe als si vādē lichaem
me ghescheyde was aitchāt neder
totter hellen en brack die helle en wer-
tede sine vrienden die daer in waren en
de hem opertrijcke ghedient hadden en
de hi ghinc voer en leide se in dat derde
paradijs ende bleef daer mit hem tot
derden daghe na sine doot. Ende de
die onse here verlost heeft vut die hel-
bleuen van die tijt voert in dat derde
paradijs tot an den veertichsten daghe
dat onse here op uoer ten hemel
hi se doe mit hem nam en voerde se tot
ewighe leuen. Op den derden daghe
onse here den doot hadde gheleiden
quā sine siele mit die godheit vernemē
was des morghens vroe in die dach
raet weder tot haer lichamen nam den
weder an en vwoete dz vā den dode
die godlike moghentheyt en onse here
stōt op vādē doot waerachtich god en
de mensche en ghinc vutē graue dat
loten was mitre stene en die graf bleef
bleef daer op legghen end dat graf bleef
bestoten ende dat en hinderde hem niet
wāt zyn licham was glouificiet en was
sterflic ghewordē. En daer om en mo-
ten hē ghene lichte dinghe werden
mer hi dede wat hi woude end hi was
daer hi welen woude. En als onse here
op ghestaen was vā den doot alchāt

quā een enghel vā bouen vuten hemel en
werp den steen of dpe opten graue lach
en hi gh'f' fite opten steen ter rechterhāt
vā den graue. **E**n des enghels anſichte
was claer en blinkede als blixom en si
neder waren alsoe wit als snee. **E**n
op die vre doe dpe enghel hier neder quā
en werp den steen vā den graue daer on
te reetbeuighe had doe was een gro
vā dat vureighe anſichte des enghels so
worden die ridderē die dat graf hoepde
alsoe sere vernuert dat si vā hem seluen
quamen en vā auxste neder vielen op die
erde ende bleuen legghen of si doot ghe
weest hadden.

Dat euangeliiū opten paelschdach

En inder tijt dz dese dighe ald9
gheschieden soe ghinghe **M**aria
magdalena. maria iacobi. en maria sa.
lome vut die stadt vā iherusalē voer den
opgāt der sonne en hadde salue in hare
hāden daer si dz lichame ds heren mede
saluē wonden en si sprake onder malcā
der woude den steen vā die dore ds
graues doen. **O**fte si segghē woude het
is om niet dat wi arbeiden wāt die ste
ne die opten graue leyt is also groot en
also swaer dz wi die macht niet en heb
ben den steen of te werpen. **E**n als si al
dus te samen spraken ende bi dat graf
quamen so saghen si den steen vā dē gra
ue gheworpe en die ridderen laghen of
si doot gheweest hadden. **E**n saghe een

enghel sitten opten graue mit een vueri
ghe anghesicht so wordē si veruert en
bleuen staen en en dorsten an dz graf nē
gaen. **D**ie enghel trooste se en sprac haer
toe aldus. **V**eruert v niet voer mi ghij
vrouwen wāt ic bin v vrient en ic weet
wel wat ghi soert. ghij soert **J**hesuz vā
nazareth die ghecruct was en in desen
graue lach. hi en is hier niet hi is opghe
staen vā den dode als hi v voerghelpro
ken heeft. comt hier en siet die stede daer
hi in ghelept was en gaet tot sine iōghe
ren en tot petro en segt hē dat die here is
opghestaen en dz hi voerghEGAEN is i dz
lant vā galileen en dat si daer tot hē co
men daer sullen si hē sien als hi hē te vo
ren gheslecht had. **M**aria magdalena en
die ander vrouwe saghe neder int graf
en als si ons heren lichām nē en saghen
en hieldē si vā des enghels woordē niet
wāt si en sochten ghenē enghel mer den
here der enghelen. **S**i ghinghe bedroeft
en meende dat dz lichām ghestolē was
vā ons herē vriendē en hadde hē anderl
waer begraue. **E**n mit deser meninghe
ghinghe si weder ter stat wert en leyde
sinte **J**ohā euāgelist en sinte **P**eter dat
onse here vuten graue waer ghenomen
en dat si nyet en wiste waer dz hi ware
ghebleue. **O**ock leyden si hem vā den en
ghel den si ghesien hadden bi den graue
ende van die woorden die hi den seluent
vrouwe toe gheslecht hadde. **H**ier en bin
nē dz die vrouwe die bootschap brochten
den iōgheren ons herē so quame die rid
deren vā den graue ghelopen die vuerē

ende bewijmet hadden gheweest in die
stade hastelic vā den graue tot dē prince
der ioden en tot den scriben en pharizee
ende seydē dye dinghen die daer ghe-
schiet waren dye si ghesien en ghehoort
haddē En seydē hem mede dat die mā
die si ghehoedet haddē uten graue wa-
re ghegaen en wederom leuēdich ware
gheworden Als die ioden dese dinghen
hoorden vā den ridderē so wordē si sere
bedroeft en en wisten niet wat dat si seg-
ghen souden Doch so ghinghē si te rade
en ouerdroeghē mittē ridderē dz die rid-
deren segghē souden dat **J**esus hē ghe-
stolen ware uten graue en mit ghewelt
van sine vrienden en iongherē ghenomē
en ewech gedraghē ware En si gauē dē
ridderen ene grote somme vā ghelde en
brochten se daer toe dat si seydē wat dz
die ioden gheseyt wonden hebbē Doch
en cōden si die waerheit soe niet verba-
ghē het en quā vut en wert gheopebaert
en kōdich ghemaect alle die stat vā Je-
rusalem dat onse here was opghestaen
vā der doot Als sinte peter en sinte Jo-
han hoerdē vā den vrouwen dz onse he-
re indē graue niet en was so liepē si bey-
de totten graue om te besien en de waer-
heyt daer of te vernemē Si liepen beyde
mer sinte Johan liep voer en quā eerste
tottē graue en hi sach in dat graf mer hi
en ghinc daer niet in En als sinte peter
quā an dat graf so ghinc hij daer in end
vant den linē doeck noch daer ons herē
lichame in ghewōden was legghē aen
den eynde vā den graue te same ghewō-

den en ghevonden En oec den dōc dye
onse here op zyn hoef had. Sinte iohā
ghinc daer nae oec in dat graf en vōnd
ons heren lichame daer niet in en vōnd
soe en ghelofden si die woordē nēc
hem dye dze vrouwen gheset hadden
ende si meenden dat dat lichame onse
herē had uten graue ghenomē ghewō-
den en ewech gedraghen Ende si waren se-
re bedroeft en ghinghē tottē andrē ion-
gheren en seydē dye dinghen die si ghe-
sien ende ghehoort hadden En als si
daer na lo quā onse here selue tot sin-
iongheren en vrienden ende toonde hem
den. Dese voerscreuē passie is ver-
gadert uten woorden der vier ewan-
gelisten alsoe als dye pyne gheschiet is vā
den boecke van ons herē leuen staet
dye passie ons heren bescreuen daer
suuerlijcker woordē ende goeder les-
ghen in ghetoghē wordē. In dat selue
boek staet oeck ghescreuē van die op-
standenisse ons heren En hoe en was
ende hoe dick dat oē here tot sine vrou-
den quam ende hem openbaerde dat
nen doot Oec staet daer ghescreuē dat
dat onse here op voer ten hemel Ende
hoe die heylighe gheeste nedet quam op
die iongheren Die moet ons allen ver-
luchten en ghenade gheue. Amen

En sermoen opten paelschondē

Maria magdalena et maria iaco-
bi et salome emerūt et. Maria
vltima Dit euāgelij vā die honten

Onse here sprack doe tot haer Maria.
en ghat haer te vstaen dat hy die ghene
was die si sochte En als si haren name
hoorden noemen so kende si onsen heren
bi sine stemme en viel neder op die eerde
voer sine voeten ende woude die tuffen
Mer onse here tradt achterwaert ende
sprack Niet en wilt my roeren wat ick
en bin noch nyet op gheuare tot myne
vader En hier mede so verliet onse here
mariā magdalēnā Ende si stont op en
ghinck tot hare ghesellinne die anderen
twe maria en leyde den dat onse here op
ghestaen was en dz hi bi haer gheweest
had en teghen haer had ghesproken en
dat hi haer beuolen had dat si gaen sou
de tot sine bruederen en segge den dz hy
op ghestaen waer vader doot Ende dz
hi was voer ghegaen in dat lāt van ga
lileen en daer louden si hē sien. Als dye
twe ander vrouwen dese woordē hoor
so ware si vblgt in den dz si leyde dz on
se here leefde. mer si ware daer in bedro
uet dz si hē oer niet ghesien en hadde. en
de si stonden op en ghinghē mit Maria
magdalena totte stat vā Jherlm End
in den weghe quā onse here tot die drie
vrouwen en gruete se En si vielen neder
op die eerde en hieldē sine voete. Want
dā dese vrouwe vroe onsen here sochten
min vlite en mit liefte hier dme vōden si
lictelet Ander discipulē sochte hē te vel
peryt als die twe die ghinghē vā Jherlm
in Emmaus En als onse here bi hē gheco
mē was en hem die scrifte had bedudet
en haer berispet had dat si traech ware
q y

van paelschen staet hier voer in dypfse
In desen euāgelio sullen wij merckē
vier pūcten Dat ene pūte roeret die drie
vrouwen die onsen heren sochten En de
ander drie pūten roeren onsen christū Je
lūm An den vrouwen was grote neer
licheyt en vlite onsen here te soeckē En
dit moghen wij mercken. in dien dat si
des moorgens vroe op waren voer der
sonnen opghanc En want si hem vroe
en mit vlite sochten daer om vonden si
hem lichtelic ende gheringhe En si von
den dat graf open en een enghel daer op
stien die hem leyde dat die here opghe
gaen was Ende alrehtant soe quā onse
here to maria magdalena daer si allene
stont op den graue en screpede Ende die
ander vrouwen waren een stuc weghel
vā den graue sitten gaen dme vuarnisse
die si van den enghel hadde die si laghē
sitten op den graue Mer maria magda
lena en had gheen ontsien vā nyemant
om der groter liefden wille dye si hadde
tot onsen here End daer om bleef si daer
āmer daer wesen soude En als si daer
aldus stont en screpede so quā onse he
re daer ende sprac haer toe aldus. Wijt
wat maria onsen heren doe noch nyet
en kende ende meende dat hi hadde ghe
weest een gaerdenier hier om so antwor
de si onsen here weder dme aldus Here
so segt mi waer du hem hebt ghelate. ic
wil daer gaen ende nemen hem nae mij

te ghelouen alle die dinghen dye van hē
waren gheschreuen. Ende si quamen
bi dat stedeken Emaus end si hem nyet
en kenden wāt hi in schijne eens pilghe
roms bi hem ghinc ende onse here stelde
hem of hi van hem woude gaen. Mer
doet si hem nopen bi hem te bliuen ende
daer toe dwonghen mit den godlicken
woorden die si spraken Here blijft bi ons
want het is te late en die sonne sal ghe
ringhe onder gaen. Doe ghinc hi aut hē
en ouer die tafele nam hi dat broot in si
ne hāden en ghebenedide dat end brack
dat lecht ontwe en ghat dz die twee ion
ghere te eten als hi voer sine doot plach
te doen. Ende bi den breken des broots
kenden si datter onse here was. Ende
daer mede scheide hi vā hem. Ander ion
gheren sochten onsen heren des auonts
spade ofte late en dese vonden hē noch
swaerlijcker. Wāt als sint lucas bescri
uet in sine rijn. capittel. Doe onse here op
den paelsdach tot sine iongheren quā spa
de doe die dooren waren besloten so wor
den si veruagert ende meenden dat si een
gheest saghen. Mer onse here troefte se
en sprack. Weset niet veruagert. ick bint.
En daer nae toonde hi hem die wōden
zijner handen en voeten en maecte se se
ker vā sine opuerstādenisse. Sommige
sochten onsen heren bi nachte en dē walt
omoghelic hem te vinden. Ende aldus
sochten hem die riddere die dz graf hoe
den. Tot onser leringhe is te weten
dat wi bi dē morghen daer die vrouwe
onsen heren in sochten vstaen sullē dye

ionghet onses leuens. Want wie hem te
gode keert in die ionghet zijns leuens die
vindet onsen here lichtelick ende behou
det hem salichlic. Want onse here sal
spreket als gescreuē staet i. Prom. 23.
in dat achte capittel. Die des morgens
vroet waket en tot mi comet die sal
vinden. Si die vespertijt is te vespere
die outheyt onses leuens. Wāt die in son
den legghen in hare ionghen dage die
wert dat sure en swaer hem te wagen
tot gode want si daer in verorden en
die sunden mit penitencien of te ionghen
en te beteren dan die ionghen die in son
den rijt in sunden hebbe gheleest. Si die
laten out is bereyent die doot want
die ghene die in sunden legghen ende
niet en willen beteren eer dat si sin
die doot comet. dā ist noch swaerlijcker
des genade te viden wāt si he niet en
ren vā die sūde om die liefste om die
rechticheit gods. Mer om den auont
si hebbe vdoemt te bliuē. Si die dē dā
heren sochten inder nacht zyn verstaen
die onsen here soecken nae haren doot
en dan ist omoghelic onsen here te vin
den. Wāt onse here sprec i. puerb. 13.
eerste capittel. Dā sullen si mi anroep
en biddē om genade en ick en sal se open
hozē. vroet sullē si opstaen en si en sullen
mi niet vindē. Wāt god is idē hemel en
sine glorie. in eertrijcke mit sine rechticheit
en ider hellē mit sine rechticheit.
dicheit. So wie hē dā wil soecke in dē
hellē die sal hē daer viden als een recht
uaerdich rechter. Nu willen wij voort

ten vā den anderē drie pūcten die ōfen
heren an roeren Dat eerste pūte is si
ne grote liefste totten mēschen Ende dat
wert gheroert in desen woorden die die
enghel sprack totten vrouwen Ic weet
wel wie ghi soect. ghi soect Jēsum van
nazareth die ghecruet is. want die on
brochte hem daer toe dat hi woude ster
uen en hem crucen late Vā welke liefste
sprack sinte Johānes in zjn. xv. ca. al
den dan dat hij sine siele settet voer sine
vriendē Dat ander pūte an onsen he
re Christo Jēsu was sine grote salicheyt
En dat wert gheroert in desen. hi is op
ghestaen vāder doot en hi en is niet hier
Ander heiligen en staen bi hē seluē niet
op. mer si werdē wel weder opuerwert
vāder doot Mer xps stont op bi hem sel
uen vāder doot En daer vtoonde haer
die godlike moghētheit Dat derde
pūte dat an ōfen here was is sine grote
goedertiericheit En dat moghen wi
mercken in dien dat onse here na zjnre
doot en opuerstandnisse quā tot sinte
peter en tot sine andere iongherē en ver
scheen den en trooste se mit sine godlike
teghenwoordicheit Wāt al hadde xps
nae sine opuerstandnisse ofghelept alle
armoede en sterficheit en alle pyne end
lijden En nochtas en had hi niet ofghe
lept barmherticheit goedertiericheit en
medelijden Mer na sinen doot was hij
barmhertigher goedertiereder en mede
liden dā hi te voren hadde gheweest

Ende dat quam hier bi toe want hi on
se armoede ende crācheit selue mit sinē
lijue hadde belocht en gheproeft Want
een medicijn meyster die sieck heeft ghe
weest bekēnet het an een ander die siec
heyt der siekten dan een die nyet sieck en
heeft gheweest Ende hier om sprac sin
te Paulus .ad hebreos in zjn. x. cap. al
dus Wij en hebbē ghenē biscop die ghe
ne medelijden mit ons en can ghehebbē
in onsen siekten Mer al was hi die sone
gods hi wert nochtans gheproeft in al
le ghebreken der menschelijcker naturē
buten gheslooten die sunden Ende hij
heuet ons gheleert dye dinghen dye hij
gheleden heeft als ghehoorzamheit En
de nae sinen doot is hi gheworden een
sake der salicheit alle den ghenē die hem
onderdanich zjn ende sine hulpe beghe
ren. Wāt dan onse here al d' is opghe
staen vāder doot so laet ons hē oetmoe
delic biddē dat hij ons opwerke vā der
doot onser sielen En gracie d's gheuen
wille hē lief te hebbē en te dienen en on
derdanich te wesen. op dat wi na dit le
uen tot hē in zjn rijkke moete comen en
nū mermere vā hem moete schepdē Des
gōne ons allen god die vader. xc.

Veen sermoen op den eersten sonnē
daghe nae paelschen.

Omnis fero esset die illa vna sabba.
torū et tozes essent clause Op
den paelschdach doe ōse here opuerstaen
was vāder doot so quā hi des audt late
q iij.

tot sine ionghere daer si vergadert wa-
ren en te samen saten mit beslotē doren
om anxe der ioden en hi ghinc middes
onder hem staen en sprack **W**rede si mit
v **A**ls onse here aldus onuerhienlic tot si
ne iongheren quā mit beslotenre doren
soe wordē si sonderlinghe seer veruært
en meendē een gheest ghesien te hebben
Onse here trooste se en sprack waerom
zijt ghi veruært en waerom soe laet ghi
twifeliche ghedachten in uwe hertē co-
men. welset niet veruært wāt ick bint
siet hier en tastet mijne hande en mijne
voeten en gheloefte dat ick bin **W**āt een
gheest en heeft vleysch noch bene als ghi
misiet hebben **E**n mittien liet onse here
sien sine handen sine voeten en sine side
En als die iōgheren noch niet volcome-
lic en gheloofden dat hij onse here was
en hem daer of verwōderden en si hem
daer oeck in verblyden so sprac onse he-
re aldus. **H**ebt ghi hier niet darmē eten
mach **S**i brachtē hem voer een stuck vā
een ghebraden vische en rote vā honich
en onse here at daer of **E**n als onse here
voer sine iōgheren hadde ghegheten soe
nam hi dat hem ouerbleef en ghat dz si
ne iōgheren wederom en sprac **D**it zyn
die woorden die ick mit v sprac doe ick
noch mit v was **A**ls dattet noot was
alle dinghen veruollet te werdē die van
mi ghescreuen waren in **M**oyles wet
en inden boecken der prophetē en in **D**a-
uids psalmen. **E**n hij leyde hē die scrif-
turen voer end beduyde se hem dat si dē
sin daer of verstōden **A**ldus ist ghescre-

uen ende aldus moeste chassas dē doer
lijden en op den derden dach nae sinen
doet weder verrisen en daer sal ghe-
dict werden penitentie in sinen name in
verghiffnisse der sunden oer alle volke
ke beghinnēde te **J**herusalem **E**nd siet
zijt ghetugghen der dinghē **E**nd siet
seynde die gheloften mijns vaders in
Als die ionghere onsen heren aldus te
hem sagghen so waren si verblijt **A**nder-
wert soe sprack onse here tot hem **E**nde
si mit v also als mijn vader mi ghelofte
heeft so seynde ick v **E**nde als onse he-
re dese woorden ghesproken hadde so
blyes hi in hem ende sprack daer mede
dus **O**ntfanc den heylighe gheest in
ende soe wie dat ghi hare sūde ver-
uet den sullen si verghēue en wy
wie dat ghi se laet behouden en wy
vergheeft den sullen si behouden mede
en onuerghēue bliue **O**p die tijt dat on-
se here bi sine ionghere was so en was
Thomas daer nyet mede **E**n als onse
here vā hē was ghegaen so quā thomas
weder bi hē. **D**ie ander iōgheren mede
thomas hoe dat onse here bi hē had ghe-
weest en dz si hē leuēdich hadde ghesien
Thomas sprac weder **T**en si hi vigh-
die gaten vā sine hāden **E**n mijn vigh-
steke in die gatē en mijn hant steke in die
wōde zijne siden. **I**c en sal āders niet ge-
louē dat hij is opuerstaen van der doot
Daer na optē achtē dach waren die ion-
ghere ons herē daer binne te **J**herusalem
thomas mit hem **O**nse here quā ver-
tot hē mit beslotenre doren en stont i dē

middel onder hē en sprac **Vrede** si mit v
 hier na sprac hi tot thomas **Comt** hier
 en steke dijn vingher in myne wonden
 en siet mijn hāden **En** nemet dijn hant
 en steke se in myne side en wilt nyet
 ongelouich wesen mer ghelouich. **Tha**
 mas dede dat en sprac tot onsen here **Du**
 biste mijn here en mijn god **Doe** sprack
 onse here tot hem **Thoma** wāt du mij
 hebste gesien so ghelouestu **Salich** zijn
 si die mi nyet en saghen en nochtas ghe-
 louen **Dit** is dz euāgelii na dē terte
 te weten dat die mēsche voer dye
 tijt dat christus gheborē ende ghedodet
 wort hadde vierderhāde onurede **Wāt**
 hi had onurede mit god om dat hi alsoe
 misdāen had teghē god dz hē god niet
 en woude ontfanghē tot ghenade noch
 tot belāten comen en zyn aensicht te be-
 schēden **Hi** had oec onurede mittē en
 ghen wāt hem die enghelē niet ontfan-
 ghen en wouden in haer geselschap **Oec**
 had hi onurede mit hē seluē in dien dat
 zyn vleysch was teghē sine siele. want
 die siele begheerde die hemelsche dighen
 en dat vleysche begheerde die eertse en
 die nederste dinghē **En** oec had die men-
 sche onurede teghē zyn eue kerstē mēsche
 en dat onurede quā toe van onghelie-
 cheit des gheloues. wāt die iode warē
 teghen die heyden en die heyde teghē die
 ioden wāt si niet en warē vā eenre ghe-
 loue **Alle** dese onurede heeft crist⁹ ghe-
 wacht tot vrede in zjre lerighe en mit si-
 ne gheboorte en bitterē doot **En** hierom

sprac onse here nae sine opuerstādenisse
 tot sine iōgherē **Vrede** si mit v hadde hi
 enich diuck beter gheweten dā vrede on-
 se here hadde dat sine iōgherē ghegeuen
Mer wāt gheen diuck dē mēschen beter
 mach wesen dā vrede. daer om warē si-
 ne eertse woerdē die hi sprack tot sine iō-
 gheren na sine opuerstādenisse. **Vrede**
 si mit v **Want** als sinte Augustin⁹ spre-
 ket in den boecke vāder Stadt gods **Vre-**
 de is een alsoe grooten goet datmen in
 den eertlichen ende sterfelijcken dinghē
 nyet bequamelijcker en mach horen. en
 nyet ghenoechlijckers en mach begherē
 ende in dat laetste nyet profitelijcker en
 mach besitten **Onse** here christus **Jes⁹**
 ghat sine iongherē drierhāde vrede. wāt
 hi gaf hem vrede des tijts. vrede des hee-
 ten. ende vrede der ewicheit. **Vrede** is
 ene doghet die een mensche gheeft ruste
 beyde aen der herten ende aen den licha-
 me **Vrede** des tijts is soe wanneer hem
 een mensche niet en verheffet in zyn ghe-
 lucke ende voerspoeide **Ende** hem oeck
 nyet en bedroeft in zyn onghelucke. mer
 altijt denckende is op god ende op salic-
 heit zynre sielen **Ende** hem niet en berō-
 mert mitten eertlichen dinghē mer hem
 laet ghenoeghē als hi nauwelic heeft na
 tozke zyns lichames **Ende** oeck om die
 liefte godes gherne vdraghēt armoede
 ende ghebreck ende oeck mede al die py-
 nen ende tormēten die mē hem aendoen
 mach vrolijcke lidet en vder nyet rekent
 teghens die vroechden en die bligschapē
 die god sine vriendē heft ewelick bereyt

want wie dat ontfiet dat ghebret zyns
lichames ofte pyne diemē hem sendoen
mach om die liefte godes die is bedruet
vā herten en heeft ghene vrede **V**rede
des herten is als een mēsche scuwet en
vliet alle gheruchte en alle onurede der
werelt en hem voeghet tot enicheyt **E**n
nacht en dach na sine vermoghen hē vo
ghet totten dienste gods en stedelike is
in contemplacien en in sine ghebede end
die heylighe scrift lesende en studierēde
is **W**at wie hem mēghet mētē gheruch
te ende in onleden der werelt en mit die
ydelheit daer die werelt mede dāne gaet
die en can ghene vrede vā herten hebben
Want die vrede wil hebben die is eens
dinghes noot dat is god **E**nd hier dāne
spreect sinte Augustinus Here du hebste
ons ghemaect tot di. en onse herte is in
onruste totter tijt toe dat wi rusten i di
Soe wy dā heeft dese twe vreden i de
se leuen die mach des seker wesen dz hij
die derde vrede sal hebben en ghebruken
dat anghesichte gods in dat ewighe le
uen **V**oert is te wten dat onse here
Ihesus mit dese woorden die hi sprack
Ontfanc in v den heylighen gheest end
so wie dat ghi hare sundē vergheeft die
sullen se vergheuen wesen also dat onse
here daer mede insette die biechte dat si
ende hare nacomelinghē mochten absol
uerē die sundaren vā hare sundē **A**lle
die ghene diā vā hare sunden rechtē rou
we hebben en hare biechte spreken ende
hare sunden willen beteren na rade der
discipulē ons heren **E**n dese macht heb

ben oer priesteren die vā ene godelen
zijn **E**nde die hebben wijsheit ende on
derschept vā allen dinghen wten. mer
die priesteren dye zijn vā ene quade lē
ende vā ongheloue ofte dwars zijn
de onbescheyden al hebben si die mach
te absoluierē si en ghebruken die mach
te gods niet alsoe alst behoert in dāne
si absoluieren vā sundē dye met in dāne
macht en zijn te absoluieren ende on
mede niet en absoluieren die si mach
absoluieren **D**aer die prophete **I**saie
aldus of sprecket **W**e v die dat got is
quaet maect. ende settet dye dypstewilt
te wesen. ende settet dye dypstewilt
voer dat licht. **H**ier om dan soe behoert
uen die priesterē wel voer hem te sien
si niet en dwalen in den absoluieren
de anders niet en doen dā hem beuolen
is ende nyet meer dan si machte en heb
ben **V**oert staet iden euāgelio ghescreuen
dat thomas een vā den apostolen vā den
en was mit hem doe onse here op den
paeschdach tot sine iongheren qua. mer
hi was vut ghegaen bi auture en heb
ken die hij te doen had **E**n als thomas
weder in was ghecomē so seiden si dā
ander iongherē dz dā here was opghē
staen vāder doot en was weder dāne
uendich ghewordē en dat hi bi hem had
laten sine wōden sien an hande an dā
ten ende aen sine side. **T**homas die dā
woerde den iongheren onses heren
der om **I**c en sal nūmermeer gheloue
hi is opuerstaen vā der doot heren
dat ick sien mach dye ghaten vā sinen

handen daer die naghelen in staken en
 oer mijne hande. Steke in die gaten en
 in die wonden zijner siden. In deser twij
 felinghe bleef thomas achte daghe lanc
 hier is te weten dattet sinte thomas
 niet en is te misprisen dat hi soe langhe
 twifelde wat het is te gheloue dat onse
 lieuen lieuen discipul thomas doe n
 woude bi den anderen discipulen hebbe
 doe hierest tot hem qua nae zijner doot
 op dat hi ene wijle tijts twifelende sou
 de wesen. Ende als onse here weder qua
 bi sine iongheren dat hi hem dan soude
 laten sien en tasten die wonden die hi an
 sine lichame hadde ontfanghen en dat
 hi sine iongheren en tasten. Thomas niet alle
 ne ghelouich soude werde. Mer oec wij
 en alle kersten mensche daer mede in de
 gheloue ghekeret souden werde. Wat
 hi dat sinte thomas twifelinge helpt
 ons mer totten gheloue da die haesteli
 ke geloue. Marie magdalene dede. Wat
 doe hi die wonden ons heren tast. Doe
 nam hi van ons die wonden des onghel
 oues daer wi mede belwaert mochten
 gheloue hebben hadde hij die wonden
 onses heren also openbaerlike nyet ghe
 uen noch ghetast. Ende als thomas die
 wonden ons heren had ghesien en ghe
 lost doe sprack hi. Ghi zijt mijn here end
 mijn god. Oule here sprack wederome
 thomas nae dien datstu mi hebste ghe
 uen so ghelouestu. Salich zijt si die mij
 ne en saghen en nochtas gheloue. Laet
 ons dan volcomelijcke gheloue dat oec

here christus Ihesus is op verstaen va
 den dode op dat wy salich moghe wer
 den en hier in deser tijt leuen dat wi mit
 sinte thomas en mit den anderē ionghe
 ren oec herē moete comē bi oesen here in
 zijn rijt en nimmermere vā hē gesteyden
 moeten werden. Des gōne ons allen dē
 vader dye sone en die heylighe gheest.

Een ander sermoen op den anderē
 sonnendach nae paesschen.

Ego sum pastor bonus et cognos
 sco oues meas Johis. x. On
 se here christus Iesus sprack op ene tijt
 Ick bin een goet hierde en kenne mijne
 schapen. Een goet hierde settet sine siele
 voer sine scapen. Mer een ghehuert hier
 de des die scape niet eyghen en zijn wā.
 neer die den wolf liet comen so beghaeft
 hij die scapen ende vliet van hem. Ende
 die wolf gripet se ende verscoort se ende
 hijtet se doot. Een ghehuert hierde vliet
 want hij ghehuert is. wat die scapen
 zijn eyghen nyet en zijn ende hem nyet
 toe en behoren. Ick bin een goet hierde
 ick kenne mijne scapen ende mijne scha
 pen die kennen mijn. Ende alsoe als mi
 mijn vader kennet alsoe kenne ick oec
 mijnen vader. Ende ick sette oec mijne
 siele voer mijne scapen. Ende ick hebbe
 oec andere scapen die nyet en zijn vā de
 se scaepstalle. Ende die scapen moet ick
 tot dese scape brenghen ende si sullen mi
 ne stemme horen en dan salt werde een
 scaepstalle en een hierde.

Dit is dat euangelium na den texte
Expositio. Tot onser leringhen
cult ghi weten dat in desen euā-
gelio vier merckelike dinghen gheroert
werden. Ten eersten een goet hierde.
Ten anderē een quaet hierde Ten der-
den male die bedriechlicheyt des wolfs
Ten vierdē male die sachtmoedighe on-
noselheyt der scape Die doerchde end
goetheyt eens goedē hierdē is te merckē
eerst in der liefte Ten āderdē male i oet-
moedicheyt zijne clederē wāt hij ghene
costelike noch behaghelijcke cleder en be-
gheret te hebbē En oeck mede in arbeit
end in sorghe die hi nacht en dach heeft
om sine scape Ten derden male dat hij
die scape die verdwaelt zijn soeket end
wederhaelt ende brenghet se bi die āder-
scape Ten vierden male dz hi sine scape
leydet daer si wel eten ende goede wey-
de hebben Ten vijftē male dz hij gaet
staen voer sine scape als hi den wolf siet
comen en bescuddet sine scapen en vech-
tet teghens den wolf so langhe als hi die
gheest binen heeft Ten seften male dz hi
sine scape voer hē drijft en wederōme te
huys drijft en te tijde skallet Ten leuen
den male so merremen die goetheit eens
hierdens in dien dat hi die onghelonde
siecke scape scheydet en settet vut die ge-
sonde scape op dat die ghelonde scapen
niet sieck noch onghelont en werdē vā
biwelen der onghelonder scapen. Alle
desē voerghelcreuen pūten eens goeden
hirden had onse here christus Iesus o-
uer hem Ende daer ōme mochte hi wel

Spoken Ick bin een goet hierde Want
dat eerste pūte dat een goet hierde oet-
hem heeft. is dat hij sine schapen lief-
uet Ende daer gherne alijst gheuen
ke bi is Aldus soe heuet oet lief gheue-
onse here sine schapen Ende dat is sin
vutuercozen vrienden ende iongheren
Want sinte Johannes euangelium
uet van onsen heren dat hij sine vriende
ende alle die ghene die hem toebereyden
ende sinen wille deden lief had vore sinen
dode toe Ende oeck lief had vore sinen
doot want hij lieflic mit hem om ghewilt
ende nit hem wandelde ende wāder
de leerden hem den wech der wijsheit
ende der ewigher salicheyt ende dat hi
mede se altoe dat hem gheen aen-
men en conde vā hare vāden Want hi
had hi se lief na sinen doot Want hi
sine opuerstandnisse menichwerch
hem quā en troeste se mit sine teghewer-
dicheyt ende gaf hē den heylighe gheest
daer si also mede ghetroest end ghele-
ket worden Ende daer in hem altoe
blijden of si onsen heren teghewer-
bi hem hadden ghehad Dat ander male
te daeren goet hierde oet oet gheue
dat hi oetmoedich is end oet gheue
like noch behaghelike clederen en hi
noch en begheret te hebbē en oet nit
staet na hoecheyt noch na eren der wijs-
elt Mer mit suoden clederē ende mit
telijcke eten ende drincken hem gheue
ghen laet en en dencke anders nergens
op dan dat sine scape ghelont mochten
blijuen Ende toe neme en ghemerke

werden Die pūte der oetmoedicheit soe
 had onse here oec an hem **Wā**chi toech
 an den armen sack der menselijcker na
 turen **End** altemale gheen ghemack ere
 noch vordel der werlt en sochte noch en
 begheerde **O**er hi leet hette an roudē hō
 gher en dorst **End** hi was vā die ene ste
 de tot die ander gaende ende was dicke
 woede van gaen ende vā arbeyde in pre
 diken en leren den wech der waerheyt
 en om sine vrienden gesont te maken vā
 hare sundē en om dz ghetal zynre scapē
 dat is der ghelouiger mēschen te meerrē
 en tot der ewigher salicheyt te brenghē
Dat derde punte dat een goet hierde
 an hem heeft is dat hij die scapen die vā
 hem ghedwaelt hebben soect en weder
 ghet vā brenghet se bi zyn ander scapen
Dit punte had onse here oec an hem want
 hi die sundaren en misdadighe menscen
 de overmits ongheloue en menigherhā
 de doersunden van hem ghedwaelt wa
 ren en van die geselschap der goeder men
 schen en der heyligher enghelen mit god
 waer leringhe en mit trostelijckē woorde
 an hem toech en daer toe brochte dat si
 die sunden begauen en dpe mit peniten
 tien beterden en wederkeerden tot den
 dach werden en goede wercken dz si weer
 te werden vziende gods te wesen en
 te comen in dat ghellesschap der heyligher
 enghelen en alre goeder mēschen want
 onse here ghint dicwile eten mit mēschē
 die in swaren sunden laghen nyet daer
 om dz hi hare sundē end quade werckē
 woude prijsen **O**er dat hi se mochte be

keren vā hare sunden en brenghen se tot
 bekentnisse gods en totter ewigher sa
 licheyt **D**at vierde pūte dat een goet
 hierde an hem heeft is dat hi sine scape
 gherne brēghet daer si goede weide heb
 ben en daer si ghelont bliuen **D**it punte
 heeft onse here oec an hem ghehad wāt
 hi sine scape en sine uziende voedet mit
 drierhāde edele spise **E**erste so spijset hij
 se mit natuerlike lichamelike spijse wāt
 hi se sat maker daghelix mit natuerliken
 brode en ander spise daer si of leuen **A**ls
 men leset vā die kindere vā prahel wāt
 hi die spilede en voepde mitten hemelscē
 brode veertich iaer lanck ende hielt hare
 clederen heel **E**nde dede water vut een
 steen springhen daer si of drōcken **End**
 en liet hem gheen ghebrec hebbē de veer
 tich iaer lanck die wijle dat si in die wo
 stinen waren **E**nde dat onse here doe
 dede den kinderen van ysrahel dat doet
 hij os noch huden des dages al en staen
 wi daer ghen achte op **W**ant hij doet
 dat coorn wassen end groen bliuen en
 de vruchte voertbrenghen **E**nde allen
 dieren ende beesten daer wij of leuē dpe
 houdt hi staende mit sine gracie en ge
 nade **W**āt als staet ghelcreuen in **C**om
 pendio theologie **T**hoghe god sine han
 den vā ons en onthielt hij ons nyet
 mit zynre ghenade **A**lso als wij vā nyt
 zyn gheromen soe louden wij vergaen
 ende worden te nyete **T**en anderde
 male soe spijset onse here sine schapen
 ende sine goede vrienden mit gheselicker
 spijlen end mit godlijcker leringhe wāt

als ghescreuen staet in . Deutronomio
dat is in dat vyfste boecke moysi . Een
mensche en leeft niet alleen vanden natuer
like brode mer hi leeft oec vā den woor
den en in die leringe die comet vutē mō
de gods . En oec als ghescreuē staet in dz
boeck der godliker wijsheyt . Dese god
like leringe is een broot des leuens ende
een water der wijsheyt en der ewigher
salicheyt daer die siele eens mēschen me
de ghelapset en ghelauet wert . Wāt een
gheestelic mēsche die in godliker liefden
leeft die heft also grote ghenoechte ende
liefte in die leringe gods als een werelt
lic mensche heeft in goeder spisen end in
goeden drāc als hē sere hōghert en dorst
En hier om so zyn si salich die dz woert
gods gheerne horen en dat in hē houden
en daer na leuen . Als onse here selue heft
ghesproken end het is een waerachtich
teyke dat si gode toehoren en sine vrien
den zyn die dz woort gods gheerne ende
vlicelic horen en mit ghenoechte ouerdē
cken . En die ghene die dz woort gods na
de horen en versmaden die zyn vnsledicht
wāt si gods vrienden niet en zyn en hē nē
toe en horen . Wāt een vriend hoert ghe
ne goet en ere van sine vrienden spreken
Mer so wie des anders viant is oye en
mach daer of gheen goet horen . Ten
derden male so spiset onse here sine scha
pen en sine vriendē mit die spise des heyl
ighen sacraments . dz is mittē brode en
mitten wijne zyns vleysches en bloets
dat die priesteren ouermits cracht ende
machte der godlijcker woorden die hē

sprekēt ouer dat broot ende oec dā
ne . daghelics consacriert ende man
den heylighen altare . Want wie dat heyl
ighe sacrament des altaers vā den
he ontfanghet mit rechten conuinc
ne sunden ende mit waerachticheit
te en rechten gheloue . Ende mit lief
de mit goeder begheerte ende mit
en ende ouerdencken der swaer
end des bitterē doors den ontfang
des menschen wille heeft gheloue
wert gheselicheit in zynre sielen ghe
set ende in duerdend end in gode
ken ghesetert ende hi crighet daer
so grote ghenoechte als een mensche
ghen mach van goeder spise en van
den drācke als hem sere hongert
dorstet . Mer leyder dese sochticheit
ghen alsoe weynich menschen als si
heylighe sacrament ontfanghe
heit haers gheloues den si tot gode
tot den heylighe sacramente hebben
dese sacramēte heft oē here selue
ken ald9 als siute . Johā bescerijt
vleysce is een waerachtich drāc
bloet is een waerachtich drāc
wie dz mijn vleysche etet mit
zyns herten en mijn bloet drāct mit
ghen ouerdencken mijne pyne die
heb gheledē die blijft in mi gheselich
enicht en ic bliue i hem gheselich
hier inder tijt mit mijne gracie en in
se tijt sal ic mit hē bliue mit mine glorie
ende nū mer mere en sal ic van hem en
vā mi ghescheyden werden . Salich zyn
die ghene die dat heylighe sacrament

delike ontfanghen **D**at vijfste punte dat een goet hiede an hē heeft is dat hij voer sine schapen gaet staen wāneer hij den wolf niet comen en vechtet teghens den wolf en beschermet sine schapen ter doot toe Aldus dede oec onse here chri. **J**esū op tē goeden vridach. wāt hij doe an dz cruce ghinc staen en zijn bloet doorte op dat hij sine schapen en sine vrienden daer mede mochte wasschen vā haer sonden **E**n leet daer om den bitteren doot an den cruce op dz hi mit sine doot sine vrienden mochte verlossen vā den ewighen en vut dye hāden des hellschen wolfs en brenghen se weder tot tē paradise des ewighen leuens daer si om die onghedoorlsamheyt **A**dams en eue vut vreden waren **D**at sesste pūte dat een goet hiede ouer hē heeft is dat hij si ne schapen des andts te hups leydet ende brenghet se in hare ruste **D**it pūte heeft oec onse here an hem ghehad. wāt wā over sine schapen en sine vriendē langhe ghenoech in deser tijt ghedwaelt hebbē en in elende gheweest hebben en si den gheest op gheue so comet hij tot hē ende voert se mit hem en brenghet in die woeninghe des ewighen leuens als daer te welen in die proechde en bliscapē en mzen hem te ghebruken die vuerchde des ewighen leuens **D**at seuedē pūte dat een goet hiede ouer hem heeft is dat hij die werke en die onghelonde schapen settet ende schepdet vā den ghelonde schapen dat pūte sal oec onse here ten idelken daghe an hem hebben als hi ten oordel sal

sitten en rechten ouer leuēde en ouer doden. wāt hij dan sine vriendē en alle die ghene die an hem gheloeft hebebn en in doechden en in goede wercken en butē dootlunde ghestoruē zijn bi hē sal setten tot sine rechterhāt **E**n alle die ghene die sine vande gheweest hebben en buten den kersten gheloue en in dootsonden zijn ghe toruen sal hij schepden vā dye gode mēschen en sette se tot sine lichter hant **E**nd tot sine vrienden die tot sine rechterhāt staen sal hi dese woordē spreken **C**omet ghi ghebenediden mijns vaders en ontfanghet mit mi dat rijck der hemelē en die vroechede en bliscapē des ewighen leuens dye v bereyt heeft gheweest vā anbeghinne der werelt **E**nde tot den ghenen die staen tot sine lichter side sal hi spreken dese woorden **G**haet ghi vermaledide in dat ewighe fuer dat den duuel end sine ghesellen bereyt heeft gheweest vā anbeghinne der werelt. **E**n na dese woorden sullen die quade menschen neder sinckē in dat afgrōt der hellen **E**n die goede menschen die vriendē ons heren sullen mit onsen here opvarē inden hemel en ghebruycken mit hē dye vroechede en bliscap die nimmermere ende en sal hebben **D**at āder pūte dat in desen euangelio wert gheroert is die quaetheyt en die onwetenheit eens ghehuerden en onghetrouwen hiedē. **S**ine quaetheyt macharen hier in mercken want hij in alle sine wesen en wercken onghelijck is enen goeden hiedē **W**ant hij en heeft ghene liefte noch ghenoechte

totten scapē en hi en slaet des ghene ach
te of si wel of qualic waren. hi en dencke
anders niet dan op sine bate end winin
ghe hoe dat hi die scapen mochte scherē
villen eten en verderuen. **S**i desen qua
den onghetrouwen hierde moghē wij
verstaen quade lants heren en rechterē
en quade prelaten en quade preesterē die
dat volck onder hebben ghelijck dat een
hierde sine scapen en daer toe gheset en
ghebozen zijn dat volck te regieren ende
tot goedē dinghen en doghedē te houdē
en te beschermen voer hare viāden die se
moghen verderuen en sculdich zijn haer
lijf ende goet daer voer te setten als dat
noot end te doen is. **M**er vā ghiericheyt
alloe verkeert werden dat si god niet en
ōtken en op hare siele ghene achte slaen
ende scatten ende quellen hare onderla
ten. **E**nde en gheuen daer nyet om wat
armoede end liden dat hare onderlaten
hebben of wat si doen op dat si moghē
scatten ende scheren en dat haere in ho
uerdijē in oncuylcheyt in weelde ende
in ghenoechte verteren. **D**ie waerheyt v
keren si en die gherechticheyt versmadē
si. **E**nde nyet en soecken si gods lof ende
ere. **M**er haer selues ghewin vordeelen
bate. **I**eyder aldus danighe hierden soe
zijn nu vele inden kersten gheloue beyde
in wereltlike en in gheesteliken state. **I**n
gheesteliken state als onder officialē ad
uocaten preesteren ende clercken end no
tarius. **I**n wereltlichen state als oder
lantsheren hertoghē grauen ridderē en
de knechten schouten ende schepenen en

de alrehande ander amptlynden. **W**ant
wie nu hulpe begheert ende goet wil ge
uen die crighet sinen wille waer hi wilt
ofte onrecht heeft. **W**ee desen quaden o
uerken ende prelaten. **W**ant als die pro
phete **J**heremias vā hem heeft ghesen
uen. **G**od sal dat swaerlijcken en hem
wreken ende sal hem hare wrede end
ghenoechte wandelen in bitterheyt end
in grote onghenoechte ende hare boose
dijē in quellinghe en in versmaelticheyt
de in ewighe doefnisse. **D**at dede pi
te dat in desen euangelio ghehoert wort
is die wreetheyt eens wolfs. **H**ier is te
weten dat drie quade wolue zijn die die
scapen gods ende die reuoudighe en
onnossele menschen ende goede kerst
lynden verschozen ende verderuen. **D**e
ene quade wolf is die boose gheset die
niet allene ghenoecht en is een wolf en
sine wreetheit. **M**er oec een leuwe on
ne houerdiē. **V**oer desen werden twee
ende houerdighe leuwe so waerstaen
ons sinte **P**eter en spreket aldus. **I**nu
bzuederē welet nuchteren en leuen sober
like en waeket in uwe ghebeden end
det v voer die anuechtinghe des boosen
ghestes wāt hi omlopet als een cracht
de leuwe ende soect of hi yemāt in uwe
mach in traechheit onbehoedet den in ge
pen mochte ende verslinden. **D**es leu
sen gheeste sult ghi wederstaen mit fasten
ken vasten gheloue na leringhe end in
de des heylighen apostels sinte **P**etrus
so sullen wij die berorighe ende anuech
tighe des boosen gheestes wederstaen en

van ons waren mit startheit des ghelo-
 ues. Want als sinte **Paulus** bescreuen
 heeft Die gheloue is een schilt daer een
 mensche mede wederstaet en verwinet
 alle die anuechtinghe en becoringhe des
 bosen gheestes. **W**at wat dat die bose
 gheest verkeert end in arch treet dat ma-
 ket die gheloue goet en betert dat in dat
 beste. **W**at verchtet die boose gheest een
 mensche an mit houerdijē. die geloue we-
 derstaet den bosen gheest mit oermo-
 dieghet. **E**n verchtet hi oec een mēsche an
 mit ghiericheit end also die bose gheest
 een mēsche verleydet. vimmer so vindet
 die gheloue enē goedē raet daer teghen
 daer si hem mede verwinet en verdrijft.
 Als die bose gheest eerste een mēsche be-
 ghint te becozen so is hi in sinen eerste
 anloepē lichelic te wederstaen en te ver-
 winen. **O**ec als een mensche den bosen
 gheest an hē laet comē en daer mede be-
 ghint te spelen en ghenoechte heeft in si-
 ne becoringhe so en cā hē een mēsche nyet
 lichelic quijt werden noch in sine beco-
 ringhe hē wederstaen. **E**n hierom spre-
 ket een heplich leraer aldus. **N**iemāt en
 voer veruōnen van den bosen gheeste
 sien wil vā hē veruōnen wesen. **W**at
 als die bose gheest een mēsche anuechtet
 so is hi also clepue en also crāck als een
 vlieghe. **O**ec als hi die pplē zijne becozi-
 ghe in dat herte eens mēschen ghescoret
 heet so is hi also sterck en also machtich
 als een leuwe en dan en is hi niet lichte
 te veruōnen. **D**ie ander wolf daer
 die heesten mēsche mede verladen is dat

is een ypocrita en hietet een gheuenlet
 mensche die vā buten ghestelic ghelouich
 goet en rechuaerdich schijnt te wese en
 van binen in zyn herte is houaerdich en
 valsche quaet end onghelouich. **O**ec de
 sen gheuensden mēschen en bedriechlike
 wolf sullen hem goede kersten mensche
 wachten dat si daer of nyet en werden
 verleyt noch bedroghe wāt si zyn subti-
 le en behende vā woordē en schynē ghe-
 stelic vā butē te wesen en onder den ghe-
 uensden schynē bedrieghe si dicke wile goe-
 de ghelouighe kersten mēschen eer dat si
 hare scalccheit en ongheloue cōnen bekē-
 nen. **A**ldus danighe wolue so warē dyc-
 scriben en phariseen in der tijt doe onse
 ghebenedide salichmaker christus. **J**es
 opeertrijcke wandelde. **A**ldus danighe
 woluen zyn nu ter tijt quade kersten die
 gaen in gheestelike clederē en goede ghe-
 stelike woordē cōnen spreken en mit ha-
 re behende woorden die heplighe scrifte
 nae haren wille glosieren ende beduden.
Ende wat goet is dat maerken si quaet
 ende so wat quaet is dat maken si goet
 recht maken si onrecht. repnichet ende
 ander doghedē slaen si voer niet en on-
 dogheden en houden si voer ghene sun-
 de ende voer gheen misdāet. **V**an desen
 quaden valschen menschen soe sprekēt
 die heplighe prophete **ysayas**. **E**nde on-
 se here christus. **J**hesus waerschuwet
 ons ende alle sine vrienden voer desen
 wolue ende sprekēt aldus. **W**achtet v
 voer den valschen propheten die tot v co-
 men in clederen der scapen end vnuou-

vighen schijne van buten Mer van bin-
nen zijn si gripende woluen Aldusdani-
ghe valsche woluen zijn oec ketzeren en
de onghelouighe mēschen dye gaen mit
langhe grauwen clederen ende heucken
ende mit beffloten rocken end in die kerc
ke sitten op hare knyen en gheberen als
ofte si god wouden verlijndē Mer als
si comen bi hem seluē of bi haer ghelicke
soe zijn si snode boeuen end quade scale-
ken En so doen si sulcke dinghē die niet
te segghen en zijn als men in menighē die
wile heeft vnommen. Die derde wolf
daer dye kerstehenheit mede verladen is
zijn tyrānen conighen ende heren ende
rechtere die leuē in ongheloue en dye te-
ghen die kersten gheloue zijn en daer of
nyet en wille noch en moghen horen spre-
ken Aldusdanige wolue warē oec die
scriben ende pharizeen dye onsen heren
doden om dat hi hem hare sundē laster-
den ende die rechte waerheit predicte en
leerden daer si niet of en wouden horen
spreken Aldusdanighe woluen waren
oec herodes die sinte Johan baptista
liet doden Ende Nero die sinte peter en
sinte paulus doden ende ander keplere
coninghen ende tyrānen ende richteren
die die apostolen en discipulē ons heren
doden wāt si god lief haddē end die ker-
sten gheloue predikten ende leerden daer
si bi bleuen ende daer si om storuen. Vā
desen wolue sprack onse here op ene tijt
tot sine iongheren aldus. Siet ick sen.
de v als schapen onder die wolue daer
ōme soe welet wijs ende cloeck als dye

slanghen ende fimpel ende eenmondich
als dye duue. Dat vierde punt dat
gheroert wert in desen heylighen rum-
gelio zijn die schapen. Want onse here
sprecket Ick kenne mine schapen end
mine schapen kennen mi. Si dese fimpel
pen soe sullen wi verstaen goede fimpel
ende eenuoudighe menschen om die do-
gheden die die scapen an hem hebben de
een yghelic goet kersten mensche oec en
hem sal hebben. Die eerste doghet dye
een scaep an hem heeft is sachtmoedich-
heit ende goedertierenheit. Die derde do-
ghet is onnoselheit. Die derde do-
ghet dat een schaep sinen heren horen
ende cledet. Die eerste doghet ende oec
scaep is sachtmoedichheit ende oec
de goedertierenheit. Want onder allen
anderen dieren en beesten dye op reyn-
ke zijn soe is dat schaep dat sachtmo-
edichste ende goedertierenste. Want soe
wat men hem doet dat swijghet al stille
dat en bijtet noch en slaet oec nyet
en roept noch en toont oec gheue want
heyt. Aldus sullen oec goede fimpel
mensche welen sachtmoedich mit goe-
dertieren in allen dinghen. Si en sullen
quaet mit quade niet weder loouen. En
de quade woorden mit quade woorden
noch werken niet verantwoorde. mit
als sinte Paulus oec leert. Si sullen die
quaetheit wederstaen mit goetheit mit
dogheden ende mit goedertierenheit
bose mēschen van hē wijsen end vren-
nen. Ende nae den rade onses heren so
sulle si goet doen de gheue die hē quade

doen en sullen godlycke woordē spreke
 den ghenen die hē quade woordē spreke
 End si sullen bidden voer die ghene die
 hem quaet en onbescheit doen Ende sul
 len een exempel nemen aen onsen heren
 die bad sinen hemelschen vader voer die
 ghene die hem an dat cruce henghē end
 doden Ende spraken oec aldus mit on
 sen here Vader van hemelrijc vergheeft
 desen onbekenden ende onwetende mē
 schē dat si aen mi misdorn want si en
 weten nyet wat dat si doen. Die an
 der doghet die een scaep ouer hem heeft
 is onnoselheyt Want een scaep en doet
 nyemāt quaet noch mit byten noch mit
 slaen als leuwen woulen hondē paerdē
 ende ander dieren doen Aldus sullē goe
 de kercken mēschen oec nyemāt woeyt
 nien noch lijden an doen mit woordē of
 mit werken ende si en sullē op nyemāt
 spreken datmen node hoozt noch oec dz
 nyemāt teghens en is Sy en sullen nye
 mē noch rouen noch stelen. Mer si sullē
 alsoe godlycken leuen dat niemant van
 haer leuen ghearghert en wert Ende dz
 god in haer leuen en in hare woordē al
 tijt gheert werde Ende haer euen ker.
 ken mensche daer na ghebetert worde.
 Die derde doghet die een scaep an hē
 heft is dat hi sinen heren cledet en voe.
 det mit sine wolke ende an melic en aen
 botter en kele Aldus sal oec een kercken
 mēsche sinen heren sinen god cleden en
 vreden End hoe sal hi dat doen wāt
 god is iden hemel end hē heeft gheen

drinck ghebrec Trouwen al is god indē
 hemel ende hi gheens goets ghebreck en
 heeft. nochtā soe heeft hi des ghebreck
 an arme luyden die hem dienen end lief
 hebben op eertrijcke als si lijden ende ar
 moede hebben ende ghebreck van eeten
 ende drincken an clederen ende an scoe.
 ne ende an ander dinghen die si ghebrec
 hebben tot notorke haers leuē dat is
 gode alsoe anghename ende danclic of
 men dat hem selue dede. Wāt onse here
 sprack op ene tijt tot sine discipulen end
 totten volcke dat op die tijt bi hem oec
 gadert was aldus. Wat dat ghi doet
 den alreminesten. dat is den alre arme
 sten in mijne name dat doet ghi mi Hier
 om sullen wi ons pynighen onse almis
 sen te gheuen arme luyden die gode dye
 nen ende ghebreck hebben den sullē wij
 te hulpen ende te trooste comen na onse
 crancke vermoghen dat si hare notorke
 ende oec een hene comen hebben moghē
 Ende die boeuen ende riboudē dye den
 duuel dyenen ende gode ghene ere aen
 en doen ende ghemeenlycke altyt leggē
 in hoeren huplen onder den oncupschē
 wijuen Ende nūmermere en comen in
 kercken onder die ghelouighe luydē die
 salmen alle laten ghaen ende dringhen
 se daer toe dat si haer broot winnē mit
 arbeiden Want sinte paulus die sprekt
 aldus. Hoe wyte dat nyet en arbeidet
 die en sal oeck nyet eten Oecā mede soe
 staet daer bescreuen dat oeck sinte Pau
 lus spreket. Datmen den volen mensche
 gheeft dat offertmen den duuel. laet

ons dan den rechte armen menschen dyē
gode dyenen en den ontsien helpen als
si ghebreck hebben mit onse almissen na
onse vermoeghen en dat wij ten ioncke
daghe ter rechterhāt des heren mit sine
vrienden moghen staen Ende die soete
woorden onses heren tot ons moeten
horen spreken Comet ghi ghebenediden
in dat rijke mijns vaders dat v bereyt
heeft gheweest vā anbeghinne der wer
elt Want doe ick hongher hadde doe so
ghauet ghi mi te eten Ende als ic dorste
had so ghaeft ghi mi te drincken. Ende
als ick naect was so clede ghi mi Ende
als ic gheuāghen was soe quamet ghi
ende verlostē mi Ende als ic sieck was
so vande ghi mij. Nu ontfanghet dyē
trone der glorien des ewighē leuēs voer
den dienste die ghi mi op reertrijcke hebt
ghedaen Daer toe moet ons allen helpē
en brenghē die vader ende die sone ende
die heylige gheest. Amen.

✓ Een sermoen op den derden sonnē
daghe nae paeschedach.

Odicū et iam nō vedebitis me re
Johis .xvi. capit. Onse here
sprack op ene tijt tot sine ionghere ald9
Ene cleyne tijt ende althant en sult ghi
mi nyet sien End daer na ene cleyne tijt
en ghi sult mi weder sien wāt ic gae tot
myne vader Als onse here dese woordē
ghelprokē had tot sine iongheren so en
verstonden si die woorden nyet. Ende
daer ume soe spraecken si onder hem tot

malcander Wat ist dat hi ons toespē
ket en wat meent hi mit dese woordē
die hi spreect Ene cleyne tijt en althant
en sult ghi mi nyet sien. end daer na ene
cleyne tijt ende ghi sult mi weder sien
Wij en weten nyet wat hi spract. Als
die ionghere aldus tot malcander spraken
en in den wille waren onsen here te
ghen wat hi mit dese woorden mēde
doe sprack onse here tot sine ionghere
Ghi vraghet onder v vā malcander heb
dese woerden die ick v toeghesproken heb
Ene cleyne tijt ende althant en sult ghi
mi nyet sien. ende daer nae ene cleyne
ende ghi sult mi sien Voerwaer seg ick v
dat ghi sult weenen ende screpen en dyē
werelt sal haer verblijdē. ghi sult lachen
net werden. mer uwe bedroefnisse dyē
sal in blijscapē verwandelt werde en
wāneer een wijf gaet in arbedt en in
kint ghewinen sal so is si bedroeft en
die tijt haers lijdens is ghecomen dyē
als dat kint ghebozen is soe en gheuet
ket si die bedruckinghe nyet dyē si heuet
gheleden van blijscapē die si heuet
een mensche in dyē werelt is ghebozen.
Aldus soe sult ghi oock ene cleyne tijt
scheiden Mer ick sal v weder sien ende
tot v comen Ende dan soe sal uwe bre
te van myne teghenwoordichye verlij
den ende die blijscapē en vroechden dyē
ghi dan sult hebben en sal v nyemā mo
ghen nemen.

Dit is dat euangelium na den terte
soe als die euāgelist dē bescreuen heeft.

Expositio Om dit euangelium te bet te verstaen sult ghi weten dat onse ghebenedide salichmaker chri-
 stus Jesus op den witten donredaghe des auonts doe hi des anderen daghes ghebodet soude werden sprack hij tot si
 in discipulen dese woorden dye in den euangelio van desen teghenwoordighen donredaghe ghestreuen staen ende hu-
 den ghelesen werde inder heyligher mis-
 sen. In welken euangelio dz gheroert werden vijf pūten. **D**at ene is dat onse here christus Jesus sinen discipulē voerlepde ende te weten dede dat hi ge-
 doret soude werden. **E**nde dit punte dz doret gheroert in desen woorden. **E**n
 niet tijt ende althant en sult ghi mij niet sien. **E**nde dit wert waer in die sel-
 uer nacht doe toetomende. **W**ant onse salichmaker christus Jesus doe gheua-
 ghen ende van sine iongheren doe ghe-
 leydet wert. **E**nde des anderen daghes wert hij ghedoret ende in een graf ghe-
 leydt. **E**nde van die tijt voert totten der-
 den daghe soe en saghen hem sine iōghe-
 ren niet. **E**nde dye tijt dz was ene corte
 tijt want si en duerde nyet drie daghen
 als was dat dye iongheren al te lanck
 dat si onsen heren nyet en saghen.
Dat ander punte dat in desen euan-
 gelio wert gheroert is dat onse here sine
 iongheren leyde ende te weten dede dat
 hi an den derden daghe weder opstaen
 soude van der doot. **E**nde dit punte dat
 wert gheroert in desen woorden. **E**ndi
 daer nae een clepne tijt ende ghi sult mi

sien. **W**ant dit gheschiede op den derde
 dach nae sinen doot doe hi verresen en
 de opghestaen was van den dode ende
 tot sine iongheren quam ende openbaer-
 de hem den. ende dede hem te weten dz
 hi van den dode was op ghestaen. wāt
 doe saghen si hem weder om. **E**nde dye
 tijt dat si hem wederom saghe en was
 oeck nyet lanck. **W**ant dye en duerden
 nyet bouen veertich daghen tot dye tijt
 toe dat onse here op voere ten hemele.

Dat derde pūte dat in desen euange-
 lio gheroert wert is dat onse here sinen
 iongheren leyde ende te weten dede dat
 hi nae sine opuerstadenisse op vare sou-
 de ten hemele. **E**nde dit punte dat wert
 gheroert in dese woorden. **W**ant ic gae
 tot mynē vader. **E**n daer nae en sult ghi
 mi niet meer sien op eertrike i dē schynē
 daer ghi mi nu in siet. **D**at vierde pū-
 te vā desen euangelio is dz onse here sinen
 iōgherē voerlepde hare lide en droefnis-
 se daer si i soudē wesen als hi vā hē wa-
 re ghescheide. **E**n dit pūte wert gheroert
 in dese woordē. **G**hi sult scrypē en wenē
 en die werelt sal haer verbliden. **D**at
 vijfste pūte is dat onse here sine iōgherē
 trooste en voerlepde hē die bliscap die si
 nae hare droefenisse soudē hebbē. **E**ndi
 dit pūte wert gheroert i dese woorden.
Vdroefenisse sal ghewādelc werden in
 bliscap wāt ic sal wed tot v comē en sal
 sien en v herte sal daer vā verbliden endi
 die bliscap en sal v nyemant nemen mo-
 ghen. **A**ldus soe is dat euangelium ver-
 claert ende behudet mit corten woordē

Nu is voert te weten dat die iōghere on-
se heren voer die tijt dat si bij onsen he-
re quamen en se onse here bi hē nam al-
tijt waren in vierderhāde state en leuen
Eerst so waren si end leefden in groten
anrste ende sorghe dat hē onse here sou-
de begheue en dat si zyn lieflike anſichte
souden moete deruen **Wāt** doe si bi on-
sen here waren ghecomen en si sine god-
lijcke woordē hadde ghehoert **End** oec
sine vrientlike ghenoechlike wādelighe
ende gheselschap hadde gheproeft so cre-
ghen si alsoe grote liefde tot onsen heren
dat si alle eertse goet vriende en maghē
ende alle ghenoechte der werelt ouer ga-
uen en volgheden onsen here en bleuen
stadelike bi hē **En** hier om so hadden si
altijt arte dat si zyns quijt soude werde
en de anrte en sorghe maecte hē de droe-
felike woorden die onse here bi wilē toe-
hem sprac voer sinen doet eer hi sine pas-
ſie leet **Want** als sinte Johan beschrijft
Onse here sprac op ene tijt tot sine ion-
gheren aldus **Ene** clepne tijt salt wesen
dat mi die werlt sal sien **Ende** sint Ma-
theus beschrijft dat onse here op ene tijt si-
ne ionghere te weten dede en voerſeyde
dat hi vā den ioden gheppnichte end ghe-
dodet soude werden en ſeyde ald⁹ Siet
wi gaen op te Iherusalem en alle die di-
ghen dye die propheten gheprophetieert
hebben en bescreuen staen vā des men-
ſcen ſone dye sullen vuollet werde wāt
hi sal verraden werden end vā den ioedi-
schen volcke ouerghelēuert werden. be-
ſpeghen. gheghepſelt en ghedodet wer-

den. **Dese** woorden en der ghelofte di-
onse here sprack van sinen doot en van
sine offſcheydinghe maecten sine ionghere
ren bedroeft en brachten se daer toe dat
si altijt anrſt hadden dat si onsen heren
quijt soude werden. **Ten** anderen
male so waren die ionghere ons heren
in groter bedroefnisse **En** die droefnisse
begode in der nacht doe onse here wert
gheuāghen en duerde an den dōot dat
ghe dat onse here opghelēuert was van
der doot. wāt in den viuen daghen was
ren dye iongheren i groter bedroefnisse
om dye pyne ende den doot die onse he-
re leet ende om dat si zyns quijt waren
gheworden ende sine gheselschap moete
daruē **Ende** dese staet der iongheren
se heren wert gheroert i dese woorden
En clepne tijt ende ghien sult mi wesen
sien en ghi sult ſcrepen en wenen
derden male waren die iōghere ons he-
ren in blijſcāpe mer die blijſcāpe was
nyet volcomen want si was mit droef-
fenisse ghemenghet **Ende** dese blijſcāpe
dye begonde op den heylighen paſche
dach doe onse verlosser christus se mit zyn
opghelēuert was end trooſte want doe
heylighe teghenwoerdicheyt was se
worden dye iōgheren ons heren se
blijdet doe si hem leuendich saghen en
resen van der doot **Mer** dese blijſcāpe
en was nyet volcomen. want si was
ghemenghet mit droefnisse. want si
wel wisten bij den woorden dat hē
te voren hadde toe ghelproken dat hē
hemel soude varen ende nyet langhe tijt

hem bliuen en soude **E**nde dese blijfchap
 wort gheroert in dese woorden **E**nde e
 ne kleine tijt sult ghi mi weder sien wāt
 ic gae tot mijnē vader . **T**en vierden
 male so warē die iongherē ons herē in
 volcomente vroechden **E**nd dese vroech
 de begōde in der tijt end op die vre doe si
 souden ende hare sielen van die lichamē
 scheiden **W**ant doe quam onse here tot
 hem als een lieflic vader ende als een ge
 trouwe vrient ende ontfent se in die ar
 men zijne godlijcker liefte ende goeder
 kerheit ende voerde se mit hem en sette
 se bi hem tot sine rechterhāt daer si zijn
 godelic aensicht altyt an sien sullen en nū
 merre vā hem scheiden **W**ant gods
 aensichte an te sien en daer hi altyt te bli
 ue salicheit **E**nde dese vroechde en blij
 scap ende vroechde wort gheroert in de
 se woorden die onse here sprac. **I**ck sal
 tot u comen ende u wederom sien ende
 dan sal v herte hem verbliden ende dye
 blijfchap sal v nyemant moghen bene
 men **A**ldus dan so warē die ionghe
 ren ons heren in groter vroechden van
 die tijt dat si bij onsen here quamen tot
 die tijt dat si vā eertrijcke scheyden in
 vterverhāde state ende leuen daer die iō
 gheren in waren ende in comen souden
 toonde onse here hē een exempel en ghe
 lijkenisse van een wijue die in arheyde
 gaet van enen kintde ende een kint dra
 ghet. **W**ant dye wijue en die tijt dat een
 wijf een kint draghet so leuet si in anx
 ietē ende in groter sorghen dat den kint

de yet quades mischien sal daer dat of
 verderuen mochte of daer dat kint sine
 rechte drachte nyet of crighen en soude
Aldus so leefden die iongheren ons he
 ren oech altyt in anxiē ende in sorghen
 dat onse ghebenedide salichmaecker cri
 stus **J**esus yet toecomen soude vā sine
 vianden daer si zijn mede quēt souden
 werden . **V**oert **W**āner een wijf in ar
 heyt gaet van enen kintde so is si bedroe
 uet om dat die tijt haers lijdens end ha
 re pyne is gheromē ende anstaende . **A**
 dus so waren oech die iongherē ons he
 ren in droefnisse ende in lijden doe si on
 sen heren saghen vanghen pynighen en
 de doden **T**en derden male wāneer een
 wijf ghebaert heeft een kint so is si blij
 de ende verghetet alle die pyne ende be
 bruckenisse die si heeft gheleden om dat
 haer kint is ghebozen ende een mensce
 in die werelt is ghecomen . **E**nde is dat
 kint een maechdekint so is si blide mer
 die blijfchap is ghemenghet want si en
 haer mā lieuer hadde een knechtke ende
 dan is hare blijfchap volcomente als een
 knechtke gheboze wert **A**ldus waren
 die iōgherē blide doe onse here opgestaen
 was vā der doot en si hē leuēdich saghe
 mer die blijfchap was niet volcomē wāt
 si wilten wel dz hi cortelick te hemel sou
 de varen **E**n dz hi se soude late ellendich
 bliuē op eertrijcke als welen zōder vad
Mer doe si vā eertrijc souden scheide end
 bi god onsen here in zijn rijk hier bouen
 quamen doe cregghen si volcomente blij
 scape en vroechde **W**āt die vroechde sal

ewelike dueren en nummermere ofghe
nomen werden. Onse lieue here moet
ons allen gonen dat wi hem also moete
liefhebben en dyenen dat onse liden ende
droefnisse ghewadelt werde i vroechde
ende dat wi mit sine idgheren tot hem
in zyn rijcke comen en zyn lieflic anghe
lichte ewelic moeten schouwen. **Ame**

Een sermoen op de vierden sonnen
dach nae paelschen

Ado ad cu qui misit me et nemo
ex vobis iterrogat me quo vadis
Johis. xvi. ca. In den euangelio dat
men ouer achdaghe last inder missen so
staen ghescreue woorden die onse here
christus Jesus sprack opte wittendonre
dach tot sine idgheren. In welke wor
den onse here voerselde sinen doot den
hi des anderen daghes soude liden En
dat die tijt was gherome dat hi va hem
soude scheide En want die idghere van
den woorden also sere bedroeft waren
en si niet en wiste wat si doen of beghi
nen souden Als onse here va hem was
ghescheiden op dat die idghere niet val
len en souden in mistroeste en nyet me.
nen en souden dat ole here na sine doot
he altemale zoder troste soude late bliue
Hier om sprac onse here op die selue tijt
oec tot he dese woordē dpe in desen eu
angelio va huden ghescreue staen ende
loofde he dat hi na sine doot als hi te he
mele waer gheue en van he gheschey
den dat hi he soude weder sende de hey

lighen gheest tot enen trooste en tot en
hulpe tot een leraer ende tot een besou
mer en tot een behoeder Welcke ewelic
liu finte Johan heeft bescreue en is als
vele segghen in duytsche. Ick ga tot
ghenen die mi op eertrijck heeft ghesant
en nyemant van v en vraghet wi want
ghaestu En want ic v dese woorden
ghesproke heb so sal ume herte mi
tenisse veruollet werde **O**er ic segge v
voerwaer het is v nutte en oecbaer en
ick van v gae wan en ghighe ic nyet en
v so en soude die troster die heylighe ge
ste nyet tot v comen. mer als ic van v
ghegaen so sal ick v den heylighe geest
seynde En als die heylighe gheest tot v
is gherome so sal hi die werlt ende mit
va den sunden va den oordel ende mit
die gherechticheit. **H**i sal die gheue
rispen vanden sunden die die gheue
ben ghehadte dpe totter werlt zyn ge
set want si mi nyet geloof en hebbe
sal se oec berispen va die gherechticheit
die si an mi verkeert hebbe van nide son
dodet hebben va hare en van nide son
der enighe misdaet of orecht dach
heb gedaen of ghehadte **W**at ick nu seg
tot mijnē vader en althant so en sal
ghi mi nyet sien **H**i sal oec die werlt
rispen vanden ordel want die werlt is
prince vander werlt is althant gheue
delt **I**ck hebbe v oec noech vele an
dinghen te segghen die ghi op dese tijt
nyet en conet ghedraghen **O**er als die
gheest der waerheyt comet dpe sal en
ren alle waerheit wat hien sal va hem

seluen nyet nemen die dinghē die hi v sal
 spreken. **M**er alle dinghe die hi hoert die
 sal hi spreken. **E**nd die dinghē die toerc
 mende zyn sal hi v boescapen. **D**it
 is dat euangelii nae den texte.

Eposio. **O**m den sinne vā desen
 euangelio te bet te vstaen is te we.
 ten dat onse here vder ander dogheden
 die mē van hē leset drie dighe an hē had
 daer hē sine iōgherē om lief haddē ende
 daer si om bedroeft worden doe si vā hē
 hoorden dat hy vā hem soude scheyden
 dat eerste was dat hi se vaderlike ende
 troetlike trooste als si bedroeft waren.
 Dat ander was dat hi se verātwoorde
 teghens hare viāden en beschermede se
 daer voer dat si hē gheen archen deden
 die wile dat hij op eertrijcke bij hē was
 dat derde was dat onse here hē iōghe
 ren leerde en wijsde mit woordē en mit
 doen souden op dat si comen mochten
 totten ewighe leuen. **W**ant dā die iōghe
 ren ons heren bedroeft warē om dat si
 sine troetlike woordē ontberē mosten
 en dat si als hi vā eertrijcke ware ghe.
 leuyden dat si dā op eertrijcke souden bli
 uen mit ellende als weskinder sonder
 vader i dat middel vā hare viāden hier
 om geloefde hē onse here te sendē dē heyl
 ighen gheest tot enen troester. **E**nde dit
 gaf onse here sine iōgheren te verstaen
 in desen woorden die hij hē toespzack al
 dus. **H**et is v nutte dat ic vā v gae want
 en ghae ick nyet van v soe en comet dye
 troester dye heylighe gheest nyet tot v

Mer als ick van v bin ghegaen soe sal ic
 v den heylighen gheest weder seyn den i
 myne stede. **A**ls v altesamen te troosten
 in uwe lijden. **E**nde v te bescherme voer
 uwe vyandē ende oec mede v te leren
 alle waerheyt ende alle dat ghene dat
 ghij behoeft tot uwer salicheyt. **H**ier
 is te weten dat sesterhāde mēschen zyn
 op eertrijcke die trooste behoene en dye
 die heylighe gheest pleghet te troosten.
Die eerste zyn dye rouwe hebben voer
 hare sunden ende daer om screyen. dese
 bedroefde mensche troostet die heilighe
 gheest want hij se versoent teghens dē
 vader ende den soon in der godheyt en
 de ontfanghet se tot ghenade ende ver.
 gheuet hem alle hare sunden. **E**nde dz
 dit waer is moghē wi mercken in dese
 woorden die onse here tot sine iōgherē
 op den heylighen paeschdach sprac doe
 hi van den dode verlesen ende op ghe.
 staen was ende tot hem quam mit be.
 notenre dozen ende sprac hem toe aldus.
Ontfaent in v den heylighen gheest en
 de soe wie ghi hare sunden vergheeft dē
 sullen si vergheuen werden. **S**alich zyn
 die ghene dye rechten rouwe van hare
 sunden hebben ende die sunden bescrep
 en ende begheuen want se die heylighe
 gheest sal troosten ende alle hare sundē
 vergheuen. **D**ie ander menschen dye
 troostes behoene zyn rechte arme mē.
 schene bi gheen ettelche goet en hebben
 noch en begheuen te hebben. want dese
 spreket onse here selue toe aldus als ick
 te **M**atheus. bescreijt. **S**alich zyn dye

ghene die arm zijn vā gheesten wāt dat
rjcke der hemelen hoert hem. Ende dit
is een alte groten trooste gheestelijcken
armen mēschen dat si voer die armoede
die si op eertrijcke lijden na dese leuē sul
len hebben end besitten dat rjcke der he
melē daer gheen ghebrec mer alrejt vrech
de en bliscap sal wesen. Hier of spreect
oec die propheta ysaas aldus **G**od he
uet zijn volck ghetroest en hem verbar
met ouer sine arme luyde. In dese woor
den moghen wi verstaen dat goede ghe
stelijke arme mēschen gode toebehoze en
zijn volck zijn. En dat haer leuen en ha
ren dienst gode ontfanclic is. Ende dat
die houerdighe rjcke mēschen gode niet
toe en behoren. Ende dat dit waer is dz
moghen wi mercken in dese woerde die
sinte lucas heeft bescreuen. Als dat een
rjck mā was die hē te cleden plach mit
purperen en sindale. En plach daghelix
te houerē en leckerlic te eten. En in des
rjcke mans tijt was oec een arm men
sche die ghenoecht was lazarus en dese
arme mensche lach naect en bloot sieck
ende serich voer ds rjcke mans dore en
begheerde ghelapset ende gheladicht te
werden vā die crumen die vā des rjcke
mans tafele vyelen ende nyemāt en gaf
se hem. Daer na so gheuyelt dat die ar
me mensche sterf en die heylighe enghe
len gods ontfenghē sine siele ende broch
ten se in abrahams scote. End die rjcke
man sterf daer nae ende wert begraue
in dat afgront der hellen. Ende also als
hare beyder leuē onghelijc was op eert.

rjcke also wast oec onghelijc nae in
ren doot. Wāt die rjcke mā was in gro
ten swaeren pyne. Ende lazarus was in
groter vruethde. Die derde mēte dy
die heylighe gheest troostet zijn armē
dighe menschen die hē selue kenen en
in ghene dinghen hē verheffen. Ende
alrehande vermaetheyt ende verduldelikeit
dat hē aghedaen wert verduldelikeit
ende oetmoedelike verdraghe. Dit oec
moedighe mēschen werden oec ghe
stet vā den heylighen gheest. Wāt oec
here spreect selue als sinte lucas bescre
Die ghene die hē selue veroetmoedighe
die sullen verheue werden. End die
selue verheffen die sullen vernedert wor
den. Ende dit is den oetmoedighe men
schen eenē goede trooste dat si voer ds
smaetheyt die si hier op eertrijcke lij
vā gode in dat ewighe leuē vrechden
len werden. Hier is te weten dat oec
werelt vheffet die ghene die nyet weert
dich en zijn te verheffen. En si is in haer
vheffen ghelijck den wijnde. Want op
wijnt heffet en voert op lichte dinghen
die ghene ghewichte en hebbe als dore
ren plumē kaef gheslubbē en sulcke dore
ghe die nyet weert en zijn. Als die dore
vā den wijnt zijn op gheheue so dore
hē die wijnt en so vallen si weder op
op die eerde. Mer die dinghē die vā ghe
wichte zijn als gout siluer en dier ghew
die laet die wijnt legghē. Als so dore
tet die werelt onnutte mēsche die lichte
herten zijn en van gedachte vā werelt
en van leuen. als si op haer hochtijt zijn

to begheuet se dye werelt en dan comet
 die doot en werpt se neder op die eerde
 en so is alle houerdijē en groothēyt ghe
 daen en ten eynde ghecomen. **M**er onse
 here god verheffet die ghene die van die
 werelt versmadet zyn en gheeft hem die
 crone des ewighen leuens. **W**ant als
 David spreect inden psalter **G**od vā he
 melrijcke wecket op vāder eerden die be
 houinghe mēschen en rechter vten stijcke
 die arme menschen. **E**n settet hem bi die
 wolden zins volcks. dat is bi sine heyl
 ghe die bi hem zyn in dat ewighe leuen.
Die wijle dat een kijnt clepne is soe tro
 oet dat die moeder mit hare borste. mer
 so wāneer datter groot is ghewordē so
 ontrect si hem die borsten en spaent dat
 Alus so ontrect god vā hemelrijck sine
 troost den ghenē die hem verheffen endi
 groot houden. **E**n den oetmoedighē die
 hem clepne en troost se mit hem seluē
 sine ghenade en troost se mit hem seluē
Die vierde mēschen die die heplighe
 gheest troost zyn die ghene die sieck en
 cranch zyn en die liden en verdriet in al
 le voeghen toecomet en die daer verdul
 dich in zyn. **D**ese menschen troostet dye
 heplighe gheest want hij dye bitterheyt
 haers lidens wandelt in soeticheyt als
 bi hem gheeft te verstaen dat dye pynen
 die si opeertrijcke liden sal haer veghe.
En dat si alsoe gherighe als
 hare wesen. **E**n dat si alsoe gherighe als
 hare sielen vā hare lichamen sullē schep
 den comen sullē bi god in dat ewighe
 leuen. **W**ant vope god vercozen heft tot
 den ewighe leuen die plegghet hij opeert.

rike te castijen end liden toe te sendē. **E**n
 dat is een openbaer teyken dat god den
 mensche ghene liefte toe en draghet dye
 altijt in weelden leet en nūmermere li
 den noch verdriete toe en comet. **E**nde
 dat die waer is moghen wi mercken in
 een erempel dat hier voer ghescreuē staet
 van sinte **A**mbrosius den heplighen bis
 cop. **W**ant dan god vā hemelrijck sine
 vrienden die hi lief heeft op eertrijcke ca
 stijdet en ghepffelt hier om en sullē wi
 ons niet bedroeuē noch onuerduldich
 wesen als ons siecke of ander liden toe
 comet. **M**er wi sullē god daer in danc
 ken ende dencken dat god onser nyet en
 heeft vergheten. **W**ant wi lesen vā enen
 goeden heplighen mēsche die altijt sieck
 was en nūmermere ghesondē dach en
 hadde en was daer in altijt verduldich
 ende dancte en loofde god altijt. **O**pene
 rijt so gheueft dat die mensche verlichte
 nisse creech ende ghenas vā der siecken
Ende als hi ghenesen was soe was hy
 also sere bedroeft ende begonpe sonder
 linghe seer te screpen ende en wiste niet
 wat dat hi teghen god misdaen hadde
 dat hij zynre vergheten had en den troo
 ste die hi hadde in sine siecke hē benomē
 had en hi en cōde in hē seluē ghene vrede
 hebbē eer dz hi die siecke weder creech die
 hi te vorē had ghehad. **S**alich zyn dā die
 ghene die god liden toe seyndet ende dz
 liden mit vroechdē draghen en god daer
 in dancken en louen. **D**ie vijfste men
 schē die die heplige gheest troostet zyn die
 ghene die god ontfien en ouermits ārst

ende liefde die si tot gode hebbē so scurwē
en vlien si die sundē en pynighē hem die
ghebodē gods te houdē en daer na te le-
uen. **W**āt die heylige gheest troostet die
mēscen mit hope te comen tottē ewighē
leuen. **I**n welcken hope si bereypt zyn te
liden alle pynen end tormenten die men
doen mach om den kersten gheloue. **E**n
desen troost hadden die apostolen en iō-
gheren onses heren doe si den heylighen
gheest haddē ontfanghen. **W**āt vā hem
laet ghescreuē in den boeck der aposto-
len. **D**at si hē daer in verbliden soe wan-
neer hem smaetheit en liden an gedaen
wert om den name christi. **D**esen troo-
ste en ontfanghē die mēscen niet die god
niet en ontfien en die sunden niet en scu-
wen. **M**er haren troost hebben an hare
rijcdōme. aen ere. en hoecheyt der wer-
elt. **E**n si en dozuē ghenē hope hebben te
comen totten ewighen leuen. **W**āt als
die heilige mā **J**ob heeft gheprophetiert
in zyn xxi. ca. **S**i hebbē goede daghē en
bliscap en vroechde op eertrijc en in een
oghenblic vallen si neder ende sincken i
dat afgront der hellen. **S**alich so zyn die
ghene die god ontfien ende om die liefde
godes die sunden scurwen. want si van
den heylighen gheest ghetroestet werde
in desen tijclickē leuen en een seker hope
hebben te comen totten ewighe leuen.

Die selte menschen dye die heylighe
gheest troestet zyn die ghene die god lief
hebben vā alle haerder herten ende sielē
ende van alle hare ghedachten ende vā
alle hare crachten. **E**nde daer in bedroeft

zyn dat si van den aensichte gods ghe-
scheiden zyn. **E**nde zyn lieflike sonen en
sichte nyet en moghen ghebruken als si
gherne deden op eertrijcke. **D**ese mēscen
troostet die heylighe gheest als si hem
haer herte seyndet een sort ghedachte
gode. **E**nde hare sielen optrect bouen in
le eertliche dinghen en daer tot beynghen
ouermits inicheit ende contemplatie. **D**e
hem dūcket dat si bi god zyn en zyn niet
like aensicht beschouwen. **O** hēre hoe
salich zyn si die aldus ghetroestet werde
den van den heylighen gheest.
anderden male so gheloetde onse heren
iōghere den heylighe gheest te seuen
tot enē voerspreker ende tot een bestrider
mer voer hare viaden. **E**n dit roede die
here in dese woordē doe hi sprac. **A**ls die
heilige gheest tot v comt so sal hi die son-
rele berispe vā hare sundē de si over hem
heeft en van die gherechticheit want si
daer na nyet en heeft. **E**n vā den oordel
dat tē iōrsten dage ouer die sunden sal
gaen. **W**āt si daer ghene surte voer heb-
ben. **T**en derde male so gheloude on-
se here sine iōghere den heilige gheest te
senden tot enen leraer in dien dē die
woorden sprack. **I**ck heb v noch velen te
legghen mer ghi en moghet dat op die
rijc niet al draghē mer als die gheest die
waerheyt tot v comet dye sal v dan lere
alle waerheyt. **H**ier is te weten dat
die waerheyt drierhande is daer die
lighe gheest een leeraer oeck of is dā
ke drierhāde waerheiden sullen v lere
werden in den semoen van dē sondagen

die comet na ons heren hemelvaerts da
ghe. **Laet** ons dā onsen here oetmoe
delike bidden dat hi ons sende dē heylighe
gheest daer mede ghetroest te werdē in
alle onse liden. **En** dat wi na dit leuē tot
hē moere comen in zyn rijke en daer e
welike mit hē moere verbliden. **Des** gō
ne ons allen god die vader die sone end
die heylige gheest. **Amen.**

Des woensdages na paelschen.

En dico vobis si qd petieritis
paterem in nomine meo **Johis.**
wi. ca. **Onse** here sprac tot sine ion
gheren. **Doerwaer** seg ic v. **It** dz ghi dē
vader pet bid in mynē name dat sal hi v
ghenen. **tor** dese rijk so en hebt ghi dē va
der nyet gebeden. **hier** om so bidt nu en
bidt dat uwe blyscap vnolet werde en
ghi sult ontfanghē. **Wit** dese woordē so
doet onse here drie dinghe. **Eerst** so no
det hi ons te bidden in dien dat hi spre.
ket. **Ten** anderde male soe ma.
ket hi ons daer of seker dat te vercrighē
daer wi om bidden. in dien dz hij spreckt
en ghi sult ontfanghē. **Ten** derden male
so toont hi ons waer om dat wi bidden
sullen. in dien dat hi spreckt. bid dat uwe
blyscap vol si. **Dijt** dighen zyn die ons
daer toe vermanē dat wi biddē. **Dat**
dese mensche die waer seer arm die alte
male nyet en had en dat selue vlozē had
dat hi te vorē had. **Aldus** danich arm is
en sundich mēsche die in dootslandē leit

sonder lichte. **Daer** of ghescreuē staet in
Ecclesiastico i dat. ix. ca. **Wye** dat in hē
sundicht die vliet vele goets. **Een** sun
der en heeft niet noch en cā oec niet ghe
winen. **Want** also langhe als hi in lutan
den leit soe en cā hi niet doen daer hi yet
van gode mede verdienē mach. **Een** sun
dich mēste en wert oec nyet ghegeuē hij
en moet daer woerker of ghenē. **Wanc**
dan een sundich mēsche in aldusdani.
ghe armoede is hier om so is hem nooc
te bidden. **Ten** anderden male soe
mach een mēsche gherne bidden. **Wāt**
onse here god is also milde ende alsoe li
berael dat hi allen menschen gheeft ende
nyet wāt sine ghauen en verwitet. **Ende**
hi is bereider veel meer te gheue dan wi
van hem cōnen bidden. **Want** hi is ge
like den machtrighen en rijken coninck
Aluerus die **helter** die schone vrouwe
hiere bidden. **Ende** seyde haer mede dat
si koenlic bede. want al bade si om zyn
coninckrijcke half hi soude haer dat ge
uen. **Ende** dese mildicheyt die toont oē
ghebenedide here christus **Jesus** in dien
dat hi niet en beydet also langhe dat hij
ghebeden wert. **Mer** ons daer toe nodi
ghet dat wi biddē sullen. **End** beclaghz
hem van sine iongheren dat si alsoe lan
ghe wachten eer dat si beden. **Als** sinte
Johānes euangelista bescreijt. **Ende** dz
voer gheseyt is daer die glose aldus of
spreket. **Hij** en wepghert nyet den ghe
nen die hem bidden. **Ende** hi gheeft mit
grooter begheerten als men hem bidt en
hi bidt te bidden ende dringhet ons oec

daer toe. Ten derden male so mach
een mēſce gherne biddē wāt het nu tyt
is te bidden. Een wijs man die ene gro
te ſake heeft te vorderen in eens machti
ghen heren hof die plegghet gherne te co
men bi die heren alst beſte tyt is. En dat
is als hi vrolic en ſachtmodich is. Ende
want dat nu ene goed tyt en een tyt der
barmherticheyt en onſe here blide is en
hi ons hietet en ghebiedet te biddē. Hier
om ſoe laet ons bidden wāt die tyt ſal
comen dat die ghene die ghebeden wert
te bidden ſal biddē en onghehoort bliuē
En dat is nae eens mēſchen doot. laet
ons dā biddē die wile dat die budel opē
is en die brugghe der barmherticheit nē
opghetoghē is. Op dat ons niet en ghe
ſchiede als den rijkē vrackē mēſche dpe
badt nae ſinen doot om een dropel wa
ters ende hi en conde des niet gherrighē
Wāt god die ons nu teghē brēghet dat
rijckē der hemelen ſal na onſen doot als
een tyt is der wracken hem wepgheren
een dropel waters te gheue. Ten vier
den male so mach een mēſce coenlic bid
dē om dz onſe here chriſtus een aduocate
en een voerspraec alſo machrich is voer
den hemellſchen vader dz hi om ſine wil
le doet alle dat hi begheert ende om ſinē
wille ghedaen wil hebben. Ende wi en
dozen daer an nyet twifelen. want hij
heeft ons ghelooft wat dat wi biddē in
ſinen name dat ſal hi ons vercrighē end
dat ſal ons werden ghegheue van den
vader. Ten vijfſten male. Want dat
is nu een tyt te bidden ende wāt wi nu

des grooten noot hebben. Ende onſe
mēſche vader alſoe milde is dat hi ons
te ghemoete comet mit ſine godliche ge
uen ende gracen. Ende chriſtus hi ons
onſe aduocate alſo machrich is bi den
hemellſchen vader dat hi hi nyet en wil
ghert. Hier om so moghen wi des ſcher
welen dat ons ſal werden ghegheue dat
wi om bidden iſt dat wi van ons ſelſ
weghen nyet ghehindert en werde die
welcken hinder hier nae gheſcreuen
inden ſermoen vanden fundament der
rechten kerſtē gheloues. Voer so roem
onſe ghebenedide here in den voerghen
uen woorden waer om dat wi bidden
ſullen in dien dat hi ſpreet. biddet en
ſult ontfanghē op dat urwe bliſcap en
Hier is te weten dat drijehandē bli
ſcap is. Die ene is ydel die ander is
die derde die is vol. Die eerſte bliſcap
der ydelheyt hoozt den waerſaken om
ſchen toe die hem verbliden in dinghen
die in die werelt zyn. Want ſomminghe
mēſchen verbliden hem in hare boſhe
ende in hare rijcdōme. Daer of ſo iſt
ket Job in zyn. xxi. ca. aldus Wardom
leuen dpe boſe mēſchen. zyn ſi verheuen
ende gheſterct mit rijcdōme. hare buſen
zyn verſeekert ende hebben vrede. Ende
die roede der caſtydinghe gods en is op
hem nyet. ſi houden bonghen ende he
pen ende ſi verbliden hem tottē ghelou
der orghelen. Mer want deſe bliſcap
ydel is ende nyet duerachtich. Hier om
ſo ſpreeket voert die heylighe man Job
Hi leyde hare daghē i bliſcap en i goet

Oer ter si des vermoeden soe valle si ne
der en vallen in een oghenblic ter hellen
dese blijscap die men heeft in die rijcheit
niet men daerom ydel. wāt die rijcheit
en lader noch en vollet niet. **Wāt** als ge
screuen staet in **Ecclesiastico** i dat. v. ca.
Die ghyperige mēsche en sal nūmermere
veruollet werden mit goude. mer soe hi
des meer heeft so hi des meer begheert.
Oer loen houden die rijckdōme nyet dye
ghene die daer op leuē. **Wāt** als ghescre
uen staet in **Proverbijs** i dz. xi. ca. **Dye**
ghene die haren troost en hope setten op
die rijckdōme die sullen vallen ghelijcker
wijs of een mensche loende op een sche.
me en daer of woude onthouden wesen
Oer loen gheuen die rijckdōme ghene
wachte in die tijt der noot den ghene die
se liek hebben. **Wāt** als si scriuen so blien
die eerliche dingē vā hem en en doen hē
ghene biltant inder noot. **Doch** is te we
ten dat goede mēschen die rijck zyn ende
nyet ghyerich noch vrac en zyn. mer mil
de en barmhertich zyn die crighē daer of
vriechade vruchten. wāt si crighen daer
wade hulpe der armen. vghiffenisse van
hare lunden. en oer dat rijcke der heme
len dat ewighe leuē. **Almen** in **Tobias**
le epuden vindet bescreuen. **Die** āder
blijscap is ene blijscap der goeder ghe.
rechtigher mēschen. wāt die is half en.
si hebben op eerrijcke comet vā den ho
de niet volmaect. want dese blijscap die
ve die si hebben te comen tot dat ewige
leuen en niet vā die ghebrukēde vroech.

de des hemelrijcs of oer vā enich tijlick
goet. **Ende** ghelijckerwijs dat die hope
comet vut vier dinghen. also comet oer
dese blijscap vut vier dinghen. **Wāt** dye
hope comet eerst vut dat andencken der
godliker goedertierheyt. want wan
neer een mēsche neerstelic ouerdert wat
dat god ghedaen heeft om ons te vlossē
ende salich te maken soe crighet hi enen
hope dat hi behouden sal werden. **Ende**
dit es die eerste blijscap die die rechtuer
diche menschen in anschouwinghe der
godlijcker goetheyt hebbē. **Tot** welker
blijscap sinte **Paulus** ons nodighet in
die woordē die hi bescrijft. **Ad philipēz**
in dat vierde ca. aldus. **Verblidet v** alrijt
in den here. anderwerf seg ick v verbli
det v. **Verblidet v** eerst in den here want
hi is een machtich hulper. **Verblidet v** oec
daer in wāt hi is een milde ende liberael
loonre der doechden end der godlijcker
wercken. **Ten** anderden male soe co
met die hope vut die verbezydinghe end
vermeerderinghe der dogheden. **Want**
knechten die enen goeden heren dyenē
die hopen daer van gheloont te wesen.
Ende dit is die ander blijscap der recht
uerdigher mēschen als si hem verbliden
vā die vruchte haerder goeder wercken
wāt die doghet en dat goede werck he
uet alrijt aen hem gheknoopt vruechde
ende blijscap. **Want** als ghescreuen staet
in **Ecclesiastico** in dz eerste ca. **Gheeste**
licheyt sal dat herte hoedē in dē rechtuer
dighen ende dat sal gheuen vroechde en
de blijscap. **Welcke** dese gheestelicheit is
s. ij.

dat toont ons sinte Jacob in sine episto-
len indenersten capittel daer hi aldus
of spreket **E**ne repne onbeulecte gheeste-
licheit voer gode den hemelschen vader
is datmen weduwen en wesen visitiert
en den te hulpe en te trooste comet **E**nd
in hare nootlaecken dat si dye menschen
repne en onbeulect houden van dese wer-
elt **T**en derden male so comet die ho-
pe vut volmaectter verduldicheyt in alle
liden ende wederspoet dat een mensche
toecomē mach **W**ant ghelikerwijs als
een clerck diemē examiniert ende onder-
soect of hi waerdich is een prouē te heb-
ben **E**nde als hi voersichtich ende cloec
heeft gheweest in dye ondersoekinghe
so is hi hopende te crighen daer hi omē
gheexaminiert is **A**ldus so hopet oeck
een verduldich mensche te vercrighē die
prouen des ewighen leuens **E**nde hier
om so spreeket sinte Paulus totten Ro-
meynen in dz. v. capittel **T**ribulatie en
liden wercket verduldicheit. ende v̄dul-
dicheyt proeuinghe en die proeuighe die
maect hope. **E**nde dit is dat derde daer
die rechtuēdighe menschen hē in verbli-
den hier in der tijt. als tribulatie wede-
spoet ende liden **W**ant van den apostolē
staet ghescreuen **I**n actib⁹ ap̄l op̄ i vat
v. ca. **D**at si vroliken ghinghe van den
raet der ioden doe men hem smaetheyt
end liden anghedaen had **S**inte Jacob
spreket oeck lieue broederen houdet dat
voer alle blijscapen als ghi vallet in me-
nigherhande tribulacien. **S**inte Peter
die spreekt oeck. **W**eset oeck deelachtich

den lijden ende pynen ons heren **J**hesu
christi ende verblidet v daer in op d'ghe-
inder tijt zynre openbaringhe v mit
moghet verbliden **W**ant ist dat wi mit
hem liden soe sullen wi mit hem verbliden
ren ende ons mit hem verbliden **M**attheus
here spreekt oeck als sinte **M**attheus
scrift **S**alich zijt ghi als v dye menschen
qualick spreken ende vermaleiden v
v aendoen pynē ende liden. **W**ant v
in dye vre want v loon is overvloedich
inden hemelē **T**en vierden male so
met die hope vut ene r̄pne consciencie
de dit is wāneer een mensche gheen
de onder hem en weet daer hi oeck comē
mach werden ende daer hi oeck comē
van gode soude moghē verschede
den **E**nde die mensche heeft by nae
enen voer inden paradise **E**nd dā
soe hietet die heylige apostel sinte **P**au-
lus dese blijscap ene glorie. **E**nde gheen
aldus **O**nse glorie is een ghetuych en
consciencien **D**ie derde blijscap is
ende volmaect **E**nd dese blijscap is
toe den ghenen en den salighen d'p
gode zyn in dat ewige leuen. **E**nd
dese blijscapē te bidden vermaent ons
onse here mit dese woorden. **S**int dat
uwe blijscap volwerde end ghi sulc ont-
fanghen. **H**ier sullen wi sien dat gheen
dat oē here in deser tijt nu dat gheen
ket sine hemeluaert os vermaent te bli-
den dat onse vroechde vol si **W**ant al
dat saecke dat voer dese blijscap
hoechtijt is noch ene vernolghinghe
le der anderen hoechtijden ende blijscapē

pen die voerghedaen zijn **W**ant ware
 en mensche in een kercker gheuangen
 ende gheloten ende hi vernam ende seg
 ghen hoorde datmen daer om arbeide
 dat loon ende dat ghelt te verghaderen
 dat me hem mede verlossen soude **S**o
 bliden **E**nde waert dattet ghelt zynre
 verlossinghe betaelt ware so soude hi hē
 noch seerder verbliden **M**er quamen si
 tot hem ende leyden hem vuten kercker
 soe soude hi hem noch veel meer verbli.
 den **E**nde waert dat hem zijn erue end
 zyn goet wederom worde ghegeue soe
 soude hi hebben ene volcomene vrochde
 ende bliscap **H**ier is te weten dat
 dat loon onser verlossinghe wert berep
 det inder tijt doe onse here **C**hristus **J**e
 sus wert ghebozen **E**nde daer omē qua
 een engel hier neder ende brochte daer
 of bliscap ende leyde totten hierde **S**iet
 als bootschape v een grote bliscap wāt
 ons is huden ghebozen die behouder de
 ser werelt. **E**nde dat loon dat wert be
 taelt op den goeden vridach doe onse ge
 cruce hinc ende an dat cruce kerck. **E**n
 waer omē vermaent ons p̄yas in zyn
 lijschap ende spreecket. **G**hi verwoeste
 stad van **J**herusalem verblidet v wāt
 die here heeft zyn volck ghetroot ende
 verlost. **D**oert soe zyn wi vut die kerc
 der ghelept in die tijt doe onse here opstō
 de van der doot **D**aer die propheta **A**b
 nuch of spreecket aldus in zyn derde ca
 pitel **J**ck sal mi verbliden in mynen he

re want hi is myne starcheyt ende hi he
 uet mi verlost in myne voeten want ick
 bin vri ende lost ghemaect ghelijck als
 een hierde des volcks dat nyet belecht en
 is. **D**oert soe zyn wij weder gheset in
 onse erfnisse op die tijt doe onse here ten
 hemel voer **W**ant doe wert die mensche
 like nature verheuen bouē alle creaturē
Ende daer om was dat ene volle blisca
 pe. **E**nde hierom soe nodighet ons on
 se here te bidden om die volcomene bliscap
End dat is van die vercrighinghe
 onser erfnisse des hemels ende des ewi
 ghen leuens wat daer is of te hebben e
 ne volle bliscap van binen en van butē
 vā bouen en vā beneden voer en achter
 an die rethter side en an die luchter side
 daer sal wesen ene volle bliscap wāt die
 bliscap sal i alle side vol wesen wāt onse
 here ons vmaent te biddē. **H**ierom spre
 ket sinte **A**ugustin⁹ **W**i moghē coenlic
 en sonder anr onsen hemelre vader an
 roepen en biddē wāt hy heeft also grote
 liefte tot ons wāneer wi hē bidden om
 dinghē die hem eerlick zijn te gheue end
 ons salich en orbarlic zijn te ontfanghē
 dat hi berepder en willigher is des die di
 ghen te gheue dā wij zijn te ontfanghē
 en an te nemē **O**nse here moet des geue
 hē om sulcke dinghē te biddē die hem ge
 noechlic zijn ons te gheuen ende ons sa
 lich zijn te ontfanghen soe dat wij bij
 hem moeten comen in zyn ewighe rijk
 en nūmermeer vā hē ghelchepde moete
 werden **D**es gōne ons die vader die so
 ne en die heplige gheest. **A**men

Een sermoen in die crucedaghe

In diebus rogationū Dese da-
ghe noemet men ghemeenlic dye
crucedaghen Want onse here christus
Jesús ons vermaent bidt en verwecke
te bidden als wi mercken moghē inden
euangelio voerghelcreuen En oeck indē
euangelio datmen morghen in die misse
sal houden Hier dāne so willen wij hier
sommighe dinghē setten en verclare die
totten ghebede zijn orbaerlic te weten.

Eerst dān so machmen vraghē. wat
salmen bidden. of god allene en anders
niemant en is te biddē Hier op so mach
men aldus antwoorden dat dat ghebet
mach werden ghedaen in twee maniere
Of dattet vā den ghenen die hi bid ver-
uollet werde en ghegeue den wēste daer
om dat hi bidt Ofte dattet ouermits dē
ghenē die hi bidt verhoort en vcreghen
wert Na die eerste maniere so is god al-
lene te bidden. wāt die dinghen diemen
sonderlinghe bid vā gode en vā āders
nyemāt veruollet noch ghegeue moghē
werden Want als Dauid sprekt inden
psalter. Die gracie en die glorie daerme
allene ende āders nergheut om sculdich
en is te bidden die gheeft god die here.

Naē die ander maniere so machmen
die heilighen aenroepen ende bidden op
dat die ghene die hem misdadich kēnen
teghen god Ende hare oghen selue niet
opstaen en dozue. dat die ouermits ver-
dienste der heilighen moghē vercrighen
dat si vā gode begheren Ende dat daer

mede en den ghenen die bidden die ont-
moedicheyt werde ghehouden Ende in
den heylighen die voer een wēste indē
waerdicheyt dye si bi gode hebben ghe-
openbaert werde Ende allen leden wi
si rechte liefte en eendrachtheit vōer
de bewijset Mit welcke liefte die vōer-
ste dinghen enen vōzen toeghant mō-
ghen hebben totten ouersten dinghē. en
de dye ouerste hem vriendelike ende wil-
delike voeghen totten nedersten.

Ten anderden male so machmen
ghen. oftmen enighe dinghe sonderlinghe
ghe in den ghebede mach begheren en
bidden. hier op so machmen aldus ant-
woorden ende segghen dat sommighe
dinghen zijn dye wij nyet qualicken in
moghen ghebruken als die gracie gods
die glorie ende die dorchden Ende aldus
danighe dinghen zijn wij sculdich te be-
den. Ende sommighe dinghen moghen
die wi beyde wel ende qualick moghen
ghebruycken. als eertsche goet. En om
dese dinghen soe en sullen wij nyet alto-
bidden dat wi se vimmer vā god onse
willen hebben ghegeuen Mer wi salie
god vā hemelrijcken daer dāne bidden
ofte si ons nutte ende salich zijn tot on-
ser sielen. end of gods lof ende ere dat
aen leyt. dat hi ons dat dan gheue en
anders nyet Ende die dinghen die wij
nyet wel salichlike en moghen outen-
ghen noch ghebruken. als hoghen dān
ende ere der werelde. daer om so en salie
wi in gheenrehande maniere bidē dat
dat wi sommighe dinghen sonderlinghe

begheren en van gode bidden te verces.
 ghy dat en doen wij daer om nyet dat
 wi menen dat god onse opsette en onse
 begherte nyet en weet. ofte dat hi oeck
 nyet en weet wat ons nutte en noot is
 Mer daer om bidden wi god dat onse be
 gheren in ons verweert werde ende ghe
 weert ende dat wi also bequamer en
 bereydet moghe werde sine gauen te
 ontfangen. **W**ant als sinte Augusti
 nus sprek **G**od die wel weet wat ons
 noot is eer wi hem bidden die en wil n
 dat wi hem onsen wille mitten ghebed
 ontfanghen. **M**er oeck soe sullen wi
 onse begherte overmits den
 ghebede werde gheoffert op dat wi mo
 ghe ontfangen dat hi ons bereypt he.
Ten derden male soe
 machmen hier mede antwoorden op dye
 vrage **O**f me god om enich tijelic goet
 sal bidden wat wi tijelic goet moghe ge
 buken wel ende qualike **H**ier om so sul
 len wi die tijelike goede begheere ons vā
 gode ghegeue te werden. niet om daer i
 te setten een eynde onser salicheyt **M**er
 wi sullen begheren te hebbē als een hul
 pe daer of te leuen en gode te dienen en
 also te comen tot gode ende totter ewi.
 gher salicheyt **T**en vierden male soe
 machme vragen **O**f me voer ander me
 schen schuldich is te bidden **H**ier op ant
 wort sinte Augustin? ende spreket. dz
 is gheoorloeft te bidden dat gheoorloeft
 is te begheren **E**nde want wi ons sel
 ven goet toe wenschen ende toe beghe.

ren. want dat is een teyken der rechter
 volmaetter liefden **E**nde oeck mede soe
 en sullen wij nyet allene biddē voer onse
 vrienden. mer oeck voer onse vyanden
Ende al en doen wi voer onse vianden
 ghene sonderlinghe ghebeden alsoe wij
 doen voer onse vrienden wi en sullē noch
 tans onse vyande nyet buten sluten vā
 den ghemene ghebede. want dat ware
 teghen die rechte liefte **W**ant wi en zijn
 nyet alleene schuldich onse vrienden lief
 te hebben in god **M**er oeck soe sullē wi
 onse vyanden liefhebben om gods wil
 le **W**ant wij sullen bidden voer die sun
 dighe menschen dat se god van hemelri
 ke moet bekeren vā hare sundighe leue
Ende voer die rechtuerdighe menschen
 dat si voert moeten gaen in doghedē en
 daer in volherden **M**er het is te wee
 ten dat die ghene die biddē voer die sun
 daren nyet alcht en werde vhoort wāt
 die behouden sullen bliuen daer voer soe
 hoort god eens anderē mēschen ghebet
Mer die voertien zijn dz si vlozen sullen
 wesen daer voer en hoort god dat ghe
 bet nyet. **W**ant als staet ghescreuen in
Ecclēstastico in dat vij. ca. **O**pemāt en
 heft macht te bekeren die mēsche die god
 vsmact heeft. **M**er wāt wi niet en we
 ten wie behoude of vloze sal bliuē. hier
 om salme die ghene die misdoen berispe
 en daer na stan datmē se bekere **E**n oec
 des ghelyc voer alle mēsche biddē. **D**oez
 die rechtuaerdighe menschen soe salme
 bidden in dzyerhande manieren **E**n in
 den eersten want vele menschen ghebet

pleghet ghehoort te werden **H**ier of spreket sinte **P**aulus totte romeynē in zyn xv. ca. ald⁹. **H**elpt mi in uwe ghebede. daer die glosa op sprekt **B**iet hoe dat die apostel die also volmaect was in zyn leuen bidt den ghenē die minre zyn dā hē voer hē te bidden **W**ant als hē vele cleyne vergaderē so wert dat een groot **E**n dat en is niet moghelick dat dat ghebet van vele mēschen niet en wert verhoort

Ten anderdē male so biddē wi voer die rechtuerdighen op dat god van vele menschen danck en lof wort gheleyt vā die gauen die hi die rechtuerdighen menschen gheeft **D**aer sinte **P**aul⁹ of sprekt tot die vā **C**orinthi i dz eerste ca. **T**en derden male op dat die ghene die meerder zyn en meer ontfanghē hebbē vā gode hē niet daer in en verheffen bouē den anderen als si sien dat si mittē ghebede en innicheit die mire zyn ghehulpe werden. **T**en vyftē male so machmē vraghē of die heylighe die mit gode zyn voer ons bidden **H**ier op so antwoordet meyster **R**ichard⁹ ald⁹ **D**at alle salighe sielen die bi gode zyn in dat ewighe leuē bidden voer os **W**āt bidden voer dē anderē is een werck der rechter liefte wāt si voer os baden inder tyt doe si opeertlike waren en niet doe gheuectet i liefte **H**ier om soe begheerē si nu onse salicheyt vimmer alsoe sere als si doe deden al en comet hē daer of gheen orbaer noch bate anders dā dat si vā ons verblijt werden als wi comen bi hem in hare gheselschap **O**eck bidden voer ons die sielē dye

zyn in dat veghesuer. niet dat si deere goets voer hem selue moghē verdienen want si in den state upet en zyn dat si pet guets moghē werken tot haren baten **M**er omē dat wi ouermits moghē ghebet te beter moghen werden en so voer hem te bequameliker moghen den **E**nd dat si ouermits hare gheselichtenisse van hare pynen moghen gheuen **T**en sesten male so machmē gheuen hoe dat dye sielen der gheselachten dōot zyn moghen bekenen oft gheweten onse ghebet **H**ier op antwoordet meyster **R**ichard⁹ aldus **D**at si onse ghebet bekenen inden ewighen worde **W**ant dat is in christo onsen here **W**ant al si sake dat si alle dinghē niet en sien die woort gods christus siet. nochmē dat profetic dat si alle dinghē sien in de woorde godes die wi hier doen of gheken en in ose herten hebbē tot onse mozie en ere **M**er die sielen die in dōot onse gebet niet i den ewighe leuē behouden daer of niet en zyn ghescheide. noch si daer bi bliuen **M**er wāt si dz hoer comen die sielen die van ons tot hem comen of vā den goeden engelen die bi willen hem comen hen te troosten. of ouermits die openbaringe bods **E**n die spert si te **A**ugustin⁹ in dat boec **D**e curo pēte morū. **T**en seuende male machmē vraghē oft oec noot is alēijt en dōot te hebben totten sinne der woorden die men spreect inden ghebede. **H**ier op antwoorden aldus **T**en seuenen male machmē aldus antwoorden dat di

werck des des ghebedes is drierhande
 Dat eerste is ghemene alle wercken die
 gheschieden in rechter liefste **E**n dit werck
 is tot verdienste. Tot desen wercke en
 is gheen noet alijc andacht te welen in
 den sinne der woorden diemē sprekēt in
 die ghebeden. mer die crasste der eerster
 aendacht elken dat ghebet begint so
 maect al dat ghebet groot en verdienste
 al crighet een mensche alre hāde iual.
 onder den ghebede. **D**och so is te we
 ten dat hē een mēsche daer voer sonder.
 mogge voer sal wachtē dat hi mit wille
 gheue onnutte ghedachten in hem laet
 comen. of mit gheue rehande hāt werck
 in sine ghebede die goede andachte ghe
 hindert noch benomen en laet werden
 want in deser maniere so en schijnt hij
 die al willens te vscumen **D**at an
 der werck des ghebedes is ene vcrighi
 ghedes dinges daer mē om bid. hier to
 is oec ghenoech die eerste andachte al
 is dat die aendachte niet en is tot allen
 woorden die mē sprekēt in den ghebede
 anders so soude weynich menschen ghe
 bet verhoort en veruollet werden **W**āt
 het is ghemene in alle mēschen en natuz
 lic ende bi na onmogelic dat een mensche
 die zyn ghebet spreect dat oghe zyns her
 en alsoe openbaerlic in god sette dz hij
 mit gheue iualle hē van gode kere hē en
 gheschiede vmer bi wijlen onder den
 ghebede dat hi op god niet en denct **E**n
 dat comet toe van die fantasien end vā
 die beelden die die sinnen an hem houdē

in dat herte ende in die ghedachten des
 menschen brenghē. daer dat herte mede
 neder gheslaghen wert en verdonckert
Ende dit is oec te verstaen in allen for
 men der sacramentē **A**ls dat werck des
 sacramentes dat van den woorden co
 met dye daer toe gheset zyn niet en wert
 ghehinvert noch gheminret **E**nde die i
 ualle der ghedachten also verde als alle
 dinghen die daer toe behoren betameli
 ke ende behoedlick ghedaen werden en
 de nyet achter ghelaten en werden. **E**n
 de dit comet altemale van die crasste der
 eerster aendacht dye een mensche heeft
 als hi dat ambocht der sacramenten be
 ghinnet. **E**nde dit is oec te verstaen
 vā almissen te gheue en vā bedeuaerden
 te gaen en vā annemen der oorden eens
 gheesteliken leuēs en vā andere ghelike
 dingē **D**och is te wetē dz die ghene dye
 biddē drierhāde andacht moghē hebbē
Eerst so mach hi andacht hebbē op dye
 woordē die hi sprekēt dat hi die rechte en
 volcomelic spreke en volzēge. **T**en an
 derden male dat hi dēcke op dz dinc dat
 hi om bid **T**en derdē male dz hi dencke
 op dē ghenē die hi bid in wat manieren
 dat dz ghebet wert gedaen **V**ā dese drie
 is dat ghebet goet en vruchtbaerlic **M**er
 die eerste maniere der andacht is goet.
 die āder beter en die derde alre best **W**āt
Hugo de scō victore spreect **D**at is een
 puer ende een reyn suuer ghebet in welc
 ken ghebede dat herte dēs mēschen dye
 bidt is also oueruloedich dz die andacht
 van der inighet begheerte wert oetkerē

ende wanneer hē dat herte bekeert tot gode hem te biddē vā grootheyt der lief ten die dat tot gode heeft verghetet dye dinghē daer dat om biddet **T**en ach sten male machmen vraghen of dat ghe bet datmen doet mit woerdē sonder an dachte en verstantnisse der woerdē is v dienstelick end voldoende. **H**ier toe soe machmē aldus antwoordē dat dat ghe bet is tweerhande. sommich ghebet is ghemene. en sommich is bisonder ende eens mēschen allene **D**at ghemene ghe bet dat die priesteren en die dyenres der heyligher kercken gode offeren in der p lone alre ghelouigher mēschen **E**nd dit ghebet en mochte niet wel gedaen wer dē stilswighede mitter herē sonder eni ghevutwēdighe woordē **H**ier om so he uet de heilighe kercke redelike gheset dz men dese ghebedē in ghemene kercken sal singhen of lude lesen op dat dese ghe beden comē tot bekentnisse alre mēschē **D**at sonderlinghe ghebet is dz een men sche sonderlinghe voer hē seluen of voer enen anderē mēsche spreket **E**nd dit ghe bet en behoeft nyet ghedaen werdē opē baerlike mit vutwēdighe woordē. doch so machmē tottē gebede voeghe vutwē dich gheluyt en dz spreken mit luder stē men in drie maniere. **E**erst om die in wendighe deuocie en innicheyt mede te verwecken. op dz dat herte des gheens die biddet daer mede i god wert opghe. noert **W**ant mit vutwendighe tepkenē der stēmen of ander wercken wert dat herte eens menschen beroert tot verstant

nisse ende oeck mede tot begheerten der dinghen die hē nutte ende salich sijn. al sante Augustinus bescrijft **E**n hier toe sullen wi in onse ghebeden die stēmen die vutwendighe tepkene ghebruken also vele als wi der behoeuen ende ons nutte si tot die inwendighe verwecken ghe der deuocie ende der innicheyt der herten **M**er is dat laecke dat dat ghe daer so mede wert ghehindert end ghe bracht van sine deuocie so salmē die vut wendighe dinghen begheuen ende die den mitten herten allene inwendighe als Anna samuels moeder dōt. **D**at of gescreuen staet primo Regū in der tre capittel **D**at si sprack mit haer herte teghens god **E**nd si roede haer lippen mer haer stemme en wert nyet ghedaen **T**en anderden male soe wert die stemme ghedaen tottē ghebede op dat men mensche gode mach dienen mit alle ghe ne dat hi van gode heeft ontfangen en dat is mit liue ende mit siele **E**nd dus ist gebet een deel daer mē god mach voldoet voer die lunde diemē teghens die heeft mēdaen. **T**en derde soe wert die stemme gedaen tottē ghebede vā re hāde blijscap en ghenoechlike blijscap te vā die liefte gods vlietende vut die le in dz lichame daer **D**auid ald9 of lof ket **M**ijn herte heeft hē verblijt en vut tōghe heeft haer vutwēdich mit vut wē den vuroechdet en daer nae so sal mē vleysche rusten in den hope **T**en vier den male so werdē die woordē en oock die stemme ghedaen tottē ghebede tot

gode op dat die verstantnisse des mēscē
daer mede wert gheleert als wi merckē
moghen in dat **P**ater noster daer **He-**
aldus of spreert. **O**nse here **I**hesus
christus had een ghebet vā cozzin en vā
wepnich woorden ghemaect. **W**elcke
tor gode te spreken wāt hi alle d'r weet
er daerom heeft hi se ghelet op dz on-
se herte en onse begheerte hē alrjt tot go-
de vorghet en daer mede soude lerē wat
dat men bidden en begheerē soude.
Ten vijftē male soe wert die stem
me ghedaen totte ghebede op dat wij te
luchteliker en te bet souden moghen aen-
dacht hebbē der dinghē daer wij on-
se ghebet om stellen **W**āt ene glosa. spre-
ket menen sal ghene reden teghē god mē-
woorden hebben **M**er die dinghē daer
wij om bidden te verrighen ofte daer wi
of begheerē verlost te werden dpe sullen
wi gode thōnē mit aendacht onses her-
ten en mit enen simpele begheerten van
die woorden die wi van buten spreken
om onse meninghe en begheerte die wij
hebben vā binnen in onse herten **E**nde
daer om is harde orbarliken den sundi-
ghen mensche dat hi sterckelike bid end
in sinen ghebede bedencket dpe sunden
daer om dat hi vā gode ghenade beghe-
ert te verrighen want dat ghebet gode
omghenamen ende ontfaelic is daer dat
herte mede vuerich wert teghē die sun-
den die die mensche ghedaen heeft. **A**ls
men leset vā den conic **M**anasses wāt
die sprack aldus onder ander woorden

111

Ick heb ghesundicht bouen dat ghetal
des landes der see **E**nde ick en bin niet
waerdich den hemel aen te sien van me-
nichoudicheit mynre sundē **T**en ne-
ghenden male so machmē vraghē. ofmē
langhe sal bidden **H**ier toe machmen al-
dus antwoorden dat die grootheid van
allen dinghē sal een ghelikenisse hebben
mitten eynde **W**ant dat eynde van den
ghebede waer om dat ghebet ghedaen
wert is ene verwerkinghe der inicheyt
ende ene verheffinghe des herten in god
op dat dat herte aldus waerdich wert
die gauen gods te ontfanghen **H**ier om
so sal dat ghebet also langhe dueren als
dat nutte is die innicheyt des herte daer
mede te verwerken end dat in die liefde
gods te ontsleken **M**er wāneer dat ge-
bet niet langher van verdriete ghedaen
en mach werden soe salmen dat beghe-
uen ende anders wat doen dat gode be-
haghelike si. **M**en leset van onsen here
christo **I**hesu dat hi bi wijlen was enē
heelen nachte in zyn ghebeden ende dat
mochte hi doen wāt in hem gheen ghe-
breck noch verdriete en was van enige
goede wercke noch oec in hē cōde comē
Mer want wi cranck zyn ende lichtelic
verdriete crighen in goede wercken **H**ier
om sprekēt onse here christus **I**esus de-
se woorden als sinte **M**atheus beschryft
Als ghi uwe gheber wilt spreken so en
sult ghi nyet veele woorden hebbē **M**er
wāt onse here heft gesproken als sint lu-
cas beschryft **D**at is noot alrjt te biddē
Hier op is te weten dz dese woordē zyn

verstaen vā ene stadelike liefte beghere
de in dogheden ende in goede wercken
Want ene glosa die sprekt daer of ald9
Dat die mensce altyt bidt die altyt goet
doet ende god altyt lief heeft **O**eck soe
biddē wi altyt als wi onse ghetidē hou
den daer wi toe verbonden zijn na iset
tinghe der heyligher kercken. **N**aen a
tuerlike rechten zijn alle mēsche schul
dich god te dienen en hare ghebet te spre
ken. **W**ant dat vut wijsen die natuerli
ke rechten. dat een mēsche hem daer toe
sal voeghen sonder welke dinghe hi nē
salich en can wesen **E**n dat is tot gode
van hemelrijcke **E**nde dit en can een mē
sche niet bequamelicker doen dan mitre
ghebede **M**er tot die seuen ghetijden te
houden en is alle mēsche niet gheset. wāt
wereltlike mēschen die haer werck doen
moeten die en hebben des ghene macht
Ende daer om so sullen gheestelike mē
schen veruollen dat de waereltlike men
schen verslumen **E**nde die wereltlike mē
schen sullen die gheestelike mēsche hare
offerhāde brēghen ofte so vele rentē ghe
uen daer si of leuen ende gode dienē mo
ghen en van alle vutwēdighe dighen hē
niet becōmeren **E**nde nacht en dach in
godes dienste hare ghetijden houdē.

Doch is te weten dat alle kerstē men
schen die tot hare iaren zijn ghecomē en
de onderscheit kennē tusschen goet ende
quaet die zijn schuldich vā ghebode der
heyligher kercken alle sonnēdage i hare
moeder kercke te comen ende horen dye
misse van beghinne ten eynde **E**nde soe

wie dat versludet buyten sonderlinge
nootsaeken zijn lūcs van sieten o
van ghebode der lantsheren die doen v
ne dootlike funde. **D**oert soe zijn som
miche dinghen die een mēsche van sin
ghebede hinderen **E**nde sommighe
hem daer in vorderen **E**nde sommighe
die dat ghebet goet ende bequame
volmaect maeken. **E**nde dese vanden
en sommighe āder staen vā dese vanden
ghe in dat boeck vāden fundamēt der
kerstē geloues **V**ā ons herē beuolē
staet ghescreuen een suuerlick seuen
dat boec vā ons herē leuen.

Des sonnēdaghes na onses herē
hemeluaert.

Om venerle pastus 9mo mo
Joh. xvi. ca. **D**oe oīe here om i
ne iōghere sonde schepdē sprac hi alre
tot hem. **W**āneer die trostē die gheest
gheest der waerheit die ic v vā mīn v
der senden sal tot v is gheromen so sal
hi een ghetuych vā mīghenē wī ic bin
en waerom ic op eerreicke bin ghecomē
Ghij sult oet een ghetuych vā mī ghew
wāt ghij vā beghine mīnre wercke en
mī hebt gheweest ende mīne wercke en
hebt ghehoort en mīne wercke en
leuē hebt ghesien **D**ese dighe heb ic v
geseit die wile dz ic bin bi op dz ghi
ghesādet en wert **E**n op dat ghi alre
bin van v ghescheyden om dye sonne
de ende ppen de v om mīnen name
ghedaen sullen werden nyet en vā

mistroest noch in ongheloue want ghi
 sult onwaerdelike vuten tempel en vut
 die sinagog der ioden werde ghewor-
 pen als verbanen ongelouighe lude En
 die tijt sal comen dat alle die ghene dye
 v pyne andoen en v dodē. sullen menē dz
 si god enē danckeliken dienst doen En
 dese dighen sullen si v andoen wāt si mi
 noch minnen vader nyet en kennen En
 dese dinghē die v toecomēde zyn heb ick
 v nu te voren gheslecht op dat ghi daer i
 te vreden zijt en dat ghi ghedenct als si
 v roeromen dat ic se v te voren gheslecht
 heb en v ghewaerscuwet heb en dat ick
 wil dat ghi niet mistroostich en werdet
 als v dese dinghe toecomē en ggeschieden
 Dit is dat euangelii na de texte
Depositio Want int beghine van
 desen euangelio staet ghescreuen
 dat dese here loefde sine iōgheren te sepu-
 den vā sine vader dē heylighe gheest der
 waerheit hem tot enē trooste als hi van
 hem ware gescheide. Hier om sult ghi
 wēt dz die heilige gheest is een meyster
 vā die ghēde waerheit Die ene waer-
 heyt is ghenoeemt een waerheit der leri-
 ghe die vlichtet dz herte eens menschen al
 so dat hi weet en kent dat ghene dat die
 gheloue toebehoort En wat dat hi ghe-
 louen sal en hoe dz hi na dē rechtē ghelo-
 ue leuen sal. Dese waerheyt vindet mē
 in die godlike boeckē bescreuē wāt daer
 in vidermen die heilige gebodē gods die
 hi ons heeft bescreuē ghelaten en ghebo-
 ven. die wi alle sculdich zyn te weten en
 waer na te leuen Tot volcomēre bekent

nisse der waerheit en cōnen wi nyet co-
 men sonder die gracie end ghenade des
 heilighen gheestes. Want die heylighe
 gheest die heilige scrift ghedicht en den
 wille gods daer in gheroert heeft. welc
 ke wille gods die heylighe gheest allene
 kennet en weet En nyemāt volcomelic
 kennē end weten en cā hij en si vluchtee
 mit gracie des heylighe gheestes. Ende
 nyemāt en can comen totten grōde der
 verstantnisse en totten smake der soetic
 heyt die verborghē is in die heylige scrif-
 te hi en si verluchtet mit gracie des heyl-
 ighen gheestes. En dit bekende wel die
 heylige leraer sinte grēgozias doe hij de
 se woorden sprack. Die tonghe eens le-
 raers arbeidet vut wēdich om niet dz en
 si dat die heylighe gheest dat herte eens
 mēscen die dz woort gods hoort predic-
 ken inwendich mit sine gracie verlichte
 en lere en vā dē sundē bekere Die an-
 der waerheit is ghenoeemt die waerheit
 des leuens Dese waerheit heeft verluch-
 tet dat herte eens mēscen En gheeft hē
 teykenē hoe dat hi godlick en gheestelic
 sal leuen En brēghet een mēscē daer toe
 dat hi god lief heeft bouē al en zyn euen
 kerken mēsche ghelgē hē seluen En dat
 een mēsche bekeert vā sine sundē en aen-
 nemet een leuen vā penitēcie en houdt
 hē in doghedē en goede werkē Tot die
 waerheit eens gheesteliken leuēs en cō-
 nen wi nyet comen sonder grace en hul-
 pe des heilighen gheestes Wāt die heili-
 ghe gheest houdt ons tot doechden en
 tot goede wercken die wi bi ons seluē
 c ij

ghene macht en hebben te volbrenghe
wāt wi na onse menschelike crancheit
altijt meer gheneyghet zyn tot sunden
en tot quaetheit dā tot dogheden en goe
de wercken. **Wāt** onse here selue gespro
ken heeft. **Die** gheest gheeft dat leuē en
dat licheamen batet ghenē mēsche nyet

Die derde waerheit is ghenoemt die
waerheit der gherechtheit godes. **De**
se waerheit wert ons gheopenbaert en
rondich ghemaect mit die gracie des hei
lighen gheestes. **End** dit ghelchiet ons
so wāneer wij goede iualle en goede in
sprekinghe crighen. **Als** wij denckende
worden hoe strenghe dat god gherichtet
heeft ouer die sundaren die also verhar
det waren in hare sunden dat si hē niet
bekerē en wonden. **Wāt** god die stede
van **Sodoma** en van **Gomorra** liet ver
sincken. **Ende** conick **Pharo** liet verdric
ken mit sine heer in dat rode meer. **Om**
dye sunden ende quaetheit dye si ouer
hem hadde. **En** als wij oeck denckē dat
god ten ioncken daghe die sundarē sal
vā hem wilen en segghē. **Gaet** ghi vma
ledide in dat ewighe fuer. **En** totte goe
den mēschen. **Comet** ghi ghebenedide
in dat rijke mijns vaders. **Wāneer** dz
wi aldus danighe iualle hebbē soe werct
in os die heilighe gheeste des anrkes en
der vrese gods. welke anrke ons oeck
daer toe brenghet dat wi die sunden be
gheuen en die wederstaen en beterē om
die anrke en vrese die si hebben daer die
sunden mede ghevroken sullē werden.
En voeghen ons tot dogheden en pynt

ghen os daet in te bliuē totte doot toe
op dat wi die ewighe pynt der hellen
moghen ontgaen daer die sundighe mi
schen mede ghequellē sullen worden in
der hellen. **Ende** in enen hope wilen si
comen tot dye vroechde ende bliscap
des ewighen leuēs die god sine vāde
heeft gheloeft te gheuen. **Wāt** al is de
sake dat die heylighe gheest ghete te be
kennen die waerheit van alle dinghen
doch so gheeft hi sonderlinghe en mē
sche te kennen dat in die werelt waer
waerheit en is. **Wāt** die heilige leere
sinte **Hilari** spiekt. **Dat** die rechte loghe
heit in haer seluen en heeft ghene onseker
heit noch onsekerheit noch onvolmaect
heit. **Mer** al dat in die werelt is en vol
werelt toebehoort is vol loghene en vol
onsekerheit en vol onvolmaectheit. **Dat**
die werelt is volloghene dat moghen en
merckē bi redene. **want** loghene is al
men spiekt mitten monde dat dat herte
niet en meent. **En** als men een ander herte
ten mōde scoon voerleit en mēte herte
begheert te bedrieghe. **Aldus** soe wōde
die dwale mēschen bedroghe vā die wer
elt. **want** die werelt loeft een mensche
dat hi mit die rijcdom ghesadet sal wor
den. **Ende** dat hi hem sal laten ghenen
ghen als hij veel goets verghaderet heft
En dit is loghen. **wāt** dz herte vā een
ghierighen mensche nūmermere vā een
schen goede versadet en mach worden
want so hi des eerste goets meer heft
soe dat hi des meer begheert te hebben
en nūmer en cā hij daer of vōolte worden

Oeck so loeft die werelt een mensce mīe
die weelden zjns lichames dat hi daer
of soetichheit sal ontfanghē. **E**n dit is e.
ne loghene wāt so die weelde eens licha
mes meerder is soe dat lichame daerite
meer of vergaet en verderft wert. **W**āt
als die meester vā medicijnē scrijft. **D**at
meer mēschen steruē vā ouertallicheyt e
tens en dzinckens dā mitten sweerde v
naghe werden. **E**n die hem oeck tot die
ghenoechte der oncuysheit gheue die v.
deruen haer lichame en cozen haer leue
Oeck mede so looft die werelt een men
sche mit die ere vā deser als in moghent
heit en in hoghe state. **E**n dit is oeck so.
ghene wāt so een mēsche hogher is i die
werelt so hi mīre is voer god. **W**āt **D**a
uid spœet. **G**od heft die beenre der gheen
re die die werelt behaghen verre vā hem
ghelcheiden en ontwe gheworpē. si zjñ
ghelchandē wāt god heft se vsmadet
Doert soe en is ghene sekerheyt in deser
werelt. **W**ant alle dinck inder tijt is on
stadiē en wandelbaer. **E**nde een men
sche en tū voerwaer niet gheweten of hi
behouden dan verloren sal bliuē. **W**āt i
Ecclesiastico staet ghescreuen. **D**at een
mēsche voerwaer niet en weet of hi van
gode lief ghehad dā gheharet wert. wāt
vele mēschen zjñ die hē seluen goet ende
rechtuerdich houdē en goede wercken
schijnē te doen vā buten voer den ogheñ
der menschen die gode nochtās niet be.
daghelit en zjñ ouermits iualle der ho.
uedighen en ydelre eren daer hare herten
toe ghenep ghet zjñ. **W**ant wie dat zjñ

lijt in penitentie ende ander goede wer
ken doet vā vasten en van beden en dat
niet en doet van godliker liefsten en om
dat ewighe leuen te verrighē. **M**er om
lof en ere voordeel end bate deser werelt
die en behaghen gode nyet en die en sul
len van gode daer of gheen loon ontfan
ghen. **M**er zjñ loon is alsulke lof ende
prijs als hem vā den mēschen wert ghe
gheue en anders nyet. **E**n daer toe soe
so sal hi nochtans gheppnicht werden
omme dat behaghen der werelt daer hij
nae ghestaen heeft. **O**eck so en is ghene
sekerheyt noch statsticheit i die werelt.
Want wie nu rijk is die wert dicwile
arm. **E**nde die arm is die wert rijk. en
die nu ghelont is morghē of althāt soe
wert hi sieck of onghelont. **E**nde die hu
den leeft die is morghē doot. **W**āt dā
alle dinghe aldus wandelbaer zjñ hier
om mach sinte **H**ylarius wel sprecken
dat in dese werelt ghene sekerheit noch
waerheit en is. **D**oert so en is i die wer
elt ghene volmaectheit. wāt al dat i die
werelt is dat is ghebrecklich en dat wert
van pet tot nyet. **E**n luttel mēschen zjñ
die staen na volmaectheit. **M**er vele mē
schen zjñ die vā doechdē en vā een ghe.
stelick leuen comen tot een wareltlic en
sundich leue. **H**ier of hebbē wī een exem
pel in **D**aniele des propheten boec daer
ghescreuē staet vā **N**abugodonosor dyc
coninck van **B**abilonien die opene tijt
in sinen drome sach voer hem staen een
beelde dat ghemaect was vā menigher
hande materien. wāt dat hooft vā den
c ij

beelde was van fijnen goude. die borste
die armen en handen waren van siluer
die lenden en dyen waren van metale en
van copere. die schinckelē en benen wa
ren van plere. En dz ene dele van de voe
ten was van plere en dat ander dele van eer
de. Ende in dat laetste so quā een steen
vallen en dat brack altemael ontwe so
dat daer niet of en bleef. Aldus soe ver
gaet oec die werelt en alle die ghene dye
die werelt toe behozen end werden van
pet tot nyet. Ende vele menschen die een
godlic en een gheestelick leuen annemen
dat ghelijc is den goude en nyet daer in
en bliuen. mer van daghe te daghe ofne
men en argher en argher werden en ten
laetsten also vergaen van gode wercken
en van doechden dat si nerghe toe en do
ghen. Want dā alle dinghe beide in ghe
stelike en in wereltliken state aldus ver
gaen en te niere werde hierom so en is i
die werelt ghene volmaectheyt dā al on
volmaectheit. Die dā volmaect wil wer
den die pynighe hē mit die werelt ghe
ne ghemeenscapte hebbē en volghē nae
den meyster der volmaectheit onsen herē
Jhesum christū en doe als hi ons heeft
gheleert. Wāt hi dese woordē sprack op
ene tijt tot enen rijcken ionghelinc dye
zijn herte also sere op dye werelt hadde
ghelet en op die rijdom die daer i was
en nochtas gods gheboden van sine kint
sche daghe had ghehouden en sprack al
dus tot hē. Wiltu volmaect wesen van
leuen soe vercope alle daetstū hebste ende
gheeft dat den armen menschen ende co

met tot mi ende volghē mij nae.
Voert is te weten dat ghelijc
die siele ende die gheest des menschen
uet den lichame vier crachten daer dz
de leeft ende onthouden wert. Also ghe
uet oec die heilighē gheest een mensche
mit sine gracie vier godlijcke dogheden
ende crachten daer een mensche moet en
ghet een godlick leuen ende onthouden
wert in dogheden en in goede wercken
want des menschen gheest ende siele is
uet eerste den mensche schoonheit van
wen. Ende soe wanneer dat die siele is
vuten lichame soe wert dat lichame klei
en swart bleek ende onghestelick. Aldus
soe is oec die siele eens menschen dā die
gheest ende die gracie gods niet in en is
sonder verwe en sonder doechden ende
goede wercken. En doet omē als wi onse
lichte gods. Ende hier omē als wi onse
mits die sunden die gracie gods hebben
verloren so sullen wi onse bierche spaken
ende god anroepen ende bidden dat hi
ons sine gracie weder gheue op dat wi
wederō gheestelick leuēdich moghe we
den en doen dz hē behaghet. Wāt gheleert
dat een beelt dat ontwarwet is van onse
of van anderē dinghen van nyemē ghe
varwet en schoon ghemaect wert. Also
wert die siele oec vernyeuwer en maket
schoen ghemaect mit die gracie gods. En
hier om sprac Dauid aldus tot gode. Ver
sende vut dynē gheest van boue tot ons
hier neder. En so sal dat angheestich dē
cerdē dat is die siele en dat leue des mens
sche die van eerde ghemaect is weder ver

neutvet werden Ten anderden ma
le so gheeft die gheest of die siele dē men
sche die wyle dz si iden lichame is hette
en wermte. wā so wāneer die siele vutē
lichame ghescheide is soe wert dz licha
cout Aldus soe gheeft oock die heplighe
gheest der siele wermte en vuericheit der
godlijcker liefte mit sine gracie en teghē
wordichent. wāt als sinte Paul⁹ bescri
uet Die caritate dat is die godlike liefte
is ghestort in onse herten ouermits den
heiligē gheest die dē is ghegeue. En hier
om is die heplighe gheest ghenoecht een
suyr. wāt ghelijckerwijs als dat suyr
warmte en licht vā hē gheeft en warm
en heet maect daer dat op lichtint Alloe
gheeft die gracie des heplighe gheestes
een mēte kennis der waerheit en maect
hē warm en suyrich in dpe liefte godes
die te vore was cout vā fenijne der sun
den Ten derde male so gheeft die ghe
este en die siele eens mēschen den lichame
neer de gheest vutē lichame is so mach dz
lichame gheentehade werc doen noch hā
den noch voeten noch ghene ledē roeren
Aldus is oock een mēsche onmachtich
enighethade godlic werc te doen sonder
ghenade en hulpe des heilighē gheestes
wāt die heilighē gheest brēghet een mē
sche daer toe dat hi goede werckē beghi
net en helpt hem te doen en te rynde dpe
goede wercken En hier omen sal nye
men hem selue toeschriue die goede wer
ken die hi doet noch hem selue daer i ver
heffen Mer hi sal god oetmoedelic dāc.

ken en louen dat hi hē die sinne en cracht
heeft verleent gode te dienen en den lief
te hebben en goede werckē te doen.

Ten vierde male so gheeft die gheest
en die siele dē mēschen cracht en macht te
gaen en te staen en te wāderen vā die e
ne stede totter āder. want een lichame
daer die siele vut is vallet en en can hem
niet gheweren Aldus soe gheeft oec die
heilighē gheest mit sine gracie enen men
sche macht te gaen van dpe ene doghet
toet die andere Ende gheeft hem oock
cracht staende te bliuē in doechbē en mit
verduldicheit alle lyden en vdrizete daer
hi toecomet goederlikerlike te vdraghen
en den bosen gheest te wederstaen en vā
hem te vdrine mit sine quade becozighe

Onse lieue here moet ons sine gracie
gheuen dat wij hem moeten lief hebben
ende dyneen ende in dogheden ende in
caritaten malcandere moeten lief hebbē
dat wij sine hulde vercrighen moghen
ende comen totten ewighe leuen. Des
gonne ons allen die vader die sone end
die heplighe gheest. **A M E N**

Van die thoecomste des heilighē ghe
stes op den pinxterdach.

Den completeretur dies pentheco.
stes erant ones discipuli piter in
eodem loco Doe vyftich daghe verle.
den waren vanden heplighen hoerchē
paelsche daghe doe waren die ionghere
onles heren alle te samen vergadert in
dat huy⁹ daer dē here optē wittē dore.

dach mit hem zyn laetste auontmael at
Si laten daer bi een en spraken haer ghe
bet en verwachten die thoecomste des
heylighen gheestes En als si aldus oet
moedelike en vzedelike laten te samē so
quam die heilige gheest vā bouen tot hē
in die derde vze vā den dage mit een gro
te gherupsche ghelijck eenē stormenden
wijnt en veruolde alle dat huys daer
dye iongheren laten Ende die heylighe
gheest toonde sine teghewoordicheit in
ghelijckenisse vā vuerighe tonghen ende
in die ghelijckenisse ghinck die heylighe
gheest sitten op die iongheren en bleef in
hem en veruolde se mit sine godlike gra
cie Ende alsoe vroe als die ionghere on
ses heren den heilighen gheest hadde ot
fanghen althāt begonden si te spreken
mit menigherhāde tōghen vā spraken
van die moghentheyt end grootheit go
des na dien dat die heilige gheest hem i
gat te spreken Want also vroe die iōghe
ren ons heren den heylighe gheest had
den i hem otfanghen so verstoeden si al
le spraken die opeertrijcke waren Ende
alle menscen van wat lande en vā wat
spraeke dat si waren verstonen oet ha
re woorden alsoe wel ofte si in hare lan
den hadde gheweest en daer ghewoent
en ghebozen hadde gheweest Ende van
die tijt voort so waren die discipulē ons
heren alsoe gheskerct ende gheuectet in
den heylighen kersten gheloue dat men
se mit smecken noch mit dreyghen mit
sweerde noch mit pure mit water noch
mit gheenrehāde pynen die mē hem aen

mochte daer toe brengen en cōde dat si
die heylighe kersten gheloue hadde mit
laert of daer teghē ghesproken En hier
om so deden si die doze wijde op die si
vozen bestoten hadden ghehouden om
aerste ende vzele der ioden Ende si ghes
ghen inden tempel ende in die sinagoga
ende ouer alle daer dat volck alre mē
was Ende predikten ende leerden die
heilighen kersten gheloue ende cōde die
name ons heren Ihesu christi Ende si
verbliden hem daer in als hem dye ion
pyne an deden om den ghebreude
me ons heren Ihesu christi Ende om
mits die godlike woorden die si predi
ten teykenen end miraculen die si deden
aen blindē die si siende maecten en sto
men die si spraken maecten So worden vli
die si ghesont maecten Ende namen an
van die ioden bekeert ende namen an
den kersten geloue En ten laetste schey
den hē die iōgheren oēs herē van malcan
der en wādelden al die werelt dreyghen
lic daer hē god wijde en bekeert se in
volc vā hare ongheloue en brochte se in
den kersten gheloue en doopte se in den
name des vaders des heilige gheestes
Vā dese hoechtijt daer nu te voren is el
gesproken staet oet ghescreue in de boec
vā ons heren leue Hier is te weten dat
die heilige gheest menigherhāde wer
ken wercten in hie discipulen dat si om
hadde ontfanghē Dat eerste wādelde in
was dat hi hare droefnisse wādelde in
bliscape want die apostolen en iōghere
ons heren warē alsoe sere bedroeft dat

onse here vā hem was ghescheiden end
 hi se ghelyck arme welen had ghelaten
 in dese ellendighe werelt in dat middel
 vā hare vāden **M**er optē pinxsterdach
 also vroe als si den heilighē gheest otfā.
 ghen hadden althāt soe wert die dzoē.
 tenisse ghewādelt in blīscope **E**n si ver
 bliden hem also sere nā die soete teghen
 wordicheit des heplighen gheestes dat
 si die dzoefenisse die si te vorē haddē vā
 die oftscheidinghe des herē altemale v.
 ghaten **D**at ander werck dat die hei
 lighē gheest wachte in die iōghere dō.
 hem was dat hi se leerde en also wijs
 waerte vā alle konsten en leringhen dat
 ghen meester op eertrike en was die hē
 mit hōden ofte mit leringe wederstaen
 ofte verwinnen mochte. **D**at derde
 werck dat die heilighē gheest wachte i
 die iōghere ons herē was dz hē gaf
 te weten en te verstaen alle spraken dpe
 wien op eertrike sprack **W**āt si verstdē
 latijn dypelche walsce en alle āder spra
 ken die mē tot hē sprac **E**n alle mēschen
 out wat lāde dat si ghebozē waren dpe
 verstden der apostolē sprake **W**āt als
 die apostolen dat woot gods predictē
 en al hadden daer vergadert gheweest
 lēx. mēschen een yghelic vā ene sonder.
 langhe sprake daer die ene den anderen
 nyeten hadde enen noch moghen ver.
 staen soe soude si alle ghemene een ygh
 elic bi sonder die woorden die die aposto
 len spraken alsoe wel verstaen hebbe of
 in hare landen gheweent ende ghebo
 ren hadden gheweest **E**nde dit was e.

ne alte wonderlicke en alte grooten ga
 ue dat een mensche alle spraken verstōt
 die hi nye ghehoort en had **E**nde dat al
 le mēschen in ene tonghe der iōgheren
 ons heren hare spraken verstonen

Dat vierde wert dat die heilige ghe.
 ste wachte was dat hi se vatte en sterc
 maecte in den heilighen kersten gheloue
 ende alsoe coene ende onurslaghet dat
 woot gods te predicken dat si nyemāt
 en ontslaghen **W**āt eer dat si den hepli.
 ghen gheest hadden ontfanghen doe so
 waren si crantk inden gheloue. **W**ant
 sinte peter mislaecte onsen herē dzuwer
 ue **E**nde alle sine iōgheren liepen van
 hem doe hi wert gheuāghen. **O**eck soe
 waren si blode en seer veruært doe on
 onse here wert ghedodet **W**ant van hē
 staet ghescreuē dat si also sere veruært
 waren voer die ioden dat si openbaerli
 ke nerghens en dorsten gaen **M**er si sa
 ten te samene mit beslotenre dozen tot
 die tijt toe dat si den heilighē gheest had
 den ontfanghen. want doe deden si die
 dorē op en ghinghē iden tempel en daer
 dat volc meest was en predictē dz wort
 gods sonder āte en en otfaghē niemāt

Dat vijfste wert dat die heilige ghe
 wachte i die discipulē was dz hi hē gaf
 ene volcomene kennisse vā gode en enē
 voerlmaecke der lieflijcker liefden en der
 ghenoechliker soetickheit godes der vze.
 den en dō ewigē leuēs **W**elke soetichēy
 se daer toe brachte dat si alle bitterheyt
 pyne ende liden end smæthheit die hem
 aen gedaen wordē voer nē sloeghē en dz

meer is te segghen si verbliden hē daer i
als hem smaetheyt en pyne aughedaen
wert om den name onses heren Jhesu
chrisi en danckeden gode daer of dat si
waerdich waren om sine name smaet
heyt te liden En dat noch meer is te ver
wonderen si begheerden te steruen om
dat si bi onsen here mochten comē i dat
ewighe leue O here hoe salich waerē si
die een dzopel smaethe mochten vā dye
soeticheyt der godliker liefte wāt si son
der twifel daer mede also verblijt souden
worden en alsoe ghetoghe tot god dz hē
alle pynen en lide gheen verdriet en sou
de welen End dat si gherne en willich
like alle pynen en doden die mē hem an
mochte doen souden liden op dat si van
eertrike mochte scheiden ende comen in
dat ewighe leuen en daer gheladet wer
den vā die soeticheit der godliker liefte
dat si ouermits ingheuen des heilighen
gheestes hier op eertrike een weynich of
ghelmaect hadde Mer wāt die heilighe
gheest nyet comen noch welen en wille
bi den ghenē die mit sunden beuleet zyn
als ghescreuē staet in dat boec der god
liker wijsheyt Hier ome so is ons noot
of wi den heylighen gheest ontfanghe
willen en comen totte soeten smake der
godliker liefsten dat wi oē herten repne
en suuer make vā den slime onser vulre
stinckender sunden en dat wi die vuyl
nisse of wasschen mitten tranen des be
rouwes Ende dat wij die camer onser
consciencien mitten bessem der waer
achtigher biechte vegghen en schoon ma

ken Ende dat wi die camer ons herten
ende onser sielen mit welrukenen blo
men Als mit violen der oetmoedicheit
mit lilien der repnichteit Ende mit rosen
der verduchtheit der liefsten en dat wi
des ende der eendrachticheit op dat wi
mitten roke deser voersleyder doghden
den heyligē gheest aen ons moete salen
ende waerdich moeten werden die god
lic ende ghenade des heylighe gheestes
in ons te ontfanghen en dat wi om die
soeticheit der godliker liefsten alsoe
uollet moeten werden dat wij hier i
ser tijt goelic ende gheestelich leuen en
na dese leuen comen tot oē herten
ihrista in dat ewighe leuen ende niet
mere van hem moeten ghescheiden wor
den Des gōne ons allen die vader on
sone ende die heilighe gheest.

En sermoen op den eersten son
dach nae die hoechtijt van die heylighe
drievoudicheit.

Homo quidā erat diues et diu
natur purpura. Iuce. xxi. ca. De
euangelii is ald9 vele te segghē in d
sce Dat oē here op ene tijt tot sine
pulen seide en leerde dz si haer herten
en souden sette op eerste rijckdom in
weelden haers lichames noch op h
die op hoecheit noch op ere deser wer
als hare vterste salicheit daer i te son
Wāt dese rijtlike dinghe zyn wādr
en vghackelic en werden ten laetste in
dzoetenisse verwādelc Mer dat si dat

om sullen arbeiden en daer na staen dat
 si dat si d'rijcke der hemelē mochte ver-
 righe en die blijscap des ewighē leuē
 die ontdecke is en nimmermere einde
 en sal nemē. En dat si gherne en verdul-
 delike in dese tijt soude lijden armoede
 pynē en vermaetheyt op dat si nae dese
 leuen mit gode mochte verrighe die e-
 wighe salicheit. En hier op sprack onse
 here ene parabolē endē ene ghelijckenisse
 aldus. Dat was op ene tijt een rijck
 mensche die plach an te trecken clederen
 die ghemact waren vā purpure en vā
 goudē en plach oeck alle dage costelic ende
 hoerlike te houeren en leckerlike te eten.
 En op die selue tijt so was oec een arm
 sacker mēsche en een broetbidder die ghe-
 noemt was lazarus. Dese arme mēsche
 lach voer die dore des rijckemans endē be-
 gherde ghelaest en ghespjset te werde
 ven die crumē die vielen vā die tafelē des
 rijcke mens en nyemāt en ghat se hem.
 Oer die honden quamē tot hē en licken
 sine wōden. Dat gheuele dat die arme
 en ontfenghe sine siele en brachten se in
 abrahams scote. Daer nae gheuele dz
 die rijcke mēsche sterf en die bōse gheest
 qua tot hem endē voerde sine siele in dat
 algront der hellen. Ende als die rijcke
 man aldus in pynē lach so sloech hi sine
 oghe open en lach. Abrahā vā verre en
 lazarus sitten in sinen scote. Ende als hi
 dese dinghen sach tot vermeerderinghe
 sijnē lijdens en zynre pynen so riep hi
 abrahā ende sprac. Vader abrahā ick

bidde di datstu lazarus tot mi wilt sen-
 den ende laten hem dat voorste van si-
 nen vingher nat maecten mit water en
 de dat hi een dropel waters laet drupen
 op mine tonghe dat si daer mede vroelt
 werde want ick also swaerlike ghepy-
 nicht werde van deser vlāme daer ick i-
 bin. Abrahā antwoorde hem weder.
 Hūnt later di ghedencken dattu groot
 goet hadde die wile datstu op eerrijcke
 waerste en leefdelste doe dz lazarus seer
 quaet hadde. nu zyn die dinghe ghewā-
 delt want lazarus wert gheroeft ende
 hi is in vreden. Ende du blijfste in droe-
 fenisse ende in lijden. daer du om bidste
 dat en mach di nyet werden noch ghe-
 schien. Wāt die dighē zyn also gheschiet
 endē die werch is alsoe gheuelet mit ene
 grote duyckernisse tusschē ons en v. dat
 die ghene die hier zyn en moghē nimmer
 mere tot v comen en die daer bi v zyn die
 en moghē nimmermeer hier tot os comē.
 Doe sprack d'ye rijcke mā. Naē dien dat
 mij ghene ghenade mach gheschien soe
 bid ic dat ghi lazarus wilt senden i mijn
 vaders huys wāt ic noch vijf broeders
 heb. op dz hij hē legghē hoe dattet hier
 staet mit mi en hi daer een getuych of ga-
 ue en haer also waerscuwede dz si haer
 leuē beterde en hē daer voer wachten dz
 si nzen comē i dese stede vā pynē. Abra-
 āt worde. Oyn brueders hebbe opsen
 en die prophetē die hē die waerheit wel
 sullen legghen. si pynighen ende schic-
 ken hem der propheten woorden te ho-
 ren ende daer na te leuen soe moghen si

ghenade vercrighen Die rijke man at.
woorde **N**een vader abraham dat en ba
tet nyet dat si **M**oyles en die propheten
horen **M**er waert sake dat enich mēse
vā den dode op stonde en tot hē quame
den soudē si gheloue **A**braham sprack
wederom **I**st sake dat si verhardet zyn
in hare quaetheit ende ongheloue dat si
moyses noch der propheten woordē niet
en ghelouen noch horen en willen so en
souden si oech enen mēsche die van den
dode op stonde niet ghelouen. **D**it
is dat euangeliū nae den texte

Expositio Hier is te wetē dat ou
le here christus **J**esus die sone go
des en die ewige waerheit mē dese voer
ghelouen euangelio dye rijke mēsche
ghewaerscuwet heeft ende gheradē dz
si hem wachten sullen van houerdie die
schulet in costeliken ende behaghelicken
clederen **E**nd oec mede van houeren en
werlsape en gulsicheit en van ouertallic
hiet en leckerlike etens en drinckens en
van vracheyt **A**s den armen menschen
die naect ende bloot zyn en hongher en
cōmer hebben ghene barmherticheit te
bewisen als die rijke man dede. **M**er
dat si hem sullen pynighē te wesen oet
moedich ende sedich en manierlic in ha
re clederen en sullē soberlic leuē en gode
dancken en louen en hem dienen vāden
goede dat hi hē verleent heeft en gheuen
hare almissen mildelike den armen ende
spreken hē toe en troosten se in hare lidē
op dat si den werch niet nae en gaen den
die rijke verdoemde mensche is voer ge

gaen **E**nde dat si vanden bosen gheue
als si van eertrijke sullen scheiden en
en werden gheuoert in dat afgont der
hellen ende zyn daer des rijkeman
sullen **W**ant dat en is gheen anse
sielen rijk te wesen en eertrijke goet
hebben mit gode en mit eren als en
sche gode daer of diende dancke en
de ende hem wachte vā houerdie die
voer gulsicheit en voer vracheyt en
hi sine almissen mildelike gheue en
goet den armen mēscen in liefden en
taten mede deplde **W**ant conit **D**an
Abraham **J**acob **I**saac **J**ob en **D**au
bias waren rijke lude van eertrijke
de ende waren daer bi vzienden gods
ende zyn mit hem in dat ewighe leuen
want si kende god ende hadden hē
ende dienden hem van hare gode. **E**n
de die rijke mensche daer dit euangelio
o f spreket en wert nyet verdoemt
dat hi rijk was **M**er want hi god niet
en kende noch lief en hadde ende die
me mēschen versmade en die gheue
ste noch hulpe en dede. **E**n om dat si
ne rijkeit ghebruycte in houerdie ende
weelden en ghenoechte zyns lichaems
Voert so moghē hē arme lude wel saken
den als si dit euangeliū hore lesen. **M**er
si des seker moghē wesen ist dat si vā
dich zyn in haer liden en armoede en
tijt god louē en danckē dat si kinder ge
des zyn **E**nde dat si anders gheue
noch veghefuyt en sullē hebben en
si vā eertrijke sullen scheiden so sullen
engelē gods tot hē comen en ontfangen

hem in hare gheselschap en brenghē sine
siele bi den salighen mēsche Iazarū in A
brahams scote en in dat paradijs des
ewighen leuens als daer in te rusten in
wrede in bruchde en in blyschape te we
sen en nimmermere vā gode te scheide.

Doert is te weten dat in dat boec der
godliker wijsheit dat ghenoot is **E**
clesiasticus in dat. xxiij. capi. staet ghe
creuen **S**alich is die rijke mēsche dye
sonder vleske genoden is **M**er aldus da
er was die rijke man nyet daer
alighe en was die rijke man nyet daer
die ewangeliū of spreket **W**at in hē wa
ren die vleske daer nu ter rijk vele men
schen in die werelt sijn mede beulect en
besmitet sijn **D**ie ene vleske des rijkē
mēsche was houerdyge end ydel glorie
die hē had in sine clederen. **D**ie ander
vleske die hē had was gulscheit an ouer
eten en an ouerdinckē vā lekerlike spi
se en vleske **D**ie derde vleske die was
wretheit en onghenadicheit die hē had
in den arme mēschen. wāt hi den armē
onghenadich was noch ghene hulpe of
goeder tierēheit en bewijde **V**ā die
vleske vleske als vā dye houerdyge ende
poucheit der clederen daer die rijke mē.
sche mede beulect was is te weten dat
men in vilt pūten en manieren midoen
men in den cledere **E**erst so misdoet
mē daer in als mē alsoe costelike en beha
gelike burwedighe cleder draghet **E**n
wie in wert die rijke mēsche berispet
want vā hem staet ghescreuen dat hē
an roech cledere vā purpuren en van si.
der gemaect **H**ier of spreket sint Grego

rius aldus **W**aer dat sake dat die oefe
ninghe en draghinghe der costelre cleder
ren ghene sunde en waer noch misdaet
onse here en had alsoe opēbaerlike nyet
ghepreedict noch gheleert dat die rijke
mēsche die die purpurē en siden cleder
an droech in die helle wert gheppynicht.

Ten anderē male soe misdoet mē in
clederen so wāneer een mēsche vele end
menigherhāde cleder bi hem heft hāghē

Hier of so hebbē wi een exempel in dz
vierde boeck der conighen in dz. v. capi.
daer aldus staet ghescreuen dat bi die co
ninghē van Sirien was een ridder die
ghenaemt Naaman. die was groot en
machtich en had bij hē tienehāde cleder
ren daer dat ene cleet beter of was dan
dat ander **M**er hi was malaetsche end
onreynē vā lichame **H**ier of spreket een
lerer aldus. **O**du vreske ghierighe mēsche
du biste rijk vā eertschen goede na den
lichame vā buten. **M**er du biste daer bi
malaetsche an die siele vā binne **H**adstu
die core. du en nameste nyet alle dz goet
dat die keyser heeft en waerste aen den
lichame alsoe malaetsche **M**er du ghec
ke en dwase mēsche en ontfietste di niet
om een weynich eertsche goet malaetsche
te wesen an der sielen **E**n daerom ghe
scheiden te werde van gode en ghewor
pen te wesen outē ewighe leue en begra
uen te wesen in dat atgront der helen
ende van den bolen gheesten ewelgijcke
gheppynicht te werden **E**nde hierom so
sparck onse here **C**hristus **I**hesus tot si
ne iogherē aldus. **S**oe wie twe rocken

heeft die gheue den enen rock een ander
die gheen en heeft Enen rock en also ve
le clederen moetmē wel hebben daermē
die naecte leden mede bedect en daermē
die coude mede mach vweren **M**er wi
en sullen ghene in enigherhande clederē
hebben bi ons die wi nyet en behoeuen
en laten se die motten eten end arme lu.
den naect en bloot gaen ende van coude
steruē ofte groot ghebrek hebbē **H**oe gra
te sunde dat dat is rijck te wesen end o
ueruloedicheit vā clederē te hebbe en dē
armen ghene hulpe noch troste te doen
dat moghē wi mercken in die woorden
des heilighē apostels sint **J**acob die al
dus sprekt in sine epistole in dz. v. capit.
O ghi onsalighe rijcke mensche screpet
ende hulet in uwe onsalicheidē en in de
armoede en pyne die v thoecomende is
uwe rijcheidē zijn veruollet v clederē die
hebben die mottē ghegheten v gout end
siluer is verroest en u vleysche sal in dye
helle verteren ghelijc den vuer **E**n hier
om so en sullen wi ghene rijckdom noch
ouertallicheit vā clederen soecken noch
begheeren **M**er wi sullē na volghē sinte
Paulus lerighe aldus sprekende **W**an
neer wi hebben notorste en een hene co
men vā eten en drincken ende alsoe vele
clederē daer wi mede bedect zijn so ghe
noeghet ons billix **T**en derden male
soe misdoet een mensche in clederen als
hij alsoe t leyulike ende alsoe sachte cle
deren draghet in weelden ende en ghe
noechten zijns lichames dat gheestelijc
ke menschen ende gods vrienden dit sul

len scurwen **D**aer of hebben wij en v
pel van sinte **J**ohan baptista **W**an
hem soe staet ghescreuen dat hi am liden
een scarp grof cleet van camels haren
ghemaect. **E**nde hier op soe spreket sint
glosa **D**ie knechten gods en sullen ghe
ne cleder hebben noch draghe om w
de noch ghenoecht haers lichams noch
oock om schoon te wesen noch om d
werelt te behaghen **M**er sullen om d
re naecte leden te bedecken ende die cou
de mede te verweren **O**ch hoe liden wi
dencken hier op papen clercken en op
mensche die cotten dienst gods ghe
ende gheordiniert zijn die in hare rijcke
ren meer soecken ere ende behaghe de
werelt dā notorste ende salichheit
sielen **T**en vierde male soe misdoet
die menschen in hare clederen als si
ken behaghelicheit vā vartwen **E**n bi
sonder i die maghedē en besticken
clederē om besien te werde en om v
lieste ende ere der werelt menighen
vartwe te draghen an enen clede die
noechte daer in hebben dat wert ons
wedraden in dz boec der wijsheit **E**nde
fiastici in dat xi. capit. daer aldus sint
ghecreuen **N**umermeer en sulstu d
heffen noch glozieren in dynen clederen
Mer als die propheta ysaas becl
Du sulste alle tijt dencken ende noet
ghen hebben datstu steruen moest
de dat die motten onder dynen lichame
gheltroyet sullen werden ende dat
dye onrene fenijnde wozmen dym
ken sullen wesen. **E**nde dochten dat

die rijke menschen alrijt dat si moete ster-
uen en dat haer lichaem niet allene en is
en as der wormen die wijle dat si leue
als der lupen en der vloten **M**er oeck
sal wese een as der wormen als si doot
zijn als nu voer ghescreuen is. **S**i soude
die costele cleder en ydel ere scurwen end
laen hē ghenoghe mit slechte clederen
end dat ghele dat si nu in houerdie ende
in ydelheit onnuttelike toebereghē tot ver-
doemnisse haere sielen dat sullen si arme
menschen gheue en haer te hulpe comē in
hare armoede **M**er wat si niet en wete
rijt noch vre wāneer si steruen sullen so
dopen si alrijt te leuen en en wachten hē
niet voer den doot en bliuen en steruen
in houerdie en in sunden ende werden
daer in bedroghen **T**en vijftsten male
soe misdoet mē in clederē i walschapighe
en dat is wāneer een mensche sine cleder
anders doet merken ende verscheppen
anders dā sine state toebehoort daer hij
in is en hem betamet en toebehoort **E**n
dit gheschiet wāneer papen en clercken
en gheselike menschen die in orden zijn
daer hē hābēt āders doen maken
en dan hare orde daer si in zijn eyschet
vaders inghelet en wijle heylighe
wat si daer mede doen gheboden hebben
dat en insettinge der ouersten en sware
sunde is **W**at als een leraer spreck **D**ie
clederen der clercken en der gheselicker
menschen en sullen alsoe subtile niet ghe-
maect wesen datmen daer houerdie in
merken mach noch alsoe vsmadeliken

datmen eninghe gheuenficheyt daer in
merken mach **M**er si sullen ghemaect
wesen als hare state en orde toebehoort
en hare voervaderen gheboden hebben

Nu willen wi voert sien vā den āde-
ren vlekken daer de rijke mensche an die
siele mede beulett was als vā die gulstic
heit **W**at vā hem staet ghescreuen dz hi
alle daghe houerde en leckerlick at ende
dranc **O**m dit pūte te bet te verstaen
is te weten dz een mensche in vijf manie-
ren mach misdoen in eten en in drincken

Eerst als hij vā ghiericheit aen nemet
vā eten en drincken meer dan hem noot
is end dan sine natuerse vdraghen mach
so dat hi die spise en den drack mit wee-
weder moet ouer gheuen **E**n dit en is
nyet allene grote sunde voer gode **M**er
dat is oeck grote scāde en laster voer die
luden **I**n dese maniere misdede die rijc-
ke mensche daer dit euangelii of spreckt
En oec leidet so misdoen hier in vele mē-
schen die vanden morghen totten auēt
sitten in tauernen en drincken alsoe vol
dat si ghene sinne en hebbe en sieck daer
of werden ende dickwijle vmanierlike
ouer gheuen so wat dat si inghenomen
hebben **T**en anderden male so mis-
doet een mensche in eten en in drincken
soe wāneer dat hi sere haestet tot dye
spise ende die rechte behoorlike ende be-
tamelijcke tijt nyet en verberdet. **E**nde
aldus soe dede die rijke mensche voer-
ghenoemt **E**nde aldus doen oec huden
des daghes die ghene die voer die misse
ende eer si haer ghebet ghelproken heb-

ben en anders buten tijden als dat niet
behoorlic en is eten en drincken **T**e
derden male so misdoet een mensche an
eten ende drincken als hij alsoe costelike
spise ende drack etet en drincket ende al
lene soe veel verteert tot eenre maeltijde
daer tien arme menschen matelic van sou.
den leuen **T**en vierden male soe mis
doet een mensche in eten ende drincken
wanneer hi om die goede smake der spij
sen ende des dranckes meer etet en drin
cket dan hi behoeft ende om des smakens
wille die spijse meer doet cruden dan be
tamelic waer en vele gherechten en me
nigherhade spise doet voerbrenghen tot
eenre maeltijt **T**en vijften male so
misdoet een mensche in eten en in drin
cken so wanneer hi die spijse die men hem
voersiet die si costelic of oncostelic beelke
lic en ghierlic inslijndet als een hont die
hongherich is **E**nde in deser manieren
so mach een mensche die ghierliche etet
ende drincket in slechten brode ende an
schenbiere also sere ende meer misdoen
als een ander mensche die mit mate col
telike spise en drancke aen hem name.

Woert so sullen wi horen van die der
de vleecke daer die rijcke mensche mede be
uleet was aen die siele als die strenghe
heit ende onghenadicheit die hi an hem
had dat hi hem ouer die arme menschen
nyet en ontfarmde ende hem ghene tro
ste en dede noch mit enighen ghoeden
woorden noch oeck mede te hulpe qua
mit sine aelmessen **E**nde hij hem wey
gherde te gheuen die crumen dye vielen

van zijne tafelen **E**nde hier om so bleef
hi na sinen doot onghetroost en droef
en conde niet een dropel waters rughe
van den armen mensche daer hi sine
ghe made gheroelt mochte hebben.
Hier is te weten dat die alme als co
se here selue ghelproken heeft lescher
lunden ghelijcker wijs als dat water
chet dat suyt **E**n hier om so moghe
ke menschen gherne alme gheue. **W**an
als ghescreuen staet in **T**hobias borch
Die vele heeft die sal den arme vele ge
uen **E**n die luttel heeft die sal den arme
dat mildelike mede deelen. want dye
missen vlossen die menschen vanden doot
en en laten die siele nimmermeer vanden
worden noch come in die pyne der hel
Die aelmessen zijn daer sonderlinghe goet
ghegeuen. mer alle aelmessen en zijn niet
ghelijc goet noch ghelijc salich den mens
chen die se gheuen. wat een mensche
mach an aelmessen te gheuen in vif man
ren misdadich werden **E**erst so mach
neer hij goets ghenoech heeft te gheuen
ende daer bi also vrack is dat hij den ar
men nyet en wil gheuen **M**er die arme
alsoe vsmadet dat he owaert heeft dat
he een arm mensche ghenaket en bidt om
yet te geue **A**ldusdanighe was onse
se rijcke verdoemde mensche die den ar
men menschen **L**azaro weygherden te
gheuen die crumen die daer vpeelen om
sine tafelen **T**en anderen male so
werdet een mensche misdadich aen al
missen te gheuen vanden goede dat ge
like en mit orecht is ghewonen als mit

aken mit woerken en mit rouen ofte
mit ander quade werken want die al
wissen en zijn gode niet anghenome vā
allere goet noch oec salich dē ghenē dpe
te gheuen. wāt men salt den ene mēsche
niet nemen en den anderē gheuen. **O**er
onrecht goet is men schuldich weder te
gheuen totten vtersten pennick toe den
ghenē die dat of ghenomē is. **E**n lo wat
dan een mēsche ouerbliuet dat mit gode
en mit eren is ghewōnen daer of salmē
almisse gheuen. **W**āt in Ecclesiastico. i
dat. xij. ca. staet ghescreuē. datmen die
offerhade die mē offert en dpe almissen
ghet vā den goede dat arme mēschen
of ghebroken en of ghewōnen is mit on
recht also onbequame en also ondanc
telick als een vader dpe enen lieue sone
heeft en den sone saghe voer sine oghen
boven ende gode offeren. **T**en der.
den male soe wert een mēsche misdadich
als hi almisse gheeft niet vā barmhertic
heit noch vā liefden. mer om lof end ere
der werelt als die scriben end phariseen
plaghen te doen. **D**aer sinte Mathews
aldus of heeft ghescreuē. **D**at onse here
sine iongheren toespzack. **W**āneer ghi v
almissen wilt gheue so en sult ghi ghe.
ne besunē voer v laten blasen als die scri
ben en phariseen doen om lof en ere vā
den luden te hebbe. **O**er ghi sult gheue
in rechter liefden so salt v mijn hemelste
vader lonen. **D**ecken sal een mēsche ghe.
ne almisse gheue om dat verdziete te ont
naghen te wesen dat hē arme mensche

aendoen mit aenroepen en mit bidden
Wāt als sinte augustin⁹ spreck. **S**o wie
daer om sine almissen gheeft dat hi dat
verdziete en dpe moeytnisse ontslaghen
wert dat hem die arme mēschen andoen
die verlieset sine almisse en daer toe zijn
loon dat hem god gheue woude want
hi dat niet en doot van liefden om die ar
me menschen te spijlen en te lauen. **O**er
om haer gheruchte te ontberen en daer
van te ontslaghen te werden. **T**en
vierden male so wert een mēsche misda
dich an almissen te gheuen wanneer hi
die arme mēschen die notozich zijn end
hongher ende cōmer hebben die almisse
langher otrecken dā si des moghē ghe.
wesen soe dat si daer om hongher ende
pyne en liden hebben. **W**āt als wē ghe.
meenlic spreck. **O**ch hoe wel dat hi dede
die den armen gaue eer dat hi bede. hier
om sal een mēsche sine almisse blidelic en
willich'ic gheue en sonder vtercke wāt
ghescreuē staet dat god lief heeft den bli
den gheuer. **D**eck staet ghescreuē in Ec
clesiastico in dat vierde ca. **D**u en sulste
dat herte des arme mēschen niet bedroe
nen als dine almisse hem te othoude lan
gher dā hi des oerberen can. **E**n zijn loen
datstu hem sculdich biste te gheue. wāt
dpe hastelic gheeft dat hi gheuen sal die
doet een mēsche also dāckelick daer aen
of hi hē die helfte meer gaue onwillich.
like of mit lāghe vertreckinghe. **T**en
vijften male so wert een mēsche misda
dich in almissen te gheuen soe wanneer
hij niet allene onwillichlike mer oec on
v ij

waerdelike en mit smadelicke woorden
gheeft dat selue dat hy een arm mensche
gheeft En dese doet teghe god en teghe
sine ere want onse here heeft ghesproke
Wat ghi doet den alre misten dat is de
alre armsten in mynen name dat doet
ghi mi selue Oeck staet aldus ghescreuen
inden boeck van goeden seden die ghenom-
met is Facetus Alle menschen die bidde
in den name ons heren christi Jesu den
sulestu gheue nae dyne machte dat si be-
gheren van di **I**st datstu niet en hebste te
gheuen soe gheuet den armen die di bid-
den goedertiertieren woorden en laet se
mit vreden van di scheiden Alle die ghe-
nedie rijck zijn van eertlichen goede ende
daer bi houerdich zijn ghierich en onghen-
adich den armen menschen dye ghebrek
hebben En die dese vijf puen der houer-
dighen der ghiericheit en onghenadicheit
an hem hebben dye zijn des rijcken ver-
doemde mensches brueders ten si dat si
dat of laten en beteren haer leuen en he-
tot gode keren. si sullen sonder twyfel de
seluen wech nae gaen den die rijcke ver-
doemde mensche voer ghegaen is en mit
hem ewelike verdoemet werden Ende
want dye pyuen en tormenten der ver-
doemder mensche daer mede ghemeerdert
werden als si hare vrienden die si lief heb-
in die werelt mit hem zijn verdoemt en
in ewighe pyuen wesen sullen Hier om
so bat die rijcke mensche dat **A**braha si-
ne brueders woude laten weeten die pi-
ne daer hij in ghecome was op dat si he-
londen wachten voer houerdicheit en vor-

ghiericheit en onghenadicheit Ende ha-
re leuen alsoe beteren dat si si hem pyne
en quamen Ende aldus soe en hadt hi
niet voer sine brueders ouermits liden
ende gonste die hi tot hem droech syne
van aenste die hi had dat sine pyne sonde
ghemeerdert werden Want ghelijc
wys dat die salighe sielen hare blijscap
zijn in dat ewighe leuen hare blijscap
de vrechde wert ghemeerdert als hi
vrienden tot hem comen in dat ewighe
leuen Also werden oec ghemeerdert die
pynen ende droefheyde den onsalighen
sielen die verdoemt zijn soe wanner dat
si hare vrienden sien in pynen en toornen
ten Mer want die bede van den rijcken
mensche was ghemeghet mit quaden
also dat hi lazarus weder woude
in die werelt ende beroeft te wesen
die ruste daer hij in was Hier om so
vercrech hij nyet daer hi om hadt
oock want hi lazarus ghene ghene
barmherticheit bewesen hadde dat hij
hier op eerrijcke leefde en hi dat god
en lazarus quaet Daer om woude
sine bede oghehoort bleef en d'hy ghene
ghenade noch barmherticheit
en vercrech na sine doot. Laet oec
god oen here oetmoedelike bidde di te
ons nimmermere alsulc goet laet reghen
daer wij zijn mede ogheert en onse
verboeme Mer dat hij oec alsoe
ne van dit eertliche goet dat wij daer
tozste of moghen hebbe hem te dien
de lief te hebben en waerdich woude na
dese leue te comen bi den salighe lazarus

in dat rijke godes en vā hem nimmerme
re ghelicheide moeten werden. Des gō
ne ons allen die vader etc.

Een sermoen op den anderden son
nedach na die heilighe drieuoudicheit.

Homo quidā fecit cenam magnā
luc. xxiij. Onse here sprack
op ene tijt tot sine iōgheren ene ghelike.
wile daer hi hē mede gaf te verstaen dat
god vā hemelrijck bereypt is alle mēschē
ten ewighen leuē te ontfanghē dye tot hē
comen wil ende sprac aldus. Een men
sche heeft bereypt en ghemaect een groot
audtmael Ende ten auontmale hadde
hi vele mēschen gheroepen en ghenodet
te comen En des auōts als dat etes tijt
was so sende hi sine knechten tottē ghe
nen die hi ghenodet had en dede hē seg
ghen dat si comen souden ten eten wāt
alle dinghe bereydet waren En als die
knecht quā totten ghenen die ghenodet
waren en sine bootschap an hem dede so
begoden si hē alle gader te ontsuldighē
end en wouden niet comen Die ene die
sprac aldus totten knechte Ick heb een
dozp ghecoft en dat moet ic gaen besien
ic bidde di daet du mi ontsuldichste. Die
ander sprack Ick heb ghecoft vijf paer
ossen en die moet ick gaen proeue en bid
de di daet du mi ontsuldichste. Die der
de sprac Ick heb een wijf ghetruwet en
die daer om en mach ick niet comen Al
die knechte zyn here die antwoort we
der brochte so wert die here toornich en

120
sprack aldus tot sine knechte Nae dien
dat die ghene die ic ghenodet en ghebe.
den had tot mi niet comen en willen so
gaet sonder verbeiden end haelt alle die
cranken en arme menschen die du vin
deste op die straten en in steghen end ne
met se voer di ende brenghet se hier tot
mi in mijn huys. Die knechte dede dat
hē zyn here hiete doen Ende als hē we
der ghecome was so sprack hi tot zyn
here aldus Here ick hebbe ghedaen dat
du mij beuolen hebste te doen. mer dijn
huys en is noch niet al vol wāt daer is
noch ene stede ledich Die here antworde
sine knechte aldus Gaet noch weder vut
op die scheidighe en eynden der weghen
en alle die arme mēschē nemet mit di en
die niet comen en willen dye dwinghet
daer toe dat si mit v gaen ende hier tot
mi comen Wāt ick seg v dat niemāt vā
den mānen die ghi ghenodet hebt en sul
len myn audtmael smecken Dit is
dat euangelium na den texte.

Expositio Hier is te wete datmen
en sonnendaghe naest voerleden
laet inder missen een euangelium van enē
houerdighen vracken en rycken mēsche
die also houerdich en also vrack was dz
hi sine dozen toefloot als hi at en die ar
me mēschē also hatede dz hi se sien noch
horen en woude Ende weigerde hem
die crumen die vā sine tafele vielen Mer
in desen euangelio staet ghelcreue vā een
rijck mensche die soe milde was dat hi
mit openen dozen houerden Ende alle
die ghene soe wie dz tot hē come woude

comen die sach hi gheerne en ontfeuc die
blidelike En niet allene so sach hi die ar
me lude gherne mer hi dede se oec halen
in straten en steghen ende oech daer toe
dwighen dat si tot hem quamen en mit
hem aten en dröcken Na gheslachte
bedudinghe en tot oler lere is te weten
dat wi bi desen edelen rijke mensce ver
staen sullen den sone gods onsen heren
Jesum christu die om onse salicheyt op
eertrijcke is ghecomen ende melsche ghe
worden Dese edele melsce heeft gemaect
een groot audtmael vā vzeuchde en ghe
noechte in dat ewighe leuen End heeft
daer toe gheroepen en ghenodet vele mē
schen Mer luttel mēschen zyn dpe hem
daer teghen bereyden mit dogheden en
mit goede werken dat si waerdich zyn
daer te comen En sonderlighc soe wer
den drierhāde mēschen gheroert i desen
euangelio dpe daer niet comē en willen
noch moghen Dpe ene zyn houerdighe
menschen. die āder ghierighe mensche
en die derde oncuylsche mēschen Die ho
uerdighe mēschen zyn betrefket bij die ghe
ne die een dorp ghecoft heeft wāt lant
heren en ander menschen die haer herte
gheset hebben op hoerheit op ere vā der
werelt te hebben die hebben daer mede
also vele onlede en becōmeringhe dat si
op god niet en dēcken noch des ewighe
leuens ghene achte en slaen End want
dat rijke der hemelē mit crakte en mit
ghewelt gherōnen wert En nyemāt
daer en cā ghecomē hi en moet daer om
arbeiten en hem manlike oefenen in pe

nitencie ende dz vercrighen thit ottens
dicheyt en mit ander doghede en goede
werken Ende hier om soe en moghen
die houerdighe mēschen die haer hemel
rijcke hier op eertrijcke hebben ende er
re vzeuchde ende salicheit setten an een
sche goet ende in hoerheit ende ere deser
werelt niet comen tot die werlcap en
tot die blijscap ende vzeuchde des ewi
ghen leuens Want als sint Jeronimus
sprekt Dat en is niet moghelic alre op
eertrike in vzeuchden en werelden te leuen
ende nae dese leue die ewighe vzeuchde
ende blijscap te besitten Oech so dat
ghelcreuen in dat boeck der wijsheit bi
alle die ghene dpe groot ende machin
zyn op eertrijcken ende god niet en dēcken
nen noch kennen die sullen nae die rike
ke leuen grote pyne hebben ende sonder
tozmenten lyden. Hoe wie dan comen
wil totten audtmaele ende tot de werelt
de des ewighen leuens die pynghe hem
oetmoedich te wesen ende god te beken
nen hem te dienē te dancken ende te louen
dat hij lucifers gheselle niet en werde i
der hellen Mer mit Maria die moeder
onles herē christu Jezu om sine oetmo
dicheit werden verheuen in dat ewighe
leuen Want lucifer verhiet hem in sine
schoonheyt die hem god had ghegeuen
ende hij en danckede god sine schijp
daer nyet Mer hi woude in machin
in heerschappie gode ghelijck wesen en
daer ome werp hem god neder ende be
uet hem vutē hemel verdreuen Mer ma
ria die moeder des heren veroetmoedich

behaer ende bekende haer een dienstma-
ghet gods te wesen. **E**n daer om so ver-
haer se god tot sine moeder ende heeft se
verheuen bouen alle heilighē en enghelē
in dat ewighe leuē. **D**ie ander men-
schen die tot den audtmael en tot die bli-
scap des ewighen leuēs niet comen en
willen noch comen en moghē zyn ghie-
rige mēscen die haer herte en sinne al-
toe geset hebbē op eerste goet te vgade
en dat si gode verghetē en op hare siele
ghene acht en slaen en niet en achtē hoe
dat si dat eerste goet trighen. **I**st mēste
mit woerkeren mit rouen mit lieghē
mit bezeghē ofte mit loofheit op dat
si dat moghen hebben. **D**ese ghierighe
menschen beteykent bi den ghenē die
sprac dat hi vijf paer ossen ghecoft had
en de ossen moeste hi proeue en hem daer
mede onsculdichde en sprac dat hi nyet
comen en mochte. **W**at ghelijcker wijs
ende mede wendet en dme keert en gro-
ten arbeit hebbē eer dat lant besapet cā
werden. **A**lsoe heeft oec een ghierich mē-
sche alle instrumenten en leden zynre vijf
sinne die twenoudich zyn gheset op ert
sche goet te hebbē en te vergaderē. **W**at
daer mede hoozt die ghierighe lieuer dē
clanch zyns gouts en siluers dan hi ho-
oert die ghetijden of die heilige wiffen. **E**nd
oec dat woort gods te predicken. **E**nd
die sinne des rukens heeft twe nase ga-
ten en daer mede lieuer ruket ghebrade
ganze en hoent in kermissen en in iaer

merctten als daer sine bate en winnighe
te doen in ropen ende in vercopen dā hi
op hoechtijt en in dpe kercke ghighe en
roke daer den wieroock den men daer
barnet in die ere gods. **E**nde die sinne
des smaekens heeft twee leden. dat ene
lit is die tonghe. dat ander is dat bouē.
ste binnen in den mont. **S**ine tōghe ghe-
bruket die ghierighe mensche in onnutte
woorden en loghene en bedroch te spre-
ken ende in dinghen te prijsen die staen
te misprijzen ende te lasteren. **E**nde dighe
te lasteren die zyn te prijsen. **E**nd die boe-
uerie des bedrochs is hem soeter te spre-
ken dā die waerheit. **W**ant een ghierich
mensche prijslet zyn goet alen is dz ghe-
ne prijsens waerdich. **E**nde hi lastert an-
der mensche goet dat wel prijsens waer-
dich ware. **O**eck so ghebruket een ghie-
rich mensche dat ouerste in sinen mōde
teghes god en teghes sine siele. **W**at hē
vele soeter smaeket in sine mont als hi
hoozt spreken vā gout en vā siluer vā
bate en vā ghewine dan een pater no-
ster of vā gode te spreken. **D**oert so he-
uet die vijfste sinne die tasten is ghehie-
ten twee hāde. **W**at al ist sake dat voelē
is in alle leden dat tasten is nochtās sō-
derlighe ghewortelt i die hāden. die hā-
den volbrēghē dz werc des sins vā taste
i alle ledē. **D**ese hāde gebruyt de ghieri-
ghe mēscen in onnutte atasten en hādelin-
ghe der pēninghē die te vlegghen en vut
te gheuen ende in te boren daer hē sinen
tijt mede soebrenghet ende alsoe groote
ghenoerchte daer in heeft dz hi godes en

zijner lieuer moeder der lieflijcker ghel
scap alre heilighē die mit gode zyn in dz
ewighe leuen verghetet en lopet op eert
rijcke als een osse en als een beest daer
redene noch verstantnisse in en is. En
hier om so en mach hi niet comē totten
aūdmaelē tot soerichheit der vroechdē
en der blijscapē die god sine vriendē dye
hem dienē en liefhebben ghemaect ende
bereit heeft in dat ewigheleuē. Die
derde mēschen die niet comen en willen
noch en moghē totten aūdmaelē en tot
die vroechde des ewighen leuēs zyn dye
oncuysche mensche die alto ontsceeken
zyn mit dat sup der oncuyscheit dat si
hare ghetruwede wijue als si die hebbē
niet ghebruken als mēschen mer als be
esten nyet om kinde te winen. mer ha
re vuple ghenoechte te voldoen. En an
ders die teghēs dat ghebot godes leggē
in ouerspele en i hoerdom als bi gheme
ne wijue. of bi hare maghē of swaghe
ren of gheuaderē of bi gestelike mēsche
als bi nōnen ofte bi baghinē. ofte āderl
in vuple stinckender oncuyscheit teghē
die nature. Dese mēschen zyn beteykēt
bi die ghene die sprac dat hi een wijf ghe
truwet hadde en daer om nyet comē en
mochte. Hier is te wetē dat man en
wijf die malcāder getruwet hebbē wel
comen moghen totten ewighe leuēs is
dat si hare oorde wel houdē en also mit
malcander leuen als si schuldich zyn te
doen wāt god selue dese orde ghesticht
heeft. En daer om is die orde heilich endi
goet. Ende si zyn salich die in dese oorde

zyn en die regule en statute vā dese orde
wel houden. Wāt dese orde heeft twee
gulen. die ene behoort den mānen en
die ander den vrouwen. Der mānen re
gule heeft sinte Paulus bescreuē. ad
phileos in dat .i. ca. En dese regule be
uet vier puncten die die mānen schuldich
zyn te houden. Dat eerste pūte is dat die
mānen sullen hare wijue regieren en
wijfen en houden tot dogheden en
goede seden. En de wijuen sullen hare
mānen onderdanich wesen als en
hier sinen meester. En si sullen gheue
willichlike doen dat hare mānen onbe
like heten doen en laten dat si hē wils
den. Dat ander pūte dat die mānen
haer wijuen lief sullen hebben na rechte
en na bescheide ende si sullen bi hare
uen wesen in den wercke der natueren
als dat behoort en ijdich is en si sullen
daer of bliuen als dat onbehoort is
Eerst wāneer dye vrouwe siēc zyn en
hare natuerlike crācheit. want dan en
kijnt dz in die tijt ontfanghē wert dat
gherne serich en onreyn malactie
of scozte of dat sterft een onuerstēde
doot oft dat laet zyn leuē mit enē onbe
doet. Ten anderde wāneer dat wijf een vrucht on
tfanghen heeft en mit kinde is gheboren
En wāneer een man zyn wijf daer niet
bekent so gebruyet hij se nē als zyn wijf
wāt dā sine menige niet en is en wāt
te te winen. mer zyns lijfs ghenoechte
volbrēghē en soe is een mēste snoder dan
een beeste. wāt alle beeste niet en coem

bi haren gaede als si vernemen dat si dōt
 tanghen heeft **T**en derden male soe
 is onbetamelic dat een man bi sine wijf
 ne laep op hoerchijde en op heilige da-
 ghen wāmen dā is sculdich te ghedēc-
 ken op god en op die heilighē en hare ge-
 bet te spreken en te soeckē vruchte en sa-
 lichheit der sielen en niet weelde noch ge-
 noeghe des lichams **T**en vierde ma-
 le so is onbehoorlic dat een man bi sine
 wijf op vigiliē en op vastelachtē wāt
 men dach en nacht sculdich is te wesen
 in penitencie vā waerken en disciplinen
 en achter te laten en te scriven alle ghe-
 noeghe des lichams op datmē mit die
 en trooste en ghenade des heilighē ghe-
 des diemē in werelden des lichams niet
 en raighen **D**at derde pūte dat die
 wānen an hem sullē hebben is dat si dz
 wānen ende arbeitē sullē ende
 sullen haer wijf besorghen vā eten ende
 dinken **D**at vijfste pūte is dat si ha-
 re wijf besorghē sullen vā clederen die
 hem betamen te draghen na haren sta-
 te en si en sullen hare wijf ghene clede
 ven laten hebbē de hem te costelic zijn en
 te niet en behozen te draghen en daer si
 in begrepen mochten werden **E**n wan
 nēer die mānen hare wijf doen in eten
 ende dinken ghelijc hem seluē dan so
 sullen die wijf te vrede wesen ende i al-
 len dinghen sullen si hare mānen dyenē
 gonske en liefte bewisen **E**nde die man
 en sullen hare wijf ghene wreetheit
 noch hardicheit tonē in woordē noch i

ghelate noch oeck die wijuen hare man-
 nen **W**ant wreetheit ende verkeetheit
 maect onurede tusschen man en wijf
Ende gheen dinck en is quader tusschē
 hem die tot malcandere verbonden zijn
 dan onurede **E**nd gheen dinck beter dā
 vrede **W**ant waer vrede is daer is god
Ende daer onurede is daer is die duuel
 van der hellen **E**nde die wijf en sullen
 hem oeck teghen hare mānen die onure
 dich zijn niet setten mer mit swighē en
 de mit godlike woorden sullen si haere
 mānen verwinnen ende te vrede houdē
En si sullen alijt dencken dat god dye
 mānen bouen die vrouwen heeft gheset
Ende dat si schuldich zijn den mannen
 onderdanich ende ghehoorsaem te we-
 sen **H**oert soe sullen wi weten van
 die regulen ende van dye manieren dye
 die vrouwen an hem sullen hebben **D**er
 vrouwen regule staet in **T**hobias boec
 ghescreuē **E**nd die regule houdet. v. pū-
 die die vrouwen an hem sullen hebben.
Dat eerste dz si haer mans vader en
 moeder sullē eren wāt si ouermits hare
 man der ouderē dochter is gewordē en
 alle die maghen zijn vā hare mā de sullē
 si ere en gonste bewisen **D**at ander
 is dz si hare getruwede man bouen alle
 mānen sullē liefhebbē en hem daer voer
 wachtē dz si mit ghenē āderē man sullē
 enighe wādelige hebbē put rechte vrient-
 scap dā mit hare man en hem latē dinc-
 ken dat gheen mā schoonre noch wijsre
 noch sedigher dā haer ghetruwede mā
Dat derde pūte dat si hare kinner sullē

wesen en leren gode te dienē en houden
se tot goede wercken. **O**eck mede so sul
len si haer ghesinde knechte en maghedē
te werck stellē en hem te voersien vā etē
en drincken vā tijelicken lone en wes dz
si tot hare notozfte behoeuē veerder dā
die vreemde. **D**at vierde pūte dat die
wijue niet ledich en sullē wesen noch vā
den ene totten anderen gaen clappē ende
callen onnutte vjsualen. **M**er si sullē ha
re hāden setten aen sulcke wercken als
haren state toe behoort end sullen maec
ken slaepelaken tafelaken en bedde mit
ten anderen dinghē dpe tottē huystrade
behozen wāt hem die māne niet vele en
en bedōmeren daer mede. **D**at vijfste
pūte der wijue dat si god bouē al sullen
ontfien en liefhebben. **E**n sullen also got
lijc en ledich leuen datmē se in ghene di
ghen en mach begripen noch arch op hē
dencken noch spreken. **M**ānen en vrou
wen die malsāder getrouwet hebbē die
moghen wel comen tottē auōtmael en
tot die vroechde. **D**e hi gemaect en bereit
heeft sine vriendē is dat si hare oorde en
de hare regule wel houden als voerscre
uen is. **M**er die ghene dpe oueruloedich
en onbehoorlike leuen die en willē noch
en moghē daer nyet comen. **A**ls die on
tupsche mēsche die dese woordē sprack
Ick heb een wijf ghenomen ende daer
om en mach ic ten auōtmael niet comē
Want dā die houerdighe die ghyerighe
ende dpe ontupsche mēschen nyet comē
en willen noch en moghen totten auōt
male der ewigher salicheit en vroechden

Hier ome so seyndet god vā hemelich
vut sine knechte die predikers der
heit totten arme menschen die die wer
verlmadet hebben en die vermadet
vā die werelt ende brenghen die dā
mit godliker leringe dat si ghyne dā
comen ende hebben verdriete dat si als
langhe op eertrijc sijn ende dpe ewigh
bljgsape verbeiden. **L**aet ons dan v
predikers der waerheit end ghyne
mēschen lieflic ontfanghē als si tot ons
comen end os mit godlike leringe
manen te comē tottē auōtmael der ewi
gher salicheit dat god bereyt end ghy
maect heeft tot des menschen behoort
de ons also laten ende bereiden mit v
moedicheit mit mildicheit ende mit v
nicheit teghen dat auōtmael der ewi
waerdich moeten werden te comen
die soeticheit godes en nimmermeer
hem en moeten scheidē. **D**es ghōne ons
allen god die vader ic

Een sermoen op den derden sonne
dach nae die heilighe drienoudicheit

E Kant appiquātes ad istū
licani et pharisei. **L**uce. 11. **O**
here en vsmact ghene sundare bor gro
telick ende hoe menichfondich di si mi
daen en gesundicht hebbē ist dat si mi
tenci doen en ghenade vā gode beghe
Dat dit waer is moghē wi merken in
den euāgelio vā desen sondaghe dz sint
Lucas heeft bescreuē en is aldus uel te
legghe in dypstce. **D**at op ene tijt op den

te sundighe mēſchen als woerkenaren
tolnaers en ouerſpeelres en die ander
openbare lunden an hem hadde tot on
ſen here **J**hū chriſtū quamē en hem ge
naerten mit berouwe haerre lundē end
begheerde dz woort gods vā hē te hore
en gheleert te werde hoe dat ſi hare lun
den lunde beteren en ghenade vā gode
vertrighen **A**ls deſe lundarē onſen he
re aldus ghenactē en tot hē quamē doe
ſi onſe here gherne en oftent ſe lief
like en leerde hē die waerheit en wiſde
den wech der ewigher ſalicheit **A**ls
den ſi der in ghemoepet en begōden on
der hem te murmurierē om onſen here
te begripen en hem ſmadelike te ſpreken
en lunden aldus **D**eſe mā ontſant die
ſundighe mēſchen en etet mit hē **O**fte ſi
ſegghen woude **W**aer deſe man ſo hey
lich als hi ſchijnt te weſen en alſoe goet
als hem dat volc houdet ſo lunde hi die
ſundighe mēſchen vā hem wiſen en hare
ghelſcap ſcuwē **W**er wāt hi dat niet
en doet en etet en dānt mit die ſundige
mēſchen en trect ſe an hem en heeft daer
wede ghelſcap daer bi moghē wi mer
ken dat hi nyet goet noch heilich en is
Als die ſcriben en phariſeen ald9 quaet
op onſen here dochtē ſo verāt worde on
ſe here hē ſelue ſachtmoedelike en ſprac
hem nye ghelijckeniffen daer ſi i vſtaen
mochtē dat ſi drecht hadden in dien dz
hi die lundarē niet en ſcuwede en ſprac
daer permant onder v dye had hōdert
ſcapen die zyn waren i die woeltine en

dz een ſcaep van den anderen dwaelde
en hi dat een ſchap verlore en ſoude hi
niet laten in die woeltine die neghen en
tneghentich ſcapen **E**nde gaen om dat
een ſcape dat hi verlozen had en ſoecken
dat alſo langhe tot dat hi dat vōde **E**n
de als hi dat ſcaep gheuōden had ſoude
hi dan niet mit blijſcape dat ſcaep op ſi
ne ſcouderen legghē ende gaen daer me
de te hups en roepen ſine vrienden ende
naeghebueren tot hem ende legghē **V**er
blidet v mit mi want ic heb myn ſcaep
gheuōden dat ic verlozen had **A**ldus ſo
legghē ick v dat vroechde ende blijſcape
is in den hemele vā een ſundich menſce
die hem bekeret end penitenti doet meer
dan ouer neghen end tneghentich rechte
uærdighe mēſchen die ghene penitencie
en behoeuen **D**oert ſoe ſprac onſe here
ene ander ghelijckeniffe aldus **W**aer dz
laerke dat een wiſ had tien dragmas
ende ſi daer een of velore dat is een gul
den pēninc ſoude ſi nyet ene keertele de
fenghē en keren dat hups om en ſoeckē
den pēninc alſo lāghe dz ſi hē vōde **E**nd
als ſi die gheuōden had ſoude ſi haer nē
daer in vblidē en roepen hare vrienden
en naghebuerē te ſamen en ſpreken **V**er
blidet v mit mi wāt ick mijn gulde pen
nic gheuōden heb die ic vlore had **A**ld9
ſeg ic v dat oeck vroechde is in dē hemele
voer god en ſine enghelē vā een lundaer
die penitēci doet voer ſine lundē **D**it
is dat euāgelijū na den texte

Expoſitio **W**illen wi dan ghe
nade vā gode vertrighē en die en

ghelen in den hemel verbliden ende nae dese leuen comē toten ewighe leuen soe laet ons penitenci doen. **W**at onse here selue dese woordē gelsprokē heeft. **D**at vroechde en bliscap is in dz ewighe leuē voer die enghelē gods van een lundaer die hē bekeert vā sine sunden en daer of penitenci doet. **W**ant dā penitēci aldus goet is dz si een mēsche vloent teghens god en brēghet hē i dz gheselschap der enghelē en verblidet alle die ghene die in dē hemel sijn. **H**ierom is goet ghewetē wat dat penitēci is. **P**enitēci als sint **G**regorius bescreift. **I**s een bescrepen der sunden mit een volcomen wille die sunden voert te laten en om leuē noch om steruē nūmermere sunde te doen. **T**ot rech. ter penitenci horen drie dighen. **D**at een is recht berouwe voer de sundē mit een volcomen wille die sundē voert an te laten. **D**at ander is waerachtighe biechte. **E**n dat derde is betamelike beteringhe. **D**ie bitterheyt des berouwes sal alsoe groot wesen als die ghenoechte der sunden groot is gheweest. **D**ie biechte sal wesen waerachtich heel en sonder ōme widen sonder ontsuldighen en sonder loghene. **D**ie beteringhe sal wesen lādu rende en swaer na grootheid der sundē.

Ende sonderlighe sijn drie dighe dpe die beteringhe toebehozē daer mē die sunden mede oflegghē mach. **D**at ene is vāsten dat ander oet asedich ghebet. **D**at derde sijn almīssen. **H**oe wie dā recht berouwe heeft voer sine sundē en waerachtighe biecht spreect en doet beteringhe

en penitēcie doet na rade zijns priests en vāstet en bedet en almīssen gheset die en mach niet vlozen bliuē. **O**er god sal hem sine sunden vergheue. **E**nde die enghelen gods sullen hem vā sine penitēcie verbliden en sullen hē mit wortēden ende mit bliscapē in hare gheselschap en langhē. **L**aet os dā anroepen en hemelste vader bidden dat hi os vā onse rike niet en laet scheiden wij en moeten voer onse doot hebben recht berouwe voer onse sunden end waerachtighe biechte daer of spreken en onse sunde alsoe hē mit vāstē bidden en almīsse teghens dat wi die enghelē gods moeten verbliden en na dese leuē in haer gheselschap die ewighe vroechde ghebruke. **D**es gōns ons die vader. **xc.**

Een sermoen op den vierden sonndach nae die heilighe dāenoudertē.

E Grote misericordes sijn pē **xc.** **L**uce. vi. **W**ant die mensche doe hi i menscheliker forme op eerich wāderde mit sine godlike leringhe daer na stont en daer om arbeide dat hi sijn iongheren en alle die ghene die an hē salich en volcomē in alre liefē end goetlike leuen. **H**ier om soe sprack hi op om tijt tot sine iongheren dit euangeliū om dese leringhe hem te leeren. **E**n soe wesen barmhertich ghelijcke dat u te mēsche vader barmhertich is. **E**n soe

oerck niemāc verordelen so en sult ghi nē
verordelt werden wāt i dz selue oordel
daer ghi vder menschen mede verordelt
daer mede sult ghi verordelt werde Ghi
sult oerck vergheuen den ghenē die v mis
doen so sal v hemelsche vader v verghe.
uen die misdaet die ghi teghēs hem mis.
doet Ghi sult oerck alwisse geue vā v eert.
sche goet en den armē mede deilen End
so sal v hemelsche vader dat ewige goet
te weder deilen en gheue mit die selue ma
te daer ghi mede vut metet daer sult ghi
mede weder in ghemeten werden Ene
goede mate die vol en te samen ghedruct
is en ouerlopet die sullen si v gheue in v
loete Na dese woordē sprac oē here ene
ghelijckenisse aldus **M**ach die ene blin
de v en anderen te rechte leyde **O**fte oē
niet die ene blinde de anderen leidet soe
niet die ene blinde de anderen leidet soe
niet meerder dā zyn here en een dif
fel niet groter dā zyn meester. daer in
is een yghelic mensce volmaect dz hy is
ghelyc als zyn meester **D**oert sprac onse
here dese woorden **W**at siertu een raef
in dīns buevds oge ende du en merckte
niet en siertu niet de balck die du heb
bet i dīn selfs oge. **O**ft hoe moghestu
legghē tot dīnē buevder **B**eidet buevder
mi dat raef werpē vut dīn oge en
du en siertu niet den balck die in dīn sel
us oge is **P**ocrita dat is. du gheue
de mēce werpē eerst vut den balck vut
dīn selfs oge en siert dan voert en helpt
daer toe dat dz raef comet vut dīn buev.

ders oghe
terte

Dit is dz euāgelīū na dē

Expositio In desen euāgelio so
wert gheroert vā die barmhertic
heit en van die pūten die die barmhertic
heit toe behozen. die goede kersten men
schen an mercken sullen en voer oghe
n hebben en ouerdecken. die begheerē god
kinder te wesen en op eertrijc ruste end
vrede te hebben en godlic en heilich te le
uen en te comen totten ewighe leue **O**n
se here bidt en nodet en ghebiedet oē dz
wi sullē wesen barmhertich en sprekt al
dus. **G**hi sult wesen barmhertich als
v hemelsce vader barmhertich is **W**ant
die hemelsce vader ouermits sine barm
herticheit laet sine sonne schijne op dye
rechtuaerdighe en onrechtuaerdige mē
schen **E**n houdet oer dat sweert der vza
ken en laet sine viāden op eertrijck leue
die om hare sundē en ongheloue nyet en
zyn wardich broot te eten noch op eer
de te gaen. **N**ae dien dat oē hemelsche
vader aldus goedertieren end barmher
tich is ouer die ghene die sine viāde zyn
en die niet en zyn weerdich te leuen **H**iez
om sullen wi oerck barmhertich weesen
en nyet allene onse vriendē mer oerck on
se viāden in hare notorste hulpe te bewi
sen op dat wi na volghers en rechte kin
der ons hemelsce vaders wesen moghē
en mit hē zyn rijck besittē **G**heue werckē
zyn die die barmherticheit sōderlinghe
toe behozen **D**at ene is dat mē den ghe
nen die hōgherich zyn en nyet te etē heb
ben spisen sal **D**at āder is dz mē de ghe

nen die dorstich zijn lauen sal **D**at der
de is dat mē den ghenē die naect zijn en
niet macht en hebbē hē seluē te voersien
iederē en scoen gheue sal **D**at vierd
is dat mē die siecken sal visitieren heffen
ende legghē en haer ghemac doen en ha
re begheerte veruollen als mē best mach
en sonderlighe meer den sieckē die ellen.
dich zijn dā die rijke **W**āt die sieckē de
rijck zijn hebben toefienres genoegh en
die moghē wel crighē dz si begherē mer
die arm en ellendich zijn die en hebbē nē
dā men hē om godes wille doen wil en
daer om mach mē dz ewige leuē daer an
verdienē **D**at vijfste is dz mē de ghe
ne die gheuāgen zijn sal helpē verlossen
also verre als mē vermach en sonderlige
die butē hare sculde gheuāghen zijn.

Dat sesste is dat mē armē pilgrim en
ander arme mēstē sal herberghē en also
goedertierlike ontfanghē oft god self wa
re **D**at seuedē is dat mē de dode licha
men die vā ertrijc zijn ghelcheidē sal hel
pen begraue. **D**it zijn die seue wer
ken der barmherticheit die vutwēdelick
den lichame toebehozen die alle ghoede
kerken menschen sculdich zijn te veruol
len na hare beste vermoghen **W**oert
so zijn seuen inwendighe wercken die de
siele toebehozen. **D**at eerste is dz een
mensce mit goeder herten oetmoedelick
sal vergeuen die misdaet en dz onrechtē
dat hi hem ghedaen heeft mit woorden
of mit wercken en dat hi die misdaet nē
en sal ghedencken en selue ghene wrake
daer of doen. noch oec ghene wrake vā

gode noch vā die werelt daer of en sal
begheren te hebben **D**at ander inwendighe
ghe werck der barmherticheit is dz een
mensce vā rechter godliker liefden en
uen kerken mensce goedertierlic en son
der smactheit of harde woorden sal ver
rispen als hi willens in sūde vā rechte
doet teghens die gheboden gods onrecht
der heiligher kercken ofte zijns onrecht
Ende sal sine euen kerken daer toe
mit goede godlike woorden dat hi vā
sūden begheue ende zijn leuen betrouwen

Dat derde inwendighe werck der barm
herticheit is dat een mensce die godli
en gheselick is vā leuen ende godes
mit die gracen gods dat woort godes
sal predicken ende leren den ghewone
dwāes ende onghelertē zijn ende sal die
daer toe brenghen dat si god salen
hebben dienen ende eren **D**at vierde
inwendighe werck der barmherticheit
is dae een mēsche die sinne en verstant
nisse heeft den gheue die raets behou
ende begheren dat beste sal raden **D**at
die ghene die zijn in dwalinghen der
ogeloue sal brēghē tot kēnisse der ewi
heit en in den heplighē geloue en in
werck der ewigher salicheit nē en
mit goede godlike woorden ende mit go
mede mit goede exempelen ende mit go
de wercken **D**at vijfste inwendighe
ghe werck der barmherticheit is dz
dat een kerken mensche sal troosten en
te vreden setten dpe ghene dpe bebo
zijn ende grote onrede in hare wercken
hebben **D**at sesste inwendighe werck

die barmherticheit is dat een mēſche mit
goeden herte ſal bidden niet allene voer
ſine vrienden dat ſe god i doechdē ſterc
he en houde **O**er oeck voer ſine viāden
dat he god bekentniſſe gheue en alle ha.
re miſdaet vergheue en brenghen ſe tot
verouwe vā hare ſundē en tot bekenniſ
ſe der godlijcker waerheit en ſterct ſe in
houden end in een godlijck leuen ende
houden ſe daer in tot haren doot toe.
Dat leuende inwendighe werck der
barmherticheit is dat een mēſche zyn her
te en ſinne en alle ſine ghedachten alſoe
wellet en ſet op vrede dat hi nūmermeer
oueredich en werde ſo wat hem toeco.
met an lijf an goet an vriendē of an ma.
ghen en hi ſal vā alle inwēdighe dighe
onbedroert welen en bedōmeren hem
nreghes mede dā mit gode als hē liden
en ſwaerheit toecomet end anghedaen
wert dat ſal hi goedertierlike liden en
verduldlike draghen **E**n den toornen vā
zyn euen kerken mēſche die ſonder rede.
ne en verſtant hem verdziete aen doet o.
vermits igheue des boſen gheeltes dye
ſal hi wē ſoeter antworde mit goedē ſach
ten woordē en mit vrientlike werckē te
treken en weder te vrede ſette. **D**at zyn
die leuē werckē der barmherticheit bep
de vutwendich en inwēdig en wie dat
te veruollet en mitten werckē volbrēnt
die en mach nūmermere verlozen bliuē
oer hi ſal op eertrijcke hebben ruſte en
wade en na deſe leuē comen totten ewi
ghe leuē en ſal mit zyn hemelſche vader
gheliken die ewighe vrede. die proech.

en bliſſcape die nūmermere eynde en ſal
nemen **D**oert ſoe hoort die barmher
ticheit toe dat mē nyemāt en ſal verorde
len noch verdoemē hoe groot dat hi is
van ſunden **W**āt nyemāt en weet wat
god an een mēſche wil wercken **W**ant
die hudē quaet en ſundich is mach mor
ghen in een oghenblick goet end heilich
werden **E**nde nyemant en verlate heu
op ſine goede wercken. mer hi leue i ſoz
ghe ende in anxte en wachte hem dz hi
niet en valle ende oec dā gheordelt wer.
de **W**ant die mēſche is broelch ende die
viant is ſubtyl ende naeradich **E**nde al
daer om ſoe gheuallet dat dicke dat die
ghene die huden goet zyn van leuē mor
ghen ſundich ende quaet werden. **O**ec
ſoe hoort die barmherticheit toe dat wi
malcāder ſullen vergheuen die miſdaet
die oē miſdaen wert **W**āt vergheue wi
den ghenē niet die ons miſdoen ſo en v
gheeft ons oē hemelſche vader oec niet
dat wi teghēs hem miſdoen. **O**eck ſoe
hoort die barmherticheit toe aelmiſſen
te gheuen ende den armen te hulpe te co
men wāt wie hier inder tijt gheeft den
armen zyn goet den ſal god weder om
gheue dat ewighe goet dat nūmermere
verghākelien ſal welen **D**oert is te
weten dat ſommighe mēſchen gheuen
om gods wille een deel vāden goede dz
hem ouerloopt en houden dz āder deele
En deſe meten vut mit ene goede mate
Sommighe mēſchen gheue om gods wille
altemale dz ſi hebbe bouen hare notortē
En deſe meten vut mit ene volle opghe
x 19

hoopte mate **S**ommighe menschen die
gheuen om godes wille niet allene dat
hē ouerloopt bouē hare notorste **M**er si
gheue oec een deel vā hare notorste Als
sinte **M**ertijn dede die zyn mātē deilde
mitten armen naecten mēschen **E**n de.
se meten vut mē ene volle en te samē ghe
druete mate **S**ommighe geue om godes
wille alle haer eertelche goet en behoude
niet daer of als die apostolē en discipu
len os heren deden **E**n dese meten vut
mit ene ouerlopēde mate. **M**it wat ma
te dā dat een mēse vutmetet mit allul
ke mate sal hi weder vā gode ghemeten
werden en daer toe sal hij mit gode dat
ewighe leue besitten **D**at wi dā aldus
barāhertich moeten werden en die pū
ten die in desen euāgelio staen bescreue
mercken en volbrenghe moghē mit dē
wercken dat wi waerdich moete wer.
den te comē in dz ewighe leue **D**es gon
ne ons die vader . ic.

Een sermoen opten vijftē sonnen
dach na die heilighe drienoudicheit

Om turbe irruerent ad **I**hesum
ut audirent verbū dei. **L**uce. v. c
Onse here was op ene tijt ghegaen op
dat meer vā galileen ende stont daer bi
twe schepen daer die vischers vut ghe.
comē waren en wieschen haer nette en
als dat volck vernam dat oē here daer
was soe volghede si hem nae mit grote
scharen en begheerden dat woort gods
te horen. **E**n als oē here dat volc bi hē

sach en dat si tot hem liepen en an hem
drōghen soe clam onse here in dat schip
dat simon peter toehorde en barāhertich
dat hi dat schip een luttel vāden lāden
ren woude **S**imon petrus dede dat hē
onse here badt en doen herte en sijn dat
schip een weinich vāden lande **O**nse
re ghinc sitten in dz schip en predi
leerde dat volc dat daer vergaderd wa
buten den schepe. **E**n als onse here
sermoen gheendet had totte volc
sprac hi dese woordē tot **S**imon
Dert dit schip voort in dat diep en
spreidet ume netten en werp si vut mē
vische te vāghen **S**inte peter antwo
onsen here aldus **G**hebieder alle die vol
te hebbe wi in die see gheearbeidē wi
en hebbe nyet gheuāghen **M**er wat dā
dat ghebiedeste so sal ich op dīn woor
noch mīn nette uutspreiden **E**n als
mon petrus en sine gheselschap hāre ne
ten weder vut gheworpen hadden so
ghen si also vele visschen dz haer netten
scoorden **E**n want simon petrus mit
ne geselschap dz bi hē was alle die vol
die si geuāghen hadde niet en cōden op
trecken hier om riepen si hare ghesel
pe an sinte **J**ohā en sint **J**acob die
ander schip ware en wencen die volc
te comen als hē te helpē dye visschen
trecken en in dz schip te brēghen **S**int
han en sint **J**acob quamē en hulpe
petro dye vissche op trecken en vol
daer mede beide die schepē also vol
bi na te grōde ware ghegaen **A**ls
petrus dit seghen en wōder sach so

hi nedet op sine knyen en sprac aldus he
 re ic bid datstu outgaeste van mi wat ick
 een sundich mensche bin. **Dese** woorden
 sprac simon petrus als een verbaest men
 sche die niet en weet wat hi sprekt. wat
 doe simon petrus en sine ghesellen die mit
 hem ware i dz schip en oeck sint **Jacob**
 en sinte **Johā** zebede kinderē dyc i dat
 ander schip waren also vele visschen sa
 ghen dat si sonder angstē nyet wel te lā
 de en rōden comen mit alle die vissche en
 nietē so sochde si dz si oder soudē gaen
 en verbrēcken. doe waren si alsoe sere
 verbaest en vnaert dz si nyet en wisten
 wat si soudē seggen **Als** simon petr⁹ al
 dus veruært was so trooste hē onse he
 re en sprac aldus **Peter** en ontfiet di
 niet en welet nyet veruært noch en laet
 di niet veruāderen datstu alle die vissche
 hebt gheuāghen wāt du sulste hier na
 een ontfiet werden der mensche **En** mit
 die netten dīnre predicacien en der god
 liker leeringhe die du van mi sulste otfan
 ghen sulstu die mensche vanghē en an di
 halen en brighen se tot bekēnisse gods
 en totten ewighē leuen **Na** dese woordē
 worden sinte peter en sinte **Jacob** ende
 sinte **Johā** haer schepen te lande en lietē
 hare schepen staen en lieten achter alle
 dat si hadden en bleuen bi onsen here en
 vloghden hē na
 in nae den terre.

Dit is dat euange
 lio **Een** heilich leraer ghe
 noemt **Johā**nes guldenmont die
 spreket aldus **Wā**neer die berghen end
 luyckē veruollet sijn mit coorne dat is

een teyken van een goet ackerman ende
 van een wijs bouman **En** wāneer die cal
 len veruollet sijn mit goede meserie dz
 is een teyke eens wijsen coopmans **En**
 wāneer een kercke vuollet is mit volcke
 dat is een teyken eens goede wijsen pre
 dikers **Wāt** dan dat volc mit grote ho
 pe onsen here na volghede en tot hē qua
 men end om hē droghen om sine woor
 den te horen so was dat een teyken dat
 onse here was een goet prediker bequa
 me van woerden en ghenoechlic van binne
 sen. **Dese** selue leraer sprekt oec dat onse
 here drie vinghen aen hem had daer om
 dat hem dat volc navolghede en gherne
 bi hem waren **Dat** ene waren sine god
 like woorden die hi sprac **Dat** āder dat
 was sijn lieflic anghesicht end sine goe
 dertierenheit die hi den sundaren toon
 de als si tot hem quamen ende troest van
 hem begheerden **End** dat derde waren
 tekenen ende miraculen die hi dede.

Voert is te weten dz in desen euāge
 lio gheroert werden vier dighen die die
 ghene ouer hem moeten hebben die dat
 woort godes tot salicheyt haerre sielen
 willē horen **Eerst** sullen si ghierich we
 sen dz woort godes te horen en sullen lo
 pen te kecken daer men dz woort gods
 sal prediken recht als arme menschen die
 hongherich sijn loopen ende dringhen
 daer men spindet ende aelmiffen gheuee
Want ghelijker wijs als dat lichaem
 gespiset wert mitten brode end daer bij
 leest **Also** wert oec die siele gespiset mit
 tē woorden godes en crighz daer van een

heilich godlic leuen. wāt als gescreuen
staet in dat. v. boec moisi dz ghenommet
is Deuteronomi? Een mēsche en leeft n̄
allene mitten vutwendighen brode mer
h̄i leeft oec vā die woorden die voertco
men vten mōde gods. En hier om gheli
kerwijs dat een teyken is der ghelont.
heit des lichames als een mēsche hōger
heeft en op dat broot ghierich is. alsoe
is oec een teiken dat een mēsche ghelont
is an de siele als h̄i ghierich is dz woort
gods te horen. En ghelyc dat dz oec een
teiken is der onghelontheyt en des do.
des als een mēsche dat broot bitter dūc
ker wesen en dz niet en mach rukē noch
eten also is oec een teiken dz een mēsche
sieck is an der sielen en voer god doot is
die dz woort gods vsmadet en daer i v̄
driet heft en dat niet en mach horen. En
dat eerste puncte wert gheroert in dese
woorden die i dat beghine vā desen enā
gelio staen ghescreuē als dz dat volc tot
ōlen here quā lopen en drang om hē als
dat woort gods vā hem te hore. Dat
ander pūte dat die ghene ouer hem heb
ben sullen die dat woort gods tot salic
heit haerre sielen willen horen en dat si
oetmoedelike en willichlike sonder kro
nen en sonder ontsuldinghe en weder
woorden sullen ghehoorlaem wesen en
doen dat hē god ghebiedet en doen hiet
Ende dit pūte wert gheroert in den dat
sint Peter oetmoedelike en willichlike
sonder crōnē hastelic dede dz hē onse he
re hiete doen. wāt ōle here hiete sint Pe
ter twe dighē doen. Eerste hiete h̄i hem

dat scip een weynich vā den lade voer
op dat onse here vutē drāghe des volcs
mochte wesen. en oec op dat hē dat volc
te bet mochte sien ende horen. Ten
derden male heete h̄i hem dat scip vutē
voeren in dat diepste vā der see en dūc
netten vut spreiden ende sinte peter ghebiedet
dinghen die ōle here sinte peter ghebiedet
die dede h̄i willichlike sonder crōnē en
sonder ontsuldinghe al mochte h̄i
mit redene wel oetsculdicht heble. Die
daer zyn drie saken daer hē een mēsche
wel ontsuldighen mach van worden
die men hem doen hietet ende ghebiedet
Die ene sake is als een mēsche begheert
de ghearbeit is bat h̄i die ruste begheert
ende behoeft. Die ander sake is als men
hem ghebiedet ende hietet doen dighen
die swaer en groet zyn bouē sine maet
Ope derde sake is als mē hem ghebiedet
ende hietet doen alsulcke dinghen daer
gheen orbaer noch bate of comen mach
In desen saecken mochte hem sinte pe
ter wel ontsuldighet hebben hadde h̄i
ghewilt. Wāt h̄i had alle die nachte ghe
arbeidet ende was alsoe moede dat h̄i
die ruste begheerde ende behoeft. Die
sake die hem ōle here gheboort was om
swaer ende groot want h̄i ghebiedet vā
dat schip te voeren in dat diepste vā der
see dat swaer ende sochlic was te doen
Oeck so hadde sint Peter alle die nachte
te ghearbeidet te veegheefs ende en mochte
niet gheuanghen ende daer om mochte
h̄i hebben ghedorcht dat dz om niet son
de hebben gheweest dat h̄i weder in die

ter voer visschen. Mer doe onse here hē
gheboet voert te varen en sine nette vut
te werpen en te visschen doe en sach hū
niet an sine moeydeheit noch swaerhei
de noch de onbequaemheit ofte dat te v
gheues hadde gheualle dz hi niet gheua
ghen en hadde. Mer hi was ghehoorsa
me en dede willichlike en sonder obeide
en sonder wederwoort dz hē onse here
hete doen. Soe wie dan dat woort go
des wil horen tot salicheit zynre siele de
sal wesen oetmoedich en onderdanich
gode en doen willichlike wat hem god
ghebiedet en leuen nae sine gebode wat
onse here selue ghelproken heeft en sinte
Judas bescryft Salich zyn die ghene die
dat woort gods horen en in hem behou
den en daer na leuen. Dat derde dz
synere siele en sullen hebben oye dat
trecken vā den eertsche goede en dz eert
sche goet niet meer dan hem noot en is
en begheert te hebben. Wat wie dat ghie
rich is na eertsche goet en staet nae rijk
dom deser werelt die en heeft ghene lief
te noch ghenochte totten woorde gods
en al hoort hi dat hi en verstaet noch en
onhondet dat niet. Dat gaet hē totten
men ore in end ten anderen weder vut
Dat oghe des vstaendes zyns herten is
alsoe verblindet mitten stubbe des eert
schen goets dat hū dat lichte der gracie
gods dat vut die woerden gods comet
niet en bekenet noch en verstaet. End
an derde punte wert gheroert in desen

woorden die onse here Christus Iesul
sprack tot sinte Peter doe hi sprac voert
dat schip een weinsch van den lande.

Hier is te weten dat sommighe mē
schen dat schip haers leuens haer herte
ende haer begheerte altemale op dat lāt
ende op die eerde hebben ghetoghen en
de gheset. Ende hem alsoe vercommeren
mit eerschen goede dat si dat woort go
des vermaden ende altemale voer spot
houden. wat die priesters predicken en
leren en zyn also oec bedzoghen vā den
bosen gheest dat si niet en ghelouen dat
sunde sunde is. Ende si menen dat an
ders gheen leuen en is dā dit leuen daer
si in zyn. En wāneer si sterue dat si ster
uen mit lūue mit siele ghelijc die beesten
Aldus danighe zyn quade ryzānen ende
quade oghelouinge lantheren rouers en
moordenaers dieue woerkenāers ouer
speelres hoeren iaghers en alle die ghe
ue die leuen willen teghēs die kerste ghe
loue en teghēs die ghebode gods en der
heiligher kercken. Voert so zyn sommi
ghe mēschen die eens deels haer herten
gheset hebbe op eertsche goet en niet alte
male. En aldus danighe zyn oec goede
simpel ludē die leue in vasten gheloue en
die gheboden gods en der heiligher kerc
ken houden en mit die werelt ome gaen
en hē ghenere mit gode en mit eren ende
haer broot winen mē hare hāden en la
ren arbeit en na ghene grote rijcheit en
staen. Mer hem ghenoeghē late mē hare
notort ende hare almissen gheue na ha
goet ende vermoghen. Oele menschen

hebbē dat scip haers leuens een weinich
vāden lāde gheuoert. En daer om so sie
onse here i hem en predict end leert hem
den wech der waerheyt en der ewigher
salicheit also als hi sat in dz scip dz kintē
Peter een weynich vāden lande hadde
gheuoert. Oec zyn sommighe mēscen
die dat scip haers leuēs alte male vāden
lande en van der eerdē haddē gheuoert.
En aldus danighe zyn die ghene die vol
maect zyn in een godlic leuen en die hare
herten altemale ghekeert hebben vā dye
werelt en vanden eertliche goede en hem
nerghēs mede becōmeren dan mit god.
Aldus danighe warē die apostolen end
discipulē ons herē die alle eertliche goet o
uer gheue om die liefte ons heren en vol
gheden hem na en leefden na sine leere.
ghe. Aldus danighe zyn oec noch hiden
des dages goede gheestelike mēscen dye
alle hoecheit ere en rīcheit der werelt o
uer gheue hebben en zyn gheuaren in
cloosterē en leuē in penitēcie en i armoe
de op dz si god te bet moghē dienē ende
ōttaghen wesen die onlede deser werelt.

Dat vierde dat dye ghene ouer hem
hebben sullē die dat woort gods tot sa
licheit haerder sielen willen horen is dat
si dz woort gods mit reuerēcie en waer
dicheit sullē horen. Wāt die wijle dz on
se here dat woort gods sprack doe stōt
dat volc dat daer vergadert was al stil
le ende sweech. End si hadden haer aen
sicht end haer oghen tot ōsen here ende
en becōmerden hem nerghens mede dā
mit die woorden die ōse here sprack. En

de si pynichden hem dat woort gods
te verstaen en te onthouden. Aldus sal
len oeck doen dye gheue die dat woort
gods horen willen tot salicheit haerder
sielen. die sullē al stille swighen mit
len noch onledich wesen ende niet
noch in lopen. Ende si en sullē gheue
driete hebben in dat sermoen oec mit
len dat woort godes oec mit gheue
te ende mit andichte horen ende in
herte scriuen ende onthouden ende
ghem hem daer nae te werken ende
leuen. Onse here moet ons allen
nen dat wi dat woort gods mit alle
ke reuerēcie ende liefte moeten horen
ende dat wi dat also in onse herten
ten scriuen ende onthouden. Ende
na also moeten leuen dat wi daer
ghesalicht moeten werden an liue
an siele ende na dese leuen comen tot
ewighe leuen. Dat verlene ons alle
vader die sone ende die heylighe gheest.

Een sermoen op den sesten sonen
dach na die heylighe drieuoudichheit

Aen dico vobis. Ihs abā
rit iusticia vā. Math. v. 20.
se lieue here Christus. Iesus sprack op
ne tijt tot sine iōgheren aldus. Wāt
re seg ick v. Ten si dat u gherechtich
oueruloepet meer dan der scrijten en
der phariseen ghi en sult niet comen tot
dat rīck ver hemelen. Ghi hebt wel geh
hoozt dat god dese woorden ghesp
heeft tot uwe ouderen en dat hi dit ge

ghebot uwe voertuaderē hebt ghegheue
 du en sulste nyemāt doden. **M**er ic dpe
 en meester bin des nyeuwe wets ende
 en volmaecte leuē segghe ic v myn iō
 gheren en alle den ghenē die myne lerin
 ghe willen volghen end een volmaect le
 uen hebbe. dat die allene niet misdadich
 en is en des oordeis verdient heeft dpe
 en mēsche dodet mer so wie dā in qua
 der menighe toornich wert op sinē bzuē
 der die is oer misdadich en heeft des oer
 deis verdient. **E**n so wie dā in toornighe
 moede sprekēt tot sinen bzueder scādeli
 ke woordē die teghēs sine ere gaen ende
 is die mede duredich mach werden so
 zacht. **E**n so wie dā in quaden fellē moe
 de sprekēt tot sinen broeder gheek. die is
 oer misdadich en heeft verdient verdoe
 met te werden en te bānē in dat helce
 luyt. **S**ahier om ist datstu dīne offerhā
 de brenghe totten altaer. **E**n du onder
 teghēs di heeft daer du hem in misdaen
 hebt so laet dīn offerhāde staen voer dz
 altaer en here wederom en gaet tot dī
 nen bzueder den du misdaen hebt en v.
 soene reest mit hē. **E**n als du mit hem v
 soent biste so gaet dā totten altare end
 brenghe dīn offerhāde al daer dā sal di
 ne offerhāde gode wesen otfanclick en
 de vanclick.
En nae den texte.
Expositio. **W**ant die wech die ley
 det totten ewighen leuē sonderlin
 ghe en nauwe is en weinich men

schen den wech vīnden ende gaen. **H**ier
 om so leert onse lieue here mitten woor
 den vā desen euāgelio sine iōgheren en
 sine vriendē hoe dz si desen enghē wech
 sullen ghaen en wat dat si sullen doen
 ende hoe si sullen leuē dat si niet en dwa
 len. **M**er sonder enighen hinder moghē
 comen totten ewighen leuen en seide hē
 aldus. **D**at si rechtuaerdich sullē wesen
 ende dat si die rechtuaerdicheit also niet
 houden en sullen als die scriben end pha
 riseen dpe rechtuaerdicheit houden mit
 ghebede mit vasten mit aelmissen te ghe
 uen. **M**er dat si die rechtuaerdicheit bet
 ende volcomenre souden houden dan si
 deden. **O**p dat ghij dan alsoe den sin
 van desen euāgelio te bet moghet ver
 staen sulc ghij weeten dat eerbare ende
 goede schoolmeesters in haren scholen
 plegghen te hebben dierhande schoelkin
 der. **S**ommighe kinder zyn te wale on
 uelstandel ende ongheteert en leren dpe
 letteren kennen en die woorden boeckta
 uen ende spelden ende lesen. **D**ie ander
 schoolkinder zyn daer ouer ghecomen
 ende leren hare cathoen ende regule end
 ander cleyne boecken. **D**ie derde schoel
 kinder zyn ghecomen ouer die kintliche
 boecken ende leren doctrinale tractaete
 en ander hoghe boecken. **D**ie twe ioc
 ste schoolkinder en leert die meester sel
 ue niet. **M**er die ander schoelkinder leere
 die eersten. **E**n die derde schoolkinde
 ren leren die anderde schoelkinder wāt
 die ghene die en hare cathoen en in hare
 regulen zyn die leere die ghene die i haer

alphabeto of in haer donatus en in ha
re doctrinael zijn ghecomen. Aldus soe
heeft christus die waerachtighe school
meister oeck ghehad dierhade schoolkin
der in die scole deser werelt. Die eer
ste schoolkinder waren in die wet der na
turen. En aldus danighe waren alle me
schen die op eertrike leefden van adams
tijden totter tijt toe dat god gaf moysi
bescreuen die oude wet en die mensche die
en hadde doe ghene kennisse tot god an
ders dan si merctē en verstondē bi scoon
heit der creaturen als der sonnē der ma
ne en der sterren en bi dat omeloope des
firmamēts. bi wassen bi groepen bi ster
uen en bi leuen der creature als dat daer
een meester waer van alle creaturen. In
welckes mogheheit wille en regiment
van alle dinghe een beghin hebben. Ende
oeck is een scepper en maecker alre crea
turen. End die selue altijt heft gheweest
sonder beghine en altijt bliue sal sonder
eynde. Oeck so merctē si dat wel bi re
dene dat gheen dinck hem selue can ma
ken. Mer die ene mensche comet van den
anderen ende dat een beste van den ande
ren beste en voert alle ander creaturen
na hare wesen ende nature comen van
den anderen creaturen. Wat dan ghene
creaturen hem seluen en maken hierom
so brocht se die redene en verstant daer
toe dat si bekenden ende belijden een be
ghinne te wesen dat selue sonder beghin
ne was daer die eerste mensche of ghema
ket was van welcken mensche voert al
le menschen zijn ghecomen. Aldus soe

hebt ghi van die eerste schoolkinder ghe
hoort die die meester der nature ghe
voert moyses tijden ouer die wet der na
turen. Welcke wet is dat die ene mensche
den anderen doet dat hi woude dat hem
hem dede ende datmen een yghelike
sche ghaue ende behouden liere dat
is. Die ander schoolkinder die mo
yses hadde waren onder die bescreuen
wet bi Moyses tijden durende op die
tijt der gracen gods ende die eerste
leer en verstandeliker dan die eerste
En dese schoolkinder waren onder mo
yses ende die propheten en worden van
gheleert ouermits de ewe die god ghe
si heft bescreuen ghegheue hoe dat si
sonden kennen dienen en liefhebben.
Die derde schoolkinder die Christus
had in die tijt der gracen ende die
wen wets daer wi en alle kercken
schen onder zijn die zijn wijser dan
liker ende volcomente in godlijckhe
ghen dan die eerste ende die derde
ren. End dese schoolkinder leerde die
selue hogher ende subtyler dan die
ander. Ende hi wil dat si rechtueren
zijn ende mit een strengher leuen gods
dienen dan die eerste dede. Hier om
die here tot sine iogheren dat en si
v gherechticheyt oueruloedigher si
meerder dan die scriben ende pharise
en sult niet moghe comen in die kin
hemelen. Hier is te wete dat die kin
van ysrael van gode in die oude wet
boden was dat si nyemāt sonder dā
want wie den anderen dode dat

men ouer rechten en oec doden **D**ie ghe
bot hieldē die scriben en phariseen wāt
si niemāt miten handen en doden **M**er
voer die saken daer moort en dootlach
wur quā en wachten si hem niet als voer
hare toorne en nydicheit **W**āt dan onse
here christus **J**esus wil dat sine discipulē
en die kercken mēschen volmaetter sullen
wesen vā leuen dā die scriben en phari.
seu waren hier om sprac hi dese woor.
den tot sine iōgheren **G**hi hebt wel ghe
hoort dat hem dit ghebot ghegeue wāt
so wie **D**u en sultē nyemāt dodē wāt so wie
daer ouer salmē rechten en dat recht is
datme hem zyn lēf sal nemen als hi een
ander zyn lēf heeft ghenomē. **M**er ick
leg u lo wie in quader menighe toornich
werē en den toorn draghet in zyn herte
op sinen brueder en sinen doot begheert
alen staet hi mitter hāt niemāt doot die
is oec misdadich en heeft oec vdiēnt dat
god ouer hem rechtet ende hem dz selue
begheert te ghelchien **E**n soe wie sinen
toorne den hi inder herte heeft gheopen
baert en ghetoont mit smadelike woor
den end sprekēt tot sine brueder **K**acha
ofte scalc of onsalighe of hoeren sone of
des ghelēges die is oec misdadich en he.
et verdient eens raets **D**at is datmen
en men he sal aendoen voer die misdaet
en so wie dat in toornighe moede spre.
ket **D**u biste een gheek. en ander woor
den die gaen an dz lēf goet end ere **D**ie

heeft verdient verdoemt te weesen en te
barnē in dat ewighe vuer **E**n so wie dz
god eenen dāckelicken dienst doen wil
vā offerhande vā vasten vā beden van
aelmissen te gheuen die sal hem te voren
wel bedencken of hi sine brueder dat is
zyn euen kercken mēsche in enighe sakē
ghesprokē of ghedaen heeft daer hi on.
predich in is gheworden **E**n is dat hij
misdadich is teghens zyn euen kercken
so sal hi voer alle weldaden den brueder
te vreden setten en eerst mit hē versoene
en dan sullen sine goede wercken ende
offerhanden gode ontfaclic ende anghe
name wesen ende hem seluen salich.

Voert is te weten dat die goedē werc
ken die die scriben ende phariseen deden
waren ghemenghet mit ypocrisie. dat
is gheuenlet mit ghiericheit mit roet.
heit ende mit houerdijē **W**ant soe wan
neer dat si haer ghebet wouden spreken
soe liepen si om die sinagoga ende ghin.
ghen staen daer des volcs meeste was
in die hoecken vā den straten **O**p dat dz
ghemene volck den arbeit die si hadden
in hare ghebede souden sien **E**nde dat
si daer om heilich ende goet souden ghe
hieten end ghenoeit werden **E**nd vor.
deel ende ere ende bate van den volcke
soude hebbē **A**ldusdanige gheueſtheit
en sullen goede kercken menschen nyet
hebben **M**er als onse here ghesproken
heeft. si sullen haer ghebet heimelic spre
ken ende hare cameren toefluten ende i
enicheiden god aenroepen ende bidden
en en begheren daer of ghenen prijs lof

noch eere noch bate van den menschen te hebben **M**er allene van gode dat loone des ewighen leuens te ontfanghē **O**ec mede so machmen die gheuenstheyt der der scriben ende der phariseen mercken aen hare aelmissen die si ghauen **W**ant wāneer si almissen gauen so lieten si balsunen voer hem blasen ende groot ghescalende groot gherichte maken op dz dat alle menschen hooren souden **A**lsoe dat si die almissen niet van liefsten gauen om godes wille mer om lof ende ere van den menschen te hebben **A**ldus en sulle goede kersten menschen hare aelmissen niet gheuen wāt als onse here heeft ghesproken **W**āneer wi onse aelmissen willen gheuen soe sullen wi se heymelic gheuen ende ons daer voer wachten dz onse lichter hant niet en weet wat dz onse rechterhant doet **E**nde dit is aldus te staen. datmen rechte menighe sal hebbē tot gode als dat loon vā hem te ontfanghen **E**nd datmen gheen lof noch prijs van der werelt en sal begheren daer of te ontfanghen in desen verghāckeliken leuen **W**āt bi die rechterhāt is dat ewighe leuen beteikent **E**nde bij die lichter hant dat verghāckelike leuen **T**en derden male soe machmen die gheueficheit der scriben ende der phariseen mercken in hare vasten. **W**ant soe wanneer si plegghē te vastē so sloeghen si dat hooft neder ende betoonden een droeuich aenghesichte ende ghebeerden of si sieck of cranck van vasten waren gheworden op dat die ghemene luden daer aen sou

den mercke ende weten dat si vasten
datmen hem daer omme te minneliker
te goedertierentliker ende te goudlijker
soude wesen. Aldusdanighe quaden ge-
uenficheyt en sullen goede kercken men-
schen nyet hebben als si vasten. Mer si
sullen blijder ende vrolijcker wesen als si
vasten dan als si nyet en vasten. Als nu
se here selue heeft ghesproken ende sate
Matheus heeft bescreuen in zijn 23. capitel
Ten anderden male soe waren die
wercke der scriben en pharisee ghescre-
ghet mit ghiericheyt. Want si en dinc-
gode noch en hielden sine gheboden nyet
vā liefte die si hadden tot gode noch en
te vercrighen dat ewighe leue. Mer om
sule loen daer of te ontfanghen als god
gheloest had den ghenē die sine gheboden
hielden want god heeft gheloest in dy-
oude wet den ghenen dy sine gheboden
hielden dijerhande loon daer voer dy
eertrijcke te gheuen. Dat en loon dat
was eerliche goet end rijkdom dat
werelt als ghescreuen staet in dat boeck
ysaie in dat eerste capittel. Dat en
der loon dat was ghelouicheyt de bish-
pe ende een lanch leuen als ghescreuen
staet in dat derde boeck Exodus in dat
noemt is. Leviticus. in dat vierde
capittel. Dat derde loon dat was de
de daer aldus of ghescreuen staet in den
boecke des wespsters en propheten. Want die
chee in dat vierde capittel. Want die
god van hemelrike dese drie voerscre-
loonen gheloest had den ghenen die in

oude wet sine gebode hielden en recht.
 uwerdelike leefden. Hier om so hieldē de
 scriben ende phariseen die die oude wet
 bet wisten dā dat ghemene volc sonder
 linghe voer ander luden die ghebode go-
 des en dienden hē mit ghebeden mit ael-
 missen en mit vasten gheuēdelike voer
 den anderen mēschen. En daer om hietē
 si rechtuwerdich en hadden voordeel eere
 en goet voer ander luden. Mer die recht-
 uwerdicheit der kersten mēschen sal ouer-
 vloediger en meerder wesen dā der scri-
 ben en phariseen. wāt dat loen dat god
 den kersten mēscē louet die sine ghebo-
 den houden is onghelijc meerder en be-
 ter dā dat loen der scriben en der phari-
 seen was want dat loen dat si hadden
 dat was verghantelijcken. Mer dat
 loen dat die kersten sullen hebbē dat hē
 god ghelouet had dat is ewelick en on-
 uergātelic. Wāt god gaf dē kinderen
 dā pleuelersee goet uutwēdighen vre.
 den kerstene mēschen die sine gheboden
 houden in die nieuwe wet dat rijck der
 hemelen. Wāt onse here sprekt als sinte
 pētrus beschrijft. Doet penitenci end
 dat rijck der hemelen sal v ghenakē. god
 gheeft hē oec ewich loon dz nūmerme-
 re eynde sal hebben wāt onse here heeft
 dat eersche goet ouergheeft om wijnen
 wille die sal hōderfoudich loon daer of
 ontfanghen en dat ewighe leuē besittē
 Oec soe gheeft god den kersten mēscen
 die sine leringhe en sine ghebode houdē

niet allene vrede haers herten opeertri-
 ke. Mer oec mede sinen ewighen vrede i
 hemelrike. Want onse here selue heft ge-
 sproken als sint Johan heeft bescreuen
 in dat. ix. ca. tot sine iōgheren. Wijnen
 vrede die gheue ic v. Ofte onse here seg-
 ghē woude. Den vrede uwes hertē laet
 ic v op eertrike in die liefte die ghi to mij
 draghet en in die verduldicheit die ghi
 hebben sult in dat lijden dz v om mijnē
 wille sal anghedaen werden. En mijnē
 vrede die ewich is gheue ick v mit mi te
 ghebruken in dat ewighe leuen. Ten
 derden male was die gherechtricheit der
 scriben en der phariseen ghemēghet mit
 groter onghenade end mit die vreechtheit.
 Wāt si rechteden nae die gheboden die
 ghescreuen staen in dat derde boec moi-
 si dat ghenoecht is leuitic⁹. Daer staet
 ghescreuen datmē een yghelic mēsche al-
 lulcke pyne andoen sal als hi een ander
 anghedaen heeft. Soe wie een āder een
 oghe uutsteket den salmen weder dāre
 een oghe uutsteken. Ende voer enetant
 den tant. Ende voer een hant die hant
 ende voer enē voet den voet. Ende voer
 een lijf sal men weder dāre een lijf gheue.
 Want in den ouden testamente so heft
 god van hemelrijcke twee richters ghe-
 set die sonderlinghe strenghe ware en-
 de sonder enighe ontfarmherticheyden
 rechteden. Die ene rechter was ghenoe-
 met ende gheheten die waerheyt. Ende
 die ander die gherechtricheit. Dese twee
 hadde god in dye oude wet dz ghereche
 beuolen also dat die waerheyt haer sou
 p ij

de onderwinden die misdadighe mēscē
en dan soude die gherechticheyt zonder
merren die misdadighe menschen pyne
andoen als hi een ander an ghedaen he
uet. **M**er in die nyeuwe wet heeft god
bi dese twee rechters twee ouermāne ghe
set als twee raets luden. Daer of die ene
is ghenoecht ontfermherticheit ende de
ander vrede. Die ontfermherticheit heft
god gheset bi die waerheit. **E**n die vrede
bi die gherechticheit ende in aldusdani.
gher maniere als wāneer die waerheit
onderuōden had dymē daer ouer rechtē
soude. dat die ontfermherticheit daer bi
sal wesen en segghen dat de misdaet vā
crancheit ende broelscheit der menscheli
ker naturen is gheschiet. **E**nde datmen
daer om niet te haestich wesen en sal de
misdaet te richten. **E**nde so wāneer dye
gherechticheit die misdaet althant py
nighen wil dat die vrede dan daer bi sal
wesen ende daer toe raden dat dz recht
verhouden wert op dat die misdadighe
mensche sine misdaet mach beteren end
hem bekeren van sine misdaden ende dz
hi niet en sterue mer leuendich mach bli
uen. **W**oert is te wite dat die volmaet
te gherechticheit toebehoort dat een mē
sche vlien ende schuwen sal alle sunden
ende quaetheit ende alle dinghen dye e.
ne oersake moghen wesen tottē sunden
ende boosheit. **E**nde dat hi mit alle ner
sticheit nae alle sine vermoghen ghoorde
wercken sal doen ende daer in sal vol.
harden ende bliuen totter doot toe. **E**n
de daer omme soe wat mensche dese vol

maecte gherechticheit ouer hem hiet da
en sal niet allene nyemant doden end
nyemants doet begheren. **M**er hi sal
oock wachten dat hij nyet toornich
werde. **W**ant die mensche en is nyet al
leyne volmaet van leuen dye hem daer
voer wachtet dat hi niemant en wil
den. **M**er dat hi hem daer voer wacht
dat hi om gheenre hāde saecke toornich
en werde. noch gheenre hāde hant
nijde in zyn herte en draghet dye is vol
maet en een salich mēsche voer god
voer die werelt. **M**er want die mensche
like nature cranch en broelsch is en
gheneyghet is tot die sunden dā tot die
doghden en alsoe weynich mēscen
die volmaet zyn van leuen. **H**ier om so
leert ons onse here in desen enāgē die
wat wi doen sullen als wij ons seluen
ontgaen hebben en misdadich zyn ghe
worden teghens onse euen kersten
seker aldus. **I**st sake dat tu dīne offer
hāde brengheste totten altare als du
de ene anderē dienst doen wilt als du
ghebede vā vasten en van almeeste
uen en du onderweghe ghedenckte
du dīn euen kersten misdāen hebbe
laet dyne offerhāde voer dē altare
en gaet eerst tot dīn broeder en verseyne
mit hē. **E**nd als du mit hē verseyne
so comet dā totten altare en bringhe
ne offer so sal si gode ontfaen
en dī salich. **W**ant alsoe langhe als wi
onse euen kersten mēscen misdāen hebbe
ende onuersoent mit hem zyn ende wi
toorne hate ende nijde in onsen herten

draghen so en zijn onse goede wercken
 noch onse offerhade gode niet otfancke
 lie noch ons oer salich wāt wi onse sun
 den daer mede niet of legghē en moghē
 noch dat ewighe leuē verdienē. **En** aldus
 so schijnt onse here meer te achte die mis
 daet die wij an onse euen kerste misdoen
 dan die wi teghens hem misdoen. want
 hi wil dz wi eerst teghens onse euen ker
 sten verloenen sullen dan teghens hem
 laet ons dā god onsen here anroepē
 in oetmoedelike bidden dat hi onse herte
 also verlichte mit die godlike gracie dat
 wi hem houē al moetē dienen en liefheb
 ben end onse euen kersten doen dat wij
 wouden dat hi ons dede en dat wi also
 welcander liefhebben mit gōsten i ruste
 en vrede hier op eertrijck moghē leuē dz
 wi waerdich werden na dese leuē te co
 men tot die vroechde des ewighen leuē
 des gōne ons allen dye vader die sone
 end die heilige gheest. **A. M. E. N.**

Een sermoen op den seuenden son
 dendach na die heilige drienoudicheit.

Quon turba multa esset cum Ihesu
 chriso. **Mat. 23. 12.** **Onse** lieue here Ihe
 sus christus was op ene tijt mit sine iō
 gheren ghegaen in die woestijne als al
 daer te welen vut den volcke en in enic.
 heit ruste te hebben. Want als hi was i
 dypen ende in steden soe quā daer dat
 volck toe ghemeenlike tot hem van den
 moeghen totten auone dat hij ende sine

iongheren ghene ruste en cōden hebben
Ende als onse here aldus in die woesti
 ne was ende dat ghemene volck dat v.
 nomen hadde dor volgheden si hem na
 mit groter scharen en brochten voer hē
 vele siecke menschen. **Die** sommighe die
 waren blind die sommighe doef die som
 mighe lam die sommighe cropel die som
 mighe beseten mitten bosen gheest som
 mighe mit water verladen ende sommi
 ghe stōme. **Alle** dese siecken brochten si
 tot onsen end leiden se voer sine voeten
 ende baden hem dat hi se ghesont wou
 de maken. **Onse** here die toonde daer
 sine godlike moghentheit en maerten al
 le die siecken ghesont. **Ende** als hij dat
 ghedaen hadde so riep hi alle sine iōghe
 ren tot hem ende seyde. **Mij** iāmert des
 volckes want si hebben drie daghen na
 ons ghewacht end hier bi mi gheweest
 in dye woestijne ende si en hebben nyet
 te eten. **Ende** waert dat ick se vastende
 van mij liet gaen so souden si in den we
 ghe van hongher bliuē ende verderuen
 want haerder veele vā verre zijn ghero.
 men. **Die** iongheren die antwoorde on
 sen here weder om aldus. **Wie** soude al
 dat volck hier in die woestijne moghen
 verladen. **Ofte** si legghen wouden. **Wi**
 en weten daer toe ghenen raet. **Onse**
 here vzaechde hem hoe vele broots dat
 si hadden. **Si** spraken dat si nyet meer
 dā seuen broden en hadden. **Ende** doe
 dede onse ghebenedide salichmaker Je
 sus christus dat volc neder sitten op die
 eerde ende nam dye seuen brode in sine
 p iij

handen ende ghebenedide se en brack se
ontwe en ghat dpe stucken sine ioghene
in hare handen ende liet se die voort on-
twe breken ende voer dat volck legghē
Oeck soe waren daer een weynich vis-
schen ende die ghebenedide onse here en
de brack se ontwe ende dede se den volc
ke voer legghen Daer wieschen dpe se-
uen brode ende die vischen alsoe sere on-
der dpe handen onses heren ende zynre
iongheren dat alle dat volck daer of at
Ende dat een yghelic mensche also vele
daer of hadde dat hi sat wert Ende die
scare des volcs dat daer vergaderet was
ende dat vā den brode ende vā den wey-
nich vischen at was wel vierduisent mā-
nen behaluen wijf ende kinder dpe oec al-
so vele of meer waren Ende als dz volc
ghegheten hadde en sad warē ghewor-
den. Doe gaf onse here dat volc oozlof
ende liet se te hups gaen Ende die ion-
gheren onses heren die vergaderden die
stucken die ende crumē die daer of ouer
ghebleuen waren vanden seuen broden
ende volleden daer mede seuen kozuen.

Dit is dat euangeliū na den texte.

Expositio. Om dit euangeliū te
bet te vstaen dat een heilich leraer
die Johānes chrisostom⁹ ofte iohā gul-
demont is ghenoeut Die spreket dat dz
niet en is te vermoeden dat dat volc vā
verre lande tot onsen here was ghecomē
in die woestijne sonder spijse hem daer
na ghevolghet was Mer die spijse die si
voer hem ghenomē hadden verteerden
si in die woestijne binnen twee daghen

Also dat si des derden dages yper
teten en hielden Hier omē soe dede on-
se here op den derden dach een miracule
daer hi sine godlike moghentichē
nede ende spijse se mit seuen broden
de mit weynich visschen op dat si te
ouer den wech comen mochte als si
hem ghescheiden waren ende den volc
gher niet en verdoruen noch doot
uen Dat zyn drie daghen dat
dat dat volck bleef drie daghen
die woestijne. Die ene redene was
si dpe siecken dpe si voer hem ghebrach-
hadden begheerden ghesont te wer-
Die ander redene was wā si die volc
den ende leringhen onses heren beghe-
den te horen dpe alsoe lieflick ende min-
nneentlike waren dat si daer in gro-
ghenoerchte hadden ende gherne
sen heren ghebleuen waren. Die d-
redene was dat si onses heren
gheerden te sien om exempel dat si
nemen wat si souden doen dat si
mochten in dat ewighe leuen. Voer
te weten dat in dese maeltijt die on-
re den volcke ghat dat hem had doe
ghet was Somighe dinghe zyn te
ken die onse here an hem had doe
maeltijt maecte en gaf Ende somighe
dinghe die dat volc an hē had dat
at En somighe dinghen die die ion-
ren an hem hadden die daer dynden
sen here chriso Ihesu drie daghen
ene doghet was oetmordicheit Die
der goeder turenheyt en die derde miltē

bakt. **E**erst so toonde onse here sine oet
 moedicheit i dien dat hi die ouerste wijs
 heit is en niemāts raet en behoefte. ende
 hie iogheren tot hē riep ende vraghede
 hem waer men dat broot soude crighen
 daer dat volc mede gespiset mochte wer
 den. **H**ier op so secht een leraer ald? **O**u
 se here riep sine iongheren tot hē en vra
 ghede raets vā hem ons tot ene lerighe
 also dat die ghene die prelatten zijn ende
 ouerste haren raet houden sullen mittē
 ghene die oder hem zijn ende sullen hare
 goetdūcken legghen vā den dinghen de
 die die ghemeente aen gaen. **H**ier is te
 weren vā die dinghen ontamelick en se
 re te begripen zijn indē rade. **D**at ene dat
 is houerdige des gheens die raets beghe
 ret en behoefte. **D**at ander is onweten.
 Dat derde is quetheit daer mē raet an soeket
 dat derde is quetheit der dinghē daer
 men den raet nyet in begripen en mach
 So sal men dā raet soecken mit oetmoe
 diheit. **D**ant als sinte **B**ernard? spre
 ket. **D**en mensche ghebreken alle dinghe
 die he seluē also wijs houden dat si nyet
 māt raets en behouen en den duncket
 dat hē niet en ontbreket. **W**ant nyemāt
 en is volmaect noch sonder ghebrek dā
 god allene. **E**nde twee mēschen raet il
 der wijle beter dā eens mans daet. **O**ec
 sal mē den raet soecken an dē ghenē dye
 voersichtich is end onderlocht en wijs
 van naturen en rechtuaerdich. **W**at all
 sine **A**mbrosius spreket. **W**i moghē so
 verlaē en sonder sorghe onse salicheyt
 den ghenen beuelen die rechtuaerdich en

de wijs zijn. **W**at die rechtuaerdicheyt
 dye in hem is doet ons te verstaen dat
 we ghenen anrēte en sullen hebbē enich
 quaet ons toe te comen van sinen raet
Want een rechtuaerdich mēsche dye be
 gheret alcht eens anderen menschen ba
 te ende salicheyt. **E**nde waerscuwet hē
 voer den dinghen die hem hinderen mo
 ghen ende schadelick zijn. **E**nde de wijs
 heit dye in hem is verlichtet hem alsoe
 dat hij ons ghene dinghen en raet daer
 enighe dwalinghe of of twyfelinghe i
 vallen en mach. **O**ec mede soe sal mē
 raet soecken van orbaerlike dinghen en
 de nyet vā quaden noch onnutte dighē
 te volbrenghe. **W**ant dan van quaden
 raet comet quade daet ende als die raet
 in die lichte comet soe vergaet hi mit de
 daet. **M**er vā goeden rade comet goede
 daet. **E**nde die raet heeft ene voertghāc
 en bliuet staen mit die daet. want dan
 die raet vā deser werlschap nutte en oz
 baerlick was en daer mede versocht en
 voersien wert die notozte des ghemenē
 volkes hier en so was die oetmoedic
 heit an onsen here dat hi raet sochte an si
 ne iongheren. **E**n die wijsheit was aen
 den iongheren daer hi den raet an soch
 te en ozbarlich was an den dighen daer
 hi dē raet om sochte. **T**en āderdē ma
 le moghē wi aen onsen here mercken dye
 doghet der goedertiereheit i dien dat hi
 medeliden had mitten volcke dat bi hem
 was in dīge woestijne ende hongherich
 was ende nyet te eten en hadden. **E**nde
 oec mede daer in die woestijne niet tere

en ronde ghecrighen Want hi tot sinen
ionghere sprac **M**i ontfermet dat volc
want si drie daghen hier in die woestij
ne bi mi hebben gheweest in mijns ver-
beidet en niet en hebben teeten. Hier
is te weten dat voer dye toetomste ons
heren christi Ihesu vier dinghen wreet
ende onghenadich waren Als god dye
enghelē die hemel ende die doot. want
god en woude ghene soene angaen mit
ten mēschen die hem vertoornt hadden
Die enghelē hadde oec die mēschen also
onwaert dz si ghene mēsche hoe goet of
hoe heilich dat hi was in hare geselschap
noch ten ewighen leuen voeren en wou-
den Die hemelen hadden haer oec alsoe
toe gheloken dat daer nyemāt in comē
en mochte En die doot was also wreet
en onghenadich dat si verlijnde alle mē-
schen. **M**er dese hardicheit onghenade
en wreetheit vert verwādele in liefte en
in goedertierenheyt doe die oetmoedige
ioncfrouwelike **M**aria die moeder onf-
heren den hemelschen vader al daer toe
brochte dat hij sinen enighē soene vut dē
hemel hier neder sende ende in hare wē-
schelike natuere liet ontfanghen en den
bitteren doot om des mēschen wille lij-
den als dye mensche mit sinen bitteren
doot te verlossen van den ewighen doot
Ende op die selue tijt wert die mensche
verloent mit god den hemelschen vader
Als die heylighe apostel sinte **P**aulus
bescreyt totten Romeynen in dat vierde
capittel Ende die enghelen dye cregghen
doe liefte tot den menschen ende si ont-

fenghen se in hare gheleschap ende in
de borgheren Ende die hemelen dye be-
den hem op tegghens die gorden mē-
Ende die doot die te voers bitter wreet
onghenadich was die wert alsoe soe
ende alsoe sachte dat die vrienden gode
den doot niet ontsaghen noch en wou-
ten **M**er blideliken den doot ledē mē-
begheerden te steruen end mit sinen
welen **A**llen leset van sinte **P**aulus
totte philipen in dat eerste capittel
van sinte **A**ghata dye blidelike ghē-
totten kercker recht ofte si totter wē-
scape hadde ghegaen. **E**n dē
male so was in onsen here christi
su die doghet der mildicheyt dz wi mē-
ken moghen in dien dat hi alsoe vō-
kes teten gaf Ende hem alsoe vō-
dede voert brenghen dat si alle gader-
sadet worden ende hem ghenoech bleef.
Hier is te weten dat die gader-
die in sunden legghen ende dye liden
nyet en willen begheuen alstij hongher-
hebben ende nummēmere en wou-
si verladet an der sielen want hār mō-
morā alstij hongherich is om dāsi
tijt mit quader begheerte ghebden be-
ghenoechte der sundē die si gheden
ben ende die si noch voert an beghe-
doen ende die ghenoechte also vō-
en cōnen ghebruycken dat si dāsi
sadet moghen werden. **O**ec mō-
is hare verstantisse also hongherich
tijt dat si leuen in twijfel end wou-
dinghen onderzaghen ende hem dāsi
winden die dighen die god den mē-

wil verborghen wesen. **E**n want si dye
 dinghen mit redene niet en condon ver.
 staen noch begripē so bliuen si in twifel
 ende zyn altyt hongherich in die vltāt.
 wille. **D**eck soe is hare wille hongherich
 want si soecken en staen na ydelheit der
 werelt als na rīcheit na ere na weelde
 ende na ghenochte haers lichames dye
 ghelijck zyn een scheme die wat schijnt
 te wesen ende nyet en is. **W**ant die wij
 le dat die sonne schijnet op een mensche
 of op een āder diack so openbaert haer
 die scheme daer vā. want wannier die
 nacht comet so is die scheme verghaen
 aldus so schijuen die eren die rīchdome
 ende welden des lichamas wat te we
 sen die wille dat een mensche ope ertrijck
 is ende dat hi leeft. **M**er als die doot co
 met so is dat al niet. **A**ldus dan soe zyn
 die sundighe menschen altyt hōgherich
 in alle dinghen ene volcomene salicheit. want
 christus die sonne godes end die ewighe
 rijckheyt versadet die verstantnisse der
 sielen mit ene volcomene bekentnisse en
 de die heplighe gheest versadet den wil.
 le mit sine soete liefde. **E**nde die vader v.
 sadet die memoria end die ghehoerchmis
 te der sielen mit ene salighe ende volco.
 mene aendacht ende ghedachtenisse der
 goeden ende der liefden die god den mē.
 schen heeft bewesen in dien dat hy dye
 menschen na hem seluen heeft ghebeldet
 ende ghelichapen ende ghemaect. **E**nde
 om der menschen salicheyt mensche is
 ghe worden ende heeft den smadeliken

bitteren doot gheleden omme sinen wille
Dit is ghesproken vā die drie dogheden
 die onse ghebenedide here christus Jhe
 sus aen hem heeft. **N**u soe is voert te.
 weten dat wi drie punten mercken ma
 ghen aen den volcke dat daer at vā dye
 spise die onse here christus Jhesus hem
 ghaf. mit welcken punten onse here
 daer toe ghebrocht wert dat hy hem o.
 uer dat volck ontfermede ende in haren
 notorste te hulpe quam. **D**at eerste dz
 was volstandicheit in hare verwachti.
 ghe want si drie daghen bi onsen heren
 christo Jhesu bleuen. **H**ier bi so moghē
 wij mercken ende verstaen dat alle dye
 ghene die ghrestelic van onsen here wil
 len ghespoglet werden dye moeten drie
 dinghen ouer hem hebben. **E**erste soe
 sullen si hebben rechte berouwe van ha
 re sunden mit enen volcomen wille dye
 sunden te laten ende nyet meer te doen.
Dat ander dat si volcomene waerachti
 ghe biechte sullen spreken mit schaemte
 der sunden. **D**at derde pūcte is dat si
 penitenti sullen aennemen ende ghenen
 arbeit en sullen oīken hoe groot of hoe
 sware dat hi is hare sunden mede te be
 ren als vasten waerken disciplijne ghe
 bedden aelmissen bedenaert ende andere
 goede wercken dye hem voer hare sun.
 den gheset werden in penitenti te doen.
Dat ander dat onse here daer thoe
 brochte dat hi hem ouer dat volcke ont.
 fermede was dat si vermoepet waren
 van arbeide als die tot christo onsen he
 re quamē vā verre lāde. hier is te weten

dat sommighe mēſchen vā nae bi comē
tot onsen here als die ghene die repne en
onbeulect zyn van alle sunden ghelijcke
als die moeder ons heren en sinte Johā
baptista warē. Sommighe comen vā een
weynich of. als dye ghene die sitten in
wettelike echtschap in een hope kindere
te winen tot loue en totter eren godes.
Ghelijcke dat Anna onser lieuer vrou.
wen moeder en sinte Elizabeth en sinte
Johā baptista moeder waren. Ende
die sommighe comen vā alsoe verre als
die ghene die in grote sware sundē ghe
legghen hebben en hem ten laetsten beke
ren ende vā gode ghenade begheren als
Maria magdalena en Maria egipcia
ta en die haer ghelijcke waren. Mer vā
waer dat die mēſchen comen vā nae of
van verre bliuen si drie daghen bij onsen
here als voer ghescreuen is soe werden si
vā hem ghetrooelt ghelauet en ghesadi
ghet. Dat derde dat onsen here daer
toe brochte dat hi hē ouer dat volck ont
fermede was dat hi anst hadde dat hi
se vastende vā hē hadde laten gaen dat
si oider weghen vā hongherende vā on
machticheit souden doot bliuē. Hier
is te weten dat vierderhāde mēſche zyn
den dye vasten swaer is en qualic vastē
moghē als die ghene die sieck gheweest
hebben en npeulinc weder opghelstaen
zyn van die siecke. En oeck die ghene die
langhe dachreysen doen en arbeides lu
de en kinder en oude mēſchen. Aldus da
nighe zyn oec die sundighe mēſchen dye
toztelic ouermits herouwe ende biechte

van hare sunden zyn ghenesen en pen
tencie an ghenomen hebben hare sūde
te beteren. Oec zyn si als kinderen die
si ouermits die gracie godes den vader
sundighen mēſche ontghedaen hebben
nae sinte Paulus leringhe ende hebben
enen npeuwen mēſche vā doghden
de van onnoselheit weder aenghecomen
ende zyn alsoe anderwerf gheboort als in
ghen kinderen die onnosel eerst vā dier
sel ghecomen zyn. Oec zyn si vā dier
van die ene doghet tot dye ander toe
si comen in haer vaders lant hier haer
in dat ewighe leuen. Ende want si
mitten laste der sunden en nae mit d
werken der penitencie zyn vermaent
ende cranch gheworden. So hebben si
ne ghelijckenisse mit alle die crāche mē
ſchen. Op dat si dan onderweghen
en bliuē noch en verderuen so moghē si
mitten brode der godliker leringhe
laect ende ghespiset werden. Want als
een leraer spreck. Hier behoeruet die sun
dighe mēſche des hemelsche broods
totten hemelsche lande wil wandelen.
Aldus so hebt ghy ghehoort vā dier
ten die dat volc an hem hadde
sult ghy voert weten dat an die ioghe
ons heren die dē volcke dienden en
se voer brochten drie dinghe zyn te w
ken die si ouer hem hadden. Dat een
was an hen te begripen en te befreuen.
Dat ander was in hē te liden. Dat der
de was an hen te prijsen. Dat was an
hem te begripen dat onse here hem
ghede waer mede datmē dat volc sūde

spijlen en teten gheuen dat si antwoor.
 den wie sal alle dat volc hier in die woe
 stene mit brode versaden moghe. **B**illir
 so en soudē si niet gheantwoorde hebbe
 onder ene twijfelinghe. **M**er si soudē
 dat volcomelike gheloofte hebben dat on
 se here die te voers versabet had. v. du
 sent menschen vā vif garsten brode end
 den twe visschen. oec nu die macht wel
 broden te spijlen en te versaden. **M**er al
 selke hi en wert daer om niet toornich
 noch hi en vermete hē niet hare dwaef.
 derlike hoe vele brode hebt ghi. **E**nd
 hier in ghes onse here een exempel ende
 ene leeringhe dat wi dwase en onuersta
 nē hare dwaefheit mit harden woor.
 den. **M**er oetmoedelike en goedertierlic
 sullen verdraghen en mit sachten woor
 den te bekennē. **D**och is te weten dat
 men den ghenen die verkeert en vutghe
 nomen sijn berispen sal mit harde scar.
 pe woorden. **E**nde die onghesoorlaem
 sijn salmē mit scarpen disciplijnen ende
 mit macht daer toe dzinghen dat si hem
 beteren. **E**n alle menschen salmē berispē
 in hare misdaet mit enē sachte gheest zō
 der roorne en smadelike woorden. **A**lso
 dat die ghene die ander menschen beris.
 pen in zeden end onghemoepet daer of
 moghe bliuen. **A**ls die heylighe apostel
 sinte Paulus sprekēt ad. Galathas in
 zyn. capittel daer hij aldus of sprekēt

Ghij die gheselick zyt sult ander men.
 schen berispen in euren gheeste der sacht
 moedicheit. **D**at āder dat wij aen den
 iongheren onses heren **J**hesu christi des
 almachtighen godes sone moghe mer
 was van hem te lyden ende nyet sere te
 begrypen of te berispen. **E**nde dit was
 dat si hem voersien hadden vā hare no.
 torste. **W**āt si broot mit hem ghebrocht
 hadden in die woestijne. **M**er want de
 heylighe euangelista sinte **M**atheus be.
 beschriuet in zyn leuende capittel. **D**at
 onse ghebenedide here **C**hrist⁹ **J**hesus
 opene tijt spack tot sine iongheren **G**hi
 en sult nyet sochtoudich wesen teghes
 den dach van morggen. hoe quā dat nu
 toe dat si broot mede ghebrocht hadden
 als of si sochtoudich ghewest hadden
 teghens den dach vā morghe. **H**ier op so
 antwoorde sinte **G**regorius aldus. **B**e.
 cōmernisse te hebben om eersche goet
 te vergaderen en daer om also sochtou
 dich te wesen datmē godes ende des e.
 wighen leuens daer mede verghetet en.
 de vsumet dz had onse here verbodē. **M**er
 voersichticheit te hebben en mit arbeit
 daer na te staen notorste des lichaems te
 hebbe en is niet v̄bodē. **D**och wāt god
 gheordiniert heeft dat die ghene dye dat
 woort gods predikē hare notorste sullen
 hebben ende ontfanghen vā den ghenē
 die dat woort godes hooren. **A**ls sinte
Paulus beschriuet tot die van **C**orinthi.
 in dat neghende capittel zynre epistolen.
Hier om en sullen volmaecte mēschen vā
 leuē die dat woort gods horen predicken

ghene voersichticheit en hebbē noch oec
ouerdencken. want si en sullen na eten
of drincken of na clederen staen. **M**er si
sullen haer betrouwen setten in god dz
hi se wel voersien sal vā hare notozfte.

Voert is te weeten dat in **C**ompēdia
theologie staet ghescreuē dat drierhāde
sorchfoudicheiden zyn. Die ene is goet
Die ander is te liden Die derde is te ma
le quaet en verbodē Die eerste sorchfou
dicheit comet vut liefte en van rechte ca
ritate. **E**nd dat is wāneer een mensche
sorchfoudich is om die dinghen die sine
onderlaten behoeuen tot hare notozfte
op dat si den dienst gods te bet moghen
doen en daer in staende bliuen. Die an
der sorchfoudicheit is so wāneer een mē
sche arbeidet en mit gode ende mit eren
daer nae staet sine notozft te hebbē end
alsoe behoerlike daer of te leuen en god
te dienen. **D**ese sorchfoudicheit die is ene
voersichticheit en en is nyet te prysen in
volmaecten en gheestelike ludē. **A**l mach
si staen zōder grote sundē in ouolmaec.
ten end in wereltlike mēschen. **W**āt vol
maecte gheestelike mēschen en sullē hem
nerghes mede becōmeren da mit god al
lene en sullen vā alle sorge vri wesen en
gode dat betrouwen dat hi hē hare no
tozfte wel toeschicken sal. **O**ppe derde
sorchfoudicheit is altemael quaet en de
sullen alle kersten mēschen scouwē. wāt si
comet vut ene hofstunde die ghenoecht
is ghiererecht ende regiert in den mēschē
wanneer hem dat eerste goet also be
haghet dat hij god daer mede verghetet

ende sine siele ghene achte en stat inde
kieset dat eerste goet voer dat cruyt
goet. **E**nde en achter dat niet hoe hi dat
eerste goet vercrighet op dat hij dat
heeft. **D**ese sorchfoudicheit is verboden
Ende daer voer sullen hem goede kerstē
wachten die comen willen sullen totten cruyt
ghen leuen. **V**oert soe moghen wi
mercken bi die seuen broden dat al dat
volc mede ghespiset wert ende vermen
daer in seuen pūcten en artuculen die an
die menschelicheit ons heren roeren.
Daer dz eerste artikel of is dat hij wāt
ontfanghen van den heylighen gheest
Dat ander dat hi wert gheborē van de
onbeulette maghet **M**aria. **D**at derde
dat hij wert ghepastijr ende gheborē
Dat vierde dat hi neder clam totten vol
len. **D**at vijfste dat hi op staet vut
doot. **D**at sesste dat hi op staet vut
Dat seuende dat hij wederōme comen
sal ten oordel. **D**ese artuculen sullen die
ghelouighe menschen ouerdencken end
daer mede ghespiset ende ghesatē wor
den an der sielen. **B**i dese seuen bro
den mit spysen die daer ouer bleuen wor
ghen wij verstaen seuen artuculen die
gheloues an die godheit ons heren roe
rende. **D**aer dat eerste artikel of is dat
een god is. **D**at āder dat die sone god is. **D**at
is. **D**at derde dat die heilige gheest god is. **D**at
vierde dat die heilige gheest god is. **D**at
vijfste verghiffenisse der sundē. **D**at
te opuerstandnisse alre menschen. **D**at
seuende. een ewich leuen is. **E**n dat
de wercken god sal lonen mit hem seluen

ende sal die sunden pinighen Dese selue
 bouen mit spisen bleuen den volcke o.
 wt Daer bi te verstaen is dat die ghene
 die die sunden ghelaten hebben en nyen
 lout tot gode ghekeert niet en cōnen de.
 le punten vander godheyt christi ver.
 den end in goede werckē gheoffent zyn
 die sullen alle punten ouerdecken ende
 dat verde dat die iongheren ons heren
 en hem hadden te prisen was dit dat si
 niet reuerentie end waerdicheit bi olsen
 den stonden en na sine ghebode die bro
 den delden en den volc voerlepyde. Hier
 merde werden gheselike menschen ghe.
 lert dat si hare prelatten sullen onderda
 hem welen ende bekennen dat si bouen
 ghyms oueruloeidich houden ende hē wijc
 ken ender pordeel bewisen in alle dinghē
 Si sullen teghens hem op staen ende hē
 ghygooslaem welen. Als die heilige a.
 postel sinte Paulus, beschriuet totte he.
 bruelchen volcke in dat dertiende capi.
 Onse lieue here moet ons allen gō.
 men dat wi hem alsoe moeten volghen
 dienen ende liefhebben ende onse prela.
 ten alsoe onderdanich welen ende also
 oermordelike end lieflike te samen moe.
 ten leuen dat wi waerdich werden hier
 inder tijt onse notorste ruste ende vrede
 hebben Ende nae dese leuen te comen
 raen ewighen leuen. Ende daer ghela.
 dat werden mitte hemelichen brode En

de nūmermere vā gode ghescheide moe
 ten werden Des gōne ons allen die va
 der die sone en die heilige gheest. Amen

Een sermoen op den achsten sonnē
 dach nae die heilighe drienoudicheyt.

ATendite a falsis prophetis qui
 veniūt ad vos in vestimentis o.
 uiū. Math. vij. cap. Onse lieue he
 re christus Ihesus sprack op ene tijt tot
 sine iongheren Waset andachtich ende
 voersichtich ende hoedet v wijslic voer
 die valsche propheten die tot v comen in
 clederen der schapen dat is in een schine
 der gheestelicheit Mer van binnen zyn
 si gripende woluen bi hare vruchten. Dz
 is bi hare wercken die si doen. Ende al
 dus soe sult ghi te bekennen Van door.
 nen en machmē gheen wijn druue lesen
 noech oeck mede van dijstelen en mach
 men gheue vighen vergaderen. Aldus
 soe maect een yghelick goet boom goe
 de vruchten ende een yghelic quaet boe
 me quade vruchten. En goet boome en
 mach ghene quade vruchte maken. En
 de een quaet boom en mach ghene qua.
 de vruchte maken. Want aldus die hei
 lighe euangelista sinte Lucas sprekt Een
 goet mensche die brēghet goet voert put
 den goeden schatte zyns herte ende een
 quaet mensche die brenghet quaet voert
 put den quaden schatte zyns herte wāt
 put die oueruloeidicheit des herten spre.
 ket die mont. Ende voert spreket sinte
 Mathews in zyn seuende capittel. Alle

homen die ghene goede vruchte voert en
brenghen die sullen of ghouden werden
ende in dat vuyre gheworpen werden
End hier om so sult ghi se bi hare vruch
ten kennen. Alle die ghene dye mi aen
roepen ende segghē tot mi here here. die
en sullen alle niet in ghaen in dat rijke
der hemelen. Mer die ghene die doet den
wille mijns hemelschen vaders dye in
den hemel is dye sal ghaen in dat rijke
der hemelen. Dit is dat euangelium
nae den texte

Expositio. Om die euangelium te
bet te verstaen soe sult ghi weten
dat hier voermaels in den ouden testa
mente plegghē te wesen heylighe menschen
ende godes vrienden die ghenoecht end
gheheten waren propheten. Dese prophe
ten plach god van hemelrijcke voer te co
men in hare visioen als si sliepen end sei
de hem sinen wille. Ende beual hem dz
si den kinderen vā ysaiah soude segghē
sinen wille. En dat si die daer toe handē
souden dat si godes gheboden hieldē en
de daer nae leefden ofte si ruste ende vre
de wouden houden op eertrijcke. Ende
dat eertsche goet nae hare wensche ghe
bruken ende machtich ende ghesont we
sen ende langhe leuen wouden. Want
van god van hemelrijcke den kinderen
van ysaiah selue niet toespreken en wou
de. Mer den propheten beual dat si sinē
wille dē volcke soude segghē ende te we
ten doen. hier omme hieten si propheten.
Want propheta is te segghē in duytsche
Een voerspreker godes ofte een predic.

ker ofte een vutspreker des wilsen gods.
Aldus danighe propheten waren. **J**heremias
les helyas **I**sayas **J**heremias **J**heremias
el **D**aniel ende haer gheleych **J**heremias
propheten toonden god sinen wille en
de si waren gode ghehoorsaem end en
derdanich en deden dat hi hem gheboden
ende dienden hen trouweliken ende en
sochten in ghenen dinghen haer salu
ere ofte bate. Mer in allen dinghen so
ten si lof en ere gods en salicheit der mens
schen daer se god toe sende. **A**ls dā
waerachtighe propheten so quam den
valsche propheten die hē onderwonden
buten onthiete godes dat woorc en en
gheboden godes te predicken ende en
ren ende ghinghen in ghestelken ende en
ren ende ghauen aelmissen ende en
oock vele en spraken haer gheboden
in alle hare leuen ende gode wilsen
die si deden en sochten si godes lof en
ere niet noch salicheit der menschen
si sochten alle haer selues bate en en
voordeel. Si leerden ende predicken den
menschen mer si en leefde selue niet nae
nae. Aldus danighe valsche propheten
so waren die scriben ende die pharis
hier voermaels in die ouden wet. Aldus
danighe valsche propheten zyn die
clercken moniken en predickers die dat
woort gods predikē en also secon bouen
den van gode spreken ende selu bouen
ken ende ongodlijcke leuen. **D**oe de
se valschen snode propheten sullen hore
ghoede eenuoudighe menschen ghespreken
als oke here christus. **J**hesus hiet ghespreken

ontfermherticheit gods groot is en die
gaet bouen alle sunden en misdaden end
dat god de sondaer gherne ontfanghet
als hij berouwe heeft en ghenade van hem
vergeeft Als Saulus en Mathews en
David deden Ten anderen male so
is die prophetie des bosen gheestes val.
sche wat hi seide dat dese sunden en an
der hoest sunden licht zijn en dat se god
vergeeft en dat is gheloghen
dat die sunden sterck en also swaer zijn
dat moghen wi merken an den hemel
en an die eerde en an god selue Wat die
houder dye brac den hemel ontwe en
voerden lucifer en sine ghesellen daer vut
in dat afgront van der hellen. als sint lu
cas beschrijft in zijn. xi. ca. Die sunde de
der eerde opdoen en schozen ende
voerden die sundaren doer die eerde i dye
helle Alse selet in dat boec Numeri. in
dat. xvi. ca. van Dathan en Abiron en
hare ghesellen En god was selue. xxxij.
liet te en laeten cruten om die sunden
die die menschen hadden misdaen want
de sunde anders niet ghebetert en mocht
worden Ten derden male so is de
prophetie des bosen gheestes valsche wat
hi seyt dat god die sunden lichtelic pyni
ghet Dat is gheloghe wat god die sun
den swaerlicke pynighet En dz moghe
wi merken an lucifer en sine ghesellen
wat se god om hare houder die werp vut
den hemel in dat supr der ewigher ver.
doemenissen En op Sodoma ende Go
morra ende ander steden reghende god

supr peck ende sulphur ofte sweuel end
liet se verfincken om die stinckende sun
de der oncuyscheit daer si mede beulect
waren Als ghescreuen staet in Genesi
ende die rijcke vracke ghierighe mensche
die alle daghe houerdich ende costelick
ghesledet was wert in die helle begrauen
ende daer in die flammē ghepinicht mit
hongher ende mit dorst Als sinte lucas
beschrijft in zijn. xvi. capittel Want dan
die propheten ende raet des bosen ghe
stes valsche ende vol loghene is Hierom
soe sullen wi die wederstaen ende sinen
raet nyet volghen End schynen houer
dye ghiericheit ende oncuyscheit ghelyc
dootlike vanden der sielen. Die ander
valsche propheta daer die mensche of be
droghen wert is zyns selues vleysche en
de dat prophetiert van dinghen die toeco
mende zijn End radet den mensche dat
hi sinen vrede neme in ruste in weelden
ende in ghenoechten der werelt die wijs
le dat dat hem luste ende dat hi ionck en
sterck is Want dat hi nu misdoet dz sal
hi wel beteren in sine oude daghen ende
doen dan penitencie ende dienen gode.
Dese prophetie heeft an haer drie valsche
dinghen Dat ene is dat si radet ruste en
vrede te soecken en weelde te hebben in
die werelt Want dese weelde ende ghe
noechte is ghemēghet mit bitterheit en
onghenoechten. want etet een mensche
te veel so wert hi daer of sieck Drinket
hi vele so wert hij droncken en verlieset
sine crachten ende wijsheit Ist dat hi oec
te vele bi vrouwen gaet soe coztet hi oec

zijn leuen ende wert sieck en cranch end
vergaet daer of heeft oec een mensche o
uerloedicheit van rijcdom en van eert
schen goede so wert hi daer of ghepini.
ghet in zijn herte mit sorghen die rijcdo
me te vergaderen ende te behouden end
te vermeerderen. Is een mensche oeck
in eeren en in hoecheit in deser werelt so
ontmoetet hem dicwijle daer of anrste
en sorghen en weemoedicheit end bedruet
heit des herten dat hi lieuer die heerlic
heit mochte ontslaghen wesen ende ley
den een slecht leuen ende hebben vrede.
Die ander valscheit dye in den raet des
pleysches is dat. dat pleyche den men
schen radet dat hi in weelden leuet in si
nen ionghen daghen. Want hi sine mis
daet ende sine sunden wel beeteren sal i
sine oude daghen. Dat dese raet ende
prophetic valsche is dat moghe wi mer
ken hier in. Want een mensche mach bi
hem seluen vallen in sunden. Mer bij he
seluen en ca hi daer nyet of comen. Dat
dit waer is dat berhonen ons die hepli.
ghe leraers als sinte Anselmus Chri
stus ende Augustin. Want Anselm
die spreck ald. Dat een mensche bi hem
seluen mach in enen putte vallen mer hi
en can bi hem seluen daer niet out come
Aldus soe en can oeck een mensche son
der die gracie godes nyet verlost werde
van den sunden. Ende want hi die gra
cie godes nyet en soect in sinen ionghen
daghen soe staet dat dan in twyfel ofte
hi die vinden sal in sine oude daghe. Cri
stianus spreck oec. Eer dat wi in sunden

vallen so zijn wi vrie ende losse. Oec is
dat wi ons mitten werken des mens
verblinden so en conen wi bi ons gode
mit onser machte sonder hulpe van gode
daer of nyet verlostet werden. Want die
leker wijs dat een deel volcks bi hem in
uen enen coninck mach kiesen ende ma
ken. en als si den coninck ghemact heb
ben nyet weder of setten noch out
stoel werpen en moghen. Aldus soe en
mach een mensche als hij ouermachtich
sunden den viant gheset heeft oec out
le zijns herten hem nyet weder out
pen noch verdrijven sonder hulpe van
ghenade van gode. Sinte Augustinus
sprekt oeck aldus. Dat een mensche son
selue mach woden totter doot toe. mer
hi en can hem seluen sonder hulpe van
meesters nyet ghesont maken. Aldus
mach oeck een mensche sine siele woden
mit grooten sunden totten ewighen do
de toe. Mer hi en heeft die mach om
selue daer of te ghenen sonder hulpe van
der gracie godes. Ende dese hulpe
en can een sundich mensche niet gheue
hien moete sine sunden bekennen ende
berouwe daer of hebben ende die actie
laten. Ende spreken sine byechen dat
ende doen penitencie ende betere sine mis
daet. Men leset dat op ene tijt een man
ster in der godheyt sieck ende sine siele van
hi lach in zijn vterste ende sine siele van
sinen lichame soude vercheiden. so was
die bose gheest van der hellen ende ghe
bi hem staen. Dye meester die vraghe
den boosen gheeste waer omme dat hi

ende ppen hem te leuen na hare woor
den die si openbaerlike na desen ewāge
lio ende na der hepligher scrifte onbegri
pelicke predicken en leren in der kercken
ende nyet nae hare woorzen. Voert
is te weten datmen oder werck luden
daerhande valschers vindet die mē nae
des keylers rechte pleghet swaerlyke te
pynighen en te doden. Want die sommi
ghe valschen die brieuē ende die segghen
die sommighe valschen die muntē en
de dat ghelt. Ende die sommighe die val
schen die ghewichte ende die mate. Al
was soe vindetmen onder gheestelike lu
den oec daerhande valschers. Want
dye sommighe valschen die brieuen end
segghen des hemelschen conincs. En
ende die sommighe valschen sine muntē
ende ghewichte. Si den brieuen so zyn
te verstaen die euangelien ende die heyl
ghele scrifte die ons god selue heeft ghe
gheuen ende ghedichtet. Dese brieuen en
de leringhe heeft onse here Christus Je
sus mit sine heplighe vijf wonden
besegghet. Ende die valschen ende verke
ren quade valsche onghelouighe kerke
liken. Dae onse ghebenedijde salichma
ker Christus Ihesus gheene waerachtich
mensche en ware. Mer in enen schijne
ende ghedaente van enen mēsche op eert
liken. Ende oec vele ander di
ghen vifieren ende bedencken die teghē
god ende der heiligher kercken gheloue
zyn. Die muntē des hemelschen con

ghes valschen die pporiten. dz zyn ghe
uensde menschen die van buten zyn schi
nen gheestelick te wesen ende die van bi
nen in der herten boose ende ongherech
tich zyn. Si die muntē zyn te verstaen
goede wercken valten ghebede ende ael
missen te gheuen. Want ghelijckerwijs
allmen mit ghemuten ghelde copet erue
ende eertsche goet ende anders wat dat
men behoefte tot die notozte. Alsoe ver
crighet men mit vasten mit bidden ende
mit aelmisse te gheuen dat ewighe goet
en vroechde ende blijscapē des ewighen
leuens. Dese muntē valschen en ver
keren die pporiten end gheuensde men
schen wat si dese dinghen nyet en doen
ōme hare sundē te beteren noch tot loue
en ere godes noch om dz ewighe leuen
daer mede te vercrighē. Mer allene om
heplich te schijnen end te hieten. En om
lof en prijs der menschen. Dese mensche
en verliesen niet allene den arbeit dye si
doen en haer goede wercken. Mer si v
toornen oec god daer mede en werden
oec daer mede vdoemet. Si dē ghenen
die die ghewichte valscen zyn betepkent
die heren en prelatten die die waghe des
gherechtes is beuolen als een yghelijck
mēste toe te wilen dat hē mit rechte toe
behoort. Dese waghe wert onghelijc ghe
houden alsom om gōste en om hate om
ghiften en anre dat recht verkeert ende
neder werpet die goede en rechtuaerdi
ghe en verheffet die onrechtuaerdighen
en die hem ere en vordeel doet. Oec so
wert dese waghe onghelijck ghehoude

wanneer die prelaten hare ondersaten
sware last opten hals legghē van vastē
van bedē vā waecken en si seluen hare
vingher niet daer an setten en wille als
sinte Matheus beschrijft vā den scriben
en phariseen in zijn. xxiij. ca. **I**n den
ghenē die de maten valscē is te verstaen
die ghene die mit gode onghelijc deplen
als die ghene die dit eertse goet verkye.
sen voer dat ewighe goet en hare sielen
gode ontrecken en gheue se den duuel.

Voert is te weten dz die prophetē die
zijn drierhande. wārdē sommighe zijn
propheten vā dinghen die ghelēden zijn
Sommighe zijn vā den dinghē die toeco.
mende zijn En sommighe vā den dinghē
die teghewoordich zijn En na dese ma.
niere zijn oec drierhande prophetē. Wāt
die sommighe prophetieren vā dinghē die
voerleden zijn. **A**ldusdanighe was oec
Moyles wāt hi prophetierde en maer.
ken die werelt cōdich die alle creaturē en
de hemel en eerde heeft gheschapen Som.
mighe prophetierden vā dinghē die toe.
tomende waren als **I**sayas en sine ghe.
lijcke **W**ant **I**sayas prophetierden dat
ene reyne onbeulecte maghet soude ont.
fanghē een kint en dz ter werelt draghē
en voertbrengē En sommighe prophe.
tierden vā dinghen dye teghewoordich
waren als sinte **J**ohānes baptista end
die apostolen en haer ghelijcke **W**āt sin.
te **J**ohānes prophetierde ende dede die
werelt te weten dat **C**hristus dye sone
godes ghetomen ware in der menscheli.
ker naturen doe hi hem wilēde en sprac

tot den volcke **S**iet dit is dat lam gode
Siet dit is hij dye der werelt sunden sal
draghen ende die werelt daer of verlos.
sen. **G**helikerwijs dat dā die werelt
tighe propheten ghewest hebben alle
hebben oec alre ghewest en zijn oec
noch huden des daghes drierhande
sche propheten dye dye menschen
ghen als die duuel vā der hellen dat d
sche des mensche ende die werelt. **D**ye
hose gheest prophetierde ende leyde d
menschen voer oghen dye dinghen d
voerleden zijn ende trosteden hem d
mede en toech hem totten lunde d
uerdigen der ghierichheit ende der d
heit en breghet dē mēsche daer toe d
die sunden licht reket te wesen **E**nde
hi ald9 dēcket **S**aul9. was houer
en nochtas verkoes hē god tot een
stel **M**athe9 was ghierich en nochtas
verkoes hē god tot een euāgelist **W**ant
was ontuyfch en nochtas verkoes hē
god tot een prophete **H**ier om en al
ne anxt houerich ghierich en ontuyf
te wesen wāt dese lunde lichtelich
uē werden **M**er die prophetē des
gheestes is quat dat wij merckē mo
in drie maniere **E**erst wāt dze mēchen
als **S**aul9 **M**atheus en **D**auid en wāt
ons niet voer oghē gheleit als hē
volghen inden sunden daer si in ghe
len waren. **M**er aldus ist dz wi in
den gheualle zijn dz wi daer om ghe
miltroste noch wēhope in sulle verdoem
als ewelijken daer omme verdoemt
werde **M**er wij sullen dencken dat wi

men dat wi hiet na dese tijt ruste en
in orde moeten hebben vā herten ende
en heyligh godlijck leuen leyden moete
dat wi nae dit leue tot hē moghen come
in dat ewige leuen En nūmermere van
hem ghescheiden moeten werden Des
ghode ons allen die vader die sone ende
die heylighe gheest. Amen

En sen moen opten. ix. sonnēdach
nae die heylighe drienoudicheit.

Homo quidam erat diues et habebat villicū. Luce. xvi. ca. On
bat villicū. Ihesus die sprack
op ene tijt tot sine iōgheren ene ghelike.
alle aldus. Een rijck mensche hadde a
nen rentmeyster die hi beuolen had een
doorp te bewaren en te regieren en op te
hooren al sulcke renten als hi in den doorp
gherocht hadde Die rentmeyster wert be
richticht voer den here also dat hi zijns
heren goet qualick verwaerde en dat hi
die rente verquiste en qualic toebachte
Die here dede den rentmeyster voer hem
comen en sprac tot hē. Ick hoze segghen
dassu mijn goet verquistes en qualicke
toebrenghes. gheuet rekenfchap van dy.
nen dienste en vanden goeden die ick di
beuolen had want du en lultste niet lan
ghet mijn rentmeyster wesen Als dye
rentmeyster dat hoorde vā zyn here soe
wert hi bedroeft en sprac teghēs hem sel
wat sal ick nu doen. mijn here ne.
mer van mi den dienste daer ic mijne no.
mme of hadde. Ick en can niet grauen

ende ick schame mi te bidden Ick weet
wel wat my nutte is ghedaen Ick wil
mij vrienden maerken van mijns heren
goet die wijle dat ick macht hebbe op dz
si mij ontfanghen in hare huylen wan
neer ick van mijnen dienste gheset wer
de. Dye rentmeyster dye dede tot hem
comen alle die ghene die sinen heren scul
dich waren ende sprack aldus tot hem
Hoe vele bistu mijnen here schuldich. hi
antwoorde Ick bin schuldich hondert
vaten olye Die rentmeyster die leyde ne
met dijn brief haestelijcken ende scrijuet
vijftich vaten Ofte hi segghen woude
die ander vijftich laete ick dy quyte om
vriendschapen wille die ick dot di hebbe
Noert soe sprack hi tot den anderē. Hoe
vele bistu mijnen here schuldich Die ant
woorde Ick bin hondert mudde wep
tes schuldich. Die rentmeyster hiere hē
scriuen tachrich mudde. Als onse here
christus Ihesus dese ghelijckenisse ghe
sproken hadde soe prysden hi den rente
meyster dat hi wijlick had gedaen dat
hi hem alsoe verken hadde van den den
goeden zijns heren doe hi sach dat hem
dat nyet langhet volghē en mochte En
de seide Die kinder deser werelt die zijn
wijser ende voersichtigher in hare ghe
sacht dā die kinder des lichtes in haer
gheslachte zijn Ofte hi segghen woude
Die ghene dye haer herte gheset hebben
op verfsche goet die zijn beheder en voer
sichtigher dat goet te crighen en te heb
ben dan gheestelike luden die kinder go
des zijn en lichte des ewighē leuens op

dat ewigghe goet te vercrighen en te v.
dienen Ende ick segge v sprac onse here
voert **M**aectet v vrienden vā den goet
der ongherechtheit op dat si v ontfan.
ghen in dat tabernakel des ewighen le
uens als ghij des eertsce goets quijt zijt
Otte onse here legghen woude **I**ck dpe
een meyster bin der waerheit en niet lie
ghen en mach leg v mijne iogheren end
mijne vrienden. gheeft uwe aelmisse vā
den eertschen goede dat v god heeft ver
leent den armē luden dz v niet en is wāt
ghi dat goet nae uwen doode niet mit v
voeren en moghet **O**p dz ghi den armē
luden die dat rycke der hemelē toe beho
ret nae uwen doot als ghi des eertsche
goet quijt zijt om die almissen en welda
den v bij hē nemen en ontfanghē in dpe
woninghe des ewighen leuens daer ghe
ne ghebrek en is **M**er alrijt vroechde en
blyscap sal wesen **D**it is dat euan
geliū nae den texte

Expositio **O**m dit euangeliū te
bet te verstaen is te weten dz wij
bi den rijcken mensche verstaen sullē on
sen here god die om onsen wille mēsche
is gheworden **E**n rijck is want hemel
en eerde en alle dinghe die daer in zijn hē
toebehozen **A**ls dauid spract in dē psal
ter **E**n bi den rentmeister sullen wi ver
staen die mēschen die god gheset heeft i
die werelt als in zijn dorp **E**nd heeft hē
alle creaturen en alle dz op eertrijc is on
der gheworpen en beuolen te regierē en
de te bewaren also dat hi sine nootortte
daer of sal nemen en onsen here daer of

sal dienē eren en liefhebben **E**n wāt d
soe weynich mēschen zijn dpe des eerts
goets ghebruken tot loue en tot ere go
des als si sculdich zijn te doen **O**p dz
wile dat eertsche goet qualiken houde
en qualiken toebrenghen en vertere en si
vimmer steruen moeten en des eertsche
ontberen moeten en dat niet nae haren
hem en moghen voeren noch nae haren
haren doot behouden dā dpe aelmisse
die si om die liefde gods gheue. **M**er om
sullen alle menschen die mit eertsche goet
ōme ghaen ende des meer hebben dan si
behoeven tot hare simpel notortte na si
woorden die onse here ghesproken heb
Wilt v vrienden maken vā den rijcken
der ongherechtheit dz is vā den rijcken
schen goede daer ghi gheen recht tot
hebt als voer v eyghene goet te houden
want dat gode toe behoort ende v van
gode is te bewaren ghebram **E**nde sullen
uwe almissen mildelike daer of gheuen
op dat die arme menschen der almissen
ende weldaden moghen ghebeden als
si van eertrike zijn ghescheiden ende en
sen here voer v bidden **E**nde dat v on
here om haer ghebedes wille v ontfan
ghet tot sine ghenade **E**nd verghet v
uwe misdaet ende ontfanghet v in sin
tabernakel dat is in dpe vroechde des e
wighen leuens **D**oert sulc ghi rent
dat vā dese voerscreuē rentmeister mer
dighe gheroert werde. **E**erst de macht
en heerlicheit die hē ghegeue was want
hi een meyer en een bewaerre was van
een dorp en een opheffer der rijcken

dat stont. die bosc gheest sweeth al stil
 le ende en antwoorden hem nyet. **D**ye
 myster die vraghede hem anderwerue
 inde beswoet hem bi den ghenen die oz
 soude gheue ouer leuende ende ouer
 doden dat hi hem segghē soude wat dat
 hem meeste hinderlick waer in die ker.
 am gheloue **D**oe antwoorde die boose
 gheest van der hellen dat hem gheen die
 meer en hinderde noch meer schade en
 dede dan die biechte **W**ant alsoe lange
 sprack hi als een mensche die in sunden
 leet soe zijn alle sine leden alsoe ghebon.
 den dat hi nyet goets en can doen dat
 gode behaghet **M**er so wāneer hi sine
 biechte heeft ghesproken soe is hi vrie
 van gode bequame ende aenghename
 die derde valscheit die in den raet des
 schyn in werelden te leuen alle sinen tijt
 tot dat hi out is gheworden **E**nde seyt
 dat dat goet ende ghenoechlic is dat hē
 en mensche bekeert tot gode vā sine sun.
 dighe leuen in sine oude daghen end dā
 in penitencien leeft **E**nde dit en is nyet
 waer want dpe ioghet is ghelijcke den
 wyne dpe puer ende claer is **E**nde dpe
 outheit is ghelijke den wyne die ghemē
 is ghewenghet mit menigherhāde ljdē
 ende onsalicheit. **E**nde soe wie dat sine
 ioghet gode offert die gheeft gode puerē
 ende repnen wijn te drincken **E**nde so
 wie dat god sine outheyt offert die ghe.
 uet hem hette ende oeck ghewengheden

wijn te drincken **E**n alsoe als wi gode
 hier schencken so sal hi ons weder dme
 schencken wāt god heeft drie kelckē mē
 wijne in zijn handē **D**ie ene kelc is volle
 vā claren wijne **E**n dese kelc schenct hi
 den ghenē die vā hare kyntsche daghen
 tot haren doot toe gode in reinicheit ge.
 dient hebben wāt hi die otfanghet in si
 ne glorie sonder pyne des veghesups.
Die āder kelc is vol vā ghewenghedē wij
 ne en den schenct hi den ghenē die hē in
 hare oude daghē bekeren en in hare ion.
 ghe daghē in sundē leefde wāt hi se otf.
 fanghet in sine glorie **M**er eer si daer co
 men moeten si pyne liden i dz veghesupz
Die derde kelck is vol dross ende heffen
Ende desen kelcke schencket hi den ghe
 nen die in hare dootlijcke sunden steruē
 ende haer leuen hier op eertrijcken nyet
 ghebeertert en hebben want hi se wyslet
 totter hellen daer si in stāck ende ie mod
 der om hare sunden sullē wesen. en dat
 ewighe liden vā den stāck des pecks
 en des sweuels en dat veruaelijcke aen
 sien der vianden van der hellen moeten
 liden **D**oert sullē wi sien vā die wer.
 elt die die derde valse prophete is **D**ese
 werelt prophetiert vā dinghē dpe teghē
 woordich zyn **E**nde want alle dinghē
 in die werelt zyn den oghen begheerlic
 als houerdicheit des leuens. **A**ls sinte
Johannes. euangelista bescriuet. **M**er
 dme soe radet die werelt den menschen
 dat hi dese dinghen lief hebbe alsoe lan.
 ghe als hi leeft **M**er want in desen dia
 ghen niet en is dā ydelheit en tyt verlies

ende oeck verghackelic en niet duerende
en zijn so en steket daer in gheen goet of
salicheit En hier om so zijn si dwale die
den raet des valschen propheten volghē
en daer nae leuen en daer in steruē wāt
si sullen die glori gods ontberen en ewe
like verdoemt werden **Wāt** sint Augu
stin⁹ spreck. ghene doerchde en ghene goe
de werckē en sullen ongheloot bliuen
noch ghene sunden end quade wercken
en sullen onghewynicht bliuen. **Aldus**
loe hebt ghi ghehoort vā den valsche pro
pheten daer onse here sine iongheren dz
is alle kersten mēscen of rader te wach
ten **Ende** pemat mochte segghē hoe sal
men dese valsche propheten bekēnen **Hier**
om so sprekēt onse here voert. dat ghi se
bij hare vruchten sult bekēnen. wāt een
goet boom maect goede vruchte end een
quaet boom maect quade vrucht **Hier**
is te weten dz een mēscē ghelikenisse he
uet mit een boom want hi heeft wortelē
en telgheren ghelijc een boom. **Mer** die
wortelen en dat hooft van den is neder
waert ghekeert tot die eerde ende si ne
met hare voetsel van die eerde ende hare
telgheren wassen opwaerts **Mer** dat
hooft ende wortel vā den mensche is op
waert ten hemel ghekeert **Ende** sine tel
gheren als sine hāden ende sine voeten
sine armen ende sine benen de zijn neder
waerts wassende totter eerden **In** een
teycken dat een mensche zijn hoeft ende
sine vijf sinnen die in den hoefde verga
dert zijn altyt tot gode hebben sal ende
tot den ewighen leuen **Ende** dat hi sine

telgheren nederwaerts totter eerde sal
hebben tot een teycken dat een mensche
die wile dat hi op eertrijcke leet ghewilt
wercken sal doen **Ende** dat hi die wer
ken der barmherticheit sal veruullen en
zijn euen kersten mensche **En** sal want
ten der caritaten ende der godlijker wer
ten voertbrengē want dese vruchte
zijn wel rukende ende gode seer aanghe
name **En** den mēscē seer oebaerlic tot
salicheit zijn te sielen **Chalost** in 9 sprek
Wāneer een boom sine telghere en na vā de
ket end eerst wel knoppet en na vā de
knoppen bloemē comen ende voert
den bloemē appēl end āder goet boom
ten voertbrengē dat is een goet boom
Aldus loe is die mensche oeck ghe
goede ghedachten heeft in zijn herte **En**
bi die knoppen zijn beteykent end ghe
woordē heft in sine mont die bi de op
men zijn beteykent en goede werke
ket en hē oeffent in doghede die bi de op
pelen en vruchte zijn beteykent in de
menschen die leuen in ongheloue in de
te en in tijde en quade ghedachte heft in
in zijn herte en quade woordē heft in
ne mōt en quade sundelike werke
dat is een teycken dz die mēscē nyl goet
en is **Ende** daer voer so sult hem ghe
mensche wachten ende altyt hant
selschap schuwen **Onse** lieue here
moet onse hertē ende sinne mit de liden
zijne godlijcker gracie also verlijde dz
wi die waerheit moeten bekēnē **En**
is god selue ende bouen alle creature
hebben ende alsoe die valsche propheten

beten en gal die renten vut en bestelde se
 dat hi woude. **B**i desen rentmeester sa
 moghen wi ostaen een yghelike mensche
 die op eerrike is en mitten eerste goe
 de ome gaet en ere en goet van gode heb
 ben ontfanghe. **E**n sondlinghe heft god
 om wesen drie dinghe beuolen als dpe
 wylt en wel te bewaren en gode daer
 of dienen. **D**at ene dat is dat eerste
 goet. **D**at ander sine siele. **D**at derde zijn
 lichame. **H**oe dat een mensche dese dinghe
 bewaren sal totte loue gods dat moghe
 lighe drie conighen offerde christo olsen
 lieuen here op den dertiendach na dz hij
 ghedoren was wat si offerden he gont
 oet okenen en mirre. **A**ldus sullē wi ons
 in den goude en liefhebben in caritate die
 we lude almissen van den goede dat wij
 van gode te leene hebbhe ontfanghen na
 die vele heeft die sal
 gheuen en die luttel heeft sal daer na
 goeden gheuen en sinen goeden wille
 en hebben medelidē mit zijn en kerke
 die arme en in liden zijn. **E**n dat is gode
 en ghename als ofte hi vele goets had
 en sine aelmissen daer of gaue. **O**et sullē
 worden here dienen en ere bewijlen mit
 onse siele als oetmoedich te wesen ende
 onse ghebet inichlike te spreken en onse
 liden te bescrepen en penitēcie daer of
 onsen en dat liden des heren te ouerdē
 onsen hem daer of dancken ende louen
 onse di is ons betepkent bi den wirac

want wyeroet is een dinc dat mē gode
 offert ende in den dyenste gods barnet
 ende dat goede roock vutgheeft. **A**ldus
 soe sal oerck dat herte ende dpe siele des
 menschen barnende wesen van die god
 lijcke liefte. **E**nde oet mede vut hem ghe
 uen enen soeten rooke der innicheit end
 des oetmoedighen ghebedes. **W**i sullē
 oerck onsen heeren christum dyenen mit
 onsen vutwendighen lichame als onse
 lichame repne ende onbelect te houden
 ende een cupsch suuer leuen te leyden en
 de sullen dat lichame castijen mit vasten
 mit waerken en mit ghebeden mit disci
 plinen en mit bedeuert te gaen. **E**n dit
 is ons betepkent in die mirre wat mirra
 is een dinc dat bitter is. **E**n dit is van
 der natueren dat een lichame dat daer
 mede ghesaluet wert repne houder van
 den wormen en van vule stanch. **A**ldus
 so wert oet mede dat lichaem repne ghe
 houden mitte wercken der penitēcie als
 mit vastē mit waerken en mit arbeide.
En die wormen der quader ghedachte
 en begheerten werden daer mede veria
 ghet en te niere ghemaect. **A**ls sint **P**au
 lus bescreijt ad **G**alathas i dz vierde ca.
Dat anden bat van den rentmeester ghe
 roert wert in desen euangelio i dz hi be
 droghen en beruchtet was van sinen he
 re als dz hi zijns herē goet qualic bewa
 ret en toeghebracht hadde. **H**ier is te
 weten dat een mensche bij wijlen wert
 beruchtet van eerclame en goede luden en
 hier in soe mach hem een mensche quali
 ken ontschuldighen. hier om want mē

den ghenen die hē besculdighē en bedrie
ghen bet ghelouen dā hem **E**n hier of so
hebben wi een exempel van **S**ulanna.
Danielis in dat. xij. ca. **W**ant al was
si die misdaet ontsculdich dpe men haer
an teghe nochtans en woude men des
niet ghelouen om dat die twee priesters
die doe dat recht was beuolen haer die
schult an teghen end ouertuychden dat
dat si misdadich waer. **S**i willen wert
oec een mensche beruchtich van lichten
en van sichten luden **E**nde dit maect
een quaet vermoeden ende een versma.
denisse onder den luden **D**och daer soe
mach een mensche weder spreken en hem
ontsculdighē want mē sulcker menschen
woorden gheen acht en slaet **A**lmen le
set vā onsen here christo **I**hesu dat som
miche lichte luden waren die ouer hem
tuychden dat hi gheleecht had dat hij dē
tempel mochte breken en in drie daghen
weder op maken **O**p dese ghetuychnis
se en achten die prince der iode niet wāt
dat snode luden waren dpe dz tuychdē
en aen den woorden ghene machte des
doots en lach. **S**i willen wert een mē
sche beruchtet mit mēschen die selue mis
dadich ende bedroghen zijn en hier of so
wert een mēsche meer ontschuldicht dā
misdadich ghehouden **A**ls sinte Johā
nes euāgelista beschrijft van een wijf die
in ouerspele begrepen was ende vā mis
dadighē luden voer onsen here ghebrocht
wert **A**ls een oordel daer of te gheuen.
want men alsulcke wijue plach te stene
Onse here screef in die eerde ende rechre

hem weder op end seyde **D**ie ghene die
onder v sonder sūde ende misdadt is
die werpe den eersten stene op haer **E**nde
die want si alle misdadich waren **E**nde
hem seluen in die scrift die onse here doe
screef misdadich saghen **E**nde hier om
soe ghinghen si ewech ende dat wijf dz
wert verlostet vut hare hāden **E**n las
dich mensche is beteykent bi de reyn
ster om dz hi ghene onscult en heft wāt
hi wert berucht voer gode van den en.
ghelen die alle ghedachten waren **A**ls
woorden horen ende alle wercken sijn
die een mensche doet **E**nde want die mē
ghelen zijn eerbaer ende groot voer go
de ende waerachtich so en cā die sūde
ghe mensche tot ghene ontschuldich
Ende hier dīne soe behoert een mensche
wel voer hem te sien ende die dinghe die
hem god beuolen heeft wijfiken te sijn
ren ende die te ghebruken totten loue go
des ende tot salicheyt zijner sielen **E**nde
hi sal hē wachten dz hi dat eerste gōt
niet qualicken en wine noch ghelouen
en houden noch onnuttelic en verken
ghe **E**nde oec zijn lichame niet i wer
den op en voede **E**nde sine siele mit on
reynne ghedachten noch begheerten mit
en beulecke. want dpe ghene die dinghe die
trouw elike dienen ende die dinghe die
hem god heeft beuolen wijfike beuolen
ende regieren die sullen die woorden en
hem horen als si van eertrijf sullen schri
den. **V**erblidet v goede ende gheuen den
knechten ende wāt ghi ghetrouwen den
nēgers hebt ghetweest in cleyenen dinghe

die ick v heb beuolen **H**ier om soe sal ic v
 verheffen ende bouen alle dinghen setten
 roet tot mij ende gaet in die vuerchde
 d'us heren. **D**at derde dat vā den re-
 mester in desen euāgelio wer gheroert
 is dat zyn here rekenſchap en bewiſen.
 ghe woude horen vā zyn goet dat hi hē
 hadde beuolen **E**nde sprack tot hē. ghe
 wet redene vā dyne meyerie **G**od van be-
 merckte weet wel dat leuen ende oeck
 die wercken rens menschen daer om en
 is gheue noot rekeninghe of bewiſinge
 vā hem te horen **M**er hi eyschet rekeni-
 ghe tot een bewiſinghe dat hi den sun-
 digen mensche daer mede te weten doet
 vā sine misdaet niet allene gode mer al
 te creaturen rondich ende openbare wer-
 den op dat hi te meer confusie ende schā-
 de daer of crighet **E**nde ghelijcker wijs
 dat d'p here sine knechten tot hem riep
 ende hem te weten dede dat hi rekenin-
 ghe vā hem woude horen eer dat hi hē
 vā sinen dienste verwozpe also waer-
 het dat hi hem veroordelt ende lecht hem
 sine misdaet voer oghen op dat hi hem
 daer van schamen mach ende maect hē
 also begheuen dat hi wel sochtoudelike
 mach spreken ofte in hem seluen dencke
Wat sulstu aengaen wanneer du van
 retriſke sulste scheidē ende du die goe-
 den die di god vā hemelriſke heeft ver-
 leent niet langher en mogheſte ghebruyc
 ten di daer mede te helpen ende teghens
 hem almachtighen god te versoene **W**ā
 mer dū god die sundighe mēſchen alsoe

begheuen heeft ghemaect dat hi van an-
 ste van schaemte ende van sorghen nyet
 en weet wat hi doen sal. **S**oe en laet hem
 god nochtans nyet onghetroest als hi
 sine misdaet bekent **M**er hi gheeft hem
 raet ende seyndet hem in zyn herte ende
 brenghet hem daer toe dat hi spreect ende
 dencket **A**l nemet mij mijn here mijnen
 dyenſte ende maectet mi quyt dat goet
 daer ick of te leuen plach soe en wil ick
 daer omme in ghenen mistrooste vallen
Mer ick weet wel enen raet den ick dā
 doen sal op dat ick van armoeden nyet
 en verderue **I**ck wil mi vrienden make
 van den goeden mijns heeren die wijle
 dat ick des machrich bin ende laten den
 ghenen d'p mijnen here noch schult scul-
 dich zyn alsoe vele quyt dat si mij ghen-
 stich moghen werden **E**nde mij weder
 d'ome vrientschape bewiſen als ick minē
 dienſt quyt bin gheworden **E**nde dat si
 my den nemen bi hem in hare huse en
 de my nyet en laten verderuen **E**nd als
 hi aldus denckende wert soe vergheeft
 hi den ghenen die hē misdaen hebbe ha-
 re misdaden ende oeck alsoe teghens god
 schuldich ende misdadich zyn ghewor-
 den **E**nde pynen hem almiſſen mildeli-
 ke te gheuen arme menschen vā den eert-
 schen goede op dat si sine vrienden wer-
 den **E**nde dat si mit hare ghebeden vā
 gode vercrighen moghen dat god den
 sundighe mensche sine misdaet verghe-
 uet **E**nde dat hi van den armen mēſche
 ontfanghen mach werde in hare taber-
 nakel dat is in die woeninghe des ewi-

ghen leuens als die tijt is ghecomen dz
die sondaer ghene goede wercken meer
en can doen noch almissen gheuen daer
hi godes hulde ende vrientschape mede
vercrighen mach. En aldus moghen wi
in den voerscreuen woorden merckē en
de verstaen dat god rechtuaerdich ende
barmhertich is en altehant den sondaer
nzen pynicht als hi misdoet noch en ver
doemet. Mer ouermis sine goedertieren
heit den sondaer spaert en oec wijset en
leert wat hem nutte en salich si ghedaen
op dat hi dat oerdel gods en die ewighe
pyne mach ontgaen. En oeck mede wāt
hi den mensche den hi eertse goet siel en
lijf heeft beuolen te bewaren ende wijtli
ke te regieren in ghene twyfelninghen en
wil laten wesen die in dese drie dinghen
voerghecreuē mochten vallen. Hier om
so heeft hi die vraghen die men hem vra
ghen mach selue ontbonden ende vercla
ret ende sine wille daer of gheopebaert.

Want ene vraghe is. Ofte dat beter is
eertse goet te hebben ende rijkeyt der
werelt dan nyet. Alle ghestelijcke men
schen verstaen eertse goet om dz on
se here dese woorden sprack tot een men
sche die hē vrahede hoe dat hi comen sou
de ten ewighen leuen. En seyde hem dat
hi die gheboden gods soude houden. en
woude hi volmaect wesen dat hi dā ver
cofte alle dat hi in die werelt hadde end
ghaue dat arme mēschen ende quame bi
hem ende volgheden hem na. Dit scrjfte
sinte Mathews in zjn. xvi. capit. Oeck
secht sinte Paulus ad Thimotheū in si

ne vi capittel. Die rijke willen werden
die vallen in becoringhe en in die scrjke
des vyants vā der hellē. Wereltlike mē
schen zjn hier teghens en legghē dat dat
goet is te hebben eertse goet en rijk te
wesen wāt mē gode daer of diene mach
en arme mēscen te hulpe comen en almi
len gheuen. Wāt onse here heeft selue ge
sproken. Gheeft v almissen en alle die
sal v reyn wesen. En ghelegkerwijse al
water leschet dat vuur en vutgaen dat
so leschen oeck die almissen. die sondaer
die een mensche ghedaen heeft. Oec sprac
ket sinte Paulus ad Corinthos in zjn
v. ca. Dat die ghene die in benedijghen
sopen die mayen dat ewighe leuen wil
wie dz sine almissen sayer oder armen
den die wert daer of ghebenedijet en d
uermits haer ghebet so ontfanghet hi
der dōme dat ewighe leuen. Dese maghe
heeft onse here ontboden en ene sondaer
rie der waerheyt daer of gheghewen als
sinte Mathews bescrijft in zjn. xvi. ca.
aldus. Dat dat lichter waer een candle
te ghaen doet een vaelde oghen dan
ghierich rijk vracch mensche in te gā
dat rijke der hemelen. En hier om is die rijk
ket David aldus. It sake dat v die rijk
dōme toe vloeyen so en wilt daer v
te nyet toe setten als die lief te wesen
de ghierichlike te houden ende te wesen
deren vreckelike ende uwe ouerster salte
heit daer in te setten. En hier om is die rijk
ter ghene ouerulopende rijkdom en d
ben dan te hebben om onurede ende oec
onlede wille die dyc ghene hebbe die niet

eerste goet staen en dat begheere te heb
 ben Al machme rijck wesen ende eerste
 goet hebben mit gode en mit ere sonder
 grote lunde **Een** ander vraghe is dit
 Of dat beter waer repne ende cupsch te
 wesen vā leuen en ghene kinder te win
 nen of te in wettelike echtschap te wesen
 en kinder te winen want onse here spre
 ket als sinte **Matheus** beschrijft in zijn .
 .x. ca. **So** wie dat achterlaet vader en
 moeder wijf en kinder huys en erue die
 dat ewighe loon daer of crighen en
 sinte **Paulus** ad **Choritheos** i zijn ix. ca.
 Die ghene die sine repnichet ouer ghe.
 uet in wetteliken huwelijc die doet wel
 mer de sine repnichet behoudet die doet
 en segghen dat dat beter is vrucht voert
 te brenghen en kinder te winen. wāt
 als gheloue staet in **Genesi** in dz eerste
 ca. Onse here maecte selue dat wetlike
 huwelic doe hi **Adam** en **Eua** te samen
 gat en seide tot hem. wasset en wert me
 nighoudich en veruollet dat eertrijcke .
 Der spreek sinte **Paulus** ad **Thimotheu**
 in zijn .v. ca. **Ick** wil dat ioghe wijuen
 wijuen nemen en kinder winnen **Dese**
 vraghe heeft onse heere een onderschept
 der waerheit daer of ghegheue en lecht
 als sinte **Lucas** . beschrijft in zijn .xx. cap.
 Die kinder deser werelt truwen wijue
 ende werden ghetrowet van den wiue
 en al die ghene die waerdich zijn der
 wortomender werelt dpe en sullen nyet

trouwen noch ghetrowet werde **Of**
 onse here segghen woude **Die** ghene die
 hier inder tijt weelde ende ghenoechten
 willen hebben de moghen wijuen neme
 ende trouwen **Mer** die gode van hemel
 rijcke allene begheren te behaghen ende
 van hem ghetroost willen werden hier
 ende nae dese leuen. dpe en sullen ghene
 wijuen trouwen noch van den wijuen
 ghetrowet werden . **Die** derde vra
 ghe is roerende die stede der sielen ende
 is dese **Of** dat beter is te hebben stethē
 gheloue sonder wercken des gheloues
Of dat dat beter is te doen wercken des
 gheloues sonder gheloue . **Hier** op soe
 antwoorden sommighe menschen ende
 segghen **Dat** dat beter is te hebben ghe
 loue sonder wercken dan dpe wercken
 sonder gheloue **End** dit brenghen si toe
 ende bewijzen mit ons heren woorden
 die sinte **Matheus** beschrijft in zijn .xviij.
 capittel **It** dat ghi alsoe vele gheloues
 hebbet als een mostaert coezken groot
 is soe sult ghij tot enen berghe segghen
Gaet op ene ander stede staen ende dat
 sal gheschien. **Oeck** seyt sinte **Paulus**
 tot den hebreuschen volcke in zijn .ix. ca
 pittel **Sonder** die gheloue en is niet mo
 ghelich gode te behaghen . **Hier** teghens
 sprekent sinte **Peter** in zijn anderde capit
 tel aldus . **Dpe** gheloue sonder wercke
 des gheloues de is doot **Want** alsulcke
 gheloue die en heeft gheen loon voer go
 de . **Want** die duuel van der heilen ghe
 louet wel dat god almachtich is **Mer**
 die gheloue dpe en doet hem ghene bate

want hi ghene liefde noch caritate en he
net noch ander dogheden end wercken
die den gheloue toebehozen **W**at ghelijc
dat een lichaem is doot daer ghene ghe
ste noch siele in en is **A**lso is oec die ghe
loue dootsonder wercken die die ghelo
loue toebehozen **W**ant mē leset in **G**ene
si vā **A**braham dat hi niet vā den ghelo
ue die hi hadde mer vā den wercken des
gheloues die hi dede gherechticht wert
Dese maghe heeft onse here ontbonden
en verclaert als sint **M**atheus bescreijft
in zijn vij. ca. ald? **A**lle die ghene die seg
ghen. here here. die en sullen alle nyet in
gaen in dat rijke der hemelen **M**er dye
doen den wille mijns vaders dye sullen
gaen in dat rijke mijns vaders **O**f on
se here segghen woude **D**ie mittē herte
ghelouen dat ick die sone gods bin end
een here der hemelen en dat. oeck spreke
mitten mōde dat ick een here bin dye en
sullen nyet gaen in dat rijke der hemelē
dat en si dat si derderwert spreke here en
den wille gods mijns vaders mittē wer
ken volbrengghen en also kenne en bewi
sen dat ick een here bin **W**āneer dan dz
god die menschen aldus heeft ghewaer
scuwet ende hē ghewylt heeft wat we.
ghe dat si comen sullen toten ewighe le
uen ende si dan sine leringhe versmaden
So verwerpet hi se van haren dienst en
de nemet hem alle dat goet dat hi hē had
beuolen **E**nde gheeft een oordel ouer hē
ende secht **G**haet ghi vermaledide in dz
ewighe vuer wāt ghi mi ontrouwe heb
bet ghedaen ende mijne vrienden ghene

hulpe noch trooste en hebt betoght.
Dat vierde dat van den rentmeester
in den euāgelio wert gheroert is dat hi
also arm ende onmachtich wert so dat
hem zijn here den dienste hadde benomē
dat hi ghene macht en hadde enigher
de arbeyt ofte werc te doen dat sinen
re behagghelick ende bequame ende hem
seluen orbaerlic mochte wesen **D**aer hi
moghen wi mercken ende verstaen dat
die ghene die god vā hem wijset om ha
re sunden en misdact tot die ewighe
doemenisse. ghene machten en sullen die
ben enigherhande dinghen te doen dye
gode behagghelic ende hem seluen salig
lick sullen wesen **W**āt die i die helle
sulle ewelic vasten. mer dat vāste en sal
hem gheen loon brenghē als daer mer
te voldoen vā hare sunden en verlost
werden vā die pyne der hellen **O**f dye
vasten sal hē wesen ewige pyne **W**ant
ghenoechten die si op die werelt hadden
Want daer ghescreuen staet dat den si
dighe menschen alsoe vele pynen en
menten sullen werden ghegeuen als hi
werelden ende ghenoechten in sine leuen
op eertrijcke heuet ghehad **O**eck mō
so en sullen si na hare begheerten der si
len gheen ghebet moghen doen **M**er
se here god sal willen hoze **M**er hant
bet sal wesen ene vmeerderinghe **E**n d
pynen wāt si sulle ghenade begheeren en
nimmermere ghenade vercrighen **E**n d
alle heplighen die hi gode zijn voer hem
baden dat en solde hem ghene hulpe mo
ghen doen **O**ec en sulle si die wercke oec

barmherticheit nyet vervullen moghen
 wāt si ghene cleder en hebben die naecte
 mede te cleden noch eten noch drincken
 hem te gheue **O**eck en sullen si ghene sie
 len moghen soeckē noch die gheuāghen
 beloften noch nyemāt herberghē noch
 voden begrauē wāt si selue naect hōghe
 rich vorstich gheuanghen en doot en in
 der hellen begrauen sijn. **L**aet ons
 dan onsen here bidden en oetmoedelike
 anroepen dat hi ons gheue vā sinē goe.
 de nootste en een redelic henercomē end
 mit den herte en sinnen hem te dienē en
 des crischen goets end alle sine gauen
 die hi ons gheeft also trouwelike tot si.
 men loue en ere te ghebruken dat wi nae
 des leuen tot hē moeten comen in sijn ri
 ke dat ewighe leuen mit hem te besitten
 en nimmermere van hem moeten scheidē
Des ghōne ons die vader etc.

Een sermoen opten .x. sonnendach
 nae die heylighe drienoudicheit.

Qui appropinquaret dñs ih̄s et
 leuēt super eā. luce. xvi. **O**n
 neijt mit sine discipulen in Bethanien
 en ghinc te Iherusalem **E**nde als onse
 here die stat gheuaerte en dat vole vāder
 dat onnutte bliscap hadde **D**oe sloech
 onse here sine oghen op en sach die stat
 om ende weert schreyende ende hi sprac
 aldus tot dye stat van Iherusalem.
 Waert laecke datstu dye verderfnissen
 onslagheste ende du te voren wilstes en

dat lide dat di toecomende is bekendes
 alsoe als ick dat voertie end bekenne so
 soutstu oeck screpen **M**er nu in desen
 daghen dat is in dese tijt daer du vrede
 in hebste soe sijn dese dinghen dijnen o
 ghen verborghen **W**ant die daghen die
 sullen ouer di toecomen dat dyne vyan
 den sullen di omme berijden ende al omme
 belegghen ende enen walle om di maec
 ken ende alle dyne weghen alsoe besette
 ende enghe maerken datstu nergens
 vut en sulste moghen comen **S**i sullen di
 nederwerpen op die eerde ende sullen di
 alsoe destrueren ende vernielen dat si in
 di den enen steen op den āderen nyet en
 sullen laten legghen. **E**nde dese plaghe
 sal di ouerghaen want du die tyt dijne
 visitacien dat is mijnre soekinghe daer
 ick di in ghesocht heb ende om dijne sa
 licheyt tot di bin ghecomen nyet en heb
 ste gheachtet noch bekenne **E**n du dij
 ne booscheyt neyt en wilt begheue end
 achterlaten **E**nde nae mijnē rade ende
 leringhe nyet en wilste leuen. **N**ae dese
 woorden ghinc onse here in dē tempel
 en vant. an die ene side vāden tēpel scha
 pe often en duuen te vertopen en wissel
 bancken mit ghelde **E**n want dese din
 ghen waren teghēs god en onbehoorlic
 in dē tempel **H**ier omme maecte onse here
 een gheysel vā coorden en dreef die scha
 pen en often vut den tempel mit de ghe
 sele **E**n die wissel bancke mitten ghelde
 werp hi omme **E**nd die stoelen daer die
 ghene op saten die duue vertoosten werp
 hi oeck omme en sprac tot hē aldus **D**ra.

ghet dese dinghe ewech en en maect van
mijn vaders huys gheen coophuys. wāt
ghelcreuē staet. **M**ijn huys is een huys
des ghebedes. **M**er ghi hebt daer of ghe
maect een cuple der moordenaren. **O**fte
onse here segghen woude. **D**ese tēpel is
ghelichtet en ghetimert totter ere gods
als dat mē daer in gode sal dienen. **M**er
ghi hebt daer of ghemaect een cuple der
moordenaren. dat is een woenighe der
duuelen die die sielen moorden wāt si o
uermits uwe ghiericheyt die ghy soert i
desen dinghen hier in desen tempel meer
den duuel hebt ghedient dan gode. **D**it
werck der ghererichheit dede onse here
in den tempel te **J**herusalem en niemāt
en dorste hem vraghen noch verbieden
noch dat hieten laten. **W**ant als die le
raers segghen. vut zijn aensichte ghinck
een claerheyt als een flāme. daer die ghe
ne dpe hem aensaghen alsoe sere of ver
uaert worden dat si van hem liepen en
de nyet en dorsten bi hem bliuen. **E**nde
van die tijt voert was onse here alle da
ghe in den tempel en predichte dat woort
gods. **E**n nyemāt en dorste hē antasten
noch arch doen totter tijt toe dat hi mit
zijn eyghen wille den doot woude lijde
en om des menschen wille woude steruē

Dit is dat euangeliū nae den texte.

Expositio. **O**m dit euangeliū te
bet te verstaen is te weten dat dese
se dinghen daer dit euangeliū of roeret
ghelchieden opten palmdach do onse he
re op een esel oetmoedelike reet te **J**heru
salem. **E**nde dat ghemene volc teghēs hē

vut liep ende ontfenghen hem mit vrede
ende mit blijscap ende brochten hem bin
nen **J**herusalem mit ere ende mit vrees
dicheit als haren here ende haren conin
End doe onse here die ere wert gheuen
daer in en verbljde hi hem niet. **M**er hi
floech op sine ogghen ouer dpe stad van
Jherusalem ende sach se aen ende wou
schrepede en seide tot die stat. **W**ant
du bekendeste en voersaghest dat dit
datstu hebbē sulste en dat di ontsyn
sal als ick dat voersie ende bekenne de
sontstu oeck schrepen. en voert als di
angeliū inhoudet. **D**ese plaghe der
onse here of sprac en beschrepede van
deljden ghelchiede in den. **x**i. iare in den
tijt dat dpe ioden onsen heren gheschiede
hadden. **W**ant in den iare qua **J**herusa
anus en **T**itus zijn sone mitten **K**onin
schen heer en beleghen die stad van **J**he
rusalem op enen pascchedach. **D**at dpe
den vā alle landen daer vergaderd waren
tot die hoerrijt. **E**nde dat heer dat dpe
daer voer legghen twe iare lande en
die stat ghewoen wert. **E**n in die twee
iaren was alsoe grote hōgher binnē dat
stat dat een kint sine vader bi hoer
den tanden greep en die vader den kint
si aten oet die schoe vut hare voeten
vele vrouwen sneden den kindere die
sugheden dpe kele of en cootten se
aten se. **D**ie leuende mēsche vielen op die
doden vā on machtricheyt. **D**at onse here
bleef alsoe vele doot vā hongher dat on
die dode lichamē nyet en conde begreuen
binnen die stat noch ter eerden begraven

Mer men werp se ouer die mure mit al
 soe grote hopen dat mē die grachten daer
 mede volde en die stanch die was also
 groot dat daer bi nyemāt en mochte du
 ren. En ten laetsten so verwan dz roem
 sche heer die stadt en braken den tempel
 al te mael ontwe ende worpen dpe pooz
 en verpulden en dpe hupsen altemael neder
 alsoe dat die ene steen opten anderē nyet
 en bleef legghen. alsoe oē here dit voer
 ghelprocken had. **E**lf hondert dusent
 ioden bleuen doot mitten sweerde ende
 van hongher. **E**nde. x. dusent en hōdert
 ioden wordē daer gheuāghen. **E**n als
 si onsen here **C**hristum **J**esum van **J**u.
 das den verrader gheroft hadden om
 xxx. penninghen. **H**ier om soe wert hem
 ioden om ene penninck gheroft wordē
 Want dā onse here dese plaghe te vorē
 wiste die dat volck te **J**herusalē om ha
 re misdāet souden liden. **H**ier omme so
 vele hadde **E**n sprack tot die stat vā **J**e
 rusalem du dat ick van di weet du soeste
 oer schrepen. **D**oert is te weten dz mē
 in dpe oude wet plach te offeren scapen
 vā die oude wet die offerhande opbooz
 den. **H**ier om e soe hielden si aen dpe ene
 offer vā den tempel die ghenoeit was
Porticus salomonis alsulcke beestē als
 men mit ghelde. op dat een pghelick mē.
 soe veelchap vande als hi sine offerhan

de woude brenghen. **E**nde in dese comē
 schap schupide ene ghiericheit want die
 priesters haer bate ende winnighe daer
 in sochten ende nyet die ere noch dat lof
 gods. en dat oer hem onbehoorlic was
 dat die beesten ende die comenschap en
 die wisselinghe in den tempel soude we
 sen. **H**ier om soe werp onse here crist?
Jhesus die wisselbancken ende die stoe
 len omme ende iagheden dpe beesten mit
 den ghenen die se coften ende vercoften
 vut den tempel ende seyde. **D**aer staet
 ghescreuen. mijn hups is een bede hups
 daer men gode in dienen ende aenbeden
 sal. **E**nde ghene comenscap noch enighe
 ander onbehoorlycke en onbetamelicke
 onlede daer in bedryuen noch te hande
 trecken en sal. daer men den duuel meer
 dan gode mede dient ende eert. **D**oert
 is te weten dat die heylige leraer **J**ohā
 nes **C**hrizostimus sprekt. **I**ck vinde be.
 screuen dat oē here tot vele tijden screp
 den. **M**er icken vjnde nyet van hem be.
 screue dat hi se lachede oft een weynich
 vermaecte i vrolicheit. **W**i vindē bescre
 uen dat onse here sonderlinghe in vjft ti
 den schreyede. **E**erst so schreyede hi doe
 hi op eertrijck quā ende ghebozen was
 om die armoede en om dat liden der mē
 schelijcker naturen die hi anghenomen
 had. **E**nde dede als alle menschen doen
 wāneer si ghebozen werden. tot ene be
 wijninghe dat hi een waerachtich men
 sche was gheworden wāt alle mēschen
 screpen als si eerst op eertrijck comen en
 prophetiere mit screyē dz si tot menighe

armoede en droefenisse te liden zijn ghebozen **O**eck soe bescrepen si die sunde en misdaet **A**dams en **E**ue die hem an gheeruet zijn daer om dat si vuten paradise gheworpen zijn in die ellendicheit deser werelt **T**en anderden male so screpe de onse here op die Stadt van **J**herusalē vā medeliden dat hi mit die Stad hadde als i den euāgelio voerscreuē staet wāt hi sach dat hi mit sine godlike lerighe dz volc vā der Stadt nyet en conde bekeren en si alsoe verhardet waren in hare sunden dat si ghene penitenci doen en wonden en daer om gheplaghet en iamerlick verderft souden werden van den **R**oemlichen heer als voer gheslecht is **E**nd dit dede oec onse heer ons tot een exempele en tot ene leringhe als dat wi oeck conpassie ende medeliden sullen hebben mit den ghenen die in sunden legghen ende nyet en zijn te berechte noch vā hare sunden te brengen . **T**en derden male so schrepede onse here op **I**azarū doe hi doot en begrauen was van rechter lief ten wāt hi **I**azarū om sine susterē lief hadde. **E**nde dit dede onse here ons tot een exempel als dat wi schrepen sullē op dye ghene dye in sunden ghestoruen zijn ende doot zijn na der sielen **V**an welcke screpen ghescreuē staet in **E**cclēstastica in dat xi. ca. **S**crepet op den ghenen die doot is want dat licht is hem benomen **E**nde screpet oeck ouer de dwalen wāt die sinnen zijn hem benomē **E**nde screpet op den bolen wāt vele goets is hem benomen. **D**at schrepen op den doden

dat duret seuen daghen **D**at schrepen op den dwalen duret dit tijt zijre dwaalheit **M**er dat schrepen eens bolen mensche duret alle sine daghen ende nae dye tijt dat hi leeft . **I**n dese voerghesproocken woorden moghen wi mercken dat die erhande menschen zijn te bescrepen als een doot mensche een dwals mensche de een boose mensche **M**er die doot mensche is een corte tijt te bescrepen als seuen daghe **E**nde die ghebozen dwals te bescrepen also langhe als hi in dwaalheyde leeft **E**nde een bose mensche in sine sunden is verhardet ende daer in steruet dye is ewelike verdoemet ende verloren **E**nde nyet allene dye wile dat hi op eertrike is mer oeck mede naer hi doot **T**en vierden male soe schrepen onse here op **J**udas dat hi mit sine gheren ouer tafele sat en at opten vordredach ende hi in hem seluē bedroft was ende tot sine iōgheren sprac. **O**uwe leuen die hier mit mij ouer dese tafele sitet ende eetet dye sal my verraden **E**nde dit dede onse here ons tot een exempel **A**ls dat wij schrepen en bedroft sullen wesen als wij prelatten ende gheloueluden sien dwalen van den ghelouende in sunden vallen ende daer in blijuen ende steruen. want dat meerder seker loue als een hooft ofte een pince des ligher chzisten gheloues dwaelen ende in sunden vallet ende daer in blijuet en enen anderen **W**āt een goet priester is

ghelijc een enghel ende een quaset prie.
 Der is ghelijc den duuel. Als onse here
 sprac vā iudas **Ten** van v is een duuel.
Ten vijftien male so screpede onse
 here an den cruce doe hi daer an ghena.
 Ghele stont van grote pyne die hi leet an
 alle sine le den **En** dit dede onse here os
 tot een ere mpel als dat die ghene die an
 ghenomen hebben een cruce en een leue
 van penitencien dye sullen screpen en be
 doot wesen om hare sunden die si ghe.
 re hebben en om die pyne die onse he
 re heeft gheleden om hare sunden en om
 die ellendicheit daer si in ghecomen zijn
Ende sullen onsen here oetmoedeliken
 en hare sunden vergheuen en also opeert
 sich in goede wercken laet leuen ende
 scriven dat si sinen bitteren doot deelach
 tich moeten werden en besitten mit hem
 dat ewighe leuen. want mit ghebede so
 machmen vā gode vercrighē wat men
 hem begheert. want als een leraer
 en de bekert sinen toorne **En** die tranen
 drighen god daer toe dat hi doen moet
 want dan onse here ghelchrepet heft en
 dat die saecke waren zijns screpens hier
 om soe sullen wi oock mit hem schrepen
Ende sonderlinghe sullen wi schrepen
 dore oetverhande saecken. **Eerste** soe
 sullen wi schrepen om waerachtighe biechte op dz
 onse god onse sunden wil vergheue **Als**
Peter dede doe hij christum **Jesuz**

onsen here hadde verlaect. **Want** van
 hem soe staet ghescreuen dat hi vutghic
 ende schrepede bitterlike **Drie** saecke
 zijn waer om dat wi onse sunden wel be
 hoeuen te beschrepen. **Die** ene saecke is
 want onse sunden vele ende menichfou
 dich zijn. **Die** ander saecke is want on
 se sunden swaer end onuerdraechlic zijn
Die derde sacke is want onse sunden stic
 kende ende onreynen zijn **Gite** **Peter** die
 schrepede drierwert bitterlike wāt hi on
 sen heren drierwert verlaect hadde **Mer**
 wij onsalighe menschen en verlaecken
 god onsen here nyet allene drierwert mer
 dulent wert ende oet daer bouen. wāt
 alsoe dicke en menichwerue als wi sun
 den doen ende godes gheboden breken
 alsoe dicke en menichwerue verlaecken
 wi god **Ende** wi en zijn niet beter noch
 reynre vā sunden dā **Dauid** die prophe
 te was die bekende en lide dz sine sunden
 meerder waren dā sandes in dye see en
 dan haer sinen hoesde **Ten** ander
 den male sullen wi schrepen om onse sun
 den wāt si swaer en onuerdraechliche
 zijn. **Die** swaerheyt der houerdijen dye
 toech **Lucifer** vut den hemel en dede hē in
 dat afgront der hellen sincken **Sonder**
 twifel wij zijn niet stercker noch mach
 tigher dan dye enghelen **Ende** hier omme
 willen wi van die swaerheyt der sunden
 ontbonden werden soe moeten wi os
 mit bitterheyt der tranen daer of oncla
 den eer dat wij scriven ofte wij sullen
Lucifer moeten volghen end oock tot die
 selue stede comē daer ewich schrepen is

duerende alijst sonder eynde. Laet ons
hier ene corte tijt bescrepen onse sunden
en mit onse tranen of wasschen op dz wij
mit lucifer niet ewelike en dozuē screyē

Ten derden male sullē wi schreiē om
onse sunden wāt onse sunden zyn vupl
oureyne en stinckēde also dat god noch
die enghelen noch ghene creaturen den
stank en moghen liden. Dat dit waer
is betughet die heylighe leraer Ihdor?
aldus sprekende Had die mēsche niet ge
sundicht so en soude hem die brant des
vuprs niet hebben ghehindert en dz wa
ter en had hem nyet moghē verdrēcken
en die beesten en hadden hē niet moghē
crencken wāt dye repne onnosel kindere
Ananyas Azarias en Misael bleuē on
ghequetet vā den vupre doe si ghewor
pen worden in den barnēden ouen En
die kinder vā ysraēl ghinghē ouer dz ro
de mere dat hem dat water nyet en mis
dede En daniel was onder den leuwoē
en bleef daer of onghequetet Aldus so
souden ons ghene dinghē moghē hīde
ren waren wi sonder lunde Dese vuple
stanc der sundē moeten wi van ons dri
uen mit screyen end mit onse tranen of
wasschen Ghelijc dat die vloet van der
lee die stinckende vupluisse outwerpet
ende van haer verdrijft sullen wi gode
ghenaecken en den enghelē behaghen en
vā alle creaturē onghequetst bliuē. wāt
wie den schepper der creaturē ver toor.
net mit sine sunden en daer mede onure
de heeft daer teghens zyn alle creaturen
bereyt den toorne te wreken Almen le

set in dat boec der wijsheit in dz. v. cap.
Ten vierden male sullen wi bescre
en onse sunden mit innigher begheer
ende onsen here oetmoedelike anroepē
ende bidden hem dat hi ons sine godli
ke gracie en ghenade wil verlenen op
onse siele daer mede alsoe mach worden
verluchtet dat wi onse sunden moer be
kennen ende die begheuen en achterla
ende beteren mit penitencien Ende hem
alsoe bouen alle dinghen moer lieft
ben ende in die godlijche liefde alsoe gh
ueket ende ghekeret werden dat wi ni
mermere van hem ghescheyden moer
worden Want die heylighe leraer Augustinus
spraket Dat die gracie god
des is een licht der sielen dat een mens
gheopenbaert wert en gheeft hem te li
nen sine sunden ende daer thoe gheuen
dat hi god lief heeft bouen alle creaturen
ende alle sine vroechede ende bliscapen in
gode nemet en hem alsoe vastt an gode
hanghen doet dat hi mit ghenēde noch
ghen daer van en is te crecken noch
brengghen Willen wi dā in ons onse
ghen die gracie godes ende dat die godli
lighe gheeste in ons woenachtich leuen
wesen so is ons noot dat wi onse lunde
onse siele ende onse conscienci repen en
ken ende waschen van alle vlekken end
onreynicheyden der sunden Ende hem
derlinghe van gheueficheit van onreyn
heit van houerdijge ende van alle dootli
ke sunden. Want als ghescreuen staet in
dz boec der wijsheit i dz. v. ca. Die heylighe
ghe gheest vliet vā die gheueficheit ende

mit weynenden oghe en bid den hem
oetmoedelike mit groter innicheit en be
gheerten dat hy ons nyet van eertrijc en
laet scheiden wij en moeten recht berou
van onse sunden hebben en waerachtig
ghe biecht spreken en behoorzlike penitē.
ri doen en waerdich werden bi hem te
comen in zyn rijk end nimmermere van
hem te scheiden Des gūne ons allen die
vader die sone en die heilighe gheest .

Een sermoen opten .xi. sonnēdach
nae die heilighe drienoudicheit .

D Jrit Jesus ad quosdaz qui in se
confidebant tanq̃ iusti. Luce.
xviij. ca. Want die kercken end dye
tempelē zyn huylen gods daer men god
in bidden en anbeden sal End vele men
schen zyn die om hare houerdijē die si o
uer hē hebben haer gebet en hare welda
de verliessen die si doen Hier om sprac on
se here ene parabolē ende ene ghelijcke .
nisse tot dē ghenē dye hem seluē goet en
rechtuaerdich hielden en die ander men
schen veroordeldē en quaet hieldē en on
rechtuaerdich en versmadē se Daer om
seide o se here tot hem aldus . Twe mē
schen clōmen op in den tempel om hare
ghebet te spreken Die ene was een pha
riseus en die ander was een publicanus
dat is een openbaer sondaer Die phari
seus ghinc voer in dē tempel staen en be
gonde zyn ghebet aldus te spreken Here
god ick dancke di wāt ic niet en bin als
ander menschen zyn noch rouer noch o

uerspeelre noch onrechtuaerdich En al
die publicanus die mit mi in den tempel
is ghecomē Wāt ic vāste twee daghe in
die weerce en ick gheue thien den van al
le mijne goede die ick besietē . Die publi
canus bekende hem misdadich teghens
god ende schaeinde hem zijne sunden
ghinck achter in den tempel staen ende
en woude sine oghe niet opslaan tot
hemel En meende dat hy des uer
dich en waer den hemel an te sien
hi sloech sine oghe neder totter eerde
ende cloppede voer sine borste en wou
Here god van hemelrijcke ontfem di
ouer mi arme sundighe mensche en we
set mijns ghenadich. Als onse here de
se ghelikenesse hadde ghesproken so be
loet hi sine redene aldus Voertwaert se
legghe ick v dat dye publicanen ghebou
wert vā gode ende gherechtuaerdich
nederghinc vut den tempel in zyn huylen
want alle die ghene die hem seluen ver
heffen sullen vernedert werden En dye
hem seluen vernederen sullen verheuen
worden . Dit is dat euangelij

nae den texte . In desen euangelij
Expositio . In desen twee dighe dat
ene is dat die goede wercken die ghewil
ghet zyn mit houerdijē gode nyet en be
haghen noch ontfanclic zyn Mer onse
de versmadet zyn En den mensche ghe
ne loon en brenghen als dat ewighe ghe
uen daer mede te verdienen . want dye
goede werckē van vāsten van bren en
de van aelmiffen te gheuen die dye phari

ne was van sunden ende hij wert daer mede bedroghen ouermits die houerdie die in hem was. wāt dat gode verdrote ende hem onbehaghelick was doe hi be smittet en beulect was mit onreynichei den der sunden daer hij den publicaen mede oordelde beulect te wesen. **A**ls dat hi hem an teghe een rouer een ouerspeel re en een onrechtuaerdich mensce te we sen en en bekende nyet dz hi selue mit dē sunden beulect was. **W**ant hi was sel. ue een rouer daer om want hi die ere die gode allene toebehoort hem antoerch en in sine goede wercken lofend ere sochte van der werelt. **E**nde dit is te mercken dat hi op clam hoemoedelike in den tem pel ende ghinc daer staen voer in dē tem pel als houerdighe mēschen plegghen te doen den dūcket dat si voerdeel end ere waerdich zijn. **O**eck so was hi een ouer speeler want hi van gode ghinck die een brudegoem is der sielen ende had vrient scape mit die werelt na die woorden dē heylighen apostels sinte **J**acobs in sine epistele in dat derde capittel. die aldus spreket tot den ghenen die haer herte op dese werelt gheset hebbe. **G**hi ouerspeel res en weet ghi niet dat die vrientlicheit deser werelt is een vrientlicheit godes. **O**eck soe en was hi nyet rechtuaerdich want al ghat hij gode sine almissen mit den tienden die hi offerde ende hi oer si nen lichame castijde mit vastē. hi en gaf nochtans den menschen nyet dat hem toebehoorde want hi hem dwaeltlichen veroordelde ende van gode wijsede. **A**l

das dan soe was dat spieghel ziner sciencien valscē ende logheachtich. **W**ant dat spieghel der consciencien des publi canus was slecht clāer ende waerdich want hi daer in sach dat hi sundich was de onreynne was ende creech enen antwerp ende een ontfien voer gode ende sochte hulpe ende troste an god end begheerde ghenade end ghereynicht te werden van alle sine sunden. **D**ese twee menschen waren beyde ghegaen tot dye fonteyne der ontfermherticheit godes. **E**nde dā ne ghinck doztich ewerch. **E**nde dā der wert daer of ghesadighe. **E**nde dā quam hier bi toe. die phariseus die vol houerdijsen ende daer om en conde hij ghene ghenade vertrighen. **P**ublicanus was ouermits oetmoedicheit al te ydelende daer om ontfinc ghene van gode. **D**ese phariseus hadde oec enen mont opwaert ouermits sine houerdijsen ende daer om ontfinc hij dye ghenade godes niet ontfinc. **M**er die publicanus hadde sinen mont nederwaert ghekeert ouermits sinen oetmoedicheit. **E**nde dā soe hiet hij ghene van gode. **E**nde dā soe hiet hij dye phariseus sinen mont ontfinc ghene ghenade aen gode en sochte hij en begheerde. **M**er hem selue goet nade vā gode vā hemelrijc. **M**er dā publicanus hadde sinen mont op ghede mit oetmoedicheit ende begheerde sine misdaet end sochte ende begheerde ghene ende daer om ontfinc hij

gode gancie en ghenade. Willen wi vā
 gode dā gracie en genade verrighen so
 moeten wi onse sunden bekenne en mē
 terster oetmordicheit troste hulpe ende
 ghenade an gode soecken wāt die hem
 verootmoedicht die wert verheuen **En**
 de dē hem verheffet sal vernedert wer.
 Vierderhāde maniere vīndet
 men van houerdyē. Die eerste maniere
 is wāneer een mēsche goet en doerhden
 als hi an hem heeft. vā hem seluē en niet
 vā gode en meent te hebben **Aldus dani**
 el houerdyē had an hē die conick van
 babylonien Nabugodonosor **Ende** dese
 houerdyē maect van een mensche een be
 ste. want die conick verloes sine vyf sin
 ter als daniel in zyn vierde capitel spre.
 ket **En** ander maniere vā houerdyē
 is wāneer een mensche wel kent dz hij
 die hi doet van gode heft **Mer** dat hem
 god dat van ghenade nyet en heeft ghe
 gheuen mer van zyns selues verdienstē
 want hi hem verheffet van sine schoenhei
 de die hi had bouen andere enghele end
 ander creatures **Ende** hi en danckeden
 noch en loefde daer of god nyet ende hij
 en woude hem niet laten ghenoechē mē
 dat woordel dat hem onse here had ghe
 gheuen **Mer** hi verheffet hem in hem seluē
 en woude gheleijck gode weesen ende
 in woude sinen stoel setten in dat ouer.
 de hi gode onsen here **Ende** daer om soe
 wāp hem god vut den hemel in dat af

gront van der hellen **Die** derde man
 re van houerdyē is soe wāneer hem een
 mensche beroemen van den goeden dē
 hi heeft of nyet en heeft ende loeket end
 begheret daer of lof van den menschen.
Dese houerdyē berooft den mensche vā
 den goeden die hi heeft ende maect hem
 arme naect ende bloot van allen doghe
 gheden ende berouet hem van dat loon
 des ewighen leuens. **Ende** aldus dani
 el houerdyē hadde die bisscop van lu
 dick dā sinte Johannes euangelista of
 scrijft in **Apocalypsi** in dat vierde capit.
Du beroemste di ende legste ick bin ri
 ke ick en hebbe gheens denghes ghebrek
Ende du en weertste niet datstu biste ar
 me ende onsalich blind ende naect.

Die vierde maniere van houerdyē is
 so wāneer een mensche ander mensche
 verlamdet ende hem seluen laet dunckē
 dat niemāt also groot noch also heilich
 is als hi. **Dese** houerdyē maect een mē
 sche alsoe cleyne en alsoe onwāert voer
 gode dat hi alle sine goede wercken daer
 mede verlieset ende gheen loon van go
 de daer of en ontfanghet **Ende** aldus da
 nighe houerdyē hadde die phariseus o
 ner hem daer in desen euangelio of ghe
 screuen staet **Want** hi hem bouen ander
 menschen verheffet ende hem seluen beter
 hielt dan ander menschen **Ende** daer om
 wert hi van gode verlamdet **Ende** die
 publicanus die een opēbaer sundich mē
 sche hadde gheweelt die wert bouen hē
 ghelooft ende gheprezen en oick mede v
 heuen om dat hi hem seluen bekende een
 D ij

sundich mensche te wesen ende hem ver
oetmoedichde end ghenade van gode be
gheerde **T**we dinghen zyn die ons
daer toe brēghen dat wi os oetmoedich
ende cleyne houden voer gode. Dat ene
is onse crancheit ende ondurachticheit
wāt als wi dencken dat wi onreyn na
ket ende arme werden ghebozen en wi
oec in onsalicheyden in arbeyde in men
gherhande sorghe ende lyden alle onse
rijt leuen **E**nde ten laetsten arm end on
salich vā eertrike scheyden ende onse li
chame een spise wert der wormen vuyt
stinkende soe moghen wi ons wel be
droeuen ende cleyne en oetmoedich hou
den **E**nde hier of lesen wi een exempele
vā den groten meyster **A**ristoteles doe
hi lach in sine laetsten ende en soude ver
scheiden doe quamen sine discipulen tot
hem ende badē hem dat hi hem een merck
kelic woort woude segghē daer si zyns
mede ghedencken mochten. **D**oe vsluch
tede **A**ristoteles ende sprack **G**heoetmoe
dicht quam ick in die werelt ende in be
dructheyt heb ick gheleest ende in droef
heyden vare ick vut die werelt in onwe
tenheyt sonder konste ende wijscheyt.

Ten anderden male soe brenghet of
die oetmoedicheit ons heren christi **J**e
su daer toe dat wi os sullen veroetmo
dighen. **W**ant als die here oetmoedich
is soe sal die knechte billix oeck oetmoe
dich wesen. **V**an dye oetmoedicheit on
les herē christi **J**hesu so secht sint **B**er
nardus aldus **O**nse here ende coninck
die heuet hem veroetmoedicht **E**erst in

dien dat hi den sack der mēschelicheit
turen anghetoghen heeft ende daer in
den bitteren doot gheleden an den cr
ce om onsen wille. **H**ier of soe spreke
oock sinte **A**ugustinus aldus. **O**nse
sche du hebste in chulto **J**hesu een cr
pel der oetmoedicheit. hoe moghestu di
houaerdich wesen ende dīn hooit oet
moedich is. **W**ant dan die here alre
ren ende coninck alre coninghen brē
dus heeft veroetmoedicht **H**ier om so
betamet dat alle goeden kersten mē
hoe groot dat die state der werelt of
gheestelicheit in hem is hē te veroetmo
dighen. **E**en prelate sal hem veroetmo
dighen voer gode van hemelrijcke ende
hi en sal hem nyet verheffen boven sin
onderlaten **M**er hi sal menen dat si bi
ter zyn dā hi is ende bet waerdich hem
re te hebben dan hi al is hi bouen hem
verheue. **D**och is te weten dat en
late hem seluen in allen dinghen nyet en
sal veroetmoedighen teghes sine onder
laten **D**an bi willen in allen dinghen bi
willen in sommighen dinghen. **E**nde bi
willen in ghenen dinghen. **W**ant mē
der menschen. dye alsoe cleyne moedich
zyn dat si ghene harde woorden en
nen vdraghen ende lichtelic valle in on
uerduldicheit end in mistroste **E**nde de
se de wachten hem gherne voer misdā
als si alrebeste moghen. **D**och want
nyemant soe valte en staet hi en mocht
wel vallen **H**ier om soe wāneer alre
ke goede herte ouermits mēschelike crā
heit en onwetēheyt ouertrede en mēda

lich werden so sal een prelate hem daer
teghens veroetmoedighen in allen din-
ghen ende sal hem hare ghebreck oetmo-
delike mit sachten woorden voer oghē
legghen goedertierlijcke ende laten hem
weten dat si misdāen hebben end biddē
dat si hem voert an wachten ende nyet
meer en misdoen. **A**nder mensche zyn
de van harden woorden onuerduldich
werden ende mismoedich end van sacht-
em woorden hem nyet en beteren. **T**e
ghens aldusdanighe mēschen so sal een
prelate in sommighen saecken strenghe
ende scharp wesen op dat si hem voert
meer voer die misdaet hoeden ende hem
voert an meer ontsien. **E**nd in zōmighe
dinghen sal hij oetmoedich wesen ende
sachtmoedich ende hem goedertierlic be-
wisen op dz si daer mede ghetroest wer-
den ende nyet en vallen in onuerduldic.
heit noch in mistroeste. **O**eck soe zyn zō-
mighe menschen alsoe houerdich ende
alloe goerdunckende dat si haren wille
ghebzuken willen noch mit ghene gorder
derterrenheyt te regieren en zyn. **M**er si
werde selfweldigher inde koenre quaet
te doen. **T**eghens dese menschen soe sal
een prelate strenghe ende hardt wesen en
der sal der oorden rechte daer of nemen
sonder sparen ende hem in ghenen din-
ghen oetmoedicheyt noch goedertieren.
heyt te bewijlen op dat si voert an van
wurke ende sorghe der tozerien hem te
wachten end te voerhoeden meer te mis-
doen die mit oetmoedicheyt nyet te bete-
ren en waren. **E**en mensche die moch-

te dan gherne oetmoedich wesen want
hem daer of vele salicheide ende vele goe-
des comet. **O**etmoedicheit dat is ene do-
ghet die gode ōlin hemelichen vader zō-
derlinghe leer wel behaghet. **E**nde den
duuel van der hellen leer misghaget en
de den christen mēschen vele ozbaers en
de salicheyt i brenghet. **I**n den eersten so
is oetmoedicheyt gode sonderlinghe be-
haghelick ende anghename. **W**ant onse
here christus ihesus sprecket tot sinen
discipulen als sint **M**atheus bestryft in
zijn. xij. capittel. **L**eer van mi dat ic oet-
moedich bin ende sachtmoedich vā her-
ten. **G**losa. **S**achtmoedich in weder-
spoede ende oetmoedich in voerspoede.
Oeck so brenghet en neyghet si god tot
ons als wi mercken moghen in dē pub-
licaen want doe die publicaen vā scaem-
ten zynre onrepure groter sunden gode
nyet en dorste ghenaecken. doe soe quā
god van hemelrijcke altehāt tot hem en
te was bi hem. **E**nde want hi sine oghē
nyet opslaen en dorste tot den hemel soe
noech god altehant sine oghen op hem.
Ende sach hem aen mit den oghen zyn-
re ontermherticheyt. **E**nde want hij si-
ne borste noech ende sine sunden beken-
den. ende sine sunden betere woude in
rechtuaerdighe wercken der penitencie
als mit vastene mit bedē ende almissen
te gheuen. **E**n altehant soe vergaf hem
god van hemelrijcke alle sine sunden. en
de verlossede hem van die ewighe pyne
der hellen. **T**en anderden male soe
misghaget den boosen gheeste leer dye
D i j

oetmoedicheit wāt zyn hooft der houer
dijen daer mede wert ghemalen en ghe-
broken ende alle sine stricken ontghaet
men daer mede ende hi wert daer mede
also verwōnen dz hi ghene macht en he-
uet den oetmoedighen mensche te hinde-
ren Want wij lesen in dat vader boeck
dz sint Anthoni⁹ die sach alle die werelt
beset mit stricken des bosen gheestes vā
der hellen Ende doe hi dat sach soe such-
te hi sere ende sprack Och wie sal desen
stricken moghen outgaen End althāt
soe quam een stemme van bouen end ā
woorde hem aldus Die oetmoedighe al-
lene. Oeck leset mē dat die bōse gheeste
op ene tijt sprack tot enen heylighen va-
der die ghenoeint was Macharius. en
de sprack aldus. It datstu vātes ick en
ete nyet. waeckelstu ick en slape nyet en
bistu arme ick en hebbe oeck ghene eere.
sche goet Ende hier omme soe en verwi-
neltu mi nergheens mede dan mit dijne
oetmoedicheit. Ten derden male soe
brenghet oetmoedicheyt een mensche al
soe groote vruchte ende salicheyt der sie-
len Want si is eerst ene gore daer god si-
ne gracie instortet ende voert daer dore
laet lopen in dat herte eens mēscen. En
de hier om spreket die heylighe leraer sin-
te Gregorius aldus. Langhe tijt so wa-
ren der menschen herten dorre end dorf-
ten der vloependen gracen godes wāt
daer ghene gore en was daer die gracie
des almachtighen godes doer conden
comen eer dat die ghebenedide oetmo-
dighe moeder onses heren Ihesu christi

op eertrijcke quam ende gheborn wert
Ten vierden male soe is oetmoed-
icheyt ene onthoudinghe ende ene behou-
ster ende ene beschermster der doghe-
ten Want als sinte gregorius buten oetmo-
die wie dat ander dogheden buten oetmo-
diecheyt vergadert. die is ghelijc en mi-
sche die asche ende puluer vergadert en
de dat in den wijnt draghet. Och hi lig-
ghen woude Ghelijc wijs als puluer
ende asche. van den wijnde wert ghe-
scheyden ende veraghet ende te niet ge-
bracht Also vergaen oock alle die doghe-
den ende werde te nyete ghebracht doe
si nyet en werden behoedet noch behou-
den van dye doghet der oetmoedicheyt

Ten vijften male soe maect oetmo-
diecheyt een mensche bequame te vāten
godlijcke ende gheestelike dighen. want
god dicwijle een mensche gheeft si ver-
staen dat die houerdighe mensche si ver-
en moghen verstaen. Als wij merken
moghen in den woorden onses heren
Iesu christi die hi op ene tijt sprack als sint
te Matheus beschrijft aldus. Vader wie
dancke ende loue di want du die dighen
dijne verborghentheyt hebste gheopen-
baert den cleinen kinderen Dat is min-
onnoselen apostolen ende discipulen en
de hebste dat de voersichtighē deser wer-
elt verborghen. Ten seften male soe
sach oetmoedighet oetmoedicheyt doe
den toorne godes end des ouersten re-
ters Als sint Bernardus spreket. Wilt
cōnen ons mit gheue rechten ontfangen
ghen voer gode vā onse sundē wāt wij

ons niet alsoe en rōnen wachten wij en
 wildoen in menigherhāde manierē. **W**i
 tonnen oeck god niet bedrieghen want
 hi bekenet die verborghenheyt des her
 en. **O**cken hebben wi ghene macht hē
 te wederstaen want hi is almachtich.
 Hier om is ons noot dz wij ons voeghē
 tot die oetmoedicheyt want wi mit ha
 re hulpe van gode moghen vertrighē dz
 wi van ons seluen nyet en hebben.
 laet ons dā die sīckende houerdige
 bēghen en die edel doghet der oetmoe
 digheyt anuemen. **E**nde ons alsoe daer i
 ocken ende daer nae leuen op dat wij
 nyet allene op eertrich en leuen i doghe
 den ende in gheestelicken dinghen. **M**er
 oeck nae dese leuen vā gode moetē wer
 den verheuen in dat ewighe leuen. **D**es
 ghōne ons allen die vader die sone ende
 die heylighe gheest. **A**men.

Een sermoen opten. xij. sonnēdach
 nae die heylighe driewoudicheyt.

Ens. **J**esus de finis? tyri venit
 per sidonem. **M**arci. vij. cap.
 Onse lieue here christus **J**esus was op
 ene tijt outghegaen vut die landē der io
 den en wāderde onder dpe heydene in
 en lant dat decapolis is ghenoeit. **E**n
 de quam ghaen vut den eynden van ene
 lant die ghenoeit was tyrus. **E**nde hij
 was Sidon an dat meer van gali
 lea. **E**nde als onse here daer in den lan
 de was ende die heydenē wel hadde ho

ren segghen van den teykenen ende mi
 raculen dpe onse ghebenedide here chri
 stus. **J**esus dede. **S**o quamen si tot hem
 ende brochten mit hem een mensche die
 doof ende stō me was ende leyden den
 tot onsen here. **E**nde baden hem dat hij
 sine hant op den mensche legghen wou
 de ende maecten hem ghelont. **O**nse he
 re nam den mensche ende leyde hem ach
 terwaerts vut den volcke. **E**nde hi stac
 sine vingher in des menschen ore en hij
 speghe op sinen vingher ende roerden
 daer mede des menschen tonghe ende hi
 sach op i den hemel en suchtede en sprac
 dit woort. **E**ftera. dat is in duytselē ghe
 sproken. wert op ghedaen. **E**n althant
 worden is douen mensche oren op ghe
 daen en die bant zijner tōghen wert o
 bonden. alsoe dat die mensche wel en re
 delick sprack. **E**nde want onse here ghe
 ne lof noch prijs van den volcke en wou
 de hebben. **H**ier om so gheboot hi dē vole
 ke dat bi hē was dat si daer of nyet seg
 ghen en soude dat hij den mensche also
 ghelont hadde ghemaect. **M**er loe onse
 here hem dat meer verboot te segghē so
 si dat meer leyde. **E**nde loe si daer of me
 re of verwonderden dat die mēsche ghe
 lout was gheworden. **E**nde si leyden
 Alle dighen heft hi wel ghemaect want
 hi die douē heeft doen horen en die stom
 men spreke. **D**it ist ewāgelii na dē tert
Expositio. **N**ae gheesteliker bedu
 ghe en tot oser leringhe is te werē
 dat wij bij desen douen stōmen mēsche
 den crist? **J**esus ose here gelont maecte

verstaen sullen enen sundighen mensche
die also van den bosen gheeste ghedwō
ghen is dat hi dat woort godes nyet en
mach noch en wil horen. Ende sine ton
ghe alsoe ghebonden heeft dat hi gode
nyet en dancet noch en louet van die lief
te die hi hem heeft bewesen. Ende soect
oec ghenē raet noch hulpe vā den vrien
den godes hoe dat hi sine sunden mocht
ten beteren ende ghenade van gode ver
crighen. ende van den bosen gheest ver
lost ende ontbonden te werden. Want
dan aldusdanighe lundaer ghene mach
te en heeft bi hem seluen van gode ghena
de te vercrighen. Hier omme soe sullen go
des vrienden ende alle gheestelike perso
nen van charitaten ende oec van me
deliden. Ende sonderlinghe hare prelā
ten tot den sundighe mensche gaen end
nemen hem in hare gheselschap ende ley
den hem mit hare godlike leuē tot gode
ende bidden oetmoedelike voer den sun
dighen mensche dat god zyns ghenadich
woude wesen ende bekeren hem van si
ne sundighe leuen ende hem sine sundē
vergheuen op dat hi horende werde en
dat woert gods ende sine ghebodē gher
ne horen ende daer nae werken ende le
uen en louen ende dancken god den he
re ende liefhebben end dienen god bouē
alle. Dat een sundich mensche bi hē sel
uen tot gode nyet en can comen dat co
met hier bi toe. Want hi is alsoe sieck dz
hi ghene macht en heeft tot gode te gaen
Oec mede soe is hi alsoe vuple ende al
so seer stinckende ende onreynne van dyē

onreynicheyt zynre stincken der sunden
dat hi tot gode nyet en dert gaen. Oec
is hi een vyant godes ende daer om so
en can hij ghene hulpe van gode crighen
alsoe langhe als hem die sunden sonder
ende hier omme sal hij ghenade van gode
vercrighen dat moet toe comen mit oet
pe goeder menschen die sterck en mach
tich zyn ouermits dogheden ende gode
werken tot gode te gaen. Ende onre
ne en schoon zyn van sunden ende daer
omme van gode ghehoort werden. En
lichtelick vā gode vercrighen daer si on
bidden. Voert dat onse here christus
Jesús den stommen en doncen mensche
nam ende leyde hem vut den andern li
den dat dede hi os tot ene leringhe. Als
willen wi goet en ghesont werden wi
onse sundē dat wi dā quade gheselschap
daer wi quact of moghen sien horen of
te leren sullen schutten ende bedriuen
ende pynen ons te comen bi gode liden
daer wi goet ende dogheden of sien ho
ren ende leren moghen. Want als die
uid spreket in den psalter. Mit heylighen
menschen wert een mensche heyligh
mit verkeerden menschen wert en me
sche verkeert. Als onse here den donc
stomen mensche leyde vut den volke so
dede hi twe dinghen daer hi hem mede
ghesont maecte. Erst so stact he liden
vingher in des menschen oren ende daer
mede wert hi horende. Ten anderde ma
le so nam onse here spekel vut zyn sel
mont ende roerde daer mede des men
schen tonghe en doe wart hij sprekende.

Na gheesteliker bedudinghe so sult ghi
 weten en verstaen bi dye hant ons heren
 die gracie en ghenade des heilighen ghe-
 estes. Want ghelyckerwijs dat een hant
 heeft vyf vingheren ende een yghelic vi-
 nger heeft drie leden behaluen dye dume
 aldus so heeft die gracie gods vyf crach-
 ten daer een mensche mede wert vloset
 van sunden en ghehouden tot dogheden
 ende goede werken. Die eerste crach-
 te is dat si een mensche instortet een lich-
 te der dogheden ende gheuet hem mach-
 te der dogheden te doen end die quaet
 te goede werken te doen ende te begheuen. Ende
 dese gaue is beteykent bi den dume. Wat
 ghelyckerwijs die dume der lichterhat-
 te oec allen anderen vingheren crach-
 te gheuet werck te doen ende alle dighe
 te rechte maecken. Aldus so gheuet oec
 dese eerste gaue des heylighen gheestes
 en mensche cracht end macht quaet te la-
 ten ende te wederstaen ende doechde an-
 te nemen ende daer in te bliuen. Dye
 ander cracht der gracie des heylighen
 gheestes is dat si een mensche gheeft be-
 kennisse der godlijcker waerheyt ende
 conke ende wijsheyt van gheestelijken
 ende godlijcken dinghen. Ende dese ga-
 ue is beteykent bi den anderen vingher
 die ghenoemt is die wijsen. Ende dese ga-
 ue brenghet ons daer toe dz wi die waer-
 heden ende die godlijcke dinghen die wi
 weten ander menschen voert wilen en-
 de leren sullen. Ende ghelyckerwijs dat
 die wijsen heeft drie leden. Also zijn oec
 die dinghen die wi mit deser gaue beke-

nen en ander menschen voert wilen ende
 doen bekennen. Dat ene is dat god is een
 schepper alre creaturen. Dat ander is
 dat hi is een verlosser der gheenre die v-
 lozen waren. Dat derde is dat hi is een
 loongheuer der glozen ende der vroech-
 den des ewighen leuens. Die derde
 crachte der gracie is dat si gheeft een me-
 sche een sachtmoedich en een oetmodich
 herte. Ende dese gaue is beteykent bi de
 middelsten vingher daer oec drie leden an
 zijn wat dese gaue brenghet ons daer toe
 dat wi ons in dat middel houden en dz
 wi onse prelaten die bouen ons zijn ere be-
 wilen en dz wi eendrachtich en vreedich
 zijn mitten ghenen die beneden en onder
 ons zijn en dat wi se wilen en leren end
 houdense tot goeden dinghen. Die vier-
 de crachte der gracie is dat si een mensche
 gheeft bekennisse van sine sunden en bre-
 ghet hem daer toe dat hi annemet een le-
 uen van penitencien en sine sunden betert
 op eertrijcke. En dese gracie is beteykent
 bi den vingher die ghenoemt is medicus
 om dat die mysteren van medicinen mit
 den vingher aantasten die wonden ende
 sericheyt eens siecken menschen. Ende
 want penitencie is een medicine der sie-
 len die sieck is van sunden daer omme soe
 is penitencie bi den vingher beteykent.
 Ende in ghelyker manieren dat die vin-
 gher heeft drie leden. Alsoe zijn oec me-
 de drie dinghen die der penitencie toebe-
 horen. Dat ene is volcomen berouwe der
 sunden. Dat ander is waerachtighe biech-
 te. Dat derde is behoerlike beteringhe

Die vijfste crachte der gracen is dat si e.
nen mensche oetmoedich maect en daer to
breghet dat hi sine ouerste gheorlaem en
onddanich is En dese graci is betrekēt
bij den cleynen vingher om dat si eenen
mensche clepne en oetmoedich maect vā
herten Ende ghelijckerwijs dat die clep
ne vingher heert drie leden alsoe zijn oec
drie dinghen die die ghehoorsamheit to
behoere Dat ene is dz een mēsche willich
like doen sal dat hem zijn ouersten doen
hietet Dat ander dat hi willichlike sal
laten dat hi hem hiete laten . Dat derde
is dat hi den goeden raet die hem zijn o
uerste radet goedertierelicken sal ontfan
ghen ende willichliken mitten wercken
volbrengghen . Dat ander daer onse
here den douen ende stōmen menschen
mede ghesont maecte was dat hij nam
spekel vut zijn selurs mont ende roerde
des menschen tonghe ende doe wert hi
altehant sprekende . **A**l desen spekel so
sullen wi gheestelike verstaen die godli.
ke machte Want ghelijkerwijs dat die
spekele bouen vut den hooide neder co.
met op die tonghe End die ontfanghet
mitten spekel soeticheyt en smaket ende
onderscheydet tusschen soet en sure. **A**l
soe gheeft oeck mede die godlijcke wijs
heyt die vut dē hooide ende vut den mō
de onses heren **J**hesu christi comet een
onderscheit vā die werelt ende van dye
gheestelicheit Ende betonet alle werelt
like dinghē bitter te wesen ende alle ghe
estelike dinghen soet te wesen Ende brē.
ghet een mensche daer toe dat hi sine tō

ghe die te nozens strom was en ghebet
den van den bosen gheeste van der werelt
ende ghene bychte lot noch ere en rōde
spreken. dat die dan spreken sine broder
ende dancket ende eert en louet gode
Voert soe staet in desen euangelio
screuen dat onse ghebenedide here sin
oghen opfloech in den hemel ende ver
suchtede eer dat hi den mensche ghesont
maecte Ende dat dede onse here christus
Jhesus ons tot ene lerinche. als dz wi
onse oghe stadelike opdaen sullen in
in den hemel Ende oec mede suchte als
wi god onsen hemelschen vader bidde
willen om enigherhande salicheit on
licheyt onser sielen ofte tot salicheit on
ren kersten mensches Want onse here
dat opien ende suchten ghene noot
dede want hij was een machtygh man
sine hemelschen vader en had machtygh te
doen wat dat hi woude Want staet
in den euangelio ghescreuen dat die here
en doue mēsche sine oren op ghehoort
worden also dat hi hoorde En die here
zijnre tonghen wert onthonden also dz
hi redelike sprack **H**ier is te wesen dz
dat horen eens menschen dan gort dat
recht is wāneer een mensche hoort dat
gheluyt van bouē van beneden en dā
besiden . Dan hoort een mēsche dz ghe
luyt vā bouen soe wāneer dat hi godes
gheboden hoort en willichlike doe dz
hi ghebiedet . Ende hier om so wi dat
wil dat god zijn gebet hoze en dat dat
hi om bid. den is noot dat hi godes ghe
boden hoert en doet dz hi hem ghebiedet

want als sinte Augustinus sprekt **Een**
 menschen ghebet die gode ghehoorlaem
 ende die doet dat hem god sinen here
 ghebiedet dat wert oeck ghehoort van
 gode meer dan dat ghebet vā dulent mē
 schen die gods gheboden nyet en houdē
 ende verlamden. **Doert** so hoort een mē
 sche wel so wāneer dat hi hoort dat ge
 luyt van beneden **Dan** so hoort een mē
 hi die stemmen en dat aenroepen der ar
 men menschen hoort ende hem te hulpe
 ende te trooste comet nae sine beste ver
 moghen **Want** als ghescreuen staet in
 psalmen .ix. capittel **Wie** dat
 die arme menschen aenroepen ende hul
 pe ende trooste begheren die sal god oec
 hooren als hi in node ende in liden
 is ende god en sal hē nyet horen. **Doert**
 so hoort een mensche wel so wāneer
 hi hoort dat gheluyt dat vā der liden co
 met **Dan** hoort een mēsche dat gheluyt
 van de liden comē. wāneer hi goeder
 dieghen misdaen heeft ende hem bidde
 dat hi hem vergheue die misdaet die hi
 te ghens hem misdaen heeft **Ende** hi hē
 die misdaet gherne ende willichlike ver
 gheuet ende ghene wrake daer of en ey
 schet van gode noch van den menschen
Want roye sinen euen kersten mensche
 nyet hooren en wil noech oeck hem sine
 misdaet vergheuen als hi ghenade ende
 vergiffnisse van hem begheert. die en
 wil god van hemelrijcke oeck nyet hoerē

als hi hem bidde om vergiffnisse van
 sine liden **Want** onse ghebenedide he
 re christus Ihesus heeft selue ghesproke
Vergheuet soe sal v vergheuen werden
Ende ist dat ghi uwen brueder nyet en
 vergheuet dye misdaet die hi teghens v
 heeft misdaen soe en sal v oeck wijne he
 melliche vader uwe misdaet nyet verghe
 uen die ghi teghens hem misdaen hebe

Doert is te weten dat die tonghe een
 menschen dā wert ontbonden wāneer
 hi sinen mont op doet en zyn ghebet oec
 moedelike spreket en hi zyn euen kersten
 leert den werch der waerheyt end hi sine
 biechte volcomelike spreket en gode dāc
 ket ende louet **Doer** staet hier ghesere
 uen dat onse here gheboot den volcke dz
 si dat nyemant segghen en soudē dat
 hi den mensche ghesont had ghemact
Onse here wiste wel dat si dat mirakel
 alle mēschen segghen soudē **Mer** hi v
 boet hē dat te segghen om drie sake wil
 le **Een** sake was dz hi daer mede leerde
 dat men lof prijs en ere der mēschen sou
 de scuwen ende niet begheren vā goede
 wercken die mē doet **Een** āder sake die
 was dat hi daer mede onse traetheyt be
 rispen woude **Want** als sinte Augusti
 nus sprekt **Nae** dien dat die ghene die te
 spreken voboden was niet swighē en rō
 den si en leyde wat si ghesien en gheho
 ret hadde soe ist seer misdaen dz die ghe
 ne swighen den gheboden is te spreken
 ende dat si godes woorden en sine lerin
 ghen nyet en openbaren. **Die** derde sa
 ke dye was als ons daer mede te leren

dat die ghene die enen anderē goet doen
daer of ghenen danck noch prijs en sul
len begheren noch eyschen te hebbē mer
die ghene die doechde ende goet gedaen
wert die sullen dancbaer wesen ende sel
ue den ghenen dancken en louen dye hē
goet ende doechde ghedaen heeft. **Dat**
volck dat bij onsen here was vergadert
en dat mirakel sach louede ende dancke
de onsen heren ende spraken **Alle** dighe
heeft hi wel ghemaect want hi heeft die
doven doen horen end die stomen doen
spreken. **Hi** desen doven ende stomme
mensche als voer ghelecht is soe is een
pghelick sundich mensche mede beteykēt
Ende ghelijcker wijs dat drie dinghen
zijn die een mensche doof maken an den
lichaeme **Alloe** zijn oeck drie dinghen die
een mēste doof maken an die siele. **Dat**
ene dat een mensche doof maket an den
lichaeme dat is wijnt. want als dat ore
is vol wijnts ende die wint daer in ru
schet ende rōmelt soe en hoort een men
sche nyet **Aldus** soe is een mensche doof
an der sielen soe wanneer zijn herte ver
uollet is mit wijnde der houerdijen end
pdelre glorie deser werelt **Want** hi dan
nyeten can noch en wil hoozen godes
woorden noch spreken van dye oemoo
dicheyt noch gheen dick daer men gode
mochte mede ghenaecken. **Dat** ander
dat een mensche doof maect an den licha
de dat is eerde **Want** wāneer dat ore ghe
stoppet is ende veruollet mit eerde soe
en can een mensche nyet ghehooren **Al**
dus is oeck mede een mensche doof aen

der sielen soe wanneer dat zijn herte ver
uollet is mit ghiericheyt ende alloe ghe
set ende gheneyghet tot eerste goet so
dat hij dach ende nacht daer op denkt
ende alle sine ghenoechte daer in lēst
want dat woort godes ende die godli
ke leringhe in hem niet en can come en
oeck soe en staet hi daer op ghent oec
Ende daer dme en can hi mitten woort
den godes nyet bekeert werden **En** hi
woort gods en can oeck ghent vande
der salicheyt an hem maecten. want hi
ghelijcket ene slanghe die ghenoomen is
Aspis **Want** die slanghe stoppet d'ore
ore mit eerde en dat ander ore mit hoort
sterke op dat si die floytinghe des hoort
laets niet en hoort die haer dā men te
vanghen **Alloe** stoppet oer en ghent mit
mensche dat een ore vā ghent sielen mit
die eerde dat is mit begheerten en lēst
des eerste goets **En** dat ander ore vā
pet hi mittē sterke. **Dat** is mit vermeten
hope eens langhen leuens en hi en wānt
ket niet dat hi steruen sal **En** hi en wānt
nyet hoe wāneer of waer hij steruen sal
Ende aldus soe en can hem den yghel
kokelaer dat is dye prediker der woort
heyt nyet hoozen die dat woort godes
predicket en den sundighe mensche ghe
ne vinghe ende bonde mit den banden
der godlijker liefden ende brenghet hem
totten ewighē leuen. **Dat** derde dat een
mēsche doof maect an den lichaeme dat ore
etter en vuylnisse want wāneer dat ore
eens mēschen sweert vā binne en vol et
ters en vuylnisse is so en can een mēsche

niet horen. Aldus is een mensche oock doot an der sielen wāneer zyn herte ver-
vollet is mit vyple oncuylheit want hi
liever is bi wijuen en liet de an en hoorst
le singhen dan ten en springhen dan dat
woort godes predicken **K**epnicheit dye
is hem alsoe onwaert dat hi daer of nē
en mach horen spreken **A**ls ghescreuen
daer in Ecclesiastico in dat. xxi. ca. **E**nd
Paulus ad thozitheos i dat ander
ca. ghelijckhet den oncuylsche mensche
bi ene beeste en secht aldus **E**en bestelic
mensche dye dye ghenoechte zyns licha-
mes volghet en daer sine proechde in ne-
met die en can nyet verstaen noch in hē
ontfanghen gheestelike dinghen die go-
de toebehoren. **D**ese houerdighe ghieri-
ken aldus doot zyn en cōnen niet horende
worden noch hem bekeren vā hare sun.
den dat en si dat god sinen vingher dat
is sine gracie en den heylighen gheeste i
hem steke. wāt so wāneer dese vingher
comet in dat herte en in de siele so breekt
hi die opdringhende houerdyghe end wer-
pet die eerde der ghierichheit daer vut en
reynicht oock den oncuylschen mensche
van staec ende onreynicheit zynre siele
Dese vingher die maecte sinte Paulus
ortmoedich en brochte hem van sine ho-
uerdyghe **E**n sinte Matheus die een tolle-
war en een openbaer ghyperich mensche
was maecte hi arme van gheesten ende
brochte hem daer toe dat hi alle dat eert-
like goet ouer gaf ende volghede onsen
heer christū **J**hesum nae **O**eck so maec

te hi **M**aria magdalenam suuer en rep-
ne ende bekeerde se vā hare wereldicheit
ende maecte se statfich in doghede en
in goede wercken. **N**u willen wi dā
voert sien hoe die stomheyt van den mē-
sche wert verdreuen **E**nde waer mede
hem die sprake wederom wert ghegeue
Dese stomheyt dye wert verdreuen mit
spekel vut den monde ons heren **W**ant
onse here nam spekel vut sinen mōde en
de roerde des stōmen menschen tonghe
daer mede ende alsoe wert hi sprekende
Bi den spekel die vut den hoofde comet
als voerghesecht is soe is beteykent die
wijsheit. die spekel gheeft der tonghen
smake **E**n dese spekel is drierhāde wāt
bi wilen is si bitter ende so wert die spi-
se daer of bitter **A**lmen mercken mach
an den ghenē die die febres of die cortze
hebben want so wat den mensche in dē
mont comet van spise of van dranck dz
duncket hem bitter te wesen **B**i wilen
is die spekel sonder smaecte ende dā en
heeft die spise noch drancke ghenē sma-
ke ende dat is oec een teyken der onghe-
loutheyt **E**nde bi wilen so is die spekel
recht ende goet **E**nde dan so gheft si der
spisen en drancke haren rechten natuer-
liken smake. **B**i dese drierhāde spekel
zyn beteykent drierhande wijsheyt **D**ie
eene wijsheyt is duuellich **D**ie ander de
is werellick **D**ie derde is godlick **D**ye
eerste wijsheit die gheheten is duuellich
die is in quaden onghelouighen mēschē
die ouermits raet ende ingheue des du-
uels wijs ende behendich zyn quaet te
C i

doen ende gheen goet en cōnen noch en
willen doen Als Jheremias . bescreijft i
zijn . iij . cap . Ende dese wijsheit is betei
kent bi den bitteren spekel Want de bo
sen menschen dūcken goede wercken bit
ter ende quaet te wesen . en quade wer
cken hem soet ende ghenoechelic te doen
Ende dese spekel en doet den mont niet
op mer hi sluyt hē toe ende brenghet een
mensche daer toe dat hi god nyet en lo
uet noch ghen ghebet en spreket en sinē
euen kersten mensche niet goets en leert
Ende hi verghetet sine sunden en sprekt
daer of ghene biechte want dese dinghē
duncken een mensche bitter en suerheyt
te wesen . Die ander wijsheyt dye wer
elclic is gheheten . is in wereltliken men
schen die wijs ende cloek zijn op eertse
goet te vergaderen . ofte groot te wesen
in philozophien en in anderen wereltli
ken konsten Dese wijsheyt is betei kent
bi den spekel die sonder smake is want
dese wijsheyt en heeft ghenen soetē sma
ke der godlijcker liefden Mer si heeft enē
soeten smaecte der wereltliker liefden dz
bi hem seuen ghene smaecte en is Dese
spekel die en doet oec den mont nyet op
Mer hi sluyt hem toe want hi een men
sche nyet daer toe en brēghet dat hi god
louet ende eert ofte zijn ghebet of biechte
spreket noch oec sinen euen kersten en
ghe dogheden en leert . Mer si leert hoe
ende in wat manieren dat men eertse
goet . ere ende staet deser werelt sal heb
ben ende vercrighen moghē daer dye si
le mede gheleidet wert vut de soeticheit

godes ende des ewighen leuens ende
wert ghebracht tot die bitterheyt der
wigher verdoemenisse . Die derde wijs
heyt die godlic is gheheten die is in god
den kersten mēschen die god ontfangt
hem bouen alle dancken en louen en
nen ende oec mede lief hebben van die
gronde haers herten en haer ghebet
moedelike spreken Ende haer euen ker
sten mensche leren den mont mit goede
heyt ende bewijfen den mit goede
ken end hare sunden nyet en verghe
ten en penitencie doen Dese wijsheyt is
beteykent bi den spekel die goet en ghe
gherechtich is en die der spilen ghelike
nen soeten natuerliken smake . En dese
wijsheit doet den mont op en doet hem
god louen eren en dancken en bouen al
le lief hebben en alle godlike dinghe
ken ende volbrēghen Onse herten
re moet ons verlossen vā houtericheit
ghiericheyt en vā ontuyfcheyt en vā
godlijcke gracie in ons storten en
ons herte en sinne hem te dienen in
en lief te hebbē En also te leuen in
den en in goede wercken dat wij tot
comen moeten in zijn rijk en nūmer
re van hem moete scheiden . Des ghe
ons die vader end dye sone ende die
lighe gheest . A M E

En sermoen opten xij. sonnēdāg
nae die heylighe drievondicheyt

Beat oculi qui vident que vos videris. lute. x. ca. Onse lie
 te here christus. Jesus sprach op ene tijt
 tot sine discipule aldus. Salich zijn die
 sien die dinghen die ghi siet. ende salich
 zijn die oren die horen dat ghi hoort wāt
 dat vele coninghen end pro
 phete dye hier voormaels gheweest heb
 ben wonden end begheerden te sien dat
 ghi siet ende si en sagghen dat niet. Ende
 te horen dat ghi hoort ende si en hoorde
 dat niet. Als dse here dit hadde ghelpro
 ven doe stont op een mepster vā der ou
 der wet ende woude onsen here becozen
 ende van hem vernemen ofte hi dat ouer
 de ghebot ende dat slot vā der wet yet
 wille. En sprac tot onsen here. Mepster
 doe sal ic doen op dz ic dat ewighe leuē
 wāch bekien. Onse here antworde en
 de vragghede hē. **W**at is in die oude wet
 becreuen end wat lesestu daer. Die mep
 ster van der ouder wet antworde. Daer
 staet aldus. Du sulste dīnen here dīnē
 god lief hebben vut alle dīnre herten en
 de vut alle dīnre sielē ende vut alle dīn
 re crachten ende ghedachten. Ende dīnē
 naellen sulstu lief hebben ghelijck di sel
 ven. Onse here die sprac tot den mepster
 doe aldus. Alsoe als du hebste gheant.
 wout ende als in dye wet staet ghescre
 ven so moghestu vererighen ende besit.
 ten dat ewighe leuen. Doe so woude die
 mepster van der wet hem seluen recht.
 verdrighen ende seyde aldus tot onsen
 here. Die is mijn naeste. Onse here sach
 op in den hemel ende antworde hem al

bus. Op ene tijt ghinc een mensche ne
 der van Iherusalem tot Iherico en on
 der weghen soe quamen moordenaren
 ende beroofden den mensche ende won
 den hem totter doot toe ende ghinghen
 ewech ende lieten hem half doot legghē
 bi den weghe. Dat gheviel op die selue
 tijt althant daer nae dat een priester vā
 der ouder wet oeck neder gaen soude en
 de quam den seluē wech den die mēsche
 ghegaen had ende hi quā bi den ghewō
 den mensche ende sach hem legghen en
 de ghinc voert. En hē en sloech op den
 crancken mensche ghene achte en liet hē
 daer legghen onghetroest. Daer nae so
 quam een leuita die den priester plach te
 dienen ende ghinc oeck bi dye stede daer
 dye ghewōnde mensche sach en hē sach
 den daer legghen ende ghinc voert an.
Ten laetsten male soe quam een samari
 tanus een heydensche mensche den sel
 uen werch wanderende. ende als hi den
 ghewonden mensche sach soe iamerde
 hem des mensches ende ghinc tot hem
 ende verbant hem sine wonden ende hi
 goot daer in olie ende wijn ende leyde
 hem op zyn beeste ende hē voerden hem
 mit hem ende brachte hem in enen stalle
 ende besorghede hem die dinghen die hi
 behoefde. Ende des anderen daghes so
 brochte hi twe penninghen end ghat se
 den stalknechte ende seyde tot hem. Hebe
 achte op desen ghewonden mensche en
 siet daer toe dat hi heeft wes hē behoefte.
Ende ist datstu yet meer vutgheuet dat
 sal ick di weder dme gheuen als ick we

der bi di come **D**oe onse here dit hadde
ghesproken soe vraghede hij den meister
vā der ioedscher wet welke vā den dri-
en die ouer den wech ghinghen duncke
di des ghewonden mensche naeste ghe-
weest te hebben **D**ie wepster antworde
Die ghene die hem ouer den ghewōden
mensche ontfermde die was zyn naeste
Onse here antworde **D**u hebste te rech-
te gheantworde. ghaet en doet oeck al
so **O**fte onse here legghen woude. **D**u
vraechste mij hoe datstu comē moghste
totten ewighen leuen **W**ilstu ghenade
van gode vercrighen en comen totten e-
wighen leuen so ppne di dynen here di-
nen god lief te hebbē als in die wet staet
ghescreuen **E**n welc oeck barmhertich
ouer dijne euen kerlken mēsche en comet
hem te hulpe en te trooste in zynre noot
als hi hem seluen nyet en can ghehelpen
Als die heydensche samaritaen dede dē
ghewōden mensche so moghestu comē
tot gode en besitten dat ewighe leuen.

Dis is dat euangelium na den texte.

Expositio. **I**n den beghine van
desen euangelio staet ghescreuen dz
onse here **J**esus cristus opene tijt sprac
tot sine iongheren **S**alich zyn die oghē
die sien die dinghen die ghi siet **E**nde sa-
lich so zyn die oren die horen dat ghi hoe-
ret. **D**ese woorden zyn te verstaen vā
ons heren discipulen ende van dye ghe-
ne dye liefde tot gode hadden en an hem
gheloofden. **W**ant die waren salich en
de kinder des ewighen leuens **M**er die
scriben ende phariseen die onsen here an

saghen mit hate ende mit uijde end sin-
ghe woorden en wercken in dat aeghe-
keerden en hem verstaeden **E**n an hem
nyet en wonden ghelouen die en
nyet salich mer si waren vermaledy-
de onsalich **A**ldus soe zyn noch alle d-
ghene huden des daghes salich die
herten end sinnen voeghen tot onsen
re en hem an sien mit liefde ende
ten gheloue ende hem dyenen ende
volghen **E**nde die ghene die de
ende leringhe ons heren verstaeden
leuen in sunden ende in onghelouen
zyn vermaledyt ende onsalich. **D**ie
triarchen ende propheten om dat si
starcken gheloue ende mit rechten
voerslaghen ende bekenden dat christus
op eertrijck comen soude ende on-
like nature aennemen soude ende on-
doot om des mēschen wille liden soude
so waren si salich **E**n die apostolen
bi onsen here waren en goede heren
de dye gheweest hebben en noch zyn
de naemaels comen sullen en christen
saghe ende an sien mit liefde en mit
ten gheloue de waren ende zyn salighe-
dan die propheten waren en die ghene
die in rechten kerlken gheloue steruen
de zyn ghehoorden ende comen in d-
wighe leuen die zyn alre salichste
si onsen here an sien in sine godlijcke
rie **W**at god wert ghesien in ewe
in deser tijt die wijle dat wij hier op-
rijcke leuendich zyn. **E**nde ten ande-
den male sien wi hem so wāneer wi en

mēſche zyn gheſcheyden ſo verre als
 wij verdient hebben by hem te comen .
 hier in deſer tijt ſien wij god mit rechte
 gheloue in die ſcripture dye van hem i dē
 ouden en nyenwen teſtamente is beſcre
 ven Want dye gheloue end die heylighe
 ſente tonen ons en doen ons te weten
 dat een god is die gheſcheyden en ghema
 ker heeft hemel ende eerde en alle dinck
 in dachi om onſen wille is menſce ghe
 worden en gheſtozen Ende brenghen
 ons daer toe ouermits die gracie godes
 dat wi ſine gheboden houden end hem
 dienen ende lief hebben bouen alle onſe
 ten recht of hi in menſchelijker forme bij
 ons teghenwoordich ware End dit ſien
 wrenghen wij mit drie dinghen . Dat
 een is van repne cupſche leuen Als ſinte
 iohannes beſcrijft en onſe here ſelue he
 wt gheſproken Salich zyn die ghene die
 die repne zyn van herten want ſi ſullen
 god ſien . Dat ander is ſtudiere leſen en
 de oeteninghe in dye heylighe ſchrijfte .
 Dat derde is oetmoedich ſtatattich en
 delinnich ghebet Want die gheelte des
 menſchen daer mede op gheheuen wert
 tot gode . alsoe dat een menſche alle eert
 ſche dinghen verghetet van rechter lief .
 ten ende begheerten en vaſticheyt die hij
 en goede vinder en vut gode trecket en
 de ſcrepende wert Ende mit den tranen
 de wert gheſpiſet in der ſielen van ofte
 in aen den lichame ghoede ſpiſe gheghe
 ten had en goeden dranche ghedröcken
 Als Dauid ſpreet in den plaſter Myne

tranen hebben mij nacht en dach broot
 gherweest Si den brode verſtaen wi na
 tuerlike ſpiſe daer dat lichame mede ge
 ſpiſet ende gheuoedet wert en gheſterct
 ende onthouden End alsoe als broot is
 ene ſpiſe ende ene voedinghe des licha
 mes alsoe zyn oeck die tranen die comen
 vut die innicheyt des herten in den ghe
 bede ene ſpiſe ende ene ſterckinghe der
 ſielen . Voert ſullen wi god ſien na de
 ſe leuen in drie manieren . als lichamelike
 ke . gheestelike . ende verſtandelike . Ger
 ste ſoe ſullen wi god ſien lichamelike in
 ſine menſchelijke forme die hi angheno
 men heeft End daer of ſullen wi grote
 blijſcap hebben dat ole menſchelijke na
 ture alsoe is verheuen ende mit die godli
 ke nature verenighet . Ten anderden
 male ſoe ſullen wij god ſien gheestelike
 mit den enghelen ende mit den heylighe
 die zyn in dat ewighe leuen End hier of
 ſal ons grote blijſcap comen . Wat als
 ſinte iohannes chriſtoſtimus ſpreet . ghe
 lyckerwijs dat dat groote pyne is den
 ghenen die totter hellen verdoemet zyn
 die boſe gheelten in hare lelicheyt aen te
 ſien Alsoe iſt oeck grote blijſcap god
 die heylighen ende die engelen an te ſien
 in hare ſchoonheyt Want ſi claerre end
 ſchoonre ſullen welen dan die ſonne .
 Ten derden male ſo ſullen wij god aen
 ſien verſtandelike in ſine godheyt End
 hier of ſoe ſullen wij ontfanghen noch
 meerre vroechde ende blijſcapes die alsoe
 groot ſal welen dat haer ghelycke nye
 oghe en ſach noch ore en hoorde noch
 T ij

herte begripen en conde. Van dit sien so
spreket oeck die lieue leraer Fulgenci⁹ al
dus Ghelijckerwijs als wi drie dinghē
sien an een spieghel als dat spieghel es
en alle ander dinghen die bi ons sijn. Al
dus sullē wi oeck in dat spieghel der god
liker clærheyt bekenne god in zyn we
sen soe vele als moghelick is den creatu
ren en oeck ons seluen en allen dinghen
die y ghewaren mit ene waerachtighe
bekentnisse sonder invalle vā enighē twi
fel. Voert so is te weten dat ons ende
alle menschen twe dinghen in desen euā
gelio voerghelicht werden die wi doen
moeten willen wi gode ghenaecken en
comen totten ewighe leuen. Dat ene dat
is dat wi onsen here god sullen lief heb
ben. Dat ander is dat wi onsen euē ker
sten mensche sullen lief hebben. Onsen
here god sullen wi liefhebben in vier ma
nieren. Eerst so sullen wi onsen here
lief hebben van alle onser herten. En dat
is aldus te verstaen. dat wi onse herten
also tot gode sullen voeghen dat wi ghe
ne dinghen bouen god en sullen lief heb
ben. En dat wi i ghene dinghē meerder
ghenoechte en sullen hebben dā in gode
onsen here. Want wie sine ghenoechte
soect of heeft in mēschen oft in eertse di
ghen die en heeft god nyet lief vā al zyn
re herten. Also dencket hi bi wilen op go
de ende begheert van hem hulpe en troe
ste ende ghenade. want die liefste is ghe
menghet en nyet eenuoudich noch vol
maect. Want sinte Augustinus sprekent
aldus. Here god so rope yet anders lief

heeft tot di dā om di die heeft di min lief
dan hi soude. Ten anderen male so
sullen wi onsen here lief hebben van al
le onser sielen. Ende dat is aldus te ver
staen. Dat wi also vaste sullen staen in
die liefste godes ende also starch ende vol
comen wesen in den heylighen kersten
gheloue dat wi altyt bereypt sullen vanden
te steruen om dye liefste godes ende vanden
heylighen gheloue. Ende dat wi al
le pyuen ende tormentē die men ons doen
doen mach lieuer e. de willichliker sou
den liden willen dan te doen teghens den
gheloue godes ende teghens den gheloue
te doen. Die heeft sine siele. dat is
ne verghaenckelick leuen lieuer dan god
dye en heeft god nyet lief van alle onser
herten. oeck soe en is hi nyet vaste in di
heylighen kersten gheloue. Ten der
den male soe sullen wi god lief hebben
alle onse ghedachten. Ende dat is aldus
te verstaen. Dat wi op ghene onuerden
dinghen en sullen dencken. Ende dat wi
ons mit ghenen dinghen en sullen ver
meren daer wi godes mede moghen
gheten. Mer altyt voer oghen sullen wi
ben ende stadelijcke sullen ouerdencken
die mine ende liefste die ons god heeft
wesen in dien dat hi ons heeft ghesche
ende nae hem seluen ghebeeldet. Ende al
le creaturen ons onderdanich heeft ghe
maect ende gheschapen tot onser belou
ue. Ende dat oke here oeck om onse belou
mensche is gheworden ende den binnē
door gheleden heeft. End sullen hi den
of dancken en louen dienen ende lief hebben

bin Ende so wie ouermits wereltlycke
 taken godes vergheret en gode altyt n^z
 en dancket noch en louet vā die liefte en
 van dat ghoet dat hi hem bewelen ende
 gheuen heeft die en heft god niet lief vā
 alle sine ghedachten als hi sculdich is te
 doen. **T**en vierden male so sullen wi
 god onsen here lief hebben vā alle onser
 crachten. Ende dat is aldus te verstaen.
 Dat wi sonder verdriete end na alle on
 se vermoghen mit alle leden en mit alle
 onse vyf sinne des nachts en des daghes
 dienste godes staende houden end voert
 ten. Want so wie verdriete heeft in dē
 dienste godes ende sine vyf sinne vā go
 de keret ende sine ghenoechte soert in dē
 veruuren ende in wereltlike dinghe die
 en heft god niet lief van alle sine crach
 ten als hi sculdich is te doen. **D**at
 voert dat in desen euangelio wert ghe
 lief hebben ghelyck ons seluen. Ende dit
 is te verstaen in twee manieren. **E**erste
 dat wi onsen euen kersten sullen doen
 in woorden ende in wercken. in troeste
 ende in hulpe alle tijt en alle weghe. **A**ls
 wi wonden datmen ons dede ofte wi
 des behoef hadden ende begheerden.
Ten anderen male dat wi onse eue
 n kersten doen en sullen mit quade ghe
 werten noch anders mit gheenrehande
 liden die wi niet en wonden datmaē
 ons dede. **D**ie zijn dan twee pūten van
 godlyker liefden die Charitas is ghenoe

met Ende soe wie dat god ende zyn tū
 kersten mensche alsoe lief heeft als voer
 ghelsproken is die mach des seker wesen
 dat hi een kint godes is. Ende dat hi in
 dese leuen altyt sel hebben vrede ende na
 dese leuen sal hebben dat ewighe leuen.

Voert so is te weten dat een mensche
 gheen noot en is alle boecken van wer
 eltlike ende van gheestelicken konsten
 te ouer lesen ende te studieren dye gode
 van hemelrycke onsen hemelken vader
 wil ghenaecken ende comen totten ewi
 ghe leuen. **M**er hi pyne hem dat euange
 liū van desen sonnendaghe te ouerlesen
 ende in hem te vestighen ende daer na te
 leuen soe is hij een meyster van alle kon
 sten. **W**ant onse here chrystus Jhesus
 in desen euangelio ene corte leere ghele
 sen ende ghescreuen heeft. daer die heili
 ghe gheboden godes en dz oude testame
 te ende dat nyeuwe ende alle consten en
 de wijsheyt in besloten zyn volcomelick.
Als datstu god dinen here sult lief heb
 ben van alle dijnre herten vut alle dijn
 re sielen ende alle dine ghedachten ende
 vut alle dyne crachten. Ende oec sultstu
 lief hebben dijn euen kersten ghelyck dy
 seluen. **W**ant wie dat dese liefte heeft en
 daer nae volcomelick leeft dye veruollet
 alle dat in die wet ghescreuen staet. **E**n
 de den en is gheen noot enighe boecken
 te lesen noch ander boecken te studieren.
Want alle konsten ende alrehande doc
 trinen in boecken van wijsheypden ghe
 screuen. zyn daer ome gheuonden ende
 ghescreuen dat en mensche god sal lere

kennen en bouen alle creaturen liefheb-
ben en zijn enen kersten ghelijck hem sel-
uen. Drie dinghen zijn die een mensche
daer toe brenghen dat hij een dincck lief-
crighet ende heeft. Dat ene is goetheyt.
Dat ander is schoonheyt. Dat derde
is liefte. Van die goetheyt sprekent sin-
Augustinus aldus. Wāt ghene dinghē
lief ghehad en wordē si en zijn goet. Hier
ōme moghen wij ons wel schamen dat
wi dat goet niet lief en hebben daer alle
goet of comet dat god selue is. Van die
schoonheyt sprekent sinte Dionysius. Al-
le mēschen begheren te hebben dat goet
ende schone is ende dat is god allene.
Van die liefte sprekent sinte Ambrosius
ald⁹. Gheen dinc en is natuerliker noch
ghenoechliker enen mensche dan dat hi
lief heeft den ghenen dye hem lief heuet.
Ende hier om sprekent Seneca wiltu lief
ghehad wesen soe hebt lief. Want dan
dese drie dinghen voerscreuē enen men-
sche daer toe brenghē dat hi lief heeft. en
de gode dese drie dinghen volcomeliken
toebehozen. Hier om so is hi bouen al lief-
te hebben. Want god is dat ouerste goet
dat alle goetheyt aen hem heeft van na-
turen. En die goetheyt der creaturen is
ancomende ende ofghaende. Ende daer
om werden die creaturen dicwylē van
der goetheyt beroeft. Oec soe en heeft
ghene creature volcomelic alle goetheyt.
Mer die zōmighe heeft dese ende dye zō-
mighe heeft die ander. Oec so is de goet-
heyt der creaturen ghemenghet mit me-
nigherhande liden en anvalle. Ende hier

omme soe en can die begherte onse in-
ren. Jhesu christi ghene volcomenheyt
noechte hebben in die goetheyt der crea-
turen om dat si aldus wādelbare men-
onstātlich is in den creature. Want
gode olsen here is ene natuerlike on-
menghede volmaecte goetheyt. Want
sinte Matheus bescreift in dat 1. capitel
God die is allene goet ende nyemān
ders ende hij heeft aen hem alle goetheyt
ende sine goetheyt is puere ende on-
menghet. Daer of soe sprekent sinte
Augustinus aldus. O here god hoe goet
sal daer wesen die salicheyt daer god
quaet en sal wesen. Want dā god
is van naturen ende alle goet van
comende is. Ende in hem ghen
comen en mach. Hier om so is hi bouen
al lief te hebben op dat men zijner goet-
heyt deelachtich mach worden. Want
sinte Johānes euāgelista bescreift dat
dat hem lief heeft die sal hi weder om lief
hebben ende sal hem den opēbaren.
Ten derden male soe is god bouen al
lief te hebben om dat hi schone is
sine schoonheyt gaet bouen alle schoon-
heit. En zijne schoonheyt ghelijck en is
niet te vinden. want als gescreuen is
in dat boeck der wijsheit in di. 1. capitel
God is een claerheit des ewighe lichts.
En hier om sprekent sinte Johānes ald⁹.
Dye schoonheit gods is alle
schone bouē alle schone hebben die want
die wij in ons moghen hebben die
schoonheit selicheit is reghes de schoon-
heyt godes. Ende hier of secht hi ons dat

bouen natuerlijke liefde daer een vader
zijn kint en dat kint sine vader mede lief
heeft Want selden of nimmermere soude
men vinden enen vader die zijn kint also
lief had dat hi sine handen of sine voeten
soude laten doersteeken en doerwonden
en dye wonden altyt an hem draghe als
zijn kint daer altyt mede te ghedencken
en niet te vergheten Want onse here Je
sus christus heeft sine kinderen alsoe lief
ghehad dat hij hem niet allene en heeft
laten wonden in sine handen en in sine
voeten Mer oeck doer sine side heeft hij
laten steken in zijn herte ende hi draghet
die wonden an hem als onser altyt daer
mede te ghedencken en onser nimmerme
re te vergheten Ten derden male so
gaet die liefde godes bouen die liefde dye
daer is tusschen dye siele ende den licha
me. welke liefde nochtan also groot is
dat die siele scuwet alle quetlinghe ende
pyne des lichames Ende oeck heylighe
menschen daer toe brenghet dat si node ster
uen ofte hem doden laten End oeck soe
hadde dye siele ons heren Jhesu christi
node van den lichame ghescheyden End
na die menscheit so had hi oec node die
sware pyne des dodes gheleden Want
hi sprack tot sinen hemelschen vader al
dus Vader ist moghelic soe bidde ic di dz
dele kele der pynen ende des dodes dye
mi bereypt is voer bi gaet ende dat ick dis
nyet en drincke Mer die crachte der liefre
die onse here tot den menscheliken ghe
sachte hadde was alsoe groot dat si die
pyne ende den doot ons heren licht ma

kede end dat hi sine siele willichlyc
voer sine scapen om die te verlossen
den tanden des helschen wolfs

Ten vierden male so gaet dye liefde
godes bouen die liefde die is tusschen
sellen ende vrienden. Want men selden
vinden soude enen mensche die voor
gheselle of voer sinen vriend die quade
onghererechtich waer ende den doot
rechte verdient hadde ofte oeck
nen vyant soude willen steruen
laten iamerlike pynighen ende toornen
an doen. al vande men wel menschen
voer hare vriende of voer rechten
onnosel menschen hem van liefden
laten doden Mer onse lieue here
christus heeft van liefden den doot
den voer dat menschelike ghescheyden
altemale mit sunden beswaert was
de den ewighen doot hadde verbor
een vyant godes gheworden was
van den ewighe leue was verbor
die erlunde ende om de onghelucke
heyt wille Adams ende Eve. op
se here mit sinen dode dat menscheit
gheslachte mochte verlossen van den
ghen doot en weder brenghen tot
ghen leuen daer dat vut verdreuen
om dye misdact Adams ende Eve

Ten vyftten male so gaet dye liefde
godes boue die liefde die comet van
dene. want die liefde brenghet een men
sche daer toe dat hi lief heeft den ghewen
daer hi trouwe waerheit en docht
vindet ofte van hoorz segghen Mer on
here christus Jhesu en heeft niet lief

so hi hepligher ende saligher is. **W**i mo-
ghen gkerne god onsen here lief hebben
om hem seluen bouen alle dinck mit al-
le onse vermoghen sonder mate om dye
vruchte salicheyt end bate die wi vā der
lieften ontfanghen wāt wij daer mede
verdienē dat die heilighe drieuoudicheit
die vader die sone die heilighe gheest tot
ons comen en hare woenighe in os ma-
ken want onse here heeft ghesprokē als
sinte Johānes euāgelista beschriuet in si-
ne. xiiij. ca. **W**ie dat mi lief heeft die sal
mijne leringhe en mijn sermoen onthou-
den en daer nae leuen en mijn vader die
sal hem weder liefhebben en wij sullen
tot hem comen en onse woenighe bi hē
maecken. **D**ie vader maect sine woeni-
ghe in die memorie. dat is in die gheho-
ghenisse en ghedachtenisse des mensche
ende brenghet den mensche daer toe dz
hi altyt ouer denckt dye liefste daer hem
god mede onuerdient lief ghehadt heeft
want god om des menschen wille alle
dinck gheschapen ende ghemaect heft als
een here en een ouerste daer ouer te we-
sen. op dat die menschen hē daer of dāc-
ken souden en hem bouen alle gheschapē
dinghen liefhebben. **E**nde hem onderda-
nich ende ghehoorzam wesen soude als
een goet kint sinen vader is schuldich te
wesen. ende die mensche oeck sinen here
sinen god soude liefhebbē ende eerwaer-
delike ontfien ende hem altyt dienē ghe-
lijcke een trouwe ridder dyent sinē here
sinen coninck. ontfiet ende eret in alle si-
ne wercken daer hi goet ende sene of oē

fanghen heeft. **D**ye sone godes want
sine woenighe in die verstantnisse der
menschen en verluchtet dye verstantnisse
alsoe mit den lichte der godlijcken wijs-
heyt dat een mensche daer mede verstant
tot bekentnisse des waerachtighen
ghen lichtes dat god selue is. **W**ant die
sone godes is een lichte dat alle menschen
luchtet die comende zijn in deser werlt
als sinte Johānes heeft beschriuet in si-
ner eerste ca. **W**ant die sone godes
met den lichte zijner wijsheyt en verlicht
re godlijcker leringhen die donckelheyt
des ongheloues en der onuerstantnisse
de doet op dat venster der verstantnisse
ende doerschinet de verstantnisse der
len ende gheeft haer te smaken ende te
soeticheyt des ewighen goets ende der
godlijcker liefsten ende brenghet den
sche daer toe dat hi alle wereltlijche di-
ghen voer nyet achtet om dat hi niet
tastich zijn en altemale moet die werlt
en te nyete werden. **E**n doet die menschen
mit begheerten die hemelste dinghen
sien en verlanghe daer na hebbē alle di-
te ontfanghen end te ghebzuken ende
ewich zijn en vol vroechden en salighe-
den en nu mermere eynde nemen salighe-
Die heilige gheest maect sine woenighe
in den wille des menschen. **E**n in den
den mensche also vurich in die liefste god
en venighet hē also mit gode dat hi
le des menschen wert een gheest
de. **E**n dat den mensche alle dinghen
ten en misghaghe sonder god alre
de aldus soe comet dat toe d'een mensche

alle dinghe ouertredet en dat oghe zijns
willen en zijne begheerte allene op god
setten ende anders nyet en denct dan op
god noch en spreker dan van god Ende
anders ghene dinghe en doet da hi we-
ten ende kennet gode behaghelick te we-
sen Onse lieue here moet ons allen si-
ne godlike gracie verlenen Ende mit de
lijde zijne godliker gracie daer toe bre-
ngen dat wi hem bouen al en ons euen
stellen en mensche ghelijck ons selue sulle
lijen en dat wij waerdich moghe
lijen en dat wij godlic anlicht te besouwē
en dat wij hem te besouwē
en dat wij hem te besouwē
en dat wij hem te besouwē

set ghesont en ghereynicht van uwe siec-
ten en gaet totten priester en toont v de
en laet hem den volcke te weten doen dz
ghi ghesont zijt gheworden Die malaet-
sche manen deden als hem onse here he-
ten doen en ghinghe ewerch om hem de
priester te thonē Ende in dien dat si ghi
ghen soe worden si allegader ghesont.
Ende een van den thien mannen als
sach dat hi ghereynicht was doe keerde
hi hem weder om ende ghinck tot on-
se here en viel neder op dye eerde voer dye
voeten onses heren ende danckede gode
grotelick mit luder stemmen dat hi hem
die ghenade hadde ghedaen. Ende dat
was een samaritaen en een heydensche
mensche Ende dye ander neghen ware
alle ioden. Doe sprack onse here. Was
der malaetsche menschen nyet thien dye
ghereynicht waren. ende waer zijn dye
ander neghen ghebleuen. onder alle den
thienen die ghereynicht zijn so en is nie-
mant gheuoden noch tot mi gheromen
die gode lot en danck heeft ghegeue da
dese vreemde mensche En na dese woer-
den sprack onse here totten samaritaen
Staet op en gaet wat dijn gheloue heft
di ghesont ghemaect Dit is dat
euangelium nae den texte.

Expositio Sinte Augusti⁹ secht
op dit euangelium Een groot medi-
cijnmeyster is gherome van den hemel
om die menschen ghesont te maken dye
sieck lach op eertrijcke. Malaetscheit is
lichames is ene harde grote siecke Mer
die malaetscheit der siele is vele meerre
D i.

Een sermoen opten xiiij. sonnēdach
na die heylighe drieuondicheyt.
Wan irret Jhesus Iherusalez trāfi
bat per mediam samariā et gali.
com. iude. xiiij. ca. Onse lieue he-
re Jhesus christ⁹ ghinc op ene tijt mit si-
ne iongheren te Iherusalem end ghinc
indors door dat lant vā Samarien en
van galileen. Ende onder wegghen qua-
men en casteel dat is in ene stat der on-
ghelouigher menschen Daer ghemoeten
sien ghinghen verre van onsen heren
en hiefen hare stemmen op en riepen
Jhesu ghebieder ontferme di onser Als
onse here die malaetsche manen sach en
sach hem to aldus Gaet en toont v de prie-
ster Onse here segghe soude We

en swaerte. **B**i welke malaetscheit wi
verstaen dye sundē om drierhāde saken
de wi daer an mercken moghē. **W**āt ma
laetscheit is ene sierte die een mēsche on
reynē en stinckende maect. **S**i doet oeck
een mēsche scadelike dorsten. en oeck so
is si an cleuende en voertgaende vā den
enen mēsche totten anderen. **E**nd dit is
die sake waer om datmē dye malaetsre
mēschen settet buten dye stedē te woenē
op dat nyemant daer of ontreynicht en
wert. **E**n om dese drie punten voer ghe
screuen die die malaetscheit an haer he
uet so sijn alle hoofstonden en sonderli
ghe drie hoofstondē daer mede beteykēt.
Als oncuplscheit houreijē en ghiericheit.
Wāt dan malaetscheit stincket hier om
soe is oncuplscheit daer mede beteykent
wāt oncuplscheit stincket voer gode end
sine enghelen. **D**aer die propheta **J**ohel
ald? of sprekt in sijn eerste ca. **D**ie beestē
sijn vrottet en veruuyt mit haer selues
dreckē. **O**p welke woorden sprekt sinte
Gregorius aldus. **D**ā veruuylen dye be
sten in haer selues dreckē so wāneer on
cuplsche mēschen beestelick leuen sonder
rouwe sonder biechte en sonder penitē
cie steruen. **W**ant dā die oncuplsche mē
schen aldus stincken vā hare sunden op
eertrijcke hier om sullen si oec na haren
dode stincken in der hellen. **D**ie weelde
en dye ghenochte des vleysches schijnet
soet te wesen en wel te ruken dē dwale
mēschen die wile dat si op eertrijcke sijn
wāt als **I**saas beschrijft i sijn derde ca.
Die soeticheyt sal verwādele werden in

bitterheit en in stancke. **D**ie ghenochte in
der hellen sijn verdoemt dye sullen wāt
gherhāde stanck liden. wāt si sullen dē
liden vāden bosen gheesten die in hē
om hare ghesellen ewelick te wesen
ghescreuē staet. **J**ohel in d? anderde
Den anderen stanck sullen si liden dā
nuyre des pecks en des swuelē dā
ewelick mede gheppnicht sullen wesen.
Den derden stanck sullen si liden dā
menschen die mit hē verdoemt sijn
haer lichamē sullen stincken ghewilt
reynē prijden als **I**saas beschrijft in
ne xxxij. ca. **D**en vierden stanck sullen
liden vā die stinckende stede der hellen
si in sijn en nūmermeer vut comen
len. **W**ant die helle is altemad vut
kes. **E**n is een cuple daer god en dā
ten oerdel sitten sal in werpen sal alle
breck end alle onreynicheit dā
in den vier elemēten ende in den menschen
ende in anderen dinghen dye verdoemt
den hemel sijn. **W**ant alle dinghen sal
dan suuer ende claer ende reyn ghewilt
ket werden ende sonder ghebreck sullen
ke bliuen. **T**en anderden malaetscheit
maectet malaetscheit een mensche
dorstich ende alrijt begheerend i dā
ken. **E**nde want die ghierighe mensche
alrijt dorstich is na den eerstchen ghe
ende hi des nūmermere verladet en
werden. hier om so is bi die malaetscheit
een ander hoofstunde beteykēt dye
noemet is ghiericheit. **S**alomon sprek
in **P**rouerbijs in dat. xxx. capit. aldus
Dat vier dighē sijn dye n? te wesen

versaden en zijn. Dat ene is die helle
 dat ander is die vleyschelijke ghenoech
 tot enen oncuypchen wijue. Dat derde
 is voersandighe rerde daer gheen wa.
 in opstaende en bliuet mer dat sincket
 altyt daer in. Dat vierde dat is dat vuyr
 dat men daer toe alsoe vele houts nyet
 en tan draghen dat dat ghenoech heeft
 oer so men dat vuyr meerder maect so
 dat meer baruet en meer begheert bernē
 Aldus is oock dat herte eens ghierighe
 marlischen ontsleken mit die ghiericheyt
 dat hi also vele goets niet hebben mach
 in en blue altyt dorstich en begheert is
 mer te hebben. Ten derden male
 so is die malaetscheit ancleuende en oer
 voertgaende van den enen mensche tot
 den anderen die daer daghelix bi zijn. En
 de hie dwe soe is daer bi beteykent ene
 hoofsunde dwe ghenoecht is houerdije
 sonder luyghe. Ende voert ghemeenlike
 zijn alle sonden beteykent bi die ancleuen
 de malaetscheit. Want Ecclesiasticus be
 teykt in zijn rij. ca. Wie dat hem men
 ghet en gheselschap heeft mittē houerdij
 ghet en gheselschap heeft mittē houerdij
 ghet en gheselschap heeft mittē houerdij
 alle hoofsunden ancleuende end voert
 gaende van die ene sunde tot dwe ander
 Ende dit comet toe bi vier pūcten die an
 kleuen der sonden. Dat ene pūte is swaer
 luyt of spreket. Wanneer dat die dootlike
 sonden sonder verbeyden niet of ghetor
 ghen en werden mit penitencie soe trec
 ken een mēsche althant tot die ander

sunden en doen een mensche vallen van
 die ene boosheyt tot die ander. Dat ander
 pūte is blintheyt des herten die een men
 sce antomet vā die dootlike sunden. En
 hier of so spreket Chrysostimus een exempel
 van Sampson. Doe sampson zijn hare
 ofghelmeden was daer sine crachte i lach
 so quamen sine vyandē die Philistei en
 bonden hem sine handen en staken hem
 sine oghen vut en sloeghen hē in een ghe
 touwe van eenre molen en dwōghen hē
 daer toe dat hē moste trecken en malen.
 Aldus so ist oec mit een mensche die leyt
 in dootlike sunden. want die is beroeft
 van die crachten der dogheden ende daer
 om comen sine vianden die bōse gheeste
 en binden hem in banden vā menigher
 hande sunden die hi crighet in sine wil
 le en in sine begheerte. Ende maken sine
 verstantnisse blint en doen hē lopen van
 die ene quaetheyt tot die ander. Dat an
 der pūte waer om dat die ene sunde den
 mēsche trect tot die ander is die bōse ghe
 ste daer die sondaer mede beletē is wāt
 als Johes Chrysostus spreket. Dwe ghene
 die legghen in dootlike sunden end niet
 en willen biechten noch beterē hare sun
 den die zijn beleten mitten bōsen gheeste.
 En zijn paerden daer die bōse gheeste op
 ridet en die si mitten toghel des quaden
 wille ende der quader begherten leyden
 en trecken vā die ene quaetheit tot die an
 der. Dat vierde pūte waer om dat dwe
 ene sunde den mēsche trect tot die ander
 dat is dat verbont dat die ene sunde he
 uet mit die ander sunde wāt vele sundē
 D ij.

zijn te laten ghebonden ende hier ōme
waer dat die ene lunde is daer is die an
der gherne bi. En dit moghē wij merckē
in den lundē der ghiericheyt. Wāt ghie
richeyt trecket een mensche tot rouwē tot
stelen eade tot woekerē tot lieghē en.
de tot bedyeghen ende valsche eeden te
sweren. Oeck so moghen wi dit merckē
in den lunden der oncuscheyt. wāt on
cuscheyt brenghet een mensche daer to
dat hy leckerlycke ende oec wel etet ende
drincket vol ende oncuscheyt sprekt dan
set singhet ende springhet en menigher
hande ydelheyt te haade trecket daer hy
godes mede verghetet ende sine tijt me.
de onnuttelic toebrenghet. In der houer
den moghen wij oeck dit merckē wāt
loe wie dat houerdich is die wil vordel
ende ere hebben voer ander mensche. En
de daer of so comet hate nyde vechte en
de schelden onnutte spiritighe versmadeli
ke woorden ende oec dicwile moort.

Voert soe sult ghij weten dattet mit
den hoofelunden is ghelijck dattet mit
die malaetscheyt is. Want malaetscheit
en is nyet te verdrighen mit gheuen men
schelijcken konsten sonder sonderlighe
gracie en ghenade des almachtighen go
des. Aldus soe en zijn oeck die dootlike
lunden daer die siele aen sieck is nyet te
verdrighen sonder dye hulpe gods. Wāt
een mēsche mach bij hem seluen vallē in
lunden. Mer hi en can bi hem seluē son
der hulpe der gracie gods daer nyet we
der vut comen noch daer of vlosset wer
den. Ghelijcke dat die vischen bi hem sel

uen lopen in die netten. Mer bi hem sel
en cōnen si daer nyet weder vut comen.
Ende hier om so behoefte een mensche de
rouwe te hebben van sine lunden in go
de oetmoedelike te bidden om hulpe
de ghenade. Voert so sult ghij weten
dat malaetscheyt is ene siecke dye ghene
linghe seer versmadet is en die ghene die
daer mede besmittet zijn die menschen
on waert ende versmadet voer diem
schen. Aldus soe zijn oec dye ghene die in
hoottlunden legghē van gode en van al
le mēschen versmadet. Wāt een mensche
en mochte also goet nyet wesen mach
so sere vā gode liefghehadē wesen mach
in dootlike lunden ende sonder biecht en
sonder berouwe en sonder biecht en
teringhe god en soude hem vā hem sel
sen totter ewigher verdoemenisse. En
dat die waer is moghē wi merckē in de
woorden die oec here sprekt dore die mē
Ezechiel. in dat iij. cap. Is dat sal hi
een rechtuerdich mēsche hē oft hi
sine gherechticheyt dye hi voer gheuen
heeft en hi daer in bliuet en sterft. Mer
goede werckē ende gherechticheyt die
hi voer ghedaen heeft en sullen hem ghe
ghene bate doen. Mer i die oghen
het daer hi in sterft soe sal hi verdoemt
worden. Voert wāt die ghene die goet
handelen gherne van den peck besmet
en ontreynt werden. Hier ōme soe sult
goeden menschen noot dat si schamen
houerdighe ghyerighe ende oncusche
menschen die daer also sere in verdoemt
zijn end bliuen daer op so dat si nyet en

zyn te bekeren op dat si daer oeck of niet
 beluttet en werden noch tot sundē ghe
 roghen en werden. **A**ls dauid sprekt in
 den psalter. Wie dat mit heylighe men
 schen ome gaet die wert daer of heyligh
 en roye oer mit den sundighe mensche
 ome gaet die wert sundich. **W**at dan
 die ghene die legghen in dootsundē end
 beluttet zyn mit die malaetscheit der sun
 den en daer of nyet ghesont en moghen
 worden sonder hulpe end gracie godes
 hier om so is hem noot ist dz si van dye
 malaetscheit der sunden willen vlosset
 worden dat si dese drie pūcten sullen an
 hem nemen en doen als die malaetsche
 menschen deden die van onsen here ghe
 sont worden ghemaect en ghereynicht
 wāten sullen si hare crācheit end onrey
 nichheit bekennē en schamen hem vā ha
 re sunden en dencken dat si nyet waert
 en zyn gode te ghenaecken. wāt die ma
 laetsche menschen ghinghen verre staen
 van onsen here en riepen en en dorstē on
 se heren noch āder goede menschen niet
 te wāt si hem seluē aldus cleynē en oet
 moedich en onwaerdich hielden en ghe
 nade an onsen here sochten **H**ier om so
 loch onse here hare oetmoedicheit an en
 quam tot hem mit sine godlike ghenade
 en maecte se ghesont **T**en anderden
 male sullen die sundaren god anroepen
 en mit inigher begheerten biddē dat hij
 hem ghenadich wil wesen en hem hare
 sonden wil vergeuen **W**at die malaet
 schen menschen hieffen op haer stemmen en.

de riepen an onsen here en baden hē om
 hulpe en ghenade en spraken **J**hesu ghe
 bieder end ghesontmaker ontferme di o
 uer ons. **D**an heffet een mēsche sine aē
 me op so wāneer hi zyn leuen wandelt
 en nae also sere begheert dat hemelsche
 goet als hi te vorēs begheert hadde dat
 eertsche goet **P**aer sinte **A**ugustin⁹ al
 dus of sprekt **H**ere god of ic mocht die
 mensche opwecken en daer toe brenghē
 ofte dat wi oet selue opghewert wordē
 en daer toe ghebracht mit hē dat wi sulc
 ke liefhebbers worden dē leuēs dz ewe
 lick durende is **A**ls wi liefhebbers des
 leuens zyn dat wādelbaer en verghanc
 helic is **T**en derden male so sullē die
 sundaren hare biecht spreken en tonē hē
 den priester als die malaetsche mēscen de
 den vut onthiete vā onsen here **W**at al
 verghenuet god een mēsche sine sundē so
 wāneer hi daer om suchtet en rechte be
 rouwe daer of heeft **N**ochtās so is hem
 noot heeft hi tijt en stede dat hi enē prie
 ster sine sunden toent en sine biecht spre
 ket en hem laten absolueren en penitēcie
 settē daer hi die sundē mede beterē mach
 en gode daer vā voldoen en brēghen of
 ferhāde zyns ghebedes zynre valten en
 zynre aelmissen ende soenen daer mede
 teghens onsen here god. **V**oert soe is
 te mercken dz der malaetsche mēschē tien
 waren dye onse here ghesont maeckede
Mer van den tienē en quā nyet meer dā
 een tot onsen here weder en danckede hē
 van die ghenade die hij hē ghedaen had
 wāt hi ghesont was wordē waer bi dz
D iij

wij moghen mercken kennen ende ver.
staen dz van tien menschen nauwe een me.
sche recht berouwe heft voer sine sundē
en rechte biechte daer of spreket en danc
baer is gode onsen here en staende blijft
in dagheden. Mer leyder alle weder om
vallen i sunden en werde als si te vore
waren of argher. **O** ale lieue here die
moet os allen gōnen dz wi niet van eere
rijc moeten scheide wi en moete hebben
rechte bekēnisse vā onse sunden en rech
te berou en waerachtighe biecht daer of
spreken en behoortke penitēci daer vor
moete doen en also in doghede moete le
en bliue totter doot toe dz wi waerdich
worden te comen in zyn ewighe rijcke
Des gōne ons dpe vader . ic.

En sermoen op ē ro. sonnendach
na die heylighe drieuoudicheyt.

No potest duob⁹ dñis seruire
Mathei. vi. ca. **O** ale lieue
here Jhesus chri⁹ sprac op ene rijc tot si
ne iogheren ald⁹. **A**pe mat en mach twe
heren die tweedrachtich zyn te wille dpe
nen. **W**at heeft hi dē enen lief so hatet hi
den āderen. **E**n is hi den enen onderda
nich soe versmadet hi dē anderē en is hē
onghehoorsaem. **A**ldus soe en moghet
ghi gode nyet dyenē en oec **A**mon dē
duel. **E**n hier om so seg ic v dat ghi niet
lozchoudich en sult wesen in uwer siele
wat ghi sult eten end hoe ghi v lichame
sult rieden. **E**nde is uwe siele nyet meer
dan die spise. **E**nde is uwe lichamen niet

meer dan die cledinghe. **S**iet an die vo
ghelen des hemels si en slapen noch si
mapen nyet. **E**n oec soe en vergader si
niet in den schure en uwe hemelsche
der voedet se nochtas. en en zyt ghi niet
meer voer minē hemelsche vader en dpe
voghelem. **W**ie van v mach den uwe
nen lichame anderhaluen voer v
ghen of te meerderen dā dat ghe
is. **O**ste oē here segghe woude. **E**n
En waer dāne zyt ghi dan lozchoudich
om clederē. **S**iet an en mercket dā
die op dē velde staen hoe dat die glie
en hoe scone en hoe suuerlic dat die glie
cledet zyn en nochtans niet en arden
noch si en spien nyet. **I**ch segghe v dat
Salomō in alle sine glorie so behaghet v
ghecledet was noch so behaghet v
ne vā den lilien. **E**n ofte god dat die
op den acker staet en huden schone
groen is en morghen i dē ouen glorie
pen wert alsoe cledet. **V**ele meer en
god ghi dpe cleyne van ghelou. **Z**yt
sien ist dat ghi hē des toe ghelou. **W**at
trouwet. **H**ier om en sult ghi nyet lo
foudich wesen en segghen. **W**at sullen
wieten of dricken end antrecken. **W**at
dat heydensche volcke is lozchoudich
ende soeket dese dinghen. **E**n en wille
ghi den heydenē nyet ghelijck. dat en
v gheen noot lozchoudich daer om
te wesen. **W**ant v hemelsche vader
wel dat ghi alle dese dinghen behoeft
hier om so soeket eerste dat rijcke gods
ende sine rechtwaerdicheyt so sullen wi
le dighe die ghi behoeft tot uwe noot.

te gheschoren werden
nangelu nae den texte

Dit is dat

Als sinte Augustinus

bescheyt God heeft die mēse daer

om ghemact om dat hi in di dat ouerste

gode soude verstaen en mit die verstant

gode lief hebben ende mit die liefre

gode besitten soude ende in die besittighe

gode welick ghebruken soude En hier

om soe heeft onse here Ihesus christus

dit voerghescreue euangelu ghesproke

us ons daer mede trecke vā die werelt

ende vā den eersten gode dat onduer

schick end verghanchelic is En ons te

bruggen tot die liefre gods ende des he

melchen goets dat ewich is en nūmer

meer vergaen en mach En god de radet

ons rechte te versnaden die ydelheyt en

die ydelheyt des verghancheliken eerste

gods mit desen woorden Als dat nye.

want ewich die nyet eendrachtich en

zyn vā wille ende van werken te sanē

te wille dienen en mach. Ten anderen

male soe radet ons onse here nyet soch

oudich te welen om onse notorke wil.

le. Ten derden male so toont onse he.

re mit exempelen ende ghelijckenissen dz

het soe gheen noot en is sochoudich te

wezen noch bedornissen om onse no.

te in ale herten te hebben. Ten vier

den male so radet onse here christus Je

suus. Van den eersten als dz nie

te werken. Ten twee heren te wille dienē en mach

te welen dz wi bi den twe herē sul

ten verstaen god ende den duuel Ende

god ende die werelt Ende god ende die
menschen vleysche. Want dese drie dye
duuel ende die werelt ende des mensche
vleysche zyn twedzachtich mit gode en
de si willen vimmer anders dā god will
Want god onse here die ghebiedet ende
radet ons oetmoedich te welen end oec
barmhertich Ende dye duuel radet ons
houerdich ende wreet end onghenadich
te welen Als die heylighe mā Job spre
ket in zyn xi. capittel. aldus. Die boose
gheeste is een coninck ouer alle die ghe.
ne dye zyn van sine partije Ende die so
volghen hem nae hier in dese leuen in ho
uerdijen ende nae desen leuen in pynen
Sinte Gregorius secht oec aldus Dat
houerdie is een openbaer teyken vā ver
doemde mēschen en oetmoedicheyt der
saligher vutuercore mēschen Wat onse
here sprekt aldus als sint Marke beschri
uet leert vā mi dat ic sachtmoedich en.
de oetmoedich bin vā herte En hier om
so machmē mit dz teyke dat die mēscē
an hē hebbē bekēnen wat here dz si toe
behorē Oec so en mach niemāt gode en
der werelt te wille dpenen want gods
dienst gheeft een mēse vrede en die wer
elt gheeft onvrede. als ale here selue secht
en sinte Johā beschryft i zyn xvij. ca. In
mij sult ghi hebbē vrede en in die werelt
bedructheyt en onvrede. Oec so en cā
een mensche gode ende zyn vleysche niet
te wille dpenen en dat is hier om want
si nyet eendrachtich noch van enē wille
en zyn Want god onse here dye radet
een mēse dz hi zyn vleysche castije en in

penitencie leuet **E**nd dat vleysche beghe-
ret dat een mensche in vroechde in weel-
de ende in ghenoechte leuet **E**nd dit zijn
twee euren daer sint **P**aulus aldus of
spreket in zijn vij. ca. **A**d romanos **D**at
die ene eune altyt teghens die ander vech-
tende en streidende is **W**ant dat vleysche
begheert altyt teghens den gheeste en die
gheeste teghens dat vleysche. **A**ldus so
en mach een mensche gheen twee heren
dienē als voer ghesprokē is. wāt dient
hi den enē end heeft daer liefde toe soe v.
smadet hi den anderen ende hatet hem.

Doch is te weten als sinte **A**ugusti-
nus spreck. dat noch duuel noch die ver-
doemde mensche god nyet en can haten
in dien dat hi een schepper en een oñhou-
der is alre dinghen **M**er in dien dat hij
een pynigher is vā allen quade daer om
haten hē die bose gheeste en quade men-
schen **G**helyck die mildadighe mēschen
niet en haten enen rechter om dat hi een
mensche is **M**er dat hij een pynigher is
der mildadigher mēschē so haten si hem

Doert so is te weten dat māmon is
een name des viāts vā der hellen die een
prince is vā die rīcheyt deser werelt. en
de vā gheheuenisse gods so ghebruyt hi
dat eertste goet als die mēschen daer me-
de te becozen en te valle te brēghen ist dz
si hē volghen willen. **W**āt dan die bo-
se gheeste **M**āmon den mēschen becooret
mit dat eertste goet **E**nd daer na staet
den mēsche te valle te brenghen end te be-
rouen vā den ewighe leuen **H**ier om so
waerscuwet ons onse here en spreck al-

duis **G**hij en moghet gode end māmon
niet ghelyck dienē **O**tre dle here segghet
woude **D**ient ghi māmon en settet ghi
v herte op dat eertste goet so verlieset
die hulde gods ende dat ewighe leuen

Doert so is te mercken dz dle here
en sprac **G**hi en moghet gheue rīcheyt
tot uwer salicheyt hebben **M**er hi sprac
dz wi gode en der rīchedōme deser werelt
niet te samen dpenē en moghen. **W**ant
wie die rīchedōme dient die is een knecht
en een bewaerder der rīchedōme en te
ghet hē den schatte te vāgaderen en te be-
waren **E**n hi en derf die nyet ghebrou-
noch vutgheuen als gode daer mede
dienen en arme luden te hulpe te comen
Mer her is gheozloft rīchedōme en te
der werelt te hebbē mit gode en mit een
en tottē loue gods en tot oñer notdē
ghebroukē **W**āt die heilige patriarchen
brahā **I**saac en **J**acob **D**auid en ande-
heplighen waren hier voermāde ende
hadden groot goet deser werelt ende ge-
waren nochtās heilighe luden ende ge-
des vriendē. **E**n hier om so is te mercken
dat sommighe mēschen zijn die dit ewighe
sche goet liefhebben bouen god als ghe-
rīghe menschen die god ende sine ghe-
den ghene acht en slaen **E**nde oock en
en dencken noch en ghelouē dat een en
der leuen na dese leuen is **W**ant dit
die ghene die dpenres end knechten
der rīchedōmen en dē dunels en dē
Oec zijn zōmighe menschen die god
hebben en hem nochtās mit dē eertste
goede becōmeren en daer mede omgān

dat goet niet qualicke en winen noch
 ghierichlic en houden noch en verga
 den mer haer notorste daer of nemen
 in gode daer of dienen mit hare aluiffte
 in hare offerhande na hare vermoghen
 dat si ouermits onlede die si hebben go
 des dicke vergheten en hē seluen oerck ot
 guen mit dnutten woorden en werckē
 sa en zyn si niet altemale volmaect i god
 liden leuen. Oec so zyn zōmighe mēschē
 die rēdōme en eertse goet an nemen
 in bi hem houden anders nerghe om
 dan god daer mede te dienen en arme lu
 den daer mede te troesten. **Al** men leset
 vā hante Johan den patriarcha vā alex
 andrie. want die ghat dz mildelike om
 gods wille alle dat hi had en so hij meer
 wroet ghat soe hē meer weder ghegeuē
 wort. En daer om sprac hi dese woordē
 in sine ghebede. Here ihesu chrisste du sen
 wiste mi dat goet toe s's dat an te nemē
 en bi mitē houden en ic gheue dat milde
 like arme luden om dīnē wille. **Laet** sien
 wie dan vā ons beyden dē anderen mit
 onbede sal verwinen als du mi dz goet
 toe te brenghē ofte ick di in dat goet vut
 te gheuen. **Alle** die ghene die i dese manie
 re verliche goet hebbe die zyn heren ende
 volmaect der rēdōme en si zyn i
 ewighen godlick leuē en vercore tot
 leuē. **Ten** anderde ma
 nē volmaect onse here nper sorchfoudich
 te wesen in onsen herten om die notorste
 des lichames. **End** dit doet onse here
 dat om op dat wi die becozinghe des bo
 sen gheestes te bet moghen wederstaen

en sine behende stricken en laghē moghē
 ontgaen en totter ghiericheyt niet ghe
 neyghet en sullen wesen. **Wāt** die eerste
 becozinghe die den mēste treet tot ghieric
 heyt. is sorchfoudich te wesen. **ōme** no
 torste des lichames. **En** ale een mēste si
 ne notorste heeft so becoort hē die boose
 gheeste voert dat hij also vele vergadere
 als hi behoeuich is en meer dan sine no
 torste begheert te hebben. **En** daer na als
 hi meer heeft dā notorste soe becoort hij
 hē voert en brenghet hē daer toe dat hij
 niet en achtet hoe dz hij dat winet en cri
 ghet. mit rouen mit stelen mit woekerē
 of mit ander quade wercken op dat hij
 dat heeft. **Wāt** dā sorchfoudicheyt om
 die notorste des lichames een beghine is
 der becozinghē des bosen gheestes daer
 hi een mēsche mede brēghet totter ghe
 richheyt. hier om soe radet onse here nper
 sorchfoudich te wesen om onse notorste
 vā eten en vā dzicken noch vā clederen.
Wāt wie niet en sorghet om sine notorste
 en hem laet ghenoeghē mit dat ghene
 dat hē god i der tijt heeft ghegeuē die en
 begheert gheen goet bi hē te legghē en bi
 hem te vāgaderen noch oec na dat goet te
 staen mit woekeren of mit āder quade
 hāterighe. **Hier** is te weten dat sorch
 foudichait is drierhāde als voerscreuen
 staet op rē. vij. sondach na Trinitatis
 i dz ewāgelio. **En** turba mētra. **Ten** der
 den male so toent dse here mit ghelijcke
 nisse dat ons dat ghene noot en is sorch
 foudicheit te hebben en seyt ald9. **En** is
 dpe siele nper beter dan dpe spijse ende

dat lichame beter dan die cleder **O**ft on
se here legghen woude **G**od die v lijft en
siele ghegheue heeft die meerder en beter
zijn dā spijse en clederen die mach v wel
daer of besorghen of ghi hem des toe ge
louet en na sine wille leeft **E**en ander
ghelijckenisse gheeft onse here end secht
Wie van v mach yet dencken zijn licha
me langher te maecten anderhalue voe
te dā hi ghewassen is **O**ft o se here leg
ghē woude. nyemāt **W**ant dā nyemāt
zijn lichame en mach langher maecten
noch groter dā dat god ghemaect heeft
en wassen heft laten **H**ier om so en is dz
gheen noot sochfondich te wesen ome
cledinghe daer dat lichame mede bedect
wert **W**at god die dē lichame sine wal
dōme heeft ghegeue die sal oet den licha
me wel voersien vā clederen daer dat mede
bedect wert **E**ne derde ghelijckenisse
gheeft onse here en secht aldus **H**iet an
die voghelen des hemels hoe dat die ghe
uoedet ende ghecledeet werden want si
en layen noch en mayen nyet en si en o
gaderen gheen saet in schuerē end noch
tans voedet se uwe hemelsche vader all
ist dat hi clepne liefte daer toe heft bi die
liefte die hi tot v heeft **D**aer om sal hij v
oock wel voeden sonder twijfel ende vā
uwe notorste besorghen ist dat ghij hem
dat toe gheloeft en ghij sinen wille doet
want hi v lieuer heeft dan die voghelen
Ende wāt onse here die sochfondicheit
lastert en mispriset **H**ier om soe zijn som
miche mēschen als sinte Augustin⁹ be
scrijft. die menē dat die menschen alsoe

nyet en sullen arbeiden **M**er dat si hem
sulle beuelen der goeder tiercheit gods
En hem allene des toe betrouwe dā hi
se wel sal voersien vā hare notorste **D**e
sen menschen antwoort sinte Augustin⁹
nus ald⁹ **A**l heeft onse here gheraden
ghebodē nyet sochfondich te wesen
en heeft hi ons nochtās nyet verboden
arbejde **W**at al en layen noch en mayen
die voghelen nyet si moeten noch
beyden en vliegghen om haer aes sullen
daer of vā gode voersien werden **A**l
so moete oet die mēschen arbeide om
re notorste te crighē en wel sochfondich
wese als die tijt des yscet en si die mē
te hebben **W**at ghescreue staet **D**at
mēsche is gheboze te arbeide gheleijck
voghel te vliegghē **O**nse here sprac tot
dā o sen eersten vader als in Genesi
dz. ij. ca. staet ghescreuen **I**n dat
dijns aensichtes sulstu dijn broet eten
Want wie tijt en mach heft he seluen
helpen en hē nyet helpen en wil als hi
node is en sonder noot hē verlatet op
hulpe gods die becoert god **W**elcke
ringhe god verbodē heft als ghescreuen
staet in Deutronomio. **E**n daer om
recht dat hem god sine hulpe ontrent
laet hem oduen **M**er wāneer en wil
sche in node is noch hē seluen noch
vā ander mēschen vut der noot nyet
can ghehulpen werden so sal hi hem
de beuelen en hulpe vā gode beghere
hi hem wel vut dye noot vloffen sal
verre als dat gods wille is en salich

sijn sielen ende die mensche sal vā des
 vrede wesen hoe dat dat god m̄ hem
 weghet en wert hi daer of verlost dz hij
 vā gode trouwelic dancket en loeft end
 wort hij daer niet of verlost dat hij hē
 vā p̄ne verduldich te wesen in sine lidē
 en nemet in dat beste en dancket gode
 dat hē god dit liden toe sen
 om sine salicheit en bekēne en verstaet
 dat daer mede dz god zyn vrient is. wāt
 als sinte Joh̄es beschrijft in Apocalipsi.
 wie die god lief heeft den castijdet hij en
 vā sendet hē liden toe **Die vierde ghe.**
 lickenisse gheeft ōse here daer hi ōs me.
 de thoent niet sozchfoudich te wesen en
 sozchfoudich te wesen en
 vā om alzo Siet an en merct an die lilien
 vā alle bloemen die op dē velde staen hoe
 die ghelēdet staen noch tās so en arbeyp
 den noch en spinnen si niet **Ick seg v dz**
 Salomon in alle sine glorie also schone
 niet en was gheledeet als een vā dē liliē
 vā dat die lilien hebben enen sekeren tijt
 hoe langhe dat si wassen en dat si soe su
 uerlijck sullen wesen. **Mer salomon en**
 vāte ghele seker tijt hoe langhe hi sine
 gheleheyt soude ghebruken **Oec so mo**
 gen wij hier ene gheesteliken sinne vut
 nemē. Also dz wi bi den lilien verstaen
 moghē die blinkēde repnichēyt der iōc.
 vāte ghele seker tijt hoe langhe hi sine
 gheleheyt soude ghebruken **Oec so mo**
 gen wij hier ene gheesteliken sinne vut
 nemē. Also dz wi bi den lilien verstaen
 moghē die blinkēde repnichēyt der iōc.
 vāte ghele seker tijt hoe langhe hi sine
 gheleheyt soude ghebruken **Oec so mo**
 gen wij hier ene gheesteliken sinne vut
 nemē. Also dz wi bi den lilien verstaen
 moghē die blinkēde repnichēyt der iōc.

hem goede mēschen in oefenen **Wāt alle**
 godlike mēscē hebbē die sozchfoudicheit
 achter ghelaten en si hebben hare sielen
 en lichamē gheset i die hant gods en hē
 beuolen die sozghē daer of te draghē. ōs
 tot ene leringhe als hem nae te volghen
 en mit ōsen herten in vryheidē te leuē en
 de gode sonder sozghē te dienē. **Als on**
 se here mit menigherhāde redene en ghe
 lyckenisse heeft bewesen nyet sozchfou.
 dich te wesen so besluttet hij ten laetsten
 sine redene en leert ons dat wi doe sullē
 daer wi mede verdienen en vā onsen he
 melschen vader vercrighē moghē dz wij
 vā hem voersin worden vā ōse notorke
En sprac aldus Soecket eerst dat rijke
 godes ende sine gherechticheit so sullen
 vā dese dinghē die ghi behoert tot uwe
 notorke toegherworpen werdē. **Hij dyc**
 gherechticheit godes sullē wi vstaen die
 vighē daer mē dz ryc gods mede vcrighē
 mach **Dat sint Augustin⁹ ald⁹ vclaert**
Dat god ōse here dat rijk der hemelen
 veyle heeft en ons dz wil vercopen ende
 wil ons gheue dat hij daer voer eyschet
 en wil dat weder ōme vā ons hebben
Voer dz ryc der hemelē wil hi vā ōs heb
 ben armoede **Voer die vroechden des e.**
 wighen leuēs wil hi vā ons hebbē tribu
 latie en verduldicheyt. **Voer die ewighe**
 ruste wil hi vā ōs hebbē penitēci arbeyp
 en goede werckē **Voer de ewighe glorie**
 wil hi dat wi hier in der tijt liden laster
 verlamadenisse end schāde ende oeck on
 ere ende dat wi dat goedertierlic verdra
 ghen ende liden **Ist sake dz wi dat rijke**

gods en sine gherechticheit eerste al-
 dus soecken soe sullen ons alle dinghen
 toe gheworpen werden die wi behoene
 tot onser notorste. Op dat selue woort
 spreket oec sinte Agustinus aldus Dat
 dat niet en is te verstaen dat alle mēscē
 die dat rijke gods eerst soecken hare no-
 torste toegheworpe sal werden alst na
 begheerten vā hare nature mer na salic-
 heit haerre sielē. Wāt die apostolē en an-
 der vrienden gods hadden menichwer-
 ue hongher dorste en armoede en ander
 ghebreken nae den lichame. Mer dat is
 te verstaen dat hem bi wylē hare notor-
 ste toegheworpen wert en ghegeue en bi
 willen ontoghen en nyet ghegeue. Wāt
 onse here god is ghelyc enen wijsen me-
 dicynmeister ende weet wel wāneer die
 spisen den siecken nutte sijn ghegeuen
 ende wāneer se hem sijn te ontrecken.

laet ons dā onnutte sochtoudicheit
 achter rugghe setten ende schuwen end
 dat rijke godes eerst en voer alle dinck
 soecken. op dat ons god onse here onse
 notorste na den lichame toewerpe moe-
 te dat wij hem also dienen en liefhebben
 dat wi nūmermeer vā hem moete schei-
 den Des gōne ons ic.

En sermoen opten xvi. sonnēdach
 na der heyligher drieuoudicheit.

In dat Iesus in ciuitatem que vo-
 catur Raym. Onse lieue he-
 re Ihesus christus quā op ene tijt gaen
 mit sine iōgheren en mit ene grote scha-

re van volcke in ene stadt dye gheliet
 was Raym. Ende als onse here mer-
 de der poorten van der stadt for want
 men daer vut ghedraghen enen vromen
 mensche. Ende dye dode was een vrou-
 lone zijne moeder. End sine moeder
 was ene weduwe ende volghede hem
 lone nae mit vele volckes. Ende als
 se here dye weduwe sach schreyen
 groot misbare dzuen om haren son-
 wert onse here beweghen vā barm-
 ticheit ende hadde medelidē mit dē
 duwe en troostte se en sprack haer
 toe laet dijn schreyen wesen. Ende
 den so ghinck oē here totter barm-
 daer die dode op lach ende talte se
 de die ghene die die hare droeghen
 staen. Doe sprack onse here totte
 mensche. Jonghelinc ick segge dē
 op. Ende doe rechte hem die dode
 tehand en bleef sitten op die bare
 gonde te spreken. Ende oē here
 ionghelinc van die bare ende gheliet
 zijne moeder. Ende alle dat volck
 bij was wert vernuert van dat wonder
 dat daer gheschiede. Ende aldus
 de louede god ende spraken aldus
 groot prophete is onder os opghewor-
 ende god heeft sijn volc gheuadē.

Expositio. Nae gheschiet
 dit is dat euangelij nae den
 wi bi desen mensche die door was
 staen een sundich mēsche dye ouermē-
 dootlike sunden doot is an der siel
 welcken doden mensche vijf dinghe sijn

segghen. Dat eerste is waer om dat
 in lundaer is enen doden ghelyc Dat
 ander wat bi den graue daer mē den do
 om in sluet is te verstaen Dat derde is
 wat bi den ghenē die den dode te graue
 weghē is te verstaen Dat vierde wat
 die porre daer mē den dode vut droech
 is te verstaen Dat vyfste wat bi die we
 dore is te verstaen **Vā** den eersten is
 dat bi dē doden mēte een sun
 der is te verstaen om die ghelikenisse die
 in mitten dode heft **Wāt** ghelyc dat een
 door mēte is swaer cout en slinckende
 also is oer een lundaer swaer cout ende
 slinckende. Een lundaer is swaer wāt
 hi vallet vā die ene lunde i die āder en hi
 in tū bi hē selue niet staende bliuen eer
 vā hē overmits die ghenade gods berou
 tet en beret mit penitēci **Wāt** als sint
 Gregorius secht **Wāneer** een dootlike lū
 de ghedaen is alreht niet ofghelept en
 wert mit penitēci so trecket die lunde o
 mēte die swaerheyt den mensche tot
 vā want god daer mede ghedruet wert
 als jayas beschryft in zyn xliij. ca. die i
 die persone gods aldus sprekt **Ghi** hebt
 vā doen dienē in uwe lunde en ghi hebt
 vā doen arbeypden in uwe ongherechtig
 heyt **Oste** die here segghen woude **Om**
 vā lunde wille heb ic mēschelike natu
 re anghenomen end heb op eertrike ghe
 crecht als een knecht en niet als een here
 vā ghelede hōgher dorst hette en col
 lē in menigherhade arbeyp **En** ten laet

sten den bitteren doot aen den cruce om
 uwe ongherechtigheyt daer ghi om ver
 doemet waert als v daer of te verlossen
 en te brenghē totten ewighen leuē **Oec**
 so is een lunde swaer. wāt waren alle
 berghen loot die in die werelt zyn end si
 vielen op enen rechtuerdighen mēsche si
 en soude den mēsche niet moghen doen
 sincken in der hellen. **Mer** ene dootlike
 lunde is also swaer dz si een lundaer in
 een oghēblic neder trett totter hellen **En**
 dit tughet **Job** in zyn. xxiij. ca. **Die** sun
 den brēghen hare tyt en hare daghen in
 vroechde en ghenoecht ouer en eer si dē
 vmoeden so vallē si totter hellē. **Voert**
 is een lundaer cout ghelyc een doot mē
 sche. welke coude den lunder antomet
 vā den noorde wijnde **Dat** is vā becozi
 ghe dē bosen gheestes wāt die siele daer
 mede also cout wert ende also hart ver
 vrielet als si die becozighe an nemet end
 mitghewelt nyet vā haer en drijft dz si
 die warante der caritaten en der godlyc
 ker liefden altemale daer mede verlieset
 en onmachtich wert enich goet dinck te
 dencken of te doen daer si god mede be
 de behaghen mach. wāt god heeft ghe
 sproken doer den mōt des propheten **E**
 zechielis **Wāneer** een mensche valt vā
 die gherechtigheyt en hem keert tot dye
 ongherechtigheyt. alle dye wercken der
 gherechtheit sullen werden vergheten
 die hē ghedaen heeft **Sterft** hi in die on
 gherechtigheyt so sal hē veroerzelt wer
 den nae die ongherechtheit daer hē in
 sterft. **Oeck** soe is die lunde vā hare na
 E i.

ture also cout dat si die werinte der god
lijcker liefden leschet ende vut doet wāt
die lunde is een tenijn der hellscher serpē
ten dat dz vuyr der godliker liefden end
der rechter deuocien in der innicheit vut
gaen doet en dodelt die siele eens mēsche
mit den ewighen doot. En dz toont os
Jeremias in zyn vi. ca. en secht Gheli
kerwys als een dype putte dat water
cout maect. also maect oec die quaetheit
der lunden die siele eens menschen cout
wāt dat vuyr der godliker liefden en dpe
begheerte en ghenoechte der doghedē en
der goeder werckē daer mede wert vut
ghedaen en vergheten also dz een mēsche
ghene goede werckē en can doen die go
de behaghelick zyn end zynre siele salich
lick tot dat ewighe leuen mede te verric
ghen. Doert so is een sundich mēsche
stinckende vuyt en onweert ghelijc ene
stinckende cule daer die vercken der hel
len in baden en hare ghenoechte hebben
Doert so sullen wi bi den graue daer mē
den doden in sluten woude vstaen den
doot als sinte Augustin⁹ bescrijft Gheli
kerwys als die doot is drierhāde alsoe
zyn oeck drierhāde grauen daer die do
den in begrauen werdē. Dat eerste graf
is vā der eerden en vā stene ghemaect
En in dit graf so wert dat dode lichām
gheleyt als die siele daer vut is ghelchei
den. Dat āder graf is eens mēschen li
chame daer die siele in besloten is. End
dit graf schijnt bi wijlen scōne vā butē
Mer vā binnen is dat vol stāckes ende
vuylnisse ouermits die onreynē stinckē

de lunden daer dpe siele mede besloten
de onreynicht is. Dat derde graf dat
is die helle daer een sundich mēsche in
grauen wert mit liue ende mit siele als
sinte Lucas bescrijft in zyn vi. capitel
vā den rijcken mensche die verdoemt
was ende begrauen wert in der hellen
Doert so sullen wi bi den ghene dpe
den doden te graue droeghen verstaen
Als ghelijkerwys dat die doot end dz
graf drierhāde zyn. also zyn oec die ghe
ne die dē dode te graue droeghe versta
de. Want die ghene die dat lichām dpe
ghen totte graue der eerden zyn dier
elementen daer dat lichām of ghemē
is. Als eerde water die lucht ende vuyr
want dese vier elementen striden elcā
dat sine alsoe langhe onder mēschen
in den mensche dz si ten laetsten vut
sche neder werpen en brenghen totte
grauē der eerden. Doert die dierhāde
sluten houden in dē lichame ende dpe
ren te bliuen dpe zyn oeck vier. Dat mē
dat is hope ende vermetenheyt langhe
te leuen. Dat anderde is dat aen sijn dē
misdaden ende der lunden vā enreynen
deren mensche. In alsulcker mensche
dat hi alsoe wel sal ghenode verricht
als dpe ofte die. Ende in aldusdanghe
so bliuet hi in sine lunden sonder beue
ende beteringhe. Dat derde is een hope
den die sundighe mensche heeft op dpe
ontfermherticheyt godes ende hem dat
sere daer op verlatet so dat hi niet dat
god die here also bermhertich is dat hi
nyemant verloren en sal laten bliuen.

Dat vierde dat zijn smeekende woordē
 dat die ene mensche den anderen mede
 troestet en prijslet in sine wercken en in si
 ne leuen dat hi hē seluē goet ende heyligh
 houet en dat hi meent dat hi gherne pe
 nitenti te doen heeft. **Voert** die ghene
 die die siele en dat licham te graue bren
 ghen tot den graue der hellen zijn son
 dinghe vier hoefstonden als ghiericheyt
 oncupseheyt toornē en houerdyge want
 sommighe menschen steruē in ghiericheyt
 en hebbe so grote liefste tot den eertschen
 goede dat si op god noch sine gheboden
 niet en achten en werden van der eerden
 gheuoert in der hellen. **Sommighe** leuē al
 so na ghenoechte haers lichames en ver
 wachen in dz water der oncupseheyt en
 waren also ter hellen. **En** sommighe zijn
 also dinsteken mit dat vyre des toorns
 des haers en des nydes dat si daer in v
 doren en waren totter hellen. **En** zōmi
 ghē timen hoghe in die lucht mit houer
 dyen mit wāt si daer ghene othoudighe
 en moghen hebben so vallen si neder idz
 afgront der hellen. **Voert** sullē wij bi
 die poorte daer die dode vut ghedraghē
 wēt hi verstaen die dode vut ghedraghē
 sijn daer een yghelick ene poorte of is
 daer die siele vut ghedraghē wert tot dē
 geue des dodes. **En** sonderlighe vut de
 le twee poorten als sien en horen. **Want**
 in den woorden dses herē wpe dat een
 wijf anker mit ghenoechten en quade be
 gheerte die wert ghelijc enē dode die ghe
 waghē wert tot die poorte ds siens. **En**
 wpe dat gherne achterclappe hoort ende

gherne quade woorden sprekt of hoort
 spreke of doet spreken die wert ghelijck
 enē dode dpe mē draghet vut dpe poorte
 des hozens. **En** hier om so sal een mēsc
 trouwe vwaerders sette voer dese twee
 poorten. **Want** dat sien en dat hore sul
 len also ouer een draghen dat dat oghe
 gheen dinct an sien en sal daer dat herte
 mede beulect mach werdē. **En** dat herte
 en sal oec ghene onnute dighen dencken
 daer dz oghe mede ghebracht mach wer
 den en gheneyghet an te sien die onnutte
 dinghen. **Sine** oren sal een mensche die
 om belette mit scarpen dorne dat is wz
 cloecke wederstāt des achterclappes mit
 berispighe en mit goede leringhe en hem
 segghen. **Dat** die ghene die quaet spreke
 verlieten een goet swighen. **En** dat nye
 mant zōder ghebrec en is dā god allene.
En aldus sal een mēsche hē selue bekien
 en hem seluē oordelen en laten ander lu
 de onghoordelt staen. **Voert** sullē wij
 bi die wedurwe die den dode schrepende
 nae volghede verstaen als die glosa spre
 ket dpe heylighe kercke dpe al daer dme
 hietet een wedurwe want haer mā en
 haer brudeghom christus. **Jesus** ten he
 mel is gheuarē ende heeft se op eertrijck
 ghelaten. **Dese** wedurwe beschreyet haer
 kinder die kersten mēscen als si die doot
 van den sunden liet vut draghen totten
 pynen. **Aldus** schrepende **Sinte Paul⁹**
 doe hi dese woorden sprac ad Galathas
 in zijn vierde ca. **Wijn** lieue kynderkē
 die ic anderwerue winne tot die tijt toe
 dat christus in v wert gheueelicht. **Oste**
E ij.

hi segghen woude **Ic** bescrepe uwe sun-
den ende uwen gheesteliken doot **Ende**
arbejde daer om mit leringhe ende mit
ghebede dat ick v gherne kinder godes
ende goede kersten menschen soude ma-
ken ende van den doot der sunden ende
des ongheloues tot dat leuen der gracie
ende der liefden onses heren **Jesu** christi
mochte brenghen. **Laet** ons dan on-
sen lieuen heren **Jhesum** christū anroe-
pen mit inicheyt biddende dat hi tot ons
wil comen en wil ons opwerken mit si
godlike gracen vāden doot onser sielen
ende helpen ons daer toe dat wi een rey-
ne godlic leuen op eerrike moeten leyde
en dat wi waerdich moeten werde tot
hem te comen in zyn rijke en daer ewe-
like mit hem te leuen en nimmermeer vā
hem scheyden **Des** gōne ons allen god
god die vader. **rc.**

Een sermoen optē xvi. sonnendach
nae die heylighe drienoudicheyt.

Quā intraret **Jesus** in domū ca-
ius dā principis iudeorū **Luce.**
Onse lieue here **christus** **Jhesus** ghinc
op enen saterdach in eens princen huys
der phariseen dat broot te eten. **En** als
hi in dat huys was gherome so waren
daer vergadert vele scriben en phariseen
die onsen here hateden en hem meenden
te begripen in sine woorden en wercke
en merctten op onsen here en wouden be-
sien ofte hi opten sabbot enighe mēschē
ghesont maecte **En** hare meninghe dye
was. waert saecke dat hi dā pemat ghe-

sont maecte dz hi daer mede die viers vā
den sabbot die god selue ingheset ende
gheboden hadde te honden ghebrochen
loude hebben ende dat hi daer mede wil-
dadich teghens hare wet waer ghewon-
den ende hi daer om pyne ende den doot
hadde verdient te lijden **Op** dese seluen
tijt was onsen here **christo** **Jesu** dat hi
dat huys ghebrachte een sieck mēschē dat
dat water had gheladen **Ende** als onse
here den siecken mēsche voor hem sach
ende hij die herten der scriben ende der
der phariseen wel kende. soe vraghen al-
onse here den scriben ende phariseen al-
dus **It** gheozloeft op den sabbot men
siecken mēsche ghesont te maeken **De**
scriben ende phariseen en antwoorden
onsen heren nyet mer si sweghen al-
le **Doe** vraghede hem onse here vrom-
dus. **Waer** dat saecke dat pemat ghe-
vallen hadde enen ezel ofte enen os
de dat beeste op een sabbot viel in een
putte. en soudet ghij den beeste nyet te
hulpe comen end trecken dat beeste vā
der put. **Hier** op so en condon si onsen he-
re niet antwoorden si en hadden teghel-
hem seluen ghesproken. **Want** hadden
si gheslecht neen so hadden si ghesont
Want dat was kenlick ende openbaer
dat si haren beesten te hulpe quamē op
den saterdach als die beesten in node wa-
ren **Ende** waer dat saecke dat si onse
de gheslecht hadden **Ja** wij helpen on-
se beesten op den sabbot dat is op den
saterdach als si in groten node end in
laste zyn ende en laten se niet verdrimen

menschen die hi ghesont maectt niet en
mochte begripen. Doe greep onse here de
siecken en dructe he an sine borste en hi
maecte he ghesont. Dat onse here ghe-
ne en dicke opten saterdach siecke men-
schen ghesont maecte dat qua hier bi to.
Op den saterdach so ghighen die luden
ledich en soe vergaderde hem die ioden i
den tempel en in die sinagoga. En wat
onse here sine godlike mogheicheit alle
menschen woude openbaren. Hier omme
dede hi teyckenen en miraculen op den
saterdach. En maecte die siecken gesont
mit ene worde of mit een antasten zo.
der arbeit. En daer om so en was hi n-
te begripen als ander meesters van medici-
nen zijn die op heylighe daghe maecten
cyropen en cruden stoten en vele onlede
hebben ouer die medicinen dye si den siec-
ken gheue eer si die ghesont conen ma-
ken daer si groot loou en bate of nemen
dat onse here niet en dede. Wat onse he-
re en dede dat niet om enigherhade loen.
Mer hi dede dat van liefte als die siecke
menschen ghesont te maecten. niet alle-
ne an den lichame mer oec an der sielen.

Voert so is te weten dat wi in den
ghesontmaken des siecken menschen mo-
ghen drie dighen vstaen. Dat ene is dye
grote quaetheit der scriben en der pha-
riseen. Dat ander is grote armoede en pi-
ne des siecken mensches. En dat derde is
grote goedertierheit en barmherticheit
ons heren Ihesu christi. Die quaetheit
der scriben en der phariseen moghe wi
mercken in drie. Eerste dat si onsen he-

ren node mit he te eten als die een vint
den anderen pleghet te doen. End dat si
dit niet en deden van liefte noch van
sten die si tot onsen heren hadden op
van hate ende van nide die si op onsen he-
ren hadden en in hare herten droghen
want si onsen here gherne hadde vrent
den en ten dode gebracht. Wat si wou-
ten en mereten op sine werken en dat
den hem gherne begrepen hadde si dat
conen toebrenghen. Aldus danighe
de menschen vindet me leyder hude die
ghes opeertrijcke die de goede menschen
haten en hare werken begripen en die
quade verkeren en daer na staan hoer
si die achterwaerts mochten suten en
verderuen. En het vallet dicke dat si
mighe luden te samen ouer een tafel sa-
ten ende eten die wel wouden dat si
gheenre herten hadde ghegheue. Dese
mede eten. Dese zijn Judas verrent en
de ghesellen die onsen heren vrent en
mit he sat ouer eenre tafelen ten een
die ghene dye hier in der tijt iudas
deren en ghesellen zijn die sulen oec
der doot in zijn erue der hellen wilsen
ne ghesellen. Ten anderheit der
ghen wi mercken die quaetheit der
ben en der phariseen in dien dat si
ghen en onsen here nyet en antwoor-
op die vraghe die hi he vraghe al
Of dat gheozloft waer ene siecken
sche te helpen en ghesont te maecten op
den sabbath. Want hadden si ghe-
weest en os heren vrienden so souen si
hem gheantwoordet hebben en de here

goetdücken hem ghesecht hebben **W**at
 dat is een opebaer tepken des hates en
 des nijts en der onghonsten als die een
 mensche den anderen sine woordē wep
 ghet en niet en antwoordet noch spre.
 ken en wille. **T**en derden male soe
 moghen wi mercken die quaetheyt der
 scriven ende der phariseen in dien dat si
 meer liefden hadden tot hare beesten te
 hulpen als die in node waren dā tot ha
 ren euen mensche wāneer si die saghen
 in node en in droefnisse dat nochtā is
 teghens die redene en teghens dat ghe.
 bode gods **W**ant redene ende nature ge
 buidet ons dat wij enen anderen sulen
 doen in der hulpe en troste also als wij
 wonden dat men ons dede **E**nde god
 dpe heft ons gheboden dat wij onsen
 euenkersten mēste sulen lief hebbē ghe.
 lijck ons seluen **E**n dat wi hem sulē in
 woorden en in wercken troste en hulpe
 doen also dat wij wonden dat mē ons
 dede **O**chleider hoe vele is onser opeert
 rijcke dpe meer toefens hebben op hare
 beesten dā tot haer euen kersten mēsche
Want wi onsen beesten doen meer ghe
 nochte ende laten menighen armē men
 schen onghetroest **D**oert so wert in
 dat ewangelio gheroert grote armoede
 ende pyne des kerkin mēschen wāt dpe
 kerke mensche had dat water gheladen
 dat ene sware fecte is **W**at so wie mit
 dat water is verladen die heft drie swa
 re onghemaerken onder sine leden **D**at
 me is dz al zijn lichame is opgeblasen
 en opgeswollen als ene blase dpe is op

gheblasen vā wūnde en daer of so heeft
 een mensche grote pyne. **D**at ander is
 dat hi altyt heeft dorst wāt hij also vele
 niet drincken en can hi en begheert meer
 te drincken. **D**at derde is dz hi heft enē
 vuplen stinckendē adem. **S**i dese drie
 onghemaken zijn os beteyket drie hoeft
 sunden **A**ls houerdie ghiericheyt en on
 cuplicheyt **W**at ghelijckerwijs dar dese
 drie onghemaerke dat lichame eens mē
 schen die dz water gheladen heeft quellē
 en tottē dode brēghen also quellen ende
 verderuē dese drie hoertsundē oec die sie
 le eens mēschen en brēghen se tottē ewi
 ghen dode **S**i dat opswellen des licha
 mes is beteyket houerdije **W**ant si doet
 dat herte eens mēsche opdringhē en brē
 ghet hem daer toe dat hi so groot noch
 so machtiich nyet en can welen hij en be
 gheret groter end machtiger te welen
En ghelijck dz een blase dpe vol wūnts
 is mit eenre naelden oerde also ghequet
 set wert dat si hare claerheit verlieset en
 niets waerdich en wert **A**lso wert oec
 een houerdich mēste mit den prikkel des
 dodes doerstercken en also verderft dat
 hi nergheens roe en doerch **W**ant hij en
 doerch gode nyet daer omē want hij is
 van gode vermadet **E**nde hij en doerch
 den mēschen nē wāt hij is een stinckēde
 prijde en ene spise ver wormē en een ghe
 selle der duuelē en een kint der vdoeme
 nisse **S**i dē dorste is beteyket ghiericheit
 want een ghierich mēsche en mach also
 rijcke nyet welen van eertschen goeden
 hij en begheert altyt meer ende meer te

hebben en als hi dat alle vergadert heeft
so en derf hi des selue niet ghebruke En
hi en weet nochtas niet wie dat dz goet
na sinen doot sal ghebruken. Bi den
stinken den adem is betepket onculcheit
wat dye stincket voer gode en voer sine
enghele Als wij mercken moghe in een
exempel dat wi bescreuen vinden aldus
Hoe dat een heyligh melsche was die dat
teghes god vdiert had dat een van den
heylighen enghele stadelike bi he ghinc in
in ene melschelike ghedaente Op ene tijt
so qua die melsche mit he gaen op ene ste
de daer hem ghemoete een behaghelic io
ghelinc En als die io ghelinc qua bi den
enghele doe stopte dye enghele sine nase
als voer ene stinkende prijde Daer na so
quam si gaen i een wech daer een doot
lichaem lach end stanch seer vuple Daer
stopte die heylighe melsche sine nase end
die enghel rustede dat lichaem en en stop
pede sine nase nyet Als die heylighe me
lsche dat lach so verwonderde hi hem des
en vraghede de enghel waer om hij sine
nase stopte voer de behaghelike ionghe
linck en niet voer de doden melsche. Die
enghel antworde he ald? Die io ghelinc
is onculche en stincket voer gode ende
voer sine enghele. daer ome so stopte ic
mine nase voer he op dat ic de stant zyn
re onculcheit niet en soude ruken Mer
voer dat dode lichaem dat v dochte stic
ken en stopte ic mijn nase nyet wat dat
hadde gheweest een reyn culsch melsche
va leuen en wert buten sine mildaet v
moordet En sine siele is mit gode in da

ewighe leuen En daer om dede ic den
lichaem ere en rustede dat mit eern
dicheit Ghi melschen die lichaem end
ruket den stanch des lichaems end
der sielen Mer wi die gheestelike
ken den stanch der sielen Voer so is
te weten dat in desen euangelio ghescre
wert die goedertierheyt ons heren
lu christe Erst in dien dat hij die
heyt der scriben en der pharisen
ontlach Mer hi greep de melsche
re handen en maecte he ghelont En
dich melsche is gherome onder de
en tanden der boeser gheeste Mer
re gripet hem en verlostet he daer
waneer een melsche recht berout
voer sine lunden Ten anderde
so wert die goedertierheyt os heren
sont maecte. Dye swaerste en on
ste siecte die een melsche hebben
dz hi beuleet is mit dootlike lunde
die siecte os lichaems en die pyne die
melsche daer of heft die is verghaen
en nemet een eynde Mer dye sieten
sielen die comen va dootlike lunde
duren ewelick en nemen nummer
eynde. Een lundaer da die ghe
in dootlike lunde en daer of in
len sieck is gheworden en van gode
sont wil werden ghemaect. den is
dat hi sine lunden bekenne en sine
te volcomelick daer of spreket en
den begheuet en die niet meer en
dat hij daer voer doet behorlike
Ten derden male wert die goede

waken ons heren hier in gheroert in de
 dat hi den fierken mēsche sonder hinder
 inde weder spreken der scriben ende der
 phariseen machrich en ghesont maecte
 inde vā hem liet gaen. **Dā** so laet god
 vā hem ghegaen sonder ansprekighe der bo-
 lē gheesten. **Als** een mēsche nae dat be-
 roert en nae die biechte sine sunden be-
 roert en penitenti vā vasten vā beden vā
 eluissen te gheuen. **Ende** hem voert an
 dat voert wachtet en nyet meer en doet
 voert so moghen wi merckē die goe-
 vertericheyt ons heren in dien dz hi sine
 vā den die scriben en phariseen die sine
 door begheerden en daer nae stōden hē
 te veraden. leede en wylde den wech
 te veracheyt en der ewigher salicheyt
 en lepe hem dat si die houerdge soudē
 begheuen en in oetmoedicheyt soudē le-
 uen en so en soudē si nyet allene opeert-
 igha bi den mēschen mer oeck mede in
 den hemelricke voer gode en voer sine
 verlijghen wordē verheue. **Onse** lieue
 here moet ons allen ghōnen dat wi hē
 also moeten dienē en lief hebben en also
 in oetmoedicheyt en in anderē doghedē
 leuen dat wi an der sielē ghesont moete
 werden en verheue in dat ewighe leuen
 en nimmermeer vā hem scheidē. **Des** 11.

Een sermoen optē xviij. sonnēdach
 in die heilige dāuoudicheyt
H Cresserūt ad Jhām scribe r phari
 lei. Die scriben en phariseen

vergaderden op ene tijt en quame tot on-
 sen here en wonden sine woordē horen
En ene vā den scribe die een meester was
 i der wet beoorde olen here en woude
 vā hem weten en vernemē of hi die scrif-
 te yet verstont en of hij yet wiste dz not
 daer alle die wet in besloten is en die vra-
 ghede olen here. **Meister** welc is dat al-
 re eerste en dat alre meeste ghebot vāder
 wet. **Onse** here antworde hem weder al-
 dus. **Du** sultste dijne heren dine god lief
 hebbē vut alle dijne herten vā alle dijn-
 re sielē en vā alle dijne crachten en vā alle
 ghedachten. **Dat** is dz eerste en alre me-
 ste ghebot. **Een** ander ghebot dat desen
 ghebode ghelijcket is dit. **Du** sultste di-
 nen naesten en dijnen euen kersten men-
 sche lief hebbē ghelijc di seluē. **Dit** zijn
 twe die meeste gheboden. **Wāt** in desen
 twee ghebode so hanghet alle die wet.
Ende daer in soe zijn besloten alle dye
 ander gheboden godes ende alle dat die
 propheten ghesproken ende gheprophe-
 tiert hadden. **Doe** gaf die meester vāder
 wet onsen here rechte ende hij en conde
 daer nyet teghēs segghen. **Ende** als hē
 onse here gheantwoordet hadde op dye
 vraghe die hi hem vraghede end al daer
 vele scriben ende phariseen verghadert
 waren. **Doe** so vraghede hem onse here
 oeck ene vraghe ald. **Wat** dūcket v vā
 christo wes sone dz hi is. **Die** scribe end
 phariseen antwoorden ghemeenlick dat
 hi **Dauids** sone was. **Onse** here sprack
 weder dme. **Is Christus** **Dauids** sone
 hoe comet dan dat toe dat **Dauid** in dē

gheeste noemet en hietet christu zijn here
te wesen wat hi aldus na hem spreck Die
here sprac tot mijnen here sitte bi mi toe
mine rechterhant totter tijt toe dat ic di
ne viade gheset heb tot een voetschemel
dijne voeten Na dien dat David xpm
hiet en noemet sine here hoc is hij dan
zijn sone Hier op en cōden die scriben en
phariseen onsen here nyet antwoorden
mer si sweghen al stille En niemant vā
hem allen en was so coene dat hi vā dē
daghe onsen here yet meer had ghevra-
ghet. Dit is dat euāgelium nae dē text
Expositio Als ghi ghehoort heb-
bet in den beghine vā desen euāge-
lio Een meyster des ouden testamētes
vraghede op ene tijt onsen here welcke dz
meeste ghebot waer dat god in die wet
hadde ghebodē En onse here antwoerde
hem aldus Dat eerste ghebot en dat me-
ste dat god heft ghebodē is dit. Du sul-
ste dijnen god lief hebben vā alle dijne
herten vā alle dijne sielen vā alle dine
craften en vā alle dijne ghedachte Een
ander ghebot is desen ghelijcke Als du
sulste dijne naeste dijn euen kersten mē-
sche lief hebben ghelijck di seluē Om
dese woorden te bet te verstaen is te we-
ten dat voer ons heren gheboort op ene
tijt was een heilich propheta die ghenom-
met was moyses Dese prophete hadde
dat verdient want hi gods vrient was
dat god tot hē quam en sprac teghens hē
ghelijcke dat die ene vrient teghens den
anderen spreket. Op die selue tijt was
een volck op eertrijc dat ghenoeemt was

dat volck vā ysaac of die kinder vā ysaac
hel En dat waren twalef gheslachten
die ghecomē waren vā twalef broeders
die alle waren ens mans sone. En die
man had twee namen hij hietē Jacob
oer ysaac Dat volc en die kinder hietē
god vutuercozen waren En hier om
die doe op eertrijc waren En hier om
so ontboot hi hē mit den prophete mo-
yses sinen wille en dede hem te wende
dat si souden leuen en wat si souden
ne wouden si gods hulde en si souden
schape behouden en si vā hem behouden
en beschermet wouden wesen Ende
loftet werden vā hare vianden En god
screet tien gheboden mit zijn selfs
in twee stenen tafelen daer zijn twee
gheroert was en gaf die tafelen den pro-
phete Moyses op een berch die gheno-
met was Synay En beual moyses en
hi die tafelen of soude vraghen vā ysaac
ghen die tot den kinderen vā ysaac
leren hē die tien ghebodē Ende segghen
oerck mede dat god die tien gheboden
hem ghehouden wonden hebben Ende
waert dz si ghehoorlaem ende on-
nich waren end die gheboden wonden
houden en daer na leuē So souden si op
eertrijcke rijcke ende salich werde
oer souden si alle hare vyanden vromen
ende verdestrueren ende nyemāt en
de hem moghen deeren Ende waert dz
si die gheboden vsmaden si arme ende
den en woude so souden si arme ende
salich werden ende hare vyanden souden
le verstaen ende altemale vderen

du gheschiede hem want die wile dat si
ghehoorsaem waren en sine gheboden
leiden so waren si rijck ende salich end
si hadden ruste en vrede En si wone m
die hulpe godes meer dan xxx. conincrycke
in loeghen die conighen doot mit al ha.
re volcke en behielden haer stede erue en
goet Mer doet si gode ongheloofsaeme
worden en sine gheboden baken en nyet
in hielden. doe worden si arme ende on
salich. want hare viaden ouermits ver
heuen die gods die sloeghen vinghen
en verdedden se Als wi noch hude des
vonghes moghen sien ende mercken aen
den ioden die zyn gheromen van die kin
den van israhel wat si en hebben stede
noch noren noch eyghen lant Mer si zyn
in iherusalem verdreue en woenen ouer
alle die werelt als onsalighe menschen
ouer der kerste mesken Dese heilige tien
geboden gods die die kinder van israhel
niet en hielden zyn nu de kersten mesche
geboden te houden ende daer nae te le
uen salich zyn die ghene die die ghebo.
den godes houden volcomelic end daer
na leuen wat dat een openbaer teycken
is dat si god lief hebben en tot den ewi.
ghen leue zyn vercozen Want onse here
gheset christus heeft ghesproken Wilt
da in dz ewighe leue come so houdz dye
geboden gods. Want dan niemant co.
met gode ghehoorsaem wesen en hou.
den sine gheboden Hier om so wil ick v
concluck segghen welcke die tien ghebo
den zyn.
Dat eerste ghebot dz is dit

Du en sulste ghenen afgod voer mi ne
men Mer du sulste god dynen here an
beden ende hem allene eren dienen ende
lief hebben. Hier is te weten dat alle
die ghene en alle dinghen die een mesche
trecken van gode end daer een mensche
dicker op denct dan op god Ende dz hij
meerder ghenoechte daer in heeft dan i
gode dat si man ofte wijf gout ere ende
goet dat zyn alle sine afgoden. Da rech
ter schult soe zyn wi schuldich onsen he
re god te dienen ende hem lief te hebben
bouen alle dinghen Want hi heeft ons
ghegeuen lyf ende siele ende heeft alle di
ghen tot onser behoef gheschapen ende
ghemaect Dit eerste ghebot dz beteyket
heydenen ende ioden ende quade kerste
menschen Die heydenen breken dit ghe
bot want si hare god haren schepper be
gheuen ende achterlaten ende aenbeden
creatures Die sommighe heydenen se me
schen anbeden die sonne Die sommighe
die mane Somighe die sterren. dz vuyt
water en beesten often kalueren schapen
en des ghelijck En somighe zyn die beel
den anbeden die na mesche ghemaect zyn
Die ioden breken oock dit eerste ghebot
wat al ist dz si ghelouen an ene god die
hemel en eerde en alle dick heft gheschapen
si en ghelouen nochtas n alle dinghen die
van gode zyn te ghelouen wat si en willen
niet ghelouen dat god mesche is ghewor
den en den doot om des menschen wille
heeft gheleden. Die quade kersten men
schen breken oec dit ghebot als die ghe.
ne die houerdich oncuysch end ghierich

zijn want die houerdigge mēsche wil sel
ue god wesen wāt hi wil dat mē hē sulc
ke ere doe mit nygghen mit bughē als mē
gode schuldich is te doen Die ghierighe
mēsche anbedet sinē pennic en zijn goet
en heeft daer meer ghenoechte en liefden
dā tot gode Die oncuylsche mēschen die
anbeden dye āder mēsche daer si liefden
toe hebben en dēcken daer op dicke dā si
op god doen en hebbē haer ghenoechten
meer daer bi te wesen dā bi gode.

Dat anderde ghebot is **Du** en sulc
ste den name godes nyet pdelic in dynē
mont nemen Dit ghebot wert van vele
mēschen ghebrokē wāt men nu sonder
schaemte vele valsche eden sweert ende
gode zijn bloet sine wōden en sine doot
verwijter bi wijlen in spotte ende bi wi
len vut quader ghewoente **Wāt** vele mē
schen also ghewēnet zijn in swerē dat si
nauwe twe of drie woorden cōnen spre
ken si en sweren mede bi die passie bi dē
swete en of bi den herte gods Die ghene
die ald? swerē sonder twifel en zijn ghe
ne goede kercken mēschen en den is niet
te ghelouē **Wāt** Salomō sprac **Een** mē
sche die vele sweert en sal nyet gherecht
uerdigheit werden **Sonder** twifel dese
woorden zijn waerachtich. wāt so wie
vā ghewoente of in loghene of in bedrie
ghenisse sweert die en is nyet goet noch
rechtuerdich noch hē en is niet te ghelo
uen **Mer** wes is is is en neen is neen
en veerder nūmer meer en sweert dā vor
die waerheyt en dat recht is te behoude
den is te ghelouen En den sal men voer

ren goet kercken mēsche houden.
Dat derde ghebot is **Du** sulst die
heylighe daghe vierē en dan rustē hebbe
ende dā anders gheen werck doen dā
kercken te gaen en dijne ghebet spreken
en dat woort gods horen en gode en di
le te dienen. **Dat** ghebot breken sopen
ghene die op heilige vierdaghe spelen
mayen dorlsche wānen singhe spanghe
danlen houere dobbelen en ander
spele hantieren en van dē moeghen
auont in tauerne sitten En die
kercke noch die misten noch dat woort
godes ghene acht en slaen Die vierē
den heylighe dagē was in die onse
also vaste gheboden te houde dā
ne die op vierdaghe enigherhade
ken deden en men des vernemē
men op hē betughe mocht den
te kenen en te doden **Mer** wāt
dat nyet en doet daer ome en slaen
ludē gheen acht daer op die vyerē
den dye die heylighe kercke
en gheboden te houden. **Dat**
ghebot is dit. **Du** sulst die
dine moeder eren en lief hebben
tijt alsulcke lief bewijzen als si
len hebbē doe du iock en crant
en di seluen niet ghehelpen en
sonderlighe als si out sieck en
Dit ghebot wert leyder vā
ghebrokē de haer vader en moeder
ken slaen en stoten en haren doot
schen ende begheren En dye
hulpe en troeste niet en doen
zijn en ghebrek hebbē als si

Dat vijfste ghebot is dit **D**u
miskende nyemāt doden. Dit gheboot
brenken die ghene die die lude moor.
en en totten dode brēghen sonder mil.
en en verdienste en die daer toe helpen
waden **D**ie mede die hate en nyde in
hare herten draghen end haers eue ker.
en mēsches doot wenschen en begheerē
Want als onse here selue heeft ghespro
ken so wie dat sinen broeder dat is zyn
kersten hatet die is māllichich
Dat sesste ghebot is dit. **D**u en sult
de ghene oncrupheyt doen **H**ier is te
kennen dat alle die ghene die buten echt.
schen en buten wereliken huwelick on
crupheyt doen die breken dit ghebot en
zyn māllichich voer gode en si doen ene
doden En die sūde moet ghebiechtet en
ghelouē wesen sal hi ghenade vā gode
ontfanghen en tot den ewighē leue comē
Want als soe is dat waer en ongheloghē
die oncrupheyt is menigherhade wāt si
die meerder in ouerspeelres **E**n alre me
re en oncrupheyt doet teghēs dē lo
en onghelouighē luden mede omeghaen
die ghebetē zyn sodomite **D**at is natur
en māl bi enen wijue te wesen ende
en wijf bi enē mā **M**er dat is onnatur
en als een mā of een wijf hare vleysce.
en ghenoechte soecket an anderē crea.
en dā mit hare echtē gade **W**ant dese
luden zyn also groot dat daer om lant

ende steden zyn versonckē als Sodoma
en Gomorra en vele ander landē dye al
le daer om gheplaghet en verderft wor
den **A**lso dat god dat diluuiū daer om
liet gaen ouer alle die werelt en verdrenc
ten alle mēschen behalue **N**oe ende sine
drie sonen en haer moeder ende hare wi
uen die mit hē waren in die arcke.
Dat senēde ghebot is dit. **D**u en
sult niet stelen **D**it ghebot brekē dye
ghene die āder lude dz hare heymelic ne
men en stelen **E**n die ghene die quade
mūten slaen en mit quaet ghelt omgaen
ende die den luden dat haer oetriden en
ontrecken en quade ghewichte gheuen
Wāt als sint **A**ngustin⁹ secht **D**ie sun
den en werden een mēsche nyet verghe.
uen hi en heeft alle onrechtuerdich goet
na sine vermoghen weder ghegeue den
ghenē die dat ghenomē is **D**at acht.
ste ghebot is dit. **D**u en sult de ghene
vallsche ghetupch gheuen **D**it ghebot dz
breken die ghene die ouermits hate end
nyde hare euen kersten mēsche heymelic
ende openbaer mit loghene benemē ha.
re ere an haer goet en an hare goedē na.
me **D**ie sūde die si hier an doen en sall
niet werden vergheue si en hebbē eerste
haren eue kersten mēsche weder ghehul
pen an haer ere an heer goet en an hare
goeden name die si hē hebben benomen
Dat neghende ghebot is dit. **D**u en
sult nyemāts goet begheerē noch wē.
schen te hebben. **D**it ghebot breken ro.
uers en woekenaers ende die ghene die
dat arme volck sonder redene en sonder
f i

misdaet beschatten en benemē en brekē
hē dat hare of Dat tiende ghebot is
dit Du en sulste nyemāts beddegheno
te begheeren noch wensche te hebbē Dit
ghebot breken man en wijt die in ouer.
spele legghen en die daer nae staen eens
anders beddeghenote tot hē te treckē en
de daer bi te wesen Die tien gheboden
gods plach mē also sterckelic te houden
in die oude wet dat mē die mēschē plach
te stenen en te doden die men vernam te
breken dese gheboden Also sullē nu oec
alle die ghene die die ghebodē gods bre
ken steruē en doet bliuē an der sielen.

Voert so is te weten dat alle die tien
gheboden in twee ghebodē besloten zijn
Dat ene is Du sulste dynē heren dynē
god lief hebben vā alle dynre herte vā al
le dynre sielen en vā alle dynre crachten
end vā alle dynre ghedachten. Dat an
derde ghebot is dit Du sulste dynē enē
kersten lief hebben ghelijck di seluē. Sa
lich zijn die ghene die dese twee ghebodē
welhouden wāt si zijn volkeert in alle
dinghen Ende si weten dat hē noot is
te weten tot salicheyt haerder sielen.

Onse lieue here god moet onse herten
ende onse sinnē also verluchten mit zijn
re graciē dz wi onse sundē moete biech
ten en beteren en die gebodē godes hou
den dat wi hier moete hebbē ruste ende
vrede en na dese vghanchelike tijt moe
ten comen in die vroechde des ewighen
leuens Des ghōne ons ic.

Een sermoen opten xix. sonnēdach

na die heylighe drieuoudicheyt.
Arendens Iesus in nauiculam
transfretauit et venit in ciuitatem
Iherusalem. Onse lieue here
Iesus was op ene tijt ghecomen
mit sine iōgheren ouer dat mere vā gal
leen in een lant daer menschen in won
den die gheheten ware Razarai In de
lande waren twee menschen die bosen
waren mit den boosen boscu gheheten
der hellen Ende die menschen waren al
so boose ende alsoe quaet soe dat si inge
mant en conde ghebinden Ende si inge
naect ende schoorden ende beten alle di
si vōden ende daer si bi quamen Ende
onse here Christus Iesus was ghecomen
lant was ghecomen so quamen die twee
beseten menschen tot onsen heren Iesu
ende si vielen hem te voeten ende ombe
den hem Ende die bosen gheheten die na
der stemmen Iesu godes sone wāt hi
ben wi mit di ghemene wi besworen
di bi gode datstu ons niet en queldet
de niet en seyndeste totten afgronden
der hellen Onse ghebenedide here Christus
Iesus vraghede hem hoe haer namen wa
ren Si seyden dat hare namen wa
ren legio. Dat is een ghetaille vā vi
sent vi. hōdert en lvi. bosen gheheten
alsoe vele waren daer in den twee
schen Onse here die gheboort den bosen
gheesten dz si vut sondē naren En alle si
saghē dz si vut mostē so bedē si onsen here
dat hi hem dā ozlof gaeue te naren in die

vercken die daer bi hem ghinghe meyde
 Onse here die ghat hem oorlof en seyde
 waert vut En alreant so waren die bo
 le ghelede vut den mēsche end voeren in
 die vercken En die vercken worden ra
 sende en liepen sonder ophouden ouer i
 die vercken En die vercken ware wel twe dusent
 die verdröcken En die vercken hoeden lie
 pen in die steden en in die dorpen en sey
 den dat de luden hoe dat daer gheschiet
 was Dat volck van den lande qua ghe
 menle tot onsen here En als si die men
 schen die beseten hadde gheroeft saghe
 op die eerde voer dpe voeten onses here
 En waer ha
 re verdröcken en verdozen
 waren so hadden si angst en waren v
 waert en dochten dat hare ader beesten
 souden En daer ome soe
 den en van hē scheiden Onse here
 en quā in sine stadt die capharnaū wal
 ghenoemt Hier is te weeten dat Ca
 pharnaū was ene hooft stat vā die lan
 de vā Galileen daer om so hiete hē ca
 pharnaū sine stede te wesen En oeck
 was hi daer dicker was dā in āder ste
 den En oeck daer meer tepkene en miza
 nen dede dan in anderen steden Ende
 onse here gherome was in die stede
 vā capharnaū soe gheuielt op ene tijt dz
 onse lat en leerde en preditte dat woort

gods ende vele scriben en phariseen en
 vele ander meesters van der ouder wet
 die daer vgaert waren vā alle stede en
 dorpen vā galileen vā iherusalem en van an
 der lāden der ioden laten daer bi onsen
 here en hoorden sine woordē En in on
 sen n here was crachte en doerthe gesont
 te maecten alle die ghene die des beghe
 reden En als die lude vā capharnaū
 vnamen dz onse here daer was Soe qua
 men vier mānen en brochte daer draghe
 een mēsche op een bedde die also lam wal
 vāder gichte dat hi altemael niet gharn
 en mochte Den siecken mēsche hadde si
 gherne voer onsen here ghebracht Ende
 want dat huys daer onse here in was al
 so vol was van luden dat si den siecken
 doer dat volck nyet ghedraghen en ton
 den Hier om soe clōmen die vier mānen
 op dat huys daer onse here in was ende
 braken dat dack vā den huys en lietē de
 siecken mēsche doer die latten neder gaen
 mitten bedde daer hi op lach voer onsen
 here in dat middel vā den volcke Als on
 se here sach den gheloue vā die vier man
 nen en den die siecke mēsche hadden so
 sprack onse here totte siecke mēsche Hīnt
 hebt gheloue dijn sunden werde di ver
 gheue Als onse here dit ghesproke had
 so begrepen hē die phariseen i dese woer
 den en spraken ald? in hē selue Dese mā
 blasphemiert en sprekt woerdē die teghē
 god zyn wāt hi hē onderwindet die sun
 den te vergheue dz nyemāt macht en he
 vet dā god allene En want onse here die
 ghedachten der scriben en der phariseen

wel wiste so antworde hi hē ald? Waer
om dencket ghi quaet in uwe herten en
de begripet mi in myne woordē die ick
heb ghesproken **I**st lichter te segghē. di
ne sunden die werden di vergheue. dan
staet op en gaet hene **O**p dat ghi dz mo
ghet weten dat des mēschen sone heeft
machte op eertrijcke sundē te vergheue
Doe sprac onse here tottē siecken **S**tact
op en nemet dīn bedde en gaet daer me
de in dīn hups **D**oe stont die siecke mē
sche op sonder beiden en nam zīn bedde
en daer mede ghinck hi in zīn hups end
danckede en loefden god dat hi ghelont
was gheworden **E**nd alle die luden die
daer i dz hups vergadert waren en dpe
dit teycken saghen dpe worden vnaert
en loefden god die allulcke macht dē mē
schen hadde ghegeue en seyden **H**udē so
hebben wij wōder ghesien **D**its dz
euāgelii na den texte. **E**xpositio

N Agheteliker bedudinghe so is
te weten dat wij bi dat scheepke
daer onse here mede ouer dat meer voe
re sullen wi vstaen penitenci **E**nd daer
op sult ghi weten dat penitēci is een be
scrypen der sunden mit ene volcomē wil
le die sunden voert an te laten end die te
biechten en te beteren **A**ls sint **A**ugusti
nus heeft bescreue **P**enitenci is oec een
vā den leuen sacramēten **E**n alle oordē
die vā den paeusen zīn gheconfirmiert
behooren tot desen sacramente **W**elcke
orden zīn altemale ingheset en gemaect
op dat een mēsche daer in zīn leue sal be
teren ende in penitencien leuen ende zīn

lichame castijden mit vasten ende mit ge
beden ende stadelijcken te welen in den
dienste godes **E**nde dat hi ouermits ge
nitencie een reyne eysche leuen leyden
mach dat gode behaghelick mach wē
den ende sonder pyne des veyghens
mach comen totten ewighen leue **W**ie
wie dat in een orde gaet om gode te
nen ende sine sunden te beteren end si
ne orde volcomelic ende wel houden op
en sal anders ghene pyne noch toorn
te noch veyghen hebben als hi on
rijcke scheydet **A**ls dat sint **B**ernard
heeft bescreuen **A**lle oorden zīn ingheset
ende goet **M**er leyder si werden van in
le menschen die daer in zīn qualick ghe
houden **S**ij den scheepken **E**erle
len wij verstaen penitencie **E**erle
die dinghen diemen in den scheepken
ghet te doen ende te hebben **W**at is dat
scheepken heeft mē groue spijse end die
rechtē drack **E**n om de menichheit
de ancken die die schipluden hebben so
en eyschet nyemant die in dat schip be
hoort lekerijge van eten noch van drin
ken **M**er si laten hem allegader gheuen
ghen mit allulcke spijzen ende drincken
daer si dat lijf mede onthouden moghe
Aldus dan soe en sullen die ghene dā
enighen oorden zīn ende in penitencien
leuen ghene costelike spijse noch drinck
begheren noch oech gheenre hādē ende
lijcke noch behaghelike clederen beghe
ren te hebben **M**er si en sullen nyemant
begheren dan rechte notorste van men
ende vā drincken ende alsoe vele si ingheset

heert daer si hare leden moghē mede be-
 denken en die coude verweren **Doert** so
 pleghet mē in sepe oetmodich te wesen
 in den kuermā onderdanich **Aldus** sul-
 len oock die ghene die in penitēcie leuen
 oetmodich wesen en onderdanich ha-
 ren ouersten in allen dinghen **En** si sul-
 len vollichlic en oetmedelic doen dat hē
 hare prelātē doen heren end laten dat si
 oock nyet verherken bouē hare onder-
 den **Mer** si sulle hem voetmoedighen
 en hare oersater betamelike lief hebben
 en gheuen hē goede exempelen in alle di-
 gen op dat si waerdich moghē wesen
 die herelicheyden daer si toe ghecomen
 sijn **Wāt** in Ecclesiastico in dat. iij. ca.
 dat ghescreuē **So** du meerder biste soe
 du omer voetmoedighen sulste i al
 len dinghen **Onse** here heeft oock selue
 ghesproken **So** wie dat hē selue veroet-
 moedich die sal verheue werden **End**
 wāt een prelātē is een kuerman vā den
 schepē der penitencien hier om soe sal hi
 waker wesen nachtes en daghes ende
 wel toeken en daer toe helpen en raden
 dat hi en sine iogherē niet en verderuen
 oere dat dz schip recht en wel voertgae
 en si daer mede moghē comē vut dē arte
 end liden daer si in sijn in dat ewighe le-
 uen **Doert** so sal een mēsche die in pe-
 nitencie end in ene orde is ene mate hou-
 den in allen dinghen **Wāt** een schip dat
 te seer en te swaer is gheladen sinckt en
 verberft gherighe **End** een schip dat
 licht is en also niet gheladen en is dz is

wāckel voer den wynde en quadt te stu-
 ren en staet lichtelic om en scheppet wa-
 ter en verderft **Mer** een schip dat in die
 mate is gheladen dat ghaet sachte voert
 en is goet sturen **En** aldus sal oock een
 mēsche te mate eten en drincken en hem
 na behoef sijnre crācheyt cleden **Want**
Hugo de scrō victore secht **So** wie dat
 sijn lichame te weeldich houdt vā eten
 en vā drincken die voedet sijnre sielen
 vyant **En** so wie sine lichame ontrecke
 sine notorste en castijdet bouē mate mit
 vasten mit beden en mit waerken ende
 discipline die dodet sine siele voer gode.
Vier om so sal een mēsche also sijn licha-
 me voeden dat dz macht heeft te arbeide
 ende gode te dienen **Ende** hi sal dat oec
 also castigen dat hē dat niet en vhouerdi-
 ghet noch hē sette teghens die siele

Ten anderde male moghen wi bij
 den sepe verstaen penitencie **Om** die di-
 ghen daer dat schip in pleghet te wesen
 als die wijnt en see **Die** wijnt de maect
 storme **En** die see verheffet haer vā den
 wijnde **Dat** sijn vier principael wijnde
Die ene wijnt comt vutē oelsten **Die** an-
 der comet vutē welken **Die** derde comt
 vut dz luyden **En** die vierde is noorden
Bi dese vier wijnden sijn beteybēt vier
 derhāde becoringhē daer die ghene dye
 in penitencie en in ene orde sijn mede be-
 roort werden en anghelstormet werde
Wāt zōmighe mēschen vheffen hē vā
 ydelheyt ende vā hare konsten ende vā
 smaden hare gheestelike broederen ome
 dat si meerder sijn vā consten dan dye

ander en willen daer om ere en voordeel
hebben voer den anderen bruedere Ende
si en deken niet dat si bruedere en luste-
ren zijn in gode en alle vā adā ende van
eua ghecomen in sunden en alle naect en
bloot in die werelt En arm sieck en crac
daer in leuen en daer vut schepde naect
en bloot arm sieck en crack En hier om
so en is niemāt beter noch edelre dā een
ander Mer dye die edelste wercke doen
die zijn vā gode en vanden mensche edel
ghehouden om hare dogheden en goede
wercken en om dat si gode diene en lief
hebben voer ander menschen. Die gheue
die hē ald? verheffen vā hare kōsten die
worden becoort en anghelstort vā den
oelken wijnt wāt die zōne in dat oelken
opgaet. en si verheffen hē vā haren op-
ghack. dat is vā hare cōsten en gheboer-
ten. Dese wijnt der houerdie vheft me-
nighen menschen die in ene orde en in pe-
nitencie is Voert so zijn zōnighe men-
schen in orden die weelde en ghenoechte
haers licha mes soecken en volghen En
want beide siele en lichā daer mede ne-
der gaen en verderft worden hier om is
die becozighe ghelijcket den westē win-
de want die zōne in dat westen daelt en
nedergaet Ten derde male so zijn som-
mighe menschen in orden die penitencie
souden doen en leue in armoede die ha-
re herten setten totter werlt ende hebbē
eighen goet en zijn ghierich en vergader-
den vele peninghen en dese werden aen-
ghestoren mit den supden winde Wāt
die wijnt is war me en brenghet reghen

en maect die weghe diep en diep en
reyne an der sielen En die menschen wor-
den in hare sunden onreyn en si en
nen den wech der salicheyt nuer vanden
den die alsoe traech zijn totte dienst go-
des en totten goeden wercken dā si
en hebben luste te leuen En dese menschen
zijn beteykent bi den worden wijnde dat
dat si ne rechten ghac niet en mach
ben Aldus so hebben wi vāden wijnde
die dat schip der penitencie ancomen
en dick verderuen en te niete make
wie dā behouden wil bliue die sal die be-
cozighen die bi desen wijnde zijn be-
hent wijstlike wederstaen En so sal
hi dat seple der houerdijsen sincken en
altmael neder gaen laten in den oelken
winde En sal hem pinen oetmoech-
wesen ende hē seluen kenne voer en
me mensche Als de propheta David de
de want hi hielt hem seluen also dā hi
hi sprac dese woorden Ick bin een
me ende gheen mensche Ten anderen
male so sal hi den ancker vā siē hope
soe op god veltighen en also in god
lieften leuen En alsulke ghenoechte
gode hebben dat hi daer mede vā hem
ne ghenoechte zijns licha ms vā hem
uer en die vghetet en denct op die
den die sinte Paul? heft ghelproke
ouer speeles en die oncuylse menschen
en hebben gheen dele in dat rijcke gods
Ten derden so sal hū dat schip zijner
cōsciencien ontladen vā den swaere lasten

der ghiericheyt en van den eertſchē goe
 te daer hi mede verladen was **E**n denc
 ten op dye woorden die een wijs man
 ſpreekt en oock an die wercken die hi dede
 aldus ſprekende **O**ghi valsche en bedri
 ghende rīchdomen ick wil v werpen en
 verſencken in die ſee op dat ic niet van v
 verdere noch verderft en werde **E**nde
 mit de woorden ſo nam hi zyn ghout en
 de ſiluer en werp dat in die ſee **E**nde als
 ſaet Paul⁹ beſcrijft in ſine epistoſe **A**
 ls die ghene die rīck willē wesen die val
 len in menigherhade betozighen des vi
 nus vā der hellen en de en hebben num
 mermeer ruſte **W**at des dages hebbe ſi
 onruste in der herten vā menighen ghe
 dachten vā dinghē die ſi begheerē te heb
 ben **T**en vierden male ſo ſal een menſche
 hulpe in trooſte ſoecken aen goede men
 ſchen als hi ſiet dat hi traech is tot den
 dincen gods en bi hem ſeluen ghene goe
 de wercken en can volbrēghen **W**at al
 dus dede dye iōgheren ons heren doe ſi
 mit onsen herē waren in die ſee end een
 groet ſtorm wint quā dat ſi meenden
 te verdrēcken **O**nſe here lach en ſliep in
 den ſchepē daer ſi in waren **W**ant doe
 te verdrēcken ſi onsen here en riepen hē aen
 rade ſpaken aldus **H**ere helpt ons end
 maect ons ghesont want wi verderuē
 aldus dede oock die ſiecke menſche daz
 men hiden of lelet in den euāgelio wāt
 dat hi ſelue gheen macht en hadde alle
 te onsen here te comen ſo bat hi vier
 minen die hem helpen wouden dat hij
 onsen here mochte comen **E**nde dye

minen namen hem mit enen bedde end
 brochten hem daer **E**nde ouermids ha
 re hulpe ende gheloue ſo wert die ſiecke
 menſche ghesont ghemaect van chriſto
 onsen here **V**oert ſo ſullen wi bi dye
 ſee daer dat ſchip der penitencien in dri
 uet verſtaen deſe onledighe werelt ōme
 dierhande ſaecten ende redenen **E**erst
 om die ōcupſcheyt ende om onledicheyt
 wille die in deſe bedrieghelike werelt is
Want ghelijker wijs dat die ſee altijt on
 ſtadich is ende nu ebbet ende vlopet en
 de lopet op ende neder ende nūmermere
 ſtille en ſtaet **A**lſoe is dat herte van enē
 ſundighen menſche ende der gheenre die
 hem in die werelt gheset hebben nūmer
 meer ſtille end en heeft ghene ruſte wāt
 ghelijker wijs dz die beesten onder wal
 canderen vechten ende oec malcāder bij
 ten om hare notoorſte ende ſpīle **E**nde
 oock vechten ende kīuen die ghene dye
 totter werelt zyn gheneyghet ōme eert
 ſche goet en wereltlike ere te verrighen
En hier om ſprecket **I**ſayas **D**ie boſe
 mēſche vāder werelt zyn ghelijc die ſee
 die nūmermere en ruſtet **D**eſe mēſchen
 doen dicke den goede mēſchen groot lij
 den en verdziēte an ghelijcke als die ſee
 als ſi ebbet ende verbolghen is den ſcip
 luden groten anrīſte ende liden aendoet
Ten anderden male ſo is die wer
 elt beteykent bi die ſee want dye ſee die
 en mach nūmermere ghesadet werden
Alſoe en mach oec mede de werelt nyet
 ghesadet werden **W**ant als ghescreuē
 ſtaet in e **E**cclēſiaſtico in dat eerſte cap.

Alle die wateren en vloeden lopen i dye
see die op eertrijc zijn en nochtans so en
lopet die see niet ouer. **Ald**9 zijn drie vloeden
die vut die helle vloepen in die wer.
elt daer of nyet verladet. **Bi** desen drie
vloeden sullen wi vstaen drie hooftsun
den. **Als** houerdijc ghiericheyt en oncul
heyt daer die wereltliche menschen mede
omgaen wat houerdie en can n3 ghela
det werden in hoecheyt vā haren state.
Die ghiericheyt en cā niet gheladz wer
den vā eertliche goede. **Ende** die oncul
heyt en can nyet gheladet werden van
ghenoechte des lichames. **En** dit beken
de sinte Johā euāgelist wel doe hij dese
woorden sprac. **Alle** dat i die werelt is
en daer die werelt mede omgaet is be
gheerlicheyt is vleysches en begheerlic
heyt der oghē ende houerdie des leuens.

Ten derden male so is die werelt be
teyphēt bi die see. wat die see salt ende
bitter is. **End** alle dz die werelt toebeha
ret als ere en rjcdōme is ghewēghet m3
bitterheyt. **Wat** die rjcdōme werdē m3
sorghe en mit arbeyde ghewōnen. **End**
hier om ghelijket se onse here den dorne.
En dye weelde maect een mēsche cranc.
Wat wie in onculscheit sine ghenoech
te soect en die te vele pleghet die en vder
uet niet allene zijn siele mer oec zijn licha
me. **Ende** wy hē gheeft tot weelde van
eten ende dricken sonder mate die wert
daer of sieck. **Wat** als die meesters van
medicinē segghen. **M**eer menschen steruē
vā ouertallicheit etes ende drickens dā
mit sweerde verflaghē. **Ende** tot die ho.

uerdie end ere der werelt hoozt alre
le dat dz beter is een slecht mā te wesen
dan een here. **Wat** die here moete sijn
vele costele paerde vele knechte ende col
telike cleder ende costelike spise ende bu
salmē seeren dz slechte ludē n3 en beghe
uen. **Aldus** dā so zijn die rjcdōmen d3
weelden ende die houerdijc soer dā
de dat si zōmighe menschen soer dā
wesen dat doet die ghewoente ende dā
onbekentheyt die in den menschen is dā
totter werelt zijn ghenepgher. **G**hewo
nē als die vische die i die soue se zijn
niet en smakē die bitterheyt der see. **D**at
si ghewoene zijn daer i te wesen. **D**at
is te weten dat die saltcheyt der see i dat
manieren soete ende versche ghewoent
wert. **E**erst vā die sonne. **W**ant als dā
sonne dat water na haer treet end dā
of neuel ende wolcken werden vut dā
wolcken dan neder regghen soet dā
zee water versche ende soete dat dā of
regghent. **T**en anderden male soet dā
neer dat water vā daer dā dā soet dā
nen putte ofte vut ene fonteyne. **T**en dā
water oeck soete ende versche. **T**en dā
den male allmen dat water van der see
ghietet doer enen sack die ghewoent
ende mē dat water daer vutseghet dā
wert dat oeck versche ende soete. **A**ld
wert oeck die bitterheyt der oorden soet dā
ende die swaerheyt der oorden soet dā
zijn herte ende zijn ghedachte voert op
tot gode ouermits contemplanen end
hi die eertse dinghē ghene acht en dā

onsen lieuen herē ghebruken dye vroeck
de des ewighē leuens Des gōne ons al
ien die vader . xc .

Een sermoen opten .xx. sonnēdach
nae die heylighe drienoudicheyt

Emile est regnū celoz hoi regi q̄
fecit nuptias filio suo . Mathei
xxij. capit. Onse lieue here Ihesus
christus sprach op ene tijt tot sine iōghe
ren dese parabole en ghelyckenisse ald⁹
Dat rijke der hemelē is ghelijc enē mē.
sche enē coninck die sinē sone ghemaect
hadde een brulofte ende seynde vut sine
knechten tot den ghenē die daer toe ghe
bedē en ghenodet waren en die en wou
den nyet comen En doe sende hi vut an
derwerf ander knechte ende seide Gaet
en sege den ghenē die ghenodet zyn dat
si comen tot die brulofte Wāt ic heb mij
ne maeltijt bereyt en mijn voghelen end
ossen ghedodet en alle dighe zyn bereyt.
Die ghene die ghenodet waren vsume.
den die maeltijt en si en quamen niet tot
die brulofte Mer si ghinghē ewech end
zōmige ghighen in een doorp en zōmige
ghinghē om hare comēscap En die som
mige hieldē des conicks knechte en de
den hem pyne en smaetheyt en doden se
Als dye conick dese dinghē hoorden da
wert hi toornich en sende zyn here tottē
misdadighen mēschen en dede se doden
en hare stat dede hi anstecken en vbarne
Doe dese dinghen ghelschiet waren soe
sprach die conick tot sine knechten Dye

brulofte is ghemaect mer dye ghenē die
ghenodet waren en waren nyet comen
dich te comē tot die brulofte En hier en
so gaet tot dye eynden vā den conicken
En alle die ghene die ghij vinder si en
goet ofte quaet dye roepet tot mijn brul
lofte Die knechten dedē dat hē hare con
doen hiete end vergaderden alle die ghe
ne die si in den weghvonden goet end
quaet en brochten se voer den conick en
die brulofte wert vervollet mit den ghe
nen die daer aten Ende hi sach dat men
mēsche die nyet ghecleet en was en
brulofte cleet Tot dē mēsche sprac die co
ninck Vrient hoe bistu hier in ghewo
nu ghi gheen brulofte cleet aen en ghew
Die mensche sweech al stille of hij ston
hadde gheuweest ende hij en comint en si
hem nyet Doe sprach die conick tot si
nen knechten. Ghindet desen mensche
handen ende voeten ende seyndet hem i
die vterste dupsternissen daer sal wesen
schrepen ende knertsinghe van den con
den. Vele menschen waren daer die
pen Her weynich mēschen ware daer
vutuercozen Dit is dat ewangelij
nae den texte. *Expositio.*

Nghestelijcker bedudinghe is te
weten dat wij bij dat rijcke der
hemelen sullen verstaen in desen ewangelij
lio die heylighe christenheyt ende oec
mede die vergdaeringhe van alle ghe
uighe menschen ende nyet dat rijcke der
ewighen leuens Want die wertschap
van deser brulofte hietet Prandij. dat
is een morghen eten daer men na conic

schijnt en tot alrehande onlede. **M**er na
 den ander male daer dat ewighe leuen bi
 teykenent is pleghet mē ruste te hebben
 inde gheen arbeit te doen. **O**eck staet in
 den euangelio hoe dz een mēsche die ten
 houe was gheromē daer vut ghewor-
 den weert om dat hij gheen bruloft cleet
 en hadde. **M**er vutten houe des ewi-
 gen leuens en wert nyemāt ghewor-
 den. **D**at wie waerdich is daer in te co-
 men die is daer al volmaect en sal daer
 mogelijk in bliuen. **E**n van dese brulofte
 des ewighen leuens heeft sint **L**ucas be-
 spreken in den euangelio dat mē leset des
 onwen sonnendaghes nae pinxteren.
Die derde redene waer om de hei-
 lighē bercke dat is die ghelouighe cristē
 weert gheuoert is dat rijke der hemelē
 te des ewighen leuens heeft mitten heme-
 len. **W**ant in den he-
 len is een lichte dat alle dinghē verluch-
 tet. **D**ie op eertrijcken sijn en dat en wert
 selue nergens of verlucht en dat licht
 is die sonne. **E**n bi dese sonne sijn betey-
 kent die ouerste prelatten vā den christē
 gheloue. **A**ls paeus cardinales biscopē
 en meesters en doctoren in die heylighe
 scriften wāt dese en sullen voer ander lu-
 den niet bluchtet noch gheleert werden.
Mer si sullen andere mēschen verluchte
 overmits dat lichte en waerheyt de got-
 liche leringhen ende mit werckē eens
 ghelighen leuens. **E**n gheuen hē den wech
 der waerheyt en wijsen hē den wech
 der ewigher salicheyt. **A**ls ope heylighe
 apostolen ende iongheren onses heren

deden op dat mē hem dese woorden mit
 rechte toescriuen mach die onse here he-
 uet ghesprokē tot sine iongherē doe hi mē
 hem op eertrijcke wādelde aldus. **G**hij
 zyt een lichte der werelt. **E**en āder lich-
 te is an den hemel dat sijn lichte ontfan-
 ghet van die sonne. **E**nde mit den lichte
 dat dat ontfanghen heeft soe verluchtet
 dat oeck mede ander dinghen. **E**nde dz
 sijn die mane die sterren. **E**nde bij desen
 lichten so sijn beteykent die minre prela-
 ten. **A**ls pastoren priesters predickers en
 de andereleraers des heylighē christen
 gheloues. **W**ant dese die sullen een lichte
 der godlijcker leringhen van den leuen
 der heilighen ende oeck van den ouerste
 prelatten sullen ontfanghen. **E**nde mit
 den lichte sullen wi voerghaen ende wi
 len den wereltlijcken ende ongheleerde
 menschen dē wech der godlijcker waer-
 heyt ende der ewigher salicheyt. **O**eck
 so is an den hemel des ewighen leuens
 dat firmament ende dat firmament oē-
 fanghet lichte vā die sonne van die ma-
 ne ende vā den sterren. **M**er dat en ghe-
 uet gheen lichte voert anderen dinghen.
Bi desen firmamēte sijn beteyket wer-
 ellike mēschen en die ghene die oēder ghe-
 leerde priesteren sijn. **W**ant die sullen ha-
 re prelatten ende der gheleerder mēschen
 leringhen ende gheboden horen ende be-
 houden ende salichlijcke daer nae leuen
 ende si en hebbē gheen schult tot āder lu-
 den te prebicken ende te leren. **T**en
 anderen male soe is hier te weten dat
 wij bij den coninck die eenen brulofften

ghemaect hadde verstaen sullen den he
melschen coninck god vader vā hemelri
ke **W**āt hi is coninck en here bouen allen
heren wāt zyn conicrike heft sonder be
ghin gheueelt en sal ewelic zōder eynd
bliuē **E**nd sine regnacie is in dē hemelri
ke mit sine glorie end in eertrike mit sine
gracie **E**n in der hellen mit sine gherech
ticheit **D**ese coninck maecte sinē sone ene
brulofte doe hi hē in dit eertrijke seynde
in der repare ionckrouwe **M**aria ōme
mēschelike nature an te nemē **D**aer da
nid in den psalter ald⁹ of spreket **H**i is
voert ghecomē als een brudegom vut si
ne brulofcamer . dat is onbeulect ende
onghequeest **G**helijckkerwijs dz een bru
degom outgaet end voertcomet vut sine
slaepcamer wāt ōle here god heeft sine
menschelike nature an **M**aria ontfan
ghen **E**n si wert sine moeder en behielt
hare reynicheit **D**oert is te weten dz
alle ghelouighe menschen ghenodet zyn
te comē tot die vzoechde die bereyt is mē
deser brulofte **M**er al ist dat alle kersten
menschē daer toe ghenodet zyn **S**ien co
men nochtrās niet alle tot die vzoechden
deser bruloften **E**nde dat comet hier by
toe **W**ant sommighe luden zyn goet en
leuen na den kersten gheloue **E**nde som
mighe zyn quaet en hieten kersten men
schen **M**er si leuen als heydensche men
schen ende doen teghens den kerstē ghe
loue **A**ls die moordenaren rouers woe
kenaren voercopers ouerspeeltes vra
ders ende ander quade menschen **E**nd
dese quade kersten zyn ghemenghet on

der die goede kersten mēsten **E**nde dat
om staet in desen euangelio dz beide go
de ende quade menschen vergaderē in
ren **W**ant die heylighe christenheit is in
dat middel tusschen den hemel ende dē
helle **E**nde in den hemel zyn alle goede
menschen **E**nde in die helle zyn alle quade
de mēschen vā heydenen vā ioden vā
van kerstenen **A**lle ghelouighe mēsten
zyn dan ghebeden ende ghenodet tot dē
vzoechde vā allulcke brulofte als dat
mēsche vader sinen enigghen vater
sone heeft ghemaect **M**er die goede ker
sten mēschen leuen na desen gheloue en
in liefden en in charitaten die comen tot
die brulofte die dē hemellicke vader heft
ghemaect sinen sone **E**nde die zōnighe
en comen daer niet als dē quade kersten
menschen zyn om hare verkeerticheit
de wāt si ghene liefste en hebben tot god
onsen hemelcen vader **E**nde gheueelt
te en slaen op die brulofte des ewighen
leuens te vercrighe **E**nde gheueelt op
lieuer die ghenoechte haers lichaems op
eertrijke dē verghancelijcke ende on
duerachtich is . dan alsoe te leuen dat si
comen mochten tot gode ende mit hem
die ewighe vzoechde te besitten **W**ant dē
sen euangelio **A**ls dat haerder zōnighe
niet comen en wouden tot dē brulofte
Sommighe menschen zyn alsoe traet
ende alsoe versumende dat si die contri
ke tijt versumen die hem god heeft ghe
gheuen en verleeent hare linden maen
nitentie te beteren en goede werken te

doen daer si tot den ewighen leuen me-
 betomen mochte. **E**n hier om staet ghe-
 screuen inde euangelio vā desen sonneda-
 ghe dattet haerder zōmighe versumedē
 en niet comen en wouden totter bzulof
 tē. **E**n hier om so wie dat comē wil tot
 die vwoechde des ewighen leuens die py-
 nel hem vromelick te arbeiden en goede
 wercken te doen. **W**āt als sinte Grego-
 rius spiert. **N**ymāt en mach groet loon
 vāstanghen hi en moet daer om grootē
 arbeit doen. **S**ōmighe mēschē en comen
 niet totter bzulofte gods om haerder
 houerdijē wille. **E**n dit moghē wi mer-
 ken in desen woorden. **A**ls dat haerder
 zōmighe ewelch ghinghē tot hare dorpe
 om die te besien en daer in eere en waer-
 cheyt te wesen. **W**āt die ghene die dor-
 pen leuen en sloten hebbe die zyn daer
 op houerdich en hē duncket dat si beter
 zyn dā ander mēschen. **E**n die soekē ha-
 re selues vordel en ere alsoe sere dz si op
 god opet en dencken noch oet vā die ser-
 monē die hē die knechtē gods dpe hare
 beten en houden. **S**ōmighe zyn dpe hare
 te vergadere dat si die knechtē gods die
 beleeren mit hare sermonē hoe dat si tot
 gode comen sullen vsmadē en na hare le-
 ringhe niet en willen doen. **E**n dese zyn
 becepten hi den ghenē die ghinghen bi
 hare comēscap en tot die bzulofte nē co-
 men en wouden. **S**ōmighe mēschē zyn
 alsoe verhardet in hare sunden dat si die
 becepten gods die hem die waerheit seg-
 gen en dat woort gods predicken nē

en willen horen mer si haten se ende ver-
 smaden se ende spreken hē verlmadelike
 woorden en slaen se ende vanghen se en
 pynighen ende doden se. **E**nde dese zyn
 berekent bi den ghenē die des conincks
 knechten hielden en smaetheit an deden
 ende doden se. **D**oert soe staet ghescre-
 uen dat die ene die ter bzulofte was ghe-
 comen ende gheen bzulofte cleet aen en
 hadde vutgheworpen wert. **B**i desen
 bzulofte clede sullen wij verstaen die god-
 lijcke liefte die ghenoeuet is **Charitas**.
Want ghelijckerwijs dz een cleet die na-
 kede leden bedect vā enen mensche ende
 gheeft hem warmte ende verciert zyn
 lichame. **A**lsoe bedect **Charitas** dat is
 die godlijcke liefte alle die scandelike sun-
 den die een mensche ghedaen heeft ende
 ontfenghet de begheertē eens menschen
 ende maecht hem willich totten dienste
 gods ende verciert die ghode wercken
 eens menschen also dat si gode ontfanc-
 kelich ende behagheelijck zyn. **W**ant als
 sinte Paulus bescreijt ad **Cozintheos** i
 zyn xiiij capittel. **A**lle aelmissen ghebeden
 ende goede wercken dpe wij doen butē
Charitate die en zyn voer gode niet ghe-
 achtet. **E**nde dese **charitas** die godlijcke
 liefte is ghehetē ofte ghenoeuet een bzul-
 ofte cleet. **W**ant bzulofte die pleghet
 men te houden ende te maken om vrient-
 schapen te meerderen ofte om vrient-
 scape te vercrighen. **A**ldus dā so wert oeck
 vrientliche ghemaeckt tusschen gode en
 den mensche doe die sone godes mēsche-
 lijke nature aen nam en hem daer mede

ghē dat wij dye sunden willen laten en
beteren en van hē ghenade begheren en
ons tot goede wercken also voeghen dz
wij nae dese leuen om onse misdiet tot
die ewighe duyckternissen niet ghewijset
en worden. Mer den dach ende dat lich
te der godlijcker gracen moghē crighen
en nimmermere vā gode ghescheidē wer
den. Des ghōne ons allen die vader dye
sone en die heylighe gheest. Amen

Gen sermoen op dē xxi. zōnendach
nae die heylighe drieuoudicheyt

Erat quidā regul⁹ cui⁹ filius isre
mabatur Capharnaū. Joh. x.
In die tijt doe onse here Christus⁹ Jesus
op eertrijcke wāderde in mēsceliker for
men soe was een conickken in die stad
capharnaū die een sone also siet had leg
ghen vā dī febris ofte coortze dat men v.
moeden dat hi steruen soude. Op die sel
ne tijt was oīe here ghecomē vut iudea
in dat lant vā galilea en was in een ste.
dekijn ghenoeemt Chana daer hij te vo.
rens had vā water roden wijne ghema
ket in eenre bzulofte. En als dīt conick hē
hoorden seggen dat oīe here was in dz
stedeken Chana doe ghinck hi tot oīen
here en badt hē dat hi neder gaen wou
de en comē te Cpharnaū ende maecten
sinen sone ghesont want hi beghōde te
steruen. Oīe here antwoerdē ald⁹. Dat
en si sake dz ghi teikenē siet anders so en
wilt ghi niet geloue. Dat conick hē sprac
weder om Here ic bidde di datstu neder

gaen wilstē ter dz mijn sone sterue. On
se here sprac weder om Gaet dīn sone
die leeft. Hi ghelouede den woorden on
seren en ghinck. Als hi neder quā en si
nen huple so quamen hē sine knechten
ghemoete en brochten hē die boordel
dat zyne sone leefde ende ghesont was
gheworden. Hi verzachde sine knechten op
wat vre vā den daghe dat zyn sone ghe
sont was gheworden en bet begōde te
hebben. Die knechte spraken. Ghelouen
op die seuende vre van den daghe so de
ghat hem die coortze. Als hi dat hoort
loe bekenden hij dat dat die vre was in
welcher vre dat hem onse here Christus
Jesus dese woorden toeghesproken had.
Gaet dīn sone die leeft. Ende dat men
die cleyne conick ghelouich mer alle men
ghenē die in sinen huple waren en hem
toebehoorden. **EXPOSITIO**
na den texte

In dit euangelij te bet te verstaen
is te weten dat die mēsche die zyn
sone sieck was vā dye coortze ofte segge
niet en was een conick des lants vā ga
lileen. Mer als dye leraers segghen so
was hi onder Herodes Antipa die con
conick was des lants vā Galilea en
de was en baenre here ende een man
tich man ende een van den hōchsten
de ouersten alre naeste den conick her
des Antipa. En hi had oec i die brude
gheweest daer onse here vā water vut
wijn maecten in dat stedeken vā Cana
na. Ende want hi dat reykē ende man
kel van onsen here hadde ghesien so g

loefde hi dat onse here christus Jhesus
 en prophete was en een vrient gods en
 wat hi vā gode begheerde dat god dz de
 vromen wille En hier om soe quam
 hi tot onsen here doe hi vernam dat hi ge
 comen was in dat stedekeijn Chana en
 dat onsen here dz hi tot sine sone wou
 den comen ende maken den ghelont En
 aldus so ghelouede hi dat onse here si
 hem ghelont mochte maken als hij
 niet dat hi hem ghelont mochte maec
 ken als hi daer bi mit sine lue nzen wa
 re Ende aldus so ghelouede hi wel dz on
 se here een heyligh prophete was en oec
 machigh bi gode Mer hi en ghelouede
 niet dat hij god was ende mit sine mo
 ghicheyt in allen steden daer mē hem
 dpe clepne coninck ende dpe machighe
 man hulpe ende trooste van onsen here
 begheerde ende hij doe nochtans ghene
 volcomen gheloue en hadde Hier omme
 soe sprack onse ghebenedide here aldus
 tot hem Dat en si laecke dat ghij teyke
 nen ende miraculen siet ghij en ghelouet
 onderes niet Oft onse ghebenedide here
 segghen woude Dat en si dat ick mzei
 ken ende miraculen v openbare ende
 vondich maecte mijne godlyke moghet
 heyt ghi en sult niet willen gheloue dat
 ick niet allene een mensche bin mer oeck
 mede god bin Dese woorden verdoech
 hi badt onsen here anderwerf aldus He
 re ick bidde di ghaet neder tot mijnen so

ne eer dat hi sterue Onse here sprac we
 derome totten coninck Ghaet dijn sone
 die leeft Die clepne coninck ghinc weder
 te hups ende ghelouede die woorden die
 onse here hē toe sprac En hier mede soe
 wert dpe gheloue in hē meerder dā si te
 vorens was wāt hi ghelouede dat sine
 sone ghelont soude werde mit dē woer
 de dat onse here hē toesprac all en quā on
 se here nyet teghewordich tot sine sone
 En als hi in dese gheloue te hups ghinc
 so quamen hē sine knechten te ghemoe
 te en brochten hem die bootscape dat si
 ne sone leefden ende ghelont was ghe
 worden Ende doe si hem seyden die vze
 daer hi in ghenas doe wert die gheloue
 in hem rechte ende volmaect en bekende
 dat onse here niet allene en was een men
 sche mer oec god en dat hi mit sine god
 like moghicheyt is in allen steden daer
 men sine ghenade begheert Doert is te
 weten dat onse here mit enē woorde ge
 lont maecte des clepne conincks sone vā
 die coortze Tot onser gheestelicker leri
 ghe sullen wi bi die coortze verstaen dpe
 hoofstunde Wāt ghelijckewijs als die
 coortse is seuerderhande daer dat lichame
 sieck van is Ene coortse is ghenoeit fe
 bris cotidiana En is een dagelike coortse
 die een mēsche alle daghe ridet en ghenē
 dach op en houdt Si deser coortse is be
 tephēt een dootlike lunde die ghenoeit
 is die ghullicheyt daer omme dat die ghe
 ne bie ghullich sijn in in oueruloedichei
 den van eten en drincke en in lekker spi
 se Onnutelic te vlijndē en dach en nachte

daer na staet sinen buyck te vollen mit
ouer mate etens en drinckens En gheli
kerwijs dat die daghelire cortze lichteli
ke ghewadelt wert i ander siecten ten si
dat me die veraghet mit abstinencie dat
is mit vasten va eten ende van drincken
Also wert oec die sunde der ghu'sicheyt
lichtelic ghewadelt in oncuylsheyt dat
en si dat men der kelen ende den buycke
mit vasten en mit soberheyt die ouertal
licheyt otrecke. Want als sinte Ihero
nimus beschryft. waneer die buycke va
enen mesche hiete is ghe worden va wij
ne en van spise so sticket hi i oncuylheit
Aldus so moghe wi oeck die daghelire
sunden ontgaen Welcke daghelire sun
den als sinte Augustinus beschryft zyn
ghelijck die dropelen waters en den san
de Wat ghelijckerwijs dat dye dropelē
des waters als si vallen op dat vuere
die hette des vuers nederlaen en vrin
deren Also vermiret die daghelire sun
den dat vure der caritaten en der godlij
ker liefen Ende dat sant maect die eerde
dorre ende onvruchtbaer also maecten
oock die daghelire sunden die sielen dor
re ende onvruchtbaer in ghooeden wer
ken Die rudicheyt maect dat licham le
lick en onreyn alsoe wert oock die siele
beuleet en onreyn va daghelire sunden
En ghelijckerwijs dat die dropelen wa
ters soe vele moghen vallen in een schip
dattet daer of sincket en verderft Ende
dat sant oock also vele in enen sack ghe
daen mach werden dat dat een sware
ondzaghelick laste werdet Ende die ru

dicheyt mach oock also vele wesen in
lichame haer altemale of verderft en
gaet aldus mach oec ghelichien dat die
ghelire sunden also vele moghen wesen
dat si een mesche trecken tot doordien
sunden en alsoe daer mede verderft wert
an der sielen Wat een plume is seer licht
te nochtans mach der plume also vele
bi een vergaderen en in een scip laste dat
dat scip te grode soude gaen also mach
men die daghelire sunden also vele wesen
dat die siele daer mede wert ghe troghen
tot die dootlike sunden en also verderft
en van gode ghelcheide wert Want
der cortze of saghe hietet Estimans en
heeft desen name va een see alsoe die
noemt is Estimans En dz is een vutse
die niet langher leeft da ene dach op
op den selue dach dz hi leuende wert op
den selue dach sterft hi weder En
dueret die cortze oec niet laghe van dach
dach Bi dese cortze is beteykent alsoe
like sunde die toorne is ghenoot alsoe
dat gheen kersten mesche alsoe sake dy
sal moghen wesen van gheue sake dy
he toecome moghe dz hi de toorne in
herte sal houdē en in hem onachtich
als sint Paulus beschryft ad ephesios
wat het is natuerlick bi wilen toornen
te werden En alsme den toorne niet op
en houdet i der herten soe ist en o daghe
like sunde Mer alsme den toorne houdet
in der herten en niet en laet vallen tot
men wrake heeft ghedaen soe wert de
toorne ghewadelt in harte en in nide
daer voer sullen hem goede kersten

men hoeden en volghen die lere van sin
 te Paulus die ons leert dat wi ons niet en
 sulle dwinen laten van die boosheyt mer
 sulle die boosheit mit dogheden ende
 goede werken verwinen en doen goet
 den ghenen die ons quaet doen. Die
 derde die hietet *Erratica* Dese cortze co
 met een mensche onuerfienlick an also dz
 een mensche ghene seker tijt en wetet wa
 mer dat hi of ofte an gaen sal. Bi dese
 cortze is beteykent ene dootelycke lunde
 die ghenemt is nydicheyt want nydic
 heyt is ene lunde die een mensche die daer
 mede beroumert is sere quelt wat si een
 mensche daer toe bereghet dat hi niet lyde
 en mach dat enen ander mensche goet
 of gheue toecomet wat also dicke als
 een ander mensche hoort prisen of lo
 zen en niet lief en heeft. Ende hoort hij
 dat dese nydicheyt an en so wert hi fierck
 en misnoedich. En so waneer hi een an
 deren siet lasteren ofte in liden wesen so
 wert hi weder om ghelont wat hi hem
 daerby loe gaet he dese coortze de.
 heiden wi een exempel van dat conic *Paul*
 in dat boeck der coninghen in dat viij.
 cap. Als waneer hi hoorden segghen van
 wands vromicheyt end lof ende ere he
 ghelproken wert so benyde *Saul* dat al
 so seide dat hi daer na stot dat hij *Danid*
 ghene ghedoder hadde. Mer dese nydic
 heyt en hinderde nywat dan den ghenen
 die daer mede beroumert was. Ende hier
 van sprack *Seneca* Ick woude dat dye

dren eens nydighen menschen ware in
 alle steden ende dorpen op dz hi alre me
 schen gheluck ende weluaert saghe end
 hoorde en hi daer of te meer ghepinicht
 end ghequelt worde. Die derde cortze
 hietet *Terciana* ende dese cortze quelt
 een mensche ouer den derde dach. Bi de
 se cortze is beteykent ene hoeftlunde die
 ghehiet en is traetheyt. En sonderlinge
 zijn daer bi beteykent die ghene die twee
 dinghen doen die der salicheyt toebeho
 ren. Ende dat derde achterlaten ende dz
 niet en doen. Dese twee dinghen dye der
 salicheyt toebehozen dat zijn berou ende
 biechte van den sunden. Ende dat derde
 is beteringhe. Die ghene die dat berou
 we hebben ende haer biechte spreken en
 de ouermits traetheyt dye lunde onghe
 betert laten zijn sieck ende quellen ende
 begheuen die ghelontheyt van here siele
 op den derden dach. Ende aldus den so
 is bi den ersten daghe te verstaen berou
 we van hare sunden. Bi den anderen
 daghe so is te verstaen die biechte. En
 bij den derden daghe is te verstaen dye
 beteringhe. Hier of so lesen wi een ere
 pel. Als dat openen tijt een beseten men
 sche ghebracht wert tot enen heplighen
 mensche dat hi den beseten mensche sou
 de helpen dat hij mochte verlosset wer
 den van den bosen gheesten van der hellē.
 Die heplighe mensche gheboort den bosen
 gheesten dat si vut den menschen varen
 souden ende hem nyet meer quellen sou
 den end hi hem seide hoe dz harenamen
 waren. En die bose gheest sprac weder

om Onser is drie in desen mensche Ick
hiete sluyte herte **M**ijn āder ghesele die
hietet sluyt mont en mijn derde ghesele
hietet sluyt den budel **M**ijn ambocht is
dat ic dz herte eens mēschen alsoe toellu
te en verharde in sine sunden dz hi gheen
berou en heeft voer sine sunden **M**ijns
anders ghesele ambocht is dat hi een
mēsche daer toe houdet al heft hi berou
dat hi hē die mont toellutet en brenghet
hē daer toe dz hi hē schamet sine sunden
te biechten **M**ijns derden ghesele am
bocht is dat hi den budel toellutet ende
brenghet een mēsche daer toe dat hi sine
sundē nzen betert noch en scuwet mit al
missen te gheuen **E**n dese derde ghesele
winet meer dā wi beyde doen want hi
die almissen hindert die ons seer schade
lick zijn wāt mit die almissen wert een
mensche bereyt totter gracie gods en dz
hem ten laetsten alle sine sundē werden
vghueuen **D**ie vijfste cortse ofte febris
die genoemt is **C**ontinua en is ene cortze
die een mēsche stadelike quellet zōder op
houden end niet op en houdt te quellen
den mensche eer dat hij doot is **I**n dese
cortze is beteiket ene hooftsunde die ghe
noemet is ghiericheyt **E**n die quellet zō
derlinghe die woeckenaers wāt ander
mēschen hebben wel ophoudighe **M**er
die woeckenaers die en rustē dach noch
nacht noch vre noch stōde noch op ghe
ne hoechrigt hoe groot dat die is **E**nde
daer om is die woeckenaer quader dā
Judas **W**ant die woekenaer en verco
pet niet allene christum als Judas dede

Mer hi vercopet oec mede dē lieue vrou
we ende alle godes heylighen want hij
noch kersdach noch oser lieue vrouwe
dach noch ghene heilighe daghen want
vā woeker **M**er hij reket se alle mede
tot wininghe zijns woekers **E**n wāt
die woekenaer ene ghelijckenisse
heeft mit Judas in die comēschap dē
hi hantierde **H**ier ome loe sal hij oec ghe
lijck hem gheppuighet werden **J**udas
verhenck hem seluen ende hant
ne pyne in die lichte tusschen den hemel
ende die eerde **I**n ene bewisinghe dat hij
nyet waerdich en was in den hemel
wesen mit den enghelen noch op dē
de mit den menschen **M**er in die lichte
in dat ghelteschap der duelen **S**onder
steruen ende den tijelicken doot
Aldus so en sal oec een woekenaer
woenen in den hemel want hi god niet
sine lieue moeder ende die heylighen
uet vercoft ende vertoornet **E**n oec en
is hi nyet waerdich op die eerde
nen bi den menschen wāt hi die mēsche
heeft verderft en iamerlike vā den hemel
beroeft **M**er hi sal woenen in dē duelen
ende sine ghesele den duelen end
le want hi den heeft ghedient end
mits sine ghiericheyt heft hi se anghe
det **A**ls sinte Paulus bescrijft ad Cori
theos in zijn iij. ca. aldus **D**at die ghie
richeyt is een dienst der afgoden dē du
uelen in der hellē **D**ese cortze ofte febris
die continua is ghenoemt en stadelike
sonder ophouden enen mensche
dye doet een mēsche hantelic steruen

mensche ghebracht tot quaden werken
en ten laetsten so comet hi tot quade ghe
woenten so en is een mensche niet lichte
lick te bekeren en van dye ghewoenten
der sunden te brenghen wat dan sijn
ket een mensche ende is doot voer gode
En hier om is die mensche beteykent bi
Lazarus die vier daghen doot ghewest
was en stanc **W**ant ander doden ver
wecte onse here lichtelick mit enē woor
de **M**er Lazarus verwecte hi mit ghebed
mit roepe mit bedroefnisse zijns herten
en mit schrepen **A**ls sinte Johannes be
screyft in zijn xi. ca Die leuende cortze
is ghenoomt **E**thica **E**nd dese cortze is
van allucker naturen dat si alle natu
rlike subtylheyden in alle leden die een me
sche an sinen lēue heeft vertereert ende ma
ket een mensche dorre ende cranch in sine
leden dat hi altemale ghene macht en he
uet in sine leden. **B**i dese cortze is betey
kent ene hoetslunde dye ghenoomet is
Traecheyt. die gheneyghet is ende ghe
menghet mit droefnissen die bi wijlen
also groet zijn dat si een mensche berouē
van zijn leuen **D**aer of spreket sint **P**au
lus aldus ad **C**orintheos in sine vij. ca.
Dat dye wereltijcke droefnissen bren
ghen een mensche totter doot want dese
droefnissen vdozen die benen. daer wi
bi verstaen sullen dye crachten ende dye
dogheden der sielen **S**alomō die spreect
oec i **P**rouerbijs **D**at een droeuich ghe
ste die beere verdozret **D**ye droefnisse
brenghet en mensche daer dat hi dē dien
ste godes achterlaet ende dat hi vdierte

heft tot allen dinghen daer gods lof
de ere ende salicheyt zijne sielen an
Teghens dese onnutte droefnisse en
ne ghode droefnisse daer wi berouē
der sunden en penitencie bi verstaen sul
len **W**ant die beere dat zijn die crachten
der sielen daer mede ghesteret worden
ende die sunden ghebeteret alsoe dat men
mensche ghenoechte crighet in den dien
ste godes en vrome en willich is in alle
dinghen daer gods lof ende ere an
ende salicheyt zijne sielen. **D**aer
Paul⁹ spreect **D**e droefnisse die een me
sche wijset tot gode werket ene trou
tighe volcomene salicheit der sielen
mits die penitenti die een mensche
mit berouwe mit bichte ende mit be
ghe der sunden. **A**ldus so hebben wi
vā leuenderhāde coortzen ghehoort dat
die leuen hoetslunde mede beteykent is
Doert so staet ghescreuen in
cortse den sone des kleynen conincs
gat op die leuēde vee vā den daghe
wij bi verstaen sullen als sinte **J**h
bescreyft die geloue der heyligher dīn
dicheyt te predicken in vier eynden vā
werelt want drie ende vier machē
uen. **O**ec moghen wij daer mede
staen die leuen godlijke gauen der
gher dīuoudicheyt te predicken in vier
eynden der werelt want drie ende vier
maecken leuen. **O**ec moghen wij daer
bi verstaen die senē gauen des heylighen
gheestes die ghenoomt is vree of vrede
gods **O**ec soe moghen wij daer bi
staen den doot **A**ls die zōne ons leuē

ne sette mit sine knechten en wetē wat
si hem schuldich waren Doe wert daer
een knecht voer hem ghebracht die hem
x. dusen pont sculdich was En als die
conick dat ghelt vā desen knecht betaelt
woude hebben ende hi dat ghelt niet en
had so gheboot die coninck den knechte
dat hi vercofte zyn wijf zyn kinder end
alle dat hi hadde en betaelde dat hij hem
sculdich waer Die knecht viel neder op
die eerde voer den conick en begheerden
ghenade en seide Hebt verduldicheyt tot
mi ick salt v alle weder gheue dat ick vā
v heb Die here ontfermde hem ouer den
knecht doe hi ghenade vā hem begheer-
de en liet hē alle die scult quijt die hi hem
sculdich was en liet hē vri en loff ghaen
Ende als die knechte vutghegaen was
van sinen here soe vant hij een v an sine
mede knechten die hē hondert peninghē
sculdich was Den knechte greep hij on-
waerdelike bi zynre kelen en ghebaerde
of hi hē gheworzhēt woude hebbē ende
sprac hē toe hardelike Gheeft mi datstu
mi sculdich biste Die knechte viel den an-
deren knechte te voeten end badt hē om
ghenade en seide Hebt verduldicheit tot
mi en ick salt di alle weder gheue wat ic
di sculdich bin Die knecht en woude si-
ne mede knecht ghene ghenade doen en
hem niet beiden dat hi hē betaelde Mer
hi werp hē in een kercker als daer in te
wesen totter tijt toe dz hi hē betaelt had
die hōdert peninghen die hij hē sculdich
was Als die ander knechte des conicks
dat saghen soe worden si bedroeft ende

seiden hē hoe dat daer was gheuari en
hoe dat die knecht die hi also vele sculde
quijt ghelate had sine mede knechts en
alsoe cleyne scult had mishādelt ende
een kercker ghewopen Die conick dā
den seluen knechte weder voer hē con-
en sprack hē toe aldus Du boste knecht
alle die scult die du mi sculdich waerde
liet ick di quijt doe du mi dme gheue
badeste En soustu di dā nyet ontferme
ouer dīnē mede knechte doe hij di bet en
ghenade vā di begheerde also als ick mi
ouer di ontfermde. Doe wart dīnē
toornich ouer den knecht en leuerde hē
sine stockmeesters en beual hē dz si
legghen soude in een kercker en dā
houden totter tijt toe dat hi hē die scult
dusent pont en alle schult die hi hē
dich was had betaelt. Als onse here
se ghelikenisse hadde ghesproken soe
vloot hi sine redene Aldus sal v mijn
melsce vader doen en en sal v mijn
den nyet vergheue die ghi teghens mi
hebt misdaden. ten si dat een ydelt
v allen unwen brueder dat is v ruten
ken melsche vergheuet van unwer hem
die misdact die hi teghens v misdaden
uet Dit is dat euāgelīū na den
Expositio Om dit euāgelīū
te bet vstaen soe is te weten dat
wij bij dat rijke der hemelen daer dā
ghenwoordighe euāgelīū dz hūden
der missen ghesonghē wert of roet
staen sullen alle die chzistenheyt end
vergaderinghe van alle goede menschen
dye pe volcomene ghelouen hadden

god van hemelrijck daer christus die sone
 gods een coninc ende een printe ouer is
 wat hi se regiert en houdet se tot doghe-
 ren en beschermt se van alle vanden **End**
 en gaet voer mit woerden en mit wercke
 en wijset hen den wech der waerheyt en
 der ewigher salicheyt als een goet conic
 wel behoort en sculdich is te doen want
 onse here mit sine woerde heeft ghewe-
 sen hoe dat wi leuen sullen **End** mit sine
 wercken wat wi doen sullen ist dz wij
 come willen totten ewighen leuen **End**
 alle die dpe onse here heeft hietē doen
 die heeft hi selue mit de wercken veruol
 let en ghedaen **Als sint Lucas** beschrijft i
 Actius ap 13 **Aldus** souden oech doen
 welken heren priesteren en alle die ghe-
 weerd dz woort gods predicken en leren
 to mochten si mit rechte hieten conighen
 leraers en waerachtighe leraers **Mer**
 luyden nu in deser tijt zijn vele leraers de
 ghelijck zijn en vighetome die i der tijt
 doe onse here op eertrijck waderde **stot**
 hadde en want onse here vrichte en
 an sochte ende ghene vrichte daer an en
 want hier om vermaledide hi den bome
 in alrebat verdozede hij **Aldus** zijn vele
 leraers die alsoe schone woorden conen
 luyden **Mer** si en hebben ghene vrichte
 an hem wat si die woerde die si selue le-
 ren mit hare wercken niet en volbrēghē
 en daer omme zijn si vermaledijet wat si
 zijn sende blind ende si leyden blindē en
 en vallen voer in den putte erd die an
 hen volghen hen nae en aldus so verderue

si beyde die ene mit den anderen **En** an
 den doechden de oſe her cristus **Jesus** oſ
 heeft gheleert en selue mit den wercken
 bewesen en volbrocht so moghen wi zo-
 derlinghe drie dinghe an hen mercken en
 leren **Dat** ene is doghet en oetmoedic-
 heyt **Dat** ander is verduldicheit **En** dat
 derde caritate en godlijcke liefde **Die** oet-
 moedicheit oſ heren moghen wi mercke
 in dien dat hi een coninck was en is bo-
 uen alle conighen en here bouen allen he-
 ren hen daer toe veroetmoedicht heeft so
 dat hi op eertrijcke is ghecome ende he-
 uet om onsen wille den sack der mēsche-
 liker naturen anghenome en hi wandel-
 de in die werelt daer hi een heer ouer is
 wat hi die werelt gheschapen ende ghe-
 maect heeft als een arme ellendich mēsche
En hi en hade also vele eyghens van dpe
 werelt niet daer hi zijn hoeft mochte op-
 rusten **Hi** leefde van die almisse die hem
 ende sine ionghere worden ghegeue **Hij**
 wiesche zijnre iongheren voeten **En** hij
 was onder sine iongheren als een knecht
 te ende hij dyende hem allen **Dese** doech-
 de der oetmoedicheyt nam onse here an
 hem om ons daer mede te leren dat wij
 oetmoedich sullen wesen **Want** niemāt
 come en mach totten ewighen leuen noch
 van gode werden verheuen **hij** en moet
 oetmoedich wesen want onse here heeft
 ghelproken **Ten** si dat ghi also oetmoe-
 dich zyt als een kendekeijn ghi en sult nē
 romen moghen in dat ewighe leuen **Oec**
 sprack oſe here **Wie** hem selue voetmoe-
 dicht dpe sal verheue werden en wie dz

hem seluē verheffet de sal vernedert wer
den **W**ant **I**ucifer verhef hem ende viel
temael neder **M**aria veroetmoedichde
haer en si wert verheue bouē alle chozen
der enghelen. **D**ie ander doechde die
onse here an hē had was verduldicheit
Sine verduldicheit moghen wi merckē
in dat beghine in dat middel en in dat
eynde zyns leuens **I**n den beghine want
hi in een vernallen hupse daer dore noch
venster noch wāden an en warē. daer
wert hi ghebozen in enē harden winter
In dat middel van zyn leuen was onse
here verduldich wāt hi mēnighe smade
like woorden verdroech goedertierlike
die hem vā den scriben en phariseen toe
ghesproken worden wāt si hē an teghē
dat hi mit den bosen gheeste besetē was
en dat hi een bedriegher en vrate en een
loghenaer ware. welcke smaetheit onse
here goedertierlic vdroech en mit sacht
moedicheyt verantworde **I**n dat eynd
vā zyn leuen was onse here verduldich
want hi goedertierlike en sonder kronē
leet datmen hē bant sine handen als een
misdadich mēsc **E**n datmen hē sloech
an sinen heylighen hals en speech in zyn
anghesichte en men hē toech bi sinen ha
re en dat mē hem naect bant an een supl
en al zyn lijf ontwe sloech mit ghepsele
ende mit roeden en dat men hē bespoete
En hem te schāde wert hi mit twe moz
denarē outgheleydet als een misdadich
mensche **E**n ten laetsten naect an dē cru
ce hinck **I**n alle sine liden en pyne was
onse here verduldich wāe hi ghene wra

ke en badt noch oeck en begheerde
sine vpaden **M**er hij bat sinen hemel
vader dat hi hem de misdaet die si an hi
deden woude vergheuen. want si w
en wisten wat si deden **O**ns tot mē
empel ende tot eene leringhe op onse vpaden
oeck ghene wraecke op onse vpaden
sullen beghezen **M**er wij sullen hem d
misdaet vergheuen dye si teghens on
misdaen hebben ende god onsen hemel
schen vader voer hem bidden dē hij hem
bekentnisse van hare sunden wil gheue
ende tijt hier op eertrijcke hare sunden
biechten ende mit penitencie ende goet
wercken te beteren **D**ie ander doechde
de die oē ghebenedide salichmaet
kus **J**esus sonderlinghe aen hem had
dat was **C**haritas ende rechte goedert
liefte die hi tot den menschen had
ke liefde was meerder ende volcommer
in hem dan in enighen mensche **M**er
sen **W**ant die liefde hem dāe tot v
dat hij dye onsterfelick is vā den hemel
hier neder quā opeertrijcke in den mens
der tranen en wart een sterfelick mens
ende leet den bitteren doot om des mens
schen wille als hem te verlossen van den
ewighen doot. **E**nde hier dāe speke
se here tot sinen iongheren aldus. **M**er
mant en heeft meerder liefde ende dāe
taten dan dye ghene dye sine siels
voer sine vrienden. **W**ant ons dāe mēsc
here aldus lief ghehad heeft hier om te
zyn wij schuldich hem wederom lief te
hebben en te dancken en te louen **E**n son
der twijfel die ghene liefde tot oē hem

heeft die blijft verloren Als wi merre
 en moghen in den woorden dye sinte
 Johan euangelista heft bescreuen in zijn
 canoniken. **W**ie dat hem niet lief en
 lief die blijft en den doot **E**n so wie dz
 heeft rechte charitate en liefste die he
 dat god lief bouen al en zijn euen kersten
 ghelyck hem seluen **W**ant nyemant en
 mach god volcomelike liefhebben hij en
 moet oock zijn euen kersten lief hebben.
Ende daer om heeft god aldus ghespro
 ken als sinte **J**ohā bescrijft **D**z is mijn
 ghelofte dat ghij onder v malcander lief
 hebt als ick v lief ghehad heb. **A**ldus
 verken waer om dat onse here **J**hesus
 christus is een coninck ende een prince
 van alle ghelouighe menschen **D**ese co
 ninck wil rekenighe horen vā sine knech
 ten van sinen goede dat hi hem heeft be
 waert **A**ls te besien of si trou
 wen te bewaert **A**ls te bewaert **A**ls te bewaert
 oke ontroutwe gheueelt hebbē **A**lle wiē
 die dinghe die hi ons heeft beuolē. **E**er
 te in heeft hi ons ghegeuen lijf ende sie
 daer of staet aldus ghescreuē in dz eer
 ste boeck **G**enesis is ghenod
 ick **G**od maecte den mensche nae hem
 seluen ende maecten hem van lijcke der
 menschen **T**en anderen male heft ons
 god ghegeuen ende tot onser behoef ghe
 maect alle die creaturen de bouen i den
 werelt en beneden i der eerde wāt
 dat enghele heft hi gheseynt ons te dpe

nen ende ons te hoeden en ons te bewa
 ren en te beschermen voer anuechtinghe
 der boeser gheesten van der hellen **D**aer
 sinte **P**aulus aldus of sprac ad **H**ebreos
 in dat anderde capittel **A**lle die enghele
 godes zijn dienst knechten gheset te dpe
 nen de ghenē die die erfnisse der salicheit
 sullen besitten ende van gode onsen he
 re ontfanghen. **V**oert so heeft ons god
 van hemelrijcke onse here die sonne ghe
 maect dat si ons des daghes sal luchten
Ende die maen ende die sterren dz si des
 des nachtes sullen luchten **O**ock mede
 soe heeft god ghemaect tot onser behoef
 ende tot onser notorste die voghelen in
 die luthte die visschen die in den waterē
 zijn offen koepen schapen ende alrehan
 de ander beesten end creature die op der
 eerden zijn dz wi onse notorste daer of
 sullen nemē **D**ese gauē gods kende **D**a
 uid wel doe hij sprac **H**ere ghi zijt onser
 alre here wāt ghi des alle creature onder
 die voeten hebt gheworpen en tot onser
 behoef ghemaect **W**āt zōmighe creatu
 ren eten wi als offen varcken scapen vo
 ghelen visschen **S**ōmighe helpē ons ar
 beiden als die paerden elen en der ghe
 lijcke. **T**en derden male soe heeft ons
 god ghegeuē hem seluen wāt hi om on
 sen wille mensche is gheworden en den
 doot gheleden heft om des te vloffen vā
 den ewighē doot daer wij in ghewesen
 waren om die onghelozsamheit adās
 end eue want si dat ghebodt godes bra
 ken end van die vruchte aten daer hem
 god des here of verboden hadde te eten

Oeck so gheeft ons god daghelix in den
sacramente des altaers zijn lichame tot
eenre spylen en zijn bloet tot enē dracke
op dat wij daer mede gheuoedet sullen
werden an der sielen en ghesterct in den
kerken gheloue en bereydet tot allen do
gheden en goede wercken te doen en die
volbrenghen. **W**at mit den heylighe sa
cramente soe ghedencken wij die passie
onles heren dye hij om onsen wille he
uet gheledē. **E**n onse siele wert daer me
de ghehouden in een godlyc gheestelic le
uen. **E**n dat dit waer is moghē wi ver
staen in den woorden dye oī here selue
sprac doe hi dit heylighe sacrament ma
kede en hij dat sine iōghere ghat te eten.
Wat als sinte Johānes bescrijft. **O**nse
here nam dat broot in sine hāden en ge
benedide dat en brack dz ontwe en ghat
dat sine iōgheren ende seyde. **R**emet dat
broot en etet want dat is mijn vleysche
dat voer v sal werden ghegeue. **E**n daer
na so nam oī here den kelcke mit dē wi
ne in sine hāden en ghebenedide dē wij
ne en ghat sine iōgheren daer of te drin
cken en seyde. **R**emet den kelc en drinct al
le daer of want dat is mijn bloet dz vor
v en voer vele mēschen ghestort sal wer
den i verghiffenisse der sunden. **E**n also
dicke als ghi dat broot etet en den kelck
drincket soe sult ghi dz doen in ghedach
tenisse mijner pynen die ick om uwē wil
le sal lijden. **O**eck sprac onse here ope
ne tijt dese woordē. **T**en si dat ghi mijn
vleysche etet en mijn bloet drincket ghij
en sult in v gheen leuen hebben. **E**nde so

wie dat mijn vleysche etet en mijn bloet
drincket die sal in my bliuen ende ick sal
in hem bliuen en hi sal hebben een ewich
leuen. **W**ant ons dan god onse gheue
dus vele ende grote goeden heeft ghege
uen. **H**ier om so ist wel recht en berou
like dat wij hem daer of danken en
trouwelijke dienē ende sine wille doen
ende sine gheboden houden also onse
de alsoe sterckelic dat wij liever pyne
den doot soudē liden dā sine ghebode
breken ende teghens sinen wille doen.
En ridder of een knechte die en dier
renten ofte een leen goet heeft van een
here ontfanghen die is bereydet sijt om
goet ende alle dat hi heeft te waghē in
den dienste zijns heren. **S**eker so want
wel behoorlick dat wi alle mēschen
aldus grote ghauen ende menighen
de goet van gode onsen herē den overste
coninck hebben ontfanghen. **H**em trou
welike dienen ende lief hebben en voer
den heylighen christen gheloue te staen
als dat van uode is. **E**nde dat wi lijden
de siele ende alle dat wij moghen win
auonturen ende ouergheue om sinen wil
le. **A**ldus dan so hebben wi van den
uen die dye overste coninck god onse
mērijcke sinen knechten allen mēschen
heeft ghegeuen ende verleent. **D**an con
ken gauen onse ghebenedide here in
vre ons doots ende ten ionesten daghe
redene wil setten mit sine knechten
de die ghene die zijn goet trouwelick be
waert hebben en hem daer of hebben ge
dient den sal hi weder om gheue te son

die vroechde des ewighen leuens en sal
 hem legghē dese woordē **Veruroech**
 waer en verblidet v goede knechte want
 ghetrouwe hebt gheweest in cleyne din
 so wil ick v voert setten bouen ve
 dinghen gaet in die vroechde dīns he
 En de quade onghetrouwe knechte
 ghegaen qualic verbrocht had die sal
 werten sluten en werpen in die vterste
 verstercken daer wesen sal scrypen en
 dinghe der tanden. **Doert staet i**
 der euangelio gheschreuen. dat die co
 ninck en knecht quijt liet. x. dulent pōt
 dat hi des niet en conde betalen end
 coninck bat om vertoeringhe ende
 ghenade. **Hi** desen knechte sullen wi v
 laen gheselike alle menschen die dye tien
 gheboden ghebodē gods hebben ghebro
 ken ende menich dulent sundē ghedaen
 mit quade wil
 mit quade woerden mē quade werc
 le mit onnutte woerden mē quade werc
 ben mit verlumenisse der tyt van meni
 ghē goede wercken ende mit menichou
 der tyt der sundē also verladen zyn dye
 die eysche der sunden nyet ghebeteten
 en conen noch betalen noch gode den o
 vollen coninck voldoen. **Dye** ghene dā
 den verladen zyn mit dye scult der
 lunden daer si niet of voldoen en conen
 die sullen hē veroetmoedighē voer dz an
 ghēchte gods en hare lunden bekēnen
 die biechte daer van spreken. ende god
 mit rechten betrouwe en mit innicheidē
 weder herten aenroepen ende bidden
 dat hi sine ghenade tot hē wil keren en
 dat hi hem ontfemen en verlenen wil

tyt penitentie te doen en de lunden te be
 teren **Ende** is dat laetke dat wij aldus
 doen soe sal god van hemelrijck sonder
 twijfel ons ghenadich wesen ende ons
 onse lunden altemael vergheuen want
 god en heeft ghene ghenoechte in onser
 verderfnissen **Mer** hi wil dat hē die sun
 dighe mensche bekere vā sine sundē end
 ewelick mit hē leue **Ende** als die prophe
 ta **Ezechiel** bescrijft **Wanneer** een sun
 dich mensche suchtet mit een volcomen
 wille die lunden voert an te laten end te
 beteren so en wil god alle sine lunden nē
 ghedencken **Mer** hi wil se hē gherne v
 gheuen. **So** wie dā ghenade van gode
 begheert ende wil dat hem god sine sun
 den vergheue den is noet dat hi zyn eue
 kerken ghenade doet **End** hem oec mē
 enen goeden herte vergheue die mildaet
 ende die quaetheit die hy teghens hē he
 uet mildaen **Want** als sinte **Jacob** be
 scriuet in zynre epistolen. **Den** menscē
 en sal nimmermere ghenade werden ghe
 daen vā gode die ghenade weighert en
 verlecht den ghenen die ghenade vā hē
 begheren **Ende** dit dz bewijset ons oeck
 onse here huden in den euangelio inden
 knechte den dye coninck thien dulent
 pont quijt hadde ghelaten want hi ghe
 nade van hem badt ende begheerde en.
 de daer nae sinen mede knechte die hem
 also cleyne scult sculdich was onwaer
 delike maenden ende mit pynen hem dz
 ghelt of drucken woude want doe die
 coninck dese quaetheit van hem verno
 mē had so wert hi toornich op dē knechte

ende sprac hē smadelike woordē aldus
Du quade schalcke oghenadighe knech
te ick hebbe di quijt ghelatē alle die scult
die du mi sculdich waertste wāt du mij
bades end ghenade vā mi begheerdeste
En sulstu oeck an dynē mede knechten
ghene ghenade doen doe hi di badt ende
ghenade vā di begheerde. En om die on
ghenade die hi sine mede knecht heft be
welen so dede hē die coninck in dē ker
ker werpē ende hē woude alle dye scult
die hi hem quijt ghelaten had vā hem be
taelt hebben en vut den kercker niet co
men laten eer dē hi hē altemale voldāen
had vā alle scult die hi hē sculdich was
En dat is te vermoeden dat hē ewelick
in den kercker moeste bliuē en daer i ster
uen wāt hi des ghene macht en had de
scult te betalen. Hier om dā willen wij
dat die hemelsche coninck ons vergheuet
die grote sware ontallike borden onser
lunden die wi teghens hem hebben mis
daen so is oē noot dat wi die cleine mis
daen hem van goeder herten vergheuen
Wāt onse here selue sprekt in desen euā
gelio Oase hemelsche vader en sal ons
niet vergheue dat wij teghens hē hebbe
mildaen Ten si dat wij vergheuen mit
goeder herten onsen euen kerstē mēsche
die mildaet die hi teghens ons mildaen
heeft Laet ons dan mit malcanderē
lietlijcken ende rustelijcken leuen Ende
ist laecke dat ons yemant mildoet mit
woorden ofte mit enigherhande wer
ken dat sullen wij verduldelijcken ende

goedertierlike verdraghen en wilschij
ke te vergheuen end ghenen toorn dat
noch nide op hē te draghen in onse he
ten Op dat onse hemelsche vader ons
gheuet die grote sware menichfontelij
lunden die wi teghens hem hebben mis
daen Ende dat wij nae dese leuen en
men comen moeten comē in dē ewige
leuen En nūmermere vā gode ghelaten
den moeten werden. Des gōns men
len die vader die sone ende die heylighe
gheest. **A M E N.**

Een sermoen optē rij. coninc
nae die heylighe dzeuoudichye

Heerntes pharisei coninc
rūt vt caperent Jhu in sermoen
Die phariseen ghighe op ene tijt
van onsen here doe si sine leighe borden
ghehoort end worden des te euer
onsen here woude begripē in jhu conin
ne En seyndē die ghene die vā here ver
tijt waren ende hare iongheren mit
nintcs Herodes riddersen ende mit
ghenen die van coninc Herodes
waren tot onsen here chusto Jhu
de doe si quamen bij onsen here
gheden si hem van die betalinghen des
thins den die roemlsche keyser van hem
hebben woude en sprac tot onsen here
dus Meyster wij weeten wel dat
waerachtich biste ende datstu den
godes in der waerheyt leertste En
du nyemāt en achtēs noch oer en
ste en dē du ghenē kore hebste der glorie

allen menschen euen ghelijcke dpe
 wercheyt sege hier om bidden wi en be
 ginnen vā di darstu ons wilt se segghē
 die gheozlouet is den keyser thins te ghe
 uen oke niet Als onse here dese woordē
 vā hem hoorde en hi hare scalccheyt wel
 kende en hare menighe wel wiste Doe
 anworde hi ald9 Ghi pprocreren en ghe
 uen die menschen die mi ozient scap toont
 vā den woorden vā buten Mer mijne
 opanden zijt vā binnen in uwe herten
 waer om behoort ghi mi laet den thins
 pwinck sien Si ghauen onsen here een
 thins pwinck in zyn hant En als onse
 here den pwinck had ghesien soe sprack
 hi den aldus toe en vraghede hē Wes
 is dat beelt en dpe scrifte die op den pen
 tael vdes keylers beelde waer end sine
 opseker Doe sprack onse here tot hem
 So gheeft den keyser dat des keylers il
 is gheeft oec gode dat godes is In dese
 worden en rōden si onsen here nyet be
 gopen noch seult gheue voer den volcke
 mer si verwoerden die wijse antwoz
 die hi hē gaf en si ghinghen ewerh en
 sweghen

Dit is dat euāgelium na dē
 Expoficio.

O dit euāgelium te bet te verstaen
 so is te weten dat oder den ioden
 waren dierhande partijen die elc hare
 sonclinge sette en gheloue haddē Die
 me partije hieten Eley Die ander Sa
 uari En die derde Pharizei. Die Eley
 die waren ghelijck moncken wāt si en
 wonden ghene wijuen hebben want si

waren reyne vā leue en alle dat si haddē
 was onder hem ghemene. Die ander
 partije die Saducei ghenoemt warē die
 en hadden ghene gheloue dat een mēscē
 die doot is weder opstaen mach vā den
 doot en werden leuendich Mer si meen
 den dat een mensche sterf als een beeste
 mit liue end mit siele En hier mede spra
 ken si teghens die edelheyt des mēschen
 den god in der sielen nae hem seluen ghe
 beeldet heeft en onsterfelick ghelchapen
 en ghemaect heeft En leyder het is sere
 te vresen dat vele kersten mēschen op ert
 rijcke zyn dpe oeck leuen in desen ghelo
 ue als die rouers mordenaers ouerspeel
 res woeckenaers en ander quade men
 schen die nyet en houden vā den ghebo
 den gods noch der heyligher kercken en
 de lieuer quaet doen dan goet Die der
 de partije vā den ioden die ghenoemt
 waren Pharisei. die ghelooften wel dz
 die doden opstaen souden Ende si hiel
 den dpe gheboden godes in den schijne
 vā buten beter dan die ander ghemene
 luden deden Want si droeghen langhe
 mantelen die hem op hare voeten strec
 keden En op die mātelen hadden si ghe
 set brieuen daer die tien ghebodē in skon
 den ghescreuē op dat si die brieuē an sien
 souden ende dpe gheboden godes daer
 mede ghedencken Oeck hadden si bene
 den in den somen vā den mātelen ghe
 steecken scarpe doornen ende wāneer si
 poert ghighen soe staken hem die dozne
 in hare benen alsoe dat si vā daer me
 de vermaent soudē werden die ghebodē

godes te ghedencken en die vimmer nyet
en souden vergheten **O**ec hadden si vele
meer leden en ghewoenten bedacht dye
si beter hielden dan die gheboden en lerin
ghen die hē **M**oyles hadde gheleert en
gheboden hadden te houden **O**eck ple
ghen si vele te vasten almissen te gheuen
ende te bidden **E**n aldus waren si van
anderen ioden ghescheyden beyde mit
clederen mit leden en mit leuen end sche
nen heyligher en beter te wesen dan an
der ioden in den schijne van buten **M**er
vā binnen in hare herten so en waren si
goet noch heilich **W**ant die goede wer
cken die si deden dye en deden si niet van
godlijcker liefden noch tot loue en ere go
des en om dat ewighe leue te vercrighē
Mer si verhieffen hem in goede werckē
die si deden en versmaden die ghemene
luden en sochten hare bate daer in ende
wouden voordeel en ere hebben voer an
der luden **E**n wāt ōle here die hertē en
ghedachten der scriben en der phariseen
wel kende en hi alre mēschen salicheit be
gheerde **H**ier om plach se onse here te be
rispen vā hare houerdige ende gheuenlic
heyt die si ouer hē hadden **E**n leerde hē
dat si die goede wercken die si deden n
doen en soudē om bate om lof noch om
der ludē **E**n dat si oetmoedich rechtuer
dich en ongheuelet souden wesen en dat
d si dit soudē doen ter eren gods en om
dz ewighe leue te vcrighen **E**n ōle here
die sprac hē oeck bi wilen hertelic toe en
seyde **W**ee v scriben en phariseen die dē
nappe en den kelck buten schone maect

en binnen onreynen en vuyl latet. **W**en
ghy dye in den tempele voer begheert en
staen en in die hoechste stoele en aen dy
tafelen die hoechste stede te hebben **E**n
vā āder luden gruete en ere wilt hebben
op der straten **W**ee v want uwe gaden
wercken syn gheuelet ende obernem
en ghi hebt v loon opeertrijcken daer en
ontfanghen **A**ls onse here die scriben en
phariseen aldus scarpelike berispede en
hare gheuenlicheyt den ghemenen volke
openbaer maecte so namē si dat ser mē
keerdelike en worden ons doot ghebract
en hadden hē gherne ter doot ghebract
en hē dat ghemene volc gherne teghe
ghemaect hadden, wāt dat ghemene
volc hielden ōsen heren voer enē heylighe
prophete en si hadde hē lief **E**n hier om
so ghinghē die phariseen vā onsen here
doe si sine woorden hadde ghehoort en
hadden haren raet hoe dat si ōsen heren
beste ter doot mochte brenghē **W**āt en
kijft was tusschen den ioden en coninc
Herodes om den tribut den die keyser
woude hebben wāt die ioden woude
vri wesen vā die schattinghe want si ge
de hare offerhāde en tiende gauen
hare goeden in dē tempel **E**n coninc ky
rodes woude vimmer thins vā hē hebbē
Ende hier om so worden die phariseen
en scriben des te rade onder malcanden
Dat si ende hare discipulen en die gheme
die hare side hielden den keyser sine tribu
buyt ofte sinen thins woude onthou
den **M**er coninc **H**erodes side hielden en den
den ghenen die hare side hielden en den

thins gheuen en den ghegheue wouden
 hebben lenden tot onsen heren als dat si
 hem lenden vraghen om dat rechte van
 hem thins of si de sculdich waren te ge
 uen of niet. En hare meninghe was dat
 onse here hier op also niet en soude con
 uen gheantworde hebben hi en soude i
 nen antworde begrepen werden. Ende
 si dochten aldus i hem selue. **Ist sake dz**
 si septe dat wi gheue thins sculdich en
 si te gheue so sal coninck **Herodes** die
 onse thins wil hebben toornich op hem
 warden en sal menen dz hi een vianit is
 van **Ist** oock sake dat hi septe dz wij den
 thins sculdich zijn te gheuen so sal dat
 gheue volck van den ioden die he hou
 den voer een heplich prophete die vanden
 thins wil wille wesen hem da teghens
 woerden en sullen hem haten ende oock
 op sine woorden nyet meer achten. **Als**
 oock doe lenden si hare iongheren mit
 coninck **Herodes** ridderen tot onsen he
 ren als hem te vraghe wat dz hem goet
 was. Ende als si tot onsen he
 ren waren gheromen so spracken si hem
 gheue de melschen pleghen te doen en
 opster wij weten wel dz
 dat waerheyt biste en datstu niemāt
 in den personen wi bidden diende
 datstu ons wilt segghē dīn
 gheue en dat recht daer of. of wij

sculdich zijn den keiser thins te gheue of
 niet. **Als** si dese vraghe onsen heren voer
 ghelept hadden en si onsen here gherne
 hadden gheueghen in sine woerden. En
 onse here die alle herten en alle ghedach
 ten wel weet. hare schalcheit die si voer
 hadden oock wel wiste. so antworde hi
 hem smadelike en sprac tot he ald? **Ghi**
 ypocriten en gheuensde melschen die mij
 in urwen woorden priet en loeft en mij
 ne vrienden schijnt te wesen en in wēde
 like in urwen herte mijn argheste meent
 waer om becozet ghi mi en wat heb ick
 v misdaen dat ghi mi aldus hater ende
 verderuen wilt laet my sien den thins
 peninck daer ghi den twiste om hebt op
 ic daer mede mach wederstaen en urwe
 subtile laghen oegaen. **Si** ghauē onsen
 here enē thins peninck in zijn hant. En
 als onse here den thins peninck had be
 sien sprack hi ald? **Wes** is dat beelde en
 die scritte dat op den penninck staet. **Si**
 antwoorden onsen here dat dz beelde en
 die scritte des keisers waren. **Doe** leide
 onse here. **Gheeft** den keiser dat des kei
 sers is. En gheeft oock gode dat godes
 is. **Ote** onse here tot den phariseen seg
 ghen woude. **Die** vriheyt die v god ghe
 geuen had doe hij v bi **M**oyles die tien
 gheboden ghat en neder sende van den
 berghe **Synay** als die wet te veruollen
 ende sine gheboden te houden. die vrihei
 de hebt ghi verlozen mit urwe sundē end
 boosheiden wāt ghi die wet niet en heb
 bet veruollet noch die ghebodē ghehou
 den ende zīt eyghen knechte des keisers

gheworden. hier om so gheft den keyser
sinen thins en bekēnet dat hi v here end
ouerste is op eertrijcke En gheeft oeck
gode unwen thiende vā unwen goede en
de alluicke offerhande als ghi hem scul
dich zijt en v van gode gheboden is i die
wet welcke wet ghi sonderlinghe voer
ander menschen hebt ontfanghen en bo
uen ander menschen daer mede verbou
den zijt Ende settet v nyet teghens den
keyser want hij v beschermet voer uwe
vyanden en houdt v in vreden Als on
se here aldus gheantwoordet hadde so
en cōdem si hem nyet begripen Mer si v
wonderden hem van die subtyle antwor
de die onse here hem ghat ende sweghen
al stille ende ghinghe ewech. Na dien
dan dat onse here christus Jhesus de pha
riseen en den ioden beual dat si den key
ser souden gheuen dat hem toebehoorde
Ende gode gheuen dat hē toebehoorde
Hier om so laet ons dan den heren ende
prelatten die bouē ons zyn onderdanich
wesen ende hem allulcken dienste doen
ende allucke reuerenci gheuen als wi hē
sculdich zyn Ende onsen heren god bo
uen alle lief hebben ende allucke thiende
lof ende offerhande ende ere gheuen als
wi in den rechten sculdich zyn Op dat
wij i deser tijt hebbē ruste en vrede en dz
wi na dese tijt bi onsen here moete comē
in die vruenchde des ewighe leuens Des
ghōne nos die vader. 11.

Een sermoen optē. xxiij. zōnendach
nae die heylighe drieuoudicheyt

Loquente Jhesu ad turbas
ad eū homo cui nomen Japrus
Mathei nono ca. Als onse here
Jhesus dat woort godes sprack en
den volcke so quā een mēsche tot hi
Japrus hiere en was een prince van
iodelscher sinagoga en viel neder op
eerde voer die voeten ons heren en
beden hem ende sprack aldus Jhere
enighe dochter vā rij. iaren leyt in
vterste ende will steruē. comet tot
huys en legghē dijn hant op haer en
sal si weder leuen Onse here die
en volghede hē mit sine iōgheren en
ene grote schare volckes. En onder
volcke soe was een wijf die rij. iaren
hadde gheweest an dat rode buch
En had al haer goet vertere i med
en die medicijne en bate haer nyet
dat wert so mit haer altyt quader
wijf dranc doer dat volck wort
si taste an den some vā den elde
ren ende sprack in haer seluen aldus
sake dat ic niet meer en doe dan
vesen van sinen cleden aentaste so
ghelont werden Ende also vore als
wijf ons heren cleden antaste ende
sont was gheworden mit haren gode
gheloue soe vraghede onse here den
nen die bi hē ghinghe wie die ghe
re die hem anghetast had En want
mant daer of en wistete legghē so
finte Peter tot onsen here Ghebied
gaetste hier onder vele volckes
wertste vā den enen en vā den
ghedronghen en du vraghestewie di

ghetast en gheroert heeft. wat meenstu
 daer mede **O**nse here sprack weder om
 dat hi heeftummer een mensche gheroert
 sonderlinghe wāt in dat antasten voel.
 den godlycke crachte vut mi gaen **E**n
 mit den sacht onse here na den ghenē die
 hem gheroert had **E**n als dit wijf sacht
 vut onsen here niet verborghen was
 dat si hem aenghetast had doe ghinck si
 wort tot onsen here en viel hem te voete
 ende seyde voer alle den volcke die sake
 waer om si hem aenghetast hadde, en dz
 si mit den atasten elcheat ghelont was
 ghelont was **O**nse here antwoorde den
 wijf weder om **D**ochter hebt betrou.
 wen. dū gheloue heeft di ghelont ghe.
 wart ghāt in vreden en weest ghelont
 van dyne plaghen. **O**nder dese woor
 den gā een tot **J**ayrus den prince van
 der sinagoga en sprack hem toe aldus.
En vermoepet desen meyster nyet **O**me
 dū dochter wille wāt si is doot **O**n
 se here hoorde dese woorden en sprack
 totten vader vā der maghet die ghestor
 ven was **E**n ghelouet allene ende si sal
 worden **E**n ghelouet allene ende si sal
 worden **O**nse here ghinc voert
 en als hi quā voer des princen hups der
 sinagoge soe en liet hi nyemāt van sine
 langhe noch vā den volcke dat hē na
 ghelont werden **O**nse here ghinc voert
 mit hem in dat hups gaen dā
 Peter sinte **J**ohā ende sint **J**acob
 der doder idēfrouwen vader ende
 moeder. **E**nde als onse here gheromen
 was in des princen hups so vant hē daer

speelluden die speelden ende blieten mit
 mit fluyten ende mit sackpijen nae dye
 ghewoente die doe daer was in dē lan
Oeck so vant onse here daer vele luden
 vergadert die huplden en schreyden end
 sloeghen hare hāden en bedreuen groot
 misbare. **D**en speelluden en den volcke
 sprack onse here aldus toe **G**aet ewech
 ende laet v speelen ende v screpen wesen
 want dye maghet en is nyet doot wāt
 si naept **A**ls onse here seyde die maghet
 naept soe had dat volc spotte daer mede
 wāt si wel wisten dz si doot was. **D**oe
 iagheden onse here alle dat volck dat in
 den hupse was vut end nam der doder
 maghet vader en moeder ende sinte **P**e
 ter sinte **J**ohan ende sinte **J**acob ende
 ghinck daer mede in die camer daer die
 dode maghet lach **E**nde nam dye dode
 maghet bi der hant ende sprack haer toe
 aldus **T**abetatumy **D**at in duytsche te
 segghen **A**ls maechdekijn ick segghe di
 staet op **E**n mit den woorden quam die
 siele van der maghet weder in den licha
 me ende si stōt op ende ghinck hene **E**n
 onse here gheboot haren vader ende ha
 re moeder dat si haer eten souden gheue
 ende dat si gheen gheruchte oder dē volc
 ke en souden maken dat hi haer dochter
 aldus ghelont had ghemaect **M**er alle
 die ghene die dese dinghen sagghen wor
 den veruuert ende die verwōderden zo.
 derlinghe sere dat die maghet vā den do
 de opghelstaen was en weder om leefde
 ende die mare vā dese wonder dat onse
 here an die maghet hadde ghedaen dye

wert ghelapredet en condich ghemaect
ouer alle dat lant **Dit is dat eu-**
angeliū nae den texte.

Expositio. Om dit euangelium
te bet te verstaen soe is te weeten
dat dz lichame van enen goden deuotē
knechte gods is nutte en orbarlic als dz
ghelont is en als dat sieck is en als dat
doot is en oec als dat opuerwert is vā
der doot **Wāt** die wijle dat een mēsche
op eertrijck leeft en zjn licham ghelont
is soe mach die siele voer gode ōlen here
mit hulpe haers lichāes vele goede werc
ken doen daer haer loon mede voer go-
de wert ghemeerdert dat si sonder den
lichame niet doen en mach als mit val-
ten mit aelmissen te gheue mit bedenaer-
den en mit pynen en mit martelien om
die liefste gods te liden en voer dē kerstē
gheloue **Wāneer** oec dat licham vā enē
dienre godes sieck is soe mach hi ouer-
mits verduldicheit zjn sunden op eertri-
cke beteren en zōder pyne des veghefuer-
comē tot den ewighen leuē **Oeck** mede
soe wert die siele ouermits siecke des li-
chames ghesteret in doghedē der oetmo-
dicheyt en der reynicheyt ende wert ver-
loftet vā ondoechden der honerdijen en
der oncuylscheyt. **Ende** die bekende sin-
te Paulus wel doe hij aldus sprack ad
coritheos in zjn xij. ca. **Wāneer** dat ick
sieck bin soe bin ick sterck en machrich en
daer om wil ick mi gherne verbliden in
mijne siecken op dat die doechde christi
in mi bliuet en woener **Wāneer** oeck dz
lichaem vā enen goeden mēsche doot is

soe begheert die siele wederomme te
men tottē lichame daer si of ghelont
is ende daer mede verenighet te werden
als daer mede gheloot te werden is
meerderinghe haerder vzoechden en
scapen **Waer** of die heylighe euangelis-
tinte Johānes beschriuet in Apocalyp-
aldus **Here** heyligh end waerachtich
langhe so wiltu beiden dat du mit
rechtes end ons nyet en verrechtes
den ghenen die woenen in der eerde
onse bloet ghestort hebben ende
ons wederomme verenighen mit
lichame **Wāneer** oeck dat licham vā
enen goeden kersten mēsche wordom-
me verwert wert van den dode als
ten iōsten daghe gheschiede sal
een mēsche ghesalichte beyde an den li-
chame en oeck ander sielen als in con-
placien der godlijcker moghentijc
des godlijcken wesen **Ende** in dat
schouwen der menscheit des soen gods
ons lieuen heren christi **Jesu** **Wāneer**
sint Johānes euangelista beschriuet
ne euangelien in dat xi. capitt. **Dan**
sal een mēsche ghaen in contem-
der godheyt en vutgaen i dat anse
menscheit ons heren christi **Jesu**
weyde vinden. dat is dz hi veruolhet
werden mit vzechden end mit
foudighe blischapen beyde an den li-
me ende an der sielen. **Dese** voerghes-
uen dinghen die werden ons berey-
ende condich ghemaect in ewe
daer dit teghenwordighe euangelium
sprect als mit den wijue die sieck

van die bloet siecte ende mit die dochter
 Jherus des princen van der sinagoga
 wāt die ene hadde eerst een sieck lichām
 en na wert si ghesont Als sinte Ambro
 sius vertellet in een sermoen Dit wijt dz
 was Jhertha die lazarus ende Marie
 magdelene luster was Des wijfs siec
 ke lichām bracht haer groot orbaer end
 salicheyt in wāt die siecte des lichāmes
 marke haer ghesont an der sielen. Als
 wi merken moghen an den woorden
 die oshere haer toelprac ald? Dochter
 heb een betrouwen want dīn gheloue
 dye heft di ghesont ghemaectet. Dye
 gheloutheit haers lichāmes was haer
 verkmte en ozbaric wāt si daer mede
 ghesont wert i den gheloue en ghehou
 den tot die liefste ons heren en si bleef doe
 voer an ghesont an liue en an siele.
 Des princen dochter der sinagogen
 had eerst een doot lichāme en wert wed
 op verwert vā der doot Haer dode licha
 m bracht haer salicheyt in wāt dz was
 haer en sake eens gheestelike leuēs daer
 si na den dode doe si leuendich was ghe
 worden in ghesont en ghehoudē wert
 haer lichām opuerwert vā den dode dz
 wachte haer oer salicheit in want si mit
 die verwerkinghe wert gherechtuaerdi
 ghēt en verlostet vā hare sunden en ver
 men wotten ewighen leuen. Si desen
 mer winē daer die ene of leefde en die an
 der doot was na gheesteliker bedudighe
 moghen wi vstaen een sundich mensche
 van den eerste wijue so werden drie
 men gheroert. Dat eerste is dat si v

laden was mit ene sware siecte want si
 xij. iaer lanck vā dat rode menisoen ofte
 buyck euel besmettet had ghewerst ende
 haer goet verteert had in medicinen die
 haer ghene hulpe noch bate en dedē wāt
 si ghene verlichtenisse en creech mer alle
 daghe siecker wert en quader had Een
 sundich mēsche vloeyet vā bloede so wā
 neer dat hi van die ene sunde in die āder
 vallet Als vā quaden ghedachte in qua
 de ghenoechten in quade wille en cōsent
 gheeft en dan voert in quade werckē en
 de dan in quade ghewoenten end in ver
 harden en dan in wanhopen En als hij
 gheromē is in mishopen so is hi also siec
 an der sielen dat hi hem der ghenade go
 des ende des leuēs zijne sielen heft ghe
 teoest Ende daer om ghene sunde noch
 quaetheyt en ontfiet te doen Want Sa
 lomon sprekt in Proverbijs in dz xviij.
 ca. Wāneer een mensche gheromen is i
 den gront der sunden soe versmadet hij
 alle goede wercken en alle dat ghene dz
 hem salicheyt der sielen inbrenghe mach
 Ende als sinte Johānes chrisostimus
 beschrijft. Ghelijckerwijse een sieck men
 sche die wijle dat hij hopet te leuen hem
 wachtet van spile ende vā drancke dye
 hem moghen hinderen Ende als hi ghe
 nen hope en heeft langher te leuen so en
 wachte hi hem seluen niet meer Mer hij
 volghet sine luste en begheerte ende etec
 en dzincket dat hi best mach. Aldus ist
 oeck mit een sundich mensche want die
 wile dat hi hope heeft ghenade vā gode
 te vercrighē so wachtet hij hē voer swa
 J ij

re sunden en schuwet die dinghe dye hē
trecken moghen tot sunden En wāneer
hi in mistroeste is gheualen en dē troest
der sielen op ghegeue heeft so en slaet hij
der sonden ghene achte ende volghet die
ghenoechte zijns lichaams en doet lieuer
quaet dā goet Dat wijt **M**artha hadde
haer goet verteert in medicinen mer dye
medicine en dede haer ghene bate want
si daer of siecker ende traucker wert.
Driehāde meesters sijn die een mēsche
cracker en siecker maken Die ene dat is
ere der werelt Die ander is rijkheit En
die derde is ghenoechte en weelde des li
chames. Die eere der werelt louet eenē
mensche te verheffen end voerdeel te cri
ghen Mer dese hoerheit en ere brenghet
een mensche tot houerdijē daer hi een vi
ant gods mede wert En wert ghewor
pen vā die vroechde des hemels in die pi
ne der hellen die ewich is als wi merckē
moghen an **I**ucifer en sine ghesellē Die
rijcheiden louen een mensche vercladet te
werden mer die sadicheyt wert ten laet
sten in groten hongher ghewādelē Als
wāneer een mēsche die rijcheyden quali
ke ghebruket of orechtuaerdlike winet
ofte vrackelike houdt **A**lmē leset vā dē
rijcken man die hē mit purpurē clederen
plach te cleden En den armen mensche
Iazaro weygherde die crumen die vielē
vā zijne tafelen die nae sinen dode also
rechte arm was gheworden dat hi nyet
en hadde noch en conde crighen een dro
pel waters als hier voer in dē eerste son
nendaghe nae der hepligher drienoudic

heyt staet ghescreuen. Die weelde end
ghenoechte des lichaams louet een men
sche soetichēyt Mer die soetichēyt want
ten laetsten ghewādelē in groter bitter
heyden Ende dat dit waer is dē moghe
wi mercken in den woorden ende an dē
wercken des wijzen conincs **S**alomō
die aldus spreket in **P**rouerbijs Dat die
lippen vā enen ghemenen wijne dat is
die ghenoechte der werelt sijn soet als
honich Mer die eynden daer of dat is
die vre des doets is also bitter als gal
Oeck soe spreket hij aldus vā hem seluē
Alle dat ghene dat mijne oghen saghen
ende all dat mijn herte begheerde des
weygherde ick hem niet ende ick volghē
de in allen dinghen mijns herten ghe
noechte Mer ten laetste doe ic die wer
ken mijne hāden ouersach doe sach ic va
ten laetsten wel bedocht doe sach ic dat
de vā dat in alle die vroechden die ic
hadde ghehadt nyet en was dan ydel
heyt ende tijt verlies **M**er deser bekent
nisse quā **S**alomō ten laetsten tot berou
we zijne sunden Ende werp alle die be
haghelicheyt end ghenoechten der wer
elt vā hem ende dede sware penitēcie
voer sine sunden. Aldus so hebbe wi
dat eerste ghehoort dat vā den siecken
wijne is gheroert als vā hare sieten
daer si mede beladen was Ende wat dē
wi daer bi na gheselijcker bedudinghe
sullen verstaen. Dat ander dat wij
an den siecken wijne moghen mercken
is dat si wonderlike vā onsen here ghe
lont wert als wij in ditz dinghe moghen

verstaen. **Eerste** dat hi se aensach ende
dat sien was een aensien der godlijcker
barmherticheit daer god den sondaer
mede aniet. **Mit** welcke ghesichte onse
here oech aensach sint Peter doe hi hem
besaete. **Ende** dit wijf doe si hem ome
ghenade bat. **Want** vut dat anghesichte
ghinc een claerheyt en een lichte
dat den lundighen melschean hem toech
dat als sinte Jeronimus spreect. **Ene**
claerheit en een verborghen mogheheit
zware godheyt die in dat anghesicht zijn
reuscheit lichte en haer openbaer
de die vuerde die lundighe melsche also
in een aensien dat si daer mede worden
vermaect en haer alrehande bekeerden van
hare lunden. **Ten** anderden male soe
moghen wij verstaen dat si wonderlick
ghelont ghemaect wert ouermits dpe
woorden dpe onse here haer toelprack
dpe si haer seyde. **Dochter** hebt betrou.
waer mit die crachte der woorden
was si ghelont gheworde. **Wat** die boz
de onse heren christi. **Jhesu** was ene ap
tel. **En** daer om so waren die woorden
dpe daer vut ghinghen voll salicheyden
en godlijcker medicijne. **En** dit bekende
Salomo wel doe hi dese woordē sprac
die ghescreuen staen i dat boeck der wijf.
lypt in dat vi. ca. ald9 Here si zijn ghe.
lont gheworden van hare siecten nyet
mit crude noch mit plaesterē. **Mer** dijne
reuscheit en godlijcke worden hebben se
ghelont ghemaect. **Ten** derden male

so moghe wi verstaen dat dit wijf wō.
derlike wer ghelont ghemaect. **Als** ouer
mits een aentasten der clederen ons he.
ren als sinte Lucas bescreijt in sine sel.
tiende ca. ald9. **Alle** scharen vāden volc
ke begheerden onsen here aen te tasten
wat vut hem ghinc ene godlijcke crachte
die se alle ghelont maecte. **Aldus** dan
so hebben wij dat anderde dat van den
siecken wijue gheroert wert. **Als** dat si
wōderlick van onsen here ghelont ghe
maect wert als ouermits een aentasten
zijns cledes. **Dat** derde dat vā den siec
ken wijue gheroert wert is dat si danc
baer was ende grote liefte creech tot on
sen here god van die tijt voert dat hi se
ghelont hadde ghemaect. **Wat** als die
leraer Eusebius bescreijt in Ecclesiasti.
ca histozia. **Doe** dat wijf ghelont was
gheworden dede si een beelde maecten
na onsen here mit enen cleder daer velen
an hinghen benede an den some des cle.
des nae ghedaente ons heren alsulcke
als si onsen here aensach hebbe. **Ende** dz
beelde sette si in haren hof. **Ende** si dede
een beelde maecten nae haer seluen ende
dat beelde sette si op dpe eerde mit ghe.
boghē knyen en mit gheuoudē handē
voer os herē beelde. **En** op die stede daer
os herē beelde stōt wpschē alrehande cru
de die te vorens nyet waerdich en warē
Mer doe onses heren beelde daer te sta
ne quam ende die cruden opwieschē en
ons heren beelde roerden soe worden si
alsoe crachtich dat mē alrehande leren en
de siecten daer mede heelden en ghenas

Ald⁹ dā so hebbē wi vā den eersten wij
ue als vā **M**artha die sieck was vā dat
rode buyck euel. **S**i den anderē wi
ue als bi der dochter **J**ayrus des princē
vā der sinagoga die doot was en weder
leuendich wert **M**achmē oeck verstaen
den sundighē mēsche om drie saken dye
daer of gheroert werden **E**erst so staet
daer of ghescreuen dat si doot was end
beschrepet wert vā allen den ghenen die
daer bi waren **A**ld⁹ wert oeck een sun
dich mēste beschrepet vā alle creaturē **E**n
de eerste vā den enghelen **W**āt gheliker
wijz dz die enghelē hem vbliden vā een
sundich mēsche als hi hē bekeert vā sine
sunden also bedroeuē si hē oec vā een mē
sche als hi in sunden valt en daer in bli
uet en sterft **W**ant **J**ayas spreck aldus
Die enghelen des vredes sullē bitterlike
screpen. **T**en āderden male sal een sun
daer hem seluen beschrepen wāt hi mit si
ne sunden ghedodet heeft sine siele. **E**n
de h³ sal screpen ghelijc dat een draecke
screpet als hē zyn hooft wert ghetreden
En ghelijc dat een scrupschrepet end
huylet als haer die eyer daer hare iōghē
in waren zyn ghenomen en ontwe ghe
treden. **T**en derden male so sullen alle
goede kersten mēschen screpen en hē be
droeuen als si een mensche sien in sundē
vallen **W**aer of ghescreuē staet in **E**cclē
siaticō in d³ eerste ca. **D**at screpen ouer
enen dode sal durē seue daghe **M**er dat
screpen ouer enē dwale dz is ouer enen
sundighen mēsche die mit zynre dwaef
heyt hem vā gode heeft ghekeert dat sal

duren alle sine daghē **H**ier of sprek **A**ugustin⁹ ald⁹ **H**iet in di is dat beke
ghen der oeternherticheit als du beke
des een lichame dat doot is om dat dy
siele daer of gheschepden is **E**n du mē
screpdes nyet dye siele daer god of ghe
schepden is en die doot is om hant
den **O**ft hi segghē woude neen. **I**ndē
vele menschen beschrepen den doot der
chames **M**er den doot der sielen en
screpen si nyet **T**en āderden male
staet ghescreuē dat die dochter des
ten wert opverwert vā der doot mit
hant ons heren **W**āt se onse heren vā
ne hant antaste en oprechte en hiet se
staen. **D**ie hant d³ heren heeft ons
gheren **D**ie eerste is die duime **E**n d³
mede is beteykent die moghetheyt ons
heren. **D**ie ander vingher is die wijs
En daer mede is beteykent die wijs
gods **D**ie derde vingher is die gracie
en daer mede is beteykent die gracie
Wāt ouermits die gracie gods comē
tusschen god en den mēsche die in lunde
lept so wert die lundaer gherichtuē
ghet **D**ie vierde vingher hietet die
tus en daer is bi beteykent caritas dat
godlijcke liefte **D**ie caritate en godlijcke
liefte ons heren wert zōderlinghe ghe
penbaert in die passie ons heren **W**ant
die passie en doot d³ heren is medicijn
vā allen sunden. **D**ie vijfste vingher
hietet auricularis en is die cleyne vinger
En daer bi is beteykent die ontfem
ticheit ons heren want so hem een mē
sche meer veroetmoedicht en cleyne

so god zyn ghebet lieuet hoort end hem
 en ghenade verleent en sine sunden ver-
 gheuet Alle dese vijf vingheren besiet god
 van den lundaer als hi hem opuerwert van
 den doot zynre sielen en bekeert van
 sine sunden. want een lundaer is alsoe
 sieck ende alsoe cranch na den gheeste dz
 hi bi hem selue niet en can weder opstaen
 noch goede wercken doen die gode beha-
 gen En daer om behoefte hi hulpe van
 die moghetheyt gods daer hi macht van
 cricht op te staen van den dode der sun-
 den en goede wercken te doen en daer i
 Corintheos in dz iij. ca. aldus Alle
 verkenken ick in den ghenen die mi
 daer om behoefte hi dat licht der godlyc
 der waarheit die hem leert end den wech
 end aldus God heeft se ghelept in den
 reghen wech op dat si ghaen soudon in
 die stad der woeninghen Een lundaer
 is oec een viant gods en hier om behoe-
 uet hi der gracen gods die hem weder m-
 gode verlossen End hier of scrift sinte
 Paulus ad Ephesios in zyn anderde cap.
 aldus Overmits die gracie gods so zyt
 ghi behouden Een lundaer is oec ghe-
 roddet en daer om behoefte hi der godli-
 ker medicinen als der caritaten die god
 bewijst in zynre passien daer die hepli-
 che sacramenten vut zyn licham bloeyde
 daer wi mede vertrighen verghiffenis
 onser sunden Ende hier of so sprekt Ec-
 clesticus in zyn xxxviij. ca. aldus Die al

te overste heeft medicine ghemact van
 der eerden. dat is van zyn selfs licham dz
 hi an nam van adam dz van der eerde ge-
 maere was Een lundaer is oec onreyn
 end daer om behoefte hi der ontfermher-
 ticheyt gods daer hij mede ghereynicht
 mach werden waer of aldus staet ghe-
 screuen in Proverbijs in dz xvi. ca. Die
 sunden werden ghereynicht overmits
 den gheloue Ten anderden male soe
 staet ghescreuen in den euangelio dat onse
 here gheboot doe die maghet leuendich
 was gheworden datmen haer eten sou-
 de gheuen in een rephen dat si waerat-
 tich opghestaen was van der doot Wat
 als ghescreuen staet in Ecclesiastica histo-
 ria Die kokelaren doen bi wijlen dode li-
 chamen spreken ende gaen Mer si en co-
 nen se n- doen eten Si dit eten sulen wij
 ghestelic vstaen dat een lundaer die ver-
 wert is van den doot zynre sielen behoe-
 uet ghespillet te werden mitte brode der
 woerde gods en der godliker leringhen
 daer hi mede ghestert wert in doghedē
 en in goede wercken Daer dauid of spre-
 ket in de psalter Dat dz broot sterckt dz
 herte eens menschen Oec behoefte een sun-
 daer die gracie gods daer hi ghenoechte
 of cricht voert te gaen en staende te bli-
 uen in eenen goeden leuen wat als ghescre-
 uen staet in Ecclesiastico in dat. xvi. ca
 pittel Die gheest der gracen gods is soe-
 ter dan honich. Oec mede soe behoe-
 uet een sundich mensche als hi ghestercke
 is in den dienste gods end hij ghenoech
 te daer in heeft vercreghen Die wijn der

charitaten der godlijcker liefden te drincken daer hij in den gheeste of verbljdet mach werden. Wāt als David sprecet in den psalter Dese wijn vblidet dat herte eens mēschen. Mer desen wijne werden wi in deser tijt ouersprepet. Mer nae deser tijt ist dat wij des waerdich zijn soe sullen wi daer of gheladet werden ende vā die fonteyne der godlijcker liefden te vollen drincken. Onse lieue here die moet ons verlossen van den onnutten bloede oser skinckeder sundē als hi martha ghelont maecte van den buyck euel daer si mede beswaert was en wille onse sielen opwecken vā den doot der sunden en der ewigher pynen vā der hellen. Ende gheue ons rechte charitate ende liefste en alsoe in dogheden te leuen ende te steruen dat wi nae dese leuen moeten comen in zīn rjcke en al daer gheladet werden vā den wijne der fonteynē der hepligher drieuoudicheyt en alcht in bli-scapien ende vroecheden te leuen ende nū mermere van gode moeten ghelchepdē werden. Des gōne ons god die vader die sone en dpe heplighe gheest. Amen.

Gen sermoen optē xxv. zōnendach
na dpe eerwaerdighe hoechtijt van der
hepligher drieuoudicheyt

Om subleuasset oculos Ihesus
et vidisset quia multitudo maxi-
ma venit ad eum. Johānis. vij. cap.

Onse lieue here Christus Iesus doe
hi sat mit sine iongheren op enē berghe

soe sloech hi op sine godlijcke oghten en
sach dz hem eene sonderlighe grote schar-
re naeuolghede en tot hem quam in der
woestijne en dat ghenaecke den auden
si en hadden niet te eten in die woestijne
noech nerghe crighē en cōden so spant
hi tot een vā sine discipulē die Philippus
ghenoemet was en septe. Waer want
sulle wi broot copen. .x.

Dit euangeliū mit sine beduidinghe
staet voer ghelcreuē in den sonnendaghe
te miduasten als men singhet. Ictus.

Hier eynden die euangelien ende le-
monen van den sonnendaghen door de
ghehele iaer vutghedruet in goede ver-
standeliker dypster sprake ter ere gods
en zjñre ghebenedider moeder maria
bi mij Peter vā os in die stat vā iherusalem
in den stichte van vtrechte In den iaer
ons heren. .m. cccc. en lxxv. op
den sesten dach van nouember

